

Rev.d George Proctor

PUB. TERENTII AFRI

COMŒDIÆ SEX.

VOL. IV.

PUB. TERENTII AFRI

COMŒDIÆ SEX

EX EDITIONE WESTERHOVIANA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITÆ.

VOLUMEN QUARTUM.

LONDINI:
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.
1824.

HECYRA.

Personæ Mutæ] In aliis editionibus plures sunt, in aliis pauciores. Omissa fuit Nutrix, act. v. sc. 3. omissæ fuere ancillæ duæ Bacchidis. *Faber.*

In argumento Mureti Philumena dicitur Lachetis et Myrrhinæ filia. Error est memoriæ; alioqui suam sororem duxisset uxorem; nam Pamphilus Lachetis filius erat: at Philumena, Phidippi et Myrrhinæ filia fuit. *Idem.*

Philumena] In utraque Batavica editione majori, cur bis posita sit Philumena non video. Inter personas mutas puella est; inter alias est meretrix. hoc sane novum. *Idem.*

Senariis constat. *Bœclerus.*

Prologus] Hæc comœdia primum acta est sine prologo, aut ille prologus periit. Secundæ et tertiæ editionis prologos hic habes. Faërnus ita distinguendos esse viderat, et diu ante Faërnum Eugraphius; et idem in libro Vaticano videas. *Faber.*

Duos esse prologos Gabriel Faërnus operose docuit. Fr. Guyetus utrumque supposititium credit. Ego malim Donatum hic et Eugraphium sequi: qui et artem hujus præfationis æstimant, et usum agnoscunt. aut enim nulla ex Terentianis fabulis, aut certe hæc opus habuit prologo. *Bœclerus.*

Hecyra est huic nomen fabulæ] *Totus hic prologus subtilem conquestionem continet, ob hoc, ne aperte populum neglectæ fabulæ reum faciat, et facile revocet in favorem.* Donatus.

1 *Hecyra est huic nomen fabulæ*] A nomine cœpit, ut incognitam probaret, et ideo spectandam. *Idem.*

Hecyra est huic nomen fabulæ] Nominativo casu figuravit: quum in usu sit, ut dativo dicamus. quamvis præsto sint exempla, quibus veteres per omnes fere casus hoc genus locutionis enuntiabant. *Idem.*

Hecyra est huic nomen fabulæ] Hæc primo data est sine prologo, ludis Megalensibus: quo Sex. Julius et Cornelius Dolabella ediderunt, sed occupato populo studio funambuli, displicuit. Postea data est ludis Funebribus L. Æmilii Pauli: quos fecerunt Q. Fabius Maximus et Cornelius Africanus. Tunc quoque non peracta est, per studium populi circa gladiatores. Tertio ad postremum introducta, Q. Fulvio, L. Martio ædilibus, virtute actorum L. Ambivii et L. Turpionis est commendata. *Id.*

Hecyra] Ἑκυρὰ, socrus. Inde autem nomen quia per socrus et soceros (ut Don. in præfatione) pleraque hic aguntur. *Mer. Casaubonus.*

Hæc quum data est nova] Ita dicitur, *data est fabula*, ut 'data est cœna,' 'datum est prandium.' Et *edidit*, a *dato* descendit. *Donatus.*

Hæc quum data est nova, novum intervenit vitium] Sic et Homerus: Κεῖσο μέγας μεγαλωστὶ λελασμένος ἱπποσυνάων. Et 'dari' dicitur 'fabula,' quum agitur: 'stare,' quum placet. *Idem.*

Hæc quum data est nova, novum intervenit vitium] Σύλληψις prima: deest enim 'huic:' et est figura παρονομασία, *nova*, *novum*. Idem.

2 *Vitium et calamitas*] Bene secundum augures. 'Vitium' enim est, si tonet tantum: 'vitium et calamitas,' si tonet et grandinet simul, et etiam fulminet. *Idem.*

Vitium et calamitas] Translatio est ab augurio: et 'vitio creati' dicuntur 'consules.' 'Calamitas' παρὰ τὴν καλάμην dicitur: 'clades,' quia clamatur: ut aliud sit grandinis culmum frangentis, aliud furti aut doli mali. Sic Probus. *Idem.*

Vitium et calamitas] Ex disciplina

augurum petita verba. vitiosi enim magistratus, vel vitio creati, qui interveniente aliquo infausto omine creati. *Mer. Casaubonus.*

3 *Ut neque spectari*] Vitium, quod non spectata est: Calamitas, quod non cognita. *Donatus.*

Ut neque spectari, neque cognosci] Mira defensio. siquidem non judicio comœdia exacta est, si spectari cognoscique non potuerit: placitura scilicet, si audiretur. *Idem.*

Ut neque spectari, neque cognosci] Ideo theatrum, ideo spectatores, ideo actores: quia major pars in gestu est, quam in verbis. *Idem.*

Cognosci] Vel probari, vel sciri: an Hecyra sciri dicatur, quæ scita sit nomine. *Idem.*

4 *Ita populus studio stupidus*] A derivatione causæ. Non quia mala, inquit, exclusa est: sed quia populus funambuli admiratione obstupuit: quod infra de gladiatoribus dicet, ad commutationem causæ inducendam. *Idem.*

Ita populus studio stupidus] Hic excusatur et populus, qui neque judicavit de fabula, neque tamen stulte erravit. 'Stupidus,' pro stupens. ut, 'Timidisque supervenit Ægle.' *Idem.*

In funambulo] Qui Græce, σχοινοβάται, et in τῶν θαυματοποιῶν (miranda repræsentantium) numero. *Mer. Casaubonus.*

5 *Pro nova*] Recte: jam enim non est nova. *Donatus.*

6 *Et is qui scripsit hanc, ob eam rem*] Id est, ob eam causam. quasi dicat non iterum acta est sine causa. Cur ergo non post funambulum relata est, ubi ille cessaret? in quo maluit avarum Poëtam populo inducere, quam suo operi diffidentem. *Idem.*

7 *Iterum referre*] Supervacuum est 'iterum.' *Idem.*

Ut iterum possit vendere] Aliis scilicet ludis. hoc, ut diximus, ad laudem fabulæ referatur: postquam tantum fiduciæ Poëtæ dedit. *Idem.*

Ut iterum possit vendere] Lege *posset;* alioqui gravissimus error sit; quod jam bis alibi monui. *Faber.*

Ut iterum possit vendere] Donatus ad laudem fabulæ refert: Guyetus modestiam poëtæ desiderat, neque pudoris Terentiani hoc esse autumat. Aliter tamen de poëta actor, aliter de se ipse loqueretur. cum præsertim, nec dissimulandum unquam actori sit, se emisse fabulam; et voluntas emendi hic potius, quam avaritia vendendi spectari debeat: considera vs. ult. prologi sequentis. *Bœclerus.*

Ob eam rem noluit iterum referre, ut iterum possit vendere] Reddit causam, cur, post funambuli spectacula, intermissa fabula non sit relata, sive denuo introducta. ideo scilicet, quia maluit in novos ludos differre, ut tum pro nova (tanta Poëtæ fiducia) venderet. atque ita maluit avarum Poëtam (ut recte Don. hic) inducere, quam suo operi diffidentem. *Mer. Casaubonus.*

8 *Alias cognostis ejus; quæso nunc hanc noscite*] Mire illi favorem petit ex aliis, quæ spectatori notæ sunt. *Donatus.*

Ejus] Poëtæ. Quasi hæc omnino nota sit. At in Andria, quæ omnium prima est, aliter ait, 'Ut pernoscatis et quid spei sit reliquum: Posthac quas faciet de integro comœdias, Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius.' *Idem.*

Alter Prol.] Senarii sunt. *Bœclerus.*

Orator ad vos venio ornatu prologi] *Magna arte hic prologus scriptus est, et nimis oratorie. Nam totiens expulsa fabula, quomodo honeste revocari potuit in proscenium, nisi primo ipsa impudentia pro fiducia proferretur? deinde actor peritissimus ipse Ambivius probaret et Poëtam et comœdiam, cujus authoritas elucet ex verbis? tum deinde subtiliter novo Poëtæ, a vetusto et magnæ authoritatis Cæcilio, peteretur exemplum, et peteretur ingeniosissime? Nam quod ru-*

di Terentio contigit, accidisse memoratur veteri Cæcilio: quod huic semel, illi sæpe: quod huic in aliis numquam, hoc illi fere in omnibus. quod huic præter Hecyram et actæ et probatæ sunt ceteræ: illi partim exactæ, partim vix probatæ. Itaque his omnibus argumentis id actum est, ut neque desperandum sit de Terentio, quod explosus est: ut nihilominus illi tantum attribuendum sit, ut aut par Cæcilio, magno tunc Poëtæ, aut ultro melior etiam esse possit. Hic autem L. Ambivius, histrio, fuit actor comœdiarum. Donatus.

1 *Orator ad vos venio*] Oratorem audire oportere, jus gentium est, oratorem non licet injuriam pati. Ideo ergo ne expellatur, non se prologum, sed oratorem nominat. Plautus: 'Impia secrete oratorem verberas.' *Id.*

Orator ad vos venio] Hic novus Prologus (ut in Plantin. et aliis plerisque, editione) incipit, cum bis jam exacta fabula tertio non sine periculo reduceretur, atque adeo Prologo singulari arte elaborato (qualem hunc esse, pluribus docet Don.) indigeret. Loquitur autem L. Ambivius, histrio; magnæ tum, ut videtur, apud populum existimationis. *Mer. Casaubonus.*

2 *Sinite exorator ut sim*] 'Orator' est dum agit: 'exorator' quum impetraverit. Ita illud, dicentis; hoc, jam effecti significationem habet. Et 'orator' est, cui causa defendenda mandatur. *Donatus.*

Eodem ut jure uti senem liceat] Ut, 'Me liceat casus miserari insontis amici.' *Idem.*

3 *Quo jure sum usus adolescentior*] Tanquam aliud agens affert exempla, quibus ostendat, turpe non esse Terentio, exclusam esse unam illius fabulam, quum multorum Poëtarum multæ exactæ sint: et in his Cæcilii, cujus illo tempore magna authoritas fuit. *Idem.*

Adolescentior] Hæc comparatio minus a positivo sonat, et vim diminutivam exprimit; ut, 'Jam senior, sed cruda Deo, viridisque senectus.' *Id.*

4 *Novas qui exactas feci ut inveterascerent*] Σύλληψις. 'Inveterascerent,' denuo agerentur. quia nondum acta, nova dicitur fabula. *Idem.*

Novas] Cæcilii sc. veteris poëtæ Comici celeberrimi. *Mer. Casaubonus.*

Exactas] Expulsas. *Donatus.*

Inveterascerent] In consuetudinem venirent, spectarentur, amarentur. *Idem.*

5 *Ne cum Poëta scriptura evanesceret*] Causa facti honestior est, non se Poëtæ unius, sed ipsius Poëmatis causa laborare. *Idem.*

Scriptura] Poëma, fabula. *Mer. Casaubonus.*

6 *In his, quas primum Cæcili didici novas*] A simili argumentum, quod fit per comparationem artificiosam et oratoriam rerum ac personarum. *Donatus.*

7 *Partim sum earum exactus, partim vix steti*] Vide, plus esse in exemplo: siquidem partim exactæ sunt Cæcilii fabulæ, partim vix admissæ: quum una Hecyra exclusa sit. Et est sensus, aut displicui, inquit, aut in aliquibus vix placui. *Idem.*

Partim sum earum exactus] Pro, in aliis. Et simul splendida locutio est. 'Partim' adverbium est. Et proprie locutus est: nam 'fabulæ' aut 'agi' dicuntur, aut 'stare.' *Idem.*

Partim earum] In parte earum. ut, 'partim hominum,' pro, pars hominum: de quo Aul. Gell. l. x. c. 13. *M. Casaub.*

Partim vix steti] Quid igitur mirum, si Terentio Poëtæ in una accidit, quod Cæcilio in multis? *Idem.*

8 *Quia sciebam dubiam fortunam*] Non igitur Poëtæ culpa, sed casus est: nam ideo fortunæ eventum extulit. *Donatus.*

Dubiam fortunam esse scenicam] Antiquissimi libri *scænicam* per æ diphthongum habent: et infra *scænicos.* ita et apud Virgilium 'scænis decora alta futuris,' in antiquis libris scrip-

tum est: ita et in vetustis marmoribus. eoque modo etiam scribendum asserit Varro libro de lingua Latina: Item Priscianus. Nam quod ad testimonia antiquorum lapidum facit, cum alia etiam citare possem, libet hic ponere inscriptionem, quam mihi Petrus Victorius dedit, a se inventam Vulsiniis in hortulo quodam, notatamque diligenter: cum ipsi mirum videretur verbum, quod ducitur e Græco sermone, a Latinis hominibus aliter atque ipsi faciant, scribi solitum: est enim Græcis σκηνὴ et προσκήνιον· littera vero η, in e productum mutari solet: L. COMINIUS L. F. AN. C. CANULEJUS L. F. T. TULLIUS T. F. KANUS L. HIRRIUS L. F. LATINUS. IIII. VIR. THEATRUM. ET PROSCÆNIUM DE SUA PECUNIA FACIUNDUM COERAVERUNT. *Faërnus.*

9 *Spe incerta certum mihi laborem sustuli*] Sententiose, et verum. nam ubi certa spes est, nihil opus est labore certo ac vehementi. *Donatus.*

Spe incerta] Pro, spei incertæ. an deest 'in?' *Idem.*

Incerta certum] Honesta figura, quæ dicitur ἀντίθεσις. *Idem.*

10 *Easdem*] Exactas. *Idem.*

Cœpi] Difficultatem facti et molimen ostendit. *Idem.*

Ab eodem] Cæcilio scilicet. *Idem.*

11 *Novas studiose, ne illum ab studio*] Παρόμοιον. *Idem.*

Ne illum ab studio abducerem] Iterum causa honestatis. *Idem.*

12 *Perfeci ut spectarentur*] Attende quantum pondus habeat, quod non 'feci' dixit, sed potius 'perfeci:' ut molem difficultatis ostenderet. *Idem.*

13 *Placitæ sunt*] Nota participium sine origine verbi. *Idem.*

Ubi sunt cognitæ, placitæ sunt] Elegans promissio, et hanc placituram, si cognoscatur. et est conjectura a futuro tempore. *Idem.*

Ita Poëtam restitui in locum] Mire non Cæcilium, sed Poëtam: ut hoc generaliter populo præstitisse, non uni homini videatur. *Idem.*

Poëtam] Cæcilium, sc. *Mer. Casaub.*

Restitui in locum] Quia remotum et exclusum, dixit. *Donatus.*

14 *Prope jam remmotum*] Geminavit *m* secundum antiquos, qui omnes in verbis liquidas duplicabant. *Idem.*

15 *Ab studio, atque ab labore*] Bene ostendit se populo profuisse, Cæcilium Poëtam ad laborem revocandi. *Idem.*

Ab studio, atque ab labore, atque ab arte musica] Ultimum *ab* versus ratio non admittit; quam particulam, etiam Donatum ibi non agnovisse, quisquis verba ejus, quamvis aliqua ex parte corrupta, attentius consideraverit, judicabit. quæ nos, partim ex ipsius Donati libris scriptis, partim ex ejus sensu emendata, ita legimus, *Ab studio, atque ab labore, atque arte musica.* Versus Virgiliani idcirco ab Donato adducti sunt, ut ostenderet quod sicut in iis ter dici debebat, *hic alii*, et tamen non nisi bis dictum est, quia tertio loco commode subauditur, ita etiam fieri debet in hac particula *ab*, tertio loco subaudienda. Hæc cum scripsissemus, postea nacti librum Victorianum, invenimus ita prorsus in eo scriptum fuisse, *atque arte musica;* sed deinde alia manu, alioque atramento interpositum fuisse *ab*. Faërnus.

Atque arte musica] *Ab* tertio commode subaudiendum est: ut, 'Hic portas alii effodiunt, hic alta theatri Fundamenta locant alii, immanesque columnas Rupibus excidunt, scænis decora alta futuris.' *Donatus.*

16 *In præsentia*] Statim ut a populo ejiciebatur. *Idem.*

Si scripturam sprevissem in præsentia] Cum a populo spretæ et explosæ Cæcilii fabulæ. *Mer. Casaubonus.*

18 *Ut in otio esset potius quam in negotio*] Ex ipsis rerum nominibus ostendit facilitatem deterrendi. *Donatus.*

20 *Nunc quid petam, mea causa*]

Bene 'petam' et 'mea causa,' quasi orator. *Idem.*

Mea causa æquo animo attendite] Commendatio personæ levis, per aliam personam gravem, secundum præcepta in Rhetoricis. *Idem.*

21 *Hecyram ad vos refero*] A causa principium narrationis inducitur. *Idem.*

Hecyram ad vos refero] Principium a principali quæstione, an cognita sit, et an spectanda sit. *Idem.*

Quam mihi] A persona dicentis. *Idem.*

22 *Ita eam oppressit calamitas*] Hoc succedit pro illo, quod est a persona adversariorum. Simul ad fortunam retulit culpam populi: non enim dixit quod præsto erat. *Idem.*

23 *Eam calamitatem*] 'Calamitatem' repetit, ne nos fabulam illum dicere putaremus. *Idem.*

Vestra intelligentia] Ab auditorum persona. *Idem.*

24 *Nostra industria*] Rursus a sua. et bene περιφράσει usus est: ne diceret, 'vos nobis.' *Idem.*

25 *Quum primum eam agere cœpi*] Jam hinc narratio subtilis inducitur, et ut non lædat populum, et ut defendat Poëtam. *Idem.*

Pugilum gloria] Περίφρασις ἀντὶ τοῦ, pugiles etiam gloriosi: ut minus turpe sit, antelatos eos esse. Sicut Virgilius, 'Vastis cum viribus effert Ora Dares, magnoque virum se murmure tollit, Solus qui Paridem solitus contendere contra.' Hæc est gloria pugilum, gratia funambuli. *Idem.*

Pugilum gloria] 'Pugil' dictus est a pugna: et 'pugna' a pugno. Veteres namque ante usum ferri et armorum, pugnis et calcibus, et morsibus, corporumque luctatione certabant. *Idem.*

Pugilum gloria, Funambuli eodem accessit expectatio] Πολυλογία. *Idem.*

Pugilum gloria, funambuli, &c.] Horatius tractavit hunc locum Epist. II. 1. 'Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam, Quod numero plures, virtute et honore minores, Indocti stolidique, et depugnare parati, Si discordet eques, media inter carmina poscunt Aut ursum aut pugiles. his nam plebecula gaudet. Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas Omnis, ad incertos oculos, et gaudia vana,' &c. *Bœclerus.*

Pugilum gloria] Qui pro gloria pugnant, et quorum victoriæ maxime gloriosæ solent esse. Cic. 'Acinas pugil, Olympionices, quod est apud Græcos prope majus et gloriosius, quam Romæ triumphasse.' vel 'pugilum gloria,' i. e. pugiles; ut apud Græcos, βίη Πριάμοιο, i. e. Πρίαμος, ἱερὸν μένος 'Αλκινόοιο, i. e. Alcinous, et id genus alia. *Mer. Casaub.*

Funambuli eodem accessit expectatio] Duplex causa ad unam exclusionem adhibetur. *Donatus.*

Accessit expectatio] Narratio cur exclusa sit. hoc est, non Poëtæ culpa dejecta est, nec judicio populi: et ideo nunc admittenda est. *Idem.*

Expectatio] Desiderium. ut Virgil. 'Expectate venis.' *Idem.*

27 *Comitum conventus*] Utrum eos comites dicit, qui sunt pugilum assectatores? an servos, qui dominos sequuntur? *Idem.*

Comitum] Qui pugiles affectabantur. vel servi, ut qui de plebe homines. Hor. 'Arcta decet sanum comitem toga.' *Mer. Casaubonus.*

Studium] Certamen diversis faventium. *Donatus.*

Clamor mulierum] Bene *mulierum*: non enim timet eas, quibus suffragari vel refragari non licet in theatro. *Idem.*

28 *Ut ante tempus exirem foras*] Τῷ ἐξουθενισμῷ, ne gravem passus videatur injuriam. *Idem.*

29 *Vetere in nova*] 'Αντίθετον primum. *Idem.*

Vetere in nova cœpi uti consuetudine] Nisi novam comœdiam intellexeris, non erit aperta sententia. nam et su-

pra dixit, 'Nunc hæc plane est pro nova.' An a Terentio 'nova' ideo dictum est, quia numquam alias exclusus est? Et bene 'vetere:' ut ostendat, turpe non esse, quod et aliis Poëtis sæpe contigerit. *Idem.*

Vetere consuetudine] Qua usus fueram in Cæcilianis fabulis. *Mer. Casaubonus.*

In nova] Comœdia sc. novæ enim Terentii Comœdiæ si cum Cæcilianis comparentur. *Idem.*

30 *In experiundo ut essem*] Ovid. 'Sed quid tentare nocebit.' *Idem.*

Refero denuo] Aut 're' abundat, aut 'denuo.' *Donatus.*

31 *Primo actu placeo*] Rationabiliter dixit 'primo:' quia quinque sunt actus, partes fabulæ. *Idem.*

Placeo] 'Placeo' dixit pro eo quod est, fabula placet, aut Terentius. Et mire, Non diu, inquit, pependit judicium, sed statim placuit: ut quod sequitur, non judicio, sed perturbatione factum sit. *Idem.*

Cum interea rumor venit datum iri gladiatores] Hoc abhorret a nostra consuetudine: veruntamen apud antiquos gladiatores in theatro spectabantur. *Idem.*

32 *Datum iri*] 'Iri' dixit, ut fabulam commendet: ut et omnia spectatori et populo dicantur. *Idem.*

34 *Non potui tutari locum*] Facete repetit 'locum.' *Idem.*

35 *Nunc turba nulla est*] Ἀνταπόδοσις πρὸς τὸ *tumultuantur*. 'Turba,' id est, θόρυβος. *Idem.*

Nunc turba nulla est: otium et silentium est] 'Turbam' retulit ad id quod supra dixit, 'Clamor mulierum.' 'Otium,' πρὸς τὸ 'pugnant:' 'Silentium,' πρὸς τὸ 'Clamant.' *Idem.*

Nunc turba nulla est: otium et silentium est] Quæ adhortatio per enumerationem. *Idem.*

Nunc turba nulla est] Liber Bembinus et Donatus, *non est.* Faërnus.

36 *Agendi tempus mihi datum est*] Ab Ædilibus scilicet. *Donatus.*

Agendi tempus mihi datum est] Donatus: *ab Ædilibus scilicet.* Non puto. 'tempus' est hic καιρὸς εὐκαιρία. quia turbæ nullæ sunt, ideo tempus mihi opportunum datur ad agendum. *Bœclerus.*

37 *Vobis datur potestas condecorandi ludos scenicos*] Quasi et aliquid agat populus, quum spectet. *Donatus.*

38 *Nolite sinere per vos*] Σχῆμα διανοίας, ῥητορικὴ ἐπίπληξις. *Idem.*

Artem musicam] Oratorie: quasi non Terentii causa agatur, sed artis musicæ. *Idem.*

Artem musicam] Poëticam. Supra, 'atque ab arte Musica.' *Mer. Casaubonus.*

40 *Meæ auctoritati*] Quia jam senex est. *Donatus.*

Meæ auctoritati fautrix adjutrixque sit] Qua Terentium probo. et est figura ἀναλογία. Vult autem se esse ejus authoritatis, ut et populo placere jam debeat, qui ipsi placet. *Idem.*

Meæ auctoritati] Donatus ad fiduciam, Eugraphius ad spem actoris, non inerudite retulit. Utrumvis sumas, non deerit ratio explicandi. In Eugraphii nota pro, *ad clangendum*, lege, *ad agendum.* Adde ejusdem Eugraphii notam ad vs. 47. ubi itidem de auctoritate actoris. *Bœclerus.*

Meæ auctoritati] Qui Terentium tutari et erigere in me susceperim. *Mer. Casaubonus.*

41 *Si numquam avare*] Commendatio ab ante dictis, id est, a personæ adtributis. *Donatus.*

Si numquam avare] A meritis defensoris argumentum ad laudem fabulæ. *Idem.*

Si numquàm avare] Per hæc verba Terentius vult demonstrare, quam gravis author sit, qui suas comœdias probet. Sic Horatius, 'Ea quum respondere coneris * Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit.' *Idem.*

42 *Et eum esse quæstum, in animum

induxi] Modo non *numquam* subauditur: sed *si*. ut sit, Et si eum esse, &c. *Idem.*

Maximum, quam maxime] *Inique iniqui, παρόμοιον. Idem.*

43 *Quam maxime servire vestris commodis*] Plus dixit 'commodis,' quam si diceret 'voluptatibus.' *Id.*

Vestris commodis] Vestræ voluptati. *Mer. Casaubonus.*

44 *Sinite impetrare me, qui in tutelam meam*] Ordo est, Sinite impetrare me, ne eum circumventum inique iniqui irrideant, qui in tutelam meam studium suum, et se in vestram commisit fidem. *Donatus.*

44. 45 *Qui in tutelam meam studium suum*] Eugraphius: 'Poëta enim quodammodo auctore commendatus est.' Lege: *actori commendatus est.* Bœclerus.

45 *Se*] Suam personam. *Mer. Casaubonus.*

47 *Mea causa*] Quasi orator, 'causam' dixit. *Donatus.*

Mea causa, causam hanc accipite] Hoc oratorie. sic enim fit, quum persona ad commendationem affertur. *Idem.*

Mea causa, causam] Παρονομασία. *Idem.*

Mea causa causam hanc accipite, et silentium, &c.] Ait Faërnus versum laborare, nisi τὸ *hanc* tollatur. Miror. Nam 'mea,' 'meo,' 'meos,' &c. pro monosyllabis censentur; quod et ipse dixit, centies. *Faber.*

Et date silentium] Quasi fabulæ ac Poëtæ. *Donatus.*

48 *Ut libeat scribere aliis*] Oratorie ἀπὸ τῆς * ἐCATHOS. *Idem.*

Mihique ut discere novas expediat] Proprie *discere;* docet enim Poëta, discit scenicus. *Idem.*

49 *Novas expediat posthac*] Ab utili argumentatio est. et bene, *ut expediat:* tanquam facturus sit, et si non expedierit, dum quæstum maximum servire populo putat. *Idem.*

Pretio emptas meo] Æstimatione a me facta, quantum Ædiles darent: et proinde me periclitante, si abjecta fabula, a me pretium, quod Poëtæ numeraverint, repetant. Ergo *meo*, a me facto, a me statuto. nam quomodo alibi dixit, 'Postquam Ædiles emerunt.' Et bene, ut sequatur populus judicium ejus, qui æstimare vere fabulas potuerit. *Idem.*

Pretio emptas meo] Ut quidam volunt, periculo. *Idem.*

Pretio emptas meo] Fabulas, interdum histriones, ut hic; interdum Ædiles, ut Eunuchum, (si ludi erant publici) emebant. *Mer. Casaubonus.*

ACTUS I.

Scena i. Senarii sunt. *Bœclerus.*

Per pol quam paucos reperias meretricibus fideleis] *Novo genere hic utraque προτατικὰ πρόσωπα inducuntur. Nam et Philotis et Syra non pertinent ad argumentum fabulæ. Hoc autem maluit Terentius, quam aut per prologum narraret argumentum, aut θεὸν ἀπὸ μηχανῆς induceret loqui.* Donatus.

1 *Per pol quam paucos reperias*] Hæ personæ Terentii more extrinsecus assumuntur, ut sic argumenti obscuritatem spectator effugiat. *Idem.*

Per pol quam paucos] Animadvertendum est in hac fabula, Terentium, bonam meretricem inducturum, ne id contra morem videatur facere, etiam aliam meretricem non malam inducere: ut id exemplis fiat tritius, et usu verisimile. *Idem.*

Per pol quam paucos] Ordo est, *Pol per quam paucos reperias.* Nam 'per pol,' non est Latinum, sed κατὰ τμῆσιν *perquam*, id est, nimio. *Idem.*

Quam paucos] Quidam non *paucos*, sed *paucis* legunt. sic enim Apollodo-

rus αλπαICHPAS THC rei IONHNC THRAICCI PAγγιbaiωC *. *Idem.*

Per pol quam paucos, &c.] Vide notata supra ad Andr. III. 1. *Bœclerus.*

Per pol quam paucos] Pol per quam paucos. *Mer. Casaubonus.*

Reperias] Aptum verbum ad raritatem. et ideo non dixit 'pauci sunt,' sed 'paucos reperias:' quasi quærens. Non autem reperitur, nisi quod quæritur: non quæritur, nisi quod præsto non sit. *Donatus.*

2 *Fideleis*] Hujusmodi sententias rhetores διανοίας vocant. Et mire, non 'esse,' sed 'evenire' dixit: ut non rationis, sed casus sit id, quod rarissimum est. *Idem.*

Fideles] 'Fidi,' in maximis: 'fideles,' in minoribus negotiis. *Idem.*

3 *Vel hic Pamphilus*] Transitus a generali sententia ad specialem. *Id.*

Vel] Nunc 'veluti,' alias conjunctio disjunctiva est, alias correptionem significat, ut apud Ciceronem, 'Vel optimam Messanæ vitam.' Virgilius, 'Carmina vel cœlo possunt deducere lunam.' Aut *vel, ut* modo. *Id.*

Jurabat quoties Bacchidi quam sancte] Tria sunt: quod jurabat, et quoties, et quam sancte. Quod totum de more amatorum et meretricum dixit, quæ jurejurando teneant, quos lege non possunt. *Idem.*

4 *Ut quivis*] Non modo Bacchis, quæ amica erat. *Idem.*

Ut quivis facile possit credere] Parenthesis, *ut quivis fac. pos. credere.* Mer. Casaubonus.

5 *Numquam illa viva ducturum uxorem*] Παρένθεσις prima. jurabat numquam illa viva uxorem ducturum. *Donatus.*

6 *Hem, duxit*] Pronuntia ut mirantem ostendas. *Idem.*

Hem duxit] *Hem* adverbium demonstrantis est: ut, *hem alter.* Idem.

En duxit] Plures habent, *hem duxit;* quod et Guyetus probat: Argentoratensis codex, *en.* Bœclerus.

Ergo propterea] Modo 'ergo' affectum exprimit reprehendentis tarde sibi consentientem: vel sic Virgilius, 'Ergo age, chare pater, cervici imponere nostræ.' *Donatus.*

Propterea sedulo] 'Sedulo,' instanter, et ex animo: sine dolo. *Idem.*

7 *Et moneo, et hortor*] 'Monemus' consilio, 'hortamur' impulsu. *Idem.*

Ne cujusquam misereat] Deest *te. Idem.*

Ne cujusquam miser] Paraphrasin sumas ex illo Plauti, in Trucul. II. 1. 13. et seqq. *Bœclerus.*

8 *Quin spolies, mutiles, laceres*] *Quin* pro quo minus. Et magna persuasio est ad malefaciendum. *Donatus.*

Spolies] 'Spoliare' est, non minimam partem auferre. 'Mutilare,' aliquid detrahere, sine quo res esse non possit. 'Lacerare' autem, quum omnino non habeas, quod imminuas. 'Mutiles,' imminuas: unde 'mutili' dicti sunt boves, aut capri, sine cornibus. nam male, qui a 'multa' putant dici. et inde 'Mulciber' Vulcanus, quod sit mutilatus ac debilis: id est, claudus. nam proprie 'Mulciber' dictus est, quod omnia mulceat, id est, molliat ac vincat. *Idem.*

9 *Utin' eximium neminem habeam*] *Utin'* pro *ut ne.* Ἀπόστροφος. Et perseverat in ἀλληγορίᾳ. Nam 'eximia pecora' dicuntur, quæ a grege excepta sunt ad usus dominorum suorum ut uberius pascantur. Sed proprie 'eximii' sunt porci majores, qui ad sacrificandum excepti liberius pascuntur. Etenim boves, qui ad hoc electi sunt, 'egregii' dicuntur. Et 'oves lectæ.' ut Virgilius, 'Mactant lectas de more bidentes.' Ita et 'porci eximii.' *Idem.*

Utin' eximium] Deest 'censes,' ut sit, Censes ut eximium neminem habeam? vel certe, doces? *Idem.*

Utin' eximium] Separatum ex omnibus. Proprie 'eximius porcus' est, exemptus a grege, atque signatus macula aut nota. *Idem.*

Eximium] Præter alios charum. *M.*

Casaubonus.

Habeam] Deest 'censes,' aut 'vis,' aut 'mones.' *Donatus.*

10 *Nam nemo quisquam*] Παρέλκον tertium. nam abundat 'quisquam.' *Idem.*

Scito, ad te venit] Bene additum est 'scito,' et moraliter, at acutius pronuntiandum. est enim verbum illorum, qui familiares corrigunt. *Idem.*

11 *Quin ita paret se*] Hoc verbum, 'paret,' adversum munificos et segnes sumitur. Ut alibi, 'Itane te parasti, ut spes nulla reliqua in te siet tibi?' *Idem.*

Abs te] Pro ex te. *Idem.*

12 *Suam voluptatem expleat*] Bene *expleat*, quod contrarium meretrici est, amatorem voluptate satiari. *Id.*

13 *Hiscine*] Ἐρώτησις. Id est, talibus: et vide si pulchra meretrix puella est. *Idem.*

Insidiabere] Insidiari malum est: sed contra insidiari, justum est. *Id.*

Non contra insidiabere] Eun. act. III. sc. 1. 'Par pari referes?' *Mer. Casaubonus.*

14 *Tamen eandem pol esse omnibus injurium est*] Idem aliter, et vehementius intulit. nam pejus est eandem esse omnibus, quam nullum excipere. *Donatus.*

Eandem pol esse omnibus] Eodem modo omnes tractare. *Mer. Casaubonus.*

Injurium] Iniquum. 'Injurium' autem indignantis modo significatio est: et vim adverbii habet. *Donat.*

15 *Ulcisci adversarios*] De more *adversarios* mutato nomine posuit. durum enim fuerat, si amatores diceret. *Idem.*

Injurium est autem ulcisci adversarios] Recte hoc illa, ut fœmina; cum vindicta nulli magis delectentur quam fœminæ, et qui fœmineos animos gerunt. 'Quippe minuti Semper et infirmi est animi exiguique voluptas ultio. continuo sic collige quod vindicta,' ut optime Juven. Sat. 13. 'Nemo magis gaudet quam fœmina.' qui longe aliter saniores quosque Philosophos olim præcepisse ibi docet. *Mer. Casaubonus.*

16 *Qua via te captent*] Qui te captant sæpe, tu eos vel semel cape. *Donatus.*

Qua via captent te illi, eadem ipsos capi] Plaut. 'Tu si me impudicitiæ captas, non potes capere.' *Mer. Casaubonus.*

17 *Eheu me miseram*] Bene, quia non persuasit, sed affectum doloris expressit. Intelligitur enim ex vultu ejus, non eam persuasisse quod voluit. *Donatus.*

Eheu me miseram! cur non aut istæc mihi ætas, et forma est] Ἐμπαθῶς ait, quod reliquum est: quia, quod volebat, persuadere non potuit. et bene *istæc ætas et forma*, quia utrumque non habet. et mire e contrario descripta est deformitas Lenæ, et formam et voluntatem malam gerentis. *Idem.*

Aut tibi hæc sententia] Δεικτικῶς, simulque ostendit, secundum φυσιογνωμικοὺς, difficile deformem reperiri bonam. *Idem.*

SCENA II. Senarii iterum. *Bœcler.*

Senex si quæret me, modo isse dicito] *Hoc servus dixit, in scenam de proscenio respiciens. Duæ conjecturæ sunt in hac scena: an vere sint nuptiæ, et an verisimile sit, abstinere potuisse adolescentem a virgine sibi nuptum tradita.* Donatus.

1 *Senex si quæret me*] Magis expressit consuetudinem, dicendo 'senex:' quam si diceret, 'Dominus major.' *Idem.*

Senex si quæret me] Ut ex verbis suis tam meretrix, quam lena descripta est, ita et Parmeno ipse qualis sit, ostenditur ex sua locutione. Exeundi autem causa de argumento sumitur: quia Pamphilus absens est, et exspectatur in dies ejus adventus. *Idem.*

Senex si quæret me, modo isse dicito

ad portum] Hæc omnia submissa et veloci pronuntiatione efferenda sunt. hoc enim desiderant hujusmodi verba, utpote et servi et festinantis. *Idem.*

2 *Percontatum adventum Pamphili*] Honestam causam dixit, id est, Pamphili adventum. Et *percunctatum*, et *percontatum* scribitur: sed *percontatum* a conto dicitur, quo nautæ utuntur ad exploranda loca navibus opportuna. si vero *percunctatum*, ab eo quod a cunctis perquiratur, dicitur. *Idem.*

3 *Audin', quid dicam, Scirte*] *Audis:* modo, sentis, intelligis. ut Virgilius, 'Progeniem sed enim Trojano a sanguine duci Audierat.' Item alibi, 'Neque audit currus habenas.' *Idem.*

Audin', quid dicam, Scirte] *Audis* modo pro advertis. *Idem.*

Audin', quid dicam, Scirte] Convenit nomen servo puero, παρὰ τὸ σκιρτᾷν, quod est gestire et ludere. *Idem.*

Scirte] Κωφὸν πρόσωπον inducitur. *Idem.*

4 *Nullus*] Pro, non. *Idem.*

Nullus dixeris] Minime dixeris. ut And. act. II. sc. 2. 'Liberatus sum, Dave, hodie tua opera. At nullus quidem.' i. e. minime vero. *Mer. Casaubonus.*

5 *Alias ut uti possim*] Inter 'alias' et 'alia,' hoc interest: quod 'alias,' alio tempore significat: 'alia,' aliter, aut per alia. *Donatus.*

Causa] Προφάσει, prætextu. *Mer. Casaubonus.*

Integra] Non dicta. *Donatus.*

6 *Sed videon' ego Philotium*] Mire inventa est causa narrandi ideo, quia peregre venit meretrix: alioquin si Athenis esset, omnia sciret. *Idem.*

Sed videon' ego Philotium] Sic solet dubitari, advenientibus ipsis, quos post multum temporis intervallum vident. *Idem.*

Sed videon' ego Philotium] Ut narrandi argumenti occasio præberetur, assumitur persona hujus meretricis Corintho reducis, et a Bacchide sub primum statim adventum edoctæ, quemadmodum Pamphilus, relicto amore pristino, ad nuptias animum adjecisset. hinc querela scenæ superioris de inconstantia amatorum; et nunc, cum obvium haberet de Pamphili domo servum, percunctandi libido et rem totam cognoscendi, quidnam illud esset, quod a Bacchide tantum amata Pamphilum disjunxisset. hujus enim fortunam quis miserari potuisset, nisi de eodem quæstu? Quoniam autem Poëta ad dissolvendum errorem fabulæ adhibiturus erat Bacchidem, familiaritas ejus cum Pamphilo, ex qua tanquam ex malo principio felix eventus artificiose quærebatur, opportune hic signari potuit. *Bœclerus.*

Huc advenit] Scribe, metri causa, *advenit huc*, et ita alicubi legi. *Faber.*

Unde hæc advenit] Cum quodam contemptu ejus, 'hæc' dicit Parmeno. *Donatus.*

8 *Salve mecastor, Parmeno*] Olim salutantes addebant jusjurandum, ut hoc sedulo facere viderentur. *Idem.*

Me] Aut adjectio est, et abundat, aut positum est pro μὰ syllaba: ut Græci μὰ τὸν Ἀπόλλωνα dicunt. *Idem.*

Et tu ædepol, Syra] Irrisit ad 'mecastor,' addendo 'ædepol.' et quod illa 'Parmeno,' ille hic addidit 'Syra.' *Idem.*

Syra] *Sura* veteres legunt, U pro Y ponentes: ut 'Musia,' 'Suria.' *Idem.*

9 *Dic mihi, Philoti*] Vide licentiam: supra 'Philotium,' hic 'Philotis' dixit. *Idem.*

Ubi te oblectasti tam diu] Facete dictum meretrici, non, *ubi fuisti?* sed, *ubi te oblectasti.* Idem.

10 *Minime equidem me oblectavi*] 'Me' acutius proferendum est: et respondet πρὸς τὸ 'te.' *Idem.*

11 *Corinthum hinc sum profecta*] 'Hinc' magnum ostendit dolorem habere Philotion, quod relictis Athenis Corinthi habitaverit. *Idem.*

Cum milite Corinthum hinc sum pro-

fecta inhumanissimo] Multa dixit: et 'milite,' et 'hinc,' et 'inhumanissimo.' *Idem.*

Inhumanissimo] Quid potuit de milite dici, nisi in superlativo? namque omnis miles inhumanus: hic vero inhumanissimus. *Idem.*

Corinthum hinc sum profecta] Hæc argumenta sunt, an se oblectare potuerit a persona, quia miles inhumanissimus: a loco, quod hinc profecta: a tempore, quod biennium: a re, id est, ab injuria quam tulit. *Idem.*

12 *Biennium ibi perpetuum*] Ut continuationem sui casus ostenderet, 'perpetuum' dixit. *Idem.*

Misera] Muliebris interpositio, τὸ 'misera.' *Idem.*

Illum tuli] Non, cum illo fui, sed *tuli:* adeo non me oblectavi. *Idem.*

Illum tuli] Infra, act. IV. sc. 3. 'Ibi ego te, et tu me feres.' *Mer. Casaubonus.*

13 *Desiderium Athenarum*] Quod Corinthum profecta es. *Donatus.*

Athenarum arbitror] Quod dixit 'hinc' ante ποδοικην * Athenarum, et ἀμφιβολίᾳ 'te desiderium cepisse.' *Id.*

Ædepol te desiderium Athenarum arbitror cepisse sæpe] Quod cum milite inhumanissimo. *Idem.*

15 *Consilium contempsisse*] Pœnitudine esse possessam. *Idem.*

16 *Huc redeundi*] Iterum a loco. *Idem.*

Abeundi a milite] A persona. *Idem.*

Redeundi, abeundi, vosque hic videndi] Oratorie unam rem in tria divisit, Huc redeundi, Abeundi a milite, Vosque hic videndi: ut diceret, Huc veniendi. *Idem.*

17 *Vosque hic videndi*] A re. *Idem.*

18 *Agitarem inter vos libere convivium*] Inter 'agere' et 'agitare' hoc interest: quod 'agere' est aliquid vel necessarium facere; 'agitare,' voluptuarium. Ergo 'agitarem,' exercerem. *Idem.*

19 *Nam illic haud licebat nisi præfinito loqui*] Legitur et *illi:* ut sit circumflexus accentus, et significet illic: ut, 'illi mea tristia facta.' et absolutum est. *Idem.*

Præfinito] Deest tempore, aut quid tale. *Idem.*

Nisi præfinito loqui] A tempore. Hic ostendit, quid dixit supra, 'tuli:' et quid sit: *Agitare convivium libere.* Idem.

Nisi præfinito loqui quæ illi placerent] Duo dixit: et *præfinito,* et *quæ illi placerent:* ut neque quantum velles, neque quod velles, diceres. *Idem.*

20 *Haud opinor commode*] *Commode,* pro blande, et bene: ut, 'Nunquam tam dices commode.' *Idem.*

Haud opinor commode finem statuisse orationi militem] Jocandi materiam arripit vernula more suo, ex verbis mulieris non alias sane valde ambiguis, sed quæ tamen in alium sensum torqueri possint. Dixerat Philotium, haud licuisse sibi nisi 'præfinito loqui,' &c. apud militem scil. qui ejus esset ingenii, quale describitur. Eun. act. II. sc. 2. 'Est genus hominum,' &c. Optime illa ostendunt quid hic sit, 'præfinito loqui.' Quia autem et illi qui 'ad legem et regulam,' (ut Quintil. alicubi loquitur) id est, ad amussim præceptorum rhetoricorum loqui student, et sermonem sollicite exigunt, ii quoque non male 'præfinito' loqui dicantur; et militaris oratio ut plurimum incultior, (unde et illud ejusdem Quintiliani: 'Simpliciora militares decent:' et in Eun. per ironiam, de milite, 'Attica elegantia,') eo trahit Parmeno, quasi de oratione ex præceptis artis, cujus se magistrum profiteretur miles, instituenda locuta esset. Etiam Persius, 'gentem hircosam centurionum;' et alio loco, 'hircosos centuriones,' pro agrestibus et indoctis posuit: ut ibi docti viri, qui et vetus proverbiorum στρατιωτικὴ ἀλογία, de homine stupido. *M. Casaub.*

21 *Finem statuisse orationi militem*] Argute *militem;* quia quasi inimicus

sit orationi, quæ in pace plurimum potest. *Donatus.*

22 *Sed quid hoc negoti est*] Hic ad argumentum nunc descendit. In Phormione, 'Sed quid tu es tristis?' prælatis scilicet allocutionibus, et separatarum et permistarum personarum: ne jejune ad argumentum veniens, non agere fabulam, sed narrare videretur. *Idem.*

Quid hoc negoti est] Bene addidit 'negoti,' ut augeret invidiam facti. nam potuit dicere, *quid hoc est?* Sed, ut diximus, ad invidiam et magnitudinem rei, *negoti* dixit. *Idem.*

Quæ narravit mihi] *Quæ,* qualia scilicet, et quanta. *Idem.*

Modo quod narravit mihi] *Quæ* legendum est: ut sit, qualia et quanta: et hoc ἐν ὑποκρίσει. *Idem.*

23 *Quod ego numquam credidi*] Hoc totum cum invidia pronuntiandum ex animo meretricis, quæ facinus indignum nuptias putat. *Idem.*

24 *Ut hac ille viva posset*] Mire ostendit ex eisdem verbis eandem hanc esse, quam supra dixit, 'Numquam illa viva uxorem ducturum.' *Idem.*

Posset animum inducere] Quasi in rem duram et immanem. *Idem.*

25 *Habere autem*] Ostendit pronuntiatione, quod prope est, ut non habeat. *Idem.*

Habere autem] Post verba familiaritatis, Philotis modeste quidem curiosa, sed cum aliqua tamen invidia et accusatione Pamphili orditur. quæ forma orationis inconsideratum servum eo perduxit, ut excusandi heri causa temere negatum iret, de matrimonio. *habere autem?* quasi tu dicas Pamphilum habere uxorem. statim igitur captari tam incaute progressus et constringi potuit: 'eho tu, an non habet?' quid rem tam certam, tam manifestam celare inceptas? ut confiteri cogeretur, quod negare voluerat, et cito ab illo male callido, *habere autem?* ad simplex, *habet,* rejiceretur; non sine pudore aliquo; qui in novam eum fraudem præcipitavit. dum enim quod deprehensus esset, excusare contendit, arcani herilis prodendi bonam de se spem præbet, familiarius et intentius subjiciens: 'sed firmæ hæ vereor ut sint nuptiæ.' Arripit incallidi hominis familiaritatem meretrix, et instat; arcanaque et silenda caussantem, asseverantius primo, mox lepido irrisu, ad rem omnem ordine denarrandam pertrahit. *Bœclerus.*

26 *Sed firmæ hæ vereor ut sint nuptiæ*] Bene pro persona servi, qui vult dominum uxorium esse magis, quam amatorem Bacchidis. *Donatus.*

Sed firmæ vereor] Animadverte Terentium in nuptiis hoc dictum servare, utrum firmas an infirmas dicat nuptias. *Idem.*

Firmæ hæ vereor ut sint nuptiæ] Ne non. Andr. act. II. sc. 2. 'Id paves, ne ducas tu illam; tu autem, ut ducas:' i. e. 'ne non ducas:' ut ibi Don. *Mer. Casaubonus.*

Ut] Ne non. *Donatus.*

27 *Si in rem est Bacchidis*] Bene additum, *si in rem est Bacchidis:* ut ostenderet, se non malignitatis, sed benevolentiæ causa, talia vota suscipere. *Idem.*

In rem] Pro, utilitatem: 'ab re,' contra utilitatem. *Idem.*

28 *Sed qui istuc credam*] Id est, nuptias esse infirmas. *Idem.*

Sed qui istuc credam, ita esse? dic mihi, Parmeno] Superiore voto excusavit crimen curiositatis: jam videtur post Bacchidem audire velle. *Idem.*

29 *Non est opus prolato: hoc percontarier desiste*] Vide quam convenienter Poëta, quum id agat, ut narrantem Parmenonem inducat, tamen multis diverticulis morales facetias internectat. *Idem.*

Non est opus prolato: hoc percontarier desiste] Incerta distinctio, utrum, *prolato hoc,* an *hoc percontarier,*

Idem.

30 *Ea causa, ut ne id fiat palam*] Ea nempe tibi metuendi sive celandi causa, ne per me aliis innotescat, quod mihi dixeris. *Mer. Casaubonus.*

31 *Ita me Di bene amabunt*] Pro *ament.* ut, ‘ donec regina sacerdos Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.’ *Donatus.*

32 *Ut hoc proferam*] Prodam, Bacchidi scilicet, vel cuilibet. *Idem.*

Mecum gaudeam] ‘ Mecum,’ intra me. Virgil. ‘ Hæc secum.’ *Idem.*

33 *Numquam dices tam commode*] Hæc pronuntiatio ejusmodi esse debet, ut ex ea appareat prope delinitum Parmenonem vix se posse continere quin narret. *Idem.*

Nunquam dices tam commode] Quasi ex parte labefactus est: sic enim loquitur. *Idem.*

34 *Ah noli, Parmeno*] Artificiose se fingit audire nolle, ut tacitura credatur, si audierit: quia curiositas signum est loquacitatis. Sic Horat. ‘ Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.’ *Idem.*

Ah noli Parmeno] Minus explicat, quod vult, Donatus: cujus annotationes hoc loco nec ab una manu esse videntur. Verbo, et clare Guyetus. *Bœclerus.*

35 *Quasi non tu multo malis*] Deest, ‘ Ita dicis :’ ut sit, ‘ Ita dicis quasi.’ Et nunc Philotis non est instantior hac calliditate, ut magis servum ad dicendum provocet. *Donatus.*

Quasi non tu multo malis narrare hoc mihi] Ἔλλειψις· deest enim, ‘ Ita gravaris dicere,’ aut ‘ Ita negas te esse locuturum.’ *Idem.*

37 *Et illud mihi vitium est maximum*] Servile vitium est, tacere non posse. *Idem.*

Vera hæc prædicat, et illud mihi maximum vitium est] Hæc lentius apud sese: illud clare, ‘ Si mihi fidem das.’ Etiam alia se habere vitia, exceptione significat, in hoc quod dicit, ‘ Illud mihi vitium maximum est.’ *Idem.*

Mi illud vitium maximum est] Hæc ille secum, ut Philotis non audiat. *Mer. Casaubonus.*

Si mihi fidem das] Animadverte, his dilationibus etiam spectatorem suspendi, quo libentius audiat. *Donatus.*

Si mihi fidem das] Fideliter, pro *des.* Idem.

38 *Ad ingenium redis*] Quia a se discesserat, si taceret. Cicero, ‘ Redit a se.’ *Idem.*

39 *Hanc Bacchidem amabat, ut cum maxume*] Ejusmodi est hæc tota narratio, ut defensionem adolescentis continere videatur, quod meretricem amicam necessitate coactus deseruerit. Mire igitur, unde quæstio est, inde cœpit: ‘ amabat,’ inquit, ‘ Bacchidem.’ Sic et in secundo Virgilius, an fortiores Græci Trojanis: ‘ Fracti bello,’ inquit, ‘ fatisque repulsi Ductores Danaum.’ *Idem.*

40 *Bacchidem amabat*] Ordo et sensus hic est, Hanc Bacchidem tum amabat Pamphilus, ut cum maxime amabat, quum pater uxorem, ut ducat, orare occipit. Et *ut* positum pro *quemadmodum.* Et *maxime* bis numero subauditur. Et *cum maxime,* una pars orationis est: aut *cum maxime,* pro nimis. *Idem.*

Amabat, ut cum maxime] Amabat tum, ut cum maxume (amabat scil.) i. e. nunquam magis quam tum amaverat. *Mer. Casaubonus.*

41 *Quum pater*] *Quum* modo adverbium est temporis, pro *quando.* Donatus.

Orare occipit] Maxima necessitas est, orans pater. *Idem.*

42 *Et hæc, communia omnium*] Quid si injustum est, quod orabatur? ostendit justum, et frequentatum, quod dicebat pater. *Idem.*

43 *Sese senem esse dicere*] Omnem causam adolescentis senex amputavit, pro suo senili commodo rogans: potuisset enim adolescens dicere,

Quam pro me curam geris, hanc precor pro me deponas. *Idem.*

Senem esse dicere] Illud posset agere amator contra utilitatem suam: sed non poterat filius contra utilitatem patris. Ergo ut cogeret pater, suam causam interponebat. *Idem.*

44 *Præsidium velle se senectuti suæ*] 'Præsidium senectutis,' sobolem et successorem dicit. *Idem.*

45 *Ille primo se negare*] Utrum deest *ducere?* an *Negare se nuptiis. Idem.*

Ille se primo negare, &c.] Accuratius hunc locum tractavit poëta, ut suspicio levitatis averteretur a Pamphilo, qui juraverat Bacchidi, ut ante dictum est: simul difficultas ipsius rei, ut supra in Heautontimorumeno exemplo Clitiphonis et in parte argumenti demonstrata est, ita hic narratione non perfunctoria indicatur. *Bœclerus.*

Negare] Posse ducere scil. *Mer. Casaubonus.*

Sed postquam acrius pater instat] Tria dicit, et *acrius*, et *pater*, et *instat.* Donatus.

Sed postquam acrius pater instat] Postquam, inquit, acrius instat, non compulsus est Pamphilus, sed tantum deliberavit. *Idem.*

46 *Pater instat*] Major vis est quum pater instat, quam quum rogat. *Idem.*

47 *Pudorine, anne amori obsequeretur magis*] Sic ostendit in utramque partem, ut tantum in animo honesti adolescentis pudor amorem vincere debuisset. *Idem.*

Pudorine anne amori] Ἀνακόλουθον. non enim præposito *utrum* intulit *anne.* Idem.

Pudorine, anne amori] Latens excusationis ratio explicata est. *Pudori*, Patris scilicet: *amori*, Meretricis. *Idem.*

Pudorin' anne amori obsequeretur magis] Ovid. 'Pudor est qui suadeat istinc, Hinc dissuadet amor: victus pudor esset amore: Sed leve si munus,' &c. *Mer. Casaub.*

48 *Tundendo, atque odio*] *Tundere*, est sæpius idem repetere: translatio a fabrorum malleo. *Donatus.*

Odio] Assiduitate. Attendenda est difficultas uniuscujusque verbi. *Idem.*

Tundendo, atque odio denique effecit] *Denique* temporis longitudinem significat. *Efficimus* vero, quod cum magno conatu et molimine facimus, vixque per nos finem accipit. *Idem.*

Tundendo, atque odio denique effecit senex] Mire interposuit moras, ad postremum confessurus uxorem ductam. Primo, inquit, negavit: post, deliberavit: ad postremum, duxit. Non, inquit, ipse: sed effecit hoc senex. Ita mutatione personæ totam voluntatem adolescentis absolvit. *Idem.*

Denique effecit] Oratorie tempus apposuit: nam hoc significat *denique.* Idem.

Odio] Hoc est, instantia. *Idem.*

Tundendo atque odio] Sæpius eadem repetendo, atque importunitate. *Mer. Casaubonus.*

49 *Despondit ei gnatam*] Vide, non hic dici, Duxit uxorem Pamphilus: sed totum ad patrem referri. *Donatus.*

50 *Neutiquam*] Non nimis. *Idem.*

51 *Donec jam in ipsis nuptiis*] Nota locutionem sensu magis, quam verbis manifestam. *Idem.*

Donec jam in ipsis nuptiis] Deest, positus constitutusve ita doluit, et ægre tulit. Aut repetere debemus sic, In ipsis inquam nuptiis. *Idem.*

Donec jam in ipsis nuptiis] In mentione nuptiarum effervescit animus amatoris. *Idem.*

In ipsis nuptiis] Positus constitutusve: ut hic Don. vel, *in ipsis nuptiis.* i. e. in nuptiarum tempore et celebritate. *Mer. Casaubonus.*

52 *Nec moram ullam, quin ducat, dari*] Ubi nec aliquam dieculam vel dilationem videt ad nuptias. *Donat.*

Quin] Quominus. *Idem.*

53 *Ibi demum*] Denique, postremo. Et mire additum est *ibi:* quia male pendebat, *in ipsis nuptiis.* et sic est, quasi dixisset, in ipsis inquam nuptiis. *Idem.*

Demum ita ægre tulit, ut ipsam Bacchidem, Si adesset, credo ibi ejus commiseresceret] Hoc ὑπερβολικῶς. ut Virgilius, 'Vel Priamo miseranda manus.' *Idem.*

Ut ipsam R. Bacchidem] Quæ nunc accusatrix est. Et est argumentum ab animo. *Idem.*

Ægre tulit] Idem Virgilius, 'Quis talia fando Myrmidonum Dolopumve, aut duri miles Ulyssei, Temperet a lachrymis?' *Idem.*

Ut ipsam Bacchidem] Credo ipsam Bacchidem; pro, credo quod ipsa Bacchis, &c. ut supra: 'Metuo lenonem' pro, 'metuo ne leno,' &c. *Mer. Casaubonus.*

54 *Credo ibi*] *Ibi*, pro *tum*. Donatus.

56 *Ut colloqui mecum una posset*] Παρέλκον tertium. Et argumentum a persona, quod ait, *mecum.* Idem.

Parmeno, perii] Argumentum a dictis: quod ait, *Parmeno, perii.* Idem.

Parmeno] Moraliter, et antonomasiace nomen repetit. Et significanter fecit, non addendo *dicebat*, et in μιμητικὸν a διηγηματικῷ transeundo. Et mire interposuit nomen, ut affectum doloris ostenderet. Sic Virgilius: 'Anna, fatebor enim.' *Idem.*

58 *Parmeno, &c. Parmeno*] Ἐν ἤθει repetit nomen. *Idem.*

59 *At te DI Deæque perduint*] Obtinuit et persuasit servus. nam jam meretrix seni irascitur, non Pamphilo. *Idem.*

At te dii deæque perd.] Hunc versum ejicit Guyetus. Sed magna est ratio Donati, et quæ merito eum tueatur. Bene enim consilium poëtæ videtur conjecisse, cum annotat: 'Obtinuit et persuasit servus. nam jam meretrix seni irascitur, non Pamphilo.' id voluerat tam diligens amplificatio narrationis, de qua modo egimus. *Bæclerus.*

Cum istoc odio] Cum instantia ac molestia. *Donatus.*

60 *Ad pauca ut redeam*] Tanquam multa sint, quæ de Pamphili amore dici possint. *Idem.*

Ad pauca ut redeam] Præceptum oratorium in longa narratione, pro veritatis inquisitione. reddit enim auditorem acriorem, quem spes finis recipit fatigatum. *Idem.*

Ad pauca ut redeam] Ut paucis absolvam. Phorm. IV. 3. 'Ut ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias.' *Mer. Casaubonus.*

Uxorem deducit domum] *Uxor* dicitur, vel ab ungendis postibus, et figenda lana: id est, quod quum puellæ nuberent, maritorum postes ungebant, ibique lanam figebant. vel quod lotos maritos ipsæ ungebant. cujus rei testis Ennius: 'Exin Tarquinium bona fœmina lavit et unxit.' *Donatus.*

Uxorem deducit domum] Quod vulgo, *uxorem ducit* vel *domum ducit*. Plaut. 'Nam bona uxor, si ea quidem deducta est usquam gentium, ubi ea posset inveniri? verum egone eam ducam domum Quæ mihi dicat,' &c. *Mer. Casaubonus.*

61 *Nocte illa prima*] Pronuntiandum acutius *illa prima*, quasi dicat, plena desiderii, plena cupiditatis. Similiter addidit *virginem.* et expresse, 'Non attigit nocte illa prima.' Quasi dicat, plena amoris et plena dulcedinis: ut mirum sit quod infertur, *Non tactam virginem.* Et hic argumentum est, quanta fecerit Pamphilus erga amicam suam. *Donatus.*

Virginem non attigit] *Virginem* ἔμφασις est: quamvis non amatam, virginem tamen. et non dixit, non amplexus est: sed, 'Ne attigit quidem.' *Idem.*

62 *Quæ consecuta est nox*] Eam primam noctem scilicet. *Idem.*

Nihilo magis] Quasi in nihilo possit esse magis aut minus. Et *nihilo magis*, asseverationis est. *Idem.*

Eam nihilo magis] Ea nocte eam nihilo magis attigit. *Mer. Casaubonus.*

63 *Quid ais? cum virgine una*] Invenitur quasi interjectio *una*, id est, simul uno loco. *Donatus.*

Quid ais? cum virgine, &c.] Comice narratio distinguitur et eleganter sermone ad meretricis ingenium apto. *Bœclerus.*

Cum virgine] A persona. *Donatus.*

Una] A loco. *Idem.*

Adolescens] A persona. *Idem.*

Cubuerit] Ab habitu et occasione. *Idem.*

Cum virgine una adolescens cubuerit] Argumenta in conjecturam necessario posita: quibus Terentius ex utraque parte disputans, τὸ ἀπίθανον purgat, ne quis illum stulte hæc posuisse judicaret. Hæc enim meretrix tarde credit argumentis, ne a Parmenone vincatur. Hinc est quod ait Horatius, 'Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.' *Idem.*

64 *Plus potus*] Ab impulsione, et ex accidentibus. *Idem.*

65 *Non verisimile dicis*] Αὔξησις perversa: prius est enim verum, deinde verisimile. Sed ideo sic dicit, quia est sæpe non verisimile, verum tamen: ut, Decios pro alieno commodo mori voluisse. *Idem.*

Non verisimile dicis] Hoc jam plus est, tantum eum amasse Bacchidem, quantum non possit credi. *Idem.*

66 *Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit*] Magno compendio usus est, non ostendens cur hoc falsum sit, quod putet meretrix: sed cur hoc putet. ita ex ejus persona totum refellitur, quod objicit. *Idem.*

67 *Ille invitus*] *Invitus* dicendo, quasi admonet iterum iterumque. ut Virgilius, 'Italiam non sponte sequor.' *Idem.*

68 *Quid deinde fit*] Interponitur persona ad exitum festinans: ut alibi, 'Quam metui quorsum evaderes!'* *Idem.*

Diebus sane pauculis post] Hic exitus est. *Idem.*

69 *Pamphilus me solum seducit foras*] Ne testis quisquam et arbiter secretorum interveniat. *Idem.*

Me solum seducit foras] Familiaris in servo jactantia, de dominorum familiaritate, simul quia decens est, ut per eum, quid gestum sit, spectatores sciant. *Idem.*

Pamphilus me solum sed.] Fides totius narrationis in hoc vertitur. *Bœclerus.*

70 *Narratque, ut virgo a se integra etiam tum siet*] Hoc est illud quod supra dixerat, 'Nocte illa prima virginem non attigit.' *Donatus.*

71 *Seque ante, quam eam uxorem duxisset domum*] Bonus color purgationis: diceretur enim, Quare si illam odio habebat, ducebat uxorem. *Idem.*

Seque ante, quam eam uxorem] *Antequam ux.* Mer. Casaubonus.

72 *Tolerare posse*] *Tolerare*, verbum est male patientis. *Donatus.*

73 *Quam decrerim me non posse diutius habere*] Ἀποστροφὴ καὶ ἠθοποιΐα, ἀπὸ διηγήματος εἰς μιμητικήν. *Idem.*

Decrerim] Statuerim et defixerim. *Idem.*

Sed quam decrerim me non p. d. &c.] Vertitur narratio in προσωποποιΐαν μιμητικὴν, ordinario apud Comicos schemate. quod et Donatus monet. Sensus et φράσις, aliqua declaratione opus habet. In prima consultatione, Pamphilus hoc dicit: Integra et intacta dimittenda est, quam segregare a me decrevi. In altera: Cum repudiari honeste non possit, operam dandum est, ut sua sponte abeat. Prius consilium in hunc modum proponitur: Quoniam decrevi, me non posse cum hac ætatem degere, (id enim est, *diutius habere*,) nihil aliud superest, quam ut a me discedat, sicut accepi. Si

aliter fieret, i. e. si eam, dum mecum est, attingerem, contumeliæ me postulare et injuriæ haud immerito posset. cujus rei exemplum in Phormione poëta exhibet, quando conjugem *item ut meretricem, ubi abusus sis, amittere*, nefas esse ostenditur. atque hoc esset, *ludibrio haberi.* unde in Pamphilum, infamia; in segregatam immedicabile detrimentum, quantum ad muliebrem insequentis temporis fortunam, emergebat. Bene igitur et honeste Pamphilus: 'Quam decreverim me non posse diutius habere, eam ludibrio haberi, quin (i. e. quo minus) integram itidem reddam, ut accepi ab suis,' id vero, 'neque honestum mihi, neque utile ipsi virgini est.' qua figura, summam ibi infamiam, hic irreparabile damnum signari, palam est. vide omnino Guyetum.

Altera deliberatio hoc fere ambitu concluditur. Si remittere volo in domum patris, aut causa proferenda est repudii, aut absque causa et juris titulo repudiare eam oportet. Causam vero, quæ me ab illa abstrahit, et alibi attinet, in publicum efferri, non uno nomine 'Incommodum mihi esse arbitror.' Repudiare autem, nec repudii causam repudiatæ dicere, parentibus ejus approbare, incivile, *superbum*, insolens. Relinquitur, ut sperem, sponte abituram, si cognoverit, mihi animum ab hisce nuptiis prorsus abhorrere. Hæc verissima hujus loci sententia est. in quo nec se nec alios expediunt eruditorum nonnulli. Sunt, qui τὸ *proferre* in *perferre* mutatum cupiant. Non enim satis ceperunt, quid esset, *hoc* proferre. *hoc* i. e. quod amoris meretricii causa repudium cupiam, nec possim ad stabile connubium animum applicare. Donatus: '*Hoc ego proferre.* amorem scilicet meretricis.' recte. 'Cui tu nihil dicas vitii,' Guyetus explicat, erudite sane. vide Chrestomath. Alii τὸ *cui* ad patrem referunt. *Bœclerus.*

74 *Eam ludibrio haberi*] Honesto verbo et pudoris pleno usus est: et nove pro, vitiari. *Donatus.*

Ludibrio haberi] Nove, inquit Don. pro, vitiari: et honestum pudorisque plenum verbum pronuntiat. recte hoc, ex sanctæ linguæ consuetudine; ut Gen. XXXIX. 11. 14. &c. ubi vulgata non male, *illudere*, quomodo et alii Latini autores in eadem notione. *Mer. Casaubonus.*

75 *Quin*] Quo minus. *Donatus.*

Integram] Id est, honestam. non enim dixit, spoliatam virginem aut mulierem. *Idem.*

Ut accepi a suis] Vigilanter quidem integram specificat: id est, talem, qualem accepit a suis. potuit enim vitiatam accepisse, ut sæpe evenit. Ergo non abundat, *ut accepi a suis*, sed habet significationem. *Idem.*

77 *Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili*] Erga meretricem *pium*, *pudicum* erga virginem. Cogitur pium dicere Pamphilum, quem perjurum putabat. *Idem.*

Pium et pudicum ingenium narras Pamphili] An simul erga virginem et pium et pudicum? an pium erga meretricem, pudicum erga virginem? *Idem.*

Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili] Nuspiam disertiores sibi videntur Grammatici, quam in explicandis, quæ ἐκ παραλλήλου ponuntur. Scire utique possunt, eruditos multam plerumque philosophiam hac figura concludere. sed interpretatio non est cujusvis operæ. Donatus hic: 'Erga meretricem pium; pudicum erga virginem.' Et iterum in eodem commentario: 'An simul,' &c. Ad virginem et ejus domum spectare utrumque vocabulum, orationis series, et poëtæ consuetudo, non longe arcessentis judicia de moribus, ostendunt. *Pietati* honestatis et juris religio potenter inest. *Pium* ingenium idem hic est, quod in Andria Teren-

tius dixerat *bonum*: 'Quandoquidem ipse est ingenio bono, Quumque huic veritus est optimæ adolescenti facere injuriam.' Non alia hic sententia. *pudicum* autem, verecundiam illam notat, quam Pamphilus ipse sibi debuit, indignum se illud existimando, quod ab honestate tantum abiret. qui enim abuti honesta fœmina et postea dimittere eam in animum induceret, injuriam atrocem in illam, turpitudinem in se admitteret maximam. injuriæ pietas obstat, turpitudini pudor. *Bœclerus.*

78 *Hoc ego proferre*] Verba Pamphili sunt: non ut quidam putant, ad personam Parmenonis referentes. *Donatus.*

Hoc ego proferre] Amorem scilicet meretricis. *Idem.*

Incommodum esse mihi arbitror] Propter patris iram, qui autor istarum nuptiarum. *Mer. Casaubonus.*

79 *Patri*] Proprio patri Phidippo. *Idem.*

Cui nihil dicas vitii] Nunc *vitii*, culpæ uxoriæ. *Donatus.*

Nihil dicas vitii] Sine justæ caussæ allegatione. *Mer. Casaubonus.*

81 *Mecum esse*] Uxoris loco: ut apud Plautum sæpe. *Idem.*

Abituram denique] *Denique*, moram significat, et postremam tarditatem. itaque postremo, vel sero abituram indicat. *Donatus.*

82 *Quid interea*] Exultantis est, et gestientis audire. *Idem.*

Interea] Inter eos dies. *Idem.*

83 *Postquam hunc alienum ab sese videt*] Pro *alienatum* dixit. ut in Phormione, 'Quid ego vobis, Geta, alienus sum?' Nam quomodo *alienum*, si amabat, dixisset? *Idem.*

Postquam hunc alienum] Oratorie, non jam Bacchidem excusat, quam a verisimili causa vult inducere, quod ipsa sit in Pamphilum durior. *Idem.*

Alienum ab sese videt] Id est maritum: nam hoc nomen a meretricibus alienum est. *Idem.*

84 *Maligna multo*] *Maligna*, difficilis ac superba. *Malignus* est, qui difficultatem sui ostendit. *Idem.*

Procax] Dispoliatrix et petax. *Procare* enim, est petere. Virgil. 'Procacibus austris,' id est, impudentibus. nam qui multum petit, impudens est et procax. Unde et *proci* dicti sunt, qui filias alienas in matrimonium petierunt. *Idem.*

85 *Non ædepol mirum*] Obtinuit quod volebat Parmeno. nam credidit Philotis injuriam factam Pamphilo. *Idem.*

Non edepol mirum] Donatus hic annotat: 'Obtinuit,' &c. credidit, inquam, dum excusat: nec mirum esse, ait, si quid in Pamphilum durius consuluisset Bacchis. *Bœclerus.*

Atqui ea res multo maximo] Opportune concitatius Pamphilum defendit Parmeno, postquam Philotis inducta est, ut fateretur injuriam factam. *Donatus.*

Atqui ea res] *Atqui*, imo. Legitur et *atque*. Idem.

87 *Et illam*] Meretricem malam. *Idem.*

Et hanc, quæ domi erat] Uxorem modestam. *Idem.*

Et illam, et hanc quæ domi erat] *Illam* quæ meretrix esset: *hanc*, id est, uxorem. *Idem.*

Cognovit] Diligentius et attentius consideravit. nam *cognoscere*, est diligenter et attente considerare. *Idem.*

Cognovit satis] Bene *satis*, ex ipsius moribus, et ex meretricis. *Idem.*

88 *Ad exemplum*] Quasi ad imaginem, et collationem, et speciem comparationis. *Idem.*

Ad exemplum ambarum mores earum existimans] Donatus: 'Quasi,' &c. Nihil satis expedivit. Res mira: omnes videntur sibi intelligere, et interpretari hunc versum, dum nihil agunt interim. non enim sufficit dicere: 'Mores earum comparavit ac contendit, et de utriusque moribus ex hac comparatione judicavit.' non-

dum enim nec de φράσει, nec de συντάξει constat. in qua re cum non parum incommodi videret Franciscus Guyetus, versum totum delevit. Majoris id esse candoris dixeris, quod fateri ita voluit, non satis commode explicari posse; ut cum Terentiana scilicet stili civilitate consentiat explicatio, ac eruditis approbari queat, Sive enim dicas: *earum ambarum mores, ad exemplum existimavit;* satisne Latinum erit, *ad exemplum existimare*, ut efficiat sensum, quem vis? Sive ita distinguas: *ad exemplum ambarum, mores earum existimans*, quid aliud poteris afferre melius quam ut dicas, *exemplum*, cottidianæ vitæ consuetudinem esse, *mores* ad ingenium notandum pertinere? q. d. exigendo et comparando hujus consuetudinem, ad illius consuetudinem, quo ingenio utraque esset, facile judicare potuit ac deprehendere. nam 'Cotidianæ vitæ consuetudo, ut cujusque ingenium sit, declarat maxime.' Heaut. II. 3. 43. Nec dubitandum est de re, quin de comparatione liberalis in Philumena ingenii, meretricis ingenium parum liberale perspexerit Pamphilus. id quod vs. 89. et seq. satis ostenditur. sed quid in verbis desiderare queant eruditæ aures, norunt, qui castum Terentiani sermonis genium intelligunt. *Bœclerus.*

Existimans] Intelligens. *Donatus.*

Mores earum æstimans] Mores earum comparans ac contendens; et de utriusque moribus ex hac comparatione judicans. *Mer. Casaubonus.*

89 *Hæc, ita ut liberali esse ingenio decet*] Qualitas comparativa. *Donatus.*

Hæc ita uti liberali esse ing. &c.] Egregie induxit hanc figuram Poëta, ut quantum præstaret matronæ virtus meretriciis moribus intelligendum daret: dum enim adolescens uni deditus meretrici fuit, non statim deprehendit fucatos mores, et nihil ex sincero trahentes. Verum postquam comparandi copia fuit, non potuit liberali Pamphili ingenio (tale enim facit poëta) dubium esse, quid amari, quid præferri deberet. Ingenia enim similitudine sibi conciliantur invicem. atque ut pravi facile inter se conspirant; ita præstantes nec distortas naturas arcano quodam et elegante commercio consentire videmus. cujus sententiæ vim, quasi obiter, sed penetrabili efficacia, extulit noster in illis: 'Huc transtulit Amorem, postquam par ingenium nactus est.' *Bœclerus.*

Uti liberali esse ingenio decet] Ut eam decet, quæ liberali sit ingenio. Cæterum, posterius membrum comparationis consulto omittit, ne meretricem absentem insectando præsentem offenderet. *Mer. Casaubonus.*

90 *Pudens, modesta*] Hæc contra vitia meretricia posuit. Pudens hæc, illa procax: modesta hæc, illa maligna. reliqua vero superadduntur, ornamenta uxoris, matronæque laudes. *Donatus.*

Incommoda atque injurias] Callide, laudata uxore non repetit vitia meretricis apud meretricem: et simul contentus de uxoris laudibus, vitia meretricis intelligit. *Idem.*

Incommoda atque injurias viri omnes ferre] Figura ἔλλειψις. *Idem.*

Tegere] Hoc plus est, quam ferre. et *tegere*, quod meretricem amaret. Et plus dixit *tegere*, quam celare. *Tegere* enim ad hoc dixit: ut non solum cuiquam non ediceret, sed et ne quis sciret. *Idem.*

92 *Hic animus*] Oratorie dixit; non enim Pamphilum dixit, sed animum Pamphili. *Idem.*

Hic animus] *Hic* pro *tum*. Virgilius, 'Hic annis gravis, atque animi maturus Alethes.' *Idem.*

Uxoris misericordia] Ἀμφιβολία. *Idem.*

Uxoris misericordia] Recte, quia ex misericordia amor nascitur. Sic et in Phormione, 'Misertum est, virgo ipsa facie egregia.' Virgilius, 'Heu

quibus ille Jactatus fatis!' *Idem.*

93 *Devinctus, partim victus*] De proximo repetivit παρόμοιον, *devinctus, victus.* Idem.

Devictus] Alii melius, *Devinctus. devinctus, victus,* elegans παρόμοιον. *Mer. Casaubonus.*

Partim victus hujusce injuriis] Qualitas relativa. *Donatus.*

94 *Paulatim elapsus*] Adeo est tardus amor Pamphili et magnus, ut etiam post injurias difficile discedat. *Idem.*

Elapsus] Animus, non Pamphilus. *Idem.*

Huic] Alii, *huc.* Mer. Casaubonus.

95 *Postquam par ingenium nactus est*] An sibi par? an absolute bonum? ut dicimus, 'Si par est facere te.' Ergo aut sibi par, aut uxori: id est, liberali fœminæ. *Donatus.*

Par ingenium nactus est] *Par ingenium,* eandem voluntatem. Sallustius, 'Quos eadem odisse, et eadem metuere id unum coëgit.' Idem alibi, 'Nam idem velle, atque idem nolle, ea demum firma amicitia est.' *Idem.*

Par ingenium nactus est] Quod mori et amori suo melius congrueret: ille 'Pius ac pudicus,' ut paulo supra; hæc, 'Pudens, modesta,' &c. ut modo. *Mer. Casaubonus.*

96 *Interea in Imbro moritur cognatus senex*] Bene causa abitionis Pamphili narratur. *Donatus.*

Imbro] Insula Thraciæ proxima. *Mer. Casaubonus.*

Moritur cognatus senex] Bene quod ait *senex:* nam acerbum funus non conveniebat fabulæ. In comœdia itaque apud Terentium, aut meretrix molesta, aut ex duabus una uxor moritur, aut senex. Ita ex hujusmodi mortibus, vel incommodum vitatur, vel lucrum insuper nascitur, ut non sit causa lugendi. *Donatus.*

97 *Horum*] Maluit *horum,* quam *dominorum,* dicere. *Idem.*

Ea] Quæ ex cognato sene. nam mortui senis commemoratio, ex communi loquentium consuetudine, tacitam habet et hæreditatis significationem, quo spectat relativum illud, *ea.* Mer. Casaubonus.

Ad hos redibat lege hereditas] Verbo juris usus est: ea enim legitima est hæreditas, quæ familiæ debebatur. *Donatus.*

98 *Eo amantem*] Modo jam uxorem: non enim amicam. *Idem.*

Invitum Pamphilum extrudit pater] Invitum recessisse vis verbi demonstrat. Nam proprie *extrudere* dicitur, qui manibus expellit: sed hic translatione usus est, ut ostenderet, tantum importunitatis verbis senis fuisse, quantum impulsio manuum efficere potuisset. *Idem.*

Extrudit] Verbum necessitatis et aptum importunitati. *Idem.*

99 *Relinquit*] Inertia præsentis temporis. Legitur et *reliquit.* Idem.

Relinquit cum matre hic uxorem] Præparatio ad futurum errorem. *Idem.*

100 *Nam senex rus abdidit se*] *Nam* hic inceptiva particula est. ut, 'Nam meus conservus est homo haud magni pretii.' Plautus in Milite Glorioso. *Idem.*

Rus abdidit se] Verbum reprehendentis senem: quod, *se abdidit,* dixit. *Idem.*

Huc raro in urbem commeat] *Huc* bene dixit, ut ostendat Parmenonem in urbe esse. Mira οἰκονομία. fac enim præsentem, et nullus error in fabula est. *Idem.*

Commeat] *Commeare* est abesse inde, ubi te esse oporteat. Ergo hoc dicto ostendit, quam raro ad urbem veniat senex. quippe *commeatus* est ex aliqua commoratione temporalis abscessus. *Idem.*

101 *Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ*] Bene usque adhuc suspensa narratio est. et in hac interrogatione quasi substomachatur Philotis decepta, quod nihil videat infirmitatis

in nuptiis, quod optaverit. *Idem.*

Quid adhuc habent] Hoc tristior meretrix dixit. *Idem.*

Infirmitatis] Instabilitatis. Phorm. act. v. sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

102 *Nunc audies*] Sic ait, quasi jamdudum audire cupienti, vel quasi ad molestam percontatricem. *Donat.*

103 *Bene conveniebat sane*] *Bene*, pro multum: et *sane*, valide. quia qui sanus, idem et validus. *Idem.*

104 *Interim miris modis odisse*] Huc usque Parmenonem Poëta verba passus est dicere; cætera actibus servaturus. *Idem.*

Interim miris modis] Mire ad finem comœdiæ rerum explanatio reservatur. namque si quæras, fallitur Parmeno, quum non odio socrus, sed pudore simultatem adversus socrum Philumena simulaverit. *Idem.*

Interim] Modo repente: et est adverbium temporis. *Idem.*

Miris modis] Miris exemplis. *Idem.*

105 *Postulatio*] Expostulatio, querela. sed proprie *expostulatio* est apud illum ipsum, qui peccaverit. *postulatio*, de illo apud alterum. *Idem.*

Postulatio] Expostulatio, querela. ex quibus non solum amor sæpe confirmatur: (And. act. III. sc. 3. 'Amantium iræ, amoris redintegratio est:') sed et dulcior interdum fit amoris fructus; ut apud Ælianum De Var. Hist. nescio quis, *εἰ δέ τι καὶ ἐγὼ ἠθῶν ἐπαΐω, ἥδιστον εὑρίσκω εἶναι τοῖς ἐρῶσι πρὸς τὰ παιδικὰ ἐκ διαφορᾶς καταλλάσσεσθαι.* *M. Casaubonus.*

106 *Quid igitur*] Recte dixit, si hoc non fuit, quid ergo? *postulatio*, querela et quasi justa interpositio querelarum. *Donatus.*

Quid igitur] Unde igitur de odio tibi constat? *Mer. Casaubonus.*

107 *Fugere e conspectu illico*] Bene *e conspectu:* utpote, quæ caveret gravida intelligi. Sed tamen subjungit, *videre nolle:* ut ignorantia Parmenonis appareat, qui argumentum odiorum credidit, quod Philumena neque videri vellet, neque videre. *Donatus.*

Fugere e conspectu] Ne videretur. *Id.*

108 *Videre nolle*] Ne videret. *Idem.*

Denique, ubi non quit pati] *Pati* et sustinere, et sustineri intelligi potest hoc loco. utrum postquam non potuit sustinere socrum? an postquam illam socrus ferre non potuit, sic se celantem nurum? Potest etiam sic intelligi, Ubi non potuit argumenta odii sui ipsa nurus pati et continere, migravit ad socrum. *Idem.*

Non quit pati] Tolerare aut tolerari: quia *patior* commune est, nam 'patior te,' et 'a te,' dicimus. *Idem.*

Accersi ad rem divinam] Tum enim amici et familiares vocari solebant. *Mer. Casaubonus.*

Abiit] Proprie *abiit:* quia non expectavit ut mitteretur. *Donatus.*

110 *Ubi illic dies est complures*] Ἀρχαίως *dies*, non *diebus* dixit. *Idem.*

Accersi jubet] Non addidit *quæ*, quia intelligitur. *Idem.*

Accersi jubet] Socrus scil. *Mer. Casaubonus.*

111 *Dixere causam tunc, nescio quam*] Ideo *nescio quam*, quia nullius momenti, ac falsam. *Donatus.*

Dixere causam tunc nescio quam] Nescio quid causati sunt. *Mer. Casaubonus.*

112 *Nemo remisit*] Hic jam apertius odium videtur, ubi nec jam fingitur causa. *Donatus.*

Postquam accersunt] Subauditur *nostri*, id est, missi a socru. *Idem.*

Postquam accersunt] Id est, missi a nobis scilicet. Et mira varietas. *Id.*

114 *It visere*] Ut, 'Populare penates Venimus.' *Idem.*

It visere ad eam] *Visere*, officii est: *videre*, quærentis aliquem. *Idem.*

Admisit nemo] Injuriosa etiam ipsa pronuntiatio est. *Idem.*

Hoc ubi senex rescivit] *Scimus* quæ ad nos deferuntur: *rescimus* celata. *Id.*

115 *Heri ea causa*] Bene *ea causa*, quippe qui se ruri abdidisset. *Idem.*

117 *Nondum etiam scio*] Παρέλκον

tertium: et deest *scire*. Et est σύλληψις, *scio scire*, cum ἀναβάσει. *Idem.*

Nondum etiam] Recte servavit reliquis partibus fabulæ pendulum et attentum spectatorem. *Idem.*

118 *Nisi sane curæ est, quorsum eventurum hoc siet*] Bene, quia curiosus est Parmeno, et idem garrulus. nam per totam fabulam talis inducitur. *Idem.*

Nisi sane curæ est] Vide Phorm. act. III. sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

Quorsum eventurum] Ἔλλειψις. deest *scire*. Donatus.

119 *Habes omnem rem*] Quasi dicat, quam audire expetisti. *Idem.*

Pergam quo cœpi hoc iter] *Pergam hoc iter:* ut, 'Tendere iter pennis.' *Idem.*

Quo cœpi hoc iter] Ad portum scilicet. *Idem.*

120 *Nam constitui cum quodam hospite*] Dicit causam cur in reliqua fabula non appareat persona hujus meretricis. *Donatus.*

Constitui] *Constitui* proprie. nam de hujusmodi rebus dicitur convenire et constituere, de cujusmodi rebus apud extraneos meretrices agunt. *Idem.*

Nam constitui] Heaut. act. IV. sc. 4. 'Aut cum venturam dixero et constituero,' &c. *Mer. Casaubonus.*

121 *DI vortant bene quod agas*] Sæpe enim res eveniunt aliter, quam volumus: et ideo *vertumnus* colitur, qui præest rebus vertentibus. *Donatus.*

ACTUS II.

SCENA I. Satura est hæc scena, Octonariis et Senariis Iambicis, tum septenariis Trochaicis constans. *Bœclerus.*

Pro Deum atque hominum fidem] *In hac scena accusatio socrus est: quæ se conjecturaliter defendit dicens nihil a se factum in perniciem nurus.* Donatus.

1 *Pro Deum atque Hominum fidem*] Ἐμπαθῶς ab exclamatione cœpta scena est. Senex enim est difficilis et iratus. *Idem.*

Quod hoc genus est? quæ hæc est conjuratio] Conatur Terentius adversus famam socrum bonam reperire, et incipit a generali exclamatione, quo vehementior sit ejus accusatio: paulatimque ad speciale crimen descendit. *Idem.*

Quod hoc genus] Accusatio a persona: cui accidit ex sexu, quod socrus est. *Idem.*

Quod hoc genus est] *Quod genus*, i. e. *hominum*. Virg. vel eo respicit, quia ut genus, ita et mores sæpe: boni ex bonis, &c. Vide Phorm. act. I. sc. 2. *Mer. Casaubonus.*

1 et seq. Ut æquissimam esse hanc socrum constaret, Poëta omnes socrus accusari fecit. nam et accusatio illustrabit virtutem innocentis et comparatio. pertinetque hic locus ad explicandum fabulæ titulum.' *Bœclerus.*

Conjuratio] *Confessio* bonæ rei est: *conjuratio* malæ. et inde conjuratio Catilinæ dicta est. *Donatus.*

Quæ hæc conjuratio] Accusatio a re. *Idem.*

2 *Ut omnes mulieres*] In lib. Bembi et Victorii, *utin' omnes*. quod commotum, fervidumque magis est, et homini irato convenit magis. Post istud, *conjuratio*, distinctio interrogativa poni debet. *Faber.*

Ut omnes mulieres eadem æque studeant] Bonó argumento utitur. Læsisti nurum, quia socrus es: et nulla socrus diligit nurum. *Idem.*

Ut omnes mulieres] Accusatio a causa eadem. *Idem.*

Studeant] Majoris operis est *studere*, quam *velle*. Idem.

Nolintque omnia] Menand. Γυνὴ γυ-

ναικὸς πώποτ' οὐδὲν διαφέρει. Mer. Casaubonus.

3 *Neque declinatam quidquam*] Id est, flexam vel inflexam, ab eo quod declinaverit: ne parum sit, diversam vel dissimilem dixisse. ut est illud, 'Illum tumultum inflexit.' *Donatus.*

4 *Itaque adeo uno animo*] Nescias an ex sententia hac, vel adeo ex hac scena nomen fabulæ sit inventum. *Idem.*

Itaque adeo] Necessaria sententiæ ἀμφιβολία, ad describendam utramque personam. *Idem.*

Itaque adeo uno animo omnes socrus oderunt nurus] Nemo potest hic dubitare, aut de ambiguo sensu queri, socrus enim accusantur, non nurus. Donatus summam ponit: 'Læsisti nurum, quia socrus es: et nulla socrus diligit nurum.' Mox non inerudite, 'necessariam sententiæ ἀμφιβολίαν' agnoscit, 'ad describendam utramque personam.' *Bœclerus.*

Itaque adeo uno animo omnes socrus oderunt nurus] Necessaria sententiæ ἀμφιβολία, ad describendam utramque personam, ait hic Don. ambiguitas autem ex eo, quod utrumque *socrus*, et *nurus*, vel ut accusativi, vel ut nominativi possint accipi; sed ideo quæsita ambiguitas, quia utrolibet accipias modo æque vera fuerit oratio, nam et τὰς socrus ut plurimum oderunt αἱ nurus, et τὰς nurus αἱ socrus. *Mer. Casaub.*

5 *Viris esse advorsas*] Aliud argumentum: Læsisti nurum, ut mihi adversareris. nam mulier es, et mulieres omnes adversantur viris. *Donatus.*

Æque studium est] *Studium*, est voluntas hominis attentior atque impensior. *Idem.*

Similis pertinacia est] Αὔξησις. nam *studium* et bonum est: *pertinacia* vero nunquam non mala. *Idem.*

6 *In eodemque omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam*] Tria in accusatione posuit, ex quibus duo sunt communia, unum ipsius. quod mulier est, et quod socrus, communia: quod ipsa specialiter magistra est ad malitiam Sostrata. Ex his colligit injuriam passam nurum per conjecturam. *Idem.*

In eodem ludo] In eadem schola: vel eodem Gymnasio. *Mer. Casaub.*

7 *Et ei ludo, si ullus est, magistram*] Magna amplificatio criminis. Dubitat an sit ludus malitiæ: et magistram non dubitat Sostratam, sed, 'Certo scio,' inquit. *Donatus.*

8 *Me miseram*] Et hæc ἐμπαθῶς cœpit, sed ad misericordiam spectat defendentis oratio. *Idem.*

Quæ nunc, quamobrem accuser, nescio] Oratorie pro se loquitur mulier, siquidem majoris innocentiæ est nescire crimen, quam defendere. et his verbis ostenditur, sine noxa esse etiam Philumenam: non solum hanc, quæ loquitur, Sostratam. *Idem.*

9 *Non ita me DI ament, mi Laches*] Modo *mi Laches* non est blandientis, sed ejus qui periclitetur innoxius. *Idem.*

Non ita me DI bene ament] Ἄτεχνος πίστις per jusjurandum. *Idem.*

Non, ita me DI bene ament] Animadvertendum, veteres, non minus εὐφημισμὸν in verbis, quam κακέφατον neglexisse: velut hic, *Ita me DI bene ament*. Idem.

10 *Itaque*] Modo duæ partes sunt orationis. *Idem.*

Una inter nos agere ætatem liceat] Virg. 'Omnes ut tecum meritis pro talibus annos Exigat, et pulcra faciat te prole parentem.' *Mer. Casaubonus.*

DI mala prohibeant] Seniliter odit uxorem, cujus amor optabilis fuit in adolescentia. *Donatus.*

DI mala prohibeant] Ut una inter nos agamus ætatem. *Idem.*

Dii mala prohibeant] Sc. 'Ut una,' &c. et 'Seniliter,' &c. ita Donatus. Satisne ἠθικῶς hoc fieri putabimus, si senex iracundior sane, minime ex durissimis tamen, uxoris præsentis mor-

tem optet, quod plerique hic putant intelligi? an Comœdia Terentiana huc progreditur? Manifesto hoc fieri vix crediderim. itaque rectius forte fuerit, ut credamus, secum hæc Lachetem in iracundia mussitare; non audiri ab uxore velle. Qui diversum sentiunt, tolerabilius ita explicarent, quasi Laches potius sibi optaret mortem, quam uxori. Sed quod ante dixi, verius videtur. inter orationem enim Sostratæ murmuratur: quæ connectenda est: 'Non, ita me dii ament, mi Laches: itaque una inter nos agere ætatem liceat: meque abs te immerito esse accusatam postmodo rescisces.' *Bæclerus.*

Mala prohibeant] Ut una inter nos agamus ætatem. Plaut. in Trin. 'M. Quid agit tua uxor, ut valet? plus quam ego volo:' et quæ ibi sequuntur. *M. Casaubonus.*

11 *Postmodum rescisces*] Hæc figura ab oratoribus ἐπάγγελμα nominatur: in qua aliquid promittimus judicibus nos probaturos, quum metuimus, ne quid illis temere persuasum sit. *Donatus.*

Postmodum rescisces] Fiducia innocentiæ. *Resciscere* est, quum quod de industria celatur, vix argumentorum vi agnoscitur. *Idem.*

12 *An quidquam pro istis factis*] Amare; παρὰ προσδοκίαν. *Idem.*

An quicquam pro istis, &c.] Nota ἐνέργειαν Poëtæ et δεινότητα in augendo amplificandoque. crimen erat: 'offendisti nurum, atque ut abiret effecisti.' Hæc sunt *facta ista*, quæ nulla reprehensione satis exaggerari possunt: quæ *dedecus* et *luctum* in omnem familiam inferunt; quæ *inimicitias* in affines spargunt; quæ sacra necessitudinis exoptatæ violant ac perturbant. considera singula verba, et exquire, si quid potuit comprehendi plenius, aut gravius incusari. *Bæclerus.*

13 *Quæ me, et te, et familiam*] Jam sic accusat, quasi probaverit crimen. et est amplificatio. *Donatus.*

Quæ me, et te, familiam] Hæc exaggeratio est, quæ δεινότης appellatur, quum ex uno maleficio multa fiunt ab oratoribus crimina. *Idem.*

Dedecoras] *Dedecoratur*, quod honestum est; *turpatur*, quod honestum est corporale. *Idem.*

14 *Ex amicis inimici ut sint*] Operosius locutus est. ut in Andria I. 1. 10. 'Feci ex servo ut esses libertus mihi.' Ita Cæsar, B. C. III. 104. 'Plerumque in calamitate ex amicis inimici existunt.' Et ex diverso: 'Cum eo reveni ex inimicitia in amicitiam,' apud Plautum Sticho, III. 1. 8. *Bæclerus.*

15 *Dignum, suos cui liberos committerent*] Multum sonanter, et accusatorio strepitu, nec masculinum genus nec fœmininum posuit: nec unam, sed liberos. Sic Cicero, 'En cui tuos liberos committas:' quum de uno ageret, et, 'Habemus enim liberos:' de puella. *Donatus.*

Dignum] Sic dixit *dignum*, ut honoris genus sit, accipere uxorem meruisse. *Idem.*

Suos cui liberos committerent] Nota liberos in significatione etiam unius filiæ. *Idem.*

16 *Tu sola exorere*] Emergis, reperiris. Verbum hoc impudentiam notat. Cicero, 'Exortus est servus, qui quum in eculeo appellare non posset, eum accuset solutus.' *Idem.*

Exorere] Existis. *Exoriri* dicitur, qui non expectatus invadit in aliquem. *Idem.*

Tu sola exorere] Emergis, reperiris. verbum hoc impudentiam notat. Don. recte sane. nam τὸ *oriri* proprie de magnis dicitur, ut de Sole, vulgo. et Hor. de Aug. 'Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.' Hic igitur de muliere, cum indignatione, ac contemptu: q. d. Tu muliercula inventa es, quæ tantum tibi pro tua impudentia sumeres, &c. *Mer. Casaubonus.*

17 *Tu inquam mulier, quæ me omnino*

lapidem, non hominem putas] *Tu mulier*, ἔμφασιν malitiæ habet. et omnino expressio consuetudinis est ad indignationem. Et lapis nunquam utilis, nisi ad telum, quem magis ad injuriam delegit. nam saxum melius, quam lapis. Ut Virgilius: 'Saxaque subvectare humeris.' *Donatus.*

Tu inquam mulier] Sic Euripides: Πολλὰς ἂν εὕροις μηχανὰς, γυνὴ γὰρ εἶ. et Virgilius: 'Varium et mutabile semper Fœmina.' *Idem.*

Quæ me omnino lapidem, haud hominem putas] Heaut. act. v. sc. 1. 'Non (ita me dii ament) auderet hæc facere viduæ mulieri, Quæ in me fecit.' ibid. 'Quot res dedere ubi possem persentiscere, Nisi essem lapis?' Aut Plautus etiam ad hominem vafrum et rigidum transtulit: ut in Mostell. 'Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest. Verba dare illi non magis hodie quisquam, quam lapidi potest.' *Mer. Casaubonus.*

Lapidem, haud hominem] Sufficeret, 'Lapidem putas:' sed de stomacho; 'Haud hominem,' additum est. Plautus; 'Herus meus elephanti corio circumtectus est, non suo.' *Donatus.*

Haud hominem putas] Ἐν ἤθει. Sic Apollodorus: Σὺ μὲ παντάπασιν*eHC-AT λίθον. *Idem.*

18 *An quia ruri crebro esse soleo*] *Donatus:* 'Memor sui est, qui dixerat, 'Rus abis.' Ubi hoc dixerat? nuspiam. Corrige: *Rus abdidit se.* quod extat act. I. sc. 2. vs. 100. et, ne quid dubitationis relinquatur ad vs. 27. 'Rus habitatum abii,' iterum annotat sive priorem annotationem repetit: 'Quia dixit, senex rus abdidit se.' quid agunt, qui semper tanta diligentia obvia errata typis ornant? *Bœclerus.*

19 *Quo quisque pacto hic vitam vestrorum*] *Vestrorum*, pro *vestrum.* sic veteres. *Donatus.*

20 *Multo melius hic quæ fiunt*] Ὑπερβολῇ usus est. ut in Adelphis, 'An non prius totis sex mensibus olfecissem.' *Idem.*

Illic] Pro *ilhic*, antique. *Mer. Casaubonus.*

21 *Ideo, quia, ut vos mihi domi eritis*] Mire confirmat, unde sciat: ne suspiciose crimen objicere videretur. Et bene *mihi:* quia commoditas familiæ ad hunc redundatura est. *Donat.*

Proinde ego foris] Honesta curiositatis excusatio: nempe quod ab illarum vita, et conversatione domestica sua fama foris penderet; quæ bona, si vita illarum talis; mala si et illa. *Mer. Casaubonus.*

22 *Pridem equidem audivi cepisse odium tui Philumenam*] Primo, objurgatio est Sostratæ, cur non amet nurum. Secundo, cur non ametur a nuru. Tertio, cur usque adeo puella nupta deserat domum. *Donatus.*

23 *Minimeque adeo mirum*] Satis amare, pro merito dicit odium, contra meritum amoremque: simul excusat nurum, quæ oderit talem socrum: et simul prævenit, Quid si non læsa est, sed odio me habet? *Idem.*

24 *Sed non credidi adeo*] Deest *osuram fuisse.* Idem.

25 *Quod si scissem, illa hic maneret potius, tu hinc isses foras*] Senili jurgio, quo magis iniquam nurui socrum credit, tanto vehementius pro Philumena nititur; ut etiam officiorum ordinem pervertat. in quo suggeritur Sostratæ occasio ejus consilii, quod infra act. IV. sc. 2. 3. simul, quod nimis a Lachete duriter hic dictum est, corrigitur a poëta, tum statim, quando effuso iracundiæ impetu ratiocinari incipit senex et honestius cum uxore loqui, tum accurata disputatione Pamphili, qua Sostrata vero officiorum ordine Philumenæ præfertur act. IV. sc. 2. 3. *Bœclerus.*

26 *At vide, quam immerito ægritudo hæc mihi oritur abs te, Sostrata*] Ἠθικῶς post acrem invectionem, se ipsum miseratur, ut invidiam duræ inclama-

tionis in ipsam convertat. Sic in Andria, ' Age nunc : jam ego pol hodie, si vivo, tibi Ostendam, herum quid sit pericli fallere.' Et continuo, ' Chreme, Pietatem gnati ! nonne te miseret mei, Tantum laborem capere ob talem filium ?' *Donatus.*

Quam immerito ægritudo hæc oritur mihi abs te, Sostrata] Postquam de injuria dixit, de persona ejus cujus fama est, id est, * cum ' Ægritudo hæc oritur.' *Oritur*, et magnitudinem rei significat, et repentinum impetum. ut supra, ' Tu sola exorere.' *Idem.*

27 *Rus habitatum abii*] Quia dixit, ' Senex rus sese abdidit.' *Idem.*

Concedens vobis] Ne diceretur, quod sit voluptatis causa. *Vobis*, melius pluraliter, quam si diceret *cui*. Idem.

Concedens vobis, et rei serviens] *Concedens vobis*, id est, ut vos in urbe essetis. *Idem.*

Rei serviens] Res servit divitibus, quia abundant: rei serviunt pauperes, quia se coartant ad angustias rei. Ita ergo res pro qualitate sua et servit, et ei rei servitur. Horatius, ' Imperat aut servit collecta pecunia cuique.' *Idem.*

Rei serviens] Rei faciendæ et augendæ dans operam. *Mer. Casaubonus.*

28 *Vestros sumptus, otiumque*] Sumptus vestros, idem quod alibi, ' Otium, vitam urbanam.' Vel quod nihil acquiritis, ut in Adelphis, ' Hanc ego clementem vitam urbanam, atque otium sequutus sum.' *Donatus.*

Otiumque] Hoc est, amorem : quasi nihil agentibus. *Idem.*

Ut nostra res posset pati] Mediocris scilicet: ut comici patresfamilias. *Idem.*

Otium] Vitam otiosam. *Mer. Casaubonus.*

Nostra res] Nostræ facultates. *Id.*

29 *Præter æquum, atque ætatem meam*] *Præter æquum*, quia vos estis domini : vel quia vos fruimini, quum ego doluerim. *Donatus.*

Præter æquum atque ætatem meam] Heaut. act. I. sc. 1. ' Quod mihi videre præter ætatem tuam Facere, et præterquam res te adhortatur tua.' *Mer. Casaubonus.*

Ætatem] Quia senex. Virgil. ' Vires ultra, sortemque senectæ.' *Donatus.*

30 *Non te pro his curasse rebus*] Mirus sensus : Pro his, inquit, tot rebus unam et facilem redderes : curares, ne quid ægre esset mihi. Et *te* sic pronuntiandum, quasi dicat, Etsi alii non curarent, curare debuisti. *Idem.*

31 *Non mea opera, neque pol culpa*] Vellet dicere, Nurus culpa evenit : sed melius dixit, *non mea:* ne accusando confirmaret quod dixit senex, ' Omnes socrus oderunt nurus.' *Idem.*

Neque pol culpa evenit] Bene additum, ' Neque pol culpa.' Potuit enim fieri ut non fecerit ipsa injuriam ; sed tamen permiserit fieri. mire tamen nec ipsa accusat nurum. *Idem.*

Non mea opera, neque pol culpa] Videtur unum dixisse *opera* et *culpa :* et tamen non est idem. *Opera* enim est, si scientes læserimus : *culpa*, si nescientes. quorum alterum sceleris, alterum stultitiæ est. *Idem.*

32 *Sola hic fuisti*] Ratio. et deest *enim :* ut sit, Sola enim hic fuisti, quod ad filium et maritum pertinet : nam non sola, cum qua nurus. *Idem.*

Sola hic fuisti] *Sola*, quantum pertinet ad regendam domum : cæterum et filius, et nurus erant : sed *sola*, id est, sine me. *Idem.*

In te omnis hæret culpa] Etsi in nuru culpa aliqua, in te omnis est tamen, Sostrata. *Idem.*

Sola, Sostrata] Optime geminavit *sola*, more irascentium : nondum nomen posuit, et *Sostrata* additum ad amaritudinem inclamantis. *Idem.*

33 *Quum ego vos solvi curis cæteris*] *Vos*, pro *te:* ut, ' Desiste manum committere Teucris.' *Idem.*

Quum ego vos solvi] Nova figura,

solvi vos. Idem.

34 *Cum puella anum suscepisse inimicitias*] Hoc dicit, tanquam concesserit etiam nurum iniquam esse. *Id.*

Cum puella] *Puellam* blande dixit: ita hanc cum amaritudine, *anum*. *Id.*

35 *Illius dices culpa factum*] Prævenit defensionem: et eam sic pronuntiavit ut crimen. *Idem.*

Haud equidem dico, mi Laches] *Mi Laches* modo dixit, quasi gravissimum accusatorem arguens, et quasi defatigata et delassata ejus inclamationibus. Non ergo blandientis est modo *mi:* sed invidiose rogitantis. *Idem.*

36 *Gaudeo (ita me DI ament) gnati causa*] Quod similis filius non sit, an quod talem uxorem habeat, quam nec inimica accusare possit? Et *gnati causa*, dixit, quia talem uxorem habens, sua causa quid gaudeat, non habet. *Idem.*

Nam de te quidem satis scio] Id est, nihil detrimenti fit, si tu pecces. id est, nunquam, inquit, peccando pejor fieri potes: sed es eadem quæ semper es. Sensus est: Jam talis es, ut pejor fieri non possis. Sic Cicero, 'Est idem Verres, qui fuit semper.' *Idem.*

37 *Peccando detrimenti*] Servas, inquit, numerum peccatorum, nec fit ullum copiæ detrimentum. sed quum plurimum delinquas, tantundem semper admittitur. *Idem.*

Peccando detrimenti] Hic sensus obscurus est: attamen hic, dum quantumcunque inquit sceleris admiseris, id est, quantumcunque peccaveris, nihil de tua existimatione minuitur, nihil de pudore derogatur: eadem es quæ fuisti, quia pejor fieri non potes. *Idem.*

Peccando detrimenti] Quidam hanc putant εἰρωνείαν: quasi dicat, Certus sum, quod ex nullo peccato tuo damnum pati possumus: sed male. *Idem.*

Peccando detrimenti nil fieri potest] Cic. 'Scurra, exhausto rubore, qui se putaret nihil habere, quod de existimatione perderet, ut omnia sine famæ detrimento facere posset.' *Mer. Casaubonus.*

38 *Qui scis, an ea causa, mi vir*] Defensio a derivatione causæ, in qua ostenditur non hanc esse, quam objicit causam senex, cur abierit nurus ad matrem suam. *Donatus.*

39 *Ut cum matre*] Deest *sua.* Idem.

Ut cum matre una plus esset] Ἰδιωτικῶς, dixit: id est, diu, ac majorem partem. *Idem.*

40 *Quod heri nemo voluit*] Bene infirmavit defensionem senex, dicendo, Si propter matrem abiit, cur tu exclusa es, quum venires? *Idem.*

Visentem te ad eam intromittere] Nos ex libro Bembino ita legimus, *visentem ad eam te intro admittere.* Faërnus.

41 *Enim lassam oppido*] Infirmius defenditur socrus, ut error senis usque ad καταστροφὴν perseveret. *Donatus.*

Enim lassam oppido] Pro, *oppido enim* dixit. Supervacua ponitur interdum hæc conjunctio, aut pro altera conjunctione. *Idem.*

Lassam] Ægrotam. unde mox, 'Tuos esse illi mores morbum magis,' &c. et sc. 2. 'Quia ægra est,' &c. nec mirum, cum Græci τὸ κάμνειν, (unde κεκμηκότες,) et Heb. τὸ פגר. etiam de mortuis usurpent. Τὸ *enim* autem, pro *nam*, vel *siquidem*, sæpius apud veteres. *Mer. Casaubonus.*

Oppido] Valde. translatio a rusticis, qui interrogati, quemadmodum fruges provenissent, respondebant, *oppido*, id est, quæ sibi et oppido sufficere potuissent. *Donatus.*

Eo] Propterea, ideo. *Idem.*

42 *Tuos esse illi mores*] Acerbissime institit senex et accusationi uxoris, et defensioni nurus: siquidem hoc sensu dicat, nurum nec mendacii culpam incurrere, quæ vere ægrotet ex moribus malæ socrus. *Idem.*

43 *Nam vestrarum nulla est*] Pro *vestrum.* hoc enim venit ab eo quod est *vestra.* Idem.

Quin gnatum velit] *Quin*, quæ non. *Idem.*

44 *Et quæ vobis placita conditio est, datur*] Imago hic quædam argumentationis, quæ dicitur ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους: quod Latine dicitur, 'Ab initio ad finem.' et ut generaliter cœpit invectionem, ita generaliter conclusit in socrus: et est sensus, Eo improbius facitis, quod illas, quas elegeritis, odistis. *Idem.*

Conditio] Vide Phor. act. IV. sc. 1. *M. Casaubonus.*

45 *Ubi duxere impulsu vestro*] Bene verba eadem stomachose, et significanter repetivit, ut improbitas ex proximo appareat impulsu. *Donatus.*

Ubi duxere impulsu] Videtur, ut supra diximus, hæc tota scena ad hoc interposita, ut fabulæ nomen hinc intelligeremus inventum. Et impudentiam socruum, impulsus repetitio demonstravit. *Idem.*

Impulsu vestro] Sic in Heautontim. 'Scortari crebro nolunt, nolunt crebro convivarier.' *Idem.*

SCENA II. Iambici sunt tetrametri catalectici. *Bœclerus.*

Etsi scio ego, Philumena, meum jus esse] *In hac scena moralis allocutio Phidippi est ad filiam, mitissimi patris colorem ostendens.* Donatus.

1 *Etsi scio*] Apparet et hic multa prius patri suo Philumenam locutam fuisse. Ergo hæc responsio est, non principium. *Idem.*

Scio meum jus esse ut te cogam] Hoc idem in Adelphis, 'Non necesse habeo omnia pro meo jure agere.' *Idem.*

Ut te cogam] Etiam invitam scilicet. *Idem.*

2 *Patrio animo victus*] Bene *victus:* quia non ratione facio. Victus est undecunque, qui recedit a jure. *Idem.*

Ego tamen patrio animo victus] *Non necesse habeo omnia pro meo jure agere.* Mer. Casaubonus.

3 *Ut tibi concedam*] Faciam ut tibi concedam: nec multo aliter in vulgari Idiotismo, *I do love: I do eat.* q. d. 'Facio ut edam: Facio ut amem:' i. e. edo, amo. *Idem.*

Neque tuæ libidini] *Libido* est quælibet voluntas temere suscepta. Et bene *libidini:* est enim non æquum, domo mariti abesse nuptam. Etsi enim pro voluntate posuit *libidinem:* tamen subaccusavit hoc nomine. *Donatus.*

Libidini] Voluntati, simpliciter. vel, temerariæ, iniquæ voluntati. *Mer. Casaubonus.*

4 *Optume*] Opportune. *Donatus.*

Ex hoc jam scibo] Legitur et hinc, locale adverbium. et quasi comminatur uxori, modo se inventurum, ipsam peccasse non nurum. *Idem.*

Quid siet] Utrum quid sit rei? an quid siet nurus? utrum innocens, an iniqua? Et videtur hoc Sostratæ dicere: nam vicini sunt inter se proximi Laches et Phidippus. *Idem.*

Ex hoc jam scibo quid siet] Donatus: 'Utrum quid,' &c. Male dubitavit. non potest σύνταξις nisi ad rem referri, si quis bene scribendi consuetudinem novit. *Bœclerus.*

5 *Phidippe, etsi ego meis*] Expostulatio Lachetis apud Phidippum, accusationem continens, tanquam causam injuriarum intendat. *Donatus.*

Scio me esse adprime obsequentem] Principium a persona ejus cum quo agitur, et sua: et an utile sit, nimis obsequi hominem suis. *Idem.*

Adprime] Vehementissime. *Idem.*

Obsequentem] Facilem. *Mer. Casaubonus.*

6 *Sed non adeo ut mea facilitas*] *Facilitas*, indulgentia. *Donatus.*

Sed non adeo, ut mea facilitas] Deest *tamen*. et est ἀνακόλουθον tertium. *Idem.*

8 *Nunc video*] Jucunde temperat ejus culpam, quem accusat, quum dicat illum coactum a suis facere sibi injurias. *Donatus.*

Eia vero] Modo adverbium corripientis. *Idem.*

Eia vero] Παρέλκον. *Idem.*

9 *Adii te heri de filia*] Narratio. et

memoriter Poëta: quia dixit *heri*. ea causa rure huc advenit, patrem continuo Philumenæ convenit. *Idem.*

Itidem incertum amisti] Pro *amisisti*. συγκοπή. Et *itidem*, quid est? an id, Incertum amisisti, ut ad te incertus veni? Jungendum ergo *ut veni itidem*. ut sit, Ut veni, amisisti itidem incertum. Incertus inquit veni: incertus a te recessi. *Idem.*

Ut veni, itidem incertum amisti] Incertus veni: et incertum dimisisti. *M. Casaubonus.*

10 *Haud ita decet*] Non usque adeo decet. et est confirmatio. *Donatus.*

Haud ita decet] Bene additum est *ita*. etsi enim celandæ iræ: non usque adeo tamen, ut discordiam pariant. *Idem.*

12 *Aut ea refellendo, aut purgando*] *Refellit* qui negat: *purgat* qui fatetur. et sic defendit. Ergo *refellimus* per conjecturam: *purgamus* per ceteros status. *Idem.*

Refellendo] Negando factum. *Mer. Casaubonus.*

Purgando] Faciendi rationes ostendendo. *Idem.*

Vobis corrigemus] Plus dixit *vobis*, quam *tibi*. Donatus.

13 *Te judice ipso*] Virgilius: 'Pan Deus Arcadiæ * mecum si judice certet.' Quid enim est *te ipso*, nisi scilicet reo culpæ, et tibi ipsi ac tuis faventi? vel qui me speres vincere. *Idem.*

Sin ea est causa retinendi apud vos] Reprehensio. *Idem.*

14 *Arbitror, Phidippe*] Bene addidit nomen, excitans audientem. *Idem.*

15 *Satis ut meæ domi curetur diligenter*] *Ut*, ne non. et jungendum est, 'Satis diligenter.' non enim 'Metuis satis.' *Idem.*

Ut] Ne non. Supra, I. 2. *Mer. Casaubonus.*

16 *At, ita me DI ament, haud*] Addidit jusjurandum: vix enim credibile est tantundem amare socerum, quantum patrem. *Donatus.*

Etsi illi pater es] Salustius in primo libro, 'Et liberis ejus avunculus erat.' *Idem.*

Etsi illi pater es] Compendium attulit Virgilius: 'Heu fuge nate Dea.' Hoc enim sentit, Quanquam natus Dea sis, fuge tamen. *Idem.*

17 *Id adeo gnati causa*] Honeste amori nurus rationem subjecit piam. Nam non continuo rectum est, nimis amari a socero nurum, nisi propter filium diligatur. Bene ergo *gnati causa*. incredibile est enim, patrem non patris pietate superari. *Idem.*

18 *Quem ego intellexi*] Et causam sui amoris ostendit, et mariti nullam erga conjugem culpam; quippe qui amet. et a Parmenone dictum, 'Eo amantem invitum Pamphilum extrudit pater.' *Idem.*

Quem ego intellexi illam haud minus, quam se ipsum magnifacere] Hic subtiliter oneratur culpa nurus: si quidem indigne injuriam faciat socero et marito. *Idem.*

Magnificare] Magnifacere. *Mer. Casaubonus.*

19 *Neque adeo clam me est, quam esse*] Ingeniosissime Poëta jam præparat causam simulaturo ob hanc rem iracundiam Pamphilo. *Donatus.*

Quam esse eum graviter laturum credam] Graviter laturus sit: ut τὸ *credam* redundet. *Mer. Casaubonus.*

20 *Studeo hæc prius*] Ideo cupio ut hæc prius domum redeat, &c. *Mer. Casaubonus.*

Hæc prius, quam ille ut redeat] Hic subtiliter etiam terrorem injecit iracundiæ mariti. *Donatus.*

21 *Laches, et diligentiam vestram*] Principium similiter a persona est factum. *Idem.*

Laches, et diligentiam vestram] Remotivo statu agit Phidippus pro persona sua. nam in filiam removet culpam, cur non redeat: et relativam simul tentat qualitatem. potest enim videri, eam injuria socrus ad hanc

voluntatem esse compulsam. *Idem.*

Laches, et diligentiam vestram] Ab eo cœpit, quo maxime motus est, et quod in primis purgandum sibi fuit: ne suspectam aut voluntatem aut diligentiam habere videatur affinium. Et cum affectu quodam et gemitu dixit Laches, quod ille ait Phidippe. et bene a nomine cœpit, ut consentire illi videatur. *Et diligentiam*, quod ille ait: 'Sin metuis, satis ut meæ domi,' &c. Et *vestram* melius, quam *tuam:* quum ille dixerit de se tantum. Et *benignitatem*, quod ait, 'Haud tibi concedo, etsi illi pater es, ut tu illam,' &c. *Idem.*

Et diligentiam vestram, et benignitatem] 'Απόδοσις ad utrumque. Diligentiam: quia dixit, 'Si metuis, satis ut meæ domi curetur diligenter.' Benignitatem: quia dixit, 'Haud tibi concedo, etsi illi pater es, ut tu illam salvam magis velis, quam ego.' *Idem.*

22 *Et quæ dicis, omnia esse, ut dicis*] Quod juravit: et quod dixit gnati causa, et quod addidit, 'Quod illam amet Pamphilus.' *Idem.*

23 *Et te hoc mihi cupio credere*] Melius, quam si et hic juraret. *Idem.*

Et te hoc mihi cupio credere] Bene collegit ex vicissitudine, quod volebat. *Idem.*

24 *Si facere possim*] Hic est remotio, *Si facere possim ullo modo.* et mollius dixit, quam si *Nec facere possum,* dixisset. hoc enim vult intelligi, Volo, et non possum facere. *Idem.*

25 *Eho, num quidnam accusat virum*] Gesticulatio quædam, secretiora quærentis. sæpe enim de maritis puellæ parentibus queri solent aliquid ejusmodi, quod solis ipsis committendum est. *Idem.*

Eho, num quidnam accusat virum] *Eho,* interjectio ponentis aurem propiorem. nam illa quærit, quæ solent de maritis puellæ matribus queri. *Idem.*

Nam postquam adtendi] Institi. Et vide, num desit *animum:* ut sit, *adtendi animum.* Non enim plenum est, sed nudum. Adverti enim oculos; aut animum subauditur. *Idem.*

26 *Sancte adjurat*] Τὸ *ad,* nunc auctivum est: significat enim *valde.* Idem.

27 *Non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare*] Bene hic addidit Poëta verba Philumenæ, ad quæ Phidippus respondebat: quum diceret, 'Etsi scio ego, Philumena, meum jus esse,' &c. *Idem.*

Non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare] Magnifice contra illud quod Laches dixit, ægre laturum Pamphilum. et ita locutus est, quasi hoc Pamphilo gratius esse debeat. *Idem.*

Perdurare] Proprie et muliebriter dixit. *Idem.*

Se absente perdurare] Absente Pamphilo se perd. *Mer. Casaubonus.*

28 *Aliud fortasse aliis vitii est*] Sic dixit, ne diceret, Sed coge ut redeat. et mollius dixit *aliis,* quam si *tibi* dixisset. *Donatus.*

Aliud fortasse alii vitii est] Hor. 'Vitiis nemo sine nascitur: optimus ille Qui minimis urgetur.' Vetus Poëta cujus meminit Dem. Μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστὶ θεῶν, καὶ πάντα κατορθοῦν. 'Εν βιοτῇ μοῖραν δ' οὔτι φυγεῖν ἔπορεν. *Mer. Casaubonus.*

Ego sum animo leni natus] Hoc contra illud quod primum dictum est. Etsi ego meis omnibus scio me esse apprime obsequentem. sed non adeo, ut facilitas mea illorum corrumpat animos. *Donatus.*

Ego sum animo leni] Qualitas venialis. *Idem.*

Animo leni natus] Hoc est plenum. nam *Sum animo leni,* quum dicimus, ἐλλειπτικῶς profertur. *Idem.*

29 *Non possum*] Conclusio. *Idem.*

Non possum adversari meis] Lenem esse, non est vitium: sed adeo lenem esse, ut corrumpi sinas potius quam adverseris, magnum vitium est. merito igitur hoc addit, quod si non

addidisset, se potius laudasset, quam culpam agnovisset. *Mer. Casaubonus.*

Hem Sostrata] Quæ dixisti, ‘Non mea opera neque pol culpa evenit.’ *Donatus.*

Heu me miseram] Ad se rediri totiens, quasi delassata, conqueritur. *Idem.*

30 *Certumne est istoc*] Quod Philumena non redeat. *Idem.*

Certumne est istuc? nunc quidem ut videtur] Certumne est istud? sc. quod non reditura sit Philumena ante adventum Pamphili. respondetur: *nunc quidem, ut videtur.* mitigavit enim Phidippus, quasi spei locum daret, posse aliquid accidere, quo Philumena animum mutaret; sibique, ut rediret, persuaderi pateretur.

Quod ad accusationis et defensionis, inter hos senes, momenta et argumenta pertinet, bene explanavit Donatus. *Bœclerus.*

Certumne est istud] Itane stat sententia? *Mer. Casaubonus.*

Num quid vis] Discedentis verbum. *Donatus.*

31 *Transire*] Cito ire. *Idem.*

Quod] Propter quod; ut sæpe. *Mer. Casaubonus.*

Scena iii. Trochaici septenarii sunt.

Morata est apologia matronæ, opposita importunæ accusationi Lachetis in scena prima hujus actus. *Bœclerus.*

Ædepol ne nos mulieres sumus inique æque omnes] *In hac scena est allocutio qua inducitur secum loquens anus: per quam orationem mores ejus, et animus mitis intelligi possit.* Donatus.

1 *Ædepol ne nos mulieres*] Laches generaliter incusavit socrus; hæc plurimas defendit. Causa accusationis iniquæ, Non enim omnes sumus malæ. *Idem.*

Inique æque] Comicum παρόμοιον. Et vide sententiam, defensionem accusatarum socruum continentem: contra illud quod ait, ‘Itaque uno animo omnes socrus oderunt nurus.’ Officium enim boni Poëtæ est, nullum genus hominum specialiter lædere. Sic Virgilius: ‘Quod sæpe malæ legere novercæ.’ Id est, non omnes novercæ, sed tantum malæ. *Idem.*

3 *Nam ita me DI ament*] Bene jurat. nam sine jurejurando incredibile est, sit bona socrus. *Idem.*

Quod me accusat] Deest *in eo.* ut sit, In eo quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam. An *quod*, propter quod. *Idem.*

4 *Ita animum induxerunt*] *Inducere animum* est ita tenere, ut non amittant: id est, persuadere animo suo. *Idem.*

5 *Socrus omnes esse iniquas*] Intelligitur, quibus iniquas, id est nuribus: quia socrus nomen est ad aliquid dictum. *Idem.*

Haud pol me quidem] Esse iniquam subaudiendum est a superiore, ut sit *pol*, pro pleno jurejurando. *Idem.*

Haud pol me quidem] Subaudiendum *scio esse*, aut *novi esse*, aut tale quid, secundum ἔλλειψιν, quæ familiaris est his, qui secum loquuntur. *Idem.*

6 *Nec, qui hoc mihi eveniat*] *Qui*, unde. *Idem.*

7 *Multis modis*] Vehementer. *Id.*

Jam expecto, ut redeat domum] Quia nihil mirum in matre est, expectare ut filius redeat: idcirco additum *multis modis.* Idem.

Nisi pol filium multis modis jam expecto ut redeat domum] Ex ratione versus, qui est trochaicus catalecticus, legendum *multimodis;* quam dictionem et in Andria reposuimus, ex libro Bembino, ubi in vulgata lectione pariter erat, *multis modis.* Faërnus.

ACTUS III.

Scena i. Satura est hæc scena: nec eodem modo ordinant metrum. vide Antesignanum, Glareanum, et alios. Guyetus omnes Iambicos facit, octonarios catalecticos et acatalecticos ac Senarios. Alii Trochaicos etiam agnoscunt. Nimium autem sibi permiserunt iterum, qui voces ubique pro lubitu transponunt. *Bœclerus.*

Nemini ego plura acerba] *Hic allocutio est per conquestionem. Et bene non se amatoribus modo, sed infelicibus amatoribus comparavit: et principium est a summa totius mali.* Donatus.

1 *Nemini ego plura acerba*] Ab eo loco conquestionis, in quo dicitur, quod nulli fere talia adversa contigerint. *Idem.*

Nemini ego plura acerba] Nimis cothurnati et tragici in hac scena dolores essent, non comici, nisi adderet, *ex amore.* Idem.

Nemini ego plura acerba esse credo] Acerba dupliciter evenerunt Pamphilo. ex præterito, de meretrice, ex præsenti, de uxore. *Idem.*

Nemini ego plura ac. &c.] Donatus: 'Nimis cothurnati,' &c. Vide an accurate dictum sit. *Bœclerus.*

2 *Heu me infelicem*] Ab ipsa simplici exclamatione. *Donatus.*

Heu me infelicem] Lachrymans hoc dicit. *Idem.*

Hanccine ego vitam] Ab eo quod ab adversis ad adversa delatus sit. *Id.*

Parsi perdere] *Parco,* conservo, *parsi* facit: *parco,* veniam do, *peperci.* Modo ergo continui, abstinui significat. *Idem.*

3 *Cupidus redeundi domum*] Ab eo quod contra spem contigit malum. *Idem.*

4 *Ubivis gentium agere ætatem*] A malorum suorum comparatione. *Id.*

Ubivis gentium agere ætatem] Magna detestatio præsentis loci, eligere quasvis terras, vel quamvis gentem potius, quam eam in qua est. Virgilius: 'Tollite me, Teucri, quascunque abducite terras.' Et *Gentium* hic abundat. Et bene, 'Ubivis gentium agere ætatem:' quia supra dixerat, 'Hanccine ego vitam parsi perdere?' Nimis enim tragicum fieret, 'Satius erat in mari perire.' *Idem.*

5 *Atque hæc ita esse miserum me resciscere*] Quod ait, lachrymantis est. *Resciscere,* est vix reperire, quod de industria fuerat cœlatum. *Idem.*

6 *Nam nos omnes, quibus est alicunde*] Aut deest *apud,* ut sit, Apud nos omnes. Aut *nos omnes,* pro nobis omnibus. *Idem.*

Nam nos omnes] Ratio superioris sensus. et deest *apud,* aut *penes,* aut quid tale. *Idem.*

Nam nos omnes, quibus est] Constat hanc σύλληψιν esse. retulit enim *lucro est,* non ad *nos omnes,* sed ad *quibus est alicunde:* ut sit ordo, Nam quibus est alicunde aliquis objectus labos, lucro est tempus. hoc est, nos omnes. *Idem.*

Nam omnes, quibus est] Hac figura usus est etiam Tullius pro Murena, 'Prætor quoque ne se pulchrum ac beatum putaret, ei quoque carmen compositum est.' Nam ille dativum casum subjecit, cum præposuisset nominativum. Et totum Apollodori est, qui sic ait • OIΓAPACICOTNIEC TON χPω CNOT ΔιeNTIKHKOTHC. *Idem.*

Quibus est alicunde] Hoc genus locutionis absolutum dicitur. Tale est apud Virgilium: 'Crastina lux, mea si non irrita dicta putaris, Ingentes Rutulæ spectabis cædis acervos.' *Id.*

Nam nos omnes, &c.] Donatus non inerudite ita ordinat et explicat: 'Nam quibus,' &c. Subjicit: 'Hoc genus,' &c. *Bœclerus.*

Labos] Dolor, ærumna: ut Græcis, πόνος, pro dolore, vulgo. qui tamen eo nomine reprehenduntur a Cicerone Tusc. Quæst. II. ubi discrimen ostenditur. *Mer. Casaubonus.*

7 *Rescitum est*] Σχῆμα ἀκαταNON. * *Donatus.*

Prius quam id rescitum est, lucro est] Quamdiu ignoramus mala nostra, non dolemus, et ista temporis intermedii mora quoddam quasi lucrum est. *M. Casaubonus.*

8 *At sic*] Sed sic. *Donatus.*

At sic, citius qui te expedias ærumnis reperias] At hoc modo, quod venisti, et discordias esse celerius reperire poteris; et quo modo his ærumnis te absolvas. Et bene *expedias ærumnis.* aut enim solvunt nos curæ abeuntes, aut impediunt et ligant advenientes. Ut, 'Solvite corde metum, Teucri, secludite curas.' *Idem.*

At sic, citius qui] Sententia contraria. nam supra sic collegit, Si ignorare mala sua unicuique bonum est: sequitur ut malum sit, ea cito cognovisse. Hic per contrarium: Si in adversis suis succurrere unicuique quamprimum bonum est: sequitur, ut cito ea cognovisse, sit quam optimum. *Idem.*

10 *Sed nunc adventum tuum ambas*] Ne accusare alteram altera audeat. *Idem.*

11 *Rem cognosces*] Melius est *rem*, quam *litem.* Idem.

Rem cognosces] Iram expedies: rursum in gratiam restitues. Τρίκωλος sententia. Et bono ordine usus est. Prius enim fit querela, deinde ponitur iracundia, postremo reditur in consilium. *Idem.*

12 *Lævia sunt hæc quæ tu pergravia esse*] Genus consolationis, non a substantia sed a quantitate. non dicit non esse causam solicitudinis, sed levem dicit. *Idem.*

Quæ tu pergravia esse] Bene additum contra *levia*, non gravia, sed *pergravia.* Idem.

Levia sunt] A quantitate. *Idem.*

In animum induxti tuum] Id est persuasisti tibi. *Idem.*

13 *Quid consolare me? an quisquam usquam*] Ut solet in vero angore, ipsa consolatione ægrescit dolor. Et ingeniose, non inquit *dicis*, sed *consolaris me:* et hoc ipso ostendis scire te, quod miser sum. *Idem.*

14 *Prius quam hanc uxorem duxi*] Hoc refert ad illud caput in quo ait, 'Nemini ego plura acerba esse credo ex amore homini unquam oblata.' *Idem.*

Prius quam hanc uxorem duxi] Ante rem. *Idem.*

Habebam alibi animum amori deditum] An miser sit in amore ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, Ante rem, in re, et post rem. *Idem.*

Habebam alibi] Gravius dixit *alibi*, quam si *in meretrice* diceret; et maluit *alibi* dicere, quam *ad meretricem.* Idem.

16 *Quam mihi obtrudit*] Recte enim dici potuit, Quomodo ergo uxorem duxit, si amabat? Et bene, *obtrudit*, quia invito. Sic alibi, 'Aliquid monstri alunt: ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.' Et *obtrudit*, pro obtrudebat, ἐνέργεια temporis. *Idem.*

17 *Vix me illinc abstraxi*] *Vix*, vel μόλις, vel *statim* significat. *Idem.*

Vix me illinc abstraxi] In lib. Bembi est *illi.* Sin minus, erit Creticus in quarta sede. Ceterum æque dicere possis, 'abstraxi me illi,' atque, 'eripui me illi,' quod vulgatissimum est. *Faber.*

Atque expedivi animum meum] Curæ, ut diximus, aut ligant, aut solvunt. Virgilius, 'Quæ mihi reddat eum, vel eo me solvat amantem.' Amatoris enim curæ vincula dicuntur. *Idem.*

18 *Vixque huc*] Maluit *huc*, quam *ad uxorem* dicere. *Idem.*

Huc contuleram] Supra, act. I. sc. 2. 'Paulatim elapsu' est Bacchidi,

atque huic transtulit Amorem.' *Mer. Casaubonus.*

Hem nova res orta est, porro] *Porro*, deinde: et vim habet deinde modo implicationem continuarum miseriarum referentis. *Donatus.*

20 *Quod cum ita esse invenero, quid restat nisi porro ut fiam miser*] Ordinem servavit allocutionis, in quo a præteritis, a præsentibus, a futuris inducitur personæ loquentis oratio. *Idem.*

Quod cum ita esse invenero] Jam ante dixi, operarum incuria hic non comparere vocem *esse*. quæ nunc restituitur. *Bœclerus.*

Nisi porro ut fiam] *Porro*, postea, vel in postremum. Alii conjunctionem putant. *Donatus.*

21 *Matris ferre injurias me, pietas jubet*] Pia sententia, quæ pluribus a divino Platone tractatur in IV. de Legib. ubi de liberorum erga parentes officio multa: et inter alia ista eximia, et sacris Oraculis valde consona: Παρὰ δὲ πάντα τὸν βίον ἔχειν τε καὶ ἐσχηκέναι χρὴ πρὸς αὐτοὺς γονέας εὐφημίαν διαφερόντως, διότι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία. πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐτάχθη δίκης νέμεσις ἄγγελος. θυμουμένοις τε οὖν ὑπείκειν δεῖ καὶ ἀποπιμπλᾶσι τὸν θυμὸν, ἐάν τ' ἐν λόγοις, ἐάν τ' ἐν ἔργοις δρῶσι τὸ τοιοῦτον, ξυγγινώσκοντα ὡς εἰκότως μάλιστα πατὴρ υἱεῖ δοξάζων ἀδικεῖσθαι, θυμοῖτ' ἂν διαφερόντως. *Mer. Casaubonus.*

21 *Pietas jubet*] Apte, quia *ferre* dixit, addit *jubet.* Donatus.

22 *Tum uxori obnoxius sum*] *Matris* cum dixisset, non intulit *uxoris*, sed mutavit casus. *Idem.*

Ita olim suo me ingenio pertulit] *Olim*, ad diuturnitatem retulit, non ad spatium præteriti temporis. *Idem.*

23 *Tot meas injurias*] Hæ sunt injuriæ quas supra dixit, 'Nocte illa prima virginem non attigit: quæ consecuta est nox, eam nihilo magis.' Et deinde,' Quid interea? ibatne ad Bacchidem? Quotidie.' *Idem.*

Tot meas injurias] Aliam vim habet quod dixit, *me pertulit:* aliam quod adjecit, *injurias meas:* aliam, quod reticuit. *Idem.*

Quæ numquam ullo patefecit loco] Non dixit *quas*, sed *quæ*, ut ad omnia, non ad *injurias*, referatur extrema conclusio. *Idem.*

24 *Sed magnum nescio quid necesse est*] Bene de ambabus sentiens, putat magnam causam esse quæ iram fecerit, et iram diuturnam. *Idem.*

25 *Quæ tam permansit diu*] Et a re, et a tempore. *Idem.*

26 *Haud quidem hercle parum est*] Servilis ratio et sordida: et non his respondens omnibus quæ dixit Pamphilus, sed tantum novissimæ parti. *Idem.*

Parum] Subaudiendum necesse est evenisse, vel evenit. nam consequens sententia tollit, quod ille dixit, Necesse est. *Idem.*

Haud quidem hercle parum est] Donatus: 'Servilis ratio,' &c. Quid habuit causæ, cur hoc diceret? τὸ *haud* aliqui in *hoc*, aliqui in *at* commutarunt. vide Guyeti notas. *Bœclerus.*

Si vis vero veram rationem exequi] *Vero*, vel nomen est, vel conjunctio, vel adverbium. *Donatus.*

27 *Non maximas, quæ maxumæ sunt interdum iræ, injurias faciunt*] Injuriæ faciunt iras, non iræ injurias. sed hic *faciunt* ὑπαλλακτικῶς dixit, secundum superiorem rationem increpans errorem Pamphili, qui de iræ magnitudine æstimet injuriæ quantitatem. Alii *faciunt*, probant, ostendunt, intelligunt. Caute dixit *interdum:* plerumque enim sic. *Idem.*

Non maxumas, quæ maxumæ sunt] Sensus est, In quo primum, Non iræ injurias faciunt; accipiendum est, secundum, Non maxumas maxumæ. *Faciunt*, pro ostendunt. *Idem.*

Non maximas, quæ maximæ sunt interdum iræ, injurias faciunt] Ex iis,

quæ Donatus annotat, melius videtur: '*Faciunt* pro ostendunt.' Guyetus animose corrigit. *Bœclerus.*

28 *Faciunt*] Arguunt, ostendunt: *faciunt*, pro factas arguunt, ut apud Virgil. *circumdare*, et *erigere*, pro, circumdatas et erectas (interprete Servio) canere: apud Ciceronem emere pro, emptum scribere. Philosophos γεννᾷν καὶ φθείρειν τὸν κόσμον, pro, genitum et corruptibilem asserere; et id genus alia non pauca, doctis observata. *Mer. Casaubonus.*

29 *Cum de eadem causa*] Rectum erat si diceret, *cum in hisdem rebus.* adjiciendo *causa* obscuravit elocutionem suam. sed convenit servo hæc humilitas orationis, nam plenum erat si diceret: Nam sæpe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est, cum de eisdem rebus est iracundus factus inimicissimus. *Est* autem pro, evenit, dixit. et est ordo: Sæpe est, cum quibus in rebus alius ne iratus quidem est, de eadem causa iracundus factus est inimicissimus. *Donatus.*

Iracundus factus inimicissimus] *Iratus* quidem est, qui ex aliqua re lacessitus irascitur: *Iracundus*, qui ex parva nullave causa præcedente irascitur. *Idem.*

30 *Pueri inter sese*] Argumentum a simili. *Idem.*

Quam pro levibus noxis] Interrogative. *Noxis*, injuriis, culpis. *Idem.*

31 *Quapropter*] Διαλεκτικῶς interrogat. *Idem.*

Quia enim qui eos gubernat animus] Αἰτιολογικὴ ἀπόκρισις. *Idem.*

Qui eos gubernat animus] Inde Græcis, τὸ ἡγεμονικόν: et Sall. 'Dux et imperator vitæ.' *Mer. Casaubonus.*

Infirmum gerunt] Ἐσχηματισμένως, ἀντὶ τοῦ, *infirmus est.* Sed ἀνακολουθία ista convenit servo. *Donatus.*

Infirmum gerunt] Ita, ex impotentia (i. e. imbecillitate) animi: unde *impotentia*, apud Latinos, pro ira, aliove quovis affectu majore: et *impotentes*, qui affectibus cedunt et indulgent. *Mer. Casaubonus.*

32 *Itidem illæ mulieres sunt ferme ut pueri*] Artificiose *mulieres* a persona: a similitudine, *pueri:* a facto, *iras gerunt:* ab accidentibus similitudinis, *animus infirmus:* a collatione personæ mulieris accidentium, *levi sententia:* a facto, 'Fortasse unum aliquod verbum inter eas iram in hanc conciverit.' qua sententia totum hic sublatum est, quod ait: 'Sed magnum nescio quid necesse est evenisse, Parmeno, unde ira inter eas intercessit.' *Donatus.*

Itidem illæ mulieres] Sexus alius ad ingenium, et sensus, idem est. Et mire similitudinem contulit ad id quod agitur. *Idem.*

Sententia] Γνώμη, animo. *Mer. Casaubonus.*

33 *Fortasse unum aliquod verbum inter eas iram hanc conciverit*] Sic Plautus, 'Fortasse te amare suspicabere.' Nam veteres infinitivo modo adjungebant *fortasse.* Donatus.

Conciverit] Commoverit. *Idem.*

Iram hanc conciverit] Legitur et *conscivisse.* et *rem conscivisse*, est rem novam fecisse. *Idem.*

Conciverit] Decreverit, fecerit. *Id.*

34 *Me venisse nuntia*] Ex consuetudine Rom. de qua Nann. Miscell. l. II. ex Plutarcho. *Mer. Casaubonus.*

35 *Trepidari sentio, cursari rursum prorsum*] *Trepidatio*, ad vocem refertur loquentium: *cursatio*, ad sonum pedum. Et trepidatur primo ab his, qui morbum putant: cursatur ab his, qui partum sciunt. *Donatus.*

Cursari rursum prorsum] *Rursum* proprie *retro: prorsum, ante* significat. et est proverbiale, ut dicimus, 'Sursum deorsum,' 'intro foras,' 'hac illac,' et similia: Græci ἄνω κάτω. *Idem.*

Rursum prorsum] Retro et ante, ultro citroque, quod vulgo, *to and fro.* Mer. Casaubonus.

Tute loqueris, me vetas] Mire expressus est mos auscultantium. *Donatus.*

38 *Tace obsecro, mea gnata*] Non solum hic Juno Lucina non inducitur,

sed etiam silentium parturienti insuper imponitur: quia furtiva conceptio est. et tamen ejusmodi verba sunt matris, ut duntaxat argumentum scientibus manifesta sint. Pamphilo vero et Parmenoni, tanquam ægram continentis filiam videantur. *Idem.*

Tace, obsecro, mea gnata] Conceptum furtivum furtim convenit nasci. *Id.*

Tace obsecro] Hic Argentoratensis codex orditur novam scenam. In meorum uno ad marginem annotatur, in aliis hic novam scenam incipi, 'Eo quod hic Myrrhina introducitur.' hic erroris per imperitiam fons est. *Bœclerus.*

Matris vox visa est] Omnia hæc quæ sensu percipi possunt, *visa* dicimus. Virgilius, 'Visæque canes ululare per umbram.' *Donatus.*

Matris vox visa est] Eun. act. III. sc. 2. 'Audire vocem visa sum modo militis.' *Mer. Casaubonus.*

39 *Nullus sum*] Rursus se infelicem et miserum appellavit hic. *Donatus.*

Nullus sum] Αὐξητικῶς. *Idem.*

Quia perii] Satis amatorie. *Idem.*

40 *Me celant*] Aliæ ed. *me celas.* Mer. Casaubonus.

Uxorem Philumenam pavitare] *Pavitare*, τῷ ἐξουθενισμῷ. *Donatus.*

41 *Pavitare nescio quid*] *Pavere* et *timere*, et ad corporis, et ad animi perturbationem veteres referebant. Plautus in Bacchidibus: 'Nam ut in mari vecta es, credo timida es.' Ergo, *pavitare*, ægrotare: quia sic horruisse visa ac palpitare venis, &c. *Idem.*

Pavitare] Horrere, ægrotare. fortasse audierat ancillas mussitantes, Philumenam *paritare parere:* id est, ad partum properare; quod ille per errorem *pavitare* retulit. *Mer. Casaubonus.*

42 *Quia non poteram una omnia*] Deest, *dicere.* Donatus.

Quia non poteram una omnia] Cum stomacho pronuntiavit: et deest, *dicere.* Idem.

43 *Nemone medicum adduxit*] Scilicet ex quo scire posses. *Idem.*

Nescio] Parturbatus Parmeno idem repetit verbum. et verbum aptum est personæ servili. *Idem.*

44 *Cesso hinc ire intro*] In vultu proloquium. Sic autem dixit Poëta, ut gravem morbum in uxore suspectans maritus, protinus ingrediatur, et partum improvisus offendat. *Idem.*

45 *Quonam modo, Philumena*] Amatoria ἀποστροφή. Sic in Phormione, 'Quod si eo meæ fortunæ redeunt, Phanium, abs te ut distrahar, nulla est mihi vita expetenda.' *Idem.*

Offendam affectam] Lassam possessamque morbo, ab eo quod est *affici:* unde affectus dicuntur, propter quos afficimur. *Idem.*

46 *Nam si periculum ullum in te inest*] Multum dixit, Si in te periculum inest, me periisse non dubito. Tantus autem affectus non est mariti tantum, sed amatoris quoque. *Idem.*

Nam si periculum ullum] Non permisit amor dicere Perituram: sed *si periculum.* Idem.

47 *Non usus facto est mihi*] Vide artificem Terentium, quemadmodum alias per Pamphilum, alias per ipsum Parmenonem invenit, quemadmodum nesciatur a ceteris virginem ante nuptias ab ipso Pamphilo vitiatam esse. *Idem.*

Non usus facto] Non utile. *Facto* abundat. *Idem.*

Non usus facto] Opus facto. id est, non expedit: non est ex re mea. *Mer. Casaubonus.*

48 *Nam invisos omnes nos esse illis sentio*] Acute ejusmodi causam repetit, quæ vel hominem curiosum contineret: quæque non Parmenonem modo, sed mox etiam Sostratam arceat ab ingressu. *Donatus.*

49 *Heri nemo voluit Sostratam*] Quasi alius dixerit, 'Unde intelligis.' *Idem.*

Heri nemo voluit Sostratam] Argumentum odii. *Idem.*

51 *Maxime heri causa mei*] Bene *maxime:* qui et propter ipsam, vel propter invidiam socrus non velit fieri graviorem morbum. *Idem.*

52 *Servum ilico introisse*] Mire, ut criminosius, suspiciosumque sit: non Lachetis aut Pamphili servum, sed Sostratæ: nec Parmenonem saltem. *Idem.*

53 *Comminiscentur*] Dicent, cum confinxerint. *Idem.*

54 *Capiti atque ætati illorum*] Bene τῷ εὐφημισμῷ maluit *illorum*, quam *puellæ*, dicere: quod utique intelligitur. *Idem.*

Capiti atque ætati illorum morbus qui auctus siet] Sensus et ordo est: comminiscentur, *Sostratæ servum introiisse* et *aliquid mali* secum *tulisse* sive intulisse in domum, *qui*, seu unde, *morbus auctus siet capiti atque ætati illorum*, i. e. quare morbus Philumenæ major atque capitalior factus sit. *αὐξητικῶς illorum.* cum de Philumena sermo sit, ad totam domum retulit. *capiti* ejus augetur morbus i. e. ipsi, eodem figuræ genere. additur amplius, *atque ætati;* non ineleganti incremento. in *caput* et *ætatem* hominis dicuntur fieri, quæ ad ipsum potenti quodam effectu spectant, aut vitam petunt. An malis? *tulisse aliquid mali capiti atque ætati illorum*, i.e. intulisse aliquid veneficii in caput atque ætatem illorum parati, unde seu *qui morbus auctus siet.* Ita non quidem imprecatio fuerit, sed imitatio tamen φράσεως imprecantibus usitatæ. eo magis, quod inter veneficii genera, imprecationes quædam et devotiones habebantur. *Bœclerus.*

Capiti, atque ætati illorum, morbus] Phorm. act. III. sc. 2. 'Ne quid suo luat capiti.' et ibid. act. V. sc. 7. 'Malum quod est,' &c. *Mer. Casaubonus.*

Qui] *Qui*, unde. *Donatus.*

55 *Hera in crimen*] Sostrata in litem. *Idem.*

Ego vero in magnum malum] In quæstionis tormenta. *Idem.*

Scena II. Iambici sunt Octonarii catalectici. *Bœclerus.*

1 *Nescio quid jamdudum hic audio tumultuari*] *In hac scena quasi quædam deliberatio est, continens suasionis dissuasionisque partes, quas in subditis considerabimus.* Donatus.

Hic] Quia nimis vicini sunt. *Idem.*

2 *Male metuo, ne Philumenæ magis*] Instat Terentius bonam socrum facere, ut bonam meretricem faciat. *Idem.*

Male metuo] Donatus: 'Instat Terentius,' &c. Non debuit hæc conjungere. non enim æque mirum est, socrum bonam esse, quam meretricem. *Bœclerus.*

Magis morbus adgravescat] Gravior fiat. Proprie, quia morbi graves sunt dicti. Virgilius, 'Ubi aut morbo gravis, aut jam segnior annis, Deficit.' Sallust. 'Morbi graves ob inediam insolita vescentibus.' *Donatus.*

3 *Quod te Æsculapi, et te Salus*] Deest *propter:* ut sit: *propter quod.* Idem.

Quod] Deest *propter;* ut sit *propter quod:* ait hic Don. sed est solennis implorandi (ut *at*, imprecandi) particula; ut in Andr. act. I. sc. 5. 'Quod ego per hanc te dextram oro, et genium tuum,' &c. et apud Virgil. 'Quod te per superos et conscia numina veri,' &c. et alibi passim, ubi Donati expositio non habet locum. *Mer. Casaubonus.*

Ne quid sit hujus] Quod male metuo. *Idem.*

4 *Nunc ad eam visam*] Sic Virgil. 'Respice ad hæc.' *Donatus.*

Hem] Interjectio est novas res audientis. *Idem.*

Heus Sostrata] Tollendum est obiter mendum ex *Donato*, annotante: 'Vide, quemadmodum per se ipsum Parmeno,' (scen. præced.) 'per Parmenonem arceatur Sostrata: quæ neque deesse propter officium, neque ingredi propter socrum' (lege omnino *servum*) 'inducitur.' res clamat. *Bœclerus.*

Iterum istinc excludere] Bene *iterum:* ut illi pudorem incuteret repetitione injuriæ. et memoriter. jam enim dixit, Nostra ilico it visere ad eam. admisit nemo. Et simul vide, quam vehementius ad injuriam sonet *excludi*, quam *non admitti*. Donatus.

5 *Ehem Parmeno*] *Ehem*, interjectio est ejus, quæ commota sit nova re. *Idem.*

6 *Non visam uxorem Pamphili*] Ut dixit supra, 'Servum Sostratæ,' non Parmenonem: sic hic, *uxorem Pamphili* dixit magis, quam Philumenam: ut animum et officium ejusdem socrus, et matris breviter demonstraret. *Idem.*

7 *Non visas*] Unam rem Sostrata consuluit, hic de duabus respondet: namque et illam non vult ingredi, et cavet ne ipse mittatur. et bene, *quemquam:* ne aperte pro se loqui videatur. *Idem.*

8 *Nam qui amat, cui odio ipsus est*] Aliam causam subjunxit: quia durum fuerat ipsi Sostratæ dici, quod supra dictum est. *Idem.*

Nam qui amat] Una causa a sententia morali. *Idem.*

Cui odio ipsus est] Deest *eam*, vel *eum*. Idem.

Bis facere stulte duco] Plaut. 'Nullum beneficium esse duco id, quod cui facias non placet:' et Hor. 'Invitum qui servat, idem facit occidenti.' *Mer. Casaubonus.*

9 *Laborem inanem ipsus capit, et illi molestiam adfert*] Hoc validissimum ad dissuadendum fuit. *Donatus.*

Et illi molestiam adfert] Bene hoc adjecit, ne qui amat, hoc dicat, Laborem, dum promereat, quem amo. *Idem.*

10 *Tum autem filius*] Alia causa ab eventu. *Idem.*

Videre, ut venit, quid agat] Quod supra, *visere*. An *visere*, officii est apud ægros: *videre*, cognitionis? et ideo additum, *quid agat*. Idem.

Ut venit] Statim ut rediit, aut advenit. *Mer. Casaubonus.*

11 *An venit Pamphilus*] Bene imitatur affectum. *Donatus.*

12 *Hem*] Interjectio fœminina ac matronalis. *Idem.*

Ex corde excessit] Geminavit præpositionem. *Idem.*

13 *Hunc nunc intro ire nolo*] Cur, si venit Pamphilus, non sit introëundum, causa narratur. *Idem.*

14 *Nam si remittent quippiam*] Verbum activum quasi neutrum posuit. *Idem.*

Nam si remittent quippiam Philumenæ dolores] Ita Donatus, qui explicat. potius videtur, quam, *Philumenam*, quod tamen in Mss. nostris est. vide Guyet. et Rivium. *Bœclerus.*

Philumenæ dolores] Δραματικῶς errat; non enim vere dolor morbi est, cum sit partus. *Donatus.*

15 *Scio. continuo sola soli*] Ut, 'Haud (credo) invisus cœlestibus, auras Vitales carpis.' Et sic, *sola soli* dicitur, quomodo *præsens præsenti.* sic Virgilius, 'Illum absens absentem auditque videtque.' *Idem.*

16 *Unde ortum est*] Pro *sit*. Ἀνακόλουθον tertium. *Idem.*

Quæ inter vos intervenit] Melius sic, quam si diceret, *quæ illi feceris.* Idem.

Unde ortum est initium iræ] A quo initio orta sit ira, quæ inter nos intervenit. *Mer. Casaubonus.*

17 *Quam tristis est*] Χαρακτηρισμὸς locuturi Pamphili. *Donatus.*

O mi gnate] Ordo est, O mi gnate, gaudeo te salvum venisse. sed intercedit Pamphilus tristis. *Idem.*

Salvan' Philumena est] Cito probat Pamphilo se amare nurum, cum post salutationem nihil prius, quam de salute uxoris ejus inquirat. *Idem.*

Salvan' Philumena est] Mire obviam sibi exeuntem filium nihil aliud, nisi de Philumena interrogavit: ut ostenderet ejus morbum curæ sibi esse. *Idem.*

19 *Meliuscula est*] Verum est, quantum ad morbum pertinet. *Idem.*

Meliuscula est] Hoc et ad morbum,

et ad eventum paritudinis verum est. ita non mentitur Pamphilus matri. *Idem.*

Meliuscula est] *Meliuscule est.* Cic. paulo supra, 'Si remittent quippiam dolores.' *Mer. Casaubonus.*

Utinam istuc ita DI faxint] Diligentiore officio loquitur, ut rea apud filium socrus. *Donatus.*

20 *Quid tu igitur lachrumas*] Locus ab eo quod agitur: quo significat, Si ita est, quare ergo tu tristis es? *Id.*

Recte, mater] Sic dicimus, cum sine injuria interrogantis aliquid reticemus. Et bene additum *mater;* ut duritia reticentiæ blando nomine molliretur. Alii *recte* sic accipiunt, ut intelligant, *nihil est mali.* Donatus.

21 *Quid fuit tumulti*] Antiqui sic declinaverunt, *tumulti*, *senati*, ut Sallustius, 'Decretum senati fit.' *Idem.*

Dic mihi] *Dic*, verbum est instantis audire, et curiosius interrogantis. Virgilius, 'Dic mihi, Damœta, cujum pecus.' *Idem.*

Dolor repente invasit] Proprie *invasit*, quia repente. *Idem.*

22 *Ita factum est*] Moris est assentiri ad dicta interrogantium, qui quæ vera sunt celant. *Idem.*

Ita aiunt] Bene aliis adscripsit: si falsum sit, ut ipsis adscribatur mendacium. *Idem.*

Ita aiunt] In hac tota interrogatione et responsione, colorem induxit secretum, ægre objurgantis. *Idem.*

Ita aiunt] Religiose mendacium ad rumorem retulit. *Aiunt* inquit, ne ipse falsum dicere videretur. *Idem.*

23 *I sodes intro*] Metuit, ne ingrediatur mater ad socros, et ideo dicit, *I sodes intro.* Et apparet *intro* dicentem, manu annuere, ut domum redeat: et simul quo magis faciat addit causam. *Idem.*

Consequar jam te, mea mater] Adjecit et tempus, *jam.* Idem.

Mea] Necessario additum: *mea mater.* Et *sodes;* quia *intro*, durum est. *Idem.*

Fiat] Abiens dixit hoc mater. *Fiat:* ne omnino jussis alienis parere videatur. quasi imperemus et nos, quæ nos ipsi facturi sumus. *Idem.*

24 *Tu pueris curre, Parmeno, obviam*] Probabilis causa: qua ablegat etiam Parmenonem, dum jubet eum pueris occurrere. Et simul notandum, quod in hac fabula ridicule vexatur usque ad ultimum servus et ablegatur, cum sit et piger et curiosus. *Id.*

Atque his onera adjuta] In Ms. Bembi legitur *eis*, quod melius. *Faber.*

Atque eis onera adjuta] Locutio antiqua figurata. Et est ὑπαλλαγὴ, pro, ipsos onera portantes, eis onera adjuta. *Donatus.*

25 *Quid? non sciunt ipsi viam, domum qua redeant*] Jam vide quemadmodum servetur Parmenoni persona loquacis, curiosi, pigri. *Domum*, adverbiale est. *Idem.*

Domum qua redeant] *Qua* si locum significet, videbitur reliquum præceptum servus non audivisse. Sin audivit, *qua*, *quomodo* intelligemus. id est, quemadmodum onus portent de navi. ut, *quid fieret*, et *quâ fieret.* Id.

Cessas] De industria omnes ablegavit suos, ut non audirent quæ intus post scenam sunt acta: quæ tamen populo est narraturus. *Idem.*

Scena iii. Trochaici sunt, et in fine Senarii Iambici. *Bœclerus.*

Nequeo mearum rerum initium ullum invenire idoneum] *In hac scena conquestio est ad deliberationem descendens, an habeat Pamphilus, an excludat uxorem: in qua tota oratio Pamphili ad argumentum spectans, amatoria magis quam maritalis est; nam aliter non perveniretur ad ultimam cognitionem omnium rerum, nisi adolescens furtivum conceptum uxoris, et partum, aliquanto lenius, quam conjugalis dolor expetit, toleravisset.* Donatus.

1 *Nequeo mearum*] Hæc est Homerica illa διαπόρησις. Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω; *Idem.*

Nequeo mearum rerum initium] Hoc

principium magna *διαπορήσει* oneratur: ut ostendantur ærumnæ et multæ et graves. *Idem.*

Idoneum] Aptum, conveniens. *Id.*

2 *Unde*] A quo. *Idem.*

3 *Partim quæ perspexi his oculis*] *His*, quasi miseris, vult intelligi, quibus perspexi, vel audivi mala. An sic dictum est, ut apud Virgilium, 'Vocemque his auribus hausi.' *Idem.*

4 *Qua me propter exanimatum*] Inter *exanimatum* et *exanimum* hoc interest: *exanimatus*, est conterritus, conturbatus. 'Ut, Sed quidnam Pamphilum exanimatum video?' Et Virgilius, 'Exanimata sequens impingeret agmina muris.' *Exanimus* vero, est occisus. Virgil. 'Corpus ubi exanimi positum Pallantis Acetes Servabat senior.' *Idem.*

Qua me propter] Qua propter me. *Mer. Casaubonus.*

Exanimatum] Perterritum, consternatum. *Idem.*

5 *Nam modo me intro, &c.*] Multum, opinor, decederet tractationi hujus affectus, et narrationi, si undecim hi versus ejicerentur, quod doctissimus Guyetus voluit. Vide etiam, an ad illa 'Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi auribus, Qua me propter exanimatum citius eduxi foras;' bene statim consequatur: 'Postquam aspexi, o facinus indignum, inquam, et corripui ilico Me inde lacr.' *Bœclerus.*

Me intro ut corripui] Raptim ingressus sum. *Donatus.*

Timidus] Pro timens, nomen loco participii. *Idem.*

6 *Morbo me visurum affectam*] Quia et hic morbus est. *Idem.*

Hei mihi] Interjectio dolentis est. Virgilius, 'Eloquar, an sileam?' Et dicitur hæc figura *ἐπιμονή*. *Idem.*

Hei mihi] Mire interposuit *σχετλιασμόν*. *Idem.*

8 *Id quod me repente*] Deest *propter.* ut sit, Propter id: ac per hoc, Ideo. *Idem.*

Id quod me repente adspexerant] Causa cur lætæ exclamaverint. *Id* ergo, ob id. *Idem.*

9 *Sed continuo voltum earum sensi immutari omnium*] Mire Pamphilus etiam ancillarum metu impellitur, ut alienum nasci puerum suspicetur: nec ullo modo in memoriam redeat, hanc se puellam, vel hujusmodi vitiasse. *Idem.*

Voltum earum] Quæ viderint. *Id.*

10 *Fors obtulerat*] *Offerri* dicuntur tam bona quam mala, si insperata objiciantur aspectibus. *Idem.*

Obtulerat] *Oblatum* dicitur in utramque partem, quidquid expectationem prævenit. *Idem.*

12 *Ego ejus videndi cupidus*] Non erit plena vis repentini doloris, si aliquid præsentiens suspicatur. et ideo addidit, 'Ego ejus videndi cupidus.' *Idem.*

Recta consequor] Absolute, et sine adjectione: non enim addit *via.* Id.

13 *Extemplo ejus morbum*] *Morbum* mitiore animo, quam vitium dixit, aut probrum. Et recte: quia dixit, 'Alio me suspicans morbo visurum affectam, ac sensi, esse uxorem.' *Donatus.*

14 *Spatium*] Moram. *Idem.*

15 *Ac res monebat*] Partus. *Idem.*

16 *O facinus indignum*] *Facinus indignum*, non ad illam, hoc est, Philumenam, sed ad authorem vitii refertur. *Idem.*

Et corripui ilico] Ardens scilicet dolore. Et est causa cur cito exierit. *Idem.*

17 *Lachrumans*] Non furens, sed *lachrumans:* non iratus, sed *misertus.* Idem.

Atque atroci] Id est, vehementi. *Idem.*

18 *Mater consequitur. jam ut limen exirem*] Ostendit affectum misericordiæ suæ, *matrem* potius dicendo, quam *Myrrhinam*, et addendo *miseram.* Idem.

Jam ut limen exirem] Jam in eo

eram, ut limen exirem. *Mer. Casaubonus.*

Ad genua accidit] *Accidere*, est gestu corporis ostendere humilitatem cadentis: propter, *ad*, quod est juxta, et *cadere*. Sallustius autem sine præpositione dixit, 'Qua accidam, aut quo.' *Donatus.*

Ad genua accidit] Plin. 'Hominis genibus quædam et religio inest, observatione gentium. Hæc supplices attingunt: ad hæc manus tendunt: hæc ut aras adorant; fortassis quia inest iis vitalitas.' *Mer. Casaubonus.*

19 *Lachrumans misera*] Miserabiliter se habens. *Donatus.*

Miseritum est] Ut recte supra dictum sit de illo, 'Pium et pudicum ingenium narras Pamphili.' *Idem.*

Miseritum est] Hoc ipse sibi. *Idem.*

20 *Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus*] Mire dixit *dant sese*. Homerus: Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, Οἶον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Sed hic *sese* illo et validius dixit, et est hæc καθολικὴ sententia. Apollodorus: οὕτως ἕκαστος διὰ τὰ πράγματα σεμνὸς ἦν καὶ ταπεινός. *Idem.*

Omnibus nobis ut res dant sese] Quæ ex Apollodoro et Homero Donatus affert, Guyeto explicata vide. *Bœclerus.*

Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus] Prout se res habent nostræ, vel bene, vel secus, ita animos gerimus vel superbos, vel humiles. In eam autem cogitationem incidit hic, ex Myrrhinæ, nobilis matronæ, miseranda specie, quæ dignitatis suæ oblita, ad pedes ejus se abjecerat. *Mer. Casaubonus.*

22 *O mi Pamphile, abs te quamobrem hæc abierit*] A nomine et blandimento. mire: quia secreta confitetur. Ut Virgil. 'Anna, fatebor enim miseri post fata Sichæi.' A principio idem elaboravit, ut adversus pudorem conscientia et voce et confessione duraret. *Donatus.*

O mi Pamphile, abs te quamobrem hæc abierit] Venialis status, in quo confessio est et precatio. *Idem.*

O mi Pamphile] Exemplum eloquentiæ Terentianæ singulare hæc oratio esse potest. *Bœclerus.*

Abs te quamobrem] Morale blandimentum ante confessionem. *Donatus.*

23 *Nam vitium*] Est confessio. *Id.*

Nam vitium est oblatum] Cœpit a causa. *Idem.*

Oblatum] Ad repentina pertinere superius annotavimus. et *oblatum*, quasi non expectanti et nolenti. *Idem.*

Virgini] Quasi quæ falli posset. *Idem.*

Olim] Recte *olim*: quia facilis venia circa vetera jam delicta. unde tentat temporis longinquitate extenuare peccatum. *Olim* ergo, ante menses novem. *Idem.*

Ab nescio quo improbo] Mire contemsit personam, dicendo *nescio quo*, id est, nescio quem dixit. ut ostendat ignobilem, ita abjectum. nam si nomen illi est, habet et dignitatem: ut, 'Et nos aliquod nomenque decusque Gessimus.' Et ne placere videatur is qui fecit, *improbum* dixit. *Idem.*

25 *Sed quum orata ejus*] Bona παρένθεσις. *Idem.*

Nequeo quin lacrumem miser] Videtur quasi distillantes fletus detergere. *Idem.*

Nequeo] Deest *continere*. Idem.

26 *Quæque fors fortuna*] Ὑφέν. id est, subita fortuna. Et *fortuna*, in incerto: *fors fortuna*, in bono ponitur. Virgilius, 'Si qua in te fortuna fuisset.' Et ipse, 'O fors fortuna.' *Idem.*

Quæ quæ] Al. plerique libri *quæque*. Mer. Casaubonus.

Fors fortuna] Phor. act. v. sc. 6. *Idem.*

27 *Per eam te obtestamur*] Oratorie inducuntur et pro tacentibus preces. *Donatus.*

Per eam te obtestamur ambæ] *Obtes-*

tatio, est precatio cum mentione earum rerum, per quas petimus: ut, 'Per eversæ genitor fumantia Trojæ Excidia obtestor.' *Idem.*

Si jus, si fas est] Utrum hoc invidiose an quasi fœmina, quæ leges nesciat. *Idem.*

Si jus, si fas est] 'Utrum hoc invidiose; an quasi fœmina, quæ jus nesciat.' ait hic vetus nescio quis Interpres. nempe, quia de jure dubitanter loquitur. in quo judicium Grammatici desidero. est enim pulcherrima et usitatissima figura, quam etiam Apostolus adhibet in re omnium gravissima; Philip. IV. 8. Εἴ τις ἀρετὴ, εἴ τις ἔπαινος, &c. *Mer. Casaubonus.*

28 *Uti adversa ejus*] Mire non crimen: sed *adversa*. Donatus.

Per te tecta, tacitaque] *Tecta*, si reducis: *tacita*, si repudias sub alia excusatione. An idem significant? an potius, Neque te, neque verbo indices? An *tecta*, ne videantur: *tacita*, ne dicantur? *Idem.*

Tecta, tacitaque] *Tecta* sint, ne hæc alii sciant: *tacita*, ne ipse indicet. *Idem.*

Adversa ejus per te tecta tacitaque ap. omn.] Imminutam pudicitiam, non ad crimen, sed fortunam retulit, humanitate figuræ. Donati περιεργία in distinguendis vocabulis *tecta* et *tacita* involvit rem potius, quam declarat. *Bœclerus.*

29 *Si umquam erga te*] Virgilius, 'Si concessa peto, si dant ea mœnia Parcæ.' Terentius in Andr. 'Si te in germani fratris dilexi loco, sive hæc te solum semper fecit maximi.' *Donatus.*

Si unquam erga te] Ab anteacta vita. *Idem.*

Sensistin'] Pro audistin'. Ita Virgil. 'Sensit, et ad sonitum vocis,' &c. Ita ut Itali hodie dicunt, ubi de Missa, &c. *Faber.*

30 *Sine labore*] Ex quo tibi *nihil incommodi*; ut mox. *Mer. Casaubonus.*

Uti sibi des pro illa] Subauditur *gratia.* Donatus.

Uti sibi des pro illa] *Hanc gratiam* (silentii scil.) *rogat te ut sibi des pro illa*; gratia scil. vel pro amico illo, quo erga te fuit animo. *Mer. Casaubonus.*

31 *Ceterum de reducenda*] Tentat etiam hoc persuadere, sed oratorie et verecunde. Et mire, *de reducenda* dixit, non *de respuenda.* Donatus.

9 *Ceterum de reducenda*] Versus est Trochaicus: quamobrem RE longum est, ut sæpe apud Lucretium. *Faber.*

Quod in rem sit tuam] Nam nisi reducatur, reddenda dos erit. *Donat.*

Quod in rem sit tuam] Quod commodum tibi videbitur. Nam nisi reducatur, reddenda dos erit. *Mer. Casaubonus.*

32 *Solus conscius*] A possibili. nam hoc nomine ostendit tacere eum posse, quod conscius sit ipse solus. *Donatus.*

Solus conscius] Dextre insinuat, posse eum (si ita velit) uxorem sine mala fama retinere, ut qui solus sciat eam non ex se gravidam esse. Quo pertinet etiam quod de mense septimo mox sequitur, in quem cadebat abortus suspicio. *Mer. Casaubonus.*

33 *Nam aiunt*] Honestius *aiunt*, pro *ait*, dixit: nam quis aut scire aut dicere potuit, nisi Philumena? ergo recte. *Aiunt* enim potius honestum est, quam *ait*. Donatus.

Post duobus concubuisse eam mensibus] *Post duobus*, simpliciter accipiendum. non post duos. est enim ἀντιστροφὴ, pro *duobus post*, id est, non statim ut nupta sit, sed postquam nupta est, post duos menses nuptiarum: ut sint reliqui quinque menses. Et hinc apparet, ante duos menses, priusquam cum Pamphilo concumberet, vitiatam, quatuor mensibus cum Pamphilo fuisse: ex quibus duobus posterioribus amatam esse, reliquis tribus peregrinatum fuisse Pamphilum. An *post duobus*, pro post duos?

ut Plautus, 'Post principio denique,' et, 'Post paulo.' *Idem.*

Neque hic Donatus rem expedit. cujus annotatio etiam corrupta est. *Bœclerus.*

35 *Quod te scire ipsa indicat res*] Quia contristatus corripuisti te foras. *Donatus.*

Quod te scire] Rationem temporis inivisse. *Mer. Casaubonus.*

Si potis est] Si fieri possit. ut Phorm. act. II. sc. 2. *Idem.*

36 *Partus eveniat*] Philumenæ scilicet. *Donatus.*

38 *Abortum esse*] Non est Latinum *aborsa est:* sed, *abortum fecit.* Idem.

Abortum esse] Deest, *natum,* vel *factum,* vel absolute. quomodo dicimus, *e re nata:* vel quemadmodum dicimus, 'Ex te mihi orta est injuria.' *Idem.*

Dicam abortum esse] Rationabiliter dixit. fit enim abortus mense septimo sine pernicie fœminæ. *Idem.*

Suspectum fore] Suspicabilem, suspiciosum. *Idem.*

39 *Ex te recte eum natum putent*] Nove dixit *natum abortum:* quasi abortus nascatur. *Natum* ergo pro facto, conceptoque dixit. *Idem.*

Ex te recte eum natum] Infantem abortivum. nam alioquin minus proprie dicatur abortus *nasci.* Mer. Casaubonus.

40 *Exponetur*] Ad mortem scilicet. *Donatus.*

Continuo exponetur] Vide de toto exponendi infantis negotio, quod in hac fabula tractatur, Chrestomathiam nostram, voc. Expon. *Bœclerus.*

Hic tibi nihil est quidquam incommodi] Quum alienus exponitur, et non tollitur pro tuo. Et mire necandi pueri non fit mentio: quia Pamphili filius invenietur, quum ei etiam per patrem puellæ Poëta succurrit. *Donatus.*

Hic tibi nihil est quidquam incommodi] Ab utili. et est *παρέλκον* quartum: ut, 'Nihil vidi quidquam lætius.' *Idem.*

41 *Et illi miseræ indigne*] Ut non sit ἀνακόλουθον. Superiori versui *τὸ et* addendum est: ut sit, 'Et tibi nihil est quidquam incommodi.' *Idem.*

Et illi miseræ] Conclusio per enumerationem. Et non læderis inquit, et proderis miseræ. *Idem.*

Factam injuriam] Mire *injuriam* dixit, ut non contemnenda sit; sed tollenda. *Idem.*

42 *Pollicitus sum*] Plus quam promisi. *Idem.*

Quod dixi] Quod promisi. *Idem.*

43 *Id vero neutiquam honestum esse arbitror*] *Neutiquam,* non est omnino negativum, sed aliquid assensionis habet. Est enim *neutiquam,* non nimis, non valde. *Idem.*

Honestum] Εὔφημον, decorum. *M. Casaubonus.*

44 *Nec faciam*] Bene addidit, *nec faciam.* multa enim etiam inhonesta amore suspicimus. *Donatus.*

Etsi amor me graviter, consuetudoque tenet] Hoc cum gemitu. *Etsi* non complexivum, neque præpositivum, sed subjunctivum, id est, pro tametsi. *Idem.*

Amor me graviter, consuetudoque] Quæ duæ res contra honestum et utile validissimæ. Et bene *tenet,* non tenuit. *Idem.*

45 *Lachrumo, quæ posthac futura est vita*] Bene propensior in affectum est, ut verisimile fiat potuisse reticere. Et *Lacrumo* non pendet a superiori: sed interpositis diu fletibus dixit. *Idem.*

Lachrumo, quæ posthac] *Quæ* modo vim pronominis non tenet, sed querelæ. Et *lacrumo,* sic dixit, ut Virgil. 'Sic affata, sinum lacrumis implevit obortis.' Et est ordo, *Lacrumo, cum in mentem venit.* Idem.

46 *O fortuna*] Hic *fortunam* pro bona posuit. *Idem.*

Ut numquam perpetuo es bona] Legitur et *data.* nam et sic pro bona intelligitur necessario. *Idem.*

O fortuna, ut nunquam perpetuo es bona] Vide Georg. Fabric. et Guyet. Horatius Sat. II. 8. itidem *μέγεθος παθητικὸν* addidit sententiæ: 'Heu Fortuna, quis est crudelior in nos Te Deus? ut semper gaudes illudere rebus Humanis!' *Bœclerus.*

O Fortuna, ut numquam perpetuo es bona] And. act. V. sc. 5. 'Ego vitam Deorum propterea sempiternam esse arbitror, Quod voluptates eorum propriæ sint.' Plaut. 'Ita quoque comparatum est in ætate hominum, ita Dis placitum, voluptati ut mœror Comes consequatur.' *Mer. Casaubon.*

Quem ego tum consilio missum feci] Magna ratio movit Guyetum, ut ejiceret hunc versum. argumento enim et τῇ οἰκονομίᾳ obest, si dicatur Pamphilus, ad pristinum amorem Bacchidis animum referre. Repugnant, quæ habentur infra act. IV. sc. 4. vs. 75. et act. V. sc. 1. vs. 25. 26. *Bœclerus.*

Consilio] Ratione et prudentia. *M. Casaubonus.*

Idem nunc operam huic dabo] Si *idem*, ego. si *eidem*, hoc est amori. *Donatus.*

Operam dabo] Difficultatem rei ostendit, dicendo *operam dabo.* Idem.

Idem nunc operam huic dabo] Quod in illo amore feci, idem nunc in hoc conabor, vel operam dabo; ut faciam scil. vel *idem*, id est, idem ego; ut Don. *Mer. Casaubonus.*

49 *Adest Parmeno cum pueris*] Quia idem Parmeno est secretorum conscius, addidit, *cum pueris.* Donatus.

Minime est opus] Id est, omnino non est opus. *Idem.*

50 *Nam olim soli credidi*] Vide supra, act. I. sc. 2. 'Diebus sane pauculis Post Pamphilus me solum seducit foras,' &c. *Mer. Casaubonus.*

Aliquo mihi est hinc ablegandus, dum parit Philumena] In tota comœdia non cessabit, cum sit piger; nec resciscet aliquid, cum sit curiosus Parmeno. *Donatus.*

54 *Dum parit Philumena*] *Dum,* alias dummodo, alias donec: nunc, quamdiu. *Idem.*

SCENA IV. Senarii sunt. *Bœclerus.*

Ain' tu tibi hoc incommodum evenisse iter] *Alia ratio est, currentis ad argumenta: alia actuum Comicorum. Sed perfecti Poëtæ est ita servire argumento, ut tamen spectator novis delectationibus teneatur. Nam in hac scena, donec perveniat ad Pamphilum Parmeno, hoc εὕρημα inducitur, cum hoc ostenditur, quid mali sit navigatio.* Donatus.

1 *Ain' tu*] Pro *aisne tu?* Et sic jam aliquid dixisse magni in præcedenti oratione ex respondentis sermone demonstratur. *Idem.*

Ain' tu] In scena nascitur oratio, aut in scenam defertur. *Idem.*

3 *Tantum quam re ipsa navigare incommodum est*] Ἀνακόλουθον quartum. non enim intulit quantum. Ut Virgil. 'Sed quanto ille magis formas se vertet in omnes: Tanto, nate, magis contende tenacia vincla.' *Idem.*

Re ipsa] Plaut. 'Nimio pol hominum fortunæ minus miseræ memorantur, Quam reapse experiundo iis datur acerbum.' *Mer. Casaubonus.*

4 *O fortunate, nescis quid mali præterieris*] Bene majori affectu, dicens *o fortunate,* quam si responderet, *ita.* Donatus.

O fortunate, nescis quid mali præterieris] 'O fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas.' *Mer. Casaubonus.*

5 *Qui numquam es ingressus mare*] Proprie dixit, *ingressus.* nam qui jam navigavit, *egressus* dicitur. sic Virgil. 'Egressi optata potiuntur Troës arena.' *Donatus.*

6 *Nam alias ut mittam miserias*] Παράληψις oratoria. Et *miserias,* navigationes scilicet. *Idem.*

7 *Dies triginta*] Accusativus casus plenum numerum et continuationem rei significat. *Idem.*

Dies triginta, aut plus eo, in navi fui] Hoc exitiosum vel sine periculo videri potest. Sed vide quid addat, *Aut*

plus eo, in navi. Absolute *eo*, ut alibi, 'Annos sexaginta natus es, aut plus eo, ut conjicio.' *Idem.*

Dies triginta aut plus eo, in navi fui] Priscianus lib. VII. legit *ego* pro *eo* ; et ex Heautont. ἁμαρτήματι μνημονικῷ citat. Donatus *eo* retinet, et explicat. *Bœclerus.*

8 *Semper mortem exspectabam miser*] Dura est exspectatio mali. Virgilius, 'Inclusi pœnam exspectant.' *Donatus.*

Semper mortem exspectabam] Id est, horis omnibus, cum continuatione triginta dierum. *Idem.*

9 *Ita usque*] *Usque,* vel diu, vel valde. *Idem.*

10 *Odiosum*] Esse scilicet in mari triginta dies. Et nomen pro adverbio posuit: *odiosum* pro odiose. *Idem.*

Haud clam me est] Λιτότης. pro Ego maxime intelligo, quam odiosum sit. Nam qui jungunt, et sic legunt, errant, et non intelligunt. *Idem.*

Aufugerim] Sic veteres, quod nos, *fugerim.* Idem.

12 *Olim quidem te causæ impellebant leves*] Mire in servum fugitivum, qui ob vitium hujusmodi, non ob causam fugiat. Et bene *leves* dixit, hæc enim non est levis. *Idem.*

13 *Quod nunc minitare facere*] Ut sit ordo, Olim quidem te causæ impellebant leves, Sosia, ut faceres quod nunc minitaris facere hac occasione. Artificiose. Et in Andria sic ait recusanti perjurium servo Mysis, 'Nova nunc religio in te incessit?' *Idem.*

Quod nunc minitare facere, ut faceres, Sosia] Q. d. facile credo tibi te tanti mali, quantum videtur esse navigatio, vitandi causa fugam arrepturum, cum jam olim levibus de causis fugam adornaveris. ita jocose ut servum nequam et fugitivum perstringit. *Mer. Casaubonus.*

Facere] Ut faceres. Comicum est et Terentianum. *Donatus.*

14 *Sed Pamphilum ipsum video*] *Ipsum* a quo missus sum : vel dominum, ut Græci dicunt αὐτόν. *Idem.*

15 *Ego hunc adibo*] Vel nova curiositate ait Parmeno. *Idem.*

16 *Equidem te exspecto*] Bene excepit Pamphilus Parmenonem, ut videatur vera dicturus. *Idem.*

Equidem te exspecto] Apparet Pamphilum Parmenonis absentiam desiderare: eo quod nunc prior Parmenonem alloquitur. *Idem.*

17 *In arcem transcurso opus est*] Ostendit quam longe sit, cum *in arcem* dicat. Et bene *in arcem,* quam Minerva condidit. *Idem.*

In arcem] Pronuntia, ut ostendat quam longe sit in arcem transcurrere. *Idem.*

Transcurso] Pro transcurrere. *Idem.*

In arcem transcurso opus est] Nescio quid illis hic in mentem venerit, qui arcem, Pyræeum interpretantur. Pyræeus portus longe extra urbem, sed longo muro urbi junctus: arx, in medio urbis, ἀκρόπολις proprie, et olim πόλις dicta. *Mer. Casaubonus.*

Cui homini] Hæc verba cum sua pronuntiatione vim recusationis in se continent. *Donatus.*

Cui homini] Cum recusatione pronuntiandum. et est pigri responsio, laborem ad alium transferentis. *Idem.*

19 *Qui mecum una advectus est*] Apparet eum cum eo aliquid negotii habere, cum dicit, 'Qui mecum una est advectus.' *Idem.*

Qui mecum una vectus] Faërnus ex Bembino codice τὸ *vectus* attulit. Donatus *advectus* (quod in plerisque Mss. est) habet. *Bœclerus.*

20 *Vovisse hunc dicam, si salvos domum Redisset unquam*] Facete dixit. More enim hoc fit eorum, qui longis itineribus maris periclitati, vovent aliquid si pervenerint. Et convenit hoc Pamphilo quem supra male navigasse audierat. *Donatus.*

Vovisse hunc dicam] Interdum *dicere* est idem ac *credere, putare.* Ita apud Hom. sæpissime, φάσθαι, id est, 'apud se se dicere.' *Faber.*

21 *Ambulando rumperet*] *Rumpi* dicuntur, quibus ex nimia intentione vocis aut laboris, vel vena, vel peritoneum rumpitur. *Mer. Casaubonus.*

22 *Quid vis dicam? an conveniam modo*] Non enim mandaverat quicquam, qui sine causa mittebat, oblitus bene dissimulare : ut qui mentiuntur. Et sic pronuntiandum, *An conveniam modo?* ut reprehendere dominum Parmeno videatur. *Donatus.*

An conveniam modo] Εἰρωνικῶς dixit. Nam non hoc interrogantis simpliciter. *Idem.*

23 *Imo quod constitui me hodie*] Deest, *nuntia :* ut sit, imo nuntia. et sumitur a superiori sententia, qua dixit, 'Quid vis dicam?' *Idem.*

Imo, quod constitui me hodie] Apparet eum hanc conquisitam, et vix corrasam invenisse causam. *Idem.*

Illi] Pro *illic*, ut supra, *Mer. Casaubonus.*

Vola] Ἠθικῇ ὑπερβολῇ usus est. Ita curras, ut volare magis, quam currere videaris. Et antea transcurrere jusserat: nunc adjecit imperio, non *curre*, sed *vola*. Donatus.

25 *At non novi hominis faciem*] Moralis expressio pigritiæ in tot excusationibus posita est. *Idem.*

At faciam ut noveris] Stomachose pronuntiandum *at.* quod et Pamphilus repetit dicens, *at faciam ut noveris.* Idem.

At faciam] Bene monet Don. stomachose hæc esse pronuntianda. Nam quod irati solent, cum colloquentium verbis offenduntur, ut regerant illis sua verba, sed vel pronuntiando, vel leniter immutando perversa, et detorta; ita hic fit a Pamphilo. 'At non novi hominis faciem,' dixerat Parm. servus. *At faciam* (*faciam* pro *faciem*) regerit ille, tristis, et intempestiva servuli sedulitate irritatus. *Mer. Casaubonus.*

26 *Magnus, rubicundus, crispus, cæsius, crassus*] Properatio, συναθροισμός. et acervo sine conjunctivo est usus. *Donatus.*

Magnus, rubicundus] Imperite Terentium de Myconio crispum dixisse aiunt, cum Apollodorus calvum dixerit. quod proprium Myconis est. ut Lucilius, 'Myconi calva omnis juventus.' Unde etiam proverbium Græcum; Μυκώνιος φαλακρός. Sed ego Terentium puto scientem facetius Myconium crispum dixisse. *Idem.*

Magnus, rubicundus, &c.] Effictio memorabilis ; sed assimulata. in qua *cadaverosam faciem*, cum *rubicundo* parum convenire, plerique animadvertunt. Donatus dedit operam ne nihil diceret, nec expedivit. Vide etiam Chrestomathiam nostram voc. Cadav. *Bœclerus.*

Crispus] Quanquam Myconii ut plurimum calvi, unde Proverbium Μυκώνιος φαλακρὸς, nihil obstat tamen quin inter illos etiam *crispi* nonnulli, ex alio fortasse genere, ut rufi inter Anglos. Aut fortasse Poëta ita consulto maluit, ut Myconium istum non hominem verum, sed merum Pamphili commentum, ad eludendum servum, intelligeremus. *Mer. Casaubonus.*

Cæsius] Glaucis oculis, quasi felis oculos habens et glaucos. *Donatus.*

27 *Cadaverosa facie*] Sublivida, ac personata rubore et livore. Rubicundi enim et crassiorem faciem sæpe habent : quod est proprium cadaveris. Potest et pulposa intelligi et crassa, quasi carnosa : *caro* enim dicta est, eo quod careat anima. Et *caro* proprie dicitur mortuorum. Virgilius : 'Et corpora luce carentum.' Unde *carnifices* dicti, quod carnes ex homine faciant. *Pulpa* vero, proprie ea quæ manducatur, eo quod pulsetur et conscindatur. Potest et *r* pro *d* poni, ut *caro* sit dicta quasi *cado.* ut Virgil. 'Belloque caduci Dardanidæ.' Quod jam scilicet sine anima sit et cadat. *Idem.*

Cadaverosa facie] Sublivida, ac personata rubore et livore ; ut Don.

vel, ut alii, fœda et turpi, tetra et exsangui facie. Quod si *cadaverosa facies*, quod vulgo dicimus, *a pocky face:* scabiosa facies, a papulis et variolis erosa, et frequentibus maculis et cavernulis conspersa : si tamen variolos, ut nunc vulgo vocantur, vel eo, vel alio quocunque nomine veteribus notos fuisse concedent medici. *Mer. Casaubonus.*

Dii illum perduint] More pigrorum, male optat ei, propter quem mittitur. *Donatus.*

28 *Quid si non veniet*] Omnia dicit, ne eat. *Idem.*

29 *Maneto: curre*] Etiam Pamphilus tanquam de industria perseverat. *Idem.*

Non queo : ita defessus sum] Hoc in gestu et spectaculo plus est; nam incessu et author exprimit lassitudinem. *Idem.*

30 *Ille abiit*] Quasi dicat, licet jam loqui. *Idem.*

Ille abiit] Quasi cum difficultate completam rem ostendit hoc dicto. *Idem.*

32 *Suæ gnatæ partum*] Ἐπεξήγησις. *Idem.*

33 *Quod potero, faciam*] Id est, celabo quantum potero. an quasi projiciens curas, et fessus angore dixit, *Quod potero, faciam:* id est, si potero, cedam amori: et rursus, tanquam pietatis admonitus, adjecit exceptionem, *tamen ut pietatem colam.* Servat enim in illo amorem Poëta: cujus non pœnitebit, re cognita, et errore sublato. *Idem.*

Quod potero, faciam] Id est, amori obsequar. nam misericordia mulieris de amore descendit. *Idem.*

Quod potero, faciam] Apparet hoc dictum, defectus esse, non virtutis. *Idem.*

Quod potero faciam, &c.] Nihil præter argumentum dixit in his sententiis, ad honestatem ingenii in Pamphilo pertinentibus. Ut amorem retineret erga Philumenam Pamphilus, argumenti intererat. amor ille perfecit, ut rectum tacitumque, sicut rogatus erat, infortunium ejus vellet esse. Aliter autem tegi non poterat, nisi ut causa discessionis probe assimularetur, ex illo dissidio, quod in ore et animo omnium versabatur. nisi enim servaretur nomen illius dissidii, qui poterat Pamphilus recusare, quo minus reduceret, cujus famam et pudicitiam nolebat prodere. in assimulanda ergo hujus dissidii causa, (vult dicere Pamphilus) doleo equidem incusandam esse vel Philumenam vel matrem : licet utramque sciam innocentem esse. Sed licet amor ab incusanda Philumena me retineat, pietas tamen in matrem fortius urget; meritoque præferri a me debet. igitur sic mihi versandum in hoc negotio esse intelligo, ut primam pietatis rationem habeam, et eatenus Philumenæ parcam, quatenus innocentia matris omnibus modis defendenda patitur. Ut autem innocens videretur mater, in quam tam gravis turba incumbebat, necesse erat, non innocentem videri Philumenam. quam rem ita Pamphilus tractabit, ut ultra quam necesse est non provehatur. Qui aliter explicant, non satis attendunt argumento. *Bœclerus.*

Tamen ut pietatem colam] Recordatus est læsam matrem esse ab uxore: hoc enim credit. et ideo se ad exceptionem revocavit; ita se amori cedere oportere, ut non obliviscatur omnino pietatis. Et bene in eam causam contulit necessitatem non reducendæ uxoris, quæ invenietur nulla esse. Sunt tamen quæ, manente eadem sententia, totum hoc jungunt : *Quod potero, faciam tamen ut pietatem colam;* hoc est, in quantum potero, dabo operam adversus amorem, ut, omisso eo, pietatem colam. Et subjungitur causa. *Donatus.*

Tamen ut pietatem colam] Deest *ita:* ut sit *tamen* pro duntaxat. Ut sit, Ita ut pietatem colam. dixerat enim, *quod*

potero : et ideo addidit exceptionem, *Tamen ut pietatem colam,* id est, non sum oblitus et matris. *Idem.*

Tamen] Pro ita tamen. *Idem.*

Tamen ut pietatem colam] Id est, si ita potest fieri, ut sine parentum graviore offensa et ira hoc uxoris vitium celem, (quod sane difficile,quia dimittendæ uxoris legitimam aliam causam reperire non in promptu,) libenter celabo, et uxoris famæ consulam. Sin aliter, pietatem erga parentes amori præferam. Multus hic Don. qui tamen mentem verborum non videtur assecutus. *Mer. Casaubonus.*

34 *Nam me parenti potius, quam amori*] *Amori,* scilicet uxoris, quia dixit, *Quod potero, faciam.* et hoc est quod dixerat, *Quod potero, faciam.* Donatus.

35 *Atat*] Interjectio est conterriti et conturbati. *Idem.*

36 *Horsum pergunt*] Modo *pergunt,* pro eunt. alias perseverant. *Idem.*

Scena v. Trochaici sunt septenarii. reliqui Senarii Iambici. *Bœclerus.*

Dixtin' dudum, dixisse illam, se exspectare] *Facete principium est interrogantis ita, ut sciat quid sibi responsurus sit, quem interrogat. Illaturus est enim argumentum per ἐπαγωγήν. Donatus.*

1 *Dixtin' dudum*] Quia dixerat, 'Sancte adjurat non posse Pamphilo se absente perdurare.' *Idem.*

Dixtin' dudum] Captiosa interrogatione cœpit, dicturus, 'Venisse ajunt: redeat.' *Idem.*

2 *Factum*] Id est, Dixisse illum, aut me. Et deest *est:* ut sit, *Factum est.* Idem.

3 *Quamobrem non reducam, nescio*] Habet causam: sed non vult veram dicere, et præterea non vult cum invidia matris suæ loqui: si in illam conferat, ut uxorem non reducat domum. *Idem.*

Quem ego hic audivi loqui] Ut solet, primo personas inducit secum loquentes: deinde ipsas convenire invicem, ut alibi, 'Quis hic loquitur? Mysis, salve.' *Idem.*

4 *Certum obfirmare est viam me*] Adversus omnia obstinate agere, id est, contra omnes. *Idem.*

Obfirmare est viam me, quam decrevi persequi] Id est, ut matri potius, quam amori, morem gerat. *Idem.*

Obfirmare viam] Firmiter et pertinaciter insistere viam, (i. rationem, consilium,) quam mihi insistendam sive persequendam proposui. nempe, ut dimittam uxorem, et dimittendæ causam veram celem. *Mer. Casaubonus.*

6 *Bene factum*] Id est, gaudeo. vide supra. *Idem.*

7 *Atque adeo, quod maximum est, salvum atque validum*] Ordo est, primum *advenisse,* deinde *salvum,* postremo *validum.* Αὔξησις ad salutem. *Validus* namque, robustus et habitior corpore. *Donatus.*

Quod maximum est] Legitur et *quod maxime est.* Idem.

Creditur] Minus blande respondet, de repudio locuturus. *Idem.*

Creditur] Donatus: 'Minus blande,' &c. Melius Guyetus: submisse dici a Pamphilo ad spectatores converso. *Bœclerus.*

Creditur] Vide act. v. sc. 4. 'Factis ut credam facis.' *Mer. Casaubonus.*

8 *Advenis modo*] Difficile invenitur præsentis temporis *modo.* Atque ut ostendat esse momentum etiam præsentis temporis, dixit *admodum:* quod est minus. *Donatus.*

Advenis modo] Virgilius, 'Vigilasne Deum gens Ænea? vigila.' *Idem.*

Admodum] Excusatio cur adhuc non viderit patrem. *Idem.*

Cedo, quid reliquit Phania consobrinus noster] Utrum jactanter Laches de hereditate loquitur præsente socero, ut illum cupidiorem faciat ad revocandam filiam? (et fit sæpe hoc, ut ex alio principio pervenire quæramus ad ea, quæ volumus dicere:) An ideo, ut

sciat rem, et divitias suas? cupidiorem socerum redditurus. *Idem.*

9 *Consobrinus noster*] Quasi sororinus. *Sobrini*, sunt ex duabus sororibus. *Consobrini*, ex fratre et sorore. Et propinquitate Terentius frequentata movetur, ut heredum. *Idem.*

Consobrinus noster] Quum de fratre natus est alter, et alter ex sorore, *consobrini*: quum ex fratribus, *patrueles* dicuntur. *Idem.*

Sane hercle homo voluptati obsequens fuit] *Sane*, satis, valide. nam qui sanus, et validus est. *Idem.*

Voluptati obsequens fuit] Contra facit Pamphilus: disjungi enim volens, nihil dicit vel parum relictum. *Idem.*

10 *Et qui sic sunt, &c.*] Peregregia et ex vitæ communis moribus opportune petita sunt *εὑρήματα*, quibus tota hac fabula poëta utitur. *Bœclerus.*

Haud multum heredem juvant] Parum consulunt heredi. *Donatus.*

Heredem adjuvant] Elegantius in Ms. Bembi, *juvant.* Faber.

11 *Sibi vero hanc laudem relinquunt: Vixit, dum vixit, bene*] Bene et facete, Nihil heredi relinquunt, sibi vero relinquunt. *Donatus.*

Sibi vero hanc laudem relinquunt: vixit, dum vixit, bene] Loquitur hic, ut Epicuri de grege porcus; si tamen ex sua, et non potius ex vulgi sententia; qui quid homo distet a bestia, parum intelligit. Aliter Philosophi, et quibus humanæ præstantiæ sensus aliquis. Sen. 'Laudemus itaque et in numero felicium reponamus eum, cui quantulumcunque temporis contigit, bene collocatum est, &c. Alter post mortem quoque est; alter ante mortem perit.' Sall. 'Multi mortales, dediti ventri atque somno, &c. verum enimvero, is demum mihi vivere, et frui anima videtur, qui aliquo negotio intentus, præclari facinoris, aut artis bonæ famam quærit.' *Mer. Casaubonus.*

Vixit, dum vixit, bene] Πλοκή. unum *vixit* aliud significat: et alterum *vixit*, aliud. *Donatus.*

Vixit, dum vixit, bene] Sententia est hortantis ad delicate vivendum. *Idem.*

Vixit, dum vixit, bene] Hoc enim scilicet reliquit. *Idem.*

12 *Una sententia*] Expressit animum avari senis. *Idem.*

13 *Quidquid est id, quod reliquit, profuit*] *Quidquid*, et ad parvitatem refertur. ut, 'At enim id mihi satis est, quod est de me opinionis, quidquid est.' *Idem.*

Quidquid est id quod reliquit] Nullum in hoc sene fuit doloris officium, antequam sciret aliquid relictum. *Idem.*

Profuit] Id est, pro nobis fuit: ac per hoc nostrum est. potest enim ipse profuisse, potest res ejus. *Idem.*

Profuit] Non est quod ejus pœniteat. *Mer. Casaubonus.*

Imo obfuit] Morem eorum expressit, quibus relinquitur: qui quum audierint sibi aliquid esse relictum, tunc tristes se fingunt. *Donatus.*

14 *Nam illum vivum et salvum vellem*] Non idem *vivum*, quod *salvum.* Idem.

Impune optare istuc licet] Bene *Impune:* quia heredi pœna est, mortuos reviviscere. An sine detrimento optas? ut quum medicus dicit de jam mortuo, 'Ego si illum curarem, viveret.' *Idem.*

Impune optare] Si optata evenirent, numquam, inquit, optares ut ille revivisceret. *Idem.*

15 *Ille reviviscet jam numquam*] Mire Poëta his verbis Phidippum quoque subinvidere indicat. Plus est *numquam*, quam *non.* Idem.

Et tamen utrum malis, scio] Mortuum illum magis, quam ut reviviscat denuo. *Idem.*

Et tamen utrum malis scio] Quid malis de duobus, scio: utrum illum mortuum permanere, an reviviscere.

Idem.

16 *Heri Philumenam*] Hoc erat, quo omnis tendebat oratio. *Idem.*

Ad se accersi hic jussit] Bene et *accersit* et *jussit:* ut nihil uxor sua sponte fecerit. *Idem.*

Heri Philumenam ad se accersi hic jussit] Et *heri* et *jussit,* bene : ut breve tempus sit, et coacta videatur exisse. Et non *adduci,* sed *accersi:* nec *a nobis,* sed *ad se.* Idem.

Hera] Alii, *Heri.* Mer. Casaubonus.

Dic jussisse te] Hoc ille in aurem Phidippo, qui non adeo callidus. *Idem.*

17 *Noli fodere*] Latus scil. quod faciunt interdum, qui minus promptos (digito pungentes) excitare volunt. *Idem.*

18 *Omnem rem scio ut sit gesta*] Virgilius : 'Trojanas ut opes et lamentabile regnum,' &c. *Donatus.*

19 *At istos invidos DI perdant*] Bene *invidos,* qui matrimonio invideant: ergo revocanda uxor est. et adeo non puduit mendacii honeste deprehensum senem, ut invidos faceret, qui vera prodiderant. *Idem.*

20 *Ego me scio cavisse*] Principium a tempore, a dictis factisque, tam suis quam adversariorum : et ab anteacta vita et præsenti. *Idem.*

Ego scio me cavisse, ne ulla merito contumelia] Mire addidit *merito.* non enim cavere, inquit, ne fieret ea, potui : igitur, ne merito fieret, quod in me fuit. *Idem.*

21 *Idque si nunc*] Ab anteacta vita. *Idem.*

Et clementi fui] Pro *fuerim,* indicativum pro conjunctivo posuit. *Idem.*

23 *Ni te ex ipsa hæc magis velim resciscere*] Παράληψις. *Idem.*

24 *Namque eo pacto maxume apud te meo erit ingenio fides*] Bene, non dictis, sed *ingenio.* Idem.

Meo ingenio] Meis factis, moribus. *Mer. Casaubonus.*

25 *Quum illa quæ nunc in me iniqua est, æqua*] *Iniqua æqua,* παρωνομασίαι sunt Terentianæ. Et bonum argumentum. Nam et Virgil. 'Ipse hostis Teucros insigni laude ferebat,' inquit, et Cicero, 'Te ipso teste iniquo, atque improbo : verum ad hanc rem satis idoneo : te, inquam, teste, dicam.' *Donatus.*

In me iniqua est, æqua de me dixerit] Quia adversarii testimonium, si contra se dicat, tam grave est, quam vel boni viri. *Idem.*

26 *Neque mea culpa hoc dissidium evenisse*] Non ergo quid fiat, verum per quos fiat, quærendum est. Et nimis abrupte dixit *evenisse,* non *evenire.* Idem.

Hoc evenisse dissidium] Ad confirmationem, non *evenire,* sed *evenisse* dixit. *Idem.*

27 *Sed quando sese esse indignam*] Hoc sic profert, ut eam ostendat causam esse dissidii : et hoc ipso tentat, utrum dotem relinquere possit. et ideo supra, 'Neque mea culpa hoc dissidium evenisse, Id testor Deos,' inquit. *Idem.*

Sed quando sese indign. &c.] Quidam *indignam* mutarunt in *indignum.* neque sic tamen explicarunt satis locum. exempla enim, quæ de irregulari pronominis Syntaxi afferunt, non conveniunt. Optime igitur forsitan Guyetus fecit, qui emendavit, *quæ.* ita expedita omnia. *Bæclerus.*

Deputat matri meæ, cui concedat] Fortasse ergo indigna est, et recte deputat: mihi tamen mater colenda est. hoc sentit. *Donatus.*

Deputat matri meæ, cui concedat] Ἐν ὑποκρίσει *matri meæ,* ut idonea sit causa repudii. *Idem.*

Indignam deputat] Injurium putat, id a se exigi, ut ad socrus suæ mores se componat. Indignum se putat, eo usque se demittere, &c. *Mer. Casaubonus.*

28 *Cui concedat*] Sensus : quæ concedat matri meæ. Syntaxis autem, *indignam matre mea,* postularet. Sed antecedens hic sequitur casum relativi, ut in Eunucho, 'Eunuchum

quem dedisti:' et Virgil. 'Urbem quam statuo, vestra est:' et alibi non raro. *Idem.*

Cui concedat] Semper putavi legendum *quæ*, et tollendam distinctiunculam, quæ est post *meæ*. Abhinc aliquot annis vidi ita legisse Bandinellum, hominem ingeniosum. Ita etiam in Ms. Bembi scriptum. *Elle croit être trop grand' dame pour ceder a ma mere.* Faber.

Cujusque mores toleret] Hoc melius, quam *obsequatur*, aut *inserviat*. Donatus.

Mores toleret] Bene *mores*, ut aniculæ: notat enim pravitatem. unde senes, *morosi* appellantur. Horatius, 'Donec virenti canities abest Morosa.' *Idem.*

Mores toleret sua modestia] O temperamentum! *mores* potius quam *injurias* dixit. *Idem.*

29 *Neque alio pacto componi potest*] Nisi ut concedat matri, toleretque mores ejus. *Idem.*

Neque alio pacto potest componi inter eas gratia] Phorm. IV. 3. 'Cum bona componantur gratia.' *Mer. Casaubonus.*

30 *Segreganda aut Mater est a me, Phidippe*] Bene tanquam ex deliberatione colligit, quod facturus est. Et mollius *segreganda*, quam *excludenda*. Donatus.

Segreganda aut mater, aut Philumena. nunc me pietas matris commod. &c.] Hic impletur deliberatio illa scena superiore. vss. 33. 34. accusando excusavit Philumenam; quod summæ humanitatis erat: postea pietatis antiquiorem rationem esse duxit. quæ in sequentibus amplius illustrantur. *Bœclerus.*

31 *Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi*] Quam mollibus verbis repudium nuntiatum est a Pamphilo! *Donatus.*

Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi] Non mirum, ubi divortia tam frequentia et minimis ex causis, si uxor potius quam parentes deseruntur. at ubi jus connubii sanctum et inviolabile, aliter res habet. *Mer. Casaubonus.*

32 *Ad aures haud invito*] Optime dictum, *haud invito*. non enim in totum volenti, quippe de dissidio: sed tamen quia pie locutus est, mediocriter approbavit. *Donatus.*

Pamphile, ad aures haud invito] Gravis oratio est a nomine incœpta. Virgilius, 'O præstans animi juvenis.' Et est figura λιτότης. Sic Virgil. 'Posthabui tamen illorum mea seria ludo.' *Idem.*

Haud invito sermo mihi accessit tuus] Senili loquacitate: pro, 'Recte locutus es.' *Idem.*

33 *Omnes res*] Plus dixit, quam si *uxorem* diceret. *Idem.*

Præ parente intelligo] Bene *parente*, quod nomen commune et cum patre est, et cum omnibus, quos hæc necessitudo conjungit. Melius ergo, quam si diceret *matrem*. Idem.

34 *Verum vide, ne impulsus ira prave insistas, Pamphile*] Leniter et suadenter. *Idem.*

Ira] Non ergo judicio. *Idem.*

Ne impulsus ira prave insistas] Vide Phor. act. I. sc. 5. ex Thucyd. Eunuch. act. II. sc. 3. 'Quam insistam viam?' *Mer. Casaubonus.*

Insistas, Pamphile] Non enim *incipere*, sed *insistere* hic malum est. *Donatus.*

35 *Quibus iris impulsus*] Non dixit *qua ira*, ne superbe loqueretur, sed *quibus iris:* ut hoc ipsum per εἰρωνείαν derideret, quod pater dixit, *impulsus ira*. An iris matris, aut meæ uxoris, et mea? an omnium trium? *Idem.*

Quibus iris impulsus] Recte non vult iram esse, ne peccasse videatur uxor. Sic enim quasi nec ipsa peccaverit. *Idem.*

Quibus iris] Ille *iram* singulariter dixit, hic *iras* pluraliter: ne videatur unius iræ causa mittere uxorem. *Idem.*

36 *Quæ numquam quidquam erga me commerita est, Pater*] Adverte, proprietatem expressit commerendi et merendi. *Idem.*

37 *Et sæpe, quod vellem, meritam scio*] *Mereri* bona dicimus : *Commereri* mala : id est, delinquere, peccare. Ergo hic *meritam*, pro præstitisse dixit. Virgilius, 'Ego te quæ plurima fando Enumerare vales, nunquam regina, negabo, Promeritam.' *Idem.*

38 *Amoque, et laudo*] Non statim qui amantur, et laudantur : nec qui laudantur, etiam continuo desiderantur. Multa ergo dixit, *amoque, et laudo, vehementer desidero.* Et vide, amoris impulsus nimius hic est circa uxorem : et quasi oblitus suæ matris et vitiatæ, loquitur. sed tali opus est Pamphilo ad ejusmodi argumentum, donec perveniat ad καταστροφὴν, in qua uxorem reduci necesse est. *Idem.*

39 *Nam fuisse erga me*] Quantum valet quod *fuisse* dixit, et non *esse!* quasi re transacta. *Idem.*

Erga me] Hoc totum repudiaturus inaniter diceret, nisi ad exitum fabulæ Poëta respiciens, reducturi animum in Pamphilo reservaret. Et nota repudiantem eam, quam laudat, pietate sola compulsum. *Idem.*

40 *Ut reliquam vitam exigat*] Satis flebiliter dixit, *reliquam exigat.* Virgilius : 'Omnes ut mecum, meritis pro talibus, annos Exigat.' *Idem.*

41 *Cum eo viro*] Non invidere, jam non est mariti. *Idem.*

42 *Quandoquidem illam a me distrahit necessitas*] Omnis conclusio verborum Pamphili, repudii confirmationem continet: plus tamen sententia significante, quam verbis. *Idem.*

Quandoquidem illam a me distrahit necessitas.] Excusatio in necessitate, quæ est inexorabilis. Et *necessitas,* partus scilicet, quam necessitatem domi offendit : quod ex alio scilicet peperit. Sed modo vult necessitatem, matris videri iracundiam, quæ a nuru ira offensa sit. *Idem.*

43 *Tibi id in manu est ; ne fiat*] Hoc opposuit, quod minime vult Pamphilus videri, et quod prodest socero. *Idem.*

Tibi in manu est] Infra, act. IV. sc. 4. 'Uxor quid faciat, in manu non est mea.' *Mer. Casaubonus.*

Si sanus sies, jube illam redire] Pro, *si sanus es :* nam aliter *jubeas* dicere debuit. *Donatus.*

Si sanus sies] Bene pater supra *iram* dixit : nunc *insaniam* significat inesse Pamphilo. *Idem.*

Si sanus sies] Non ergo culpa est, cui ut redeat jubere potest. *Idem.*

44 *Non est consilium*] Durius erat, *non reducere.* ergo hoc lenius dixit. *Idem.*

45 *Matris servibo commodis*] Hoc verbo necessitatem, qua cogatur, ostendit. *Idem.*

Servibo] Ut *scibo*, et alia non pauca, antiquis usitata. *Mer. Casaubonus.*

Quo abis] Factum Pamphili ex patris verbis ostenditur, quod discessit. et bene : nam ulterius præsente patre resistere durum fuit. *Donatus.*

46 *Mane, inquam ; quo abis*] Bene *quo abis?* quia patrem deseris et uxorem. *Idem.*

Quæ hæc est pertinacia] Sicut decuit socerum. et subindignatur, quia coram sibi fit contumelia. *Idem.*

47 *Dixine, Phidippe.*] Artificiose Laches, ut minus miretur, et minus indignetur socer, irasci Pamphilum dicit : quando et prædictum est, et sic oportuit. *Idem.*

Dixine, Phidippe, hanc rem ægre laturum esse eum] Renovavit verba sua eidem personæ. nam ita dixerat, 'Neque adeo me clam est, quam esse eum graviter laturum credam,' hoc si resciverit. *Idem.*

48 *Quamobrem te orabam, ut filiam remitteres*] Invidiose adversum Phidippum, tamquam in illo sit, unde se purget, et non accuset Pamphilum. *Idem.*

49 *Adeo inhumanum fore*] Bene,

quasi iratus, inhumanum esse inquit. *Idem.*

Non credidi ædepol adeo] Potuit enim dicere, Non credidi inhumanum fore: sed acerbe addidit *adeo*. Idem.

50 *Ita nunc is sibi me*] *Sibi* et *me*, magno pondere legendum est utrumque pronomen, ut, 'Cantando tu illum?' Id est, genero socerum, vel Pamphilo Phidippum, vel si quid tale inveneris. *Idem.*

Supplicaturum] Parum est *satis facturum; supplicaturum* addidit. *Idem.*

51 *Si est*] Si ita res habeat. *Mer. Casaubonus.*

52 *Sin est alio animo, renumeret dotem huc; eat*] Hoc recte socer. non tam ut dotem recipiat, quam ut terreat, hoc dicit. Et *renumeret*, proprie, quia dos, pecunia est. Et ἰδιωτισμὸς irascentis est, et exigentis debitum. *Eat* vero mire dictum: quasi ipse projiciatur, qui jubetur ire. et simul in hoc verbo quasi renuntiatio caritatis est. *Donatus.*

Renumeret dotem huc; eat] Terrorem repetendæ dotis ostendit, quum dicit, *renumeret dotem:* simul cum injuria, *huc:* et iracunde, *eat*. Idem.

Renumeret dotem huc] Vide supra, act. III. sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

Eat] Valeat. *Idem.*

53 *Ecce autem tu quoque proterve iracundus*] Addendo *quoque*, nonnihil assensus est: quasi dicat, *quomodo Pamphilus*. Donatus.

Proterve iracundus es] *Proterve*, immoderate, et superbe, dictum est ideo, quod proterat alium, qui protervus est. Nam *protervus* est, qui dum alius obvius est, poterit: quod faciunt et tauri in appetitu coitus fœminarum, in quas calent. *Idem.*

54 *Percontumax redisti*] Proprie *contumax* dicitur contemptor potiorum. *Idem.*

Percontumax redisti huc nobis, Pamphile] Magnæ indignationis est, absentes alloqui. ut alibi, 'O Æschine, pol haud paternum istuc dedisti.' *Idem.*

Nobis, Pamphile] Τῷ ἀττικισμῷ. nam aut abundat, aut significatu adjuvat pronuntiationem. *Idem.*

55 *Decedet jam ira*] Quasi in ira sit culpa: non, *deponetur ira*, inquit, sed *decedet*. Idem.

56 *Quia paululum vobis accessit pecuniæ*] Facete: quasi dicat, Quia habetis unde dotem reddatis. aut, Quia nullam causam habeatis repudii, sed ditiorem quæratis conjunctionem. *Idem.*

Quia paululum vobis accessit pecuniæ, sublati animi sunt] Et non, Major est factus Pamphilus. simul majore stomacho, quod cum labore celabat, aperte ostendit. *Idem.*

57 *Sublati animi*] Pro *elati, sublati* dixit. Et hoc proprie ferarum est. ut, 'Attollitque animos: Pœnorum qualis in arvis, Saucius ille gravi venantum vulnere pectus, Tum demum movet arma leo,' &c. Nam bestiæ pro animi qualitate vel erigunt corpora, vel deponunt, ait Cicero. *Donatus.*

Sublati animi sunt] Supra, act. III. sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

Etiam mecum litigas] Belle: et illum ex invidia iracundiorem, et hoc ad se dicentem, quod propter Pamphilum dicebat, effecit. *Donatus.*

Etiam mecum litigas] Invidiose, quasi jam cum Pamphilo litigaverit. *Idem.*

58 *Deliberet, renuntietque hodie*] Ferocius quam socerum deceret: attamen mature, quod *deliberet* dixit. *Idem.*

59 *Ut alii, si huic non sit, siet*] Magna fiducia conditionem filiæ asserit: quoniam jam si Pamphilus nolit, paratum alterum dicit esse. *Idem.*

Si huic non sit] Subauditur *uxor.* Sed dura dictu reticuit, ut debebat. *Donatus.*

Siet] Uxor. scil. quod, ut δύσφημον, reticetur. *Mer. Casaubonus.*

60 *Phidippe, ades*] Nomine appellat: quod facere solemus, iratos mitigare conantes. *Donatus.*

61 *Postremo inter se transigant*] Non enim hæc votiva sunt, quibus interesse delectet. *Idem.*

62 *Quando nec gnatus, neque hic*] Invidiose *gnatus*, et *non obtemperant*, et 'Hic non familiariter' dictum, quasi ab irato. *Idem.*

63 *Quæ dico, parvi pendunt*] Quia obtemperamus etiam tacitæ voluntati. *Idem.*

Porto hoc jurgium ad uxorem: cujus, &c.] Bene rursus in errorem reditur: ne quæ vera sunt, contra fabulæ propositum cognoscantur. *Idem.*

Porto hoc jurgium] *Porto*, quasi aliquid magnum. *Idem.*

Porto hoc jurgium ad uxorem] Ita postulat *οἰκονομία*, ut innocentis matronæ miseria ostendatur, in quam morosi senis suspicio et inhumanitas magnam turbarum partem cumulat. *Bœclerus.*

Cujus hæc fiunt consilio omnia] Non transacta objiciuntur uxori, sed quæ nunc aguntur. *Donatus.*

Consilio] Utrum dispositione? an *εἰρωνεία* est in male consulentem? *Idem.*

65 *Atque in eam hoc omne, quod mihi ægre est*] Non *quod irascor*, sed *quod mihi ægre est*, dixit. *Idem.*

Evomam] Bene: quia ægritudinem solet vomitus relevare: sic Cicero in Catilinam, quum dicit, 'Quæ quidem lætari mihi videtur, quod tantam pestem evomuerit, forasque projecerit.' *Idem.*

ACTUS IV.

SCENA I. Satura est hæc scena, Iambicis et Trochaicis catalecticis constans, et secundum quosdam acatalecticis. Iterum nimis sibi permiserunt multa eruditi. quo factum est, ut non emendatius metrum sed molestius fieret.

In hac scena alteram matronam senex maritus jurgio adoritur: sed illa plus constantiæ habet, quam Sostrata. itaque patientiam Sostratæ cum Lachetis iracundia, Myrrhinæ fiduciam cum lenibus Phidippi moribus, apposite Poëta comparavit. *Bœclerus.*

Perii quid] *Mire in hac scena iterum rixa est senis atque anus: et tamen varie et alio modo, ut mores inter se diversos, et tamen notos, possimus agnoscere.* Donatus.

1 *Perii! quid agam*] Hæc proloqui oportet Myrrhinam, ut ex ejus persona reminiscatur spectator gestæ rei: simulque ex hujus personæ verbis, quid agat altera persona, monstretur. Nam perscrutari Phidippum universa conclavia et ire per totam domum cognito partu filiæ suæ, apparet ex præsentibus dictis. *Idem.*

Perii! quid agam] Singula ita pronuntia, ut perturbatum ostendas. *Idem.*

Quid agam? quo me vortam] Figura διαπόρησις, apta turbatis. *Idem.*

2 *Nam audisse vocem pueri visus est vagientis*] Virgilius, 'Continuo auditæ voces, vagitus et ingens, Infantumque animæ flentes in limine primo.' Et est ὀνοματοποιΐα. nam vox ipsa sic est, ut quasi vagitus sæpius sonet. *Idem.*

Pueri visus est vagientis] Proprie dixit *vagientis*, et infantium est. *Id.*

Visus est] Quomodo, 'Audire vocem visa sum modo militis.' *Idem.*

Audisse vocem pueri visus est] Non erat certa, sed inde conjicit, quia 'Ira corripuit,' &c. *Mer. Casaubonus.*

3 *Ita corripuit derepente*] Raptim intulit. Et *derepente*, una pars orationis est, ut *defessus.* adverbiis etiam præpositiones separatim non adduntur. *Donatus.*

Derepente] Ὑφέν. Nam si separaveris, non est Latinum, *de repente.* Idem.

4 *Quod si*] *Quod*, pro, Nam, aut Itaque. sed et nos in hujusmodi significatione sic dicimus. *Idem.*

Quod si te rescierit] *Scimus* manifesta: *rescimus* occulta. *Idem.*

Id qua causa] *Id*, hoc ipsum, peperisse eam. *Idem.*

5 *Non ædepol scio*] Ideo quia vera causa dici non potest. *Idem.*

6 *Sed ostium concrepuit*] Plus est quam *crepuit*: nam *con* modo auctivum est. *Idem.*

Ad me] Bene *ad me*, quasi litigaturum. *Idem.*

7 *Ubi me ad filium ire sensit*] Hoc ante rem: et simul argumentum delicti est, quod exiit a filia marito ingresso mulier. *Idem.*

Uxor ubi me ad filiam] Mirantis est gestus et dictum. *Idem.*

Se duxit foras] Ordo, *duxit se.* Et verbis usus est, intra domesticos parietes, artis, τῷ ἰδιωτισμῷ. *Se duxit*, pro *abiit.* Idem.

Se duxit foras] Servius ad IX. Æn. cum explicat illud, 'Is enim se primus agebat,' addit: Plautus in Mostellaria: 'Unde agis te? ut enim nos e contrario dicimus, duco me: ita illi (veteres) agit se,' ἀπὸ τοῦ ἄγειν. *Bœclerus.*

Duxit] Subduxit. *Mer. Casaubonus.*

8 *Atque eccam video*] Apparet mulierem fugere, et viri aversari præsentiam. et ideo hoc separatim pronuntiandum. *Donatus.*

Heus, tibi dico] Ostendit Myrrhinam avertentem se: quasi nihil inveniat quod dicat de filia. *Idem.*

Mihine, mi Vir] Sic et in Andria, *nihil respondes ?* quum turbatum se ostendit Davus. *Idem.*

Vir] Ad maritalem conditionem retulit, non ad sexum. ut Virgilius in Bucolicis, 'Vir gregis ipse caper.' *Idem.*

9 *Tun' virum me*] Accusatio ab increpatione incipiens. *Idem.*

Tun' virum me, aut hominem] Vide supra, act. II. sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

Aut hominem deputas adeo esse] Αὔξησις perversa. *Adeo* autem abundat. Virgil. 'Tuque adeo, quem mox quæ sint habitura Deorum Concilia incertum est.' *Donatus.*

10 *Nam si utrumvis horum*] Vir aut homo. *Idem.*

Mulier, unquam tibi visus forem] Acerbe *mulier:* ut supra, 'Tu, inquam, mulier, me quæ omnino lapidem, non hominem putas.' *Idem.*

11 *Quibus*] Callide mulier, et quasi nullius culpæ conscia, *quibus* dixit: Et *quibus,* factis scilicet. *Idem.*

At rogitas] Bene irascitur interroganti; nam interrogare quæ sciat impudentiæ est. *Idem.*

12 *Peperit filia*] Propositio criminis. *Idem.*

Hem! taces] Non *taces* nunc: sed *taces,* celas. *Idem.*

Ex quo] Bene *ex quo,* quia argumentum impudicitiæ est puerperium taciturnum. *Idem.*

Istuc patrem] Mira calliditas. Rea mulier hoc solo defenditur, quod accusat. *Idem.*

Istuc patrem rogare est æquum] Ex sua interrogatione accusavit accusatorem. *Idem.*

13 *Perii, ex quo censes*] Mire additum ad effectum *perii.* Idem.

Nisi ex illo, cui data] A verisimili argumentum. *Idem.*

Nisi ex illo, cui data est nuptum] Solutio criminis per fiduciam respondentis. Sallustius, 'Ita fiducia, quam argumentis purgatior es.' *Id.*

14 *Credo, neque adeo arbitrari*] Ab accusatione maritus ad defensionem sui conversus, omisit quod cœperat. *Idem.*

Sed demiror quid sit] Mollior factus, jam non irascitur, sed miratur. Adeo vides Phidippum nulla re alia, quam mulieris correptione lenitum. *Id.*

Demiror] Valde miror: quod minus est quam irascor. *Idem.*

15 *Quamobrem tantopere*] Alia intentio criminis. *Idem.*

Omnes nos celare volueris] Antiqua locutio, 'Illam rem celo te.' *Idem.*

16 *Præsertim quum et recte, et tempore suo peperit*] Vide, duæ causæ sunt celandi partus. si non tempore suo venerit, quod indicium stupri est: et si non recte evenerit: hoc est, monstri aliquid natum fuerit. Hic autem et tempore suo, et recte natum prædicat. *Idem.*

Præsertim quum et recte] Attulit mulieri compendium credulitas senis semel correpti, ne aliter suspicetur. *Idem.*

Præsertim quum et recte, et tempore suo] *Recte,* ad illud pertinet, Quod non monstrum peperit. *Tempore suo,* ad spatium, quo prægnantes esse consueverunt, id est, ad mensium dinumerationem: quia et septimo mense nasci solent. *Idem.*

Tempore suo pepererit] Ergo tum apud Græcos partus septimestris tempestivus habitus est. nam post nuptias hic mensis agebatur septimus. Videndus omnino Gellius III. 16. ubi medicorum et philosophorum illustrium de tempore humani partus et varietate puerperii sententias ponit. Qua auctoritate etiam nititur Paulus, cum, 'Eum, qui ex justis nuptiis septimo mense natus est, justum filium esse credendum' confirmat l. XII. de Stat. Hom. i. e. die 182. a nuptiis. l. III. in Fin. de suis. *Bœclerus.*

17 *Adeon' pervicaci esse animo*] In-

vectio. *Donatus.*

Adeon' pervicaci esse] *Pervicax* est perseverans cum quadam vi. *Idem.*

Ut puerum præoptares perire] Ab ætate infantis invidia. *Idem.*

18 *Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam posthac scires*] Ab accidentibus, Invidia. Et bene additur *scires:* quia imprudentia in delicto veniam frequenter extorsit. *Idem.*

19 *Potius, quam advorsum animi tui lubidinem*] A voluntate peccantis, invidia. *Animi tui libidinem* dixit, ut minima causa magnis sceleribus subjecta esset. *Idem.*

Esset cum illo nupta] Antiqui non *illi nupta:* sed, *cum illo nupta.* Ergo ambo sibi invicem nubunt. *Idem.*

Advorsus animi lubidinem] Plaut. 'Qui animum vincunt, quam quos animus semper probiores cluent.' *Mer. Casaubonus.*

Tui] Al. edit. *Potius quam adv. animi tui libid. esset cum illo nupta. Ego etiam, &c.* minus bene. Plantin. ut hic. *Idem.*

20 *Ego etiam illorum esse hanc culpam*] Bene, *etiam illorum:* non enim hoc se errasse ait, quod illorum putaverit culpam, quæ minor est: sed, *etiam illorum:* ut commune peccatum fuerit. sed nunc quidem totum credit esse Myrrhinæ. An *etiam,* pro adhuc, ut major sit dolor, qui nec opinanti acciderit. *Donatus.*

21 *Utinam sciam ita esse istuc*] Te miseram esse. Alibi, 'Miserum quem minus credere est.' Et erit sensus, Utinam vere sis misera. *Idem.*

Utinam sciam ita esse istuc] Hoc quidam sic accipiunt, quasi Phidippus dicat, penes te culpa est, quam illorum esse credebam: et utinam quod credo, penes te esse culpam, ita non esse certo sciam. quia dixit, se miseram: et miseros non nisi innocentes dicimus. Ille enim hoc respondet: Utinam in hoc negotio miseram te, non scelestam reperiam. Sic Sallustius, 'Atque ea cogentes, non coactos: scelestos magis, quam miseros distringi.' Et ideo sequitur, 'Sed nunc mihi in mentem venit.' Argumentum ex antecedentibus dictis et factis. *Idem.*

Nunc mihi in mentem venit] Recte *nunc:* quasi alias nihil suspicanti. *Idem.*

22 *Quod locuta es olim*] Pro Ante. *Idem.*

Quum illum generum cepimus] Ut *arbitrum capere* dicimus, id est, eligere. et cum laude locutus est Pamphili. *Idem.*

Cepimus] Elegimus. Virgilius, 'Ante locum capio oculis.' *Idem.*

24 *Cum eo*] Viro. *Idem.*

Qui meretricem amaret: qui pernoctaret foris] Non in hoc est accusatio, quod hæc locuta sit: sed argumentum est, quod celare voluerit partum, quæ hoc olim dixerit. *Idem.*

Qui pernoctaret] Propter illud quod dixerat, 'Quid interea? ibatne ad Bacchidem? Quotidie.' Et nota, familiariter hoc verbum poni a Terentio. Sic in Adelphis, 'Sed si hic pernocto, causæ quid dicam, Syre?' *Idem.*

25 *Quamvis causam*] Hoc propter spectatorem dicitur, ut gestorum meminerit. *Idem.*

Quam ipsam veram] Quia sola ex omnibus defendi non potest. *Idem.*

26 *Multo prius scivi, quam tu*] Bene pergit. quia taciturnitas pro confessione accepta est. *Idem.*

27 *Verum id vitium*] Hoc intelligi non potest, nisi vitium bis numero subaudieris. *Idem.*

Verum id vitium, &c.] Exemplum disciplinæ Atticæ non uno loco Poëta ostendit. quod propterea observandum est, quia ad rationem argumenti non raro inde aliqua petuntur. *Bœclerus.*

Decrevi] Κέκρικα, judicavi, censui. *Mer. Casaubonus.*

Adolescentiæ] Melius dixit *adolescentiæ,* quam *Pamphili:* ut quod in

ætate fuerat, non timeret in ingenio. *Donatus.*

28 *Nam id omnibus innatum est*] Amare in Adolescentia. *Idem.*

At pol jam aderit, se quoque quum oderit] Mire senectutem accusat senex, quum et velocem ostendit his verbis, *jam aderit:* et addit, *se quoque oderit:* quasi dicat, Non solum non amabit, sed et odio habebit: et non alienas mulieres modo, nec uxorem quoque, sed etiam se ipsum. Plus ergo illatum, quam ratio deposcebat: sed mire ad affectum senis exprimendum. *Idem.*

Se quoque etiam quum oderit] Id est, ut pœniteat eum sui facti. Sed plus dixit, quam si diceret, *Facta sua.* Idem.

Se quoque etiam cum oderit] Don. ad senectutem refert, quæ vulgo onus grave habetur, et omnium rerum fastidium afferre solet: sed male meo judicio. Non enim id vult, opinor, eum ad senectam amori illicito indulsurum, quod perditissimi fuisset ingenii; sed mox, (ut qui talis: *pius* alioquin, *ac pudicus.* act. I. sc. 2.) ad saniorem mentem rediturum ac facti sui odium. Infra, act. v. sc. 1. 'Nam neque hoc animo erit ætatem,' &c. Sen. 'Demus illi spacium, quo despicari quod fecerit possit. se ipse castigabit,' &c. *Mer. Casaubonus.*

29 *Sed, ut olim te ostendisti*] Quum superiora dicta sunt. *Donatus.*

Sed ut olim te ostendisti, eadem esse] Ostendisse eandem te esse, quæ olim fuisti. Al ed. *Sed ut olim te ostendisti, eandem esse nihil cess. usque adhuc.* Mer. Casaubonus.

30 *Ut filiam ab eo abduceres*] Vehementius dixit, quam si diceret, Ut filiam ei non redderes. *Donatus.*

Neu, quod ego egissem, esset ratum] Quod ab eo abducis, non bona socrus: quod filiam, non bona mater: quod irrita facis quæ gessi, non bona uxor es, inquit. *Idem.*

31 *Nunc res indicium facit*] Hoc est, quod celavisti partum. *Idem.*

Id nunc res] Quasi dixerit, *Unde scio.* Idem.

Quo pacto factum volueris] Non solum quod fecit, sed etiam quod voluit, objicit. *Idem.*

Quo pacto factum volueris] Deest *fieri.* Idem.

32 *Pervicacem*] Per vim agentem, perniciosam me esse censes. *Idem.*

Cui] Deest *ei*, vel *circa eam.* Idem.

Cui mater siem] Rursus a verisimili: an mater contra filiam faciat. *Idem.*

33 *Si ex usu esset nostro hoc matrimonium*] Callide mulier, ex his quæ dixit senex, defensionem arripuit. Nam ille sic ait: Negabis posse filiam tuam te pati cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret foris. *Idem.*

Ex usu nostro] Modo, utile: si pro nostra esset utilitate. *Idem.*

Si ex usu esset nostro, &c.] Myrrhinam quoque, ut alibi Pamphilum, contentio illuc abripit, ut aliquid dicendum esset, in speciem. itaque quod proximum erat et latius patebat, quam ut proderet aut nimis oneraret partem necessitate non animo segregatam, utilitatem obtendit. Sed haud molliter occurrit maritus; non muliebris id arbitrii aut sollertiæ esse, de utilitate matrimonii liberorum judicare; ut hic quoque exaudiri velit sui muneris auctoritatem, de qua postea dicet: 'Aderam, cujus consilio ea par fuerat prospici.' *Bœclerus.*

Ex usu nostro] E re nostra, et filiæ. *Mer. Casaubonus.*

34 *Tune prospicere*] A persona. *Donatus.*

Aut judicare] *Prospicere* futura: *judicare* præsentia. *Idem.*

35 *Audisti ex aliqua fortasse*] Ἠθικῶς satis et oratorie. *Idem.*

Aliquo] Non a certa persona. Bene *aliquo:* ademit judicibus authoritatem. *Idem.*

Qui vidisse eum diceret] Non *Qui vidisset.* Idem.

36 *Exeuntem aut introëuntem*] Sic Cicero, 'Tibi autem, Balbe, respondebo: primum precario, si licet, si fas est defendi a me eum, qui in hortis fuerit, qui unguenta sumpserit, qui Bajas viderit.' Non enim dixit, 'Amplectentem amicam.' *Idem.*

Aut introëuntem] Σύλληψις prima. 'In ludum ducere et reducere.' *Idem.*

Exeuntem aut introëuntem] Σύλληψις διανοίας, et mollis est, quia luditur de sequentibus ad amicam. ἐξουθενισμὸς criminis, de consuetudine. *Idem.*

Exeuntem aut introëuntem ad amicam] Σύλληψιν διανοίας Donatus vocat, et comparat cum illo Ph. I. 2. 36. 'In ludum ducere et reducere.' Plura Servius ad illud Virgilii: 'Nec jam amplius armis Sed votis precibusque jubent exposcere pacem.' Homericum est, σῖτον καὶ οἶνον ἔδοντες. *Bœclerus.*

Quid tum postea] Ἰδιωτισμὸς, quo contemnimus crimina leviora. *Donatus.*

37 *Si modeste*] Adhibito modo: vel certe cum pudore ac modestia, ut celatum voluerit. *Idem.*

Nonne ea dissimulare nos] Duobus modis feruntur peccata: vel ignoscendo, vel cohibendo. Modo *dissimulare*, est ignorantiam fingere. *Idem.*

38 *Magis humanum est*] Bene, quia et illud humanum dissimulare. an magis humanum dissimulare, quia et irasci et arguere humanum est? *Idem.*

Magis humanum] Nota, pro *Humanius*, Terentiano more. *Idem.*

Qui nos oderit] *Qui*, unde vel quamobrem. Et recte, nemo enim dolens quod non ametur, id facit quo magis odio sit. *Idem.*

39 *Nam si is posset ab ea sese derepente avellere*] Oratorie. non contentus defendisse Pamphilum, hoc ipso illum, quo accusatus est, laudat. *Idem.*

Derepente] Una pars orationis est. *Idem.*

40 *Quicum tot consuesset annos*] Laudat ubique eos Terentius, qui consuetudine vincuntur. Et alibi, 'Hic parvæ consuetudinis causa, hujus mortem tam fert familiariter.' Et mox, 'Ut neque me consuetudo, neque amor, neque pudor commoveat, neque commoneat, ut servem fidem?' Ergo ferus, quem longa consuetudo non commovet. *Idem.*

Qui cum tot consuesset annos] Non *quacum*, sed *quicum*: ut *a quibus*, et non *a quis.* Et *consuesset* proprie dicitur in stupro. *Idem.*

Non eum hominem ducerem] Non solum, inquit, homo non esset, id quod forsitan nihil nostra intererat: sed quod nobis maximum est, vir stabilis filiæ esse non posset. *Idem.*

Non eum hominum ducerem, nec virum satis firmum gnatæ] Potest et sic intelligi, Non eum hominem ducerem, qui consuetudinem longi temporis temere abrumperet. *Idem.*

41 *Nec virum*] *Vir* modo maritus. *Idem.*

Nec virum satis firmum gnatæ] Quem res venereæ non moverent. nam *firmum* etiam hoc possumus intelligere, validum in officio coitus. Sic Horatius, 'Fortique marito Destinet uxorem.' *Idem.*

Mitte adolescentem obsecro] His verbis solemus commentitia argumenta contemnere; ut, 'Misericordia, animus maternus: sino.' Et alibi, 'Mitto omnia. Adde istuc, Imprudens timuit adolescens: sino. tu servus.' *Idem.*

Mitte adolescentem] Etenim ille dixerat: 'Verum id vitium numquam decrevi esse ego adolescentiæ. Adeon' pervicaci esse animo, ut puerum præoptares perire Potius, quam adversus animi tui lubidinem esset cum illo nupta?' *Idem.*

42 *Et quæ me peccasse ais. abi: solus solum conveni*] Recte hæc dicit mulier, utpote memor quod cum Pamphilo sit locuta. Et *solus solum* ideo quia metuit, ne orata sua non servet Pamphilus, et ideo multi sciant. *Idem.*

43 *Roga, velitne uxorem, an non*] Verba quibus cum Pamphilo loquatur socer: ne si aliter agat, respondeatur a genero. *Idem.*

44 *Recte consului meæ*] Illum, inquit, nolle, signum erit me providisse filiæ. *Idem.*

45 *Siquidem ille ipse non vult: et tu sensisti*] Animadvertendum, quemadmodum omnia, quibus se defenderit Myrrhina, in malam partem accipit Phidippus: et hinc magis accusat, unde illa se purgat. *Idem.*

46 *Cujus consilio ea par fuerat prospici*] Non dixit, cujus consilio repudium daretur Pamphilo. ita ad bonum omnia exitum spectant. *Idem.*

47 *Esse ausam facere hæc te injussu meo*] Abducere filiam, celare partum, exponere puerum. *Idem.*

48 *Interdico*] Inter *edico* et *interdico* hoc interest: *edicimus*, quod jubemus fieri: *interdicimus*, quod vetamus fieri. *edicimus* etiam uni generi hominum: *interdicimus* diversis. Itaque *Prætoris edicta* et *interdicta* dicuntur. *Interdico*, separatim dicendum legendumque. quia *interdico ne velis*, non est integrum. *Idem.*

Interdico ne extulisse extra ædes] Id agitur, ne sub incerto intercipiatur puer, et tragœdia fiat ex comœdia. *Idem.*

Interdico, ne extulisse extra ædes puerum usque velis] Don. separatim hæc legit, *Interdico; ne velis, &c.* quia, inquit, *interdico ne velis*, non est integrum. Id opinor vult, ideo non integrum, quia voluntas non cogitur: nec votis leges feruntur, sed factis. Sed hoc subtilius; cum, *ne velis extulisse*, valeat hic, *ne efferas*. Mer. Casaubonus.

Ne extulisse extra ædes puerum usquam velis] Doctissimus Muretus subtiliter et exquisite explicat hoc genus loquendi ad v. Eth. Aristot. Omnia exempla interdictum habent, cui minæ insunt, adeoque τὸ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν, ad præsentius terrendum. eo facit hæc figura. *Bœclerus.*

49 *Meis dictis parere hanc qui postulem*] Demonstrative et accusatorie dixit *hanc*, quasi tam contumacem. *Donatus.*

Hanc qui postulem] Quid est *hanc?* utrum mulierem? an uxorem, an contumacem fœminam? *Idem.*

50 *Ibo intro*] Sibi ipsi hoc dicit τῷ ἰδιωτισμῷ. *Idem.*

Edicam servis, ne quoquam efferri sinant] Et hoc recte Poëta, quia ita opus est, ne compleat Myrrhina, quod promisit de exponendo puero. Ait enim, 'Dein continuo exponetur.' *Idem.*

52 *Nam ut hic laturus hoc sit*] Sic ostenditur causa, cur perpetuo celandum sit seni vitium virginis. *Idem.*

Nam ut hic] Quantum iracundiæ habiturus sit, quantum furoris: hoc enim significat *ut*. Et simul Poëta, quod alibi obscure facit, hic aperte demonstrat, quod periculum sit in fabula, nisi καταστροφὴ succurrat. *Idem.*

53 *Non ædepol clam me est*] Id est, scio. *Idem.*

54 *Nec qua via sententia ejus possit mutari, scio*] Nescio quo modo ex iracundo placidus fiat. *Idem.*

Sententia ejus] De puero non exponendo. *Idem.*

55 *Hoc mihi unum*] Hoc adhuc, inquit, malum non mihi evenerat, quum evenerint multa. Et vide, an *si puerum ut tollat cogit*, quasi cum gemitu et percontative pronuntiandum sit. etenim *si*, obscuram locutionem facit: nisi forte *cum*, vel *quod* significat. *Idem.*

Hoc mihi unum ex plurimis miseriis reliquum fuerat malum] Ex omnibus malis reliquum quum dicat, maximum

malum significat. Nam non mediocre est, quod omnium miseriarum est ultimum, et inter mala multa reliquum, quod sic accipimus. Possumus et nos interrogative pronuntiare. *Idem.*

56 *Puerum ut tollam cogit*] Recte *tollam.* quæstio, unde sit. *Idem.*

57 *Forma in tenebris nosci non quita est*] Ab activo *queo*, passivum fecit *queor*, retinendo participium *quita est*, sed antique dixit. *Idem.*

Non quita est] Antique, pro *non potuit.* Mer. Casaubonus.

58 *Neque detractum*] Solet enim fieri. *Donatus.*

Qui] Unde. *Mer. Casaubonus.*

59 *Ipse eripuit*] Hic ad exitum spectat παρασκευὴ, quia per annulum fiet cognitio. *Donatus.*

Ipse eripuit] E contrario, inquit, factum est, ipsa ut non eriperet, sed ipsi eriperetur. *Idem.*

60 *Simul vereor Pamphilum, ne orata nostra*] Scilicet si sustulerimus, cogente sene, eum puerum, quem expositum iri Pamphilo paulo ante promisi. *Idem.*

Simul] Præterea. *Mer. Casaubonus.*

61 *Quum sciet alienum puerum tolli pro suo*] Non solum, inquit, tolli ægre feret alienum, verum etiam pro suo. *Donatus.*

Cum sciet alienum puerum tolli pro suo] Cum ratione metuit eventum, quem virtus Pamphili discutit infra IV. 4. 82. *Bœclerus.*

Scena II. Iambici sunt octonarii acatalectici. vs. 29. omnes; *reduce.* Bœclerus.

Non clam me est, Gnate mi] *In hac scena velut qualitas negotialis in disputationem venit: justumne sit repudiari conjugem causa matris, et omnino quid fieri debeat.* Donatus.

1 *Non clam*] Vero ordine a purgatione sui incipit mater abitura: ne, quod discedit, iracundiæ videatur. *Idem.*

Tibi me esse suspectam] Id est, in suspicionem venisse. *Idem.*

Uxorem tuam propter meos mores hinc abisse] Blandius *uxorem* significat, quam si diceret *Philumenam.* Et *mores*, proprie senum dicuntur: unde 'senectus morosa,' et 'morosi homines,' qui sui cujusdam moris sunt. *Idem.*

2 *Etsi ea dissimulas sedulo*] *Ea*, id est, quæ scio: et *ea* pro *eam rem.* sed absolute occurrit supra latæ sententiæ, et genere neutro. et est ordo, Etsi ea dissimulas sedulo, non clam me est, &c. *Idem.*

Etsi ea dissimulas sedulo] Bonum et honestum ingenium Pamphili demonstrat mater hac sententia. *Bœclerus.*

3 *Verum ita me DI ament*] Conjectura, quæ solvitur jurejurando. *Donatus.*

Itaque obtingant ex te] Pro se jurat, et ita rem Pamphilo probat, ut blanda sit. *Idem.*

Itaque] Duæ partes orationis. *Id.*

4 *Numquam sciens commerui*] Bona exceptio: quia possumus aliquem inscienter lædere, quæ res ad veniam pertinet. *Idem.*

Ut nunquam sciens] Hic ordo est jurisjurandi, ut quum proposuerit *ita*, sequatur *ut.* Cicero, 'Ita velim mihi Deos propitios, ut quum illius temporis mihi venit in mentem,' &c. *Idem.*

Merito ut caperet odium illa mei] Bene dixit *merito:* nam ut nos immerito quis non oderit, non est in nostra manu. hæc est exceptio. Plautus in Trinummo, 'Quin dicant, non est: merito ut ne dicant, id est.' *Idem.*

Merito ut caperet odium illa mei] Id enim est culpa sine merito. *Idem.*

5 *Teque antequam me*] Deest *tam.* ut sit ordo; Et quam te amare me rebar, tantum firmasti fidem ei rei. *Idem.*

Teque antequam me amare rebar, ei firmasti fidem] Ordo et sensus hic est, Et quod ante rebar, ei firmasti fidem meam: neque me fefellit, quod ante rebar, te me amare; nam ei rei hodie

firmasti fidem, id est, probationem attulisti. *Idem.*

Teque ante quam me amare rebar, ei rei firmasti fidem] Obscuritatis causa hunc versum ejecit Guyetus. Donatus ita expedit, ut dura tamen adhuc videatur locutio, nec Terentiani moris : et quam amari me rebar, i. e. et quod existimabam de tuo affectu, quam me egregie amares, *ei rei firmasti fidem.* et quam te amare me rebar, tantum firmasti fidem ei rei. Nolo referre, quæ alii comminiscuntur : non alio tamen successu, quam ut hæreat sententia, et dictio, et connexio. *Bœclerus.*

Ei rei firmasti fidem] Sed nec sic male fortasse, ut nihil desit : 'Et firmasti fidem ei rei quam ante rebar te amare.' *M. Casaubonus.*

6 *Nam mihi intus tuus pater*] Dixit enim supra, 'Atque in eam hoc omne quod mihi ægre est, evomam.' potuit enim evomendo narrasse, quod matrem filius præposuisset uxori. *Donatus.*

Tuus pater] Familiarius, quam diceret, *Laches.* Idem.

7 *Præpositam amori tuo*] Plus dixit, *amori tuo*, quam si *uxori tuæ* diceret. *Idem.*

8 *Ut apud me præmium esse positum pietatis scias*] Laborat mulier, ne quod dictura est, odio, aut dolore, aut certe ira facere videatur. *Idem.*

Præmium esse positum pietatis] Sic Virgilius, 'Hic pietatis honos, sunt hic sua præmia laudi.' *Idem.*

9 *Mi Pamphile, hoc et vobis, et meæ commodum*] Rem duram dictura, vide quantis præblanditur verbis, remque præmolliat, 'Nunc tibi me certum est contra gratiam.' *Contra* nunc vicissim. *Idem.*

Et meæ commodum famæ] Ab honesto. *Idem.*

Mi Pamphile, hoc et vobis et meæ] Principium hoc aliquid est precantis fœminæ. A blandimento ergo incipit, ut libenter audiat. *Idem.*

10 *Ego rus abituram hinc cum tuo me esse certo decrevi patre*] *Certo* dixit, ne sit dissuadendi locus. *Idem.*

Cum tuo me esse certo decrevi] Ad hoc addidit, *certo decrevi :* ut non audeat dissuadere filius. *Idem.*

11 *Ne mea præsentia*] Non dixit jam *culpa*, sed *præsentia.* Idem.

12 *Quid istuc consilii est*] Bene : quia illa *decrevi* dixerat. *Idem.*

13 *Illius*] A persona. *Idem.*

Stultitia] A causa. *Idem.*

Victa] Non enim volens. *Idem.*

Urbe] A loco. *Idem.*

Tu] A persona. *Idem.*

Habitatum] A facto. *Idem.*

Illius stultitia victa, ex urbe tu rus habitatum migres] Vide quam oratorie omnia congesserit, a personis, a causis, a locis, a factis. *Idem.*

Illius stultitia] Ab utili. Mire autem, et *rus*, et *ex urbe*, et *habitatum*, dixit. *Idem.*

Victa] Impulsa, adacta. *Mer. Casaubonus.*

14 *Non facies : neque sinam*] Primo, *non facies:* deinde, Si facere perseveraveris, *non sinam.* Et, *non facies*, non est interdicentis, sed quasi dicat, Scio te non facturam rem tam pravam. Sunt autem qui *neque sinam* jungant interioribus : sunt qui totum contexte legant, *non facies*, usque *modestia.* Donatus.

Ut qui nobis, mater, maledictum velit] Ab honesto. *Idem.*

15 *Mea pertinacia esse dicit factum*] Bene retinet, quum vult sua interesse ne fiat. *Idem.*

Modestia] Moderatione, facilitate. *Mer. Casaubonus.*

16 *Tum tuas amicas te*] In dissuadendo commiscuit et honestatem et utilitatem. *Donatus.*

Tum tuas amicas te et cognatas deser.] Fortius hanc *φαντασίαν* Catullus movet carmine LXIV. 'Egone a mea remota hæc ferar in nemora domo? Patria, bonis amicis, genitoribus abero? Abero foro, palæstra, stadio

et gymnasiis ?' *Bœclerus.*

Tuas amicas te, et cognatas deserere] Quæ vitam urbanam, ut in re lauta, omnes amplectuntur. hinc, 'Ab hominibus relegati,' Ciceroni III. de Off. dicuntur, qui ruri habitare coguntur. *Mer. Casaubonus.*

Et festos dies] Tum enim præcipue convivia et compotationes: unde Plaut. 'Festo die si quid prodegeris, Profesto egere liceat, nisi peperceris.' nisi *charistia* quæ vocabant, proprie intellexerit; de quibus Ovid. 'Proxima cognati dixere charistia chari: Et venit ad socios turba propinqua Deos.' de quibus plura doctiss. Kindanbr. hic. *Idem.*

17 *Mea causa nolo*] Non est superbum *nolo:* sed consuetudine dicitur. *Donatus.*

Nihil jam mihi istæc res] Contra omnia. Et ab ultimis incipit. *Idem.*

Istæc res] Amicæ, cognatæ, dies festi. *Idem.*

18 *Dum ætatis tempus tulit*] *Tulit*, pro passum est, permisit. et in bonis enim, et in malis dicitur. *Idem.*

Dum ætatis tempus tulit, perfuncta satis sum] Si, inquit, meæ voluptatis causa exercenda sunt, jam non delectant: si officii ac religionis, jam non possum, quæ sim anus. Necessaria divisio: quia ille et religionem incusserat festorum dierum. *Idem.*

Dum ætatis tempus tulit] Non, inquit, reprehendat, quæ quum potuerim, perfuncta satis sum. Sic Virgilius, 'Sat patriæ Priamoque datum.' *Idem.*

Satias me jam tenet] Nimis materne atque aniliter. *Idem.*

19 *Hæc mihi nunc cura est maxuma*] Hoc nimis serio pronuntiandum. et *ne cui* odiose, ne *tibi* diceret. *Idem.*

Ut ne cui meæ longinquitas ætatis obstet] Hoc ad nurum, exspectationem ad filium refert. hinc enim odio digni parentes, *exspectati* appellantur. *Idem.*

20 *Longinquitas ætatis obstet, mortemve exspectet meam*] Quum sedulo agat socrus, ne quid per iracundiam statuisse videatur. Vide tamen ut intermisceatur indignatio, et multa dolore deprompta sint: quod Poëta non invitus facit, ad mores exprimendos, personasque reddendas. *Idem.*

Longinquitas ætatis] Longitudo, diuturnitas. *Mer. Casaubonus.*

3 *Mortemve exspectet meam*] In aliis *exoptet;* sed glossema est. *Faber.*

Exoptet] Alii *exspectet*, quod puto verius: sed eadem sententia. *Mer. Casaubonus.*

21 *Hic video me esse invisam immerito*] Quia rus decrevi pergere: non quasi nurum vitatura, sed locum. Et mire *invisam*, et non addidit cui: sed dixit, *tempus est concedere.* Quia anus sum? an quia nurus in domo? *Donatus.*

22 *Omnes causas præcidam omnibus*] Bene *omnibus:* ne specialiter læsisset nurum. Et generaliter dixit. *Idem.*

23 *Et illis morem gessero*] Mire *illis* non *nurui.* Et *morem gessero*, acriter dictum ut ostendat, hoc illos olim voluisse, ut expelleretur domo. ut si dicas, inimicum tibi morem gessisse, quod se suspenderet. *Idem.*

Morem gessero] Obsequens, indulgens fuero. *Mer. Casaubonus.*

24 *Sine me obsecro effugere*] Quia dixerat maritus ejus, 'Omnes socrus oderunt nurus.' *Donatus.*

Sine me obsecro hoc effugere] Potentissimum est ad extorquendum aliquod argumentum, quum illis quibus chari esse debemus, nostra causa potius, quam illorum, dicimus velle nos, aut nolle quod facimus. Nam et Pamphilus supra sic dixit, 'Non facies, neque sinam.' *Idem.*

Quod male audit] Supra dixit ab honesto. *Idem.*

Quod] Propter quod, ut alibi non semel. *Mer. Casaubonus.*

25 *Absque una hac foret*] *Absque* extra: ut sit adverbium magis, quam

præpositio. et *una, res* subaudienda. Et totum ἐν ὑποκρίσει, statimque jungendum, 'Hanc matrem habet talem, illam autem uxorem.' Vel certe, *absque foret*, pro abesset. Alii *hac* de uxore dici putant, ut *absque* sit præpositio. *Donatus.*

Absque una hac foret] Vide Phorm. act. I. sc. 4. sed aliæ edit. *Absque una hac foret:* ut τὸ *absque* sit adverb. non præpositio: q. d. hæc una res si abesset, aut, extra foret. Don. utriusque lectionis meminit. *Mer. Casaubonus.*

27 *Non tute incommodam rem, ut quæque est, in animum inducas pati*] Horat. 'Durum, sed levius fit patientia, Quidquid corrigere est nefas.' *Donatus.*

In animum inducas pati] Ita omnes quas vidi edit. claudunt hic sententiam, sed, ut arbitror, perperam. Id enim dicit: Obsecro te, mi Pamphile, non tu ita sponte tua animatus es, ut si quid tibi contra animi tui sententiam accidat, id æquo patiaris animo; dum certe reputas, alia esse, plura, et majora, quæ tibi pro voto succedant. Hoc certe est, quod passim ethnici inculcant Philosophi; quodque Græci vulgatissima ista (qua Cic. non semel utitur) sententia jactant, Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδε ἀπωθοῦνται λόγον. Apud Virgil. autem, 'Fatis contraria fata rependere.' Ita igitur solum hunc locum distinguendum censeo: *Obsecro mi Pam. Non tute incomm. rem, ut quæque est, in an. ind. pati, Si cetera sunt ita, ut tu vis, itaque ut esse illam existumo?* per interrogationem, scil. Pamphilus enim cetera laudabat uxorem, ut optimam: hoc unum erat quod illi vitio verteret, quod ad mores socrus suæ, mores suos componere non poterat. *Mer. Casaubonus.*

28 *Si cetera sunt*] Bene *cetera*, absque uno dicenti. *Donatus.*

Itaque ut esse ego illam existimo] Quia potuit dici ei, *o socrus*, ergo dubitas de integritate nurus: addidit, 'Itaque ut esse ego illam existimo.' *Idem.*

Itaque ut esse ego illam existimo] Redit flexu prono, oratorie, ad Philumenæ excusationem; estque hic aditus ad preces de reducenda ea. *Bœclerus.*

29 *Da veniam hanc mihi*] *Mihi*, propter quam putas non reducendam. *Donatus.*

Da veniam hanc mihi] Concede hoc mihi, ut Cornelius Nepos sæpe loquitur. Ita et Adelph. act. v. sc. 8. *Mer. Casaubonus.*

Væ misero mihi] Nec negat, nec promittit: sed intumescit, utpote qui penitus dolore commotus, æstum animi dissimulare jam non potest. *Donatus.*

Væ misero mihi] Nihil potuit pro rerum qualitate respondere, nisi ut ingemisceret. *Idem.*

30 *Et mihi quidem*] Ἄχθος. quid enim, *Et mihi?* an ei? multa sic in usu nostro sunt. *Idem.*

Nam hæc res non minus] Hic in lacrimas solvitur Sostrata, quæ orationem absorbent. *Bœclerus.*

Scena iii. Scena satura est Iambicis Octonariis et Trochaicis Septenariis, senario et dimetro Iambicis constans.

Guyetus egregiam in hac scena explicanda operam navavit. *Bœclerus.*

1 *Quem cum istoc sermonem habueris*] *In hoc colloquio reconciliatio senum est post jurgium, mista disputatione Pamphili de non reducenda.* Donatus.

Procul hinc stans] Scribendum *procul hic stans;* nam *procul*, hoc quidem loco, est prope, ut apud Virgilium, 'Serta procul,' &c. Idem in Æneide. 'Terra procul vastis,' &c. id est, non longe. Vide interpretes, et eos etiam, qui ad Plautum scripserunt. Si legeris *hinc*, tum *procul* significarit, longe; quod falsum: neque enim longe erat Laches, cum verba uxoris accepit. *Faber.*

Procul] *Procul*, nunc prope. *Donat.*

Procul] Τὸ *procul*, pro *prope*, antiquis usitatum fuisse, notant Grammatici. *M. Casaubonus.*

Hinc stans accepi, uxor] *Accepi*, audivi. Et modo *uxor*, ante *mulier:* et de uxore, *DI mala prohibeant.* Donatus.

Istuc est sapere] Τὸ *istuc*, exceptive dictum: quasi cetera stulte fecerit. et simul stomachum retinet, quo reprehendat cetera. *Idem.*

Istuc est sapere, qui, ubicunque opus sit, animum possis flectere] Id est, quomodo, vel ut. post τὸ *flectere*, semicolon, quod in quibusdam edit. reperio, rectum puto. Duo enim videtur dicere, quæ tamen eodem recidunt: nempe in eo veram sapientiam præcipue versari, ut ubic. opus sit, animum possis flectere, et quod faciendum tibi fortasse sit postea ingratiis, id si voluntate tua (ut alibi loquitur) prius quam cogat necessitas, feceris. *Mer. Casaubonus.*

Qui ubicunque opus sit] *Qui* pro *quæ*, interdum abundat. *Donatus.*

Animum possis flectere] Modo non alienum animum, sed suum flectere. et unde flectere? a jurgio ad modestiam, ex concessione ex domo. *Idem.*

Animum flectere] Ad hoc *flectere animum* dixit, ut ostenderet, ne nunc quidem purgatam apud se Sostratam de præterita culpa. *Idem.*

3 *Quod faciundum sit post fortasse*] Hæc etiam sententia videri potest generalis: et deest *ad id:* ut sit flectere ad id quod faciundum. Potest et absolute accipi *quod*, pro, quæ res facienda sit. *Idem.*

Quod faciundum sit post fortasse] Id est, concedendum. et vim necessitatis hoc verbum exprimit. *Idem.*

Quod faciundum, &c.] Possit hic versus aliter scribi. Vide Faërn. *Fab.*

4 *Fors fuat pol*] Fortuna faveat: quasi τῷ εὐφημισμῷ adversus triste dictum usa est: nam Fors fortuna bona est. Et *fuat, sit* significat. dixerat enim ille, *Quod faciundum sit fortasse.* Donatus.

Fors fuat pol] Id est, bona eveniat. quasi τῷ εὐφημισμῷ dicat, Bona dicito potius. An bona fortuna sit per Pollucem? *Idem.*

Abi rus] Hortantis est ad celeritatem. Virgilius: 'Ergo age, chare pater, cervici imponere nostræ.' *Id.*

Ibi ego te, et tu me feres] Non dixit, Ibi nos invicem delectabimus: sed quia senex atque anus est, *Ego te, et tu me feres*, dixit. Et simul, quia nuper incusaverat mores senum, revocare vult causam abscessionis suæ et ad filii culpam aut nurus. *Idem.*

Ibi ego te, et tu me feres] Aut quia noti inter nos sunt mores nostri: aut quia utrique una ætas est. Et sic pronuntia, quasi hoc ipsum necessitate decernat senex, cum dicit, *abi rus.* Ergo hinc; *Ibi ego te, et tu me feres,* ipsa pronuntiatio querelam continet de filiis et senectute. *Idem.*

5 *Spero ecastor*] Mire non confirmavit mulier, sed sperare se dixit, memor jurgii pristini, et senilis amaritudinis: maxime quod et ille non dixit, Ibi nobis jucunde erit: sed, *Ibi ego te, et tu me feres.* Idem.

I ergo intro, et compone quæ simul tecum ferantur] Κωμικῷ χαρακτῆρι, et usu quotidiano, satisque moraliter: quia 'Mulieres dum moliuntur, et dum comuntur, annus est.' *Idem.*

6 *Dixi*] Denuntiatio est confirmandæ sententiæ, nec mutandæ: et translata est de foro et causidicis. Cic. 'Præco dixisse pronuntiat.' *Id.*

Dixi] Hoc verbum in fine additum superiora confirmat: et est proprium his, qui peroraverunt causam. *Idem.*

Dixi] Vide Phorm. act. I. sc. 2. *Mer. Casaubonus.*

Pater] Ipsum nomen dehortationem significat, adjecta pronuntiatione. *Donatus.*

Pater] Sic pronuntia, ut hoc vultuose dictum sit, 'Hinc abire matrem.' *Idem.*

7 *Quid vis, Pamphile*] Facete præsto *quid vis*, respondit. *Idem.*

Quid vis, Pamphile] Versus est trochaicus tetrameter acatalecticus, ut et sequens. *Faërnus.*

Quid ita istuc vis] Rem supra audivit et personam: nunc causam quærit. quasi dicat, *Esto ut nolis: quid tantopere non vis?* Donatus.

8 *Incertus sum etiam quid sim facturus*] Non, *quid faciam,* dixit: sed *quid sim facturus:* ut incerta molimina etiam verbis posset ostendere. *Idem.*

Quid est] Et, *quid ita istuc vis,* et *quid est,* eo vultu pronuntiantur, ut consilium ejus et verba videatur contemnere pater. *Idem.*

9 *Quid vis facere, nisi reducere*] Sic loquitur Laches, ut aliud Pamphilus respondere non audeat. et ideo dicit, *Equidem cupio, et vix contineor:* ut reducam scilicet. Adeo magna causa est non reducendi ut cum velim, non possim. *Idem.*

Equidem cupio, et vix contineor] Donatus: Ut reducam sc. at Guyetus, Vix contineo me, quin partum Philumenæ aperiam. *Bœclerus.*

10 *Sed non minuam meum consilium*] Caute satis, reducendi inquit cupiditas est, non reducendi consilium. *Donatus.*

Id persequar] Non *sequar,* sed *persequar* ait, ut constantiam demonstraret. *Idem.*

11 *Credo ea gratia concordes magis*] Sententiose dixit, nunc posse inter se congruere et concordare mulieres, quum et illa esse desierit socrus, et illa nurus. hæc enim inter illas est dissidiosa conjunctio. Et satis ingeniose dictum. Tolle enim inter mulieres proximitatem, et nulla causa discordiæ est. *Idem.*

Concordes magis] Non 'magis concordes,' verum pro minus discordibus dixit. an ut serviret sententiæ? *Idem.*

Credo, si non reducam, ea gratia concordes magi' fore] Credo si non ostendam me cupidum, et exspectem dum illa cupiat, et parentes offerant; eo magis in posterum fore obsequentem matri, &c. Don. aliter: sed hoc verius puto. *Mer. Casaubonus.*

12 *Nescias*] Utrum concordes futuræ sint, an discordes. *Donatus.*

Verum id tua refert nihil] Hoc verbum ex aliqua parte confirmantis est et consentientis. *Idem.*

Utrum illæ fecerint] Utrum consentientes sint, aut dissentientes. *Id.*

Utrum] Unum de duobus significat. *Idem.*

Utrum illæ fecerint] Utrum ab ipsis, et earum consilio fuerit (matre scil. et filia :) quod redeat: quod tu tibi polliceris, si ipse reducere non festines: et inde, fore eas magis concordes in posterum. *Mer. Casaubonus.*

13 *Quando hæc abierit*] Absente matre tua, non est quod sollicitus sis de earum concordia. *Idem.*

Odiosa hæc est ætas adolescentulis] Supra in personam socrus culpam iratus contulerat discordiæ: nunc et uxori placatus, et nurui parcens, odiorum causam a personis transtulit ad ætates: sed ita tamen, ut magis juniores accusaret, ei de adolescentibus questus, quum miseratur senes. *Donatus.*

Odiosa hæc est ætas] *Hæc* cum gemitu pronuntiandum est. *Idem.*

14 *E medio æquum est excedere*] Utrum ex urbe rus, an ex vita in mortem. Et satis moraliter. nam in *medio stare* dicitur supervacuus vel molestus. Et cum stomacho dixit senili. *Idem.*

Postremo jam nos fabulæ Sumu', Pamphile, senex, atque anus] Quotquot habui familiares, et queis ego Terentium ab hinc triginta annis explicavi, sciunt illi, et in commentariolis suis notarunt, me semper legisse, *fabula.* Gall. dicas: *Nous sommes tous deux bons a faire la matiere d'une fable, d'un conte: il y avoit un jour un bon homme et une bonne femme.* risi et gavisus sum modo, idem a Guyeto scriptum fuisse, cu-

jus liber Argentorati prodiit anno 1657. non prius. *Faber.*

15 *Senex atque anus*] Hæc duo nomina, ut posita sunt, caput indicant et inceptionem hujusmodi fabularum. *Donatus.*

Sumu', senex atque anus] Per. 'Cinis et manes et fabula fies.' Donatus putat alludi ad veterem fabulam, quæ ut plurimum ab his verbis, *senex atque anus*, incipiebant. Ita certe etiam in Plauto, nescio quis exorditur apologum; 'Fuit olim quasi ego sum senex,' &c. *Mer. Casaubonus.*

Jam nos fabulæ sumus, senex atque anus] Pronuntia *senex atque anus*, quasi initium fabulæ. τῷ ἰδιωτισμῷ additum, *Pamphile.* Donatus.

16 *Per tempus*] *Opportune*, ut mox. *Mer. Casaubonus.*

Scena iv. Senariis constat scena. *Bœclerus.*

Tibi quoque ædepol] *In hac scena ultimus error est vicinus καταστροφῇ. Donatus.*

1 *Tibi quoque ædepol sum iratus*] Quasi dicat, Non solum matri tuæ, aut etiam socrui tuæ. *Idem.*

Tibi quoque ædepol] Recte: nam et amicos incusamus leniter incipientes, et graviora inferentes. Hanc ergo partus causa leniter incusat: deinde confirmat, inferendo, *graviter quidem.* et statim causam subjungit, cur quidem ei irascatur. *Idem.*

2 *Factum est turpiter*] Quod abscesserit domo mariti. *Idem.*

3 *Etsi tibi causa est de hac re*] *Causam* more suo pro defensione posuit. Sic in Phormione, 'Quid mihi dicent, aut quam causam reperient, demiror.' Et quæ causa fuerit, ipse dicit. *Idem.*

Causa] Πρόφασις, quo excuses te. *Mer. Casaubonus.*

Mater te impulit] *Mater te impulit*, absolute: deest enim *nam.* ut sit, Nam mater te impulit. *Donatus.*

Mater te impulit] Qualitas remotiva. *Idem.*

4 *Huic vero*] Ipsi matri scilicet. *Idem.*

Opportune te mihi Phidippe in ipso tempore] Utrum ταυτολογία est? an *opportune*, quia volebam: et in tempore, quomodo volebam? an, *opportune*, mihi: *in ipso tempore* tibi, id est, et mihi et tibi commode evenisti. *Idem.*

5 *In ipso tempore ostendis*] Ostenditur nobis id quod quærebamus. *Opportune*, et *in ipso tempore*, non est idem. Etenim *opportune* dicimus, quum, verbi gratia, invitati ad ipsum tempus incipientis prandii venimus: *in ipso tempore*, cum jam prandio apposito. *Idem.*

6 *Quo pacto hoc aperiam*] In aliis, *operiam;* et verum est. *Faber.*

Aut quo pacto hoc aperiam] Hoc modo ostendit, nec esse quod simulet, nec id quod verum est, dicendum sibi esse. *Donatus.*

7 *Dic filiæ rus concessuram Sostratam*] Blande non addidit *tua:* quasi dicat communi filiæ. Et bene, non socrum, sed Sostratam. *Idem.*

8 *Ne revereatur*] Bene *revereatur:* ne odisse Sostratam, sed metuere videatur: et quasi ipsa socrus non odium meruerit, sed reverentiam. *Idem.*

Minus jam quo redeat domum] Τμῆσις cum ἀναστροφῇ. ut sit ordo, Quo minus redeat. *Idem.*

9 *Nullam de his rebus culpam*] Relatio criminis potest videri. *Idem.*

Tua] Deest *uxor:* quod nomen inferius posuit. *Idem.*

Tua] Cum percussione audiendum est, ut subaudiatur *uxor*, ab eo quod dicturus est, uxore. *Idem.*

11 *Mutatio fit*] Mutationem, suspicionem dicit, erroremque jurgantium. *Idem.*

Mutatio] Deest quarum rerum mutatio. ergo mutatio criminum aut culparum. *Idem.*

Mutatio sit] Criminis scilicet et peccati. id est, vel mea uxor crimen tuæ sustinet: vel tua ad meam trans-

lata est culpam. *Idem.*

Mutatio fit: ea nos perturbat, Laches] Quod in Donato additur; 'Ea, non,' &c. ineptum est et Terentio indignum. quæ præcedunt non male se habent: mutatio fit criminis scilicet et culpæ, quando culpa non amplius in tua domo hærere cognoscitur, sed in mea. non enim a tua sed mea uxore exorta sunt omnia. hæc mutatio nos jam perturbat. Phidippus hæc loquitur, perturbationem animi vultu præferens. Fr. Guyetus delet hunc versum. At Priscianus adducit lib. VII. *Bœclerus.*

Mutatio fit] Commutatio, conversio rerum, *καταστροφή*. *M. Casaubonus.*

Ea nos perturbat, Laches] *Ea:* non ea mutatio, sed uxor, hoc est, Myrrhina. *Donatus.*

12 *Dum ne reducam, turbent porro*] Quomodo est pius erga matrem Pamphilus, si parvi facit, utrum socrus sua perturbetur? an mater a senibus? Solvitur sic: quia *quam* non est generis fœminini, sed est *quantum*. *Turbent*, errent et tumultuentur significat, vel turbentur. *Idem.*

Turbent porro quam velint] Quantum velint; aut eam, quam velint, mulierem: sed melius est quod supra diximus. *Idem.*

Quam] Quantum. *Mer. Casaubonus.*

13 *Ego, Pamphile*] Hoc pronomen initium continet orationis graviter inceptæ: ut, 'Ego postquam emi te a parvulo.' *Donatus.*

Ego Pamphile, esse inter nos, &c.] Nihil verius Guyeti sententia: Lache, hic legendum esse, non Pamphile. Illud, *si fieri potest,* Donatus ad supercilium soceri refert, non sustinentis rogare generum. quod sic quoque stare potest; i. e. potest tamen intelligi Pamphilus, licet ad eum sermo non dirigatur. hoc sensu: si fieri potest per contumaciam Pamphili, de qua actus præcedentis scena ultima. *Bœclerus.*

Si fieri potest] Interposuit, ut supercilium soceri demonstraret. *Donatus.*

Si fieri potest] Recte additum, *si fieri potest:* quia non convenit rogari a socero generum, ut supra dixit. *Idem.*

14 *Hanc sane perpetuam volo*] Jam enim est confirmata: sed perpetuam cupit. *Idem.*

15 *Sin est, ut aliter tua siet sententia*] Τῷ εὐφημισμῷ vitavit illud quod est ominosum, ne dissidium diceret. ut Virgilius, 'Gravior ne nuncius aures Verberet.' *Idem.*

16 *Accipias puerum*] Jure, quia liberi patrem sequuntur. Et mire hoc maxime adjecit, quod maxime recusat Pamphilus: et propter quod uxor quoque non reducitur. Et *accipias*, pro accipe: ut *quiescas*, pro quiesce. *Idem.*

Accipias puerum] Donatus: 'Jure, quia liberi patrem sequuntur.' Hoc jus postea agnoscit Laches vs. 46. et sequentibus, tanquam indubitabile et translatitium. adde vs. 77. et seq. ubi nec Pamphilus invenit, quod opponat auctoritati hujus juris. Quod enim opponi poterat, alienum scilicet puerum, et ex Pamphilo natum non esse, id vero summo studio celandum fuit. Alias hæc quæstio fuisset: 'Si divortium vis, alere filium debes ex te natum.' responderet Pamphilus: 'Non est meus, sive ex me natus.' controversia: 'An sit Pamphili filius, qui ex Philumena natus est.' Nunc autem fidem de silentio promisso, servandam sibi duxit Pamphilus. Manet ergo hic quæstio, ad quem, divortio facto, pertineat, alere liberos. de qua re quid Imperatores Romani constituerint, vide l. Un. C. Divort. Fact. l. III. Cod. de Alend. lib. Novell. CXVII. c.7. Hoc interim ad artem Poëtæ pertineat, ne absolvatur hæc controversia; neque de divortio ut plane facto, sed futuro agatur: nisi catastrophe in tempore

subvenisset. *Bœclerus.*

Sensit peperisse. occidi] Hoc maxime inopinatum est Pamphilo: quia socrus promiserat omnes ignoraturos. *Donatus.*

Sensit] Proprie sic. *Idem.*

17 *Puerum! quem puerum*] Moraliter primo dubitat quid audierit: deinde quasi certus quid audierit, admiratur, dicendo, *quem puerum?* Idem.

Puerum! quem puerum] Bene cum consternatione animi: quod nunquam fando acceperat. *Idem.*

Natus est nobis] Bene, quia ambo avi. *Idem.*

18 *Nam abducta a nobis*] Bene, non *abierat*, sed *abducta fuerat:* ut magis sit culpa matris. *Idem.*

A vobis] Pro, a Pamphilo. *Idem.*

Nam abducta a vobis prægnans fuerat] Hoc totum cum indignatione in uxorem pronuntiandum est. *Idem.*

19 *Neque fuisse prægnantem*] Prægnans est ante gnatum, vel ante genetricem: est enim *præ*, ante. *Idem.*

20 *Bene, ita me Di ament*] Agit gratias nuntianti: gratulatur ob susceptum nepotem: gaudet liberatam nurum. *Idem.*

21 *Natum illum, et tibi illam salvam*] Proprium affectum refert, sibi nepotem, illi filiam esse servatam. *Idem.*

Et tibi illam salvam] Recte *tibi*, quia pater puerperæ est cui dicit. *Idem.*

Sed quid mulieris uxorem habes] *Quid mulieris*, dixit: ne diceret, qualem mulierem, aut aliquid gravius. Et totum percunctative potius, quam pronuntiaret, et diceret, Pessimam mulierem, et male moratam uxorem habes. Et reprehensio est cum contemptu. sic et, 'Quid hominis?' ut Virgilius, 'Tu mihi quodcunque hoc regni.' Ac contra cum honore sic dicimus, 'Quem hominem habes?' *Idem.*

Quid mulieris] Qualem; quod genus? ut Heaut. act. IV. sc. 7. 'Quæso, quid hominis es?' *Mer. Casaubonus.*

22 *Moratam*] Id est, institutam. et est participium sine verbo. *Donatus.*

23 *Nosne hoc celatos*] Non partum celatos dicit: sed prægnantem filiam fuisse. *Idem.*

Nequeo satis, &c. proloqui] Magna exaggeratio. *Idem.*

24 *Quam hoc mihi videtur factum prave*] Totum modeste, quamvis indignetur: quia apud maritum uxor non est vehementius accusanda. *Id.*

Quam hoc mihi] Quod prægnans fuerit filia: non quod natus est puer. *Idem.*

25 *Non tibi illud factum minus placet quam mihi, Laches*] Non possum mihi persuadere sic scriptum a Terentio fuisse; conjicio legendum: *Quam tibi illud factum minus placet, tam mihi, Laches.* Dactylus in prima fuerit, nam *illud* primam olim communem habebat. Guyetus sic, *Non mihi factum illud mage placet quam tibi, Laches.* Faber.

Non tibi illud factum minus placet, quam mihi, Laches] Utrum quia minus et magis, quoniam sequitur * an εἰρωνεία est? ut sit ordo, Non minus mihi placet, quam tibi. Et *placet*, pro displicet intelligamus: ut alibi: 'Nunc me hospitem lites sequi, quam hic mihi sit facile atque utile, aliorum exempla commonent.' *Donatus.*

Non tibi illud factum] Sub εἰρωνείᾳ est dictum. hoc enim ait, Tantundem tibi placet hoc factum, quam mihi. Alibi, 'Nunc me hospitem lites sequi,' &c. *Idem.*

26 *Etsi jam dudum fuerat ambiguum hoc mihi, Nunc non est*] Etsi antea de reducenda, vel non, uxore dubius animi eram, (vel, fuissem) quid statuerem; nunc non sum. certum est, non reducere, cum, &c. *Mer. Casaubonus.*

27 *Quum eam consequitur alienus*

puer] *Alienus*, quod senes gratulantur, id maxime lædit Pamphilum. *Donatus.*

Consequitur alienus puer] Μεταφορὰ a pecoribus, quæ ut mox nata fuerint, matres sequuntur. Virgilius, 'Atque ipsæ memores redeunt in tecta, suosque Deducunt.' *Idem.*

28 *Nulla tibi Pamphile hic jam consultatio est*] De reducenda scilicet uxore. *Idem.*

29 *Perii*] Hoc sibi ipse Pamphilus dicit. *Idem.*

30 *Cum ex te esset aliquis qui te appellaret patrem*] Bene hoc putavit, quod Pamphilo non videtur: hoc est, ex illo esse quod natum est. *Idem.*

31 *Evenit*] Proprie *evenit.* ideo et 'bonorum eventus' dicitur. *Idem.*

Nullus sum] Ipse sibi iterum hoc. ulterius est, quam *perii:* quia quum aliquis perit, reliquum vel cadaver est. *Idem.*

32 *Ac noli adversari mihi*] Causam interposuit senex, quo magis facere filius non recuset. *Idem.*

Si ex me illa liberos vellet sibi] Ut apparet, tantum commentus est causam. *Idem.*

Si ex me illa liberos vellet sibi] Nactus est Pamphilus ex verbis senis causam aliam dissidii. *Idem.*

34 *Aut se esse mecum nuptam*] Vetuste *mecum nuptam*, dixit. Et recte: quia partus confirmat nuptias. Et melius, *nuptam mecum:* quasi tectam et opertam uno cubiculo mecum. *Nubere* enim, est operiri tegique: unde et *nubes*, quod tegere solent cœlum, dicuntur. Virgilius, 'Arsurasque comas obnubit amictu.' *Idem.*

35 *Non me clam haberet*] Id est, non tacuisset, partumque celasset. *Idem.*

Quod celasse intelligo] Non dixit, natum filium: ne interposito affectu molliretur iratus. *Idem.*

36 *Nunc quum ejus alienum esse a me animum sentiam*] A præsenti tempore. *Idem.*

37 *Nec conventurum*] A futuro. *Id.*

38 *Quamobrem reducam*] Firmior conclusio facta est per interrogationem, quam si esset pronuntiativa. *Idem.*

Mater quod suasit sua] A derivatione causæ defensio: et præterea status est venialis, ab imprudentia descendens. *Idem.*

Sua] Pro *ejus:* ut, 'Namque suam patriam antiquam cinis ater habebat.' *Idem.*

39 *Adolescens mulier fecit*] Multa dixit: et *mater sua*, et *adolescens mulier.* et quasi docet hoc exemplo, parendum patri esse. *Idem.*

Adolescens mulier] Supra, 'etsi tibi' Philumena (adolescenti mulieri) 'causa est de hac re, mater te impulit.' *Mer. Casaubonus.*

Mirandumne id est] Bene *mirandum*, non *irascendum*, dixit. Miramur enim magis si amici peccaverint, quam irascimur. *Donatus.*

40 *Reperire ullam mulierem*] Quasi dicat, si hanc repudiaveris. *Idem.*

41 *An quia non delinquunt viri*] Εἰρωνείᾳ dictum: non enim non delinquunt. *Idem.*

An quia non delinquunt viri] Si nec ipsi viri sunt immunes a culpa, quanto magis ferendæ mulieres? *Mer. Casaubonus.*

42 *Vosmet videte jam, Laches, et tu Pamphile*] Nec rogare socerum, nec interesse convenit, ubi certior sit ad repudiandum gener. *Donatus.*

Vosmet videte jam, Laches] Virgil. 'Vos, o Calliope, precor, aspirate canenti.' *Idem.*

43 *Remissam opus sit vobis, an reductam domum*] In veris codicibus sic est, *Remissan', an reducta:* ut sit *Remissane, an reducta.* Idem.

Remissam opus sit vobis] Donatus habet: *Remissam opus sit vobis an reductam.* Sed corrigit, et in veris codicibus sic esse ait: *Remissan' opus sit vobis an reducta.* ut sit, *Remis-*

sane an reducta. Recte. Argentoratensis codex itidem vitiose: *Remissam an opus est vobis reductam domum.* sequenti versu Donatum merito refutat Guyetus. *Bœclerus.*

Remissam opu' sit vobis an reductam domum] Opus hanc rem, et, opus hac re, utrumque legitimum. Sed Don. magis probat illorum codicum lectionem, qui habent, *Remissan'* (i. e. remissane) *opu' sit vobis, an reducta domum:* id autem dicit: Videte vos, an malitis exspectare, dum illa remittatur a nobis, (quo pertinet illud act. III. sc. 5. 'Ita nunc is sibi supplicaturum me putat?') an ipsi reducatis. *Mer. Casaubonus.*

44 *Uxor quid faciat, in manu non est mea*] Ordo, Uxor mea quid faciat, in manu non est: deest *ejus.* ut sit, in manu ejus non est: sed in mea potestate positum est. *Donatus.*

In manu non est] Uxoris scilicet. Et est ordo, Uxor mea quid faciat, in manu ejus non est. *Idem.*

45 *Neutra in re vobis difficultas*] Promittit facilitatem suam: ut tamen uxor roganda sit. An aliter, et ut supra annotavimus. *Idem.*

46 *Sed quid faciemus puero*] 'Quid me fiet,' et 'Quid fiet mihi' dicitur. *Idem.*

Sed quid faciemus puero] Qui utique quicquid erit, patri reddendus est. *Idem.*

Ridicule rogas] *Ridicule,* vel adverbium esse potest, vel nomen: si nomen est, subdistingue *ridicule:* et sic interroga, cum vi pronuntiationis. *Id.*

47 *Huic reddas*] Pamphilo scilicet. *Idem.*

Huic suum reddas scilicet] Sic dixit, *Huic suum,* et *reddas;* quasi reposcat Pamphilus. Et non subjunxit, *ut alat,* sed, *ut alamus:* ut sua quoque interesse monstraret. *Idem.*

48 *Ut alamus nostrum*] Scilicet Pamphili filium, nepotem meum, utrumque nostrum. *Idem.*

Quem ipse neglexit] Si *ipse* legeris, clare dictum est: si *ipsa,* lenius est, et videbitur senex ob murmurationem ejus intellexisse, quod nolit puerum tolli: et ideo adpositum, *Quid dixti? eho! an non alemus, Pamphile?* Idem.

Quem ipse neglexit] Legitur et *ipsa,* et hoc est melius: ut sit *pater* vocativus casus. *Idem.*

Quem ipsa neglexit, pater, ego alam] Hic sibi obmurmurans, vultu et verbis ostendit nolle suscipere filium. *Idem.*

Quem ipsa neglexit pater] Recte Donatus τὸ *ipsa* præfert τῷ *ipse:* in eo autem nugatur, quod non vidit, τὸ *ipse* nullo modo stare posse. quod et Faërnus animadvertere debuit. quid enim sibi hoc vellet? *quem ipse pater neglexit.* an Pamphilus prodit hic secretum, et alium filii patrem nominat? nihil magis ab argumento alienum, aut iis, quæ sequuntur, adversum. si hoc voluisset Pamphilus enuntiare, plane alius esset factus status fabulæ, neque ad illud periculum res pervenisset, ex parte Pamphili, quod videmus a poëta signari, et ad καταστροφὴν maturandam intendi. 'Omnia' enim 'facit poëta, ne aut rem palam faciat, aut intercedat divortium,' ut recte Donatus. At enim, inquit Faërnus, hoc non est satis causæ, ut filium suum abjiciat Pamphilus, quod sit a matre neglectus. Equidem Pamphilus nolebat hanc disputationem ingredi; sed satis habuit, si ad declinandam omnem juris disceptationem, injiceret hic suspicionem majoris alienationis ac dissidii, ex tam contumaci et incredibili dissimulatione, sicut ipse explicat. *Bœclerus.*

Ipsa] Mater scil. quem mater ipsa celatum voluit infra, act. V. sc. 1. 'Sin autem est ob eam rem iratus gnatus, Quod peperit uxor clam.' *M. Casaubonus.*

Quem ipse neglexit pater, ego alam] Hæc ita dicuntur a Pamphilo, ut a

Lachete non satis audiantur. *Faber.*

49 *An non alemus, Pamphile*] Quod faciendum sit, a contrario vult senex pronuntiatione demonstrare, quod scelus sit non fecisse. *Donatus.*

50 *Prodemus quæso potius*] Deseremus, projiciemus. porro dabimus. Virgilius, 'Unius ob iram Prodimur.' Nam a quo defendendi sumus, si nos deserit pater? *Idem.*

51 *Enimvero prorsus jam tacere*] Multa reticentia de filiorum vitiis, et defensione quoque apud soceros uti parentes, sæpe Terentius demonstravit, et præcipue in Andria, quum dicit, 'Ego illud sedulo negare factum, ille instat factum.' *Idem.*

Jam tacere non queo] Quamvis tacendum sit. *Idem.*

52 *Ut præsente hoc loquar*] Ostendit Poëta, affectu ulterius, quam decet, provehi senem, sed cum confessione morata, quæ patris officium in tegendis apud alios filiorum erratis declararet. adde vs. 90. *Bœclerus.*

53 *Ignarum censes tuarum lachrumarum esse me*] Conjectura quod amet meretricem Pamphilus. *Donatus.*

Ignarum tuarum lachrumarum esse me] Apparet illum a Sostrata hoc audivisse, nam ipsa filium reprehenderat flentem. *Idem.*

Ignarum censes tuarum lacrim.] Quas non ipse sed Sostrata deprehenderat. *Bœclerus.*

54 *Sollicitere*] Perturberis, commoveare. *Donatus.*

Ad hunc modum] Id est, immoderate. *Idem.*

55 *Primum, hanc ubi dixti causam*] A summo ad imum. *Idem.*

Nactus alteram es] *Nancisci* proprie dicitur qui paratus ad tenendum, antequam possit reperire quod teneat, statim, quod occurrerit, prehendit. *Idem.*

61 *Aliquando tandem huc animum ut adjungas tuum*] Mire est temporis invectio: Et *Aliquando tandem ut adjungas*, deest *fac*: sed plenum pronuntiatione est. *Idem.*

Huc] Ad uxorem. *Mer. Casaubon.*

62 *Quam longum spacium*] Ab ante actis. *Donatus.*

63 *Sumptus, quos fecisti in eam*] Recte hoc dixit: quia impetrabilior esse debet indulgentissimus pater. ut alibi, 'Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usque adhuc, Quæ meocunque animo libitum est facere: eine ego ut adverser?' *Idem.*

64 *Egi, atque oravi*] *Agit*, qui justam rem dicit: *orat*, qui animo demisso precatur, ut quasi beneficium præstetur sibi. *Idem.*

Oravi tecum] Ita Plautus sæpe, 'orare mecum,' 'tecum,' &c. pro, 'me,' 'te,' &c. *Mer. Casaubonus.*

65 *Tempus dixi esse*] *Tempus:* quia diu multumque sustinuit. *Donatus.*

Impulsu duxisti meo] Multum valet ad suadendum laudatio ejus, apud quem agimus: et ex ea parte laudatio, qua illum volumus inflecti. *Id.*

66 *Quæ tum, obsecutus mihi, fecisti, ut decuerat*] Ordo, Quæ fecisti tum obsecutus mihi, ut decuerat. *Idem.*

Quæ tum obsecutus mihi, fecisti] Juveniliter satis, quia non dixit, Multum amans. *Idem.*

67 *Nunc animum rursum ad meretricem*] Hoc vultuose et demisso labro: ut appareat invitum adduci ad reprehendendum, qui laudaverit modo. *Id.*

68 *Cui tu obsecutus*] O meretricis superbiam non ferendam! *Idem.*

Facis huic] Scilicet uxori. *Idem.*

69 *Nam in eandem vitam*] Parcius *vitam* dixit, quam flagitium atque libidinem. *Idem.*

Nam in eandem vitam te revolutum denuo] Ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. 2 Pet. II. vs. 22. *Mer. Casaubonus.*

Te revolutum denuo] Non *redisse*, sed *revolutum esse:* tanquam invitum aut nescium. relinquit enim quandam veniam, ut velit esse correctior. *Donatus.*

70 *Mene*] Hoc genus interrogatio-

nis negativam habet significationem. *Idem.*

Et facis injuriam] Pro, *facis injuste.* Idem.

72 *Ut cum illa vivas*] Gravius est cum meretrice vivere, quam meretricem amare. *Idem.*

Testem hanc quum abs te amoveris] Laudata est hic uxor modesta, quum illam testem, non impeditricem appellet socer. *Idem.*

Testem hanc] Uxorem tuam, testem (quamdiu domi tecum) tuæ impudicitiæ et impuritatis. *Mer. Casaubonus.*

73 *Sensitque adeo uxor*] Aliud argumentum, quo vult in Pamphilum referre, non solum illius, sed etiam uxoris culpam. Et hic vide non accusari socrum. *Donatus.*

74 *Plane hic divinat*] *Divinat* dixit, pro verum dixit. et nota *divinat*, de præterito dictum. Unde proverbium, 'Aiunt divinare sapientem.' quia qui dicit verum, divinus est. *Idem.*

Divinat] Verum dicit. ita quidem credebat Phidippus. Vide supra act. IV. sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

75 *Dabo jusjurandum*] Ubi argumenta et testimonia deficiunt, ibi jurejurando opus est: et id est ἄτεχνος πίστις. *Donatus.*

Nihil esse istorum] Satis concinne dixit *istorum*, ne in singulis commoraretur. *Idem.*

76 *Reduc uxorem. aut quamobrem non opus sit, cedo*] Quia Pamphilus hoc solum defendit, non id esse, quod pater putat, nec causam, quæ vera sit, protulit: ideo senex, relicta tota quæstione, rediit ad id quod agitur, et ait, *Reduc uxorem:* aut dic, quæ res vetat. *Idem.*

Non opus sit] Reducta scilicet. *Idem.*

77 *Non est nunc tempus*] Quia socer adest. Et oratorie confugit ad deditionem, defensione titubante. *Idem.*

Accipias] Pro *accipe.* Causa cur accipiat. *Idem.*

78 *Nam is quidem in culpa non est*] In hoc dicto est quædam faceta irrisio ejus, qui nimis iracundus sit. *Idem.*

Post de matre videro] Bene de matre concedit, ut de puero extorqueat: quia scit parentum concordiam firmam esse per filios. *Idem.*

79 *Omnibus modis miser sum*] Quid est, *omnibus modis?* utrum et circa parentem, et circa uxorem? an et in reducenda, et in non reducenda? *Idem.*

Miser sum] An miser sum, cui maxime obtruditur quod maxime fugio, id est, puer? *Idem.*

Omnibus modis miser sum] Sive reducam, sive non reducam. et hæc ille seorsim, ut senes non audiant. *Mer. Casaubonus.*

Concludit pater] Translatio de fera indagata. Sic Cicero, 'Circumdatos Verri cancellos,' ait. *Donatus.*

82 *Nam puerum, credo*] Omnia facit Poëta, ne aut rem palam faciat, aut intercedat divortium. *Idem.*

Tollet] Laches, scilicet. Alii legunt, *tollent.* Faber.

83 *Adjutrix socrus*] Quæ dixit, *Continuo exponetur.* Idem.

84 *Fugis? hem*] Ex verbis patris ostendere voluit, quid agat Pamphilus. et ille *abibo* dixit, hic *fugis.* Idem.

85 *Num tibi videtur esse apud sese*] Quasi ob amorem meretricis insanus. *Idem.*

Apud sese] Animi compos? *Mer. Casaubon.*

Sine] *Sine,* separatim accipe: quia vim habet comminantis. *Donatus.*

88 *Amaræ mulieres*] Quasi vir, dixit amaras mulieres. non enim laudat, sed causam dicit, unde uxor offenderit Pamphilum. *Idem.*

Non facile hæc ferunt] Non facile ferunt pellicatum, neque amorem aliarum in viris. *Idem.*

Non facile hæc ferunt] Pellicatum scil. et furtivos maritorum amores. *M. Casaubonus.*

89 *Nam ipsa narravit mihi*] Utrum

finxit hæc dixisse filiam sibi? an vero *κατὰ τὸ σιωπώμενον* factum est? Ego neutrum puto: et sic intelligo, quod de uxore sua dicat, ipsa narravit mihi: secundum illud quod supra dixit; Nunc mihi in mentem venit, de hac re quod locuta es olim, quum illum generum cepimus. nam negabas nuptam filiam tuam posse te pati cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret foris. *Donatus.*

91 *Neque illi credebam primo*] Quare non credebas? namque amaræ ad hanc rem mulieres sunt, et sæpe de nihilo suspiciosæ. Et bene hoc addidit, ne timuisse generum videretur. *Idem.*

Nunc verum palam est] Ita in lib. Bembi; id est, *veritas.* Faber.

A nuptiis] Non dixit *a filia mea:* sed quod pater Pamphili magis doleat, *a nuptiis* inquit. nam Philumenam nolle, irati est: odisse nuptias, amatoris. *Donatus.*

93 *Quid ergo agam, Phidippe*] Mire conturbatur pater, quasi res sua tantum agatur. Et vide quemadmodum Poëta latenter festinet ad rerum cognitionem. *Idem.*

94 *Meretricem hanc*] Bene *hanc,* quasi eam quæ interturbat. sic enim sumitur hoc pronomen: ut, 'Hanccine ego vitam parsi perdere?' Et, 'Tuaque animam hanc effundere dextra.' Id est, malam. *Idem.*

Hanc] Quasi dicat, quæ nos perturbat. *Idem.*

Primum] Bene *primum:* ut intelligamus deinde Pamphilum. *Idem.*

95 *Oremus*] Utrum rogemus? an quod est verius, omni genere eloquii commoneamus? unde oratores orare et perorare dicuntur: et orator nomen accepit. Virgilius, 'Talibus orabat dictis.' Nam qui orat, accusaturus aut commoniturus orat. *Idem.*

Oremus] Id est, eloquamur. Potest intelligi et Rogemus: sed non convenit personæ potiori, et causæ, et ipsi verborum ordini. *Idem.*

96 *Si cum illo habuerit rem postea*] Ut in Eunucho, 'Quocum uno tum rem habebam hospite.' *Idem.*

97 *Bacchidem hanc vicinam nostram*] Sic maluit, quam meretricem dicere: ne grave sit cum ea seni loqui, nisi quia vicina est. *Idem.*

Huc evoca verbis meis] Bene servata sunt personis congruentia. Nam socerum monere hanc rem tantum decuit, non etiam facere, ut cum pellice filiæ suæ mitius sermocinaretur. Et, *Huc evoca verbis meis:* deest *eam.* Idem.

102 *Si ullo modo est ut possit*] Manere scilicet, vel fieri ut maneat. *Idem.*

103 *Sed visne adesse me una dum istam convenis*] Melius pronuntiaveris, si renitente et improbante hoc vultu, dicere acceperis Phidippum: quasi non oporteat interesse socerum. Ideo mutat sententiam Laches, et relegat eum in procurationem alterius rei. *Idem.*

104 *Nutricem para*] Pro, quære. *Idem.*

ACTUS V.

Scena i. Satura scena e Iambicis et Trochaicis acatalect. et catalect. *Bœclerus.*

Non hoc de nihilo est] *Rarus vitæ color in hac locutione miscetur a Poëta. Nam meretrix loquitur et senex; et quod est mirabilius, bona meretrix, mitis senex. ut intelligas laborasse Terentium, ut et a lege comicorum recederet, et in actu tantum consuetudinem retineret.* Donatus.

1 *Non hoc de nihilo est*] Debet mirari meretrix, quum ad senem ducitur: debet timere, quum ad patrem:

debet suspicari aliquid, cujus amator jam maritus est. *Idem.*

Non hoc de nihilo] Conjecturalis causa est: Recipis Pamphilum? non recipio. *Idem.*

2 *Ne pol me multum fallit, quin quod suspicor*] Ordo et sensus hic est, Nec pol me multum fallit, quin quod velit hoc sit quod suspicor: vel, quin quod suspicor, sit hoc quod velit. Ordo, Quin quod velit, sit quod suspicor. *Idem.*

Nec pol me multum fallit] Non me fallit, quo minus id sit, quod me vocat, quod suspicor. *Idem.*

3 *Videndum est*] Providendum, cavendum. *Idem.*

Videndum est, ne minus, &c.] Laches conscius sibi commotioris animi, meditatur mitiora: idque ex præscripto Phidippi. hujus enim consilio obsequi decrevit, qui non poterat expedire suum. Phidippi ordo erat: *oremus: accusemus gravius; minitemur.* accusatio est: Bacchis receptat Pamphilum. Sequitur demonstratio criminis. quod cum jurejurando expurgaret Bacchis, non opus erat ad *minas* progredi. Laches tamen seniliter diligens illuc quoque descendere parat, vs. 39. 'Aliter si facias,' sed reprimit se. *Bœclerus.*

Ne minus propter iram] Quia non erat verisimile, bonum esse patrem meretrici interturbanti: reddit rationem senex, cur agat mitius, ne videatur personæ modus non esse servatus. *Donatus.*

Ne minus propter iram hanc impetrem, quam possem] Vide Phorm. act. I. sc. 5. Etiam Quintil. 'Bonus altercator vitio iracundiæ careat. Nullus enim rationi magis obstat affectus, et fert extra causam.' *Mer. Casaubonus.*

Impetrem] Perficiam: dictum a patrando: cujus rei difficultas, ob tarditatem complendarum nuptiarum, etiam ad alia negotia, quæ sunt ardua, verbum hoc commodavit ac dedit. *Donatus.*

4 *Quod post me minus fecisse satius sit*] Satisfaciendo minuisse. *Idem.*

Quod post me minus fecisse satius] Si *sit* pro videatur acceperis, erit sensus, Ne quid faciam plus, quod post, dum pœniteat me, videatur satius minus fecisse. Si *sit* pro erit acceperis, erit sensus: Videndum est ne quid plus faciam: quod quum fecero, postea satius sit, me non fecisse et satisfacere. Aut certe duas res significat, quibus inter utrumque temperandum esse demonstrat: ut per illud supra, lenitatem tenendam; per hoc infra, authoritatem defendendam esse commoneat. An *minus fecisse*, pro pœnitere? Sic enim veteres dicebant, 'Muto factum,' et 'nolo factum:' quum alicujus rei eos pœnitebat. *Idem.*

Sit] Modo *sit* pro videatur posuit. *Idem.*

Quod post me minus fecisse satius sit] Quod satius sit me non fecisse. Alludit ad vulgatum illud, *Ne quid nimis.* Dicebant etiam vulgo, 'Plus minusve aliquid facere:' quo etiam Terent. usus Phorm. act. III. sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

5 *Aggrediar. Bacchis, salve*] Bene *aggrediar*, quasi rem arduam, et incongruam seni. vel, *aggrediar*, ut meretricem circumveniam. Virgilius. 'Talibus aggreditur Venerem Saturnia dictis.' *Donatus.*

Bacchis, salve] Non ita meretrici obsequitur senex: quanquam vult adimere timorem personæ suæ. *Id.*

Credo ædepol te nonnihil mirari] Ipsum procemium mollius et lenius est, ut ostendat se non jurgaturum senex. *Idem.*

6 *Quid sit*] Deest *rei:* ut sit, *quid sit rei.* Idem.

7 *Ego pol quoque etiam timida sum*] Παρέλκον tertium. Ut, 'Multa quoque et bello passus.' Et obsequenter posuit non solum se mirari, sed etiam pavere. *Idem.*

Ego pol quoque etiam timida sum] Bene *etiam:* ut hoc dicat, non solum miror, sed etiam timeo. Et nove, *timida sum*, pro timeo. *Idem.*

8 *Ne nomen mihi quæstus*] Id est, nomen quod inest meo quæstui. *Id.*

Nomen quæstus obstet] Quem exerceo scilicet: id est, 'Quod est quæstui mihi.' *Idem.*

Ne nomen mihi quæstus] Id est, quod meretrix sum. Legitur et, *nomen meo quæstui obstet.* Idem.

Ne nomen mihi quæsti obsiet] Ne genus quæstus, quem exerceo, mihi fraudi sit apud te: meretricium scil. non enim omnis quæstus male audit. Unde Cic. de Artificiis et Quæstibus, 'Qui liberales habendi, qui sordidi sint, hæc fere accepimus.' *quæsti*, pro, quæstus, antique, ut infra, sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

Mores facile tutor] Hoc empto, quod quæstus causa sum meretrix, ceteros mores facile præstabo innoxios, infra sc. 3. 'Nunquam animum quæsti gratia ad malas adducam partes.' et leno pariter, Ad. act. II. sc. 1. 'Leno ego sum: ac ita ut usquam fuit fide quisquam optima.' *Mer. Casaubonus.*

9 *Si vera dicis*] Interrogabo scilicet. *Donatus.*

10 *Jam ea ætate sum, ut non sit peccato mihi ignosci æquum*] Qui jam ipse non do veniam. an quia mihi peccanti non danda est? Et est ordo, ut non sit mihi æquum peccato ignosci. Necessaria igitur ambiguitas. aut enim *sit* pro videatur: aut *peccato*, pro peccatorum: aut *peccato mihi*, pro peccanti mihi, aut peccato meo: aut deest *in*, ut sit in peccato. *Donatus.*

Jam ætate ea sum, ut non siet peccato mihi ignosci æquom] Putat Muretus *peccato* jungi cum *mihi*. Verba illius sunt: 'Id est, mihi, siquid peccaverim; nam ut *juratus* est qui juravit, ita *peccatus*, hoc quidem in loco, qui peccavit.' Addit deinde exemplum e Quintiliano: 'Similiter locutus est Quintilianus lib. VI. Qui vero judicem rapere, et in quem vellet habitum animi posset perducere, quo dicto flendum et irascendum esset, rarius fuit; ibi enim, quo dicto, valet Græce, οὗ λέξαντος.' Hæc ille. Quamobrem in posterum licebit dicere, nam id recte dictum putat Muretus, *In hac re peccatus sum;* item ex Quintiliani loco, licebit quoque, *dictus sum te esse virum perditum.* Secundum F. Guyetum, aliud plane mirificissimum etiam dicere possumus. quid illud? *Erratus sum;* idque ex Cicerone contra Rullum; cujus verba subjeci: 'Quæ cum omnibus est difficilis et magna ratio, tum vero mihi præter ceteros: cui errato nulla venia, recte facto exigua laus, et ab invitis expressa proponitur,' &c. Sed in isto exemplo est aliud etiam portentum Latinitatis plane novum, ita ut dicas, *id recte factus sum.* Hæc satis est ostendisse; neque enim, opinor, ad refellendum verbis opus sit. Error utriusque ortus ex eo est, quod apud Terentium istud *peccato*, ut jam dixi, conjungendum putarint cum *mihi.* At non ita est; sic enim ordinanda et componenda est oratio: *Non est æquum mihi ignosci peccato*, id est, Si peccatum a me fuerit; per ablativum absolutum, sive liberum.* Sic in illo exemplo e Cicerone debes dicere, cui nulla venia errato, id est, si erratum fuerit; *Cui recte facto, &c.* Sic componenda verba: cui exigua laus proponitur, *recte facto*, id est, si recte factum fuerit. In exemplo illo quod e Quintiliano petitum est, *quo dicto* verti debet, qua re dicta, vel, quo sermone. Ego isthæc examinanda esse putavi, et explicanda diligentius, ne quem magnorum hominum auctoritas in fraudem induceret. *Faber.*

Peccato] Ἡμαρτηκότι, si peccaverim: ut *jurato mihi, &c.* Mer. Casaubonus.

11 *Cautius, ne temere faciam*] Seniliter additum post *cautius, ne temere*

faciam. Donatus.

12 *Facturave es*] Etiamsi non facies. *Donatus.*

13 *Inscitum*] Me scilicet, si injuriam faciam. *Idem.*

Inscitum, &c.] Sic distinxit Faërnus: *Inscitum offerre injuriam tibi, immerenti iniquom est.* Faber.

Inscitum] Inelegans, non bonum. Et bene non dixit *durum*, aut quid tale, sed *inscitum:* quo verbo maxime mulieres et meretrices utuntur. *Scitum* enim dicunt quod placet; *inscitum* quod displicet. ut 'Per ecastor scitus puer natus est e Pamphilo.' Hoc tale est quod dixit *inscitum* ex abundanti: quale est apud Virgilium, 'Nec post arma ulla rebelles Æneadæ referent.' *Donatus.*

Offerre injuriam] *Offerimus* injuriam non merenti: *reddimus* ei qui meretur. *Idem.*

Iniquum est] Non inscitum tantum, (ut vos mulieres amatis loqui,) et inelegans; sed palam injustum. Alii, iniquum fuerit, inscitum, (i. insulsum,) me offerre, &c. ut sit accusativus. Alii cum Faërno legunt: *Inscitum offerre injuriam tibi;* (mulieri) scil. *immerenti, iniquum.* i. e. immerenti autem, et innocenti, etiam iniquum est. *Mer. Casaubonus.*

15 *Est magna ecastor gratia, de ista re, quam tibi habeam*] Imitatur hic et senile et fœmineum tardeloquium. Suffecerat enim, *ago gratias.* Donat.

Est magna ecastor gratia] Donatus: *Imitatur hic et senile* (in præcedentibus sc.) *et fœmineum tardiloquium:* sed cur ad sexum et ætatem referimus, quod habet propiores in ipsa οἰκονομίᾳ causas? nam et Laches decreverat, accurate agere ac comiter; et Bacchis blandæ orationis subsidio ad senem, quem sibi adversum jam suspicabatur, uti constituerat. unde postea senex: 'Facilem benivolumque lingua tua jam tibi me reddidit.' *Bœclerus.*

Est magna ecastor gratia de hac re quam tibi habeam] Incitatur hic et senile et fœmineum tardiloquium. Suffecerat enim, *ago gratias.* Mer. Casaubonus.

16 *Nam qui post factam injuriam se expurget*] Sic in Adelphis ait: 'Indignum te esse injuria hac, indignis quum egomet sim acceptus modis.' *Donatus.*

Parum mihi prosit] Si sic accipiatur, ut scriptum est, λιτότης est aut ταπείνωσις, et ita intelligendum, quasi dixerit, multum mihi nocuerit, imo me everterit. *Idem.*

Mihi parum prosit] Λιτότης, pro, multum nocuerit. *Mer. Casaubonus.*

16 *Sed quid istuc est*] Nunc demum ad rem redit. *Donatus.*

Meum receptas filium] Intensio criminis. Et non *recipis*, sed *receptas.* Et ne diceret, Quid tua? *meum filium.* Idem.

Meum receptas filium ad te] Status conjecturalis, quæ conjectura diluitur per ἄτεχνον πίστιν, id est, jusjurandum, ac tormenta servorum. *Idem.*

Ah] Quod falsum est, reclamavit meretrix statim: et voluit contradicere, si permitteret senex. *Idem.*

17 *Sine dicam*] Virgilius, 'Sine me hæc haud mollia fatu Sublatis aperire dolis.' *Idem.*

Uxorem hanc prius quam duxit] Hanc quasi molestam, et quæ hæc nolit pati. *Idem.*

Uxorem hanc prius quam] A persona sua, Prius quam hanc duxit, vestrum amorem pertuli. Et quia multum diuque amaverit, *pertuli* dixit, quæ est longi temporis significatio. *Idem.*

Hanc prius quam duxit] Ante rem: a præteritis et ante actis. *Idem.*

Vestrum amorem pertuli] Ἀποσιώπησις, ut in Heautontim. 'At næ illud haud inultum, si vivo, ferent. Non jam, non tute cohibes?' *Idem.*

Vestrum] Non, ipsius Pamphili. Ergo blande et honorifice. Non enim illius amorem, et tuum quæstum:

sed amorem vestrum. nihil potuit dici familiarius. *Pertuli* autem, quantam vim patientiæ habet, quantumque ponderis, ne lædi mereatur ulterius. *Idem.*

18 *Nondum etiam dixi id quod volui*] Apparet senem tarde et longe loquentem interpellari vultu responsuræ meretricis, quum ille sibi silentium præberi velit. Sic Virgilius Latinum inducit dicentem, 'Sine me hæc haud mollia fatu Sublatis aperire dolis: simul hæc animo hauri;' et ad postremum de Turno: 'Ut primum fari potuit, sic incipit ore.' *Idem.*

Mane; nondum etiam] Ἀποσιώπησις tertia. *Idem.*

Mane] Interpellabat enim Bacchis, non sustinens audire, quæ sibi falso objici sciebat. *Mer. Casaubonus.*

Hic nunc uxorem habet] Cum denuntiatione pronuntiandum est: quasi dicat, alia res est. *Donatus.*

19 *Quære alium tibi amicum firmiorem*] Magna moralitas in denuntiatione, magna proprietas: sic enim dicimus, *Quære tibi.* Virgilius, 'Quærat sibi fœdera Turnus.' *Idem.*

Quære alium tibi amicum firmiorem] *Firmiorem* pro firmo. non enim firmum concedit esse Pamphilum: quem vult intelligi deceptorem esse Bacchidis, non jam amatorem stabilem. *Idem.*

Quære alium tibi amicum firmiorem] Oratorie senex quasi consulit meretrici, quam vocaverat incusandam. *Idem.*

Quære alium] A præsentibus et a futuris. *Idem.*

Amicum firmiorem] Callide senex, quasi jam non Pamphilo consulat, sed Bacchidi, *quære alium*, dixit. *Idem.*

Dum tempus consulendi est] Sensus, dum ætas in flore posita est, facies vendibilis etiam nunc est. Et est ordo, Dum tempus est consulendi tibi. et bis subaudiendum est *tibi.* Idem.

20 *Nam neque ille hoc animo erit ætatem*] *Ætatem*, pro, tam diu quam longa est ætas. *Idem.*

Neque pol tu eadem istac ætate] Σχῆμα λόγου πλοκή. prius *ætatem* adverbium, et posterius nomen. *Idem.*

Neque pol eadem ista ætate tu] Supra, act. II. sc. 1. 'Cur non aut istæc mihi ætas et forma est, aut tibi hæc sententia?' *Mer. Casaubonus.*

21 *Quis id ait*] Non interrogatio, sed firma negatio est. *Donatus.*

Quis id ait] Quum dicat senex, *Meum receptas filium;* mirum est illam dicere, *Quis id ait?* sed ab accusatore testimonium quærit. Et bene *ait*, quasi vanum. sic enim dicimus, *ait*, *aio*, de rebus nugatoriis. *Idem.*

Quis id ait] Moraliter meretrix missa fecit omnia, quæ in medium senex contulit: et soli intentioni, Meum receptas filium ad te Pamphilum, *quis id ait*, respondit. *Idem.*

Socrus] Terribiliter, quasi quæ maxime sciat, et quæ maxime doleat. Ergo et oculis et labris pronuntiandum est. *Idem.*

Et filiam abduxit suam] Addidit, ad personam testis, et facta: quia minus idoneum videbatur socrum dixisse de pellice. et simul ostendit, quantopere hoc animadvertendum sit, ex quo tantæ turbæ sint concitatæ. *Idem.*

Abduxit suam] *Abduxit*, proprie. *Accersi* enim dicitur ad maritum: *abduci* a marito ad divortium. Sic Virgil. 'Et gremiis abducere pactas.' *Idem.*

22 *Puerumque ob eam rem*] Hoc sic pronuntiat senex, quasi qui dicat, Ecce quarum rerum tu causa. Et hæc oratio de iis est, quibus ostendimus, nos posse graviter accusare, sed nolle. *Idem.*

23 *Aliud si scirem, qui firmare*] Mire, dum quærit quo firmet fidem, fidem sibi acquisivit atque adscripsit. *Idem.*

Apud vos possem fidem] Bene *vos:*

quia et *hic* dicit, et *socrus*. Idem.

23. 24 *Aliud si scirem, qui firmare meam ap. v. p. fidem sanctius quam jusjurandum*] De jurejurando, et explicatione hujus loci vide Chrestomath. voc. Jusjur. *Bœclerus*.

24 *Sanctius quam jusjurandum*] Bene, dum aliud agit, etiam personam commendat. nam non est levis, quæ jurejurando nihil sanctius sciat. *Donatus*.

Sanctius] Firmius. *Idem*.

Quam jusjurandum] Cicer. 'Nullum enim vinculum ad adstringendam fidem jurejurando majores arctius esse voluerunt.' *Mer. Casaubonus*.

25 *Me segregatum habuisse*] Bono significatu usa est: quasi ipsa hæc fecerit. Et bene *segregatum*: non enim disjunctum aut repudiatum proprie diceret. *Donatus*.

Uxorem ut duxit] *Ut*, adverbium est temporis, pro *ex quo*. Idem.

Ut duxit] I. e. ex quo duxit. *Mer. Casaubonus*.

26 *Lepida es*] Senex, cum meretrice loquens, eo potius nomine laudavit eam, quo meretrices solent laudari, quam quo matresfamilias. sic et supra, quum inscitum se diceret, rationem habuit, quæ esset cum qua loqueretur. *Donatus*.

Sed scin' quid volo potius] Hinc deliberativa incipit. *Idem*.

Sodes] Si audes, si vis. *Idem*.

27 *Eas ad mulieres huc intro*] Non dixit ad socrum et ad uxorem, terribilia nomina et inimica meretrici; sed, quod facile est, *ad mulieres*. Sic alibi, 'Mulier mulieri congruit.' Et ne longe videretur, addidit *huc intro*. Idem.

Atque istic jusjurandum] Id est, quod tu mihi pollicebaris. *Idem*.

28 *Exple animum his, teque hoc crimine expedi*] *Explere*, pro *exinanire*, Terentianum est. *Expedire* dicitur, qui pedem retentum liberat. *Idem*.

Exple animum] Quod illis prosis. *Idem*.

Exple animum iis] Exonera sollicitudine: si quidem, ut Don. censet, τὸ *ex*, in *explere*, sit privativa (ut interdum) particula. Sed præstat ut pro satisfacere accipiamus: ut et And. act. I. sc. 2. 'Dum tempus ad eam rem tulit, sivi, animum ut expleret suum.' et ita videtur ipse Terent. infra explicare; sc. 2. 'Exquire, adest; quod satis sit, faciet ipsa.' *Mer. Casaubonus*.

29 *Quod pol si esset alia ex hoc quæstu*] Vigilanter Poëta, ne non verisimile videretur, id ullam fecisse meretricem, ipse lectorem prævenit. et sic fere in omnibus Terentius, quæ minus pervulgata sunt, quæque abhorrent a consuetudine, agit. *Donatus*.

30 *Ut de tali causa*] Id est, amore mariti ejus et pellicatu. *Idem*.

Nuptæ mulieri se ostenderet] Plus dixit, quam, *Nuptam alloqueretur*. Id.

31 *Sed esse falsa fama nolo gnatum*] Bene, quo sit gratiosior, non propter se dicit, quod facit, facere. *Idem*.

32 *Nec leviorem vobis*] Quid *leviorem?* an minus charum? ut contra *gravis*, honore dignus, et charus intelligitur. Virgilius, 'Ferit ense gravem Tymbræus Osirim.' *Gravis* etiam molestus intelligitur. ut Sallustius, 'Graviore bello qui prohibituri venerant socii, frigere.' *Gravis* etiam languidus. Virgilius, 'Ubi aut morbo gravis, aut jam segnior annis Deficit, abde domo.' *Idem*.

Nec leviorem] Ut contra, *gravis*, honore dignus et charus. *Idem*.

Leviorem] Minus constantem, infidum. *Mer. Casaubonus*.

Quibus est minime æquum] Parentibus scilicet. *Donatus*.

33 *Immerito*] Bona exceptio. hoc enim et cavere nobis, et præstare aliis possumus. *Idem*.

Immerito] Nam *meritus est de me*. Παρόμοιον. *Idem*.

Nam meritus de me est, quod queam, illi ut commodem] Et hoc artificiose

Terentius, ne vel meretricem dure a Pamphilo segregaret. *Idem.*

Quod queam, illi ut commodem] Sic in Andria, 'Magis id adeo mihi ut incommodet, quam ut obsequatur gnato.' *Idem.*

34 *Facilem, benevolumque, lingua tua*] *Facilem* ad peccatum, *benevolum* ad iracundiam retulit. *Idem.*

Lingua tua] Consuetudine magis, quam ratione dicit, *tua lingua.* ergo pro homine ipso. *Idem.*

Lingua tua jam] Subdistingue *jam:* ut appareat, Si lingua tua jam, quanto magis facta. *Idem.*

35 *Nam non sunt solæ arbitratæ hæ*] Nunc fatetur, se quoque accusatorem fuisse: nunc vero benevolum factum. *Idem.*

Hæ] Cum ἀποστροφῇ. *Idem.*

Ego quoque hoc etiam credidi] *Quoque* et *etiam* supervacue posita sunt: sed hic confirmationem ostendunt. *Idem.*

36 *Præter nostram opinionem*] Pro contra. *Idem.*

Præter nostram opinionem] Hoc est, innoxiam. *Idem.*

37 *Fac eadem ut sis porro*] Hoc est, persevera purgata esse. vult enim et de futuro cautum esse: ut supra, *Nam si id facis, facturave es.* Idem.

Nostra utere amicitia] Non jam *amore*, sed *amicitia.* Idem.

38 *Aliter si facias*] Ἀποσιώπησις. *Idem.*

Reprimam me] Al. *Sed reprimam me.* Verum istud *sed* in lib. Bembi non apparet; versus autem est Trochaicus, ut multi alii in hac scena. *Faber.*

Ne ægre quidquam ex me audias] Utrum *ægre* pro *male?* an *ægre* pro *invita?* Idem.

39 *Verum hoc te moneo unum*] Hæc figura oratoria παραίνεσις dicitur. *Idem.*

Qualis sim amicus, aut quid possiem] In secunda oratione Sallust. ad Jugurtham, 'Nam vim magis, quam benevolentiam ejus experire mallem.' *Idem.*

Qualis sim amicus, aut quid possiem] Hoc genus comminationis minus habet amaritudinis, sed plurimum gravitatis. *Idem.*

40 *Potius quam inimicus*] Contra quam ille (ut Don. hic) nescio quis apud Sall. 'Nam vim magis quam benevolentiam ejus experiri mallem.' Est autem in his Terentii, tacita comminatio, cum professione benevolentiæ. *Mer. Casaubonus.*

SCENA II. Iambicis Octonariis catalecticis constat. *Bœclerus.*

Nihil apud me tibi defieri patiar] *Verba nutricis fuisse Poëta demonstrat, petentis ordine longo, quæ sibi præbenda sint. unde quasi tædio singulorum generaliter hæc respondit.* Donatus.

1 *Nihil apud me tibi defieri patiar*] *Apud me,* dixit pro, Apud eum, ubi futura es. *Idem.*

2 *Defieri patiar*] Noluit dicere *deesse:* sed *defieri* dixit, ut id quod minus usitatum est, magis delectet auditum. *Idem.*

Defieri] Deesse, ut supra, et in Eun. 'Nihil cum est, nihil desit tamen.' *Mer. Casaubonus.*

Benigne præbeatur] *Benigne,* large. hoc enim est gratius, non solum præbere, sed benigne præbere. *Donatus.*

3 *Sed quum tu satura, atque ebria eris*] Hoc est in nutricibus non solum non turpe, sed etiam necessarium. Et, *hic satur,* et *hæc satura* fecit. *Id.*

Cum tu satura, atque ebria eris] De saturitate concedo: sed ebrietas nutricum perniciosa sæpe infantibus non una ratione. Sed et apud Aul. Gell. 'Si improba, si informis, si impudica, si temulenta est,' malæ nutricis signa, et nota. Conjiciebant igitur τὸ *ebria* hic ἐκ παραλλήλου, ut Grammatici loquuntur, positum, non aliud quam bene saturam significare. Ita enim vocem *ebriam,* pro *pleno,* usurpari interdum, satis notum est. Etiam apud Plaut. 'Cœnam ebriam,' lautam, co-

piosam, exponunt vulgo. Idem, *saturitate ebrium*, dixit in Captivis. Sed contrarium suadet apertiss. Plauti testimonium; 'Opus nutrici utrum habeat veteris vini, largiter ut dies noctesque potet.' Sed et vino *ali vires, sanguinem, coloremque*, tradit Plin. Nec tamen ista satisfaciunt, ut vinum nutricibus conducere credam ego: viderint medici. *Mer. Casaubonus.*

4 *Noster socer, video, venit*] *Noster*, blandientis dictum est. Virgilius, 'Noster eris.' Et magis hoc consuetudine dictum est, quam integritate. Aut certe ordo est, Noster socer venit: et deinde, *video:* aut deest *ut:* ut sit, *ut video.* Donatus.

5 *Dejerat*] Deos jurat. ut, 'Maria omnia juro.' Aut valde jurat. *Idem.*

Bacchis dejerat] Si correpte, *dejerat*, Deos jurat: si producte, valde jurat. Et bene senem iratum præoccupavit, dicendo, *dejerat sancte:* ne confligeret cum meretrice, et fieret fabula longior. *Idem.*

Hæccine ea est] Imitanda irati contemplatio: quasi dicat, Hæc est, quam uxori Pamphilus anteponit. *Idem.*

6 *Nec pol istæ metuunt Deos*] Hoc argumentum est, non illam vera jurare. Sanctum, ait, jusjurandum est, aut metu religioso, aut suppliciis sacrilegorum. At vero nec religiosæ sunt meretrices, inquit, nec dant pœnas: quippe quæ a Diis contemnantur. Tale est apud Virgilium de violato luco, qui vindicatus non est: 'Novimus et qui te, transversa tuentibus hirquis: Et quo, sed faciles nymphæ risere, sacello.' *Idem.*

Neque has respicere Deos opinor] Et inferiores sunt, inquit, quam in quas Dii vindicent. *Idem.*

Neque has respicere Deos] Nec merentur ut Diis pœnas referant, quia nec curæ Diis esse dignæ sunt. Et est ἀμφιβολία, quæ sensu manifesta est. *Idem.*

Neque has respicere Deos opinor] Plautus Persa IV. 4. 33. 'Nam generi lenonio Nunquam ullus Deus tam benignus fuit, qui fuerit propitius.' explicatio sententiæ habetur in Prologo Rudentis vs. 25. &c. *Bœclerus.*

Neque has respicere Deos opinor] Vel præmiis vel pœnis afficere, ut quas non omnino dignentur Dii sua cura et providentia. Nam malos extra providentiam Deorum esse putabant antiqui non pauci. *Mer. Casaubonus.*

7 *Ancillas dedo*] Repudiato jurejurando ad aliud transit firmius documentum. *Donatus.*

Quolibet cruciatu per me exquire] *Per me*, hoc est, me permittente: ut quod per legem tibi non licet, per me liceat. *Per me* ergo, me authore et permittente. *Idem.*

8 *Hæc res hic agitur*] Aut sic intelligendum est, quasi dicat, Hoc agebamus quum tu advenires, aut cum asseveratione pronuntiandum est, ut sit *res* veritas: quasi dicat, Hic non verba sunt, sed res agitur. *Idem.*

Hæc res hic agitur] Propositio eorum quæ dictura est, hoc modo, 'Hæc res hic agitur. [quæ res?] Pamphilo me facere ut redeat uxor, Oportet: quod si perficio, non pœnitet me famæ, Solam fecisse id, quod aliæ meretrices facere fugitant.' Multa Terentius feliciter ausus est, arte fretus: nam et socrus bonas, et meretrices honesti cupidas, præter quam pervulgatum est, facit: sed tanta vigilantia causarum et rationum momenta subjungit, ut ei soli merito videantur omnia licere. Nam hoc contra illud est, quod alibi ait, commune esse jam omnibus comicis bonas matronas facere, meretrices vero malas. *Idem.*

9 *Non pœnitet me fama*] Hæc figura λιτότης dicitur: minus enim dicit, quam significat. nam, *Non pœnitet me famæ:* pro eo quod est, Magnam famam cupide acquisiverim, significat. *Idem.*

Non pœnitet me famæ] Ne quæreremus, qui hoc meretrici prodesse posset. *Idem.*

10 *Solam fecisse*] Bene *solam*, ne nescisse officium meretricis Poëta videretur. *Idem.*

Solam fecisse id, quod aliæ meretrices facere fugitant] Id est, reconciliasse uxorem marito. *Idem.*

11 *Nostras mulieres suspectas fuisse*] Id est, in suspicione positas. Nam esse suspectas, ambiguum est: et nunc ejus partem manifestam videmus. *Id.*

12 *Nobis, in re ipsa*] *Nobis*, aut abundat, aut *cum molestia nostra* significat. *Idem.*

Porro hanc nunc experiamur] *Porro nunc*, futurum tempus ostendit. nam si jam invenisti quid, experiaris et ea quæ restant in reliquum tempus: quia jam de præteritis purgata est. *Idem.*

Hanc experiamur] Id est, utamur opera ejus. *Idem.*

13 *Crimini tua se falso uxor credidisse*] *Crimen* proprie dicitur id, quod factum est. Cicero, 'Veruntamen fac, tametsi criminosum id est.' Id est, falsa insimulatio est. *Idem.*

Crimini] *Crimen* nunc, pro falsa suspicione. Virgil. 'Formidine crimen acerbat.' Et, 'Semperque odiis, et crimine Drances Infensus juveni Turno.' Id est, et quod eum odisse, et quod se illi odio esse suspicaretur. *Idem.*

15 *Cito ab eo hæc ira abscedet*] Bene: in duabus enim personis causa videtur esse turbarum, socrus et Pamphili. *Idem.*

16 *Profecto in hac re nihil mali est quod sit dissidio dignum*] Moraliter, quasi quærendo et discutiendo hoc intulit. *Idem.*

Dissidio] Divortio. *Idem.*

Velim quidem hercle] Ut nihil sit dignum: hoc est, non peccaverit Pamphilus. *Idem.*

17 *Quid satis sit, faciet ipsa*] Id est, quicquid ad plenam ducit purgationem, faciet. *Idem.*

Quod satis sit, faciet ipsa] Vide supra sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

18 *Quid istæc mihi narras*] Reprehensio est, quasi longorum verborum Lachetis. *Donatus.*

An quia non tu ipse dudum] Correptio est. nam audivit, 'Manere affinitatem hanc inter nos perpetuam volo.' *Idem.*

An quia non tu ipse audisti dudum, De hac re animus meus ut sit Laches] Utrum quia dixit, 'Manere affinitatem hanc inter nos perpetuam volo:' an quia apud uxorem defendit adolescentem in amore meretricis? *Idem.*

19 *Illis modo exple animum*] Quasi dicat, quæ amaræ sunt et molestæ. *Idem.*

20 *Quod mihi es pollicita, tute ut serves*] Id est, jusjurandum apud mulieres. *Idem.*

21 *Ob eam rem vin' ergo introëam*] 'Vis,' dicit, ut ostendat in hac re cunctationem suam. *Idem.*

23 *Nam nupta meretrici hostis est*] Caute etiam hoc præstruit Poëta, ne non verisimile videatur, potuisse meretricem concorditer cum pellice agere. Nam nupta meretrici hostis alia, scilicet inimica.

Nam nupta meretrici hostis est, a viro ubi segregata est] Invisa semper, ut meretrix: sed tanto magis tum, ut pellex. *Mer. Casaubonus.*

At hæ amicæ erunt] Tibi scil. ut mox. *Idem.*

At hæ amicæ erunt] Versus non stat, nisi legas, *hæc*, ut in lib. Bembi. Veteres enim dicebant, hæc, isthæc, illæc, pro, hæ, istæ, illæ. Ita alibi apud Terentium. Quin et superius paulo, illo versu: *Nam non sunt solæ arbitratæ hæ, ego quoque credidi;* scribi oportet *hæc*, ob metrum. Id quod insciens præterieram. *Faber.*

25 *At easdem, &c.*] Hunc versum qui delendum putant, male putant. Exemplum habes alibi apud Terentium, ubi cum duobus sermonem habemus,

sæpe fit, et quotidie videmus fieri, ut uterque respondeat variis quidem verbis, sed eodem sensu. *Faber.*

At easdem amicas fore tibi] Hic quidem senes: verum aliæ causæ sunt, quæ mulieres faciunt molestas: et hæ autem spectatoribus notæ sunt ex argumento. *Donatus.*

26 *Et te simul suspicione exsolves*] Hoc est quod supra dixit, *crimen:* nos quoque suspicionem interpretati sumus. *Idem.*

Exsolves] Expedies. *Idem.*

27 *Pudet Philumenæ*] *Pudet* duo significat: sive ille peccarit quem pudet, sive ille cujus pudet. Et familiariter *Philumenæ*, tanquam notæ ex Pamphilo. *Idem.*

Pudet Philumenæ] Conscientia communis viri et pellicatus. *Idem.*

Perii. pudet Philumenæ] Impura meretrix (sed in hoc pudica) pudicæ mulieris conspectum non sustinet. *Mer. Casaubonus.*

Sequimini me huc intro ambæ] Ancillis dicit, quæ sunt κωφὰ πρόσωπα. *Donatus.*

Sequimini me intro ambæ] Meretrices enim egredientes domo ancillas trahebant secum pedissequas. supra Thais Eunucho III. 2. 53. 'Vos me sequimini.' *Bœclerus.*

Me sequimini intro ambæ] Ancillas alloquitur. *Mer. Casaubonus.*

28 *Quid est quod mihi malim, quam quod huic*] Sensus hic est, Quid est quod magis optem mihi evenire, quam quod simul proderit etiam meretrici? *Donatus.*

Quid est quod mihi, &c.] Sic hoc ergo intulit pro novo. Mirandum est enim evenire potuisse, ut idem et seni et patri prosit, quod meretrici. *Idem.*

Quid est quod mihi malim] Ut amicitia mihi et sibi prosit. Et ostendit, commune sibi bonum esse. *Idem.*

Evenire] *Evenire*, bis subaudiendum. *Idem.*

Quid mi est quod malim, quam quod huic intelligo evenire, ut Gratiam ineat sine suo dispendio, et mihi prosit] Hic esse errorem ne ullus quidem suspicatus est, et locum tamen scio esse depravatum, legique oportere, *et sibi prosit.* Rem ita explico: Suave est inire gratiam ab aliis, sed ab aliis gratiam inire, et sibi eadem opera prodesse, id vero tale est, mihi ut nihil aliud magis optandum videatur. Hæc loci sententia est. Atqui isthæc muliercula id ipsum faciebat: quippe inibat gratiam a Lachete, et eodem tempore *sibi* proderat. Id quomodo? Laches ipse explicabit; *Nam* inquit, (isthæc autem vocula causam complectitur) nam si hanc a me gratiam ineat, scit *sibi* famam (id enim significat *nobilitas*) paratam esse, tum et amicitiam meam, et boni aliquid, præterea, sibi proventurum. *Faber.*

29 *Ut gratiam ineat sine suo dispendio*] Recte. Difficile est enim gratiam inire sine damno. *Donatus.*

Et mihi prosit] Mire: quia difficile est amicum sine damno acquirere. Et quia cum lucro non potuit dicere: et hoc ipsum bonum fecit, quia sine damno. Ergo velut tria sunt: ut gratiam ineat, ut sine damno, et ut mihi prosit. *Idem.*

Et mihi prosit] Gratulatur sibi senex ita rem commode cadere, ut, dum sibi studet, et suo ipsius obsequitur animo meretrix; eadem opera et quod sibi quoque gratissimum factura sit. Hoc autem dicens ideo inducitur a Poëta, ne alioquin præter morem et verisimilitudinem bonam nimis et ingenuam meretricem fingeret, si totum hoc quod agit, studio commodandi aliis et gratificandi ageret. Quæ præcipua laus Terentii, et in quo palmam aliis Comicis præcipue præripuit, quod nihil fingit, nisi quod credi facile possit, et ad naturam omnia solertissime exigat. *Mer. Casaubonus.*

30 *Pamphilum vere ab se segregarit*] Proprie ab meretrice *segregari* dici-

tur: ab uxore, *disjungi*. Donatus.

31 *Scit sibi nobilitatem ex eo, et rem natam*] Quasi dicatur, Ecce quam amavit Pamphilus! Sed hoc sentire et dicere patris est, stulta pietate magnificantis filium. Ut, 'Meum gnatum rumor est amare.' Et proprie *nobilitatem* dixit. nam et *meretrix* et *gladiator nobiles* dici solent. *Idem.*

Scit sibi] Quod nimis amat, ait *nobilitatem*. Idem.

Ex eo] Utrum ex Pamphilo? an *ex eo*, ex ea re, id est quod segregaverit vere ab se Pamphilum? et hoc est melius. nam nobilis meretricis est, non timere ne alterum non inveniat. aut nobilis est, cognitam fieri etiam senibus. *Idem.*

Scit sibi nobilitatem] Explicatur versus 11. *Bœclerus.*

Scit sibi nobilitatem ex eo] Bacchis, ut videtur, ante Pamphili amorem, obscurior. ex ejus nobilitate, parta ipsi nobilitas, et gloria. *Mer. Casaubonus.*

Et rem natam] Ex patrocinio et amicitia senis. *Donatus.*

Rem natam] Quia multa in eam contulit. *Idem.*

Rem natam] Supra, act. IV. sc. 4. 'Sumptus quos fecisti in eam, quam æquo animo tuli!' *Mer. Casaubonus.*

Et gloriam] Ex facto raro in meretricibus. *Donatus.*

Et gloriam esse] Quia defendit eum apud soceros et uxorem: et quod marito meretrix conjugem reddit. *Idem.*

SCENA III. Trochaicis et Iambicis septenariis constat scena. *Bœclerus.*

Ædepol ne meam Herus esse operam deputat parvi pretii] *In tota hac fabula servus piger et curiosus inducitur: neque quidquam illi evenit ex sententia sua.* Donatus.

1 *Ædepol ne meam*] Totum a stomachante dicitur: quasi qui nunc maxime injuriam persenserit. *Idem.*

Ædepol ne meam] In hac scena καταστροφὴ populo exponitur. *Idem.*

Edepol, &c.] Τὸ θυμῆρες τῆς κωμῳδίας supra cœptum hic absolvitur in persona Parmenonis. *Bœclerus.*

Ædepol næ] Alii *ne:* pro *non*, scilicet: eodem redit; ut *floccifacio*, et *non flocci facio*. Mer. Casaubonus.

Deputat parvi pretii] Quia sic scilicet abutitur. Deputat parvi eam, qui deputat eam in re nullius pretii consumendam. *Donatus.*

2 *Frustra ubi totum desedi diem*] Deest *illuc:* ut sit, illuc ubi frustra totum desedi diem. *Idem.*

Totum desedi diem] Nota accusativo casu usum esse. *Idem.*

3 *Myconium hospitem dum exspecto*] Memoriter et vigilanter servus Myconium hospitem et Callidemidem dixit: ne videretur negligentia vel oblivione sua non invenisse, ad quem missus est. *Idem.*

Myconium hospitem] Bene ostendit se memorem et signorum et nominum, ut videatur vere illusus, quum operam dederit. *Idem.*

4 *Itaque ineptus*] Moraliter additum *ineptus*. et *ineptus*, quasi inaptus. *Idem.*

5 *Adolescens, dicdum, quæso*] Vernaliter et comice se ipsum servus imitatur. et est μίμησις. *Idem.*

Dic dum] *Dic dum*, ut *adesdum*, *facito dum*, et similia. Grammatici vocant *parelcon*, et syllabicam adjectionem. *Mer. Casaubonus.*

Es tu Myconius] Nam ut tria mandata sunt inquirenda, tria inquisita sunt ordine. *Donatus.*

6 *Non sum*] Respondebat ille, scil. *Mer. Casaubonus.*

7 *Omnes negabant*] Bene transit a μιμητικῷ ad διηγηματικὸν, et συντόμως. *Donatus.*

Neque enim quemquam esse arbitror] Id est, non puto eum esse in mundo. *Idem.*

Neque enim quemquam esse arbitror] O. l. s. *neque eum*. ita et Donatus, si bene consideretur. *Faërnus.*

8 *Jam pudebat*] Sedere, an interrogare? *Donatus.*

9 *Ab nostro adfine euntem video*] Satis moraliter inducitur servus dicere, *ab nostro adfine:* quum domini ejus sit, non ipsius. Sic et prius, 'Noster socer, video, venit,' pro, Pamphili socer. *Idem.*

Exeuntem video] Docte Poëta præmonstrat locuturam personam. *Idem.*

Quid huic hic est rei] Rursus curiosus nihil sciturus est, et excursurus piger. *Idem.*

10 *Parmeno, opportune te offers*] Attendendum, quod ab initio comœdiæ usque ad finem, Parmeno mittitur ut currat: et celatur, ut nesciat, quod curiose desiderat. *Idem.*

Propere curre ad Pamphilum] Facete Poëta inde incipientem facit, quod ille minime vult, dicendo *curre.* Idem.

11 *Quid eo*] Id est, ad Pamphilum. *Idem.*

Ad te] Vide curiosum non recusare laborem, quo causam sciat. *Idem.*

Ad te] Non ad te conveniendam: sed domum, *ad te* significat. *Idem.*

Imo ad Philumenam] Mire tota fabula invenit, quamobrem currat Parmeno. *Idem.*

12 *Quid rei est*] Totum pro persona. *Idem.*

Tua quod nihil refert, percontari desinas] Οἰκονομικῇ διανοίᾳ et eximie dixit, quasi minus sit injurium prohibere interrogare, quam interroganti non respondere. Et memento hanc esse, cui in principio nihil cœlaverit Parmeno. *Idem.*

Tua quod nihil ref.] Ex Plauti Sticho II. 1. 48. 'Tua quod nihil refert, ne cures.' *Bœclerus.*

13 *Nihil aliud dicam*] Vult rem per mandata colligere. *Donatus.*

Nihil aliud dicam? etiam] Donatus non expedit satis. *etiam* sub. dicas, i. e. præterea hoc dicas. *Bœclerus.*

Ba. *Etiam cognosce annulum illum Myrrhinam*] *Etiam* adverbium est vel consentientis, vel reminiscentis: sed magis reminiscentis modo. Sic Cicero, 'Etiam, quod pene præterii, capella quædam est, mire facta.' *Scio:* non *audio,* inquit, sed *scio.* Donatus.

14 *Scio*] Audio te, intelligo. *Mer. Casaubonus.*

16 *Sed cessas*] Hoc est, tardas et quiescis? urget autem cum cursu. *Donatus.*

Minime equidem] *Cesso* subauditur. *Idem.*

Potestas haud data est] Cessandi scilicet. *Idem.*

17 *Ita cursando atque ambulando*] Est enim cursus et navigantis et equitantis. *Idem.*

18 *Quantam obtuli adventu meo*] Reliqua pars argumenti per μονῳδίαν narratur. *Idem.*

19 *Quot commodas res attuli*] *Quot,* tam multas. Et more suo *attuli* dixit. *Idem.*

Quot autem ademi curas] Sic ante, 'Ut metum, in quo nunc est, adimam: atque expleam animum gaudio.' *Idem.*

Quot commodas res attuli! Quot autem ademi curas] Hæc omnia admirantis sunt. ut Virgil. 'Quis novus hic nostris successit sedibus hospes!' *Idem.*

20 *Gnatum ei restituo, &c.*] Ἐξαρίθμησις. *Idem.*

21 *Reddo*] *Redditur* nobis, quod nostri cupidum est; *restituitur* nobis, cujus cupidi sumus. Bene ergo 'Gnatum restituo,' 'Uxorem reddo.' *Idem.*

22 *Qua re suspectus suo patri et Phidippo fuit*] Ergo non unum beneficium, sed tria sunt. *Idem.*

Exsolvi] Variavit tempora, *restituo, reddo, exsolvi.* Idem.

Exsolvi] Exsolvi ejus rei suspicione, quam ob rem, vel, qua re susp. &c. *Mer. Casaubonus.*

24 *Nam memini abhinc menses decem*] *Menses decem* dixit: et recte: ut de hoc peperisse demonstret. *Donatus.*

Abhinc menses decem fere] Bene expressit tempus, ut nulla ex parte dubitaretur, Philumenam ex Pamphilo peperisse. unde mox in tota narratione, qua Bacchis spectatoribus rem exponit, accurate omnia colliguntur, sicut Donatus diligenter observat. *Bœclerus.*

Ab hinc menses decem] Nono mense exacto, vel certe quadragesima præcise septimana, parere fœminas hodie vulgo credunt; unde quæ in veteribus de decem mensibus, de lunaribus quidam (Turnebus aliique) interpretantur. At medici tum veteres, tum recentiores, decimum mensem totum pro legitimo non minus habent, quam nonum, ut mirum non sit, si, ut nos noni, ita veteres decimi mensis meminerint. Gellius adeundus, Noct. Attic. l. III. c. 16. Sed et Sennertus, aliique nostri temporis præstantissimi medici. *Mer. Casaubonus.*

Nocte prima] Primis partibus noctis, vel primore: ut, 'Vidimus obscuris primam sub vallibus urbem.' *Donatus.*

Nocte prima] Ineunte nocte. vel noctis prima parte, quam alii *concubium*, alii *conticinium* appellatam volunt. Ita alibi, 'Prima fabula,' pro, prima parte fabulæ: 'Ultima platea,' &c. *Mer. Casaubonus.*

25 *Confugere anhelantem*] Ex his argumentis potest colligi, hunc esse, qui virginem vitiaverit. *Donatus.*

Confugere anhelantem] Vide signa conjecturalia: quod confugere vidit, timebat: quod anhelantem, colluctatus fuerat: quod domum, celari volebat: quod sine comite, pudendum fuerat facinus: quod vini plenum, temerarium: quod annulum habebat, raptum indicat. Vides igitur his indiciis ut virginem apparet vitiatam. *Idem.*

27 *Mi Pamphile, inquam, amabo*] Hæc blandimenta sunt muliebria. *Idem.*

27 *Quid exanimatus es, obsecro? aut unde annulum istum nactus*] Principalia signa vitii illati, perturbatio et annulus. *Idem.*

Quid exanimatus es, obsecro? aut unde annulum istum nactus] Brevitati consulit Terentius: nam in Græcia hæc aguntur, non narrantur. *Idem.*

28 *Simulare*] Fingere, ac pro vero falsum tradere. *Idem.*

Ille alias res agere se simulare] Id est, alias res agentem se fingere: pudebat enim amicæ de alterius stupro fateri: et ei amicæ, quam tum deperibat. *Idem.*

29 *Nescio quid suspicarier*] Pro aliquid. *Idem.*

Nescio quid suspicarier magis cœpi inst.] Distinguendum est: *nescio quid suspicarier magis cœpi, instare ut dicat.* sub. et instare. minus elegans mihi hæc ellipsis hoc loco videtur. sed sensui aliter succurri non potest. *Bœclerus.*

30 *Homo se fatetur vi in via virginem nescio quam compressisse*] Bene additum *homo*: et oratorie *nescio quam.* ex quo dicto omnis error est natus. Nam appone nomen, et nulla fabula est. *Donatus.*

Nescio quam] Vel quia vere nesciebat: vel quia sic dicendum fuit, ne amare illam videretur. *Idem.* Non disjungit particula *vel*, sed conjungit, i. e. tum quia vere nesciebat, (id enim fabula clamat,) tum quia hoc genus loquendi, in quo Donatus μίμησιν agnoscit, opportunum erat apud amicam, ex causa addita. *Bœclerus.*

31 *Luctat*] Antique, pro *luctatur.* Mer. Casaubonus.

35 *Hæc tot propter me gaudia*] Inclusit narrationem fabulæ more suo: ne hæc in futuro actu exspectaremus. *Donatus.*

36 *Etsi hoc meretrices aliæ nolunt*] Color necessarius a verisimili. Se enim alibi dixisse, 'Bonas matronas facere meretrices malas,' meminit. *Idem.*

Neque enim est in rem nostram] *In*

rem, in utilitatem, id est, pro commodo. *Idem.*

38 *Ad malas adducam partes*] Vide supra, sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

39 *Ego, dum illo licitum est*] An meruerit Pamphilus. *Donatus.*

Dum illo licitum est, usa sum benigno] Dum licitum est, usa sum illo benigno, &c. trajectio, sive transpositio, quales apud optimos scriptores non paucæ. *Mer. Casaubonus.*

40 *Incommode mihi nuptiis evenit*] Sic dixit, quemadmodum dicimus, 'Ei male evenit,' aut 'Bene ei contigit.' *Donatus.*

Incommode mihi nuptiis evenit] Ἀνθυποφορά. Et est ordo, Incommode mihi evenit ex nuptiis: et *incommode*, pro incommodo. *Idem.*

Nuptiis] Deest *ex.* ut sit, *ex nuptiis.* Idem.

Incommode mihi nuptiis evenit] Nuptiæ illæ non in rem meam: mihi incommodæ: fateor, sed id nulla mea culpa, quæ impedire non potui. *Mer. Casaubonus.*

Factum fateor] Ἀνθυποφορά. *Donatus.*

41 *Ne id merito mihi eveniret*] Ergo hæc dolemus, quæ meritò contingunt. *Idem.*

42 *Multa ex quo fuerint commoda, ejus*] Ratio cur nova omnia fiant, et contra officium meretricis. *Idem.*

Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommoda æquum est ferre] Hoc eo tractu vocis, et ea æquanimitate dicendum, quale in Adelphis, 'Quando eum quæstum occœperis, Accipienda et mussitanda injuria adolescentium est.' *Idem.*

Ejus incommoda] Vide supra act. IV. sc. 2. 'Incommoda ejus,' pro 'Incommoda quæ ex eo.' Vide Phor. V. 8. 'Odio tuo,' &c. *Mer. Casaubonus.*

Scena IV. Satura est hæc quoque scena, ex Trochaicis tetrametris catalecticis et acatalect. itemque Iambicis non unius generis. vide Faërnum præsertim. Omnes addunt Grammatici recensentis nomen; *Caliopius recensui.* Bœclerus.

1 *Vide, mi Parmeno, etiam sodes, ut mihi hæc certa*] Bene *hæc* repetit. verum est enim, ut quod misere cupimus, id etiam tardius credamus effectum. Sic et in Heautontimor. 'Ego vereor magis.' *Donatus.*

Vide mi Parmeno] Versus hi trochaici sunt tetrametri: sed hic et septimus, acatalectici. alii catalectici. *Faërnus.*

2 *Ne me in breve conjicias tempus gaudio hoc falso frui*] An ordo est, *Ne me conjicias frui hoc falso gaudio in breve tempus?* ita volunt. Miro genere ὑπερβατικῆς συλλήψεως, ut sic vocemus, extulit hunc sensum, *Ne me conjicias in falsum et breve gaudium.* ne me conjicias in falsum gaudium, quo si breve ad tempus fruerer, evanesceret. Affectus ipse cum φράσει exprimitur ἐκ παραλλήλου Heaut. II. 3. 51. 'Ne me in lætitiam frustra conjicias.' et vs. 61. 'Cave ne falsam gratiam studeas inire.' Latine scilicet dicitur, In gaudium breve, In lætitiam brevem conjicere aliquem. quam phrasin, non simplici, ut diximus, figura, ad *tempus* transtulit poëta: *Ne me in breve conjicias tempus, ad fruendum falso gaudio.* nam et ita potest, ac fortasse debet, ordinari. *Bœclerus.*

Visum est] Dixerat Pamphilus, *Vide, mi Parmeno, &c.* id est, cave diligenter, provide, &c. respondet eodem verbo Parmeno, *visum est.* i. cautum a me est, provisum diligenter, &c. ita mox, *Manedum: maneo.* Mer. Casaubonus.

Deus sum] Heaut. act. IV. sc. 3. 'Deorum vitam adepti sumus.' *Idem.*

4 *Manedum*] *Dum* abundat. *Donatus.*

Timeo ne aliud esse credam, atque aliud nuncies] Insperatum gaudium, somnio simile. *Mer. Casaubonus.*

5 *Sic te dixisse opinor*] Miro affectu inducitur, vix adduci ad creden-

dum, quod gaudet Pamphilus. *Donatus.*

7 *Ita inquam*] Quasi jam ante fassus, dico. *Idem.*

8 *Quis me est fortunatior venustatisque adeo plenior*] Ob beneficia Veneris; cui contrarium 'invenustus,' cui contra reciderit, quod amat. *Idem.*

Venustatisque adeo plenior] Bene Donatus comparatione similis loci explicat. Sed Nonius Marcellus quorsum excedit, cum *vetustatem* hic nobis pro *venustate* reponit? 'Vetustas,' inquit, 'et antiquitas, vel felix, vel sapiens, vel mansueta est habita.' Terentius Hecyra: 'Quis me est fortunatior vetustatisque adeo plenior?' Non est usus bono Terentii codice. aut habuit in animo vs. 18. *Bœclerus.*

Venustatisque adeo plenior] Id est felicitatis. Vide And. act. I. sc. 5. ad illa: 'Adeon' hominem invenustum esse, aut infelicem quenquam ut ego sum?' *Mer. Casaubonus.*

9. *Quid donem? quid? quid? nescio*] Μελλησμός. ut: 'Pelagine venis erroribus actus, An monitu divum: an quia te fortuna fatigat, Ut tristes sine sole domos, loca turbida, adires?' *Donatus.*

Egon' te pro hoc nuncio quid donem] Phorm. act. V. scen. 7. 'Argentum quod habes condonamus te.' *Mer. Casaubonus.*

11 *Nam neque in nuntio*] Magis scire vult, quam munus accipere. *Donatus.*

Nam neque in nuntio, neque in me ipso boni quid sit, scio] Facete agit Terentius: quanto magis Parmeno curiosus est, tanto magis nescit illa, quæ cupit. *Idem.*

Nam neque in nuntio, &c.] Monuimus ab initio peculiare hujus fabulæ artificium esse, celari quædam, secus quam in aliis fit comœdiis. Id poëtæ consilium servi hujus curiositas subinde lacessit, sed frustra: i. e. conspectius reddit. Sed hæc omnia a vs. 9. usque ad 39. Fr. Guyetus una litura delet. Et sunt sane in his, quæ nemo quisquam hactenus explicaverit, aut explicaturus forte satis sit in posterum. nec sententiæ tantum, sed et personæ commiscentur. *Bœclerus.*

Neque in nuncio, neque in me ipso, tibi boni quid sit, scio] Andr. act. II. sc. 1. 'Ego Charine neutiquam officium liberi esse hominis puto, Cum is nihil promereat, postulari id gratiæ apponi sibi.' *Mer. Casaubonus.*

16 *O Bacchis, o mea Bacchis, servatrix mea*] Bene additum est, *servatrix mea.* Et *mea*, quod supra dixit, amatoris est. *Donatus.*

17 *Factis ut credam, facis*] Difficile enim erat credere, his rebus gaudere meretricem. *Idem.*

Factis, ut credam, facis] Olim cum lætum aliquid alicui gratulabantur, et gaudere se solenni formula profitebantur, respondebat ille, cui gratulabantur; *credo*, vel, *creditur.* Supra, act. III. sc. 5. 'Bene factum te advenisse Pamphile, Atque adeo, &c. P. Creditur.' Phorm. act. II. sc. 1. 'Mi patrue, salve. salvum advenire' (gaudeo, scil. vide ibi) 'D. credo.' Alibi quoque exempla observantibus occurrent. Hic igitur cum Bacchis solita formula Pamphilo felicitatem suam gratularetur, non contentus ille simplici responsione, 'Credo: factis' (inquit) 'ut credam facis.' q. d. Si alii crederem, aut credere me saltem pro more responderem, qui se gaudere profiteretur; quanto magis tibi, cui potissimum debeo hanc felicitatem, quam mihi gratularis? Hæc vera loci sententia, quam Don. non est assecutus. Hinc etiam lux non uni Plauti loco, in Sticho. Antipho senex, Pamphilippo adolescenti solita formula incolumem reditum in patriam gratulatur: 'Ita me Dii bene ament,' &c. respondet ille, jocose, 'Satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse Antipho:

Nunc quia te amicum mihi experiar esse, Creditur tibi.' *Mer. Casaubonus.*

19 *Ut voluptati obitus*] *Obitus* occursus: *ob* enim significat contra. Ergo *obitus*, aditus. Legitur et, *voluntate obitus*. Donatus.

Obitus, sermo, adventus tuus] Inter *obitum* et *adventum* hoc interest: quod *obitus* est, quem casus affert: *adventus*, quem voluntas et destinatus locus. *Idem.*

Ut voluptati obitus, sermo, adv.] Donatus *Obitum* et *adventum* hic distinguit. Nonius alibi *obitum* pro *adventu* accipit. *Bœclerus.*

Obitus] Occursus. *Mer. Casaubonus.*

22 *Tune mihi istuc*] Quia blandimentum magis meretricium est. *Donatus.*

Tu ne mihi istuc] Ex eodem libro et Victoriano lege, *tun*, et versus procedit, si *mihi* monosyllabum feceris. *Faërnus.*

Recte] Non sine causa. *Mer. Casaubonus.*

23 *Numquam ante hunc diem meis oculis eam, quod nossem, viderum*] Hoc est, numquam sic videram, ut eam nossem. *Donatus.*

Nunquam ante hunc diem meis oculis eam, quod nossem, videram] Potuit enim vidisse, cum non nosset. *Mer. Casaubonus.*

Quod nossem] Id est, quod meminissem, quod scirem: ac per hoc, numquam videram. ut alibi, 'Non equidem istuc, quod sciam.' *Idem.*

24 *Perliberalis visa est*] Plautus in Persa IV. 3. 75. 'Hæccine illa est furtiva virgo? To. Juxta tecum æque scio, Nisi quia aspexi. equidem edepol liberalis est, quisquis est. Do. Sat edepol concinna est facie.' *Bœclerus.*

Dic verum] Bene instanter ex meretrice quærit, quid de forma uxoris sentiat. scit enim hanc judicem esse pulchritudinis posse: vel quod fœmina, vel quod æmula? *Donatus.*

25 *Numquid*] Num aliquid. acuendum ergo *quid.* Idem.

Neque opus est, adeo mutito] Vel tenui dicto. *Idem.*

26 *Adeo mutito*] And. act. III. sc. 2. 'Itaque hercle nihil jam mutire audeo.' *Mer. Casaubonus.*

Non fieri hoc itidem ut in comœdiis.] Mire: quasi hæc comœdia non sit, sed veritas. aut deest *aliis.* Donatus.

Ut in comœdiis] Deest *fit.* Idem.

Ut in comœdiis] Sed Terentio prævivit Plautus. ut in Amphit. 'Nam mihi quidem, hercle, qui minus liceat Deo, minitarier populo, ni decedat mihi, quam servulo in Comœdiis?' *Mer. Casaubonus.*

27 *Omnia omnes ubi resciscunt*] In fine enim comœdiæ nihil cuiquam cœlari solet. *Donatus.*

Quos par fuerat resciscere] Scribe *sciscere*, cum Faërno. Alioqui non esset Trochaicus. *Faber.*

Hic, quos par fuerat] *Hic*, in hac comœdia, aut in hac re. *Donatus.*

28 *Neque resciscent, neque scient*] *Resciscunt* ad quos pertinet. Et *resciscunt* qui nesciunt: *sciunt* qui negligunt. Et *resciscimus* ex alio, *scimus* etiam per nostram opinationem. *Rescire*, est recognoscere, et vix invenire quod quis nescierit. *Idem.*

Neque resciscunt, neque scient] O. fere l. s. et in iis Bembinus, et Victorianus, et Basilicanus, itemque Donatus, *resciscent.* Faërnus.

30 *Jurejurando meo se fid. hab.*] Ita libri scripti. unde Faërnus putat, in recto casu dictum fuisse *jurejurandum.* Nolim huc descendere; cum propiora sint tuendæ locutioni præsidia. *Bœclerus.*

32 *Speroque hanc rem eventuram*] Idem liber et aliqui alii ita habent, *rem esse eventuram.* quod et ad rationem trochaici pertinent. *Faërnus.*

33 *Here, licetne scire ex te*] Ridicule instat scire, ignoraturus Parmeno. *Donatus.*

34 *Tamen suspicor*] In *tamen*, n eliditur. ut et alibi, 'Tamen vix humane patitur.' *Idem.*

35 *Egone hunc ab orco mortuum*] Verba sunt cogitantis. ideo et ἐλλειπτικῶς loquitur. *Idem.*

Nescis, Parmeno] Addidit stimulos curiositati ejus. *Idem.*

37 *Immo vero scio, neque hoc imprudens feci*] Recte : parvum enim beneficii meritum, si ab imprudente præstitum videatur. *Idem.*

Immo vero scio, neque hoc imprud. f.] Nihil durius correctione Petiti: *immo vero scio : næ quæ hic imprudens feci.* Qui novit Terentii stilum, nihil tale exspectat. an iterum tentat curiosius, resciscere secretum, dum ad Pamphilum loquitur ? Nam quod vs. 40. ait, 'Imprudens plus boni feci,' &c. id ad spectatores dicitur, et hoc significat: cum annulum Myrrhinæ repertum esse Pamphilo renuntiavi, quid inde sequeretur, ignorabam quidem ; sed boni aliquid fuisse, nunc satis animadverto. *Bœclerus.*

Neque hoc imprudens feci] Non hoc serio dicit Parmeno, sed servili quadam jactantia et exsultatione: neque aliter accipienda responsio Pamphili. *Mer. Casaubonus.*

38 *Temere quicquam Parmenonem prætereat*] Quod interdum non temere prætereat, quod habet faciendi necessitatem. *Donatus.*

Temere quicquam Parmenonem prætereat] Sibi ipsi hoc dicit, et se nominat. Ut, 'Degeneremque Neoptolemum narrare memento.' Et, 'Age nunc : Phormionem, qui volet, lacessito.' *Idem.*

Temere quicquam] Utrum hoc dicit, Non temere, neque per imprudentiam geritur, quicquid utile est ? an hoc dicit, Nihil potest transire temere, quod utile factu est, quin gratiam sui habeat? An hoc dicit, An quicquam Pamphilus prætereat temere, ita ut non remuneret bonum factum Parmenonis, quod sibi utile fuerit ? Et convenit hoc dictum meretrici abeunti. *Idem.*

Omnes nostri Mss. habent : *An temere quicquam Parmenonem prætereat.* Ita etiam Donatus legit: sed dubitat, utrum ex persona Bacchidis hæc dicantur, quasi esset : *An quicquam Pamphilus prætereat temere, ita ut non remuneret bonum factum Parmenonis, quod sibi utile fuerit?* Id quod durum fuerit ; ut nesciam, quomodo potuerit Grammatici stomachus concoquere talem sensum, istis verbis enuntiatum. Faërnus ex Bembino libro hunc sermonem Pamphilo tribuit ; et ex eodem legit, *Parmeno.* unde in nostram editionem irrepsit. Placet, quod de persona Pamphili affertur, cujus in servum ironiæ aptius videntur convenire hæc verba. nam quatenus Parmenoni tribuuntur, nihil satis constanter expedivit Donatus. simplicius tamen fuerit tum sic accipere, ut continuet suam εἰρωνείαν Parmeno, quam cœpit in illis ; 'Immo vero scio ; neque hoc imprudens feci : an enim Parmenonis industriam facile effugiat aliquid ex illis quæ facienda sunt, quæ fieri debent ?' Mallem autem retinere τὸ *Parmenonem.*

Ultimum versum ex Plauti Captiv. Prol. imitatione traductum, non unus eruditorum monuerunt. *Bœclerus.*

39 *Plus hodie boni feci imprudens*] Bonum facere, recte potest et imprudens. bene facere, nemo, nisi prudens. Sen. 'Non erant illi sapientes viri, etiamsi faciebant facienda sapientibus.' *Mer. Casaubonus.*

40 *Feci imprudens, quam sciens ante hunc diem unquam*] Quia non convenit servo scienti, recte facere, bene addidit, imprudenti sibi evenisse, ut bene faceret, quod prudens nunquam fecerit. *Donatus.*

Imprudens, quam sciens] 'Αντίθετον secundum. Nam imprudentem scienti reddit, non prudentem. *Idem.*

PHORMIO.

PERSONÆ] In nuperis editionibus Batavicis Stilpho adolescens ponitur inter personas mutas bis male. Nam Stilpho est Chremes, et Chremes senex erat, ut ex comœdiæ historia constat. Illum itaque hinc sustuli. Legitur et in iisdem ancilla Dorcio; error haud ferendus; illa enim puella dicebatur Dorcium, ut Stephanium, Lampadium, Glycerium, &c. *Faber.*

Senarii sunt. vs. 3. Mss. nostri duo; *retrahere* pro *deterrere.* vs. 22. omnes; *sibi esse id rel. p.* vs. 28. unus; *agetur.* vs. 34. duo; *autoris virtus.*

Donati annotatio in hunc prologum valde diligens et erudita est. *Bœclerus.*

Postquam Poëta vetus Poëtam non potest] *Hoc initium a destructione personæ adversarii sumitur, conjunctum cum insinuatione personæ Terentianæ.* Donatus.

1 *Postquam Poëta vetus Poëtam non potest*] Nota, *postquam* apud veteres non præterito modo, sed etiam præsenti tempori adjungi. Ut, 'Postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.' Quamquam sunt, qui *postquam* simpliciter pro *quoniam* accipi velint. *Idem.*

Postquam Poëta vetus] Qui jam diu est, non qui jam diu fuit. Ergo ut vinum, *vetus:* non vetus, ut Ennius. *Idem.*

Postquam Poëta vetus Poëtam] Jocunda repetitio. ut, 'Diva deum.' Et, 'Notos pueri puer indue vultus.' *Idem.*

Postquam Poëta vetus Poëtam non potest] 'Αντίθετον primum per σύλληψιν primam, ita ut extrinsecus novum audire Poëtam oporteat. *Idem.*

Poëta vetus] Vide ad Andr. prolog. *Mer. Casaubonus.*

2 *Retrahere a studio*] Sic loquitur, quasi rem scenicam magis lædere voluerit Luscius, quam Terentium. *Donatus.*

Retrahere a studio] Liber Victorianus *ab*, ut et infra. *Faërnus.*

Transdere] *Transdere* veteres sonantius, quod nos lenius dicimus *tradere:* ut *tralatum*, nos *translatum* e contrario. *Donatus.*

Et transdere hominem] Comice et venuste inseruit *hominem:* ut, 'Levibus huic hamis consertam, auroque trilicem Loricam, quam Demoleo detraxerat ipse Victor, apud rapidum Simoënta sub Ilio alto; Donat habere viro, decus et tutamen in armis.' *Idem.*

Transdere] Alii, *tradere.* Veteres *transdere*, quod nos mollius *tradere.* ac nos ex contrario, *translatum*, quod illi, *tralatum.* Don. *Mer. Casaubonus.*

3 *Maledictis deterrere*] Sensus hic est: Ipse se, inquit, adversarius fatetur victum, qui a rebus exclusus, ad verba delapsus est. *Donatus.*

Maledictis deterrere] Deest *eum.* ut, 'Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam Connubio jungam stabili.' *Idem.*

4 *Qui ita dictitans*] Impudentiam ostendit per frequentativum verbum. *Idem.*

Quas antehac fecit fabulas] Et hic lentum accusatorem facit, qui præterita ingerat, et de quibus jam sit judicatum in melius. *Idem.*

5 *Tenui esse oratione, et scriptura levi*] Imperitum inducit criminatorem, qui hoc objiciat, quod proprium debet esse comici styli. Revera autem hoc deterior Menandro Terentius judicabatur, quod minus sublimi oratione uteretur. quod ipsum nunc purgat, dicens in tragœdia altiora trans-

ire posse. *Idem.*

Tenui esse oratione, et scriptura levi] Vide C. Julii Cæsaris de Terentio judicium, inter testimonia initio præfixa. *Mer. Casaubonus.*

6 *Quia nusquam insanum scripsit adolescentulum*] Ideo videmur leves, tenuesque, inquit, quia non in comœdia prodigia facta sunt, et tragœdias concitavimus. Et callide hic non solum errorem reprehendentis, sed etiam imperite scripsisse ipsum ostendit Luscium Lavinium. *Donatus.*

Scripsit] Legitur et *fecit.* Idem.

Adolescentulum] Ut comicam personam ostenderet, artificiose imminuit *adolescentulum,* quo magis persona a sublimitate tragica discederet. *Idem.*

Quia nusquam insanum scripsit adolesc. &c.] Cautius omnino agere debuerunt, qui auctoritatem magni illius Turnebi secuti, nec de re tota satis cogitantes, hoc tantum secure crediderunt, quod is ex Donato in Eun. sumserat, *cervam* hic significare amicam, quam multi depereant amatores. Qui attendit, quid dicatur, non dubitat Luscium in eo reprehendi: quod introduxit in Comœdia adolescentulum *μαινόμενον* sive insanum; qui putaret adeoque diceret, se videre cervam fugientem insectantibus canibus, ipsique cum lacrimis supplicantem, ut subveniret sibi. Insani et furentes putant se videre, quod non vident: *Οἴονται ἰδεῖν τὰ μὴ ὄντα·* sicut vel ex Ajace Sophoclis cognoscas: adeoque *μανίας ἔποχον ῥίπτουσι λόγον,* sicut apud Euripidem in Hippolyto Phædra. in quibus *μανιώδεσι λόγοις,* consentaneum est *τὰ τοῦ πάθους αἰνίττεσθαι.* sicut exempla laudata ostendunt. Ajax enim iræ suæ argumentum *διαστρόφοις ὀφθαλμοῖς* intuetur: Phædra amoris sui figuras loquitur, insanisque verbis *τὰ τοῦ ἔρωτος αἰνίττεται.* Ita apud Luscium ille adolescentulus, præ nimio desiderio amicæ, potuerit de sanæ mentis statu emoveri, et morbo intra præcordia sæviente, videre quæ non videbat, deque iis verba jacere. quibus interim voluerit Poëta causam insaniæ et morbi *αἰνίττεσθαι.* Sive autem continuus hic furor sit; ut Ajacis, quem *θεήλατον* Poëta fecit; sive vehementia perturbationis ad sermones parum sanos evectus refringitur, ut in Phædra, quæ *πάλιν καταστᾶσα τῆς μανίας καὶ ἔμφρων γενομένη αἰσθάνεται ἑαυτὴν παρατρέψασαν, καὶ μανιώδη φθεγγομένην;* quicquid inquam horum sumserit Luscius, non jam comicum sed tragicum *πάθος* in scenam attulit. nam *κωμικὴν ὑπόθεσιν* excedit, vel per intervalla, vel per *συνεχῆν ἐκφροσύνην,* verba furentium loqui. Hoc est, quod Terentius in Luscio notavit: et in quo *τὸν κωμικὸν ἐκωμῴδησεν.* *Bœcler.*

Scripsit adolescentulum] Quæ tragœdiæ aptiora, quam comœdiæ. *Mer. Casaubonus.*

7 *Cervam videre fugere, sectari canes*] Hic affectus a comœdiis removendus est. *Donatus.*

Cervam videre fugere, sectari canes] Ambiguitas per accusativum casum, perseverans usque ad ultimum de industria, ut etiam ipsa perplexitas odiosa sit. *Idem.*

Videre] Imo, *videri.* Nam procul dubio ita scriptum reliquit Comicus: quod verbum magis aptum personæ insanienti, de qua intelligit; quia *videri,* id est, *τὸ δοκεῖν, καὶ φαντάζεσθαι,* longe accommodatius turbatæ menti, quam *τὸ ὁρᾶν.* Nam ejusmodi homines putant se videre quod non vident: et hoc est *δοκεῖν.* Scal. in Catul. *Mer. Casaubonus.*

8 *Et eam plorare, orare, ut subveniat sibi*] Hæc omnis *περίστασις* tragica est: et ideo in comœdia vitiose inducitur. *Donatus.*

Eam plorare] Lacrymæ hominis propriæ, (ut solus vere gaudeat et mœreat,) ex quadam tamen similitudine aliis aliquot animalibus tribuuntur: ut

crocodilo, et cervo. De cervi lacryma Scal. exercit. 112. *Mer. Casaubonus.*

Orare ut subveniat sibi] Plinius de cervis: 'Urgente vi canum, ultro confugiunt ad hominem.' *Idem.*

9 *Quum stetit olim nova*] Bene hoc positum est. potuit enim responderi, Cur igitur stetit, et non exacta est a populo? *Donatus.*

Quum stetit olim nova] Recte *olim:* quasi dicat, Quum adhuc Terentius non scriberet, penuria meliorum est probata. Deinde quod ait *nova*, hoc significat, omnia carmina novitate ipsa commendari, etiamsi nullius momenti sint. *Idem.*

Cum stetit olim nova] *Stetit* posteriorem hic producit, more antiquorum, apud quos finientia in, t, indifferentia erant. *Faërnus.*

10 *Actoris opera magis stetisse*] Una opera et suffragium scenicorum comparat, et lædit adversarium. *Donatus.*

11 *Minus multo audacter*] Nove dictum, *minus multo audacter:* ut cum dicamus nos, 'minus audacter.' *Id.*

Minu' multo audaciter quam lædit læderet] Ita dubio procul legerat Donatus; sed is hodie ab excerptore suo corruptus est. Quare autem non æque dici queat *audaciter*, ac *contumaciter*, *pertinaciter*, *pervicaciter*, *furaciter*, *&c.* apud Ciceronem? Scio et hoc, apud Minutium Felicem reperiri eandem vocem pag. 23. ed. Germanicæ. *Faber.*

12 *Quas fecisset fabulas*] Andr. prol. 'Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.' Vide ibid. *Mer. Casaubonus.*

Et magi' placerent quas fecisset fabulas] Vellem hunc versum delevisse; qui ex Andria est, et huc inepte translatus. In veteribus quidem libris nullus est. *Faber.*

13 *Nunc si quis est qui hoc dicat, aut sic cogitet*] Omne quod in mentem venit, aut cogitamus, aut dicimus. ut Virgilius, 'Et mihi jam multi crudele canebant Artificis scelus, et taciti ventura videbant.' Hic sensus est, Nunc si quis est, qui hoc dicat, aut censeat, improbus est Terentius, qui omnes prologos de maledictis facit: habeat is hoc responsum sibi, adversarium coëgisse, qui provocaverit. Nam quid faceret Terentius, quum de palma artis musicæ certandum videat esse sibi? *Donatus.*

14 *Lacessisset prior*] Aut *lacessisset* abundat, aut *prior.* Idem.

15 *Nullum invenire prologum*] *Prologum* modo, non hominem, sed verba significat. *Idem.*

Novus] Hic quod supra prætermisit, veteri supposuit novum. *Idem.*

16 *Nisi haberet cui malediceret*] Mire, *haberet:* quasi dubium non sit, maledicendum esse Luscio. *Idem.*

17 *Is sibi responsum hoc habeat*] Huic rei per qualitatem respondet, adversarium cogere, ut sic agat. *Idem.*

In medio omnibus palmam esse positam] Sensus hic est, Inveniret, inquit: sed maluit, quum de palma certandum sit, adversario respondere lædenti. Verum oratorie, manifesta solvere non curavit, hoc est, nullum invenire prologum potuisse Terentium. et hoc enim objiciendum fuit omnibus et novis et veteribus Poëtis. *Palmam* pro causa certaminis posuit. Et ideo non est mirandum, si pugnant, quibus causa certaminis præsto est. *Idem.*

In medio omnibus palm.] Vide Chrestomath. in voc. 'med.' *Bœclerus.*

18 *Qui artem tractant musicam*] Virgilius, 'Nec quicquid ubique est Gentis Dardaniæ, magnum quæ sparsa per orbem.' Et περιφραστικῶς, ἀντὶ τοῦ, qui comœdias scribunt. *Donatus.*

Qui artem tractant musicam] Prol. Heaut. 'Repente ad studium hunc se applicasse musicum.' vide ibid. *Mer. Casaubonus.*

19 *Ille ad famem hunc ab studio*] Hic maxime incipit solvere, quod sibi superius ipse proposuit. *Donatus.*

Ille ad famem hunc ab studio] Nunc

quid est, inquit, Poëtam vituperare, nisi ad famem rejicere? nam Poëtæ probi suas vendebant fabulas, et harum pretiis alebantur. *Idem.*

Ille ad famem hunc ab studio] Cur lacessitus respondes? certamen est, inquit. *Idem.*

Ab studio studuit] Vetuste: ut, 'luserat ludum' et 'pugnam pugnavit.' *Idem.*

Ab studio] Donatus hic: *ab studio studuit.* vetuste. ut, 'luserat ludum,' et 'pugnam pugnavit:' sed fallitur. nam is ordo verborum, *studuit reicere* (i. rejicere) *ab studio ad famem.* nempe, ut cessante studio et industria fame periret, et inopia. Nam, 'Magister artis ingeniique largitor venter,' ut Pers. in prolog. et Theog. Ἡ πενία Διόφαντε μόνη τὰς τέχνας ἐγείρει. *Studium* autem vox, ex Heb. צדה, quod 'quærere,' 'venari' significat. Id enim primorum hominum præcipuum studium, venatio. *Mer. Casaubonus.*

21 *Benedictis si certasset*] Quia supra dixit, 'In medio omnibus palmam esse positam.' quasi dicat, quicquid in certamen venerit, in eo vincendos æmulos esse. *Donatus.*

Si certasset] Ἀντὶ τοῦ provocasset: ab eo quod præcedit, id quod sequitur. Virgilius, 'Nec te certasse priorem Pœniteat.' *Idem.*

Audisset bene] *Bene audire*, est bene dici, laudari. *Idem.*

Audisset bene] Donatus supplere ἔλλειψιν videtur, quando notat: 'bene audire,' &c. plenius: bene audire, est, audire bene dici. ita male audire, est, audire male dici, sibi aut de se. hæc unica ratio locutionis. *Bœclerus.*

22 *Quod ab ipso allatum est*] Id est, maledictum. *Donatus.*

Quod ab ipso allatum est, sibi esse id rellatum putet] Proverbiale est, 'Quod dedit, recepit.' Et geminavit *l.* ut 'Relliquias Danaum.' *Idem.*

Id sibi esse rellatum] Versus sustentatur contrahendo in scansione, *sibi*, in unam syllabam, vel elisione d ex *id*, ut sit dactylus in tertia et quarta sede. *Faërnus.*

Quod ab illo allatum est, id sibi relat.] Jure se defendit. de quo illud proverbiale apud Donatum testatur: 'Quod dedit, recepit.' Apud Suetonium Vespasianus de jurgio quodam Senatoris Equitisque Romani ita pronuntiavit: 'Non oportere maledici Senatoribus: remaledici civile fasque esse.' Ulpianus quoque putat ignoscendum ei, qui voluit se ulcisci provocatus, retorquendo scilicet in eum crimina, a quo petitus erat l. XIV. § 6. de Bonis Libert. Bene 'ignoscendum.' *Bœclerus.*

Quod ab illo allatum est, sibi id esse rellatum] Quod Angli vulgo venuste, *Such as you bring, &c.* Mer. Casaub.

23 *De illo jam finem faciam dicundi mihi*] Ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τοῦ λέγοντος. *Donatus.*

Dicundi mihi, Peccandi quum ipse de se finem non facit] Et *mihi*, et *de se*, proprie positum est: et præterea ἀμφιβολία. *Idem.*

24 *Peccandi*] Maledicendi. *Idem.*

Peccandi cum ipse de se finem] Prius, inquit, ego de illo finem faciam, quam ipse de se. An, Prius dicendi ego faciam, quam ille peccandi finem? *Non facit*, pro non faciat: ut, 'Mirum ni ego turpiter hodie dabo.' *Idem.*

De se] An *de se* additum ad concinnitatem sententiæ, ut τῷ *de illo* respondeat? an, *de se*, i. ἀφ' ἑαυτοῦ, propria voluntate et motu; nulla a me injuria provocatur? *Mer. Casaubonus.*

25 *Nunc quid velim, animum attendite*] Deest *quæritis.* ut sit, Nunc quid velim, quæritis? animum attendite. *Donatus.*

Adporto novam] *Novam*, Latinam dicit. *Idem.*

26 *Epidicazomenon quam vocant comœdiam*] Hic manifeste errat Terentius. nam hæc fabula quam transtu-

lit, *Epidicazomene* dicta est, a puella de qua judicium est: quum sit alia *Epidicazomenos* ejusdem Apollodori. Debuit ergo dicere *Epidicazomenen* Græce. *Idem.*

'Επιδικαζόμενον quam vocant Comœdiam] Defendit contra Donatum hanc lectionem Guyetus, quem vide. *Bœcl.*

'Επιδικαζόμενον quam vocant Græci] Ita enim comparata res est, ut disquisitione opus habeat, propter calumniam excerptoris: (sic eum voco qui nobis Donatum tam misere, tamque imperite mutilavit:) sic loquitur: 'Hic manifeste,' &c. Hæc ille. at ego hoc satis scio: si iste nugator hodie viveret, apud Reginam Moriam codicillos belluinæ nobilitatis obtineret, et ex beneficio tantæ reginæ, etiamsi haberet competitores quantum nunc fatuorum sub sole est, eos omnes longe post se relinqueret. Nam cui tandem homini nato fiat credibile, Terentium, Scipionem, Lælium, ejus ipsius Fabulæ nomen nescisse, quam ipse vel ipsi vertendam suscepissent? Isthuc ne in cucurbitam quidem Claudii cadere possit. Sed ut dixi modo, literas Græcas hic non habeo; quare de his alias. Tum explicabo, si copia mihi fuerit, quid tandem errandi causam præbuerit huic pulmoni. *Faber.*

27 *Latini Phormionem nominant*] Φόρμιον tegiculum dicunt Græci, quo insternitur pavimentum: unde Phormio correpta prima syllaba apud Apollodorum est. Non ergo a formula, ut quidam putant, dictum est. Ergo inde parasitus, vilissimæ conditionis homo, nomen accepit. *Donatus.*

28 *Quia primas partes qui aget*] *Primas* nunc, maximas ad actorem enim retulit Cicero, 'Sæpe illum qui est secundarum aut tertiarum partium.' *Idem.*

Phormio parasitus] Si a formula esset nomen comœdiæ, primam produceremus syllabam: si a Phormione, corripere debemus. *Idem.*

29 *Per quem res agitur maxime*] Quia primæ partes etiam aliud significant. non ergo nunc primum actum dicit, sed summas partes. Et bene *maxime:* quia et per alios. *Idem.*

30 *Voluntas vostra si ad Poëtam accesserit, date operam*] *Si voluntas accesserit:* pro, si faveritis. nove sic *voluntatem*, pro favore ponit. *Idem.*

31 *Adeste æquo animo*] Favor in comœdia silentium spectatoris est. Recte ergo addit *per silentium.* Idem.

Æquo animo] Nunc propositio est. *Idem.*

32 *Ne simili utamur fortuna atque usi sumus*] Ne populum læderet, fortunam maluit accusare. *Idem.*

33 *Quum per tumultum noster*] Apparet Hecyram ante Phormionem actam esse: cui contigit id quod queritur populum subaccusans. *Idem.*

Noster grex motus loco est] 'Locus,' est distributio temporum, quæ cuique in spectaculum venturo attribuuntur ab Ædilibus. Unde *loco motus* dicitur, qui suas horas non obtinuerit inter præcedentes et consecuturos. Ergo proprie. Sic et Cicero, 'Loco ille motus est, quum est ex urbe pulsus.' *Idem.*

34 *Quem actoris virtus*] Ubique laudat actorem. est enim Poëtæ utile. *Idem.*

Quem actoris virtus] Qui exclusus toties, animum non abjecerit, sed perseveraverit agere. ideo *virtus.* Idem.

Restituit locum] Bene repetivit locum, ut ἀμφιβολίαν vitaret: ne *quem tumultum* dicere videretur. *Idem.*

35 *Bonitasque vestra adjutans, atque æquanimitas*] *Bonitas* in omnibus generaliter rebus est: *Æquanimitas* in spectando. An *bonitas* in probandis his quæ bona sunt, *Æquanimitas* in agnoscendis vitiis atque delictis? An ταυτολογία est? An *bonitas* circa omnes: *Æquanimitas* circa Terentium? *Idem.*

Bonitasque vestra] Ne totum actori tribuens, nihil populo præter culpam reliquisse videretur, honoris causa hoc addidit. *Idem.*

Adjutans] Sic veteres dicere maluerunt, quam *adjuvans*. Idem.

ACTUS I.

SCENA I. Constat Senariis hæc scena. vs. 7. Mss. *hi qui minus hab.* vs. 11. omnes; *arripiet.* vs. 12. duo; *quanto lab. sit partum.* Bœclerus.

Amicus summus meus, et popularis] *Quod in omnibus fere comœdiis, in quibus perplexa argumenta sunt, fieri solet, id in hac quoque Terentius servat: ut προτατικὸν πρόσωπον, id est, personam extra argumentum, inducat: cui dum ob hoc ipsum, quod veluti aliena tota fabula est, gesta res narratur, discat populus textum ex continentia rerum, sitque instructus ad cetera. In hac scena, quæ docendi atque instruendi spectatoris causa inducitur, mire extrinsecus lepores facetiæque cernuntur et sales comici. Id enim est artis Poëticæ, ut quum narrationi argumenti detur opera; jam tamen res agi et comœdia spectari videatur.* Donatus.

1 *Amicus summus meus, et popularis Geta*] Insinuatio personæ ejus, quæ inducitur ad audiendum argumentum. Et vide servum ostendi Davum: et non ostendi cujus servus sit. *Idem.*

Amicus summus meus] Causa cur in scenam procedat Davus. *Idem.*

Amicus] A voluntate. *Idem.*

Popularis] A fortuna. *Popularis*, ejusdem conditionis gentisque. Sallustius, 'Popularis sui sceleris.' Et *popularis*, populo amatus, et *popularis* civis, et *popularis* humilis, et *popularis* vilis, e populoque factus: ut si quis dicat sordidum, 'popularem civem.' *Idem.*

Amicus summus meus] Davus extra duas familias inducitur, quæ in hac sunt fabula, alienus, ac per hoc ignarus, cui narret Geta argumentum. *Idem.*

2 *Heri ad me venit*] Apparet heri fuisse nuptias. *Idem.*

Heri ad me venit] Propter cognationem *E* et *I* literarum, non dubitaverunt antiqui et *here* et *heri* dicere, et *mane* et *mani*, et *vespere* et *vesperi*. Idem.

Erat ei de ratiuncula] Deest *nam*: sed mire subtractum est. *Idem.*

Erat ei de ratiuncula] Opportuna diminutio in re servili, *ratiuncula* et *pauxillulum*. Idem.

Erat ei de ratiuncula] Moraliter intulit, *erat ei*. magis enim facetum et comicum est, quum ἀσυνδέτως infertur, quam si diceret, *nam erat ei*. Idem.

3 *Jampridem apud me reliquum*] De argumento sumitur causa colloquii. Nam debui, inquit, Getæ: et ille me exigit, ut muneretur domino ob nuptias factas. *Idem.*

Pauxillulum] Quartus gradus diminutionis, *paulum*, *paululum*, *pauxillum*, *pauxillulum*. Idem.

4 *Id ut conficerem*] Ἔλλειψις prima. Et *conficerem* proprie: nam 'fieri pecunia' dicebatur. Sallustius, 'Quæ pecunia ad Hispaniense bellum Metello facta erat.' *Idem.*

Conficerem] Quia in promptu non erat. *Idem.*

Conficerem] Compararem, paratum haberem. Cic. 'Duæ rationes conficiendæ pecuniæ, aut versura, aut tributo.' vide act. v. sc. 5. *Mer. Casaubonus.*

Confeci: adfero] Bene quasi reddendæ moræ, non habere, causa fuerit. *Donatus.*

5 *Nam herilem filium*] Τρόφιμον Græci dicunt. atque haud scio, an Latini quoque 'alumnum' dicere poterant, nisi hoc mallent. *Idem.*

Nam herilem filium ejus duxisse audio uxorem] Mire se applicat argumento. *Idem.*

Nam herilem filium] Antiphonem. *Mer. Casaubonus.*

6 *Ei credo munus hoc conraditur*] Mire. Heri quidem fuerunt nuptiæ, sed adhuc munus conraditur: quia in nuptiis etiam septimus dies instaurationem voti habet, ut in funere nonus dies, quo parentalia concluduntur. *Donatus.*

Ei credo] Uxori scilicet. *Idem.*

Munus hoc conraditur] *Hoc*, pecuniæ scilicet munus erit. Et est figura ἐπεξήγησις. *Idem.*

Credo] Pro vere scio. Et *ei*, an uxori, an absolute? ut sit, *ei rei.* Idem.

Conraditur] Apta in verbo difficultas. Ut in Adelphis, 'Minas decem conradit alicunde.' Et, 'Conrasi omnia.' *Idem.*

7 *Quam inique comparatum est*] Miro ἰδιωτισμῷ morem pro lege conqueritur. *Idem.*

Comparatum] Constitutum est lege. Et, *Hi qui minus habent,* et, *divitioribus* dixit: ne diceret, servi dominis. vult enim latius patere quod dicit, et generalem esse sententiam. *Idem.*

Quam inique comparatum est! hi qui minus habent] Garrulos servos et sententiosos amat Comœdia: tristes et parce loquentes Tragœdia. *Idem.*

8 *Ut semper aliquid addant*] Mire, non *dent*, sed *addant:* et non, *aliquando*, sed *semper*. Idem.

Divitioribus] Pro, minus pauperibus. *Idem.*

Addant ditioribus] O. l. s. et Donatus, *divitioribus*. Faërnus.

9 *Quod ille*] Docte ad singularem numerum transit a plurali. *Donatus.*

Quod ille] Redit ad Getam. *Idem.*

Unciatim] Sic veteres, *multa unciatim.* Cum expensa pecunia ferretur more veterum; non, ut nunc, annumeraretur; 'assis' libra erat, ejusque partes, 'unciæ.' Rursus unciæ unius duodecima pars, 'libella' dicebatur. Merito ergo non per singulos sestertios, neque per singulos denarios, neque per singulos asses: sed id quod ὑπερβολικῶς minimum fuit, per singulas uncias *unciatim* dixit. Et Cicero, 'Ecquis Volcatio, si sua sponte venisset, libellam unam dedisset?' *Id.*

Unciatim] Vix potuit et unciatim, et cito conflari peculium. Ut multa pauxillatim, et cito fiunt maxima. Merito ergo additum est *vix*. Sed quid si et *unciatim*, et *vix*, et tamen de lucro dedit? 'De demenso suo,' inquit. Quid si ex abundanti? 'Suum defrudans genium.' Deinde, non 'acquisivit,' sed *comparsit*. Et ad postremum, 'miser;' ut iniquitas consuetudinis, comploratione finiretur. *Id.*

De demenso suo] Servi quaternos modios accipiebant frumenti in mensem, et id 'demensum' dicebatur. et utrum a mense, an a metiendo, incertum est. *Idem.*

Unciatim] Minimis portiunculis. *Mer. Casaubonus.*

10 *Suum defrudans genium*] Ut contra, 'genialia curare' dicitur, qui vivit lautius. *Donatus.*

11 *Id illa*] Nupta scilicet. *Idem.*

Universum abripiet] Contra illud quod 'unciatim' dixerat. *Idem.*

Universum abripiet] Magna virtus pene in singulis syllabis: contra illud quod ait 'ille,' *illa* retulit: contra 'unciatim,' *vix:* et 'de demenso suo,' *universum*. Contra id quod ait, 'munus conraditur,' *abripiet*. Contra, 'Suum defrudans genium,' et 'comparsit miser,' *Haud existimans quanto labore partum*. Idem.

Haud existimans] *Haud existimans*, vel intelligens, vel recogitans, ac reputans. *Idem.*

Haud existimans] Pro, æstimans, Sallustius, 'Si, Quirites, pacem existimaretis.' *Idem.*

12 *Quanto labore partum*] Hoc sic pronuntiandum est, quasi nunc ei venerit in mentem sæpius passurum

Getam, quod semel tolerare gravissimum judicaverit. *Idem.*

Quanto labore] Ut, 'Relliquias Troja ex ardente receptas.' *Idem.*

Partum] Proprie dicitur *partum*, de eo quod labore quæsitum est: quia nullus partus sine dolore est ac labore. *Idem.*

Porro autem Geta ferietur] Ad paupertatem retulit *ferietur*. nam et damnum 'plaga:' et res, 'sanguis' noster dicitur. *Idem.*

13 *Ferietur alio munere*] Significanter, non *fungetur*, munere, sed *ferietur*, dixit. *Idem.*

Ferietur alio munere] Ex consuetudine, *ferietur*. Nam et 'plagam,' damnum: et sumptum, 'sanguinem' nostrum dicimus. *Idem.*

Ferietur alio munere] Mactabitur. Quia autem τὸ 'mactare' ambiguum, cum et 'bono' mactare dicamus, et 'malo' (ut, 'mactare infortunio,' 'mactare honore,' &c.) ideo et τὸ *ferire* synonymum taliter hic usurpatur. ut *munere*, τὸ *ferietur* in bonam partem; sed ut *munere* quod damnum potius dicendum sit, ita τὸ *ferietur* in malam partem. *Mer. Casaubonus.*

Ubi hera pepererit] Quæ supra 'illa' dicta est. *Donatus.*

Ubi hera pepererit] Quinto a partu die, qui dies ἀμφιδρόμια vulgo dicebatur (qui etiam 'dies lustricus') apud Græcos. vide Casaub. in Pers. Sat. XI. ubi varii circa infantes ritus, tum Græci, tum Romani. *M. Casaubonus.*

14 *Porro alio autem*] Et *alio*, quod dicit, pro multis pronuntiandum est. *Donatus.*

Ubi erit puero natalis dies] Cum adjectione temporis, cujuslibet natalis dies melius dicitur: ut 'natalis locus,' et 'natale astrum.' sed Virgilius, serviens personæ rusticæ, 'Meus est natalis, Iola,' inquit: nec addidit, 'dies.' *Idem.*

15 *Ubi initiabunt*] Hoc vultuose pronuntiandum. *Idem.*

Ubi initiabunt] Ut quidam cibo et potu: ut quidam, sacris. *Idem.*

Ubi initiabunt] Legitur apud Varronem, initiari pueros Eduliæ, et Poticæ, et Cubæ, divis edendi, et potandi, et cubandi: ubi primum a lacte et cunis transierunt. quod Virgilius, 'Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.' Hoc adnotavit Probus. Sed Terentius Apollodorum sequitur. apud quem legitur, in insula Samothracum, a certo tempore pueros initiari, more Atheniensium, quod, ut in palliata, probandum est magis. *Id.*

Ubi initiabunt] Hoc sic inferendum est: non quasi hoc solum sit, sed quasi defatigatus sit enumerando occasiones dandorum munerum. *Idem.*

Initiabunt] A lacte depellent, et novi cibi præbendi initium facient: quod non sine multa superstitione. Alii ad sacra Samothracum referunt, quibus certo tempore, more Atheniensium, pueri initiari soliti. Vide Don. hic. *Mer. Casaubonus.*

Omne hoc mater auferet] Hoc retulit ad offerentis irrisionem, qui putat se puero dare. *Donatus.*

Mater auferet] An nutrix? an vera mater? *Idem.*

Omne hoc mater auferet: puer causa erit mittendi] Inepte hic quæritur apud Donatum; 'an nutrix,' &c. non enim nisi de vera matre accipi debere, et Latinitas et contextus docet. *Bœclerus.*

16 *Puer causa erit mittundi*] Proprie dixit *mittundi*, de muneribus. *Donatus.*

Sed videon' Getam] Locuturum ostendit Getam. *Idem.*

Sed videon' Getam] Apparet Poëtam nihil putasse amplius addendum, ad insinuandam populo personam Davi: et ideo jam induxit exeuntem Getam, ut sit causa commutandæ orationis. *Idem.*

Scena II. Iterum senarii sunt. vs. 3. Argentoratensis; *debeo.* vs. 7. duo; *scis q. in met.* vs. 12. omnes; *hanc op.*

tibi dabo. vs. 41. omnes; *huic viciniæ.* vs. 56. duo; *capillus sparsus.* vs. 61. duo; *scin quantum?* unus; *scin quam.* in margine 'al. *quantum.*' vs. 64. duo; *illam hinc civem esse Atticam.* vs. 76. omnes; *eis nubant.* vs. 88. duo; *placet.* vs. 90. omnes; *abeam.* et vs. 91. *omitte.* Bœclerus.

Si quis me quæret rufus] *Mire Poëta desideratum Getæ ostendit Davum.* Donatus.

1 *Si quis me quæret rufus*] De ipso loquitur, a quo reddi sibi debitum sperat. *Idem.*

Si quis me quæret rufus] Ἀποσιώπησις secunda. nam apparet plura dicturum fuisse. *Idem.*

Præsto est; desine] Tertia persona de se loquens usus est: quia ille nominativum prætulit. *Idem.*

2 *At ego obviam conabar tibi, Dave*] *Conabar,* absolute. An ἔλλειψις est, ut desit *ire?* Et est adverbium loci *obviam.* Idem.

Conabar] Id est, cogitabam. Locum ex epistolis Ciceronis ad Familiares alias proferam a me emendatum. Ibi legitur 'coactus' pro 'conatus,' in hac significatione, qua de nunc agimus. Apud Plaut. in Mercatore est, 'conata proloqui,' id est cogitata, initio Fabulæ. *Faber.*

Accipe] Prævenit petitionem, dicendo *accipe:* et hoc cum gestu offerentis dicitur. Et hoc est quod ait, *confeci; affero.* Donatus.

3 *Lectum est*] Absolute. nam non dicit quid: utrum debitum, an argentum lectum. Lucilius, 'Lecti omnes: Atticon hoc est.' *Idem.*

Lectum est: conveniet numerus] Ordinem servavit. prius enim qualitas, deinde numerus pecuniæ spectari solet. *Idem.*

Lectum est: conveniet numerus quantum debui] Quippe tribus modis debitum pecuniarum solvitur. pensione, *accipe.* spectatione, *lectum est.* numero, *conveniet numerus quantum debui.* Idem.

Lectum est] *Lectum,* bonum, vel splendidum: ut, 'Arma Serestus Lecta refert humeris.' Quamvis quidam putant, *lecta,* ab eo quod est 'lego,' dictum. *Idem.*

Quantum debui] Pro, debitum tibi a me est. *Idem.*

4 *Amo te, et non neglexisse habeo gratiam*] Amat, quod reddiderit pecuniam: agit gratias, quod diligenter. Et quare? utrum quia creditum non fefellerit? an quia lectum attulerit, et numero congruenti. Et recte dixit: nam redhibitio debiti hoc agit, ut etiam gratias agamus. *Idem.*

Amo te, et non neglexisse habeo gratiam] Hoc pro gratiarum actione ponitur: et ostenditur vere, necessariam fuisse pecuniam. *Idem.*

Non neglexisse] In Andria, 'Et id gratum fuisse adversum te, habeo gratiam.' *Idem.*

5 *Præsertim ut nunc sunt mores*] Sic et illud dictum est, 'Namque hoc tempore Obsequium amicos, veritas odium parit.' Quia consuetudinis imago est, vituperare præsentia. *Idem.*

Adeo res redit] Figurate, pro, ita loqueris; *adeo res redit,* dicitur, quum aliquid pejus exspectatione contigit. *Idem.*

6 *Si quis quid reddit, magna habenda est gratia*] Id est, etsi rem non magnam, tamen magna habenda est gratia: hoc enim significat, *quid reddit.* Id.

Si quis quid reddit] Qui hoc interrogative pronuntiaverit, parum belle explicat conceptam sententiam. *Id.*

Si quis quid reddit, magna habenda est gratia] Juven. 'Nunc si depositum non inficietur amicus, Si reddat veterem cum tota ærugine follem, Prodigiosa fides.' *M. Casaubonus.*

Habenda est gratia] Deest, *ei.* Donatus.

7 *Sed quid tu es tristis*] Hic admonemur omnem ab initio sermonem Getæ, quasi satagentis et anxii, pronuntiare, accommodatis præsertim ad vultum verbis. Nam et, 'Si quis me

quærit:' et, 'At ego obviam tibi conabar, Dave:' et, 'Amo te, et non neglexisse habeo gratiam:' in se quoddam contractionis animi occupatique signum habent. *Idem.*

Sed quid tu es tristis] *Sed* particula, transitum significat ad mentionem alterius rei. *Idem.*

Sed quid tu es tristis? egone? nescis quo in metu] Descensus ad argumentum ab eo sermone, qui extrinsecus a Poëta informatus est, jam manifeste apparet. *Idem.*

Egone! nescis quo in metu] Ὑπόθεσις comœdiæ, ne nuda appareat σύνθεσις. *Idem.*

Nescis quo in metu, et quanto in periculo sim] Pronuntiantis et interrogantis esse potest. *Idem.*

Nescis quo in metu] Duæ perturbationum bigæ sunt: a malo una, ex cupitis altera. Ergo a mali bigis, præsentis temporis periculum esse dicimus, et futuri metum. *Idem.*

Nescis quo in metu] Pronuntiative magis quam percontative efferendum est. sic enim solemus de magnis rebus dicere. *Idem.*

Nescis quo in metu, et quanto in periculo sim] Vix alterum sustineri potest eorum, quæ utraque posuit nunc, et metum et periculum. *Idem.*

8 *Quid istuc est*] Fac hunc scire: et narrandi non erit locus. Necessario igitur ignarus inducitur Davus. *Idem.*

9 *Modo ut tacere possis*] *Ut*, pro ne non. quod si est, subaudiendum est, *vide*, aut quid tale. *Idem.*

Modo ut tacere possis] Vere argumentum est, cœlari id, quod Antipho non coactus, sed volens duxit uxorem. *Idem.*

Modo ut tacere possis] *Modo*, pro, tantummodo: ut, 'Modo Juppiter adsit.' *Idem.*

Abi sis insciens] Nunc pro inscito posuit. vel *inscientem* modo stultum dicit, alias ignarum. *Idem.*

Insciens] Stulte. *Mer. Casaubonus.*

10 *Cujus tu fidem in pecunia perspexeris*] Sententiose dixit: quasi in omnibus credendum sit, servaturum fidem esse eum, qui in pecunia servaverit. Et hoc ideo interposuit, ne longus esset, dum suadet ut dicat: quemadmodum in aliis fabulis. *Donatus.*

Cujus tu fidem in pecunia perspexeris] Proprie locutus est de pecunia, et *fidem* dicendo, et *credere*. Nam 'fides' est eorum, quibus datur: 'creditores' dicuntur ipsi qui dant. *Idem.*

In pecunia] A majore ad minus. *Idem.*

Perspexeris] Non *inspexeris*, sed *perspexeris*, quod plus est, dixit. *Id.*

11 *Verere verba ei credere*] Verba cum pronuntiatione dicit, ut ostendat, multum distare inter pecuniam et verba. *Idem.*

Verba] Caute hæc accipienda; et ex eorum numero, qui scite potius quam vere dicuntur. Verba enim, κοῦφον πρᾶγμα, per se, ut Plato loquitur, sed ex quibus res maximæ pendent: et secreti longe difficilior, ut plurimum, quam auri solet esse custodia. *M. Casaubonus.*

Ubi quid mihi lucri est te fallere] Ab utili conjectura, et bene: quia servus nihil de honesto dicit. *Donatus.*

Ubi quid] Significantius dixit *quid*, quam si diceret, *nihil*. Idem.

12 *Ergo ausculta*] *Ergo* nunc velut increpatio tarde facientis est. Quia hic igitur obloquendo impediverat narraturum, *ergo* dixit. Sic Virgilius, 'Ergo age, chare pater, cervici imponere nostræ.' *Idem.*

Hanc operam tibi dico] Auscultandi scilicet et audiendi. *Idem.*

Hanc operam tibi dico] Plus est *dico*, quam *do*. 'Dicatur' perpetuo. 'Datur' ad tempus. *Idem.*

Dico] Addico, audiendi et auscultandi scil. *Mer. Casaubonus.*

13 *Senis nostri, Dave, fratrem majorem*] Dicendo *senis*, ostendit et adolescentem se dominum habere. dicendo *nostri*, ostendit esse et alie-

num. dicendo *fratrem*, non unum esse monstravit. dicendo *majorem*, etiam minoris fecit indicium. Sic argumenti partem maximam nondum narrans, jam in ipsa interrogatione transegit. Hæc autem omnia propter populum sic aguntur. Ideo ille, *quidni* dixit, ne sit opus pluribus verbis. *Donatus.*

Senis nostri, Dave, fratrem] Mirum compendium narrationis, quasi per interrogationem, fecit, ne ex alto repeteret. Sic Virgilius: 'Fando aliquid si forte tuas pervenit ad aures, Belidæ nomen Palamedis, et inclyta fama.' Et, 'Nostin' hanc quam amat frater?' In Eunucho. *Idem.*

14 *Quid? ejus gnatum Phedriam*] Non dixit, quid? Phædriam? sed addidit, *ejus gnatum:* ut magis docere, quam interrogare videretur. *Idem.*

Quid? ejus gnatum Phædriam] Deest *nosti.* Idem.

15 *Tanquam te*] O varietas: quidni? tanquam te. *Idem.*

Evenit, senibus ambobus simul iter] Non, evenit iter: sed, evenit ut iter esset. *Idem.*

Simul] Uno tempore. *Idem.*

16 *Illi in Lemnum ut esset*] Recte tacetur cur Chremes ierit, et dicitur cur Demipho. utrumque pro argumento est. *Idem.*

17 *Ad hospitem antiquum*] Sic Virgilius, 'Veterem Anchisen agnovit amicum.' Hoc autem addidit, ut esset idonea causa navigandi seni. *Idem.*

Senem per epistolas pellexit] *Epistolas* dicendo, ostendit eum non semel scripsisse. *Idem.*

18 *Pellexit*] Induxit. sic Virgilius, 'Pellacis Ulyssi.' *Idem.*

Modo non montes auri pollicens] Proverbialis *ὑπερβολὴ* facta per exceptionem, aut per superlationem, aut æquam collationem. Ejusmodi est illud Demosthenis, *μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιείς. Idem.*

Modo non montes auri] Sallustius, 'Maria montesque polliceri cœpit.' *Idem.*

Modo non montes auri pollicens] More veterum: quia hospites hospitibus multa donabant. *Idem.*

Montes auri pollicens] Sallust. 'Maria montesque pollicere cœpit.' Vide Erasm. *Mer. Casaubonus.*

19 *Cui tanta erat res*] *Cui*, dativus casus est. Dominone tuo, inquit, pollicebatur hæc, cui tanta res erat? *Donatus.*

Cui tanta erat res] Deest, *eum.* ut sit, Eum pellexit, cui tanta res erat? *Idem.*

Cui tanta erat res, et supererat] Dominone tuo, cui tanta res ad usum suppetebat, et ultra quam usus postulabat? Magna autem stultitia tam opulentum senem, lucri causa a domo peregrinari, et longi itineris molestias et pericula subire. *Mer. Casaubonus.*

Et supererat] Plus est *superesse*, quam *esse*. Donatus.

Desinas: sic est ingenium] Necessaria est ad fabulæ *ἐπίτασιν* avaritia Demiphonis: ut majore periculo, illo absente, duxerit filius indotatam. nam mox dicturus est, 'Illene indotatam virginem atque ignobilem daret illi?' *Idem.*

20 *Sic est ingenium*] Præparatio bona, qua et dives et avarus describitur Demipho, ut indotatas nuptias filii ferre non possit. *Idem.*

Sic est ingenium] Recte. non enim, inquit, fortuna avarus est, sed natura. *Idem.*

Sic est ingenium] Omnium? an domini? sed magis domini. *Idem.*

Oh! regem me esse oportuit] Ostendit pauperum affectiones, qui se solos uti divitiis scire aiunt, si eas habeant. *Idem.*

Oh! me regem esse oportuit] Acue *me.* Idem.

21 *Abeuntes ambo hinc tum*] *Hinc* et *hic* legitur. et est ordo, hic relinquunt filiis. *Idem.*

22 *Relinquunt*] Id est, non secum abducunt. *Idem.*

Quasi magistrum] Bene *quasi:* qui non complevit hoc ipsum, nec vult esse. *Idem.*

Magistrum] Sic Latini : quem Græci παιδαγωγὸν appellant. *Idem.*

O Geta, provinciam cepisti duram] Acquisitæ bello longe ab Italia regiones, ‘ provinciæ ’ dictæ sunt, a porro, vel procul, et vincendo. ad quas quia Prætores cum officio mittebantur, officia quoque ‘ provinciæ ’ nominantur. *Idem.*

O Geta, provinciam] Splendide *provinciam* dixit. *Idem.*

23 *Mihi usus venit*] Ita plane accidit mihi. *Mer. Casaubonus.*

24 *Memini relinqui me, Deo irato meo*] Sic Virgilius, ‘ Nec DI texere Cupentum Ænea veniente sui.’ Hoc Asper. Sed mihi videtur ad hoc addidisse *meo*, ne esset ἀμφίβολον, cui diceret, *irato Deo.* Nævius in Stalagmo, ‘ Deo meo propitio, meus homo est.’ *Donatus.*

Memini relinqui me, deo irato meo] *Domino* dixit : an vere deo? Et bene *meo*, ne esset ἀμφίβολον. Et sic dixit, *Memini relinqui*, ut in Andria, ‘ Memini me videre ;’ et, ‘ Memini me fieri parvum, ’ Ennius. *Idem.*

Deo irato] Andr. IV. scen. 1. ‘ Si mihi deos satis scio fuisse iratos.’ vide ibi not. *Mer. Casaubonus.*

25 *Quid verbis opus est*] Repente infertur, *Quid opus est verbis?* et satis moraliter. *Donatus.*

26 *Seni fidelis dum sum*] Opportune *seni* dixi, ut ostendat quam stultum est, seni adversus juvenes fidelem esse. *Idem.*

Seni fidelis dum sum] *Fidus* est amicus : *fidelis* est servus. Plus est *perdidi*, quam si diceret, *dolui.* Et bene retulit *perdidi* πρὸς τὸ *fidelis.* Fidelis enim officium est, servare aliquid. *Idem.*

Scapulas perdidi] Vapulando, dum adolescentibus adversor, ut mandato munere fideliter fungar. *Mer. Casaubonus.*

27 *Venere in mentem istæc mihi*] *Venire in mentem*, non ad recordationem tantum dicitur : sed ad reputationem et intelligentiam. *Donatus.*

Venere in mentem istæc mihi] Haud equidem miror, et parum abest quin id tibi merito contigisse pronuntiem. *Mer. Casaubonus.*

Nam quæ inscitia est, adversum stimulum calces] Hoc dictum et superiori personæ esse potest, et alteri. *Donatus.*

28 *Adversus stimulum calces*] Παροιμία cum ἐλλείψει : deest enim, *jactare. Stimulum* pro domino adolescente posuit. *Idem.*

Calces] Modo *calces*, non partes plantæ, sed percussiones pedum plagasque significat. Aliter Virgilius, ‘ Calcemque terit jam calce Diores.’ *Idem.*

Adversus stimulum calces] Proverb. Græc. πρὸς κέντρα λακτίζειν, quo usi Euripides, Æschylus, alii. ut ridiculi sint, (Boccalius, Reuclinus, &c.) qui Christum, Act. IX. vs. 5. voce Terentii usum esse censuerunt. *Calces* autem hic, i. repetiti calcis ictus. *Mer. Casaubonus.*

29 *Scisti uti foro*] Secundum illos negotiatores, qui ante locum commercii, non præscribunt quanti vendant quæ advehunt : sed secundum annonam fori quam deprehenderint, consilium divendendis aut non vendendis mercibus sumunt. *Donatus.*

Scisti ut foro] *Forum* pro tribus intelligitur : loco, tempore, persona. Scisti, inquit, his uti. Et est vulgare proverbium. Sensus hic est, Scisti, inquit, quid facere te oporteret. *Idem.*

Uti foro] Temporibus servire, occasionem arripere : exemplo negotiatorum, qui pro annonæ ratione, pretium mercibus suis statuunt. *Mer. Casaubonus.*

30 *Noster mali nihil quidquam*] Quar-

tum παρέλκον. Ut in Hecyra: 'Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te venit.' *Donatus.*

Noster mali nihil quidquam] *Noster* πρὸς ἀντιδιαστολὴν Phædriæ: qui non noster est. *Idem.*

Noster] Antipho scil. herilis filius. *Mer. Casaubonus.*

Primo hic Phædria] Bene additum *primo:* quia non perpetuo. *Donatus.*

31 *Continuo quandam*] Bene *Continuo:* quasi vix exspectaverit profectionem patris. *Idem.*

Puellulam citharistriam] Istis hoc nominibus agit, ut causa amoris et ex ætate, et ex arte puellæ videretur: nam ideo puellam dixit. *Idem.*

32 *Amare cœpit perditus*] Legitur et *perdite.* Et *amare perdite,* ut puta puellulam et citharistriam. *Idem.*

Perdite] Præter modum, et rationem: ut homo perditus, cui nihil pensi quid agat, modo voti fiat compos. vide Andr. act. v. sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

33 *Et serviebat lenoni*] Et honeste, et cito dixit *serviebat.* Donatus.

Lenoni impurissimo] Et quare non fuisset libera, et cujus fuisset ancilla, et qualis hominis fuerit, demonstravit. *Idem.*

Ea serviebat Lenoni impurissimo] Magna præparatio ad rerum difficultatem imminentium: Puellula citharistria, Avarus leno, Amator perditus, Inopia. *Idem.*

34 *Id curarunt patres*] Expedite dixit *patres.* si enim patrem ejus tantum dixisset, restabat, ut ei per patrui filium succurreretur. ideo dixit ambos non habuisse. *Idem.*

35 *Nisi oculos pascere*] Hoc enim solum erat, quod leno non venderet. *Idem.*

36 *Sectari, in ludum ducere, et reducere*] Bene cavillatus est et jlocaliter in adolescentem, cui ætas ad sectandos Philosophos apta erat. Hinc etiam Philosophorum sectæ. Sed *sectari* proprie est, ut taurus buculam, ut aries ovem. Virgilius, 'Trahit sua quemque voluptas.' *Idem.*

Reducere] Σύλληψις, a ludo enim subauditur. *Idem.*

37 *Nos otiosi operam dabamus Phædriæ*] Cum τύπῳ dixit *nos,* velut magistrum excusans obsequentem ei, cui custos sit datus. et ideo addidit *otiosi.* Idem.

Nos otiosi operam dabamus Phædriæ] Relatio ad illud quod mox, otiosi non erunt. *Idem.*

Nos otiosi operam dabamus Phædriæ] Aut ad pudorem sumitur hoc pronomen in singulari numero: aut ad dignitatem. sed potest *nos,* et propter Antiphonem dixisse. *Idem.*

Nos otiosi operam dabamus Phædriæ] Apollodor. ΝΑΛΚΕΙΣ δεσυνεμαλι μΕΟΛ*. *Idem.*

Operam dabamus Phædriæ] Ille amicæ, nos illi. *Idem.*

38 *In quo hæc discebat ludo*] Figurate, *In quo hæc discebat ludo,* est additum. *Idem.*

Ex advorsum ei loco] *Ei loco.* legitur, et *elico.* Et adnotatur, ex abundanti additum, ut apud veteres multa sunt. *Idem.*

Ex advorsum ei loco] Παρέλκον quartum. *Idem.*

39 *Tonstrina erat*] Apta sedes otiosis. *Idem.*

Tonstrina erat quædam] Παρέλκον tertium, *quædam.* Idem.

Hic solebamus fere plerumque] Παρέλκον tertium, *fere plerumque.* Idem.

40 *Dum inde iret domum*] Ad se scilicet. *Iret domum,* pro rediret. vel certe, iret. Παρέλκον figura. *Idem.*

41 *Dum sedemus*] Proprie *sedemus,* ut in tonstrina. *Idem.*

Illi, intervenit] *Illi* pro *ibi.* ut, 'Illi mea tristia facta.' Et nota *illi,* pro *illic.* Idem.

42 *Adolescens quidam lachrumans*] Apollodorus tonsorem ipsum nuntium facit, qui dicat se nuper puellæ comam ob luctum abstulisse: quod scio mutasse Terentium, ne externis

moribus spectatorem Romanum offenderet. *Idem.*

Nos mirarier] Recte: mirum enim in adolescentibus lachrumæ, ut contra, 'Tristisque senectus.' *Idem.*

Nos mirarier] Ut, 'Solam nam perfidus ille Te colere.' *Idem.*

43 *Rogamus quid sit*] Quid lachrumet: non, Quid sit ipse, ut stulti putant. *Idem.*

Numquam æque, inquit, ac modo] Mire ostendit semper sibi hoc visum, quod dicit: sed numquam æque. *Idem.*

44 *Paupertas mihi onus visum est*] Statim fit mentio paupertatis, ut sit causa fallaciæ Phormionis. *Idem.*

45 *Modo quandam vidi virginem*] Bene *quandam:* ne ob familiaritatem laudari videretur. *Idem.*

Modo quandam vidi virginem] Vide sic agi, ut non tam morte mulieris, quam solitudine pulchræ virginis moveatur affectus. Simul et ea describi, quæ matronæ futuræ magis conveniant, quam quæ temere amanda sit. Nam hic obitus fœminæ ad comicum exitum spectat: quandoquidem plus ex ejus morte securitas, quam molestiæ, sentiat argumentum. *Idem.*

Hic viciniæ] Adverbium in loco est, *hic viciniæ:* cujus ad locum, *huc viciniæ.* Et statim proximitas insinuatur, ut sit spes et causa videndi. *Idem.*

46 *Miseram*] Ab affectu: et subdistinguendum est, ut ad virginem referatur. *Idem.*

Lamentari mortuam] A probitate, quæ piis adtribuitur. Et *lamentari mortuam,* ambiguitas, sed sensu manifesta. *Idem.*

47 *Ea sita erat*] *Sita,* pro posita. Sallustius cum adjectione in H. 'Cum prædixero positum insulæ.' Et hoc ei reciprocum est. *Idem.*

Ea sita erat exadversum] Expositio paupertatis, et quam facile virgo videri possit. *Idem.*

Ea sita erat ex adverso] Collocata, pro more, in vestibulo domus, versis in portam pedibus. *Mer. Casaubonus.*

48 *Neque notus, neque cognatus*] Αὔξησις fit: quia res minuitur, crescit sententia. Sallustius, 'Non repugnantibus modo: sed ne deditis quidem a b c m.' *Donatus.*

Neque notus, neque cognatus, extra unam aniculam] Hæc præstruuntur, ut sit spes potiundæ virginis. *Idem.*

Neque notus, neque cognatus] Hæc descriptio paupertatis adjuvat argumentum, ut et visere audeant adolescentes virginem, et amet Antipho. *Idem.*

49 *Qui adjutaret funus*] Ipsum officium *funus* dixit. *Idem.*

Miseritum est] Hoc est miseritus sum ejus. Et hic videtur ostendisse cur lachrumaverit. *Idem.*

Miseritum est] Heaut. act. III. sc. 1. 'Ut tuarum miseritum est, Menedeme, fortunarum,' ut emendatiores quique codices; non ut nuperæ quædam editiones, 'Ut me tuorum,' &c. quomodo Plautum quidem loqui non ignoramus: sed aliter solet Terentius. *Mer. Casaubonus.*

50 *Virgo ipsa facie egregia*] A forma indignatio. *Donatus.*

Virgo ipsa] Bene *ipsa;* quia quæ supra dixit, non ad ipsam, sed ad eventum ejus pertinebant. *Idem.*

Quid verbis opus est] Sic dicit Terentius, ubi ad effectum properat. *Idem.*

51 *Commorat omnes nos*] Figura *συγκοπὴ* pro *commoverat.* Et bene *omnes;* quia res ad Antiphonem tantum spectat. *Idem.*

Ibi continuo Antipho] Hic redditur nomen adolescentis. et est *παρασκευή.* *Idem.*

52 *Voltisne eamus visere*] Ut, 'Populare penates Venimus.' *Idem.*

Voltisne eamus visere] Ipse hortator inducitur, qui amaturus est. *Idem.*

Alius, censeo, eamus, duc nos sodes]

Hæc omnia diversi dicunt. Et apparet tot esse homines, quot per μίμησιν ἀσύνδετα demonstrantur. *Donatus.*

Alius, censeo] Phædria vel quilibet. *Idem.*

53 *Imus, venimus, Videmus*] Ἀσύνδετον primum per βραχυλογίαν, *imus, venimus, videmus.* Μετ' ἐνεργείας. Et, 'virgo pulchra,' συντομία mirantis. Duo ingentia, et *virgo*, et *pulchra.* Idem.

Imus, venimus, Videmus] Βραχυλογία ἀσύνδετος, quale illud Cæsaris, 'Veni, vidi, vici.' et mox, 'Persuasum est homini: factum est: ventum est: vincimur.' *Mer. Casaubonus.*

54 *Virgo pulchra*] Bene non dixit, Videmus virginem pulchram, sed ὑπὸ τῆς καταπλήξεως, *virgo pulchra!* Illud enim frigidius, hoc concitatius; et hoc magis demonstratur δράματι, quam relatione. *Donatus.*

Et quo magis diceres] *Diceres*, pro crederes. ut, 'Audacter dicito.' Sæpe Plautus. *Idem.*

55 *Nihil aderat adjumenti*] Proprie *aderat. Adest* enim id, quod adjuvat. *Idem.*

56 *Capillus passus*] Singularem numerum, pro plurali, posuit. Sic et alibi, 'Capillus pexus, prolixus, circum caput rejectus negligenter.' *Idem.*

Passus] Temere dispersus. ut magna pars, a Græca oratione profluit hæc dictio. *Idem.*

Capillus passus, nudus pes] Facetius, quam si pluraliter dixisset. Virgilius, 'Quibus acer Erix in prælia suetus Ferre manum.' *Idem.*

Ipsa horrida] Quasi extra ipsam sit id quod dixit, 'Capillus passus, nudus pes.' Tale est apud Virgilium, 'Illum autem, quamvis aries sit candidus ipse, Nigra subest udo cui tantum lingua palato, Rejice.' Et alibi de arbore, 'Tum fortes late ramos, et brachia tendens Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet umbram.' Et, 'Domus sanie, dapibusque cruentis Intus opaca, ingens: ipse arduus altaque pulsat Sidera.' *Donatus.*

57 *Lachrumæ, vestitus turpis*] Ἀσύνδετον tertium. *Ipsa horrida* et *lacrumæ* ad luctum pertinent, 'nudus pes' et 'vestitus turpis' ad pauperiem. *Idem.*

Ut, ni vis boni] Plus est *vis boni*, quam *bonum.* Idem.

Ni vis boni in ipsa inesset forma] Veteres ignem et calorem quemdam, quasi fervorem, dixerunt *formam:* et ideo *fornaces, forcipes, formam* et *formosos*, ex quibus ignis amoris exoritur. Laudandus est ergo Terentius proprietate servata: qui quum formam prætulisset, subjecit *extinguerent.* Ideo et Virgilius sic ait, 'At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.' *Idem.*

Ut ni vis boni in ipsa inesset forma] Lucretius ποιητικώτερον, 'vim Veneris' dixit: 'Sed tamen esto etiam quantovis oris honore, Cui Veneris membris vis omnibus exoriatur.' diffundit Propertius I. 2. 'Quid juvat ornato procedere, Vita, capillo, Et tenues Coa veste movere sinus? Aut quid Oronthea crines perfundere myrrha, Teque peregrinis vendere muneribus? Naturæque decus mercato perdere cultu, Nec sinere in propriis membra nitere bonis?' *Bœclerus.*

Vis boni] Exsuperantia pulcritudinis. *Mer. Casaubonus.*

58 *In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent*] Figura πλοκή: aliud enim supra, aliud infra, *forma* repetita significat. *Donatus.*

In ipsa inesset forma] Geminavit præpositionem, ut alibi, 'In amore hæc omnia insunt vitia.' *Idem.*

Extinguerent] Bene *extinguerent:* quia ab igne et calore forma dicta est. *Idem.*

59 *Ille, qui illam amabat*] Bene *illam:* quia jam supra insinuavit personam citharistriæ. *Idem.*

Ille, qui illam amabat] Ratio cur amaverit virginem. *Idem.*

Fidicinam] Supra, *citharistriam*, ergo indifferenter. *Idem.*

Ille] Phædria. *M. Casaubonus.*

Tantummodo, Satis, inquit, scita est] Sensus est, Laudavit tantummodo, non etiam raptus est in amorem. *Donatus.*

60 *Satis, inquit, scita*] Magna laus formæ, amanti aliam placuisse. *Idem.*

Satis, inquit, scita] *Scita*, bella. ut in Andria: 'Scitus puer est natus e Pamphilo.' *Idem.*

Noster vero] Ἀποσιώπησις tertia; quæ succurrit, quotiens verba rebus minora sunt. *Idem.*

61 *Amare cœpit*] Ille, inquit, laudavit tantum: hic amare cœpit. Et bene *cœpit*, non *amavit*: ut ostendat, vim amoris non parum esse, et rem quæ semel suscipi possit. *Idem.*

Scin' quam] Ἀποσιώπησις, qua in narrationibus in compendium Terentius uti solet. *Idem.*

Scin' quam] Amare cœpit, subauditur. *Idem.*

Quo evadat, vide] *Evadat*, perveniat. Nam *evadere*, est per obstantia pervenire. *Idem.*

62 *Postridie ad anum recta pergit*] Hoc præstruens, aniculæ supra mentionem fecerat. Et bene memor et virginis, et honestæ, non ipsam adiri facit, sed anum: neque ab ipsa peti fructum voluptatis, ex cujus persona major desperatio noscebatur: sed a nutrice potius, per quam suaderi puellæ posse creditur, quicquid libet. *Idem.*

Postridie ad anum] Ἐμφατικῶς, ad anum statim: ut qui posthabuerit omnia alia. *Idem.*

Recta] Quia non per nuntium. *Idem.*

63 *Ut sibi ejus faciat copiam*] Vide ut nihil de virgine speret, qui omnia ab anicula petat. *Idem.*

Ut sibi ejus faciat copiam. illa enim se negat] In dimetiendo hoc versu commodum videtur, ut *sibi* in unam syllabam contrahatur, et ex τὸ *illa* unum l elidatur, ut in prima et tertia sede sit spondeus, in secunda dactylus, in quarta tribrachus. *Faërnus.*

Illa enim se negat] Copiam facturam, subauditur. *Donatus.*

Enim] Vero. *Mer. Casaubonus.*

64 *Neque eum æquum ait facere*] Non quod amet, sed quod hoc petat. *Donatus.*

Neque eum] Quod peteret scilicet. *Idem.*

Illam civem esse Atticam] *Illam* cum ἐμφάσει dixit: quasi dicat, quam sic contemnat. *Idem.*

65 *Civem bonam esse*] *Civem*, quod ad jura pertinet: *bonam*, quod ad ipsam. *Idem.*

Bonam] Non vilem: quia boni non viles sunt. unde superlativus gradus *optimates* facit: quia *bonus, melior, optimus* dicitur. *Idem.*

Bonis prognatam] Quod ad majores ejus. *Idem.*

Bonam, bonis prognatam] Plato: ἀγαθοὶ δ' ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. Horat. 'Fortes creantur fortibus et bonis.' et Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠὸν, vulgo dicimus. *Mer. Casaubonus.*

Si uxorem velit] Recte subjunxit, *si uxorem velit*: postquam ea in virgine prætulit, quæ solent ornare nuptias. *Donatus.*

66 *Lege id licere facere*] Incerta distinctio est: utrum *uxorem velit lege*, an *lege id licere facere*. Idem.

Sin aliter, negat] Et pudice anus, et tamen illecebrose, *licere facere* dixit, quod ille impudentius petit, ut sibi ejus faciat copiam. *Idem.*

Sin aliter, negat] Σύλληψις facta ex eo quod sequitur, *facere*. Idem.

67 *Noster quid ageret, nescire*] Proposita deliberatio: cujus tamen altera pars vincet. nam ducturus est per absentiam patris. *Idem.*

Quid ageret, nescire] Pro *nesciebat*. sed recte sic ait: quia subjuncturus est. *Idem.*

68 *Cupiebat et metuebat*] *Metuebat*

proprie dixit. *Metuimus* enim eos qui nos amant: *timemus* etiam inimicos. *Idem.*

Illam ducere cupiebat, et metuebat] Vide ambiguitatem, quam tamen sequentia tollunt. *Idem.*

69 *Non, si redisset pater, ei veniam daret*] Bene interrogat Davus: hoc enim sperari si posset, non opus erat fraudibus Phormionis. *Idem.*

Non, si redisset] *Si*, pro postquam. Virgilius, 'Præterea si nona diem mortalibus almum Aurora extulerit.' *Idem.*

70 *Illene indotatam virginem*] Ἐμφατικῶς *ille*, de quo dixerat, *desinas; sic est ingenium:* et qui propter spem lucri navigarat senex. Insinuandum igitur fuit: hic enim erit omne periculum fabulæ. Et ordine Terentius prius insinuavit personam senis, ut graviora fierent quæ dirimebant nuptias. *Idem.*

Illene indotatam virginem, atque ignobilem] Duo dixit, et *indotatam*, et *ignobilem*. Hæc enim duo principaliter petuntur; cum sint quatuor quæ in sponsis quæruntur; forma, probitas, dos, nobilitas. Et manifestum est, cur de forma et probitate nihil dicat: quippe cum supra magnopere ea laudaverit in puella. *Idem.*

Ille indotatam virginem atque ignobilem daret illi? nunquam faceret] Apud Plautum senex ad filium, Trinum. II. 2. 97. 'Egone indotatam te uxorem ut patiar?' sc. ducere. *Bœclerus.*

Virginem] Simpliciter accipimus, *virginem?* an subaudimus, *quamvis?* ut sit *quamvis virginem.* Donatus.

71 *Daret illi*] Bono affectu dixit, *daret illi?* Filius enim familiæ, non tam ducit uxorem, quam a patre accipit: quippe cum patri committatur puella potius in hujusmodi conditionibus, quam marito. *Idem.*

Daret illi? nunquam faceret] Ἀποσιώπησις secunda: hic enim non transit ad aliud, sed instat incepto: ut et per interrogationem diceret, *Daret illi?* et per responsionem inferret, *numquam faceret*. Et nota *numquam* pro *non*, in majorem negationis significationem poni semper. *Idem.*

Daret illi] Mire *daret:* ut ostenderet nihil esse potestatis in filio. *Idem.*

Quid fit denique] More suo Terentius *denique* posuit in fine sensus. Et est adverbium ordinis. Sic in Heautontimorumeno, 'Fodere, aut arare, aut aliquid facere denique.' ut sit *denique*, vel deinde, vel ad postremum. *Idem.*

Quid fiat] Deest, *rogitas?* et est ἀποσιώπησις quarta. *Idem.*

72 *Est parasitus quidam Phormio*] *Phormio*, non a formula, sed phormione dicitur sparteo, quem nos *eronem* dicimus trivialiter et pro consuetudine. *Idem.*

73 *Homo confidens*] *Homo* comice additum: nam quis ignoret parasitum hominem esse? *Idem.*

Confidens] Hic *confidens*, pro improbo, audaci, ac temerario posuit. ut, 'O ingentem confidentiam!' *Idem.*

Homo confidens] Cicero: 'Qui fortis est, idem est fidens: quoniam confidens mala consuetudine loquendi in vitio ponitur: ductum verbum a confidendo, quod laudis est.' *Mer. Casaubonus.*

Qui, illum] *Qui*, utinam est. ut Lucilius in secundo, 'Qui te Momentane malum jam cætera perdat.' Aut, 'Qui hoc consilium, quod dicam, dedit.' *Donatus.*

Qui, illum DI omnes perduint] *Qui* ut expletivum, aut pronomen: quo incipiens Phormionem describere, cohorruit consideratione ejus, et in hanc vocem, quasi confusus erupit. hoc autem certum genus est παρενθέσεως. *Idem.*

74 *Quid is fecit*] Servatur affectus tristis hominis. ut supra ait, 'Sed quid tu es tristis? *Idem.*

Quid is fecit?] Correxit interrogatione errantem: ut rediret ad nominativum casum *qui*, unde aberraverat

et *illum* dixerat. *Idem.*

Hoc consilium, quod dicam, dedit] Secundum quosdam ordo est, Qui hoc consilium, quod dicam, dedit. *Idem.*

75 *Lex est*] *Lex*, ut in palliata, recte ponitur: nam Græcorum fuit: ideo et in Andria sic ait, 'Inopia et cognatorum negligentia coacta.' *Id.*

Lex est] Alia narratio interponitur, et dicitur παρεξήγησις. *Idem.*

Lex est] A causa litis: potuit enim dici, non habes causam. *Idem.*

Ut orbæ, qui sint genere proximi, eis nubant] Orba proximo nubat, orbam proximus ducat, Atticum jus est. Et ordo, Lex est, ut orbæ eis nubant qui sint proximi. *Idem.*

76 *Et illos ducere*] Bene additum: nihil enim ad rem, si ducendi necessitas non fuisset. *Idem.*

Et illos ducere eadem hæc lex jubet] Vide ad Adelph. act. IV. sc. 5. *Mer. Casaubonus.*

Eadem hæc lex jubet] Non duas res jubet hæc una lex: sed puellis permittit nubere; cognatos cogit ducere. *Donatus.*

Eadem hæc lex jubet] Bene *jubet:* minorem enim vim habet ea lex, quæ aliquid permittit, quam illa quæ aliquid jubet. *Idem.*

77 *Ego te cognatum dicam, et tibi scribam dicam*] A persona ejus cum quo agitur. Potuit enim dici, 'Quid mecum est tibi?' *Idem.*

Ego te cognatum dicam, et tibi scribam dicam] Ἀποστροφὴ et ἠθοποιΐα. Hæc narratio est, quam dicit Tullius constitutam: et ipse, 'Tibi uni parcam,' inquit in Verrinis: repente enim transitur ad verba personarum ab earum descriptione: sed hoc ipsum ad commovendos auditores valet plurimum. *Idem.*

Et tibi scribam dicam] A denuntiatione in personam: ne diceret, Non mihi denuntiasti. *Idem.*

Et tibi scribam dicam] Cicero: 'Scribitur Heraclio dica.' *Idem.*

Dicam] *Dicam* supra, verbum; infra, nomen est totidem literis, diverso accentu. *Idem.*

Ego te cognatum dicam, et tibi scribam dicam] Τὸ dicam, prius, verbum: hic, nomen, δίκη, *dica*, lis, causa. infra, act. II. sc. 3. 'Dicam impingam tibi grandem.' *Mer. Casaubonus.*

78 *Paternum amicum me adsimulabo virginis*] A persona litigantis: potuit enim opponi, Personam non habes. *Donatus.*

79 *Qui fuerit pater*] *Qui* hic pronomen est: infra quomodo significat. *Idem.*

80 *Quæ mater*] Virginis scilicet. *Idem.*

Qui cognata tibi sit] *Qui*, quomodo, et qua ratione. *Idem.*

Omnia hæc confingam] *Omnia hæc*, non ex abundanti posuit: sed oratorie, quasi tam multa: et est ἀρχαϊσμός. nam post enumerationem veteres hoc dicebant. Sallustius in Jugurtha: 'Hæc omnia præsidio adsunt.' *Idem.*

81 *Quod erit*] Tuto confingam. *Id.*

Quod erit mihi bonum atque commodum] Εὐφημία. Quod mihi, inquit, faustum ac fœlix erit; hoc est, confingere atque mentiri. *Idem.*

Quod erit mihi bonum, atque commodum] Totum joculariter parasitus: quippe qui *confingam* dicens, non solum non erubuerit falsiloquio, sed quasi præclari facinoris inceptionem etiam auspicatus sit, omenque susceperit, dicendo, *Quod erit mihi bonum atque commodum.* Sic enim veteres, 'Quod Faustum felixque sit,' dicebant, aliquid aggressuri. *Donatus.*

Quod erit mihi bonum atque commodum] Non per εὐφημίαν ista dicuntur, ut Don. autumat: sed, *quod erit mihi bonum et comm.* i. e. quod erit in rem meam, et quod pro re nata causæ, quam suscepi, erit utile: ut apud Ciceronem sæpe. *Mer. Casaubonus.*

82 *Quum tu horum nihil refelles*] Hoc interrogative pronuntiandum est. *Donatus.*

Refelles] Refutabis, redargues. Nam prorsus *refellere*, est redarguere falsitatem. *Idem.*

83 *Pater aderit: mihi paratæ lites. quid mea*] Mire ὁ συκοφάντης, quod maxime aliter metueret, hoc pro ridicula re contempsit. *Idem.*

Pater aderit: mihi paratæ lites] Exquisite autem subjectum est, quum supra dixerit, *Mihi paratæ lites.* Id.

Quid mea? pater aderit: mihi paratæ lites] Ut Antiphoni formidanda ista sunt, ita ridicula parasito. *Idem.*

84 *Illa quidem nostra erit*] Ἠθικῶς *nostra*, quum Antiphonis tantum esse debeat. *Idem.*

Jocularem audaciam] Εἰρωνεία κατ' ἀντίφρασιν: hoc est, minime jocularem. An quæ ex ludo et joco in periculum veniat? *Idem.*

Jocularem audaciam] Deest, *audio ex te*, aut *dicis*. Idem.

Jocularem audaciam] And. act. IV. sc. 5. vs. 43. 'Jocularium in malum insciens pene incidi.' per antiphrasin, pro minime jocularium: vel, quod joco et fabulæ similius videatur, quam rei gestæ et veræ. Ita et Angli vulgo τὸ *jest* usurpant. *Mer. Casaubonus.*

85 *Persuasit homini*] Hic jam de Antiphone quæritur, cui persuasum sit. *Donatus.*

Factum est] Adeo audax Phormio. *Idem.*

Ventum est] Ἐπεξήγησις. Quo modo factum est: ventum est: vincimur: duxit. *Idem.*

Factum est: ventum est: vincimur: duxit] Ἀσύνδετον ut supra, 'Imus, venimus, videmus.' *Idem.*

Factum est: ventum est: vincimur: duxit] Amat hoc Terentius, ut, 'It, lavit, redit.' et, 'Imus, venimus, videmus.' et, 'Funus interim procedit: sequimur: ad sepulchrum venimus: in ignem posita est: fletur.' His non modo brevis et comis narratio est: sed etiam auditoris animum, ad id quod restat, intendit. *Idem.*

86 *Quid narras?*] Admirantis vox est, non interrogantis. *Idem.*

O Geta, quid te futurum est] Sic pronuntia, quasi periturum contempleris Getam, et jam eum in certo interitu defleas. *Idem.*

O Geta, quid te futurum est] Scilicet qui magister relictus sis Antiphoni. *Idem.*

87 *Nescio hercle. unum hoc scio, Quod fors feret, feremus æquo animo*] Ἠθικῶς desperatione rerum, fortis est servus, et simul vigilavit Poëta, ne si et hic ejularet, res tota migraret in tragœdiam. *Idem.*

88 *Quod fors feret, feremus æquo animo*] Hæ graves sententiæ, ex persona servorum quum dicuntur, ridiculæ sunt, et eo consilio interponuntur. *Idem.*

Quod fors feret, feremus æquo animo] Hor. 'Levius fit patientia Quicquid corrigere est nefas.' et And. act. v. sc. 1. 'Incepi, dum res retulit: nunc non fert; feras.' *Mer. Casaubonus.*

Feremus æquo animo] Hoc secundum servos, qui futura contemnunt. Et mire meritum culpæ suæ ad fortunam retulit. *Donatus.*

89 *Hem, istuc est viri officium*] Compendium consolationis est, quod hic libenter accepit: et ideo statim approbat. *Idem.*

Hem istuc viri officium est] Pacuvius in extremis Niptris apud Ciceronem Tusc. II. 21. 'Id viri est officium.' ubi et totus hic locus de ferendis æquo animo adversis tractatur. *Bœclerus.*

In me omnis spes est mihi] Quo modo? an ut strenue se defendat? an ut fugiat? an ut patiens sit plagarum? *Donatus.*

In me omnis spes est mihi] Ex eodem libro, ac Victoriano, et Basilicano, et Donato, versusque ratione, ita collocamus, *spes mihi est*. Faërnus.

In me omnis spes mihi est] Cic. 'Quam

quidem laudem sapientiæ statuo esse maximam, non aliunde pendere, nec extrinsecus aut bene aut male vivendi suspensas habere rationes.' et Eun. act. II. sc. 2. 'Itane parasti te, ut spes nulla reliqua in te siet tibi?' *Mer. Casaubonus.*

90 *Ad precatorem adeam credo*] Bene Poëta omnia tractat, quæ in tali re tacenda servo essent, nisi aliud posceret argumentum. *Donatus.*

Ad precatorem adeam] Sic in Heautontimorumeno, 'Nec tu aram tibi, nec precatorem pararis.' *Idem.*

Qui mihi sic oret] Id est, pro me oret. *Idem.*

91 *Nunc amitte quæso hunc*] Μίμησις dicitur, ubi non verba modo, verum etiam gestum vocemque fingimus alienam. *Idem.*

Nunc amitte quæso] Hoc quod nos dicimus *dimitte*, antiqui etiam dicebant, *amitte.* Virgilius, 'Amissos hinc jam obliviscere Graios.' Et Sallustius, 'Pactione amisso Publio legato.' *Idem.*

92 *Posthac si quidquam, nihil precor*] Facile impetrat, qui non omnia extorquet. Ergo ars precatoria est, mitigare præsentia, futura permittere. Simul etiam, quia omnis causa in hoc est, ne videatur servus, ob impunitatem in delictis amplius peccaturus. *Idem.*

Posthac si quidquam] Ut solet, eleganter per ἔλλειψιν. Et simul, non si tantumdem peccaverit: sed, si vel minimum. Tale est et illud, 'Si sensero hodie quicquam in his te nuptiis fallaciæ conari.' et, 'Si quicquam invenies mentitum, occidito.' *Idem.*

Nihil precor] *Nihil,* pro non: sed plena negatio, *nihil.* Idem.

93 *Ubi ego hinc abiero*] Hic ostendit nullum precatorem ex animo postulare veniam servo. *Idem.*

Vel occidito] *Vel,* pro etiam. *Idem.*

Occidito] Tu tantum cædere volebas; ego dico, *etiam occidito.* Idem.

94 *Quid ille pædagogus, qui citharistriam*] Moraliter quærit, volens audire de Phædria, postquam de Antiphone cognovit; maxime, quia hæc interrogatio responsionem elicit, qua spectator instruitur ad cognoscenda cetera. *Idem.*

Quid ille pædagogus, qui citharistriam] Quia dixit, 'Sectari, in ludum ducere et reducere :' et quia *puellulam* dixit, ab ætate ; 'pædagogus est illi,' ait. *Idem.*

Quid ille pædagogus, qui citharistriam] Phædria scilicet, qui neque abscedit a custodia puellæ, neque illam ipse contingit. *Idem.*

Pædagogus] Phædria scil. quem prius puellam *sectari,* 'in ludum ducere et' (quod pædagogi munus) 'reducere' dixerat Geta. *Mer. Casaubonus.*

Qui citharistriam] Ἔλλειψις. Sectatur, amat, vel quid tale subaudiendum est. *Donatus.*

95 *Sic, tenuiter*] Δεικτικῶς. *Sic* dicendum est, cum aliquo gestu. *Idem.*

Non multum habet quod det fortasse] Cum commiseratione amatoris adolescentis pronuntiandum est. *Idem.*

96 *Immo nihil, nisi spem meram*] Bene *spem:* quia amat. nemo enim sine spe amat. *Idem.*

Meram] Solam. *Idem.*

97 *Pater ejus rediit, an non*] Chremes scilicet. *Idem.*

Nondum] Subaudi, *venit.* Jam *non* plena negatio est. *Idem.*

Quid? senem quoad exspectatis vestrum] Animadvertite, *quid,* secundum morem quotidianum tum dici, quum sit transitus a mentione alterius rei ad alteram. Sic et supra, 'Quid pædagogus ille?' *Idem.*

98 *Quoad exspectatis vestrum*] *Quoad,* quamdiu. Et recte locutus est: quia adventus, finis est exspectationis. *Idem.*

99 *Sed epistolam ab eo allatam esse*

audivi] Mire paratur inopinatus subito adventus senis: nam ipse veniet, cujus epistolam sperat. *Idem.*

100 *Et ad portitores esse delatam*] More veterum magistri tributorum, id est, publicani, operam in portu dabant, inferendarum rerum et efferendarum vectigal exigentes. *Idem.*

Ad portitores] Ad eos qui in portu sunt. Et quo more hoc dixerit vide, Attico an Romano. *Idem.*

Portitores] Qui in portu, rebus inferendis et efferendis operam dabant. *Mer. Casaubonus.*

101 *Numquid, Geta, aliud me vis*] Absque illo argento, quo tibi a me opus fuit. *Donatus.*

Ut bene sit tibi] Ἀρχαϊσμὸς, pro nihil. *Idem.*

102 *Puer heus: nemon' huc prodit*] Moralis expressio: nam eos vocat, quibus initio egrediens dicebat, 'Si quis me quæret rufus.' *Idem.*

Cape, da hoc Dorcio] Ad κωφὸν πρόσωπον loquitur, *Dorcio. Dorcium* fœminum nomen est, ut Planesium, Glycerium. *Idem.*

Scena iii. Trochaicis et iambicis, acatalecticis et catalecticis constat scena, cum dimetro intermedio. Mss. vs. 2. duo; *patrem nunc. extim.* duo; *ubi adventi ejus in mentem venit.* vs. 5. omnes; *non* pro *ne.* sed Priscianus lib. xv. retinet τὸ *ne,* et explicat. vs. 7. duo; *fuisset tum illud mihi ægre al. d.* tertius; *fuisset. istud mihi æ. a. d.* vs. 10. duo; *deest* pro *defit.* vs. 14. omnes; *jam depacisci morte cupio.* vs. 16. duo; *ingenuum ac liberalem.* vs. 19. omnes; *quod si tibi res cum lenone sit.* Bœclerus.

1 *Adeon' rem redisse, ut qui mihi consultum optime velit esse*] *In hac scena color vitæ est eorum qui id, quod immodice concupierint, spernunt postquam evenerit. quod apertiore sententia ostendit Poëta, dicendo,* Nostri nosmet pœnitet. *Donatus.*

Adeon' rem redisse] *Comparativa qualitas in hac scena est, inter Antiphonis vitam, et Phædriæ. Genus causæ demonstrativum. Contendunt autem, uter magis miser sit.* Idem.

Ut qui mihi consultum optime velit esse, Phædria] *Mira sententia, qua ostendit adolescentulos in peccatis neminem magis metuere, quam eos a quibus maxime diliguntur. Simulque inducitur rerum imminentium præstructio: in qua sic audax inducitur Phædria, ut defensor futurus sit: sic timidus Antipho, ut fugiturus sit.* Idem.

Ut qui mihi consultum optime velit esse, Phædria, patrem extimescam] Ferienda pronuntiatio in eo quod ait, 'Qui mihi consultum optime velit esse' hoc enim magis mirum est, ideo patrem timeri, quia consultum optime velit. *Idem.*

Adeon rem redisse] Primus hic versus trochaicus est tetrameter acatalecticus, item quartus, in quo ex libro Bembino legendum, *mi conscius sis.* item quintus; sextus vero et septimus ejusdem generis, sed catalectici. item octavus, in quo in secunda sede est dactylus. secundus vero, ubi ex multis libris, etiam antiquissimis, et Donato legendum est, *patrem ut extimescam,* licet aliud, *ut,* præcedat: item tertius, nonus, et reliqui, octonarii iambici, præter unum dimetrum iambicum. *Faërnus.*

2 *Ubi in mentem ejus adventi venit*] Nota, *venire in mentem* veteres, non recordationis causa tantum, sed etiam recogitationis considerationisque posuisse. *Donatus.*

Ubi in mentem ejus adventi venit] Sic veteres genitivo casu proferebant. *Idem.*

In mentem ejus adventi venit] Cicero, 'Fac tibi paternæ legis Aciliæ veniat in mentem.' *Idem.*

Adventi venit] Multipliciter declinatur, et *adventi* et *adventus.* sic et in Andria, 'Nihil ornati, nihil tumulti.' *Idem.*

Adventi] Genitivus antiquus. Prisc. *Mer. Casaubonus.*

Venit] Legitur et *advenit*. Donatus.

3 *Incogitans*] Temerarius. 'Probus, incogitans,' inquit, 'in usu est: at non eodem modo Cogitans.' *Idem.*

Incogitans] Temerarius, præceps; quia pleraque mala potius ex incogitantia, quam ignorantia. Ideo Sen. (ut et alii passim Philosophi) 'Quid prodest,' inquit, 'aperta monstrare: plurimum interdum enim scimus, nec attendimus,' et mox, 'Itaque subinde reducendus es ad memoriam: non enim reposita illa esse oportet, sed in promptu.' *Mer. Casaubonus.*

Ita eum exspectarem, ut par fuit] *Exspectarem* nunc opperirer: alias, sperarem. *Donatus.*

4 *Quid istuc est*] Hæc interrogatio stomachosa est, extenuare volentis metum fratris: diversa enim sentit ob diversum amoris eventum. *Idem.*

Qui tam audacis facinoris mihi conscius sis] Proprie ad terrorem, qui de facinore loquitur, *conscium* dixit. *Idem.*

Rogitas? qui tam audacis facinoris] Bene timens inducitur Antipho, ut sit causa fugiendi. Ad hoc enim fugiet, ne ad amittendam conjugem cogatur, a patre ante errorem fabulæ patefactum. *Idem.*

5 *Quod utinam ne Phormioni*] Gravissime non Phormioni succenset, sed Phormionis invento. Et vide, ut et ipse se culpæ subtrahat. *Idem.*

Quod utinam] Et familiare est, initia rerum accusare eos, quos alicujus negotii pœnitet. *Idem.*

Quod utinam ne Phormioni] Vetus elocutio, *utinam ne*. Ennius in Medea, 'Utinam ne in nemore Pelio securibus cæsa cecidisset abiegna ad terram trabes.' Et *ne*, non, accipiendum. *Idem.*

Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset] Vide, ut custodiat Poëta τὸ ἦθος personarum. antea servus: 'Est parasitus quidam Phormio, qui (illum dii omnes perduint) hoc consilium dedit.' at quanto honestius Antipho nihil mali imprecatur Phormioni, sed hoc tantum optat, ne in mentem venisset ei consilium dare et persuadere, quod cum tantis periculis esset conjunctum! Quæ sequuntur, connectenda sunt in hunc modum: 'At non cotidiana hæc cura angeret animum, dum exspecto quam mox veniat, qui hanc mihi adimat consuetudinem.' nota auctam ipso verborum tractu solicitam exspectationem. *Bœclerus.*

6 *Neu me cupidum eo compulisset*] Bene hoc addidit ad excusationem, potuit enim dici, *non consentires*. Donatus.

Eo compulisset] *Eo*, ad uxorem ducendam. an *eo* in tantum? *Idem.*

Cupidum] Ad nuptias scil. vel ad fictitiam illam dicam. *Mer. Casaubonus.*

Quod mihi est principium mali] Bene, quasi caput mali non in amore sit, sed in nuptiis. *Donatus.*

Quod mihi principium est mali] Virgil. *Prima mali labes.* vel, quod mihi præcipuum malum, ut ἀρχὴ apud Græcos, interdum: et ראשית apud Hebr. *Mer. Casaubonus.*

7 *Non potitus essem*] More hominum loquitur: credit enim ex sequenti satietate, quod potuerit abstinere amoribus suis. *Donatus.*

Non potitus essem] Ἀνθυποφορὰ μεμομερής. Non enim, 'Sed potiri voluisti' posuit: ut ille, 'Verum anceps pugnæ fuerat fortuna.' *Idem.*

Fuisset] Hic enim utraque pars ponitur. *Idem.*

Fuisset tum illos mihi ægre aliquot dies] Quidam totum interrogative pronuntiant: nempe, 'Fuisset tum illos mihi ægre aliquot dies?' *Donat.*

8 *At non quotidiana cura hæc angeret animum*] Quum amatorie loquatur Antipho, errant qui putant eum pœnitere sui desiderii. nam si hoc est, nec maritus firmus videbitur fore. sed hoc dicit: facilius fuisse abstinere virgine intacta, quam ea cum qua

jam consueverit. et ideo subjungit, 'Dum exspecto quam mox veniat, qui hanc mihi adimat consuetudinem.' *Idem.*

Audio] *Audio* per εἰρωνείαν dicitur modo a contemnente dictum Antiphonis. *Idem.*

Audio] Omnia deridet Phædria, cupiens fructum amoris vel periculis adipisci. Est ergo *audio* εἰρωνείᾳ, pro *non audio*, hoc est, nihil dicis. *Idem.*

Audio] Indignantis et cum impatientia audientis, hoc verbum. *Mer. Casaubonus.*

9 *Dum exspecto quam mox veniat*] Non *quando*, sed *quam cito:* quia timet. *Donatus.*

Qui adimat hanc mihi consuetudinem] Mire non amorem: tanquam amore carere potuerit, consuetudine non possit. Et nota proprietatem. nam *consuetudo* specialiter de coitu dicitur. *Idem.*

Consuetudinem] Usum fructumque amoris. *Mer. Casaubonus.*

10 *Aliis, quia defit, quod amant*] Magnificentius *aliis* dixit, quam si diceret *mihi.* Donatus.

Defit] Deest. Eun. act. II. sc. 2. 'Omnia habeo, neque quicquam habeo: nihil cum est, nihil defit tamen.' *Mer. Casaubonus.*

Tibi, quia superest, dolet] Laboravit, ut ostenderet, plus esse *dolet*, quam *ægre est.* et ideo insanum ait Antiphonem: qui in ea fortuna positus, quæ adversa et contraria est, idem patiatur quod miser. et est figura ὑπόζευξις. Nam ad utrumque, *ægre est*, sufficere potuit. Scire autem debemus, et pronuntiative, et per interrogationem, hoc ipsum pronuntiari posse. *Donatus.*

Tibi quia superest] Id est, eo quod desideras, abundas. Ordo est, *Tibi dolet, quia superest.* Idem.

11 *Amore abundas, Antipho*] Sic hoc pronuntiandum, quemadmodum solet cum stomacho dici vituperanti cibum, *non esuris*, aut, *pleno ventre es.* vult enim ostendere, satietatis hoc esse, non ratiocinationis, quod nunc queritur Antipho. *Idem.*

Amore abundas, Antipho] *Abundare* dicitur, qui successu prospero affluit. Lucilius libro tertio, 'Ille alter abundans Cum septem incolumis pinnis redit, ac recipit se.' *Idem.*

Amore abundas, Antipho] Hoc cum pronuntiatione infert. *Idem.*

Amore abundas] Τίκτει δὲ κόρος ὕβριν. ex nimia satietate lascivis, delicias facis. *Mer. Casaubonus.*

12 *Nam tua quidem hercle certo vita hæc expetenda*] Bene *certo:* quia supra omnia cum εἰρωνείᾳ dixit. *Donatus.*

Vita hæc expetenda] *Vita* dixit, ut ostenderet, etiamsi non felicitas, sed vita dicatur, optandam esse. *Vita* autem et mores significat, et animam, et alimentum, et spatium vivendi, et fortunam accidentem viventibus: ut modo. *Idem.*

Expetenda optandaque] Proprie dixit, *expetenda, optandaque:* omnia enim quæ amamus, aut industria, aut voto proveniunt, hoc est, aut in nobis sunt, aut in fortuna posita. *Idem.*

13 *Ita me DI bene ament, ut mihi liceat*] Necessario jurat: quia quod dicturus est, solis amatoribus videtur esse credendum. *Idem.*

Ita me DI bene ament, ut mihi liceat tamdiu, quod amo, frui] Opportunus locus, in quo ostendatur, quam magno amore sit possessus Phædria, cui par impenditur argumentum. *Idem.*

Tam diu, quod amo frui] Quamdiu uxore fruitur Antipho. An *tam diu*, δεικτικῶς? *Idem.*

Tam diu] Tantisper, hoc est, vel tantillo tempore. *Idem.*

Quod amo, frui] Deest *eo:* ut sit, *eo, quod amo, frui.* Idem.

14 *Jam depecisci morte cupio*] Pactionem transigere. *Idem.*

Jam depecisci mortem cupio] Αὐτίκα τεθναίην λεχέων ἐπιβήμενος Ἡροῦς. *Mer. Casaubonus.*

Tu conjicito cetera] Aut *cetera* abundat, aut deest *per*: ut sit, *per cetera*. Donatus.

15 *Quid ego ex hac inopia nunc capiam*] Infortunium scilicet. *Idem.*

Quid ego ex hac inopia nunc cap. et quid tu ex ist. c.] Ὁ ζῆλος φθόνου χαρακτηρίζεται, οὐχ ὅτι ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι οὐχὶ καὶ αὐτῷ ἔστι τὰ ἀγαθά. Vide Aristot. Rhet. 2. *Bæclerus.*

Et quid tu ex istac copia] Fructum ac felicitatem. *Donatus.*

16 *Ut ne addam*] Παράλειψις figura, in qua velut ex abundanti enumerantur adjecta. *Idem.*

Ut ne addam] Σχῆμα παράλειψις. Quod Græci, ἵνα μή. *Idem.*

Ingenuam, liberalem nactus es] Hoc natalium, illud morum est. *Idem.*

Sine sumptu, ingenuam, liberalem nactus es] Contra ea quæ patitur, ista posuit omnia. hujus in amore copiam: suam inopiam. hujus desiderium nullo constitisse sumptu: sibi a lenone fuisse emendam puellam. hujus ingenuam: suam servam. hujus liberalem: suam citharistriam. hunc nactum esse: se sectari tantum. hujus uxorem: amicam suam. hujus amorem maritalem esse: suum velut prodigi, velut scortatoris. *Idem.*

17 *Quod habes, ita ut voluisti*] *Voluisti* subdistinguendum est, et sic legendum *uxorem*. Erit enim ἐμφατικώτερον. *Idem.*

Ut voluisti, uxorem] Bona præparatio uxoris futuræ. *Idem.*

18 *Ni unum hoc desit, animus qui modeste istæc ferat*] *Modeste*, moderate. Sallustius libro secundo: 'Modestus ad omnia alia, nisi dominationem.' *Idem.*

Ni unum desit] Al. *ni unum hoc desit*. Mer. Casaubonus.

Modeste] Cum modo. *Donatus.*

Animus qui modeste istæc ferat] Virg. 'O fortunatos nimium bona si sua norint Agricolas.' Hor. 'Bene ferre magnam disce fortunam.' *Mer. Casaubonus.*

19 *Et si tibi res sit cum eo lenone*] *Et* modo non connexiva, sed inceptiva conjunctio est. Sallustius libro secundo, 'Et Pœni ferunt adversus a n c m*.' *Donatus.*

Et si tibi res sit, &c.] Ita Donatus legit: quem multæ editiones sequuntur. annotatque: 'Et, modo,' &c. Vide Guyet. *Bæclerus.*

Sentias] Sic alibi, 'Sit rogas? sensi.' *Donatus.*

20 *Ita plerique ingenio sumus omnes, Nostri nosmet pœnitet*] Παρέλκον tertium in Andria, 'Quod plerique omnes faciunt adolescentuli.' et est ἀρχαϊσμός: ut, 'Accede ad ignem hunc, jam calesces plus satis.' *Idem.*

Nostri nosmet pœnitet] Pœnitet eum, qui parum putat, ergo ipsi nos, inquit, nostra contemnimus. Sic et in Heautontimorumeno, 'At enim hic dices, Me, quantum hic operis fiat, pœnitet.' *Idem.*

Nostri nosmet pœnitet] Hor. 'Qui fit, Mecænas, ut nemo quam sibi sortem, Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa Contentus vivat, laudet diversa sequentes?' et quæ ibi sequuntur. *Mer. Casaubonus.*

22 *Cui de integro est potestas*] Post, deinceps. An de *integro*, id est, integris rebus? *Donatus.*

Quid velis; retinere, amare, amittere] An conjuncte legendum est, 'Quid velis retinere?' ut duo sint, 'amare, amittere:' quia et infra duo reddit, 'Ut neque mihi sit ejus amittendi, neque retinendi copia.' *Amittendi*, propter amorem, *retinendi*, propter patrem. *Idem.*

Amittere] And. act. v. sc. 3. 'Vis me uxorem ducere? hanc amittere? ut potero feram.' *M. Casaubonus.*

25 *Sed quid hoc est? video ne ego Getam currentem advenire huc*] O. l. s. *videon* habent: et, *huc advenire?* quæ collocatio versui, alioqui non bene procedenti, consulit, elidendo ex *quid* d; vel corripiendo *hoc*. versus autem est iambicus tetrameter catalecticus,

ita et sequens; si tamen ejus primam syllabam præcedenti attribuas; et ex o. fere l. s. hæc verba sic ordines, *quam hic nunc mihi nuntiet rem.* Faërn.

26 *Hei timeo miser*] Quam recte jam timet: quia in metu semper est præsaga mali mens. Et *hei* interjectio ingemiscentis est. ut, 'Hei mihi quantum Præsidium, Ausonia, et quantum tu perdis, Iule.' *Donatus.*

Scena iv. Satura est, ex Iambicis Octonariis acatalecticis et catalecticis, senariis, dimetris, et Trochaicis septenariis. vs. 1. Mss. meorum unus; *reppereris.* sicut et Priscianus legit lib. vii. vs. 2. omnes; *impediunt.* vs. 10. omnes; *heu me mis. tum mihi paveo.* vs. 13. omnes; *aliquid corrasissem.* et vs. 20. *uno verbo exp.* vs. 21. duo; *intellextin.* unus; *intellexistin'.* vs. 27. duo; *quam maxime,* pro *cum maxime.* vs. 30. duo, ut ed. unus; *aliquid gravius.* vs. 32. duo; *quin abeam.* vs. 33. omnes; *quid si sic assimulabo.* unus; *vultum contempl. hunc.* vs. 34. omnes; *quid si sic? sat est.* vs. 35. duo; *sic respondeas.* vs. 37. unus; *vi coactum te esse et victum lege jud.* alter; *vi dic coactum te et lege, judicio.* vs. 43. *τὸ pendens* a duobus abest. vs. 48. duo; *noxam.* vs. 50. duo; *potes.* vs. 52. omnes; *insidiis,* absque præpositione. *Bœclerus.*

Nullus es, Geta] *In hac scena servi concurrentis officium est, tendens ad perturbationem Antiphonis, quem oportet abesse a conspectu patris usque ad cognitionem rerum, et καταστροφὴν fabulæ.* Donatus.

1 *Consilium celere*] *Hoc celere* Neutraliter dicitur. *Idem.*

Nullus es] Periisti, actum est de te. *Mer. Casaubonus.*

2 *Subito tanta te impendent mala*] Accusativo casu *impendent.* aut ἀναστροφῇ, pro, *in te pendent mala.* Quum supra *Nullus es, Geta,* dixerit, hic transitum fecit ad primam personam. *Donatus.*

Nota in uno versu quam potentia frequentium verborum momenta! *Ita* (statim exspectationi movendæ aptum est) *nunc* (a tempore) *imparatum* (a statu personæ) *subito* (ab eventu) *tanta* (a comparatione) *te* (a demonstratione personæ) *impendent* (a repræsentatione periculi) *mala,* per cumulationem. Mirus ubique artifex est Poëta noster, in attollendis aut repræsentandis, frequentatione quadam verborum, sententiis, quæ affectum habent aut faciunt. *Bœclerus.*

Imparatum] Cic. 'Quoniam multum potest provisio animi et præparatio.' *Mer. Casaubonus.*

Te impendent] Antique pro, *impendent tibi.* Plaut. 'Impendent in te.' *Idem.*

3 *Qui neque uti devitem, scio*] Ruina aut vitanda est, aut extrahenda sunt ex ea corpora quæ oppresserit. *Donatus.*

Devitem] Ante quam irruant. *Idem.*

Inde extraham] Quum irruerint. *Idem.*

4 *Nam non potest celari nostra diutius jam audacia*] Bene *nostra:* quia ipse partem maximam culpæ sustinet, ut magister. *Idem.*

Celari] Nigidius, *celari,* quærit utrum plenum sit, an pressum. *Idem.*

5 *Quæ si non astu providentur*] Hic versus totidem elementis legitur in Andria i. 3. 3. ne quis miretur infra ii. 4. 2. repeti versum positum in Adelphis iii. 3. 54. *Bœclerus.*

Quæ si non astu providentur, me aut herum pessum dabunt] Ex Andr. integer hic versus, act. i. sc. 3. ubi vide. *Mer. Casaubonus.*

Quæ si non astu, &c.] Delendus hic versus. ejus non meminit excerptor; nil ad sensum facit; in libris veteribus apparet nullus. *Faber.*

6 *Quidnam ille commotus venit*] Modo *commotus,* perturbatus atque conterritus. *Donatus.*

Quidnam ille commotus] Hic ostendit Poëta, idcirco confusum Getam

induci, ut de ejus metu Antipho terreatur. *Idem.*

Quidnam ille commotus] Hos versus ita ordinamus, partim ex ratione metrica, partim etiam adjuti ab libro Bembino: An. *Quidnam ille commotus venit?* | Ge. *Tum temporis mihi punctum ad hanc rem est, herus adest.* An. *quid istuc mali est?* Versus iambici sunt, prior dimeter, posterior octonarius. *Faërnus.*

7 *Tum, temporis punctum mihi*] *Punctum*, pro momentum. ut Lucilius in decimoquarto, *puncto uno, hora* * et qui quoque invasit. *Donatus.*

Punctum] Angustissimum spatium. *Idem.*

Punctum] Momentum. *Mer. Casaubonus.*

Ad hanc rem] Ad deliberandum quod ago. *Donatus.*

Herus adest] Vultu tristi ac superciliis arduis hoc dicendum est. *Idem.*

Quid istuc mali est] Mire πρὸς τὸ *herus adest*, *Quid istuc mali est* posuit, ex persona Antiphonis: cui pro calamitate est patris adventus. *Idem.*

8 *Quod quum audierit*] Scilicet quod uxorem duxit Antipho. *Idem.*

Quod quum audierit] Bene non addidit quid: secum enim loquitur. *Idem.*

Quod ejus remedium inveniam iracundiæ] Plus est, quam si diceret, *nullum.* Idem.

Quod ejus remedium inveniam iracundiæ] Proprie, *remedium*, quasi iracundia morbus sit. *Idem.*

9 *Loquarne? incendam*] Quia iracundia ignis est. *Idem.*

Taceam? instigem] *Instigari* proprie fera dicitur. *Idem.*

Loquarne? incendam. taceam? instigem] Σχῆμα διαπόρησις. Duo sunt quæ fieri in placando solent: aut loqui, aut tacere. Sed quid vult sibi, *purgem me?* quum idem sit *loquar?* an quia potest purgatio et per defensorem patronumve induci? sic quidam putant. Sed melius est hoc, ut perturbatæ et servilis imperitæque personæ verba sine arte esse, et vim significati non habere. *Idem.*

Purgem me? laterem lavem] Παροιμία, πλίνθον πλύνεις. *Idem.*

Loquarne? . . . purgem me] Donatus cum non posset explicare, quid differrent hic *loqui*, et *purgare se*; denique illuc confugit, ut dicat: 'Perturbatæ,' &c. Nunquam id facit Terentius, crede mihi. *loquarne?* i. e. an interroganti de re tota hero respondeam? *taceam?* nihil respondendo. *purgem me?* a me culpam omnem et suspicionem amoliendo. *Bœclerus.*

Laterem lavem] *Laterem* hic non aliud intelligendum quam massam vel ex argilla vel luto, maceriis ædificandis idoneam, non igne, sed sole induratam, quæ cum non sit nisi lutum exsiccatum, quanto magis eam lavas, eo magis lutescit et in cœnum resolvitur, multis probat Nannius, Miscellan. l. xx. Aliud igitur *later*, simpliciter: aliud *later coctilis* (quanquam is vulgo *later* vocetur) in duritiem lapideam excoctus. *Mer. Casaubonus.*

10 *Eheu me miserum*] Hic et sequens versus trochaici tetrametri acatalectici sunt. *Faërnus.*

Quum mihi paveo] *Quum*, *præter quam quod* significat modo. *Donatus.*

Tum Antipho me excruciat animi] Τῷ ἰδιωτισμῷ, pro eo quod est, propter Antiphonem me excrucio. *Idem.*

Me excrucio animi] Sic in Hecyra, 'Fecit, animi ut incertus foret.' Genitivo enim casu veteres figurabant hanc locutionem. *Idem.*

11 *Ejus me miseret: ei nunc timeo*] *Miseret* præteritorum, *timeo* de futuris. *Idem.*

Ejus me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet] Figura πολύπτωτον, *ejus, ei, is.* Idem.

Is nunc retinet] Si *retinet*, quomodo *excruciat?* Idem.

Nam absque eo esset] Si ad eum res

non pertineret: id est, si meum tantummodo peccatum esset hoc ipsum. *Idem.*

Absque eo esset] Eleganter sic, quod vulgo, propter illam, aut, ex illius intuitu. ita Plaut. in Persa: 'Si absque me foret,' et Menæchm. 'Nam absque eo esset, hodie nunquam ad solem occasum viverem.' *Mer. Casaubonus.*

12 *Recte ego mihi vidissem, et senis essem ultus iracundiam*] Facete servus occasionem melioris conditionis esse existimat fugæ causam, tanquam sibi per eam et libertatis genus præstare posset et prædam. *Donatus.*

Recte ego mihi vidissem] Ut dicimus, *vide tibi*, et *videte vobis*. Et recte, *vidissem*, ἀντὶ τοῦ *providissem*. Idem.

Recte ego mihi vidissem] Providissem. *Mer. Casaubonus.*

Et senis essem ultus iracundiam] *Senis* maluit, quam *domini*, dicere, ut in ipso nomine et hortamentum impune fugiendi appareat. et simul quia non *iram*, sed *iracundiam* dicturus erat. nam *ira* de causa, *iracundia* de moribus. *Donatus.*

Et senis ultus essem iracundiam] Non dixit *evasissem*, sed *ultus essem*. faciunt enim servi fugiendo, ut dominos pœniteat iratos fuisse. *Idem.*

Ultus essem] Sic Virgilius, 'Ulta virum, pœnas inimico a fratre recepi.' *Idem.*

13 *Aliquid convasassem*] Figuratum est a colligendis vasis. *Idem.*

Convasassem] Ad furtum et fugam parassem, collegissem. Hor. 'Formidare malos fures, incendia, servos, Ne te compilent fugientes.' *M. Casaubonus.*

Hinc me conjicerem] Recte ego mihi vidissem. *Donatus.*

Protinus in pedes] *Protinam* fuit: et sic Nigidius legit. *Idem.*

Protinam] Protinus, illico. *M. Casaubonus.*

14 *Quam hic fugam*] 'Conjicerem in pedes.' *Donatus.*

Aut furtum parat] 'Aliquid convasassem.' *Idem.*

Quam hic fugam, aut furtum parat] Secunda ἀπόδοσις. prius enim furtum, quam fuga occurrere debuit. *Idem.*

15 *Sed ubi Antiphonem reperiam*] *Sed*, pro ergo: ut sit, Ergo ubi Antiphonem reperiam? An *sed* finis superioris sententiæ est? ut Sallustius, 'Sed Metellus in ulteriore provincia.' *Idem.*

Reperiam] Si alicubi cesset. *Idem.*

Aut qua quærere insistam via] Si alicubi ambulet. omnis enim qui quæritur, aut cessat, aut ambulat. *Idem.*

16 *Te nominat*] Ad hoc diu auditur Geta, et ipse non videt adolescentes: ut plus illis terroris incutiat, dum secum loquitur. *Idem.*

Nescio quod magnum hoc nuntio exspecto malum] Diserte locutus est, *Nescio quod magnum hoc nuntio exspecto malum:* pro eo quod est, *Nescio quod magnum malum hunc mihi nuntiaturum arbitror.* Idem.

17 *Domum ire pergam*] Hoc nos ἐλλειπτικῶς dicimus, *Domum pergam.* Idem.

Ibi plurimum est] Ostendit ab initio se domum pergere, et sic videtur deliberasse. *Idem.*

Ibi plurimum est] Scilicet propter amorem uxoris suæ. *Plurimum* τὸ πλεῖστον. *Idem.*

Revocemus hominem] Comice et moraliter addidit *hominem*. Idem.

18 *Hominem.* AN. *sta ilico.* GE. *hem*] Hic versus videtur monometer trochaicus hypercatalecticus. *Faërnus.*

Sta illico] Ille, *Revocemus hominem*, dixit: hic, non progredi jussit. *Donatus.*

19 *Satis pro imperio quisquis es*] Hic ostendit, culpæ conscientiæ nullam auctoritatem reliquam in magistro Geta. *Idem.*

Satis pro imperio] Id est, imperiose. *Idem.*

Satis pro imperio, quisquis es] Satis

imperiose loqueris, quisquis es. *Mer. Casaubonus.*

Satis pro imperio] Hoc legerat Rufinus: nam apud Josephum vertens, δεσποτικώτερον, dixit, *pro imperio*, id est, imperiose; et id quidem optime, ut multa alia. Sic et Livius. *Faber.*

20 *Cedo, quid portas, obsecro? atque id si potes, verbo expedi*] Mire expressit affectum de timore properantis. *Cedo quid portas, obsecro?* Ut, 'Si vera feram, si magna rependam.' Nam *ferre* et *portare*, de negotiis majoribus dicitur. *Donatus.*

Verbo expedi] Deest, uno. *Idem.*

Eloquere] Aliter ostendit, quid est, *verbo expedi*, dicendo *eloquere*. Idem.

Modo apud portum] *Patrem vidi*, dicturus Geta, præventus est ab eo, quem timor intelligentem fecerat. *Id.*

Hem] Propria et sua cuique personæ exhibuit: celeritatem ex præsagio metuenti Antiphoni: et tarditatem intellectus quieti pectoris securo Phædriæ. *Idem.*

22 *Quid agam*] Jam fiet Antipho, et adhuc non intelligit Phædria. *Id.*

Hujus patrem vidisse me, patruum tuum] Mire Poëta Antiphoni minus quam oportet, et Phædriæ plus quam oportet, facit loqui nuntium. Ille enim pene divinat ex metu, hunc tardum securitas facit. *Idem.*

Hujus patrem vidisse me, patruum tuum] Reddit utrique proprium: ut et ille qui timebat, paucis intelligeret: et ille qui securus erat, pluribus edoceretur. *Idem.*

23 *Nam quod ego huic nunc subito*] *Nam* aut subjunctiva conjunctio est superiori dicto, quod ait, *quid agam?* aut ἀναστροφὴ est. *Nam quod*, pro *quodnam.* Idem.

Huic subito exitio remedium] *Subito*, et adverbium, et nomen est. 'Quum subito assurgens fluctu nimbosus Orion.' *Idem.*

Inveniam miser] Quum *ego* supra dixerit, ἐμφατικῶς addidit, *miser*. Id.

24 *Quod si eo meæ fortunæ redeunt*] Tragice amator hoc negotium fortunas omnes dixit esse. *Idem.*

Fortunæ redeunt] Bene *redeunt*: quasi in pejus, et a processu retro, et in deterius. *Idem.*

Phanium, abs te ut distrahar] Amatoria προσφώνησις per ἀποστροφήν. *Id.*

Abs te ut distrahar] Non dixit, *a me detraheris.* Et vide verbum vim cohærentis ostendere. *Idem.*

25 *Nulla est mihi vita expetenda*] *Nulla* pro *non*. Aut *nullius conditionis.* quasi dicat, Ne deorum quidem vita mihi dulcis est sine te. *Idem.*

Nulla est mihi vita expetenda] Sine Phanio. *Idem.*

26 *Tanto magis te advigilare*] *Ad* vim auctivam nunc habet: ut *adlaudabile, admirabile.* Idem.

Fortis Fortuna adjuvat] Παροιμία. Et *fortis* accusativus pluralis est. *Idem.*

Fortes Fortuna adjuvat] Sententiam hanc proverbii vice Cicero cum ἐλλείψει effert III. de Finib. 4. 'Sed Fortuna fortes. quare conare quæso.' cum explicatione II. Tuscul. 4.: 'Fortes enim non modo Fortuna adjuvat, ut est in vetere proverbio, sed multo magis ratio, quæ quibusdam quasi præceptis confirmat vim fortitudinis.' Qualia qui amat, plerumque apud Joh. Weitzium diligenter congesta reperiet. nostri enim instituti ratio illuc non pertinet. quod semel monendum est. *Bœclerus.*

Fortes Fortuna adjuvat] Sall. 'Non votis neque suppliciis muliebribus auxilia deorum parantur. vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt. ubi socordiæ atque ignaviæ te tradideris, nequicquam deos implores: irati infestique sunt.' Οὐκ ἔνι δ' αὖ τὸν ἀργοῦντα οὐδὲ φίλοις ἐπιτάττειν ὑπὲρ αὐτοῦ τι ποιεῖν, μήτι γε τοῖς θεοῖς. *Mer. Casaubonus.*

27 *Non sum apud me*] Id agitur, ut supra diximus, quemadmodum Antipho præsens non sit: quem neque convenit contra patrem aliquid di-

cere, neque rursum præsentem opprimi a patre ex argumento. *Donatus.*

Atque opus est nunc quum maxime, ut sis, Antipho] *Apud te* subauditur. *Id.*

28 *Nam si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur commeruisse culpam*] Sic Sallustius in Historia, 'Ita fiducia, quam argumentis purgatiores dimittuntur.' *Idem.*

Nam si te senserit timidum] *Timidum*, pro timentem. Ut Virgilius: 'Addit se sociam, timidisque supervenit Ægle.' *Idem.*

Commeruisse culpam] Pro *commisisse.* Idem.

Nam si te senserit] O. l. s. et Donatus, *nam si senserit te.* ut et exigit versus. *Faërnus.*

29 *Hoc verum est*] Congrue fit, ut et Geta et Phædria audaciores sint, qui et absque amore sunt: et hos oportet objici pro Antiphone irato seni. *Donatus.*

Non possum immutarier] Vim negantis hoc habet, quod ait *immutarier:* ostendit enim naturæ suæ timiditatem nullis adhortationibus ejici posse. *Idem.*

30 *Quid faceres si aliud gravius tibi nunc faciundum foret*] Bene *gravius:* quia hoc grave: ut videas, ipsam adhortationem vim habere concedentis, grave esse quod geritur. *Idem.*

31 *Quum hoc non possum, illud minus possem*] Hoc intulit παρὰ προσδοκίαν. Nam videbatur hac interrogatione adduci posse ad sententiam percontantis. et hæc ars est dialectica contra ἐπαγωγὴν, quum male respondendo, callide interrogantis interrumpimus argumentum. *Idem.*

Hoc nihil est, Phædria: ilicet] Utrum *hoc* relativum? an *hoc* cum contemptu, pro, Hic Antipho nihil est? Sic Cicero in Verrinis, 'Etsi hoc nescio, quid nugatorem sciebam?' pro *hunc.* Idem.

Ilicet] Semper *ilicet* finem rei significat, ut *actum est.* Idem.

Ilicet] Per συγκοπήν. Sic judices de consilio demittebantur, suprema dicta quum præco pronuntiasset, *ilicet:* quod significat *ire licet.* Idem.

Ilicet] Frustra hæc a nobis dicuntur, res conclamata est. vel, hic Antipho homo nihil est, actum est de illo. Eun. act. II. sc. 3. 'Ilicet: desine: jam conclamatum est.' vide ibi. *Mer. Casaubonus.*

32 *Quin abeo*] Hic terrore commovet Antiphonem. et *quin* dicit, pro *cur non.* Donatus.

Et quidem ego] Ordo, Et ego quidem. et deest *abeo.* Idem.

33 *Quid si assimulo*] Audacem scilicet. *Idem.*

Obsecro, quid si assimulo? satin' est] Adeo morale vitium est ex conscientia pavor, ut ipse quoque Antipho nitatur contra, neque quicquam promoveat. *Idem.*

Satin' est] Hic locus actoris magis quam lectoris est. ostenditur enim conari ad simulandam audaciam, quo magis ridicula est, formidolosa persona. *Idem.*

Satin' est] Vultum mutat, et ad confidentiam se componit Antipho ut abeuntes, aut abire simulantes retineat. *Mer. Casaubonus.*

Garris] Nugæ. *Idem.*

34 *Propemodum*] Et hoc non plenæ consensionis est, quod ait *propemodum.* Donatus.

Sat est] Non dixit, *bene est*, sed *sat est.* et vide vix ad hoc ipsum esse perventum. *Idem.*

35 *Hem istuc serva*] Dicendo *serva*, ostendit jam incipere deperire, quod finxit atque assimulavit audaciæ. *Id.*

Hem istuc serva: et verbum verbo, par pari ut respondeas] Animadverte, et quid doceat et commachinetur artifex poëta, qui debitum reddat rebus atque personis. *Idem.*

Verbum verbo, par pari] Duo dixit: non tantum *verbum verbo*, sed *par pari.* Idem.

Verbum verbo, par pari ut respondeas] Quid hoc sit, non melius potest

intelligi, quam ex contentione Demiphonis et Phædriæ scena sequenti. quod enim Antipho subterfugit, Phædria probe implevit officium. *Bœclerus.*

36 *Ne te iratus suis sævidicis dictis protelet*] Causalem vim habet quod ait hoc, *iratus:* hoc est, qui ob præsentem iram vehementius tecum agat. *Protelet* et *protelum* a πρὸ et ἑλεῖν dictum est, quod est *ante* et *trahere.* Alii ab assiduo telorum jactu existimant dici. ut Lucretius, 'Undique protelo plagarum continuato,' hoc est, tenore. *Donatus.*

Protelet] Protrahat, præveniat, exagitet. *Idem.*

Sævidictis] Alii, *sævidicis dictis.* M. Casaubonus.

Protelet] Protrahat, præveniat, exagitet. D. Vel, longe arceat, abigat. Plaut. Argum. Mercat. 'Eam domi deprehensam conjux illius Vicini scortum insimulat: protelat virum.' *Idem.*

Scio] Apparet hoc verbum eo vultu dici, ut manifestum sit, absenti animo esse eum qui loquitur. *Donatus.*

37 *Vi coactum te esse invitum*] Mira brevitas, in quo tota defensio continetur. et subauditur, *fac respondeas,* aut quid tale. *Idem.*

Vi coactum te esse invitum, lege, judicio] Oratorie divisit rem unam, ut major videretur. 'Necessitas legis' intelligitur. *Jus* dicitur *cogere* Adelph. III. 5. 44. et Phorm. II. 1. 6. sententiis scilicet judicum, secundum jus et leges pronuntiantium. ita vs. 49. hujus scenæ, defensionem facilem significare volens, partitione amplificavit et in majus audiri fecit: 'Justam illam causam, facilem, vincibilem, optimam.' promta defensio, et simplex: *lex coëgit.* Bœclerus.

Invitum] Bene idem repetit ad confirmandam memoriam trepidantis. non enim diversa sunt, sed repetuntur, ut teneri possit id, quod causæ opus est. Nam *vi coactum esse,* idem significat quod *invitum.* An ideo *vi coactum invitum,* jungendum est, quia interdum etiam ipsi nos cogimus propria voluntate? ut ipse in Andria, 'Tu coactus tua voluntate es.' *Donatus.*

Tenes] Exquisite addidit *tenes:* ut appareat, Antiphonem vultu ostendere, quod horum nihil perturbatus advertat. *Idem.*

38 *Sed quis hic est senex*] *Sed,* ut diximus, transitum significat ad aliam rem, ab ea quæ agebatur. *Idem.*

Quem video in ultima platea] Sic dixit *ultima platea,* quemadmodum Virgilius, 'Imas Obsedere fores.' *Id.*

In ultima platea] In ulteriore plateæ parte. ut *imæ fores,* i. e. forium pars ima, &c. *Mer. Casaubonus.*

Ipsus est] Et quia timidior est: et quia postea de proximo ipse agnoscit magis. *Donatus.*

39 *Non possum adesse*] Apparet, ex conspectu patris magis confundi, quam ex nuntio adventus ejus, filium. *Idem.*

Quo abis] *Abis, Antipho?* Sic Virgilius: 'Quo fugis, Æenea?' Et, 'Quo fugitis, socii?' Sic enim loquitur, qui vult ostendere conditionem locorum, in qua perverso modo alius petatur, alius linquatur. *Idem.*

Ah, quid agis] Et perturbati intercessoris est dicere, *quid agis?* ut in Andria, 'Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?' *Idem.*

40 *Mane, mane, inquam*] Omnia hæc habent singularem vim in se revocantis. *Idem.*

Egomet me novi, et peccatum meum] Duo dixit; et 'Hominem pavidum,' et 'Peccatum grave.' *Idem.*

Egomet me novi, et peccatum meum] Et natura, et ex conscientia criminis admissi (quod juvenem et ingenuum decebat) pavidus. *Mer. Casaubonus.*

41 *Vobis commendo Phanium, et vitam meam*] Comice, duobus duo retulit: Me et peccatum meum, Phanium et vitam meam. Et animad-

verte, quod amator prius ponit Phanium, quam vitam suam. *Donatus.*

42 *Geta, quid nunc fiet?*] Apparet, hæc sic pronuntianda, quasi adhuc tuto dicantur. *Idem.*

Tu jam lites audies: ego plectar pendens] Non intulit quod quærebatur: sed verba sunt hominis omnia desperantis. *Idem.*

Tu jam lites audies: ego plectar pendens] Tu audies, ego verberabor. ut alibi, 'Tibi erunt parata verba, huic demum verbera.' Quod ipsum mire: non, *facies lites*, sed *audies.* Idem.

42. 43 *Tu jam lites audies: ego plectar*] Bene Donatus huc comparavit locum Heaut. II. 3. 115.: 'Tibi erunt parata verba, huic homini verbera.' ἐκ παραλλήλου enim hæc dicuntur. *Bœclerus.*

43 *Ego plectar pendens*] *Plectar*, feriar: unde et *plectrum*, et *plagæ* dictæ. *Donatus.*

44 *Sed quod modo hic nos*] Deest *tamen:* ut sit, *sed tamen.* Idem.

Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus, id nosmet ipsos facere oportet, Phædria] Sulpicius in præstantissima ad Cicer. Epist. 'Denique noli te oblivisci Ciceronem esse, et eum qui aliis consueveris præcipere, et dare consilium; neque imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt: sed potius quæ aliis tute præcipere soles, ea tute tibi subjice, atque apud animum propone.' Heaut. act. v. sc. 1. 'Nonne id flagitium est, te aliis consilium dare,' &c. *Mer. Casaubonus.*

45 *Id nosmet ipsos facere oportet*] Quia *nos* supra dixit in significatione actus proprii, *ipsos* addit. *Donatus.*

46 *Aufer mihi; oportet*] Τῷ ἀττικισμῷ addidit *mihi.* sine hoc enim plena sententia est. *Idem.*

Aufer mihi] Redundat τὸ *mihi:* ut et infra, act. v. sc. 6. 'Sed ego nunc mihi cesso.' Ita *tibi*, et *nobis:* haud raro. *Mer. Casaubonus.*

Quin tu quod faciam, impera] Mire ad omnia paratum se indicat, qui *impera* dicat servo. *Donatus.*

Quin tu, quid faciam, impera] Omnem ab officio, aut necessitate argumentationem missam fac, quæ non opus est, cum libenter ac sponte, quicquid faciendum suggesseris, obire paratus sim. *M. Casaubonus.*

47 *Meministin' olim ut fuerit vestra oratio*] Mire et consilio et oratione compendiosus est: quo magis Phædriam propriis consiliis ac domesticis permoveret. *Donatus.*

Ut fuerit vestra oratio] Ut magis excitaret, non *nostra* dixit, sed *vestra.* Idem.

48 *In re incipiunda*] *Incipiunda* proprie, quasi de re magna, dicit. Sic alibi, 'Vide quod inceptet facinus.' *Idem.*

Ad defendendam noxiam] *Noxiam* nunc culpam: alias pœnam. Et est ἐπένθεσις, ab eo quod est *noxam:* et hoc factum est propter iambum. *Idem.*

49 *Justam illam causam, facilem, vincibilem, optumam*] Considera singula, et invenies et naturali ordine, et per αὔξησιν dicta. *Causam* pro defensione posuit, et *vincibilem*, quæ facile vincat. *Idem.*

50 *Nunc ipsa est opus ea*] Causa scil. *Idem.*

51 *Meliore et callidiore*] Bene *meliore et callidiore:* quia tunc prolusio fuit, nunc ipsum prælium. *Idem.*

Fiet sedulo] Παρέλκον *sedulo.* nam suffecerat, *fiet.* Idem.

52 *Nunc prior adito tu*] *Adito*, quasi ad prælium. Virgilius, 'Nec quisquam ex agmine tanto Audet adire virum.' *Idem.*

Ego in insidiis hic ero] Tota μεταφορὰ de re militari est. *Idem.*

In insidiis] *In subsidiis*, apud Priscian. *Mer. Casaubonus.*

In subsidiis] Hanc lectionem in textum recepi ex Prisciano. Illa altera, *in insidiis*, vitiosa est. *Faber.*

53 *Succenturiatus*] *Succenturiati* di-

cuntur, qui explendæ centuriæ gratia subjiciunt, se ad supplementum ordinum. Et est translatio a re militari. *Donatus.*

Age] Potuit dicere *vero*, aut *ita*. sed *age* dixit, quod verbum vim hortantis maximam præbet. *Idem.*

ACTUS II.

Scena i. Constat Trochaicis septenariis, et iambicis Octonariis ac senariis. vs. 5. unus Mss. *an hec dicent mihi.* vs. 6. duo: *audio et fateor.* vs. 9. unus: *hoc mihi accidit.* vs. 11. duo: *cum secundæ res sunt, tum maxime med.* vs. 16. unus: *reputare.* vs. 19. unus: *molendum mihi est usque in pistrino.* alter: *molendum mihi esse v. i. p.* vs. 20. unus omittit *τὸ quicquam.* vs. 25. unus: *salvum te advenire gaudeo.* alter: *salvum te venire.* vs. 30. unus: *egone illi succenseam.* alter: *egon non illi s.* vs. 37. unus: *cum ille adest, hic pr. e.* duo: *cum ille abest, hic p. e.* vs. 45. duo: *nostran' culpa est an judicum.* vs. 54. unus omittit: *tum.* vs. 60. omnes: *immeritissimum.* vs. 64. unus: *adde huc.* vs. 71. omnes: *vel fœnore.* vs. 73. duo: *non sic futurum est.* vs. 84. duo: *cum adveniat Phormio.* alter: *cum advenerit Ph.*

Ratio quæ Muretum induxit, ut inepte hic novum actum incipi putaret, levis est, et exemplis Terentianis ultro refutatur. *Bœclerus.*

1 *Itane tandem uxorem duxit Antipho injussu meo*] *In hac scena accusatio est et contradictio, per remotivam qualitatem. ergo controversia.* Donatus.

Itane tandem uxorem duxit Antipho] *Hic exemplum vitæ est: in quo spectatur, nullam esse tam justam et gravem iracundiam patris, quæ non et fiducia defensoris et intervallo temporis evanescat.* Idem.

Itane tandem uxorem duxit Antipho injussu meo] Non potuit vehementius incipere, quam ut ipse crimen, quod objicit, miraretur. *Idem.*

Itane tandem uxorem duxit] *Tandem*, hic expletiva conjunctio: ut Cicero, 'Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra?' *Idem.*

Itane tandem] Hic totus versus in hoc est, an factum sit: quid factum sit: a quo factum sit: in cujus injuriam factum sit. *Idem.*

2 *Nec meum imperium*] Rara ἀποσιώπησις: nam non sequitur *sed.* intulit enim *age.* subauditur autem *revereri.* Sic Lucretius, 'Nonne videre*.' *Idem.*

Age, mitto imperium, non simultatem meam] Σχῆμα διανοίας. MHCOAOθωσις*. Ut Virgilius, 'Cujus ob auspicium infaustum, moresque sinistros.' *Idem.*

Age, mitto] Legitur et *taceo.* Idem.

Simultatem] Jurgium, contentionem. *Idem.*

Non simultatem meam revereri saltem? non pudere] Neque metu, neque pudore (sine amore) deterritum esse. Adelph. act. i. sc. 1. 'Pudore ac liberalitate liberos Retinere, satius esse credo, quam metu.' inde hic, *mitto imperium.* Utitur hoc loco Terentii Cic. ad Att. l. ii. Ep. 19. *Mer. Casaubonus.*

3 *Non pudere*] Hoc absolutum est, et nulli adnexum. *Donatus.*

Non pudere] Hic Nigidius adnotavit, neminem videri pudere ante delictum. *Idem.*

4 *Vix tandem*] Convenit hoc dictum ei, qui jam pridem se male audire putat; et ideo sero videtur ad hunc senex pervenisse, quum ille metuens, se primum ad accusatorem crederet. An *vix tandem* ad hoc pertinet, quia ille *monitor* dixit? quasi dicat, Vix tandem factum est, ut me senex laudare cœpisset: quia *monitor*, quamvis in contrarium dixerit, tamen

est nomen laudis. *Idem.*

Vix tandem] Εἰρωνεία, quasi dicat, Pene mei oblitus est. An, quia tarde ad ipsum pervenit senex, quem ille ob conscientiam a se cœpturum esse credebat? *Idem.*

Vix tandem] Et multis aliis locis, et hoc, discet, qui volet, non esse ab una manu, quæ in Donati commentariis visuntur. Nihil interim dicitur, quod ad rem faciat. nimis enim, non frigidum modo, sed absurdum est, ita accipere, ac si Geta diceret, sero se accusari, qui primus omnium post Antiphonem, ipsoque Antiphone magis accusatur. Primum enim: 'Itane Antipho uxorem duxit?' &c. subjicitur statim, non sine derivatione culpæ in Getam, *o Geta monitor!* quasi non facturus id fuerit Antipho, nisi hoc monitore. ita enim accipi posset, ut in illo: 'Submonuit me Parmeno ibi servus, quod ego arripui.' Eun. III. 5. 22. Sin illo significatu velis exaudire, quo Horatius magistros et rectores adolescentiæ signavit, cum juvenis 'Monitoribus asper' describitur, rursum pœne dixerim ineptum fuerit interpretari: *vix tandem* me laudat herus. Nihil verius quam senem hoc velle: *o Geta monitor:* id est, huic mandes si quid recte curatum velis. hunccine ego filio meo quasi magistrum et monitorem reliqui? facinorum scilicet monitor hic fuerit, non disciplinæ et probi moris magister. quin enim τὸ *monitor* duplicem vim habeat, tum ex destinatione ad officium, tum ex prævaricatione ejus, qui destinatus erat, nemo dubitaverit. Geta igitur cum facta et virtutes suas in hoc vocabulo, non modo ut dicebantur sed ut erant, agnosceret, ad Phædriam, cum subrisu et εἰρωνείᾳ μιμητικῇ, *vix tandem* inquit: q. d. ego vero monitor! ut in Andria Davus simili μιμήσεως genere dixerat: 'Ego vero solus!' III. 4. 17. nam τὸ *tandem* hic ἐκ παραλλήλου significat *vero, equidem.* i. e. egregie cessit provincia, quam cepi. quasi vero illi adolescentes indiguissent hujus monitoris, qui lubidinem animi ducem ad omnia et magistram haberent. Comicæ sunt hæ interruptiones, et festivæ, quas inter continuam senis orationem actoribus et theatro poëta gratificatur. *Bœclerus.*

Quid mihi dicent, aut quam causam reperient] Quid dicent, si negare voluerint? quam causam reperient, si purgare? Omne enim crimen a defensore aut negatur, aut purgatur. *Donatus.*

5 *Demiror*] Pro nescio. nam admirationem ignorantia facit. *Idem.*

Atqui reperi jam: aliud cura] Eo animo hoc dicit, quo supra dixit *vix tandem.* Et quum ille pluraliter *reperient* dixerit, hic singulariter *reperi* respondit: quasi in se solo sit crimen. *Idem.*

6 *Invitus feci: lex coëgit*] Bene poëta jam scire facit senem, quid isti dicturi sint. ut videatur frangi posse, qui jam partem defensoris admittit. *Idem.*

7 *Causam tradere adversariis*] Hoc cum majore exclamatione dicitur. non enim dixit, *concedere adversariis,* sed, quod prius esset, *causam tradere.* Idem.

8 *Illud durum*] *Illud durum* dicit, qui supra dixit: 'Atqui reperi jam.' *Idem.*

Ego expediam: sine] Vide præparationem futuræ defensionis: quam nisi hoc modo Terentius intulisset, incredibile videretur subito sedatum senem. *Idem.*

9 *Incertum est quid agam*] Nonnihil jam fracta indignatio est. Nam in his verbis, non jam ira, sed admodum mœror est. *Idem.*

9. 10 *Incertum est quid agam, &c.*] Duos hos versus Dionis Cassii ista, ἐν μέρει παραφράσεως, explicent: ὅταν γάρ τι ἀπροσδοκήτως τινὶ καὶ μετὰ πλείστου παραλόγου προσπέσῃ, τό, τε φρόνημα αὐτοῦ ταπεινοῖ, καὶ τὸ λογιζόμενον ἐκ-

πλήσσει, ὥστ' αὐτὸν κάκιστόν τε καὶ ἀσθενέστατον τῶν πρακτέων κριτὴν γενέσθαι. Bœclerus.

Quia præter spem, atque incredibile hoc] Virgilius, 'Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, Et perferre, soror, potero.' *Donatus.*

Atque incredibile hoc mihi obtigit] Gravius est *incredibile*, quam *præter spem:* et ideo posterius et in actu est. *Idem.*

Obtigit] Pro *accidit:* cujus reciprocum est, si quis bonum accidisse dicat, non obtigisse. *Idem.*

10 *Ita sum irritatus*] *Irritatus*, provocatus, in iram impulsus: hoc est, commotus et perturbatus. *Idem.*

Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere] Thucyd. *Νομίζω δὲ δύο τὰ ἐναντιώτατα τῇ εὐβουλίᾳ εἶναι, τάχος τε, καὶ ὀργήν. ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βραχύτητος γνώμης. M. Casaubonus.*

Animum ut nequeam ad cogitandum instituere] Bene *instituere* dixit: quo verbo quies ostenditur cogitativæ mentis, quæ nunc non adest. *Donat.*

11 *Quamobrem omnes, &c.*] Ῥῆσις graviter incepta, subtiliter deducta, personæ senis et perturbationi rerum apta. Quam commode hoc dixerit Terentius a philosophia sumtum, ostendit Cicero III. Tuscul. 14. allato simili Euripidis loco. De Ciceronis descriptione, quantum ad hujus loci lectionem attinet, Guyetum vide. Sicut autem præmeditatio futurorum malorum eorum adventum lenit: ita et securos venturi, graviter percellit fortuna et affligit, ut exsurgendi curam amittant, sicut de exemplo Pompeii philosophatur Dio principio libri XLII. *Bœclerus.*

Quum secundæ res sunt maxime, tum maxime] Ut, 'Nudus ara, sere nudus: hyems ignava colono.' Et bona sententia; tum maxime sapienti metuendum, quo tempore maxime securus est stultus. *Donatus.*

Omnes, cum secundæ res sunt maxume, tum maxume Meditari secum oportet, quo pacto advorsam ærumnam ferant] Vide Cicer. Tuscul. III. ubi totus hic Terentii locus. Sen. 'In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet, et contra injurias fortunæ, inter beneficia formetur. Miles in media pace decurrit sine ullo hoste, vallum jacit, et supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. Quem in ipsa re trepidare nolueris, ante rem exerce.' *M. Casaubonus.*

12 *Meditari secum oportet*] Bene additum *secum:* insani enim videbitur, hoc palam agere. *Donatus.*

Adversam ærumnam ferant] Abundat *adversam.* Idem.

13 *Pericla, damna, exilia peregre rediens*] Superiora ἀσύνδετα sunt, inferiora intermistis conjunctionibus. Sallustius, 'Nam quidem a Pyrrho, Hannibale, et æquore et terra.' *Idem.*

Pericla, damna, exilia] Bene puto corrigi *exitia.* si tamen alicui placeat, *exilia*, retinere, quod codices præferunt, interpunctio et explicatio sic esset constituenda: 'Meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant, Pericla, damna, exilia. peregre rediens semper cogitet, Aut filii peccatum,' &c. ut *pericla, damna, exilia*, tanquam exempla adversæ ærumnæ, quæ, ut sunt humana, frequenter accidunt, subjiciantur: inde demum ad ea, quæ sunt hujus loci, progressus fiat. Quicquid sit de voce, interpunctio hæc unice convenit huic loco, quam et in nostra editione debuimus exhibere. *Bœclerus.*

Peregre rediens semper cogitet] Mire a genere ad speciem non semel transit. Nam quum dicit, *peregre rediens*, jam de se loquitur, sed latenter. *Donatus.*

Semper cogitet] A singulari ad pluralem transit. supra dixit *omnes:* at nunc *cogitet.* Et est ordo, Semper peregre rediens, quicunque peregre redit. *Idem.*

14 *Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ*] Quamvis iratus filio, non potuit tamen dicere, *filii mortem*. Convenit autem seni, uxoris mortem non putare magnum incommodum. *Idem.*

Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ] Varie, post enumerationem conclusam, hæc etiam intulit. Virgilius, 'Sed neque Medorum, silvæ ditissima, terra, Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus Laudibus Italiæ certent: non Bactra, nec Indi, Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.' *Id.*

15 *Communia esse hæc: fieri posse*] Ordo est, Semper cogitet, communia esse, et fieri posse, peccatum filii, uxoris mortem, filiæ morbum. *Idem.*

Communia esse] Commune est quod accidere omnibus potest. *Idem.*

Communia esse hæc, fieri posse] Pub. 'Cuivis accidere potest, quod cuiquam potest.' *Mer. Casaubonus.*

16 *Quidquid præter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro*] Vide jam senem fractum, non culpam filii magnam ducere: sed ideo indignari, quod non crediderit peccaturum, in quo ipse se reprehendit, et quod a peccatoribus dici solebat, hoc dicit, *communia esse*, et *fieri posse*. Donatus.

17 *Herum anteeo sapientia*] Legitur et *anteo:* sed pro conjunctivo pronuntiandum, *anteeo* pro *anteeam*. Id.

18 *Meditata mihi sunt omnia mea incommoda*] Nimis comice, non clades, aut ærumnas posuit servus, sed incommoda: molere in pistrino, vapulare, habere compedes, et cetera: quum hoc nomen leve quiddam significet: ut ipse in Eunucho, 'Imo enim infeliciter: nam incommoda alia sunt dicenda, Parmeno.' *Idem.*

Meditata mihi sunt omnia mea incommoda] Hæc est altera παρῳδία post illam in Adelphis III. 3. ubi plura attulimus. *Bæclerus.*

Herus si redierit] *Si* aut pro *cum*, aut serviliter. ut dubitet ex voto suo utrum dominus redeat, an non: quod cupit. *Donatus.*

19 *Molendum usque in pistrino*] Facete enumerat servus universa supplicia suæ conditionis, excepta cruce et furca: quarum pœnam verbis extenuare non potuit. *Idem.*

Habendæ compedes] Vitiosam locutionem servili personæ dedit Terentius. nam integra esset, si diceret, *habendas compedes*. unde quidam non *esse*, sed *usque* legunt. *Idem.*

Habendæ compedes] Iterum nota, quam varia nobis fercula sub nomine Donati apponantur. Primum ita annotatur: '*Habendæ compedes.* Vitiosam locutionem,' &c. Non novit Terentium, libere dicam et vere, qui servi causa vitiose locuturum putavit, quisquis est ille. hoc tantum bene factum, quod de veriore lectione (*usque* pro *esse*) mentio illata est. Jam sequitur: '*Opus ruri faciundum.* Varie,' &c. Videnturne hæc ejusdem interpretis esse? sit Donati, quod melius est, id est, posterius. ubi nihil vitiatur, nihil implicatur. Concinnior longe oratio est hic in casu recto: quam qui non intellexerunt, τὸ *esse* interposuerunt, occasionemque nugandi iis præbuerunt, qui tum demum sapere sibi videntur, si dicant, quæ nec alii, multo minus ipsi intelligant. *Bæclerus.*

20 *Opus ruri faciundum*] Varie, 'molendum,' 'vapulandum,' 'compedes habendæ,' 'opus ruri faciundum.' et supra, verba gerundia sunt: infra, participia. *Donatus.*

Horum nihil quidquam accidet animo novum] Recte addidit *animo*. omne enim quidquid acciderit novum erit, sed non animo. *Idem.*

Horum nihil quidquam] Παρέλκον quartum. *Idem.*

Horum nihil quidquam accidet animo novum] Tale est illud sapientis Æneæ: 'Non ulla laborum, O virgo, nova mi facies inopinave surgit.' Et, 'Arma parate animis, et spe præsu-

mite bellum.' Et, 'Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, Et perferre, soror, potero.' *Idem.*

21 *Quicquid præter spem eveniet, omne id deputabo esse in lucro*] Totidem verbis est usus, quot senex, ad irrisionem ejus. Sic et in Adelphis, 'Postremo tanquam in speculum in patinas, Demea, inspicere jubeo.' *Id.*

Omne id deputabo esse in lucro] Hoc idem senex oportere fieri dixit, quod hic facit: ergo sapientior Geta. *Id.*

22 *Sed quid cessas hominem adire*] Bene *adire*, quasi terribilem, et pugnaturum: ut Virgilius, 'Audet adire virum.' et *hominem* comice addidit. *Idem.*

Sed quid hominem cessas adire, et blande in principio alloqui] Ex præcepto Rhetorum. Vide Quintil. de exordiis, Instit. l. IV. c. 1. Virg. 'Sola viri mores, aditus, ac tempora norat.' *Mer. Casaubonus.*

Et blande in principio alloqui] Recte monuit, non perpetuo blande, sed in principio agendum: secundum præceptum Socratis, qui ait, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων. *Donatus.*

23 *Phædriam mei fratris*] Hæc verba ostendunt quam miti pectore suscipiatur Phædria. *Idem.*

Mi patrue salve] *Mi*, vim blandimenti habet: nam significat, *meus.* Idem.

25 *Salvum advenire*] Ἔλλειψις, vel ἀποσιώπησις secunda: *gaudeo* enim subauditur. quod nisi acceperis, non intelliges cur hic responderit, *credo.* Donatus.

Salvum advenire] Iracundiam frangere conatur obsequio et mora. *Idem.*

Salvum advenire] Altera salutatio et ad leniendum, et ad criminis dissimulationem: sed et tertio addidit, 'Satin' omnia ex sententia?' *Idem.*

Salvum advenire] *Gaudeo* scil. ut mox, cum Geta salutat. sed interrumpit æstus Demiphonis ob filii peccatum. *Mer. Casaubonus.*

Credo: hoc responde mihi] *Hoc*, incerta distinctione pronuntiatur. *Donatus.*

Credo] Et hoc quoque ex vetere formula; ita enim respondere solebant, qui solemni aliqua gratulatione compellati fuerant. Vide Hec. act. v. sc. 4. ad ista, 'Factis ut credam facis.' *Mer. Casaubonus.*

26 *Valet*] Hic oratorie dissimulat, atque ita respondet, quasi senex non iratus quærat, sed de salute sollicitus sit Antiphonis. *Donatus.*

Sed satin' omnia ex sententia] Quod vulgo, *omnia recte?* Et deest *quæris*, aut quid tale. *Idem.*

27 *Vellem quidem*] Semper hoc verbum dolentis est, ac negantis evenire, quod voti sit. *Idem.*

Quid istuc] Magnam vim habet contra iram hujusmodi interrogatio. *Idem.*

28 *Bonas me absente*] Mire consuetudinem expressit, dicendo *bonas.* Idem.

Me absente] Summa criminis. *Idem.*

Bonas me absente hic confecistis nuptias] Crimen in duobus esse demonstrat: quod non *bonas*, et quod *absente patre.* Idem.

29 *Eho, an id succenses nunc illi*] Huc tendebat interrogatio, ut tam integris rebus admiraretur irasci senem. *Idem.*

Eho, an tu id succenses] Pronomen, *tu*, nec habet liber Bembinus, nec Donatus; nec exigit versus. *Faërn.*

O artificem probum] Εἰρωνεία. nam non est artifex, cujus deprehenditur jocus. *Donatus.*

O artificem probum] Male in Donato: Εἰρωνεία, &c. quid hoc ad rem? revera Geta laudat Phædriam, quod defensionem patruelis eo astu inceptet, qui optabatur: fronte composita, verbis fidem asseverantibus. conferri debent vss. 48. 55. *Bœclerus.*

Artificem probum] Hoc Geta seor-

sim, ut Demipho non audiat. *Mer. Casaubonus.*

30 *Ipsum gestio dari*] Verbum *dari*, ex Bembino et aliquibus aliis libris, non huic versui, sed subsequenti applicamus: hoc modo, 'Dari mihi in conspectum: nunc sua culpa ut sciat.' in cujus scansione, *mihi* et *sua* in unam syllabam contrahuntur. *Id.*

Gestio] Plus *gestio*, quam *volo*. Donatus.

31 *Dari mihi in conspectum*] Non dixit *venire*, ut filium: sed *dari*, ut reum. *Idem.*

32 *Lenem patrem illum*] O artificium poëtæ! in media patris sævitia mentionem lenitatis induxit: ut ostendat quam facile placari possit. *Id.*

Lenem patrem illum, factum me esse acerrimum] Nota ἀντίθετον. non enim leni asperrimum, sed acerrimum reddidit, et mutavit gradum, positivo superlativum opponens. *Idem.*

Lenem patrem illum, factum] Sic Virgil. 'Quantum mutatus ab illo Hectore!' *Idem.*

33 *Atqui nihil fecit, patrue*] Summa contradictionis. et non dixit, *leniter peccavit:* sed, *nihil fecit.* Neque, quod punias, sed, quod succenseas: id quod levissimum est. *Idem.*

34 *Ecce autem similia omnia*] *Ecce autem*, vox est apta his, quæ nova et improvisa animo accidunt. Sic Virgilius, 'Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta.' *Idem.*

Similia omnia: omnes congruunt] More stomachantis, *omnia* et *omnes*, de his dicit quæ ad duos pertinent. *Idem.*

Omnes congruunt] Similes habent labra lactucas. Dignum patella operculum. *Mer. Casaubonus.*

35 *Unum cognoris, omnes noris*] Iterum non *duos*, sed *omnes*. et varie, *cognoris, noris*. Donatus.

Unum cognoris, omnes noris] Sic Virgilius, 'Accipe nunc Danaum insidias, et crimine ab uno Disce omnes.' *Idem.*

36 *Hic in noxa est, ille ad defendendam causam adest*] Hoc Demipho non sine quadam delectatione dixit: quam tamen premit ob iram præsentem. *Idem.*

36. 37 Guyetus plane expungit. nollem factum. satis enim probi et eruditi et Terentio digni videntur: quos Donatus bene interpretatur, et exemplo Ciceroniano plane huc convenienti illustrat. sicut invicem Asconius Pedianus cum loco Ciceroniano hos duos versus comparat. *Bœclerus.*

37 *Quum ille est, hic præsto est*] Huic loco reddidit Cicero illum locum in Verrinis: 'Qui cives Romani erant, si Siculi essent, tum Siculos eorum legibus dari oporteret: qui Siculi, si cives Romani essent.' Nam subauditur ad 'Qui cives Romani erant,' *judices dabantur*, ad 'Si Siculi essent,' subauditur *rei*. Donatus.

Quum ille est] Ζεῦγμα secundum. nam et hic subaudiendum est, *in noxia*. Idem.

Cum ille est] In nota scil. vel culpa. *Mer. Casaubonus.*

Hic præsto est] Ad defendendam causam, subauditur. *Donatus.*

Tradunt operas mutuas] Mulus mulum scabit. *Idem.*

38 *Probe eorum facta imprudens*] Ideo *imprudens:* quia nescit in amore citharistriæ esse Phædriam. *Donatus.*

Imprudens] Modo insciens. *Idem.*

Imprudens] Nondum enim ita rem habere compererat Demipho, sed quod ira suggerebat, et ex suspicione loquebatur. *Mer. Casaubonus.*

39 *Nam ni hæc ita essent, cum illo haud stares, Phædria*] Vide quemadmodum jam præstruat poëta ad ea quæ futura sunt, ad adjuvandum amorem Phædriæ. *Donatus.*

Cum illo haud stares, Phædria] Cum Antiphone scilicet. Et *cum illo*, ἀντὶ τοῦ *pro illo.* In ejus parte stamus, pro quo facimus. Sic Virgilius, 'Jupiter hic stat.' *Idem.*

Cum illo haud stares] Non esses ab

illius partibus, non illum tuereris. *M. Casaubonus.*

40 *Si est, patrue, culpam ut Antipho in se admiserit*] Principium per insinuationem subtilem. Et honesta locutio: 'Si est ut admiserit:' pro, si admisit. *Donatus.*

Si est, patrue, culpam ut Antipho] Oratorium principium ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τοῦ αἰτοῦντος. *Idem.*

Si est, patrue, culpam ut in se] Priscianus lib. XVI. hoc loco τὸ *ut* per ὅτι interpretatur. Ceterum huic apologiæ compara orationem Lysitelis apud Plautum Trinummo II. 2. 246. &c. Nisi festinandum esset, ostenderemus, quam pulcro artificio omnia, quæ senex accusat, a defensore transferantur ad molliora et placabiliora vocabula. *Bœclerus.*

In se admiserit] Bono ornatu addidit, *in se:* quum et sine hoc plenum videri possit. Et hic est, quem Cicero succum orationis appellat. *Donatus.*

41 *Ex qua re minus rei foret aut famæ*] Nota; hic comparativa qualitas est pauperis, neque strenui. Et docuit, in negotio nuptiarum duabus rebus consuli, rei et famæ, hoc est, facultatibus dotis, honestatique natalium. *Idem.*

Ex qua re minus rei foret] Hæc tractatio est criminis oratoria: in qua defensor accusat crimen, reumque purgat. *Idem.*

Ex qua re] Haud venuste insertum *re*, cum præposuisset *culpam.* Idem.

Ex qua re] Haud venuste insertum *re*, cum præposuisset *culpam*, ait hic D. Atqui ita Terent. haud dubie consulto maluit, ut orationi venustatem ex allusione in verbis, *re*, et *rei*, in diversa significatione positis, conciliaret. Notum est Atticos, agnominationibus valde delectatos esse: quos imitatus Ter. plenus est illis. Sed et extra πλοκὴν, τὸ *res* interdum eleganter repetitur: ut a Cic. de Off. 'Valetudo sustentatur observatione earum rerum, quæ res aut prodesse soleant aut obesse.' et ad Qu. Fr. 'Quæ res ad officium imperii pertinebunt, de iis rebus ne attingat.' *Mer. Casaubonus.*

Minus rei foret] Quia pauperem. *Donatus.*

Rei] Familiaris scil. Cicero quoque haud multo aliter, 'Res autem familiaris quæri debet iis rebus,' &c. *Mer. Casaubonus.*

Famæ] Quia ignobilem. *Donatus.*

Temperans] Consulens, providens, moderatus. ut, 'Jam sibi tum curvis male temperat unda carinis.' *Idem.*

42 *Non causam dico*] Non recuso, non deprecor. *Idem.*

Quin quod meritus sit, ferat] Rhetoricum θεώρημα in hujusmodi exceptionibus: quo uti solet, qui propositæ causæ fiduciam gerit. Si hoc aut illud, non oro veniam, non deprecor pœnam. *Idem.*

Quin quod meritus sit] Hunc defensorem magis, et non judicem dicam. sed hic colligitur patrocinantis auctoritas: non enim dixit, *quod voluerit*, sed *quod meritus sit*, manente eo, si peccaverit tamen. *Idem.*

43 *Sed si quis forte malitia fretus sua*] *Forte* quasi non defensurus, sed simul causam cogniturus advenerit. nec contendit verum esse quod dicit, ne sollicitum faciat ad credendum. Sic apud Virgilium Sinon, 'Dum vela darent, si forte dedissent.' *Idem.*

44 *Insidias nostræ fecit adolescentiæ*] Bene se adjungit ad crimen, ut elevet culpam. *Idem.*

Insidias nostræ fecit adolescentiæ] Mire *insidias* dixit: ut diu comparata causa, per ignorantiam dolosque capti videantur. *Idem.*

Adolescentiæ] Opportuna ætatis commemoratio. Πρὸς τὴν συγγνώμην. *Idem.*

45 *Nostrane ea culpa est, an judicum*] Potentior facta sententia est τῇ ἐρωτήσει. Et oratorie, *Nostrane culpa, an judicum?* duplex μετάθεσις. altera in

accusatorem, altera in judices. Et bene suam miscuit personam, ut reum sublevet et suo merito, et multitudine reorum. *Idem.*

Nostrane ea culpa, an judicum] Mire assurrexit in fiduciam defensoris. nam quum supra de Antiphone dixerit, nunc intulit *nostra.* Idem.

46 *Qui sæpe propter invidiam adimunt diviti*] Notum alteri* qui invident. *Idem.*

Qui sæpe propter invidiam adimunt diviti, aut propter misericord. addunt pauperi] Quam hic τὸ *adimere* et *addere* μάλα φιλοσοφικῶς et ex intimis justitiæ ac injustitiæ rationibus dicantur, tum intelliges, si legeris quæ Aristoteles v. Ethicorum περὶ τοῦ πλεονεκτεῖν disputat; cap. 5. et addideris Michaëlem Ephesium. utrumque autem genus injustitiæ hic tangitur a Poëta, quod Marcianus quoque Jureconsultus vitandum judici demonstravit nobili sententia l. xi. de pœnis. Donatus nimis hic timidus est, dum veretur ne judices indecore accusentur. certe *culpam judicum*, citra ambages, incusari videmus; et mox partitione describi. quin enim *sæpe* ad hunc modum Athenis judices peccarent, nemo rerum Atticarum peritus negaverit. itaque color, quo adolescens hic usus est, nihil habuit a moribus temporum abhorrens. nec enim poëta tam rudem faceret causæ defensorem. sed quia, hac quidem in re frustra in judices culpa conferebatur, non reliquit eos indefensos, cum senex mox infert, vss. 49. 50. 'An quisquam judex est, qui possit noscere Tua justa, ubi tute verbum non respondeas?' nam justa causa etiam judici debet approbari. qui secundum ea, quæ probata sunt, sententiam ferre tenetur. *Bœclerus.*

47 *Aut propter misericordiam addunt pauperi*] Posteriorem causam honestiorem posuit, ne non Antiphonem defendere, sed accusare judices videretur. *Donatus.*

Aut propter misericordiam] Primum ἀντίθετον. Et oratorie naturam judicum τῷ διορισμῷ expedivit. *Idem.*

48 *Ni nossem causam, crederem vera hunc loqui*] Suavissime laudavit oratorem: qui, omnia ad persuadendum idonea advocans, solum conscium non adduxit ad credendum. *Idem.*

Ni nossem causam, crederem vera hunc loqui] Oblique Poëta se laudavit. *Id.*

49 *An quisquam judex est, qui possit, &c.*] Apparet, jam persuasum seni esse, verum adversarium fuisse Phormionem, non subjectum atque appositum sycophantam. unde ad aliud transit, ut accuset segnitiem in respondendo, quæ levior culpa est. Ita, ut cedentibus mos est, paulatim seni singula extorquentur e manibus. *Idem.*

50 *Tua justa*] Diserte magis et absolute, *tua justa:* quam si aliter diceret. *Idem.*

Tua justa] Justa tuæ causæ. Plin. Sec. 'Prævaricatio est transire dicenda.' *M. Casaubonus.*

Ubi tute verbum] Non dixit, 'Parum dicas:' sed *verbum.* Donatus.

51 *Ita ut ille fecit*] Unde scit? an illa Poëtæ virtus est, quod omnia ante inducit cognovisse: ne in scena, hæc ut nova audiens, tragicis moribus insaniret? *Idem.*

Functus adolescentuli est officium] Oratorie, quod objectum est, non purgavit modo, sed etiam ad laudem convertit. quod Rhetores περίστασιν dicunt. Et hoc de Apollodoro. *Idem.*

Functus adolescentuli est officium liberalis] Derivatio causæ: et est venialis status. *Idem.*

Functus adolescentuli est officium liberalis] Ingeniose non negavit hoc crimen, occasionem laudis de confessione sumpturus. *Idem.*

Officium liberalis] Potenter *officium* nominat, quod ille *crimen* appellat. Et nota, *functus officium*, accusativo casu; quod nos ablativo. *Idem.*

52 *Postquam ad judices ventum est, non potuit cogitata proloqui*] Hæc apud oratores μετάθεσις αἰτίας, hoc est,

translatio causæ facti: quem vulgo *colorem* nominant. *Idem.*

53 *Non potuit cogitata proloqui*] Ergo quod cogitavit, industriæ est: quod nihil dixit, pudoris. *Idem.*

54 *Ita eum tum timidum*] *Timidum*, perturbatum. Plautus, 'Nam ut ex mari timida es.' Et ipse in Adelphis: 'Me miseram! quidnam est quod sic video timidum, et properantem Getam?' *Idem.*

Eum timidum obstupefecit pudor] Quod multis contigisse, ex Cicerone aliisque notum. *Mer. Casaubonus.*

55 *Laudo hunc: sed cesso adire*] Satis defensionis est, ubi Geta jam adire non timeat dominum. *Donatus.*

56 *Here salve: salvum te advenisse gaudeo*] Principium a benevolentia. Et vide vernilitatem aptissimam servo callido. credasne hunc esse, qui supra dixerit, 'Herus si redierit, molendum esse in pistrino, vapulandum,' &c. *Idem.*

57 *Ho! bone custos, salve*] Ab initio idem motus servatus est seni. nam idem hoc est quod supra dixit, *O Geta, monitor.* quamquam per αὔξησιν plus significat quod dicit, *bone custos:* quam quod supra, *monitor.* Idem.

Columen vero familiæ] *Columen*, culmen. an *columen*, columna? unde *columellæ* apud veteres, dicti servi majores domus. Lucil. XXII. 'Servus neque infidus domino, neque inutilis cuiquam, Lucili columella, hic situs Metrophanes.' Tubero: 'Hinc in millesimum annum eorum columine civitas continebitur.' Horatius contra pro columine columnam, 'Injurioso ne pede proruas Stantem columnam.' Ennius X. 'Regni versatum, summamve columnam.' *Idem.*

Columen vero familiæ] Sustentatio vel decus. unde *columnæ* dictæ. Et moralis αὔξησις ἐν εἰρωνείᾳ. *Idem.*

58 *Cui commendavi filium hinc abiens meum*] Duplex excusatio est de eo quod fecerit. Hæc conveniunt in eas personas, quas spectare non oportuerit. *Idem.*

59 *Jamdudum te omnes nos accusare audio immerito*] Vide quam in his verbis etiam vultus quidam servi contumacis appareat, et versute mali. Et hoc est quod dixerat, 'Ego in insidiis hic ero succenturiatus.' *Idem.*

60 *Immerito, et me omnium horum immeritissimo*] Tantum impudentiæ superest, ut non solum se, sed alios etiam defendat. Horum omnium immeritissimo, ὁ πλήρης. *Horum:* et sic nos *hanc* et *hunc* dicimus. *Idem.*

Immeritissimo] Ut parvo, falso, de adverbiis est in *O* desinentibus. *Id.*

61 *Nam quid me in hac re facere voluisti*] Bona exceptione locutus est, quasi in aliis omnia fecerit. *Idem.*

In hac re voluisti tibi] Quam contemnat iram domini, ut hoc ipso purgatior videatur, ex hoc apparet, quod addidit *tibi.* Sic enim dicere solemus, 'Quid tibi vis faciam?' quum alieno negotio frustra nos ostendimus laborare. *Idem.*

62 *Servum hominem causam orare leges non sinunt*] Hoc enim quasi ignoranti dicit: sed stomachose admonet, velut stultum, qui rem manifestam non cogitat. *Idem.*

Servum hominem causam orare leges non sinunt] Vetuste *hominem.* Sallustius in Jugurtha: 'Quum interim Hiempsal reperiretur occultans se in tugurio mulieris ancillæ.' *Idem.*

Servum hominem causam orare leges non sinunt] Mire extenuavit conditionem suam, dicendo non *me*, sed *servum.* Et addendo *hominem*, moraliter locutus. Sic Virgilius, 'Venerat antiquis Coriti de finibus Acron Graius homo.' *Idem.*

Causam orare] Non improprie. Sic Virgilius, 'Orabunt causas melius.' *Idem.*

63 *Neque testimonii dictio est*] Vis scire, inquit, quum non liceat servo pro domino dicere? nec testis loco produci potest. *Idem.*

Neque testimonii dictio est] Varie:

non enim dixit, *Neque testimonium dicere.* Idem.

Neque testimonii dictio est] Neque dicendi testimonii servo copia, aut facultas: per easdem leges scil. *Mer. Casaubonus.*

Mitto omnia] Et jam hoc perdidit senex, quod videbatur validum ad accusationem. Ita gradatim illi singula subducuntur, et accusationis impetus evanescit. *Donatus.*

64 *Addo istuc, imprudens timuit adolescens*] Hæc omnia verba causalem ad argumentandum vim habent. *Id.*

Imprudens timuit adolescens, sino] Σχῆμα, διανοίας συγχώρησις. Et singula pronuntianda, ut plura videantur. *Mitto, sino,* vim habent contra voluntatem concedentis. *Idem.*

65 *Tu servus. verum si cognata est maxime*] Sub obtentu hujus propositionis, in qua pars legis ostenditur, jam Poëta præparat locum fallaciæ Phormionis, de dote accipienda. *Id.*

Verum si cognata est maxime] Τῷ ἰδιωτισμῷ addidit *maxime:* nam sive est cognata, sive non est, non recipit τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. hoc est, non dicitur maxime cognata, et cognata minime: sed, aut est, aut non est. Alii sic ordinant, *Non fuit necesse maxime habere.* Alii, *sed id quod lex jubet, maxime dotem daretis.* Idem.

Si cognata est maxume] Ut ut de cognatione maxime constet, et explorata res sit. Nam Donatus hic nodum in scirpo quærit. *Mer. Casaubonus.*

66 *Sed id quod lex jubet, dotem daretis*] Id quod lex jubet: ordo. sic Virgilius, 'Verum, id quod multo tute ipse fatebere majus.' *Donatus.*

Sed id quod lex jubet, dotem daretis, quæreret alium virum] Hic affertur altera pars legis, post eam quæ ponebatur act. I. sc. 2. vs. 75. &c. Integra ergo est: 'Orbam proximus cognatus ducat, aut dotet.' pluribus verbis proponit Eugraphius ad initium sc. III. act. 2. ergo lex optionem dat cognato. cur non elegistis, partem alteram, minusque onerosam? Unde et in jure Romano illud l. cx. § 3. de R. J. ubi verba conjuncta non sunt, 'sufficit alterutrum esse factum,' proprie ad legum, edictorum, et statutorum interpretationem pertinere, annotat Jac. Gothofredus Commentario ad Reg. Jur. *Bœclerus.*

67 *Dotem daretis*] Vide ad Adelph. act. IV. sc. 5. *Mer. Casaubonus.*

Quæreret alium virum] *Quæreret,* quam idoneum est ad significationem odiorum! Virgilius, 'Quærat sibi fœdera Turnus.' *Donatus.*

68 *Qua ratione inopem potius ducebat domum*] Magno sonitu intulit, quod minus momenti habet adversus eos qui accusantur, quam illa superiora. *Idem.*

Inopem potius ducebat domum] Non *inopem potius.* sed *potius ducebat* subdistinguendum est. *Idem.*

Ducebat domum] Quod absolute vulgo dicitur, *ducebat.* Mer. Casaubonus.

69 *Non ratio, verum argentum deerat*] Hoc ita ludibundus absolvit Geta, ut etiam quasi per jocum respondeat. *Donatus.*

Non ratio, verum argentum deerat] Plaut. Trin. 'Ratio quidem hercle apparet, sed argentum οἴχεται.' *Mer. Casaubonus.*

70 *Alicunde! nihil est dictis facilius*] Hoc quasi subridens, et averso ab illo vultu pronuntiavit Geta. quod genus actionis securitatem ostendit hominis, manifesta dicentis. *Donatus.*

Alicunde] Demipho *alicunde* ad facilitatem retulit: hic sic intelligere se fingit, ut, quasi non habens ipse Demipho de proximo a quo dicere incipiat, dixerit *alicunde.* Idem.

Nihil est dictu facilius] Mire, ut solet, proverbio uno dissolvit totam senis intentionem. ut in Heautont. 'Quid si hoc pater resciverit? Quid

si redeo ad illos qui aiunt, Quid si nunc cœlum ruat?' *Idem.*

71 *Postremo, si nullo alio pacto, vel fœnore*] Ostendit se senex hæc perdere: quum ab his ad alia transcendit exclusus. *Idem.*

72 *Dixti pulchre, siquidem quisquam crederet*] Vide quam non laboret ad respondendum Geta: siquidem illi per εἰρωνείαν respondit. *Idem.*

Crederet] Pecuniam committeret. *Idem.*

Si quidem quisquam crederet te vivo] Iterum adimitur seni argumentum, quo pugnabat, adeoque causa iracundiæ imminuitur. Similis Græcæ, sive adeo Atticæ legis, qua minor viginti quinque annis, si quis ab eo stipulatus esset, in integrum restituebatur, apud Plautum fit mentio Pseudolo I. 3. 69. ubi 'Lex qui navicennaria' appellatur; et Rudente v. 3. 26. Ubi miror, tot viros eruditos Romanam illam legem dicere. At Romanam Lætoriam ex hac Græca, cujus apud Plautum mentio, natam rectius dixeris. quod et de Senatusconsulto Macedoniano, propius huc pertinente, verum erit putare. *Bœclerus.*

73 *Non, non sic futurum est: non potest*] Hic jam palmæ locus est debitæ Poëtæ, siquidem et omnia objecerit Demipho, et omnia solverit Geta: quibus actis, sola irrationabilis exclamatio relinquetur seni. *Donatus.*

Non, non sic futurum est: non potest] Moralis abnegatio frequenti repetitione firmata. *Idem.*

74 *Egone illam cum illo ut patiar nuptam unum diem*] Hic est de quo supra dictum est, 'Illene indotatam virginem atque ignobilem daret illi? numquam faceret.' *Idem.*

Egone illam cum illo ut patiar nuptam] Hic jam præstruitur, quam facile triginta minas perditurus sit Demipho, dum illam vult excludere. *Idem.*

75 *Nihil suave meritum est*] Donati annotatio plane inepta est. Guyetus Goveanum sequitur. possis tamen, ut editur, eodem sensu accipere, ut *meritum παθητικῶς* ponatur, et ad totam causam adeoque Antiphonem et Getam porrigatur. *Bœclerus.*

Nil suave meritum est] Ad hunc locum sic scribit elegantissimus Interpres: *Ces paroles sont si obscures, et ce que Donat et les autres disent, y apporte si peu de lumière, que je me suis contenté de suivre à-peu-près le sens.* Quod dicit vir doctiss. verum est. Mihi autem hoc loco impetranda, oranda certe, venia est, si paulo fuerim prolixior. Eo me cogit loci ipsius difficultas, id et facit Latinorum Interpretum inter se discordantium numerus; qui omnes hic se turpiter dederunt. At ego rem ita me elucidaturum puto, ut vel tantillum quiddam difficultatis hic residere nemo posthac queratur. Primum igitur, quin vera sit scriptura dubitari haud potest; sic enim constanter in omnibus Mss. legere est; et ita legisse Donatum excerpta testantur. Sed Goveanus vir Doct. qui hoc non intelligeret, putavit scriptum a Terentio fuisse non, *meritum est*, sed, *meritu' est*, pro *meritus est*, ut scribere olim solebant. Hæc ab eo tradita reperio in collectione commentariorum: 'Scriptum fuisse puto, *nil suave meritu' est*, ut ad Antiphonem ea verba sic referantur; *Egone cum illo illam ut patiar nuptam unum diem? non faciam; non enim meritus a me est, ei ut esse dulce aut suave aliquid patiar.* Potest et sic intelligi, Nihil mihi fecit Antipho suave, ut ei suave esse aliquid permittam.' Hæc Goveanus. Illum secutus est Guyetus, quod ipse testatur. At in Notis Gallicis I. Peyraredi, quæ non ita pridem e Latino conversæ fuerunt, ita scriptum videas: *Les interprètes ont mal entendu ces paroles, qui ne veulent dire autre chose que,* gratum mihi non est illud

officium: *on ne m'a pas fort obligé en cela; si ce n'est qu'il faille lire,* nil suave meritu' est, *Antiphon ne mérite pas que je luy en sache bon gré; parceque c'étoit Antiphon qui avoit comparu en jugement pour Phedrie.* In eo autem mihi nimium placet I. Peyraredus, quod, alios reprehendens, ipse nihil novi affert, nihil boni. Nam illud, *officium,* plane alienum ab ea re est, qua de agitur. Dein illud etiam, *meritu' est,* et Goveano in mentem, et Guyeto venerat; et ab utroque scriptum est, ut ii norunt qui vel levissimam librorum supellectilem habent. Quamobrem nunc ad me tandem veniendum, videndumque est an aliquid dicam quod audiri debeat. Id ego agam et plane et simpliciter. Hoc igitur ante omnia dico, locum hunc a veteri illo Donato recte fuisse intellectum, et, si quid sentio, bene explicatum; sed excerptorem, dum tanti hominis verba in compendium studet mittere, ipsius interpretationi tenebras offudisse; id quod ex Plauto, quem Donatus diligenter legerat, cognosces. In Pœnul. act. I. sc. 3. ubi Agorastoclem ex amore delirantem, et nugas pueriliter blaterantem facit, sic positum est: *Ut non ego te hodie emittam manu, non meream quantum aquæ in mari, neque nubis quantum, neque quot stellæ in cœlo, neque hoc, neque illud.* Gallice: *Quand on me donneroit autant de bien qu'il y a de nuées dans l'air, d'eau dans la mer, d'étoiles au ciel, &c. tout cela ne seroit pas capable de m'ôter la pensée que j'ay de t'affranchir.* An putas nescisse Donatum quid hoc loco esset, *merere?* Ita alibi: *Neque hodie, ut te perdam, meream Deum divitias mihi.* Gallice diceres: *Quand je serois assuré de gagner toutes les richesses des Dieux, je ne m'éloignerois pas de vous.* Donatus certe non potuit hoc loco non intelligere quid esset, merere; id scilicet quod Gallice dixi. Sed annon et ita locutus est Cicero? Id profecto est; at locum non memini, nec vacat quærere; dein et exemplorum sat est. Nunc denique ad Terentium, cujus causa hæc notata a me fuere: *Nil suave meritum est illam ut cum illo vel diem unum nuptam esse patiar.* Sic explicari debet: Quidquid possum merere, (quidquid a me mereri potest,) quæcumque ad me utilitas ex tolerantia mea redire queat: totum id respuam et longe asperner; illam ut cum illo nuptam vel unum patiar diem, nolim Deum immortalitatem merere; ea mihi sorderet: (Horat. 'pretium, ætas altera, sordet,' qui locus huic germanus est; illum vide:) nam τὸ *merere,* notat pretium seu mercedem. Et hæc quidem ad locum Terentii satis difficilem, sed qui, uti spero, nihil posthac habebit quod lectorem possit morari. Verum, antequam manum de tabula tollo, hoc quoque monendum arbitror: istud nomen, *meritum,* in hoc Terentii loco non esse substantivum, quod tamen putavit non excerptor modo, sed et Budæus ipse; alioqui dicendum fuerat *nil meriti suave sit.* Hinc autem omnes Doctos arbitror in errorem inductos fuisse; quod te, Lector, velim notasse. *Faber.*

Hominem commonstrarier] Bono ordine pervenit ad Phormionem: a quo magis confutabitur. *Donatus.*

76 *Aut ubi habitet, demonstrarier*] Mire ostendit, quam hic senex contemnat Phormionem modo, a quo mox superabitur. *Idem.*

77 *Nempe Phormionem*] Apparet hic in *Phormionem* primam corripi, quemadmodum et Apollodorum fecisse testatur Donatus. sed forte verius est in *nempe* priorem corripi: ut sæpe apud Plautum: forte elisione m. *Faërnus.* Hæc ille. Sed nihil necesse est; nam in *Phormio* prima corripi potest ut in *pherbe;* vide observatiunculas de metris ad calcem Notulæ. *Faber.*

Istum patronum mulieris] Hic et con-

temptum adversarii, et sui fiduciam monstrat. *Donatus.*

78 *Jam faxo hic aderit*] Virgil. 'Haud sibi cum Danais rem faxo, et pube Pelasga.' *Idem.*

Jam faxo hic aderit] Incauti sunt, ne dicam inepti, qui Scioppio tam secure credunt, scribenti in Annotationibus in Paradigmata Verborum: 'Bonos auctores (retineo verba) præsertimque veteriores, verbis, quæ indicativi, optativi, et subjunctivi modi vulgo a Grammaticis perhibentur, nullo fere discrimine usos' esse. Quo nihil ille stultius in re Grammatica, cujus diligens investigator fuit, sæpius tamen alieno quam suo ingenio, scripsit, quasi non obvium sit, ex illis ipsis, quas Scioppius agnovit, regulis monstrare veriorem *σύνταξιν*, in iis exemplis, quæ satis multa affert. vide etiam Chrestomath. voce 'Age.' *Bœclerus.*

Antipho ubi nunc est] Mitius nunc quærit ubi sit Antipho. et utrum amatæ adhæreat, subtiliter quærit. quod servus intelligens respondit, *foris.* Donatus.

Foris] *Foris* dixit, quum fugisse eum sciat. *Idem.*

79 *Abi, Phædria, eum require, atque abduce huc*] Opportuna et apta simplicitas attribuitur Demiphoni, nihil tale de Phædria suspicanti. *Idem.*

80 *Eo recta via equidem illuc*] Et amatorem ostendit Phædriam: et simul id agit, ne in conspectum patris veniat Antipho. *Idem.*

Nempe ad Pamphilam] Nisi hoc Geta dixisset, non intelligerent spectatores quid dixisset Phædria. *Idem.*

81 *At ego deos penateis hinc salutatum domum devortar*] Nulla mentio fit uxoris apud Demiphonem. non enim convenit argumento ut habeat. neque quid in Cilicia gesserit, demonstratur ideo, quia jam dictum est, 'Noster in Ciliciam ad hospitem antiquum:' causa enim quæsita est cur abesset, dum uxorem ducat Antipho: et causa ex argento, id est, avaritia, quo minus videatur pati nurum pauperem, qui ob spem lucri ab Attica in Ciliciam navigaret. *Idem.*

Hinc salutatum] Ab hoc loco. *Idem.*

Salutatum] Adoratum prima post reditum prece. *Idem.*

82 *Devortar*] Bene *devortar*, quasi de via. *Idem.*

Atque aliquot mihi amicos advocabo] Jam præparat ridiculam advocationem: qua plures adhibendo Jurisconsultos incertior reddetur. *Idem.*

83 *Amicos advocabo*] *Amicos* et pro testibus et pro advocatis veteres posuerunt. *Idem.*

Adsient] Proprie *adsient.* 'Adesse' enim dicuntur advocati. *Idem.*

84 *Ut ne imparatus*] Pro *non.* Id.

Scena ii. Septenarii sunt omnes. vs. 5. unus; *ecce in re.* alter; *ecce rem.* tertius; *ecce quid si reddet.* vs. 8. duo; *a crimine.* vs. 9. duo; *patris.* vs. 20. Argent. *duceret damn. dom.* vs. 21. omnes; *mea quidem sententia.* vs. 25. omnes; *ad symbolum.* vs. 31. omnes; *præbeat.* vs. 33. Argentorat. *post illam jam ut lubet licet.* Secunda manu additur, *ludas.* mei etiam præferunt *illam.* Bœclerus.

Itane patris ais conspectum veritum hinc abiisse] *In hac scena de parasitis vilioribus Terentius proponit imaginem vitæ: ut in Eunucho de potioribus, et his qui nuper processerint, id est, de assentatoribus. Animadvertendum autem, hujusmodi genus hominum magis a Terentio lacerari.* Donatus.

Itane patris ais conspectum veritum hinc abiisse] *Adhuc narratur fabula de Terentio et Ambivio ebrio: qui acturus hanc fabulam, oscitans temulenter, atque aurem minimo inscalpens digitulo, hos Terentio pronuntiavit versus. quibus auditis exclamaverit Poëta, se talem quum scriberet, cogitasse parasitum: et ex indignatione, quod eum saturum potumque deprehenderat, delinitus statim sit.* Id.

1 *Itane patris ais*] Hæc et labia lingens, ut ebrius, et ructans, ut-

pote satur, pronuntiavit actor bonus. *Idem.*

Itane patris ais conspect.] Nisi valde fallor, Donatus hic alias res egit, cum Phormionem parasitum e vilioribus denotat, et satyrico naso irridet. quem Terentius altero parasito Gnathone omnino callidiorem fecit; et valde cavit, ne probris, ut ille, expositus foret. *Bœclerus.*

Admodum] *Admodum* annuendi vim habet duntaxat modo: et subauditur veritum. *Donatus.*

2 *Phaniam relictam solam*] Subauditur, *ais.* Idem.

Iratum senem] Iterum *ais* subauditur. *Idem.*

3 *Oppido*] Non *ait,* sed *iratum* intellige. *Idem.*

Oppido] Admodum, valde, ut supra. *Mer. Casaubonus.*

Ad te summa solum, Phormio, rerum redit] Ideo velut expergefactus ad has causas accedit Phormio, quia non diu sollicitum convenit esse parasitum: nec quidquam aliud, nisi de convivio, vel propter convivium cogitare. adeo, nisi a Geta cogatur, modo etiam negotiorum Antiphonis negligens est, atque securus. *Donat.*

Ad te summa rerum redit] Jul. Cæs. III. de Bello Civ. 5. alia non minus elegante formula: 'Ad illum summa imperii respiciebat.' *Bœclerus.*

4 *Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum*] Παροιμία apta parasito, quæ de cibo est. Hoc autem inter rusticos de alliato moretario dici solet. Et bene *intristi:* proprie enim *intrita,* dicitur hujusmodi cibus. *Donatus.*

Accingere] Appara te atque expedi. *Idem.*

Eccere quid si reddet] Totum hoc quasi alia agens loquitur parasitus: ut ex hoc appareat quid intersit inter audaciam sycophantæ improbi, et patrisfamilias perturbationem minime litigiosi. nam ille in bona causa advocatos quærit, et ipse sollicitus in toto actu est: hic in puncto temporis se ad calumniam præparavit. *Idem.*

Eccere] Adverbium jurandi, pro, *ecere.* i. per ædem Cereris: ut Ædepol, Æcastor, &c. Plaut. 'Jam enim eccere ibo ad forum, atque hæc Facta narrabo seni.' Atque alibi sæpius. Nisi tamen diversa sunt *eccere,* pro, *ecce res,* jurantis; et *eccere,* pro *ecce res,* vel, *ecce rem,* confirmantis adverbium: ut et vetus Glos. videtur distinguere. *Mer. Casaubonus.*

6 *Quid si reddet*] Bene jam ad illud respicit fabula, quod futurum est, propter Phædriam. *Donatus.*

Quid si reddet] Hoc est, quid si respondebit? An, quid si mulierem reddet. *Idem.*

Sic opinor] Non ad *tu impulisti* hoc pertinet: sed ad id quod secum tacitus volvit Phormio. *Idem.*

Subveni] Hæc omnia Phormio, 'si rogitabit,' &c. secum profunde de negotio cogitans, et dolos ultro citroque varios agitans, nec, quid Geta diceret interim, attendens. *Mer. Casaubonus.*

7 *Cedo senem*] Hic alii exclusisse torporem somni inducunt parasitum. alii transglutisse quod in ore mandebat: quasi hoc moræ fuerit ad vincendum senem. *Donatus.*

Cedo senem] Non parvi moliminis certamen impendet; quum senex dixerit, 'Hominem commonstrarier mihi istum volo:' parasitus dicat, 'Cedo senem.' *Idem.*

Jam instructa sunt mihi in corde consilia] Cicero, nunquam oblivisci solitus familiaris sui Terentii, III. de Nat. Deor. 29. cum 'dolos, fallacias, machinas, præstigias' considerat, hunc versum laudat: quem παραφράσει quadam diffundere poterunt illa Plautina in Pseudolo II. 3. 10. 11. 'Jam instituta, ornata, cuncta in ordine animo ut volveram, Certa, deformata habebam.' *Bœclerus.*

8 *Quid ages*] Non interrogantis, sed metuentis hoc dictum est. *Donat.*

Quid vis, nisi ut maneat Phanium] Tria promittit, in quibus omnis causa Antiphonis est constituta. *Idem.*

Atque ex crimine hoc] Sic dixit, Ex crimine eripiam, quasi ex incendio. Considera, trium rerum, quas promittit, gradus per *αὔξησιν* esse servatos. *Idem.*

Phanium] Uxorem scilicet Antiphonis. *Idem.*

9 *Antiphonem eripiam*] Bene *eripiam* dixit: quo vim significat doli, pro eo qui jam teneatur oppressus. Virgilius, 'Tune hinc spoliis, indute, meorum Eripiare mihi,' &c. *Idem.*

In me omnem iram derivem senis] *Derivatio* dicitur inflexio criminis ab eo ad quem pertinebat, ad eum ad quem non pertinet. *Idem.*

10 *O vir fortis atque amicus*] Ordine laudavit. plus est enim *amicus*, quam *vir fortis*. Et apparet, adversum Getam exclamasse: quod majorem vim habet, quam si *amice* dixisset. *Idem.*

O vir fortis, atque amicus] Nominativum pro Vocativo posuit. *Idem.*

Verum hoc sæpe Phormio] Bene *sæpe* addidit, ut sententiam faceret de speciali dicto. *Idem.*

11 *Vereor ne istæc fortitudo in nervum erumpat denique*] Quid est *istæc?* nimium audax scilicet. Et convenit hoc dictum Getæ; qui et supra dixerat, Est parasitus quidam Phormio, homo confidens. *Idem.*

Verum hoc sæpe, Phormio, Vereor, ne istæc fortitudo in nervum erumpat] Et consuetudine Romana dixit: quia sæpe in nervum conjiciebantur, ex aliquo maleficio in carcerem missi. An numquid proverbium a sagittariis natum est; quod immoderatæ plerumque vires adducendo arcu non telum incitent, sed nervum rumpant? An ex eo, quod sæpe fortius ferientes, nervum sibi aliquem lædant? Ergo fortitudine nimia sæpe vinci, sæpe decipi contigit. *Idem.*

In nervum erumpat denique] *Denique*, modo *παρέλκον*, Terentiana consuetudine, qui hanc particulam in ultima ponit sententia. *Idem.*

Vereor, ne istæc fortitudo in nervum erumpat] Metaph. a sagittariis, quorum arcus intentione nimia seu nervus rumpitur. Potest etiam de nervo arcus, vel etiam corporis, quibus a nimia illa intentione periculum non minus, intelligi. Ad sensum verborum prope accedit illud Plaut. 'Hei mihi quam istæc blanda dicta quo eveniant, madeo metu.' Vide act. I. sc. 4. vs. 4. *Mer. Casaubonus.*

Factum est periculum jam pedum, visa est via] Sic lego, et distinguo. de aliis aliorum lectionibus alias. *Faber.*

12 *Jam pedum visa est via*] *Pedum* pro pedibus. et *visa ἀντὶ τοῦ provisa.* Et totum *μεταφορικῶς*. *Donatus.*

Jam pedum visa est via] *Pedum*, pro *pedibus*: et *visa*, pro, *provisa*. D. Aliis, *via pedum*, pro, vestigia pedum. ut sit metaph. a venatoribus. alii denique ita distinguunt: *factum est periclum jam pedum: visa est via:* quæ tamen omnia eodem tendunt, ut tritam sibi ac exploratam viam se insistere dicat Phormio, ac proinde non esse quod timeat Geta. *Mer. Casaubonus.*

13 *Quot me censes homines jam deverberasse usque ad necem*] Parasitice totum translationibus loquitur. hujusmodi est enim vis umbraticorum hominum, scurrilis oratio. *Donatus.*

Deverberasse] Plaut. 'Dilaceravisse:' 'deartuavisse:' 'malis exemplis excruciavisse.' *Mer. Casaubonus.*

14 *Hospites, tum cives*] *Ἀνακόλουθον* secundum: deest enim supra, *cum.* Et bene posterius posuit id quod majus est. *Donatus.*

Quo magis novi, tanto sæpius] Quo notior via, tanto plures quotidie perdo. Usus promptum fecit: et quantum accedit peritiæ, tantum et maleficiis. *M. Casaubonus.*

15 *Cedo dum, en unquam injuriarum audisti mihi scriptam dicam*] Plus est,

hoc per interrogationem intulisse, quam si diceret, Nunquam mihi scripta est injuriarum dica. *Donatus.*

Injuriarum audisti mihi scriptam dicam] 'Ακυρολογία. sic enim et Tullius, 'Scribitur Heraclio dica.' *Idem.*

Dica] *Dice* causa est Græce, quæ fit Latine *dica:* ut *Acte Acta, Calliope Calliopa.* Idem.

Scriptam dicam] Supra act. I. sc. 2. *Mer. Casaubonus.*

16 *Quid istuc*] Interrogare dicitur et fingitur Geta, ut parasitica progrediatur oratio. *Donatus.*

Quia non rete accipitri tenditur, neque milvio] Rursus per ἀλληγορίαν loquitur parasitus: ut totum triviale sit, a conviviis escisque translatum. *Idem.*

Quia non rete accipitri tenditur, neque milvio] Legitur et *tennitur.* habet enim *N* litera cum *D* communionem. *Idem.*

Neque milvio] G. Faërnus pag. 193. testatur in omnibus Mss. scriptum, *miluo,* trisyllabice, et id verum esse olim ostendi ad Phædrum. Milvius non est Latinum, sed Barbarum. *Faber.*

17 *Qui malefaciunt nobis*] Ore et unguibus scilicet. *Donatus.*

Illis qui nihil faciunt, tenditur] Non sic accipe, *nihil faciunt,* quasi dicat, nec bene nec male: sed quum legeris *nihil faciunt,* subaudito, *nobis male.* Idem.

18 *Quia enim in illis fructus est*] Παρέλκον tertium: quo aut *quia* (et sic *enim* subjungatur) aut ipsum *enim* supervacuum est. *Idem.*

In illis fructus est] Quia nihil faciunt nobis male. *Idem.*

Quia enim in illis fructus est] *Fructus,* cibus: quia *frumen* dicitur tractus gulæ, qua cibus in alvum demittitur. *Idem.*

In illis opera luditur] Qui malefaciunt nobis. *Idem.*

Luditur] Exercetur. An illuditur? id est, frustratur. *Idem.*

19 *Aliis aliunde est periculum, unde aliquid abradi potest*] Utrum hic sensus est, quasi dixerit, Aliud aliis periculum affertur, a quibus aliquid auferri potest? an alii aliunde periclitantur, quam creduntur? est enim illis causa periculi, non quæ videtur, sed quia ab his aliquid auferri potest. *Idem.*

Unde aliquid abradi] *Abradi,* per vim auferri. *Idem.*

20 *Mihi sciunt nihil esse*] Rei scilicet. *Idem.*

Ducent damnatum domum] Secundum jus scilicet, quo obærati, quum solvendo non essent, ipsi manu capiebantur. *Idem.*

Ducent damnatum domum] Miris usus est verbis ad extenuandam pœnam, et rem ad commodum transferendam: nam quod obæratis inimicum est, id parasitus maxime optat, duci ab aliquo domum. Addidit autem, *damnatum;* quasi qui irrideat genus damnationis, in qua victor pascere compellitur, et pascitur victus. *Idem.*

Dices, ducent damnatum domum] Valde nollem, annotari: Poëtam respexisse hic mores Romanos, de nexis in vincula ducendis. Peccavit si hoc fecit Poëta: Græcos enim non Romanos mores respicere debuit. quibus si sæpe Romani fuerunt similes, non horum tamen sed illorum auctoritatem sibi propositam meminit arbitror. Ad id quod præcessit, 'Mihi sciunt nihil esse,' comparari potest illud Gaii in jure Romano: 'Nam is nullam videtur actionem habere, cui propter inopiam adversarii inanis actio est.' l. VI. de Dol. Mal. *Bæclerus.*

Dices, ducent damnatum domum] Dices, quamvis injuriarum postulatus, et damnatus, non habeam quod pendam, tamen addici possum ad servitutem, ut qui non sum solvendo. *Mer. Casaubonus.*

21 *Alere nolunt hominem edacem*] Sensus est, Sciunt edacem, et ideo nolunt alere. Et hoc sic pronuntiandum ut facete totum videatur illa-

tum, quando obæratus sit sub hujusmodi pœna: nec accusari ab aliquo se queritur, neque damnari. *Donatus.*

Hominem edacem] Se significat. *Id.*

Sapiunt] Sibi consulunt. *Idem.*

22 *Pro maleficio si beneficium summum nolunt reddere*] Parasitice *beneficium summum* dixit *alere.* Idem.

Pro maleficio] Pro injuria. *Idem.*

Reddere] Retribuere, reponere. *Id.*

23 *Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia*] Multum promittit Geta parasito, quum dicat, nihil futurum, quod pro merito possit accipere. *Idem.*

Non potest satis pro merito ab illo] Hujusmodi sententias inferunt Poëtæ parenthesi, cum his quæ volunt inferre. *Idem.*

Ab illo tibi referri gratia] Non ab eo, qui te damnatum duxerit: sed Antiphone, de quo sermo est. *Idem.*

Illo] Antiphone. *Mer. Casaubonus.*

24 *Imo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert*] Bene parasitus, quidquid præstat, debere se dicit. Et est proprium personæ inferioris. Virgilius, 'Tu mihi quodcunque hoc regni, tu sceptra Jovemque Concilias, tu das epulis accumbere divum.' *Donatus.*

Gratiam] Vicem. *Idem.*

Nemo satis pro merito gratiam regi refert] *Rex* alias regnator, alias dominus, alias dives significat. Sed nunc rationem habet nominis ad aliquid dicti, ad significandum parasitum. ut enim parasitus regis est, et libertus patroni; sic e contrario rex parasiti est, et patronus liberti. quod si non esset, non *nemo* tantummodo, sed 'Nemo parasitus' diceret. *Idem.*

Immo enim nemo] Vel ex *immo*, vel ex *enim*, elidetur m: primo modo anapæstus in prima est, secundo dactylus. *Faërnus.*

Immo enim nemo satis, &c.] Conqueritur de quinque horum versuum obscuritate Scaliger Poëtic. IV. 1. Guyetus animosius recidit tres versus: duosque insequentes pro suspectis habet. Sed Donatus monuit ex Ennii loco notabili hunc esse desumtum. Versus Ennii quomodo in Variis ordinet Muretus vide. Quam commodum sit aliena quadra vivere, hac ῥήσει parasiti declaratur. cur, *asymbolum* inter parasitos confictum putaret Donatus, nihil causæ habuit. qui reliqua satis bene explicat; nisi quod de procacitate parasitorum, in accumbendo, itidem frustra cogitavit. At Eugraphii nihil est annotatio ad illa, 'Prior bibas, prior decumbas: hæc utique servorum est quædam libertas, ut ista prius sibi præstent.' Nihil hic de servis. et parasitus non tantum liber, sed ut conviva describitur. *Bœclerus.*

Regi] Ita vocabant parasiti benefactores et alumnos suos. Mart. 'Qui rex est, regem, Maxime, non habeat.' Plaut. 'Parasitus, qui me complevit flagitii et formidinis, Meus Ulysses, suo qui regi tantum concivit mali.' *Mer. Casaubonus.*

25 *Tene asymbolum venire, unctum, atque lautum e balneis*] Hæc non ab Apollodoro, sed e sexto satyrarum Ennii translata sunt omnia: 'Quippe sine cura, lætus, lautus, quum advenis, Infertis malis, et expedito brachio, Alacer, celsus, lupino exspectans impetu, Mox dum alterius abligurias bona: quid Censes dominis esse animi? pro divum fidem! Ille tristis cibum dum servat, tu ridens voras.' *Donatus.*

Tene asymbolum venire] Et hoc nomen constat inter parasitos confictum atque compositum esse. Contra illud in Andria, 'Symbolam dedit, cœnavit.' *Idem.*

Asymbolum] Sine symbola: sine sumptu. vide And. act. I. sc. 1. ad, 'Quid? symbolam dedit: cœnavit.' *Mer. Casaubonus.*

26 *Otiosum ab animo*] Πλεονασμός. Nam addidit *ab*, quum sufficeret *animo.* Donatus.

Quum ille cura et sumptu absumitur]

Cura in apparando, *sumptu* in coëmendo. *Idem.*

27 *Dum tibi sit, quod placeat*] Acuenda vox in eo, quod ait *tibi*. Et hoc eminenter adjectum est: non sui curam, sed convivarum gerere illum qui vocat. *Idem.*

Ille ringitur, tu rideas] Poëtico lepore et iisdem syllabis diversa significantia prope invicem posuit, *ringitur* et *rideas*. Idem.

Ille ringitur, tu rideas] Varie. nam pronuntiativo conjunctivum miscuit. Non enim dixit, *ringatur*. *Ringi* est stomachari tacitum: est enim translatio a canibus latraturis. *Idem.*

28 *Prior bibas, prior decumbas*] Hoc ad procacitatem parasitorum retulit. *Idem.*

Prior bibas] *Prior*, monosyllabum: vel r posterius eliditur, ut primus pes sit tribrachus. *Faërnus.*

Prior decumbas] Sic alibi, 'Mature veniunt, discumbitur,' inquit. *Donat.*

Cœna dubia apponitur] Et hoc adeo parasiticum verbum est, ut id non intelligat Geta. *Idem.*

Cœna dubia] 'Vide tu dubites,' &c. ut mox sequitur. Pari festivitate apud Plaut. act. III. sc. ult. Aulul. 'Agnus curiosus,' vel *curio*. ubi pariter ut hic, 'Volo ex te scire, qui sit agnus curio:' &c. Non dubium quin Plautum sit imitatus Terentius. *Mer. Casaubonus.*

29 *Quid istuc verbi est*] Ut intelligat populus, idcirco non intelligit, et vult doceri Geta. Ostendit autem Poëta, pro unaquaque re verba propria esse, neque communia cum iis, qui diversi sunt actus. *Donatus.*

Ubi tu dubites, quid sumas potissimum] Non *potius*, sed *potissimum* dixit: ut in re omni aliis alia monstraret potiora. Plautus, 'Standum est in lecto, si quid de summo petas.' *Idem.*

30 *Hæc cum ratione ineas*] Intelligas, æstimes. *Idem.*

Quum rationem ineas] Cum tecum serio reputes. *Mer. Casaubonus.*

Quam sint suavia, et quam cara sint] Nonnihil philosophatus est Poëta, ostendendo multis suavia esse quæ cara sint. *Donatus.*

Cara] Magni pretii. *Idem.*

31 *Ea qui præbet, non tu hunc habeas plane præsentem deum*] Hoc est quod ait, 'Imo enim vero nemo satis pro merito gratiam regi refert.' *Idem.*

Non tu hunc habeas plane præsentem deum] *Præsentes* dii sunt, vel qui statim præstant: vel qui coluntur et videntur, ut Sol et Luna. Alii 'præsentem' pro potentissimo accipiunt; ut Virgil. 'Quo non præsentius ullum.' *Idem.*

Hunc habeas plane præsentem deum] Virgil. in re non absimili, 'Namque erit ille mihi semper deus.' Ab eadem mente et illud apud Plautum: 'Siquidem mihi statuam, et aram statuis, atque ut Deo mihi hic immolas bonam, nam ego tibi salus sum.' *Mer. Casaubonus.*

32 *Senex adest: vide quid agas*] Intervenit senex ultimo. et quidem, quod extra argumentum per inventionem dici potuit, consumptum est. *Donatus.*

Vide quid agas] Non terrentis est, sed excitantis. *Idem.*

Prima coitio est acerrima] Translatio est a prælio. nam et congredi milites et coire dicuntur. *Idem.*

Prima coitio] Primus impetus: ut Cæsar de militibus: et Florus, de Gallis, 'Primus impetus eis major quam virorum est; sequens, minor quam fœminarum.' *Mer. Casaub.*

33 *Si eam sustinueris*] Multum de illo exigit, quando non dicit, si eam repuleris; sed potius, si eam sustinueris. *Donatus.*

Post illa jam, ut lubet, ludas licet] In officio militari omne negotium, vel pugna, vel ludus. *Idem.*

SCENA III. Inter personas hujus scenæ esse debent Hegio, Cratinus,

et Crito, quos advocaverat Demipho; illos enim alloquitur his verbis: 'En unquam audistis, &c. adeste:' Item: 'Sequimini.' Debet itaque tolli titulus scenæ sequentis; nihil enim in theatro novi est, unde nova scena fiat. *Faber.*

Constat Senariis hæc scena. vs. 3. duo Mss. nostri: *quin tu hoc quod cepimus age, jam ego h.* tertius: *quin tu hoc ages quod cepimus, j. e.* vs. 4. duo: *proh deum immortal. fidem.* tertius: *proh deum atque hominum fidem.* vs. 5. et seq. unus meorum ita: *negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho.* GE. *negat.* PH. *neque ejus patrem se scire quis fuerit.* GE. *negat.* alter: *negat Phanium hanc sibi cognitam Demipho neque ejus patrem se scire qui fuerit.* GE. *negat.* Argentor. *negat Phanium hanc sibi esse cognatam Demipho negat esse gnatam.* GE. *negat.* vs. 21. omnes: *abi hinc in malam crucem.* et vs. 22. *extimassem et.* vs. 25. *absente.* vs. 30. duo omittunt, *hodie.* duo: *ohe jam desine.* vs. 31. omnes *hec.* duo, *expeto.* vs. 45. unus: *quisquis hoc nomine.* vs. 57. duo: *reddatur.* vs. 66. 67. unus: *ita ne tandem queso item ut meretricem abusus sis mercedem dare lex jubet ei atque emittere, an ut ne quid civis turpe.* alter: *ita ne tandem queso itidem ut meretricem ubi abusus sis mercedem dare lex jubet atque emittere.* vs. 76. unus: *ducendi ætas.* vs. 82. duo: *omnia tibi pr.* vs. 88. unus: *minue ita iram.* Bœclerus.

En, unquam cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam] *In hac scena, ut rhetoribus placet, veluti quædam controversia est, quæ uno tempore ex utraque parte tractatur. Ut si quis dicat, legem esse, ne de eadem re bis agatur; et item, ut orbam proximus ducat. quidam absente patre sub hoc nomine uxorem coactus est ducere: vult illam pater adveniens ejicere: matrimonio contradicitur. Meminisse autem debemus, in omni contentione ea maxime dici, quæ simplici patrifamilias et calumnioso sycophantæ, improbissimoque parasito congruere, Poëtæ visa sunt.* Donatus.

1 *En unquam cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam*] Jam instructi sunt advocati, et recte. longum enim fuerat omnia hæc post scenam geri. *Idem.*

En unquam] *En* vim habet indignationis post enarratam injuriam. *Idem.*

En unquam cuiquam, &c.] Interpretes veteres, ut controversiam proponunt, describuntque hanc contentionem. sicut et ante, juris quæstio tractata est in prima disceptatione heri et servi; cui hæc ordine succedit. Poëtæ nostri δεινότητα ubivis observes licet: *en* (excitat ad considerandum rem magnam) *unquam* (a tempore) *cuiquam* (a persona) *contumeliosius* (a genere injuriæ) *audistis* (vel aliunde) *factam injuriam* (potentius jam infertur, ut et sequens particula, qua absolvitur conquestio indignitatis) *quam hac est mihi?* ipsumque interrogationis σχῆμα rem attollit. cui ἀποστροφὴ, ad similitudinem quiritationis facta, pondus adjicit: *adeste quæso.* Bœclerus.

2 *Quam hæc est mihi*] *Facta injuria,* subauditur. *Donatus.*

3 *Adeste quæso*] Interim advocati Demiphonem sequi inducuntur, et ridicule tacent prius, postea locuturi. Et *adeste* proprie. *Adesse* enim causæ proprie dicuntur patroni et amici. *Idem.*

Adeste quæso] Proprie advocatis *adeste* dixit. Et qui ipse properantius pergit, rogat ut assequerentur. *Idem.*

Iratus est] Hoc ad excitandum Phormionem dicitur. *Idem.*

Quin tu hoc age. st] Annuit ut taceat. *St* significat silentium. *Idem.*

Hoc age] Attentionis et silentii formula. Eunuch. act. I. sc. 2. *Mer. Casaubonus.*

St] Silentii indicti particula, vel nota. ut And. act. IV. sc. 1. alibique. *Idem.*

4 *Jam ego hunc cogitabo*] Modo *jam*

celeritatis est signum. *Hunc* cum contemptu dixit. *Agitabo*, perturbabo. *Donatus.*

Pro deum immortalium] Ἔλλειψις, deest *fidem*, aut quid tale. Cicero in Œconomico, 'Quid igitur, pro deum immortalium! primum eam docebas quæso?' *Idem.*

Pro deum immortalium] Artificiose prior exclamat, ut Demipho, qui injuriam passus est, ultro impetum accusationis incurrat. *Idem.*

Pro deum immortalium] Cum priora submissa voce dixisset, ut solus Geta audiret; nunc exclamare incipit, ut Demipho audiat, et terreatur. Subauditur autem, *fidem.* Mer. Casaubonus.

5 *Negat Phanium esse hanc sibi cognatam*] Additum pronomen est; quasi notam omnibus diceret. *Donatus.*

Phanium esse hanc sibi cognatam] Magno ingenio Terentius impudentiam calumniatoris expressit. nam et prior incipit, et prior accusat. Et quia non potest dicere, Expellit Phanium Demipho? *negat cognatam*, inquit. *Idem.*

Cognatam Demipho] Hæc est flagitatio, quæ etiam nomen tumultuose persequitur atque exagitat. Ideo callidus sycophanta patrisfamilias proprium nomen non solum invidiose infert, sed etiam repetit. *Idem.*

6 *Hanc Demipho negat esse cognatam*] Ovid. 'Et me mihi perfide prodis, Me mihi prodis, ait.' Repetitio testandæ indignationis quasi justissimæ. *Mer. Casaubonus.*

Negat] Una opera Geta in duplici versatur dolo. nam et audiente jam sene, se ejus defensorem, tanquam absentis, assimulat, et irritat ad vociferationem Phormionem, qui clamandi ulterius causam non haberet, si taceret Geta. *Donatus.*

7 *Sequimini*] Apparet, Demiphonem, ut patremfamilias, perturbari non mediocriter: quippe qui et advocatos conquisiverit adversus hominem sine advocatis agentem, et progredi non audeat, nisi illi sequantur. *Idem.*

Sequimini] *Sequimini* dicit, qui properantius et concitatiore gradu pergit iratus. *Idem.*

8 *Neque ejus patrem se scire, qui fuerit*] Ambiguitas, quæ tamen sensu discernitur. *Idem.*

9 *Nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit*] Hæc asseveratio mentientis est, imitata veritatem. *Idem.*

Nec Stilphonem ipsum scire] Quam multa calumniatores clamandi causa dicunt, et vociferandi: ut ipso strepitu terreant. *Idem.*

Nec Stilphonem ipsum] Tantundem quod supra, 'neque ejus patrem.' Scire debemus hoc nomen non fictum a parasito, sed auditum a puella, quæ uxor ducta sit, dici. *Idem.*

Negat] Σύλληψις prima. nam extrinsecus audiendum est, *pater.* Idem.

10 *Quia egens relicta est misera*] Communis locus in avaritiæ generalitate approbatior; facilius enim hoc de omnibus, quam de Demiphone credatur: et ideo *ignoratur* dixit, et *negligitur:* non Ignorat, nec, Negligit Demipho. *Idem.*

Quia egens relicta est misera] Illustrat hunc locum de despecta miserorum fortuna Muretus Var. II. 6. adde Plaut. Stich. IV. 1. 16. *Bœclerus.*

Ignoratur] Non agnoscitur, ignorarique fingitur. hoc enim significat modo. *Donatus.*

Parens] Pater: nam ut variaret, *parentem* dixit, quem supra dixerat *patrem.* Patrem ergo dicit puellæ a Demiphone ignorari. *Idem.*

11 *Negligitur ipsa*] Quia fieri potest, ut qui ignoret parentes puellæ, id est, ignorare se dicat, tamen ipsam non negligat puellam. utrumque conquestus est. *Idem.*

Avaritia vide quid fecit] Hæc conversus ad circulum et coronam circumstantium dicit, et conqueritur.

Nulla enim re magis populus concitatur, quam si quis egenum contemnat. inde et Sallust. 'Bonis invident, et malos extollunt.' *Idem.*

Avaritia vide] Proprie *vide* stomachantibus convenit, qui indignatione coguntur quasi cum aliquo colloqui. Sic in Adelphis, 'Illud sis vide exemplum disciplinæ.' Sunt qui putent illum alicui de corona circumstantium dicere moraliter. *Idem.*

Avaritia quid facit] Plaut. 'Aurum, quæso, quid valet?' *Mer. Casaubonus.*

12 *Si herum insimulabis avaritiæ*] *Insimulare*, est crimen ingerere. *Donatus.*

Si herum insimulabis] *Insimulatio* est et falsi et veri criminis incusatio. sic Cicero, 'Nihil eorum, quæ Galli insimulabant, negarunt.' *Insimulo* genitivo jungitur. *Idem.*

Male audies] Scilicet a me. *Idem.*

13 *O audaciam*] Hæc exclamatio ostendit quid absente patre defenderit filius. *Idem.*

O audaciam! etiam me ultro accusatum advenit] Hic jam ostenditur, persuasum esse Demiphoni, vim adhibitam filio suo, uxorem ducere: uno, quum hunc audacem appellat: altero, quod dicit *etiam.* quæ conjunctio et Antiphonem complectitur, et sic accusatum. *Idem.*

14 *Nam jam adolescenti nihil est quod succenseam*] Sic subtiliter ac latenter purgatur a Phormione apud patrem Antipho. nam quum dicit, 'Nihil est quod succenseam adolescenti,' ostenditur, adhuc succensuisse, et inimico fuisse animo. Quum autem addit, 'Si illum minus norat,' ostenditur, contradixisse sibi, et restitisse judicio; et sic dicit, quod si adolescens non agnoscens puellam veniam non meruerit; pater negata cognata ferri non possit. *Idem.*

Nihil est quod succenseam] *Succensere* dicimus eum, qui quum amare debeat, læsus irascitur. Et vide, ut veteratorie ostendat contradixisse adolescentem. *Idem.*

15 *Si illum minus norat*] Non dixit *non norat*, sed, *minus norat:* quasi et ipse nosse dèbuerit. *Idem.*

Quippe homo] Repente transit ad Nominativum, quum supra dixerit *illum:* et deest *erat;* quod assumitur ab inferiore. *Idem.*

Jam grandior] Hic comparativus non habet significationem qua magis sive minus a positivo significet. Ut, 'Jam senior, sed cruda deo, viridisque senectus.' *Idem.*

Quippe homo jam grandior] Argumentalis narratio dicitur, quæ nunc subjecta est ad fidem faciendam, et constituendam personam defensoris. Et *grandior*, non *grandis.* quasi dicat, qui grandior fuit, quam ut illum adolescens optime nosse posset. *Idem.*

Jam grandior] Proprie *grandis* ad speciem refertur ætatis. ut 'Grandis puer,' et 'Grandis virgo:' 'Grandis natu,' senex dicitur. *Idem.*

16 *Cui opera vita erat*] Hic ostendit quam pauper fuerit. et *opera* sexti casus est, et *vita* Nominativi. *Idem.*

Cui opera vita erat] *Opera* pro victu posuit. et *opera* hic Ablativus casus est. *Idem.*

Cui opera vita erat] Bene explicat Guyetus; et ante eum Lindenbrogius. Nimis devertit Palmerius. *Bœclerus.*

Cui opera vita erat] *Vita*, (ait hic D.) ita enim legendum, non ut in nuperis editionibus, *opera*, pro *victu* posuit, *et opera* hic Ablativus casus est. alii contendunt esse Nominativum, quibus potius assentior, quanquam sententiæ non multum intersit. Cic. 'Illiberales autem et sordidi quæstus mercenariorum, omniumque quorum operæ, non quorum artes emuntur.' *Mer. Casaubonus.*

Ruri fere] Id est, ruri opera faciendo quærebat cibum. Et bene addidit *fere;* non enim semper, sed

plerumque. *Donatus.*

Ruri fere se continebat] Expresse ostendit miseriam hominis, qui in urbe natus interdixerat sibi accessu ejus, ob pudorem inopiæ: nam hoc significat *continebat:* unde *contenti* dicuntur, in malis durantes. Hoc autem veteres faciebant nobiles, quum ad paupertatem redacti essent. *Idem.*

Ruri fere se continebat] *Continere se* dicitur, qui contra voluntatem se continet. *Idem.*

18 *Colendum habebat*] Virgilius, ' Conductaque pater tellure serebat.' *Idem.*

Sæpe interea mihi senex narrabat] Miserabiliter et invidiose positum *senex:* et majore fide *narrabat* dixit, non *querebatur.* Et vide congestionem argumentorum. Et ordo est, *Sæpe narrabat senex hunc suum cognatum se negligere.* Idem.

Sæpe interea mihi senex narrabat] Habet misericordiam odiosa narratio. *Idem.*

19 *Se hunc negligere cognatum suum*] 'Αμφιβολία. sed in sensu dissolvitur. *Idem.*

Cognatum suum] Hoc crimen et causa est, quod *cognatum* addidit. *Idem.*

Se hunc negligere cognatum suum] 'Αμφιβολία, ob duos (quod frequens est) accusativos. ordo verborum: *Hunc cognatum suum* (Demiphonem scil.) *negligere se.* Mer. Casaubonus.

20 *At quem virum*] Qualitas injuriæ a dignitate personæ. multi enim tales fiunt, ut cognitione abdicandi sint. *Donatus.*

At quem virum] Eun. act. III. sc. 5. ' At quem Deum! qui templa cœli summa sonitu concutit.' *Mer. Casaubonus.*

Quem ego viderim in vita optimum] Modo in vita ac moribus. Et *in vita,* hoc est, quum viveret, et in eo quod a vivo fit. *Donatus.*

Quem ego viderim in vita optimum] Modo *in vita,* in actu, in moribus. *Idem.*

21 *Videas te, atque illum*] Melius hoc clare dictum a servo accipimus, ut defendisse dominum videretur. *Idem.*

Videas te, atque illum, ut narras] Hoc est, parentem te illi existimo, atque illum tibi. An potius servus, sciens hanc personam fingi, vel certe etiam mortuum hominem induci, male precatur parasito: ut etiam ipse, aut nusquam sit, ut fictus: aut pereat, ut mortuus? An sic accipiendum? ut servus submissa voce hoc per jocum dixerit, Tantum in vita te videas optimum, quam fuit ille, quem narras. An sic intelligendum? ut servus hoc dicat, Si optimum est, victum opera quærere, et in alieno agro esse, ita te videas atque illum vidisti, quem ad hunc modum narras vivere. Et allusit ad illud, quod ait, ' Quem ego viderim in vita optimum.' *Idem.*

Videas te, atque illum] Deest, *Vidisti:* scit enim illum non vera dicere. *Idem.*

Videas te atque illum, ut narras] Nugarum plena omnia apud veteres interpretes. neque juniores talia adferunt, quibus merito acquiescas. Id interea ex sequentibus certum est, non de Demiphone, sed de Stilphone Getam hic loqui. *Bœclerus.*

Videas te, atque illum] Eun. act. III. 2. ' Hem alterum! Ex homine hunc natum dicas.' *Mer. Casaubonus.*

In malam crucem] Adverbialiter, ut, *huc viciniæ.* Donatus.

22 *Nam ni ita eum existimassem*] Ut vita optimum judicarem. *Idem.*

Nunquam tam graves] Hoc non quasi timidus, sed quasi religiosus et fidelis, loquitur Phormio. *Idem.*

23 *Ob hanc*] Tanquam præsens sit mulier, de qua lis est; sic demonstrativa particula usus est, dicendo *hanc.* Idem.

Ob hanc] Id est, pro filia ipsius. *Idem.*

Inimicitias caperem] *Capere* dicimus,

quum id, quod in nobis est, assumimus. unde *capere* pro eligendo ponitur. *Idem.*

24 *Quam is aspernatur*] Ordo est: Ob hanc, quam hic aspernatur. Ἀπόδοσις. *quam* enim supra revocavit, ad puellam referens: ut, ' Quam regno Hesperio fraudo.' Et Sallustius: ' Nam Syllæ dominationem audebat.' Et interpositis quibusdam, ' Neque est offensus dominationem Syllæ.' *Idem.*

Quam is aspernatur nunc tum illiberaliter] *Aspernari* est averti, non solum corpore, sed etiam animo. *Aspernari*, recusare, avertere, non agnoscere. Est autem dictum a sperno. *Idem.*

Illiberaliter] Apud veteres *illiberaliter* dicebant *factum*, si quis excessisset omne genus maleficii. Sic in Adelphis, ' Factum a vobis duriter, Immisericorditerque: atque etiam, si est, pater, Dicendum magis aperte, illiberaliter.' Vides more αὐξήσεως *illiberaliter* pro magno hic ultimum poni. *Idem.*

25 *Pergin' hero absenti male loqui*] Ἀπόστροφος per παρένθεσιν. *Male loqui*, pro male dicere. Et quærit Probus, quis ante Terentium dixerit. *Idem.*

Hero absenti] Argute *hero absenti*: ut videatur fidelior, qui defendat absentem: quod præstans argumentum est, id in animo habuisse Getam, etiam peregrinante domino. *Idem.*

Impurissime] Improbissime. *Idem.*

26 *Dignum autem hoc illo est*] Non negat male loqui: sed hoc esse dignum contendit malo homine. *Idem.*

Ain'] Ἀπόστροφος nota est, quæ separat *E* ab *N*, et intermittit *S* literæ sonum: est enim integrum, *aisne?* Idem.

Ain' tandem, carcer] Non carcerarium, sed carcerem asperius appellavit. Sic Lucilius, ' Carcer vix carcere dignus.' Et *vix* pro *non*. Idem.

27 *Bonorum extortor*] Ingeniose de ipso negotio sunt inventa convitia. *Idem.*

Bonorum extortor, legum contortor] Fingit illi crimina de causa, et de negotio. *Idem.*

Bonorum extortor, legum contortor] Ipsa vocabula veluti in re præsenti facta, gravius et significantius exaudiuntur. Cicero in Pisonem (cap. 27.) odium rei simili figuræ genere amplificavit: ' Senatus odit te, afflictorem et perditorem non modo dignitatis et auctoritatis, sed omnino ordinis ac nominis sui.' *Bœclerus.*

Bonorum extortor, legum contortor] Proverb. in sycophantas et rabulas forenses. Hinc Aristophanica illa, στρεψοδικεῖν et στρεψοδικοπανουργία. *M. Casaubonus.*

28 *Responde*] Timuit poëta, ne hujusmodi vociferatio Getæ, quasi veram discordiam apud populum fingeret: et ideo facit jam, a Phormione ipsum admoneri. *Donatus.*

Quis homo est] Mire servus finxit, se non vidisse senem: ut ea quæ dixerit, in Phormionem sincere dixisse credatur. Et mira dissimulatione addidit *homo:* ut videatur nihil de præsentia domini cogitasse. *Idem.*

Absenti tibi] Tunc fidelis opera est, si absens aliquis defendatur. hoc ergo confirmat, velut indicando. Sic in Andria, ' O Chreme, per tempus hic advenis. ausculta.' *Idem.*

29 *Seque dignus contumelias*] Id est, quas ipse debet audire. *Idem.*

30 *Ohe desine*] Hac voce ostendit, plus justo pro se locutum videri Getam. nam *ohe* interjectio est; satietatem usque ad fastidium designans. *Idem.*

Desine] Imponit silentium Getæ: quasi validiora dicturus sit. et supra *tace* dixit senex. *Idem.*

31 *Adolescens primum abs te*] Et hæc auctoritas in senibus, ut qui minoris ætatis fuerint, illos appellatione pueri, vel adolescentis, vel juvenis etiam ostendant: ut hoc de no-

mine illis quidem detrahant, sibi vero auctoritatem attribuant. Sic Virgilius: 'O præstans animi juvenis, quantum ipse feroci Virtute exsuperas.' *Idem.*

Bona venia] Sine ira, sine discordia. *Idem.*

Adolescens primum abs te hoc bona venia peto] Metum senis, cui parum successerat prima de jure disputatio, intelligi vult poëta; quod commotior ingenio, et nunc ira non mediocri instigatus, tam placide adversarium alloquitur, veniamque præfatur. *Bœclerus.*

32 *Si tibi placere potis est*] Pro *potest.* Donatus.

Mihi ut respondeas] Bene *mihi:* utpote patri adolescentis, vel domino Getæ, vel etiam seni. Et verbum est scrupulose aliquid interrogantium. Sic Virgilius, 'Mihique hæc edissere vera roganti.' Et, 'Dic mihi, Damœta, cujum pecus?' *Idem.*

33 *Quem amicum tuum ais fuisse*] *Ais* dicimus de iis, qui vana loquuntur: *dicere* autem dicimus de iis, qui validiora. *Idem.*

Explana] Manifesta, expone. *Idem.*

34 *Et qui cognatum*] *Qui*, quomodo, unde. *Idem.*

35 *Proinde expiscare, quasi non nosses*] *Proinde*, ita similitudinis adverbium est modo, non conjunctio. ut, 'Proinde tona eloquio solitum tibi.' *Expiscari*, est diligentissime quærere, ubinam pisces lateant. ergo verbum est tractum a piscatoribus. *Idem.*

Proinde] Perinde. *Mer. Casaubonus.*

Expiscare] Diligenter quæris. *Idem.*

36 *Ego me nego, tu qui ais*] Subauditur ad omnia, *nosse.* Donatus.

37 *Eho tu sobrinum tuum*] Populari quadam vulgarique fatigatione, utpote scurra, respondit. *Idem.*

Sobrinum] *Sobrini* (qui et *consobrini:* quanquam sunt qui distinguant) qui ex duabus pluribusve sororibus sunt nati: ut *patrueles*, qui ex fratribus cognati. *Mer. Casaubonus.*

38 *Nomen? maxime*] Falsa non habent memoriam: hic ergo deest, nescio, vel, necessarium est? *Donatus.*

Quid nunc taces] Urget senex: quia intelligit eum nomen nescire. *Idem.*

39 &c.] Egregia arte hic parasitus sycophanta partim seorsum cum servo de nomine quærit, partim aperte moram fiducia frontis et vulgari tergiversantium schemate prætexit. *Bœclerus.*

40 *Subjice*] Suggere. *Donatus.*

41 *Non dico: quasi non noris*] Mire: nam videtur arte celare id, quod invitus nesciebat. *Idem.*

42 *Stilpho*] Σύλληψις. nam reddit ad nominativum, *est;* utique Stilpho; ut rursus ad accusativum, *noveras*, Stilphonem scilicet. *Idem.*

43 *Stilphonem inquam noveras*] Figura ἐπιτροχασμός. Est autem ἐπιτροχασμὸς verborum super se invicem effusio, quæ fit adversarii causa turbandi. Virgilius: 'Nec longe scilicet hostes Quærendi nobis, circumstant undique muros. Imus in adversos? quid cessas? an tibi Mavors Ventosa in lingua, pedibusque fugacibus istis Semper erit?' *Idem.*

Stilphonem inquam noveras] Quasi dicat, Convincam, si neges. *Idem.*

46 *At si talentum rem reliquisset*] Ἀξιόπιστον illud fecit. *Idem.*

At si talentum rem reliquisset decem] More Romanorum, apud quos hereditas pecuniæ erat. *Talentum* autem quod dixit, more Græcorum admiscuit. *Idem.* An dedit operam, ne non aliquid diceret? frustra certe hoc loco ista vel cogitantur, vel dicuntur, de conjuncto more Græco Romanoque. *Bœclerus.*

Rem] Hereditatem, *οὐσίαν. Mer. Casaubonus.*

48 *Proferens*] *Esses proferens*, pro, proferres: Græcismus: ut Andr. act. IV. sc. 5. 'Ut tu sis sciens.' i. ut scias. *Idem.*

49 *Ita ut dicis*] Ita sum, inquit, ut dicis, avarus et superbus. Et vide senem de injuria non agere: quia justæ confidit et nititur causæ. Ple-

rumque enim hac constantia animi fulciuntur, qui juri confidunt. At contra, qui nullo jure freti sunt, litigant, et ad injurias prosiliunt: ut his saltem perturbent adversarium, qui jure non valent. Condono igitur, inquit, tibi omne contumeliæ genus. *Donatus.*

Ita ut dicis, ego tum si adv.] Donatus majoris moliminis interpretationem affert. Guyetus corrigit. Nihil putaverim expeditius, quam si ita distinguatur: *ita ut dicis, ego tum si advenissem, qui mihi cognata ea esset dicerem;* vel hoc ordine: Si ego tum, ita ut dicis, ad hereditatem adeundam advenissem, dicerem utique, qui mihi cognata esset. vel tali explicatione: Esto, sicut tu dicis, de hereditate, si ego tum advenissem, probanda mihi cognatio fuerat. *Bœclerus.*

Ita ut dicis] Non repugno, quin ita res habeat. vel, fac ita rem habere. *Mer. Casaubonus.*

Ego tum si advenissem] Deest *ad judicium:* ut sit, Quum ad judicium venissem. *Donatus.*

Qui mihi cognata] *Qui,* unde, quomodo. *Idem.*

51 *Eu! noster, recte*] Geta sic laudat senem, ut optet vincere Phormionem. *Idem.*

Eu! noster, recte] Plaudit sibi Terentius, supposita persona: quasi recte dixisset. *Idem.*

Eu noster recte] Hæc ad senis orationem, clare applaudens. *heus tu tace.* hæc ad Phormionem versus, lente. qui enim hactenus satis declinaverat senis disceptationem, nunc ita urgeri videtur, ut nec evitare æquitatem postulati, nec sine periclo respondere posse videatur. ita adhortatione servi, conspectior fit extemporalis Phormionis calliditas, qui rem judicio definitam, iterum in disceptationem mitti, nec juris nec moris esse, respondet. *Bœclerus.*

Heus noster, recte] Geta laudat herum in os, qui tamen Phormionem cupit vincere. *Mer. Casaubonus.*

52 *Quibus me oportuit judicibus*] Probavi judicibus, inquit. *Donatus.*

53 *Filius cur non refellit*] *Refellere,* est arguendo falsum ostendere. *Idem.*

55 *Cujus de stultitia dici, ut dignum est*] Compendium convitiorum est, nihil dignum invenire, pro magna injuria quod respondeas. *Idem.*

57 *Judicium de eadem causa iterum ut reddant tibi*] Immoratur amplificationi argumenti, quo irretitum senem obhærescere videbat: magnifica specie auctoritatem judiciorum extollens. quæ cum non civili tantum jure nitatur, sed naturali, maluit tamen inculcare legem Atticam, cujus rationem, potenti sententiæ momento, ad rempublicam refert; ejusque libertate salva non posse violari quod de auctoritate judiciorum servanda constitutum est, ostendit. Comparavit jus Atticum hac in re cum Romano Lindenbrogius. Adde Weitzio congesta. *Bœclerus.*

58 *Quandoquidem solus regnas*] Quoniam regnum solutum legibus est, et opprimens libertatem. Sic alibi, 'Regnumne hic, Æschine, possides?' *Donatus.*

Solus regnas] Quod maxime invidiosum Athenis. Vide ad Adelph. 'Regnumne hic, Æschine, possides?' *Mer. Casaubonus.*

59 *Hic de eadem causa*] *Hic,* videlicet apud Athenas, ubi leges, ubi libertas omnibus communis est. *Donatus.*

60 *Etsi mihi facta injuria est, &c.*] Senex confutatus a Phormione, cum parum in judicio spei reponeret, honesta ἐπιεικείας præscriptione, ad transactionem animum adjicit, quasi ex altera parte legis, de dotanda, quam proximus non vult ducere, orba. *Bœclerus.*

61 *Potius quam lites secter, aut quam te audiam*] Bis posuit *quam.* Quod genus figuræ primo ζεύγματι contrarium est. Ut in Heautontimorumeno, 'Propter quam in summa infamia sum, et meo patri minus obsequens,'

Item, 'Cepi rationem, ut neque tu egeres, neque hoc posses perdere.' *Donatus.*

62 *Id quod lex jubet dotem dare*] *Id*, pro *ob id.* Idem.

Id quod lex jubet dotem dare] Eugraphius et Fortunatianus *decem millia* dotis lege constituta exprimunt. *Bœclerus.*

Itidem ut cognata si sit] Perinde ac si cognata esset. *Mer. Casaubonus.*

63 *Abduce hanc, minas quinque accipe*] Modo id agit, quod reprehendit a filio non esse factum, 'Dotem daretis, quæreret alium.' Et dotem voluit custodem esse pudoris. *Donatus.*

Abduce] Quoad leges vetant. ut ex Demosthene aliisque liquet. *Mer. Casaubonus.*

Minas quinque accipe] Ita enim lex, de qua multi. Vide et supra aliquid ad And. act. IV. sc. 5. de dote, in genere. Postea, auctis rebus Atheniensium, a 5. minis, ad decem ventum est: ut Meursius accurate docet. Cæterum, quod in Fortun. et Eugraphii verbis, x. *millia*, pro *decem minis*, exhibent nuperæ editiones, et ita exponunt, ut hæc certa summa, dicis causa, pro magna posita fuerit, id amplectendum sit, (quod exemplo certe non caret, ut ibi doctiss. Lindebr.) an cum doctiss. Meursio *decem minas*, pro *decem millibus*, in utroque corrigendum, lectori judicandum relinquimus. Facilis sane lapsus, *decem MILL.* pro, *decem MIN.* Mer. Casaubonus.

64 *Ha, ha, he*] Hic risu destruxit, quod serio intendebat senex. *Donatus.*

Homo suavis] Præscriptio, quum jam alterum factum sit, fieri utrumque non posse. *Idem.*

65 *An ne hoc quidem adipiscar ego*] Quia enim a lege stat, recitat tantum id quod scriptum est. *Idem.*

66 *Itane tandem, quæso*] Majora argumenta sunt quæ per interrogationem proferuntur. *Idem.*

66 &c. *Itane tandem quæso ... Mercedem dare lex jubet*] Egregia exceptione et mentem legis et consilium legislatoris adversario opponit: tanto successu, ut depulsus ille hoc conatu ad priorem et jam profligatam disputationem se referret. ubi et Phormioni opportunum fuit, priori præscriptione rei judicatæ se tueri. *Bœclerus.*

Ubi abusus sis] A scripti voluntate. *Utimur* cum honore, *abutimur* cum injuria. *Donatus.*

Ubi abusu' sis] Hic vox *civem* (*civem ubi abusus sis*) quæ typographorum incuria ex Heinsiana editione præstantissima videtur excidisse, ex Plantiniana (quam ut plurimum, nec sine causa, secutus est vir ille doctiss. et de Terentio optime meritus) restituenda est. Al. minus bene (quanquam et Eugraphius ita videtur legisse) *item ut meretricem ubi abusus sis.* Mer. Casaubonus.

67 *Atque amittere*] Bene *amittere:* quia finis cupiditatis amissio est. *Donatus.*

68 *An, ut nequid turpe civis in se admitteret*] Idoneum testimonium est bonorum esse natalium, civem dixisse: nam apud veteres peregrinæ mulieres in meretricum numero habebantur. Sic ipse alibi, 'Adeone est demens ex peregrina?' Et alibi, 'Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.' Et Parmeno comprobans respondit, *potest taceri hoc.* id est, meretricem matrem te habuisse. *Donatus.*

An, ut ne quid civis turpe in se admitteret] A voluntate. *Idem.*

70 *Ut cum uno ætatem degeret*] Quid enim est pudicitia, nisi unius scientia viri? *Idem.*

72 *Actum, aiunt, ne agas*] *Aiunt* dicimus, quum proverbium significamus. *Acta res* est, de qua sententia prolata sit. *Idem.*

73 *Donec perfecero hoc*] Virgilius: 'Donec me flumine vivo Abluero.' *Donatus.*

Perfecero] Pro *perficiam.* Idem.

Ineptis] Ut a *sapientia, sapis* dicimus, ita ab *ineptia, ineptis.* Idem.

Sine modo] Hæc minantis sunt verba. et bene. imitatus est enim comminantem. *Idem.*

75 *Tuus est damnatus gnatus, non tu*] Ludit Phormio quum dicit, *non tu:* et contemptibiliorem in hac causa sibi senem, quam Antiphonem fuisse, dicit: simulque ætatem illius esse despectam. *Idem.*

Tuus est damnatus gnatus, non tu] Pro voluntate contendentis est prolatio sententiæ. *Idem.*

76 *Nam tua jam præterierat adducendum ætas*] Notari et hoc poterit, præterierat, pro, *jam dudum præteriit.* Cujus rei bene multa apud Sallustium exempla, ut et apud Plautum. *Faber.*

77 *Illum putato, quæ ego nunc dico, dicere*] Definitive respondit. *Donatus.*

Illum] Natum meum. *Mer. Casaubonus.*

78 *Cum uxore hac*] Id est, tali. *Donatus.*

79 *Tute idem melius feceris*] Locus est hic, ut ostendat Phormio, de compacto egisse cum Antiphone. *Idem.*

Tute idem melius feceris] Quidam sic intelligunt, Tute idem melius feceris, ut senex potius exeat, quam ejiciat filium. Artificiose autem loquitur Phormio, ut adimat suspicionem seni consensionis et cohibentiæ inter parasitum et filium. *Idem.*

Tute idem melius feceris] In Donato non jungenda junguntur. vide et Guyetum. ac obiter emenda Donatum; apud quem hic legas: 'Artificiose autem loquitur Phormio, ut adimat suspicionem seni consensionis et cohibentiæ' (lege *convenientiæ:* nam *convenientia* Donato est conventio, ut ad act. III. sc. 1. 'Sub convenientia sua et Phormionis dicit') 'inter parasitum et filium.' quia de compacto scilicet hi rem inter se gerebant. Guyetus mallet: *conniventiæ.* Bœclerus.

Tute idem melius feceris] Æquius est te domum relinquere, quam filium ejicere. Vide Hec. act. IV. sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

81 *Infelix*] Κακοδαίμων, improbe. nihil enim improbitate miserius. vel, alastor, per quem alii infelices. *Idem.*

Metuit nos, tametsi sedulo] Hæc Geta ac Phormio inter se, ut Demipho non audiat. *Idem.*

Sedulo] Sine dolo, instanter. *Donatus.*

82 *Dissimulat*] Fingit, mentitur. *Id.*

Bene habent tibi principia] Eun. act. III. sc. 2. initio: 'Bene habent tibi principia.' vulgo, 'Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.' *Mer. Casaubonus.*

Quin quod est ferendum feras] Cur non, inquit, accommodas necessitati voluntatem? *Donatus.*

Quia, quod est] Vide supra, act. II. sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

84 *Ego ne tuam expetam*] O. l. s. *egon.* Faërnus.

86 *Quæ tuam senectutem oblectet*] Non *te*, sed *senectutem tuam.* Donat.

87 *Senectutem oblectet*] In dimetiendo versu, *senectutem* trisyllabum est, eadem ratione, qua *senex* monosyllabum. *Faërnus.*

Senectutem oblectet] Lego, *senectam oblectet*, idque ob metrum. *Faber.*

88 *Minue vero iram*] Contemnentis est dissuadere iracundiam. *Donatus.*

Hoc age] Annuentis est. *Idem.*

89 *Nisi tu properes*] Aliqui libri, et in iis Bembinus et Victorianus, *properas.* Faërnus.

90 *Dixi, Phormio*] *Dixi* solent dicere perorata causa. *Donatus.*

Dixi] Hoc verbo utebantur perorata causa. et ita mox, sc. 3. Sed hic minantis est, cum quadam feritate. ideo etiam a Phormione, ut par pari referat, repetitum. Hec. act. IV. sc. 3. Laches iratus uxorem alloquitur, 'I ergo intro, et compone quæ tecum simul ferantur: dixi:' respondit illa: 'Ita ut jubes faciam.' *Mer. Casaubonus.*

92 *Dicam impingam tibi grandem*] O. l. s. hunc ordinem verborum habent, *dicam tibi impingam*. puto autem *tibi* in unam syllabam contrahi, et per synalœphen elidi. *Faërnus.*

Dicam] Supra, act. II. sc. 2. *Mer. Casaubonus.*

Dixi, Demipho] Mire comminationem et ferocitatem ejus imitatus est simili verbo. *Donatus.*

93 *Si quid opus fuerit*] Hæc repentina discessio habet aliquam majorem litigaturi denuntiationem. Et bene breviter, ne multiloquio infringeretur superior comminatio. *Idem.*

Si quid opus fuerit] Hæc submisse dicta accipi debent. quod aliter Donatus videtur putasse. *Bœclerus.*

SCENA IV. Iterum senarii sunt. vs. 1. Mss. nostri omnes ; *affecit*. vs. 3. unus omittit *mihi*. vs. 4. duo ; *quidve sit sententiæ illi*. vs. 5. unus ; *abi getha tu*. alter ; *abi tu Getha*. vs. 11. duo ; *æquum ac bonum est*. alter ; *æquum esse et bonum*. vs. 21. omnes ; *exequar*. Bœclerus.

Quanta me cura et solicitudine] *Hæc deliberativa est, in qua tres advocati sunt : quorum unus suadet, alter dissuadet, tertius, qui se alterutri addere debuisset, ejusmodi sententiam dicit, ut rursum deliberatione opus esse videatur.* Donatus.

1 *Quanta me cura et solicitudine afficit Gnatus*] *Cura* est in spe bonorum : *solicitudo* in metu malorum. *Id.*

3. 4 *Ut saltem sciam quid de hac re dicat, quidve sit sententiæ*] Merito temperanda fuit patria potestas, in causa jam integra. qui locus tentatur etiam apud Senecam Controv. I. 6. cui titulus : *Archipiratæ filia : An pater propter matrimonium filium abdicare possit, cum liberum hujus rei cuique arbitrium sit.* quod in contracto scilicet perfectoque matrimonio locum habere debuit, ne contra animi sententiam dimittere conjugem cogatur, qui eam amat. *Bœclerus.*

7 *Ego Cratinum censeo*] Potest *ego* subdistingui, ut subaudiatur *ego dicam*. Donatus.

Cratinum censeo] Dicere debere, vel priorem interrogandum. *Mer. Casaubonus.*

9 *Quæ in rem tuam sint*] Bene principio, ἀπὸ τῆς THOΛKIS * AAITOT συμβουλεύοντος, benevolentiam suam commendavit : et sic consilium dedit. *Donatus.*

11 *Restitui in integrum*] Vid. Guyet. De tota hac re agetur amplius in dissertatione de matrimonio. *Bœclerus.*

Restitui in integrum] Ut quæ facta sunt, pro infectis habeantur, et irrita declarentur. Liv. 'Quum præcipitata raptim consilia neque revocari neque restitui in integrum possent.' *Mer. Casaubonus.*

Æquum est] Ab honesto. *Donatus.*

Et bonum] Ab utili. *Idem.*

12 *Et id impetrabis*] A possibili. Et breviter deliberative tres locos tetigit, justum, utile, et possibile. *Idem.*

13 *Ego sedulo hunc dixisse credo*] Artificiose personam defendit, sententiam reprehensurus : ne si inimicus sit, adimat auctoritatem sententiæ suæ. *Idem.*

Verum ita est] Subjunxit locum ἀποκρίσεως oratoriæ : ut invidiæ contradicturus occurreret. *Idem.*

14 *Quot homines tot sententiæ*] Cicero, de Fin. v. totidem verbis. *Bœclerus.*

15 *Mihi non videtur*] A possibili. *Donatus.*

Quod sit factum legibus] Hic alio ordine locos suasoriæ tetigit : primum a possibili, secundum ab honesto. *Idem.*

Quod sit factum legibus, rescindi posse] Quintilianus Declam. CCCLVIII. in Sermone : 'Hic adolescens jure infirmus est. nam quod lege agitur, non solet vindicari lege.' Et Declam. CCCLXXII. 'Quicquid lege factum est, vindicari lege non solet.' mox : 'Judicia tamen judiciis rescin-

di non possunt.' *Bœclerus.*

16 *Et turpe inceptu est*] Ab honesto. Utilitatem autem prætermisit per artem, quæ ubi non potest fieri, frustra spectatur. *Donatus.*

Et turpe inceptu est] Liber Bembinus et Victorianus, *inceptum.* Faërnus.

18 *Res magna est*] Causa ampliandi sententiam. *Donatus.*

Nunquid nos vis] Abiturientium formula. q. d. num quid aliud est, quod nos velis, priusquam abimus? *Mer. Casaubonus.*

19 *Incertior sum multo quam dudum*] Ex tribus enim unus suasit, alter dissuasit, tertius nihil dixit. *Donatus.*

22 *Quoad se recipiat*] Quando rediturus sit. supra act. I. sc. 2. 'Senem quoad exspectatis vestrum?' *Mer. Casaubonus.*

23 *Ut quæ acta hic sunt, sciat*] Complures libri, in quibus antiquissimi quattuor, *sint.* Faërnus.

24 *In tempore huc se recipere*] Εὐκαίρως. Sallust. 'Maximeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi.' *Donatus.*

ACTUS III.

Scena I. Satura est scena, ex Iambicis et Trochaicis, octonariis et septenariis. quos non eodem modulo metiuntur eruditi, dum quidam utrumque metrum admittunt. vs. 1. Mss. nostri omnes; *multis modis.* vs. 2. omnes omittunt *te.* vs. 3. duo, *te* pro *tete.* vs. 7. omnes; *equidem.* et vs. 10. *et quid.* vs. 12. duo; *itidem hac re uti in aliis.* unus; omisso τῷ *itidem, in hac re ut in aliis.* vs. 13. omnes, ut ed. *Bœclerus.*

1 *Enimvero, Antipho, multis modis cum isthoc animo*] *Cum isthoc animo:* pro hujus animi. Ennius: 'Omnia cum pulchris animis Romana juventus.' *Donatus.*

Enimvero Antipho multis modis cum istoc animo es vituperandus] Iisdem rationibus, quibus supra legendum arbitramur, *multimodis.* ita versus erit trochaicus tetrameter catalecticus, ut tres sequentes; si tamen *enimve* sit anapæstus, ut sæpe in hoc poëta, et apud Plautum. *Faërnus.*

Cum istoc animo vituperandus es] Andr. act. v. sc. 4. 'Dignus es cum tua religione odio.' *Mer. Casaubonus.*

2 *Itane hinc abisse, et vitam tuam*] Ἐν ὑποκρίσει. ut, 'Invidisse deos, patriis ut redditus oris Conjugium optatum et pulchram Calydona viderem?' Et, 'Servon' fortunas meas commisisse futili?' *Donatus.*

3 *Alios tuam rem*] Ab infinitivo ad indicativum transitum fecit. *Id.*

Credidisti] Pro *putasti.* Idem.

Magis quam te animadversuros] Liber Bembinus, *quam te te,* apposite ad rationem versus. *Faërnus.*

Alios tuam rem credidisti, quam tete, animadversuros magis] Quod raro contingere venustissimo docuit Æsopus olim apologo: qui apud Aul. Gell. Noct. Attic. l. II. c. 29. et inde Ennii, quadrati, ut ait Gell. versus, 'Hoc tibi erit argumentum semper in promptu situm; Ne quid exspectes amicos, quod tu agere possis.' *Mer. Casaubonus.*

4 *Illi*] Uxori. *Idem.*

5 *Propter tuam fidem*] Dum tibi fidem habet, tibi credit; vel, fidem illi dedisti, qua te illi obstrinxisti. *Idem.*

Pateretur mali] Legitur et *potiretur,* quia *potiri* τῶν μέσων fuit. Plautus, 'Hostium potitus est.' *Donatus.*

Pateretur mali] Vide Guyet. *Bœclerus.*

Potiretur] Alii, *pateretur.* sed Don. hanc etiam lectionem agnoscit, qui docet τὸ *potiri* τῶν μέσων esse, quod tam in malam, quam bonam partem

accipi possit. Ita et *spero*, pro *timeo; promitto*, pro *minor:* aliaque. *Mer. Casaubonus.*

6 *Spes opesque sunt*] Hæc quidem de his sunt, quæ amant jungi. *Donat.*

Spes opesque sunt] Ut, 'Res fortunæque.' *Idem.*

Qui abieris] Mollius, quam *fugeris.* Idem.

8 *Sed ea causa*] Quia abieris. *Idem.*

10 *Numquid patri subolet*] Sub convenientia sua et Phormionis dicit. *Idem.*

11 *Nisi*] *Nisi* pro *sed.* ut Andr. act. IV. sc. 1. 'Nisi mihi deos satis Scio fuisse iratos, qui auscultaverim.' Sall. 'Plura de Jugurtha scribere dehortatur fortuna mea; nisi tamen intelligo,' &c. vide ibi Manutium de his Terentii locis. *Mer. Casaubonus.*

13 *Confutavit verbis*] Convicit: ut si diceret, Refutavit. sed *refutatio* in rem est: *confutatio* in personam. *Donatus.*

Confutavit] Convicit, exagitavit. Supra, Heaut. act. v. sc. 2. 'Hic ita, ut liberos est æquom, dictis confutabitur.' vide ibid. *Mer. Casaubonus.*

14 *Ego quod potui porro*] De se mediocriter per ἔλλειψιν. moraliter satis. *Donatus.*

Ego quod potui porro] Ordine. primo dominum, post Phormionem, ultimum se posuit. *Idem.*

Omnes vos amo] Vetus formula pro, gratias ago. *Mer. Casaubonus.*

15 *Sic habent principia*] Hic et sequens versus trochaici sunt tetrametri acatalectici. *Faërnus.*

16 *Mansurusque*] Exspectaturus. *M. Casaubonus.*

17 *De ejus consilio velle se facere*] O. fere l. s. *sese velle facere.* Faërnus.

18 *Quantus metus est mihi*] Venustius videtur, *quantum metus*, quod est in libro Bembino. *Idem.*

Quantus metus est mihi, &c.] Donati annotatio obiter emendanda est: 'Non optat,' &c. vide, an non interrogatio hæc sit. sequitur: 'An vero, &c. omnino legendum est, 'An vero dicit, non malum esse et incommod.' &c. *Bæclerus.*

Huc salvum nunc patruum, Geta] Non optat salvum patruum venire, secundum Apollodorum: et ostendit, non congruere salutem ejus cum commodo suo. An non dicit, *malum esse et incommodum sibi*, sed tantum magni terroris plenum adventum patrui? *Donatus.*

Venire huc salvom nunc patruum] *Salvom* hic additum tantum ex veteri formula, salvum reditum amicis gratulantium. Nam id modo vult, non ut pereat patruus in via, (quod ab Antiphonis persona valde alienum,) sed adventum ejus, a quo sua vita pendeat, sibi magni metus causam fore. Hoc etiam voluit Don. ubi post allatam Apollodori sententiam: 'An vero dicit, (inquit) non malum esse et incommodum sibi;' (ita enim legendum; non ut excusum in nuperis editionibus, *malum esse, &c.* τοῦ *non* omisso) 'sed tantum magni terroris plenum adventum patrui.' *M. Casaubonus.*

Quantus metus est nunc mihi venire huc salvum nunc patruum] Hic vero Terentium miror; neque enim dicit: *metuo ne veniat patruus;* nam absque eo nil fieri poterat quod placeret satis. Non dicit, *metuo ut veniat:* alioqui cuperet venire patruum; (nam, *metuo ut veniat*, idem est ac si dixeris, *metuo ne non veniat:*) unde autem scire poterat an id probàturus esset patruus, quod factum fuerat? Itaque quam hic Terentium miror, tam et profecto elegantissimum interpretem miror; quippe cujus versio neutram in partem propendeat. Vellet non metuere, at cupere non audet; quid igitur? in dubio est animus. nil itaque potuit melius, quam quod præstitum ab ipso est. Hoc unum mihi dolet. Pauci interdum sentiunt quod recto, subtilique judicio scriptum est. Illius viri causa dico, non mea. *Faber.*

19 *Nam per ejus unam*] Hic versus eliso *r* ex *per*, et *ejus* in unam syllabam contracto, sustentari potest: ut sit trochaicus tetrameter catalecticus: aliter esset hypercatalecticus. *Faërnus.*

20 *A sua palæstra exit foras*] Bene palæstram ejus dixit lenonis domum, in qua est exercitus amator assidue. Plautus Bacchid. 'Homo adolescens Penetrem hujusmodi in palæstram, ubi damnis desudascitur!' *Donatus.*

A sua palæstra] Idem liber et Victorianus, *ab sua.* Faërnus.

Ab sua palæstra exit] Domo meretricia. *Mer. Casaubonus.*

Scena ii. In modulis hujus scenæ metiendis non consentiunt. Quidam Trochaicos tetrametros catalecticos seu septenarios cum senario iambico horizonte agnoscunt: alii et iambicos octonarios miscent. vs. 5. duo Mss. nostri: *afferas.* vs. 6. duo: *ne aliquid suo suat capiti.* mox duo: *idem ego metuo.* Argent. *idem metuo.* vs. 8. duo: *pulcre tibi d.* vs. 9. duo; *verum hercle quod dico hoc est.* vs. 11. duo; *tu mihi cognatus, tu mihi parens, tu amicus.* vs. 15. unus; *ut phaleratis dictis nunc seducas me.* alter; *nunc ducas.* tertius; *ut phal. d. seducas me.* vs. 16. omnes; *misertum est.* Argent. *quomodo uterque est sim. s.* vs. 18. Argent. *cum esset hoc mihi objectum malum*, prima manu. corrector fecit *tum* et *esse.* mox duo; *quid istuc est Phædria.* vs. 20. duo; *unquam tibi usus venit.* vs. 22. Argent. *nam ego neque quo amittam invenio, neque ut retineam sciam.* alter meorum; *nam neque quomodo amittam inv. neque ut ret. sc.* vs. 26. omnes; *meo.* vs. 27. omittunt *me.* vs. 31. omnes; *idem hoc tibi.* vs. 39. unus; *proconstituta.* alter; *præconstituta.* mox unus; *non ego istuc nego.* alter; *num istuc nego.* Argent. *cujum istuc.* vs. 43. duo; *hic decipit.* vs. 45. duo; *is me fefellit.* vs. 46. omnes; *sed ut hæc sunt.* Bœclerus.

Dorio, audi, obsecro] *Hæc scena in petitione, quæ sæpe admittit deliberativæ locum.* Donatus.

1 *Dorio, audi, obsecro*] Sunt qui sic legunt, ut *Dorio* Phædria dicat, *audi* leno: *obsecro* iterum Phædria. *Idem.*

Quin omitte me] *Quin*, modo corripiendi vel imperandi vim habet. ut, *quin age.* Idem.

Quin omitte me] Videtur legendum *mitte*, ex ratione versus, ut sit trochaicus tetrameter catalecticus, ut sequentes; in quo sit anapæstus in tertia. aliter esse potest ejusdem generis hypercatalecticus: in quo sit in ea sede spondeus producendo penultimam in *obsecro.* Faërnus.

6 *Hei metuo lenonem, ne quid suo suat capiti*] Deest *mali.* *Suat* autem, appingat atque affigat. *Donatus.*

Hei metuo lenonem, ne quid suo suat capiti] Ex omnibus, quæ adferuntur, explicationibus, Mureti eruditior est. qua si quis nolit acquiescere, nihil reliquum video, quin hactenus assentiam Guyeto, qui nullam satis probare potuit. *Bœclerus.*

Hei, metuo lenonem, ne quid suo suat capiti] *Metuo lenonem*, i. e. metuo ne leno, &c. ut recte Scal. Sed quid illud porro, *ne quid suo suat capiti? suere*, inquiunt, interdum significat struere, moliri: ut apud Græcos τὸ ῥάπτειν, unde et *sutela*, pro dolo et fraude: fateor. *suo capiti*, i. e. capiti Phædriæ: *suo* scil. pro, illius. ita quidem Don. quod tamen a puritate sermonis Terentiani nimis alienum videtur. Verissima igitur Mureti, viri doctissimi et facundissima sententia, quæ tamen illis, qui veterum morum minus gnari, non adeo fortasse probabilis videbitur. Cum dixisset (Mureti sunt ista) Antipho se metuere ne quid leno *sueret*, i. e. ne quid dolose moliretur; addit, *suo capiti:* quorum verborum ea vis est; Quæ quidem res lenoni vertat male, atque in ipsius caput recidat. ita autem loqui solitos veteres, exempla indicabunt. Hactenus ille, qui plura dein exempla profert: nos

plura quoque possemus, si suscepta brevitas pateretur. Quod alii proponunt, an Latine dici possit, *suo capiti aliquid suere*, qui dolis se vel fraude instruit: non puto. Quanquam enim in vulgari idiotismo nihil usitatius, non tamen est et Romanæ consuetudinis, ut *caput* pro animo, aut pectore, vel etiam corde (ut paulo ante Ter. 'In corde instructa consilia' dixit) ponatur. Hæc eo pluribus, ut non sine causa Mureti sententiam nos amplecti, et aliorum expositionibus præferre ostenderemus. vide et infra, act. v. sc. 7. at Hec. act. III. sc. 1. 'Capiti atque æt. illorum.' *Mer. Casaubonus.*

Suo suat capiti] Ἀποσιώπησις. διὰ τὸν εὐφημισμὸν, *suo capiti* dixit, quum dicturus esset, Phædriæ. ut, 'Dardaniique regum capitis.' *Donatus.*

Hei, metuo lenonem, nequid suo suat capiti. Idem ego metuo] Debet esse Trochaicus catalecticus, at non est. Mihi quidem nunquam hic versus placuit. Qui illum vocavit monstrum, recte sensit. Dicas, in excerptis Donati mentio illius fit. Quid tum? Donatus ipse agnovit nonnullos in Terentio addititios versus esse; hunc ejusmodi esse non vidit. Muretus et Faërnus hoc loco nil senserunt. Dein ad sensum quid facit hic versus? Sed de illo et aliis similibus aliquando otiosius agemus. *Faber.*

7 *Hariolare*] Cic. 'Non ariolans, ut illa, cui nemo credidit.' *Mer. Casaubonus.*

Fabulæ, &c.] Similem mimum exhibebit tibi Plautus in Pseudolo I. 3. quem conferre licebit cum Terentiana hac scena. *Bœclerus.*

8 *Fœneratum*] Ab utili. *Donatus.*

Fœneratum istuc beneficium tibi] Id est, mihi a te fœneratum. *Idem.*

Fœneratum] Infra, 'Idem hic tibi, quod bene promeritus fueris, conduplicaverit.' Plaut. Quod bonis benefit beneficium, gratia ea gravida est bonis. *Mer. Casaubonus.*

Tibi pulchre dices] O. l. s. *pulchre tibi dices.* Faërnus.

9 *Verum hercle hoc est*] Bene ipse dictum suum confirmavit. *Donatus.*

10 *Cantilenam eandem canis*] Ita dicit: ut, 'Verus et vulgata cantio.' *Idem.*

11 *Tu mihi cognatus*] Ab honesto. *Idem.*

Tu parens, tu amicus, tu] Secunda ἀποσιώπησις. *Idem.*

15 *Phaleratis dictis*] Honestis atque ornatis: quia dixit, 'Tu mihi cognatus, tu parens.' Et quasi leno irridet honestatem, et despicit. *Idem.*

Et meam ductes gratis] Liber Bembinus habet *gratiis*, ut ratio trochaici exposcit. *Faërnus.*

Ductes] Abducas. *M. Casaubonus.*

16 *Miseritum est*] Εἰρωνεία. *Donatus.*

Miseritum est, &c.] Tres istos versus pro insititiis habet Guyetus. Neque vel Donatus multum expedit; vel Goveani, *verba, veris* substituta, aut Palmerii *æque* in locum τοῦ *neque* repositum, difficultatem discutiunt potius quam augent. Liceat et mihi pauca annotare: Antipho cum audiret irritas Phædriæ ad lenonem inexorabilem preces, nondum ipse a Phædria conspectus, dolet vicem ejus, cui res esset cum tam impuro lenone: et ad Getam sibi astantem conversus, *miseritum est*, inquit. ut me miseret ejus! ut me miseritum est ejus, cum vidi hæc! Locus est huc omnino spectans, in Heaut. III. 1. 54. 55. 'Sic me dii amabunt, ut me miseritum est tuarum, Menedeme, fortunarum.' exspectabatur: *ut me miseret.* dixit: *ut me miseritum est.* vide an non minus φορτικὸν hoc sit, quam illa εἰρωνεία, de qua interpres. Deplorat interim fortunas suas Phædria: agnoscens vera dicere lenonem, a quo scilicet nemo gratis amare, vel more, vel jure exspectet. hoc est: *hei veris vincor:* jus suum postulat leno: cui verbis nemo satisfacit. ad hanc

vocem, Geta Antiphoni modo miseranti sortem patruelis, *quam uterque*, ait, *est similis sui!* id est, avarus et durus leno; impatienter amans et mollioris animi Phædria. sive; impurus leno, honestus Phædria. nam illa vox, *heu veris vincor*, honestatis index est. Sed magis placet prior expositio. ceterum querela Phædriæ, ab eo, quod veris se vinci videbat, illuc descendit, ut auxilii inopiam deploret. eum enim, in quo uno spes auxilii præcipua esse poterat, Antiphonem, maxima nunc solicitudine perturbari. Ordo verborum ex trajectione rariori ita restituendus est: 'Neque tum hoc malum mihi objectum esse, quum Antipho alia' (i. e. leviore) 'occupatus esset solicitudine!' illud *neque* non habet unde pendeat. Sed in orationibus παθητικαῖς, ubi perturbatus est animus, ad cogitata sæpe referri solent, quæ ex abrupto offeruntur. quasi si non voce expressum, certe animo hoc agitasset: hoccine malum nunc mihi tempore tam alieno objici; neque tum, quum animus Antiphonis propria ægritudine liber mihi auxiliari potuisset, objectum esse! His demum Antipho Phædriæ, a quo nondum conspectus erat, propior factus, familiari allocutione, 'Ah quid istuc est autem,' inquit, 'Phædria?' de quo conquereris tantopere, et in quo auxilium meum desideras. Conversus jam ad Antiphonem Phædria respondet: 'O fortunatissime Antipho.' quamquam enim maxima itidem sollicitudine occupatus sis, uti modo dictum erat, fortunatissimus es tamen, si mecum compareris. nimirum suæ cuique calamitates maximæ videntur. In hac interpretatione, si non omnia satis commode videbuntur dicta, minus tamen forte incommodi habent, quam ea, quæ hactenus ab aliis allata sunt. *Bœclerus.*

Miseritum est] Non de lenone per Ironiam dicit hoc Antipho, ut vult D. sed de se ipso, vere ac serio: cognato Phædriæ συμπάσχων. Plaut. 'Et me ejus miseritum est.' vide supra, act. I. sc. 2. *Mer. Casaubonus.*

Hei veris vincor] Mirum quantum difficultatis in his verbis somnient quidam, ut etiam de mendo suspecta habeant. Sed sine causa. Agnoscit enim (ipsum se alloquens) his verbis Phædria, verum esse quod leno objecerat, ipsum scil. nihil hactenus nisi verba dedisse, cum pecuniam sæpius promisisset. Quid igitur *veris vincor?* plane nihil aliud quam quod Hec. act. I. sc. 2. 'Vera prædicat.' Plaut. Mostell. 'Profecto ita est, ut dico, vero vincam.' *Idem.*

Quam similis uterque est sui] At ille leno, 'Pernicies communis adolescentium,' &c. (Adelph. act. II. sc. 1.) impurissimus; et iste amator, perditus. *Idem.*

17 *Neque Antipho alia quum occupatus esset solicitudine*] Hoc dolet Phædria quod in eadem re laboraverit Antipho, id est, in amore: quodque amare contigerit. *Donatus.*

Neque, Antipho alia] Minore aliqua solicitudine quam hæc est, quam nunc gerit. An *alia*, præter hanc, quam de me gerit? Ordo et sensus hic est, Neque tum esse mihi hoc objectum malum, quum Antipho alia sollicitudine esset occupatus levi quapiam, non hac de nuptiis, quæ est gravissima. *Idem.*

Neque, alia Antipho cum occupatus esset solicitudine, tum esse hoc mihi objectum malum] Olim etiamnum adolescentulus ad oram Terentii mei hæc adscripseram: 'Palmerii sententiam, qui pro *neque* legi vult *æque*, haud probem. illa particula apud Plautum quam vim habeat, satis observasse videor; sed hic locum habere non potest. Recte a Palmerio factum fuisset, si pro *neque*, legisset *atque*, id enim sententia videtur postulare.' Hæc olim. At nuper animadverti idem in mentem venisse

trium Comœdiarum interpreti. Verum jamdiu est cum sententiam mutavi, neque adeo pœnitet. Rem enim si attentius consideres, nil mutari oportere animadvertes. Eam rem ita explicabo, ut perspicua fiat, spero. Si Antipho alia quapiam leviori solicitudine præpeditus fuisset, nonne Phædriam adjutare potuisset? Opinor. at nullam habere graviorem poterat et molestiorem, quam quæ ipsi e nuptiis oriebatur. Dolet igitur Phædria hoc mali eo sibi tempore obortum esse, quo nullam auxilii copiam ab Antiphone sperare possit, quippe qui aliud magis ex sese habeat, et majus. Gallice fusius interpretarer, *Si, au moins, cette affaire me fust survenue dans un temps où Antiphon n'eust pas esté embarrassé comme il est presentement, il m'auroit tiré de peine: Mais pour l'heure, il ne sçait de quel costé se tourner; ainsi je ne puis attendre aucun secours de sa part: Il n'est nullement en estat de me servir; et je ne puis pas l'en soliciter honnestement.* Hic locus elegantissimo interpreti satis negotii facessivit, et mihi itidem, scilicet; at Guyetus sine omni labore hinc sese expedit; hos versus delet. *Faber.*

18 *Tum esse hoc mi objectum malum*] Imperfecta oratio est, ut secum loquentis et perturbati: quam ita suppleas: atque illud quoque gravissimum mihi, hoc malum mihi tum potissimum objectum esse, vel obvenisse; cum Antipho non dissimili sollicitudine conflictatur. *Mer. Casaubonus.*

19 *Qui*] Pro *cui.* Idem.

20 *Unquam usus venit*] Opus aut necesse fuit. *Donatus.*

21 *Auribus teneo lupum*] Græcum proverbium, τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον· οὔτ' ἔχειν, οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι. *Idem.*

23 *Ipsum istuc mihi in hoc est*] Leno arrepta occasione ex sermone Antiphonis: *ipsum istuc,* inquit, *mihi in hoc* (Phædria) *est.* quem neque diutius contra ingenium meum ferre, neque a me amoliri possum; ita obtundit rogando. *Bœclerus.*

Neque parum leno sies] Ἔλλειψις. deest enim, *vereris?* Donatus.

24 *Nunquid hic confecit*] Absolvitur interrogatio ante cœpta: 'Ah quid istuc est autem Phædria?' nunquid flagitii est, quod hic confecit leno? *Bœclerus.*

26 *Ære emptam suo*] Bene *suo,* quasi de tertia persona. *Donatus.*

Nequeo exorare ut me maneat, et cum illo ut mutet fidem] Τὸ *maneat* expectandi significationem habere, clarum est. sed nondum consulitur toti loco. an enim satis recte dicatur, *mutare fidem cum aliquo,* dispiciendum erat. et quam dura tum erit trajectio vocum, si τὸ *triduum hoc* referas ad illud, *ut me maneat.* 'Mutare vestem cum aliquo,' in Eunucho legimus. 'mutare cum mercatoribus res,' alibi. i. e. permutare. an autem, *fidem mutare cum aliquo,* dici possit, utinam probassent potius, qui tam secure crediderunt. *mutare fidem,* per se positum, satis notum est dici, vel ex Plauto. i. e. non servare. sed aliud hic quæritur. vide Guyetum. ut et, de sequentibus, et vs. 34. 'Neque ego, neque tu.' *Bœclerus.*

Illo cum ut mutet fidem] *Illo cum,* pro *cum illo: mutare fidem,* i. pacto non stare, fallere, ut etiam Sallust. loquitur. *Mer. Casaubonus.*

30 Do. *Obtundis.* An. *haud longum'st id quod orat, Dorio: exoret sine*] Versus hic octonarius iambicus, inter trochaicos, quod, ut sæpe dixi, non placet mihi. sunt aliqui libri, inter quos est Victorianus et Basilicanus, qui non *obtundis,* sed *obtunde* habent, imperandi modo; ut supra, *garri modo.* ita procedit trochaicus, si ex *quod* d abjicias. *Faërnus.*

31 *Conduplicaverit*] Conjunctivum pro indicativo, id est, *conduplicabit.* Hoc est aliter, 'Fœneratum istuc beneficium pulchre tibi dices.' *Donat.*

34 *Neque ego, neque tu. dii tibi omnes id, quod es dignus, duint*] Quod Antipho de distractione seu separatione serio dixerat, id leno repetit, voce quidem ad miserationem composita; sed ut irridere illum appareat (unde et Getæ indignatio subsequitur) *dii tibi, &c.* q. d. absit ut vel ego, vel tu tam simus immisericordes, &c. *Mer. Casaubonus.*

DI tibi omnes id quod est dignum duint] Magis figuratam lectionem continent omnes antiqui libri: *Di tibi omnes id quod es dignus duint.* Faërnus.

36 *Flentem, nihil ferentem*] Ὅμοιον τῷ γένει usitatum veteribus. *Donatus.*

38 *Tibi quidem olim est dies*] Hic *olim*, futuri temporis. Nam leno de accipienda ab adolescente pecunia diem constituerat: et inventa meliori conditione anticipaverat tempus cum adolescente præscriptum. *Idem.*

40 *Jam ea præteriit*] Interrogative pronuntiandum. *Idem.*

Jam ea præteriit? non, verum hæc ei antecessit] I.e. cras aderit. in crastinum finis constituti inter nos temporis incidit. Donatus nihil hic extricat. *Bæclerus.*

Non: verum ei hæc antecessit] Urbane leno, *hæc antecessit.* ut alii putant, meretrix vendita: ut alii dies qua lenoni constitutum fuit. An aperte leno perfidus mentitur? unde sequitur, 'Non pudet vanitatis?' Ergo plus est *antecessit*, quam *præteriit.* Donatus.

Verum ei hæc antecessit] O. l. s. *verum hæc ei.* Faërnus.

Non, verum ei hæc antecessit] Ridicula responsio, qua rationem anticipatæ dei reddere velle videtur, nec tamen ullam reddit, nisi quod prior dies (quod nemo dubitat) posteriori antecesserit. quare aperte agnoscit perfidiam suam leno, ut lenone dignum erat, cui nullus pudoris, nullus honesti sensus. sed et in verborum ambiguitate festive ludit poëta. Ita enim intelligi etiam possunt, ut hanc diem priorem ac potiorem, pretio scilicet oblato ac parato, merito sibi fuisse pronuntiet. Possis et de virgine intelligere, ut ante præstitutam diem hæc aliis cessisse dicatur. *Mer. Casaubonus.*

Non pudet vanitatis] Apparet, supra, lenonem de perfidia anticipati temporis esse confessum. *Donatus.*

41 *Vanitatis*] Falsitatis, perfidiæ. *Mer. Casaubonus.*

Rem] Lucrum. 'Quocunque modo rem:' ut ille nescio quis. *Idem.*

Sterquilinium] 'Canum sordes:' ut Plin. Sec. de Pallante. 'cloaca,' Plaut. de anicula multibiba et merobiba. *Idem.*

47 *Miles se dare dixit*] O. l. s. *miles dare se dixit.* Faërnus.

48 *Mea lege utar*] Lenonia scilicet: in qua semper commodum est prius, quam fides. *Donatus.*

Scena iii. Trochaicis tetrametris catalecticis, sive septenariis constat. vss. 2. et 3. Mss. duo; *quod si hic potuisset nunc exor. triduum hoc.* alter: *quod si hic p. exor. triduo hoc.* vs. 5. unus omittit *nunc me.* vs. 15. unus; *alius ab oculis meis ignotum hinc abducet locum.* alter; *alius hinc ab oculis meis illam in ignotum deducet locum.* Argent. alius ab oculis meis illam *ignotum hinc abducet locum.* vs. 16. omnes; *dum igitur licet*, omisso *tum.* vs. 23. duo; *una tecum bona malaque tolerabimus.* vs. 25. duo; *precara.* vss. 29. et 30. post *ocyus*, omnes habent hæc verba; Phe. *abi dic præsto ut sit domi.* quæ Faërnus delevit. vs. 30. Argent. omittit *opus.* Bœclerus.

1 *Quid faciam*] Οἰκονομία *ad futurum exitum comœdiæ.* Donatus.

2 *Minus nihilo*] Ὑπερβολή. *Idem.*

Quod si hic potuisset nunc exorarier] In scandendo versu, ex *quod* d elidendum. *quod* vero non adverbium est, sed pronomen. est autem hic ordo constructioque verborum: Unde

ego miser cui minus nihilo est, nunc tam subito huic inveniam argentum, quod promissum fuerat, si hic pote fuisset exorarier triduum hoc. *Faërnus.*

Pote fuisset] *Potuisset.* quod ex *pote fuisset* contractum; *pote sum*, possum, &c. *Mer. Casaubonus.*

4 *Adjuverit*] Secundum *u* pronuntiari debet. *Donatus.*

Adjuverit comiter] *Comiter* veteres dixerunt παρὰ τὸ κόσμος. *Idem.*

7 *Quid faciam*] Comiter. quamvis uterque intelligat quid alteruter dicat, dissimulant tamen. *Idem.*

8 *Dictum sapienti sat est*] Infra, act. IV. sc. 2. 'Vix dum dimidium dixeram, intellexerat.' *Mer. Casaub.*

9 *Hinc abis*] 'In malam crucem,' (ut supra, act. II. sc. 3,) vel *rem*, volebat indignabundus dicere, sed repressit se. *Idem.*

10 *Ex tuis nuptiis*] O. l. s. *ex nuptiis tuis*, ut et exigit versus: *tuis* autem monosyllabum est; sicut et *nihil*, quod sequitur. *Faërnus.*

Non triumpho, ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali, Ni etiam nunc me hujus quærere causa in malo jubeas crucem] Ad hunc locum in Notis Gallicis I. Peyraredi sic scriptum reperio: 'Ces mots, *non triumpho*, ont esté passez par Donat., qui sans doute ne les ayant pas entendu, a fait comme la pluspart des Interpretes font pour ne s'embarrasser pas en des lieux d'où ils ne peuvent sortir a leur honneur. Celuy qui l'a voulu expliquer, *n'a rien fait pour sa reputation.*' Isthæc profecto, nequid gravius dicam, scribi non oportuit. Primum ait hæc præteriisse Donatum, quasi scilicet in iis magna aliqua difficultas foret; at nulla est. Dein et Donatum hodie non habemus. Præterea et hic locus alibi potuit a Donato explicari, nempe ad Heautontimorumenon act. IV. sc. 1. ubi hæc verba legas: 'Triumpho, si licet me latere tecto discedere;' et idem plane est ac quod hoc loco legimus. Sed nihil hodie ex Donato superest in illam Fabulam; imo ne minima quidem excerpta. Cum vero addit, eum, qui locum hunc Gallice vertit, existimationi suæ et studiorum suorum gloriæ non satis consuluisse; id si de interprete trium Comœdiarum dicit, fallitur; optime enim hic locus ab eo conversus est; sed Peyraredus, ipse vero Gallice nesciebat. quod necesse tamen est, si interpretem nostrum sentire velis. Verum jam me istorum piget, etiam si in Urbe edita sint. Ut finem faciam, hoc addam: hunc Terentii locum expressit Horatius, cum de Romanis, cecinit, 'Quos opimus Fallere et effugere est triumphus.' Gallice. *Quand un General n'est pas battu par les Romains, il peut appeller cela un triomphe; c'est triompher que de n'étre pas battu par les Romains.* Sic igitur hic Terentii locus converti possit: *Ne suis-je pas trop heureux, et trop glorieux en méme temps, s'il ne m'arrive point de mal de votre beau mariage, sans m'aller engager dans la mauvaise affaire dont vous me parlez?* Multum est si nihil mali nanciscor ex istis tuis nuptiis. Hæc mea postrema verba ad eos versus pertinent, qui mox leguntur: 'Sed parumne est, omnibus nobis quod succenset senex, ni instigemus etiam.' Superioris autem loci metaphora sumta est a duce copiarum, qui si in receptu milites servarit, id profecto præstiterit quod inter præcipuas summi Imperatoris laudes positum est. *Faber.*

11 *Ni etiam nunc me hujus causa quærere in malo jubeas crucem*] Quasi dicat, In malo aliud malum. *Donatus.*

Ni etiam nunc me hujus quærere causa in malo jubeas crucem] Non sufficit tibi, quod ex nuptiis tuis certum malum mihi imminet; nisi etiam hujus (cognati tui) causa quærere me jubeas in malo (i. e. præter, aut ad illud prius malum de quo dixi) quod malorum ultimum est; crucem scilicet? *Mer. Casaubonus.*

12 *Verum hic dicit*] Vide, an prorsus hic locus similis sit, præced. sc. vs. 16. ' heu veris vincor.' quod ideo annotandum duxi, ut ἦθος utrobique idem cognoscatur, adeoque interpretatio nostra illustretur. *Bœclerus.*

14 *Relinquatur preci*] Bene *preci.* Donatus.

16 *Dum igitur licet, dumque adsum, loquimini mecum*] Tanquam nunc ultimum allocuturi, et visuri. *Mer. Casaubonus.*

19 *Dii bene vertant quod agas*] Mss. nostrorum unus Antiphoni hæc tribuit, reliqui Getæ. vide Don. et Guyet. *Bœclerus.*

Pedetentim] Caute. a pedibus et tentando. *Donatus.*

Pedetentim tamen] Hoc quidam sic accipiunt, tanquam Getæ dicat Antipho, ut caute aggrediatur senem fallere. *Idem.*

Pedetentim tamen] Σπεῦδε βραδέως. *Mer. Casaubonus.*

21 *Ne quid plus minusve faxit*] Ne quid omnino faciat. *Idem.*

22 *Salvos est*] Εὕρηκα. jam inveni, quod illum salvum faciat. *Idem.*

23 *Bona malaque tolerabimus*] Conjunctione deleta ex auctoritate ejusdem antiquissimi libri, hunc trochaicum sustentamus, aliter laborantem. *Faërnus.*

25 *Istæc vero vilis est*] Amatorie. *Donatus.*

Istæc vero vilis est] Si formam et dotes pendas. *Mer. Casaubonus.*

27 *Jam opus est*] Instat illi ut festinet, præsenti pecunia opus esse affirmans. *Idem.*

29 *Præsto est*] Quis ferat Palmerium tanta asseveratione hic substituentem, *præs est?* qui etiam versu ultimo τὸ *te* sola codicis Veneti auctoritate contra omnes reliquos ejicit. *Bœclerus.*

30 *Solus est homo amico amicus*] Apollodorus, Μόνος φιλεῖν γὰρ τοὺς φίλους ἐπίσταται. *Donatus.*

Solus est homo amico amicus] Interpretetur Plautus talem amicum, Trinummo III. 1. 19. et 20. ' Nimium difficile est, reperire amicum, ita ut nomen cluet, cui tuam cum rem crediderís, sine omni cura dormias.' *Bœclerus.*

Solus est homo amico amicus] Μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους : de eo qui amici causa nihil non audeat. *Mer. Casaubonus.*

31 *Numquid est, quod opera mea*] Ex *numquid*, et ex *quod*, d eliditur : *mea* et *nihil* monosyllaba sunt. *Faërnus.*

ACTUS IV.

Scena I. Senarii sunt. vs. 1. Mss. nostri omnes ; *Chremes.* vs. 2. Argent. *abduxtin.* vs. 7. idem omittit *igitur.* vs. 10. idem ; *navita.* vs. 13. omnes ; *extraneo.* vs. 20. omnes ; *quod si scit.* vs. 23. unus ; *defatiscar.* al. *defeciscar.* tertius ; *deficiscar.* et in margine, *defatiscar.* pro *ego* unus habet, *adeo.* vide Guyet. *Bœclerus.*

Quid? qua profectus causa] *Hæc est narratio simplex.* Donatus.

1 *Quid? qua profect.*] Egregie se explicat οἰκονομία ἐπιτάσεως, dum, post duorum adolescentum querelas, senes quoque congressi suas fortunas lamentantur : ita tamen ut querela utraque in officium et solatium ex argumenti serie deinceps processura desinat. ut fiat nimirum illud vere οἰκονομικὸν in comœdiis ; quod in Heautontimorumeno signatur : ' nam quod potero adjutabo senem, Item ut filium meum amico atque æquali suo Video inservire, et socium esse in negotiis. Nos quoque senes est æquum senibus obsequi.' *Bœclerus.*

4 *Non manebat ætas virginis Meam negligentiam*] Ætas virginis jam nubilis longiorem moram non concedebat. *Mer. Casaubonus.*

9 *Senectus ipsa est morbus*] Apollodorus, Τὸ γῆράς ἐστιν αὐτὸ νόσημα. *Do-*

natus.

12 *Quod quidem me factum*] Arbitror ex *quod* d elidi, ut brevi remanente ea syllaba primus pes sit anapæstus. *Faërnus.*

13 *Hanc conditionem si cui tulero*] Κυριολογία. quia 'ferre conditionem alicui' dicimus. *Donatus.*

Nam hanc conditionem si cui tulero extraneo] Si natam meam alicui nulla affinitate aut consanguinitate conjuncto collocavero. *conditio*, conventio quævis: sed interdum de nuptiis, proprie: quod vulgo, *a match.* Mer. Casaubonus.

15 *Te mihi fidelem esse æque*] Mire admixtum ante completam sententiam de extraneo, *Te mihi fidelem esse, &c.* Donatus.

16 *Sciebam: ille si me alienus*] Ex libro Bembino lego, *scibam:* ita versus sine ulla difficultate procedit. *Faërnus.*

17 *Tacebit, dum intercedet familiaritas*] Incertum, quando proditum iri se dicat ante, an post nuptias. *Donatus.*

18 *Sin spreverit me*] Aliquid intervenerit, cur mihi sit offensus. *Mer. Casaubonus.*

Plus, quam opus est scito, sciet] Tum conscium eum esse hujus arcani, valde mihi nocebit. *Idem.*

19 *Vereorque ne uxor*] Ad id, quod futurum est, figuram præsagitionis, proposito οἰκονομίας, hoc refertur. *Bæclerus.*

20 *Ut me excutiam*] Legitur et *excutiat.* Donatus.

Quod si fit, ut me excutiam] Si quid in me opis aut ingenii sit, id adhibeam, ut mihi de futuro prospiciam. *Mer. Casaubonus.*

21 *Meorum solus sum meus*] Apollodorus, ἐγὼ γάρ εἰμι τῶν ἐμῶν ἐμὸς μόνος. *Donatus.*

Nam ego meorum solus sum meus] Ἐγὼ γάρ εἰμι μόνος τῶν ἐμῶν ἐμός. Cætera omnis familia, non mihi, sed uxori studet; illius omnes captant benevolentiam. *Mer. Casaubonus.*

24 *Donec tibi id, quod pollicitus sum, effecero*] Virgilius, 'Donec me flumine vivo Abluero.' *Donatus.*

SCENA II. Senarii. vs. 15. Mss. nostri omnes; *ab hoc.* Bæclerus.

2 *Venio ad hominem*] Venuste repetitum, *hominem.* Donatus.

Et id quo pacto fieret] Fr. Guyetus corrigit, *et is quo p. f.* quod eodem sensu accipiendum est, ac si τὸ *id* retineretur. Getæ enim hoc inventum fuisse, monstrat series argumenti. unde antea ipse suo invento gloriabatur: 'quæro, salvus est ut opinor.' jam habeo optimam rationem juvandi Phædriæ. et 'Phormionem adjutorem' sibi 'dari,' subinde petierat. ex quo satis apparet, Getæ attribui commentum, quo Phormio de dote cum senibus deberet transigere. *Bæclerus.*

4 *Vix dum dimidium dixeram, intellexerat*] Supra, act. III. sc. 3. 'Dictum sapienti sat est.' *Mer. Casaubonus.*

8 *Amicum esse*] Impletur, quod ante dictum erat: 'solus est homo amico amicus.' quamquam enim in fallendis aliis quæ datur opera, amicitiæ tribui nequeat, nomina tamen et formulas officiosæ amicitiæ imitatur; commonetque homines, quid in veris officiis inter amicos facere par sit. quam est enim egregia hic descriptio promti animi, et in quovis loco parati! *Bæclerus.*

Ad forum] Apud forum. Plaut. 'Ita mali mœroris montem maximum ad portam modo conspicatus sum.' *Mer. Casaubonus.*

10 *Quis est ulterior*] Quis ille præterea? *Idem.*

11 *Pater venit*] Ex *pater* r debet elidi. *Faërnus.*

13 *Commodius esse opinor duplici spe utier*] Hunc versum laudat Priscianus lib. VII. Guyetus expungit, quod nollem factum. *Bæclerus.*

Duplici spe utier] Duabus anchoris

niti. quod vulgo, *Two strings to my bow.* Mer. Casaubonus.

Hunc adoriar hospitem] Astute *hospitem,* de eo qui supervenit: nomen aptum imprudenti rerum, atque alieno ab earum scientia. Sallustius, 'Vitam sicuti peregrinantes transegere,' &c. *Donatus.*

SCENA III. Iterum senarii sunt. vs. 1. Mss. duo; *expecto quam mox recipiat se Geta.* Argent. *sese.* et alia manu *huc* addit. vs. 10. unus, ut ed. alter; *nam hercle ego quoque id mecum agitans sed.* Argent. *nam hercle ego hic quidem cogitans mecum sedulo.* vs. 11. duo; *ut opinor.* vs. 16. omnes; *inter nos.* pro *sic,* Argentor. habet *si.* meorum alter omittit. vs. 25. omnes; *pone.* vs. 26. Argent. *non capitis ejus agitur.* vs. 28. duo; *eho dic quid velis.* vs. 33. Argent. *ut ille est bonus vir.* unus meorum τὸ *ille* omittit. vs. 35. Argent. *non potest.* vs. 37. duo; *a primo.* vs. 38. GE. *quid? nimium.* DE. *quantum?* GE. *quantum lubet.* DE. *dic.* GE. *si q. d.* vs. 39. 40. unus; DE. *imo malum hercle. ut nihil pudet. quid dixti adeo ei queso.* GE. *quid filiam si suam v. l.* vs. 50. et seq. Argentoratensis multum diversus est a ceteris; *quo dissolverem quæ debeo etiam si vult nunc dare Demipho, quantum ab hac capio* (ita erat prima manu, correct. mutarunt in *cupio.* τὸ *capio* est etiam in altero meorum) *quæ desponsa est, nullam mihi malim uxorem quam istanc dari.* vs. 58. τὸ *hoi* omnes omittunt. vs. 60. duo; *ancilla.* et mox; *tum autem plusc.* vs. 61. posterius *opus est* omnes omittunt. vs. 62. omnes; *pone sane.* Bœclerus.

Expecto, quam mox recipiat huc sese Geta] *Ad errorem cumulandum, persona Antiphonis interponitur: ut ei adaucto metu amittendæ uxoris, major vis fiat repentinæ lætitiæ.* Donatus.

1 *Quam mox recipiat huc sese*] Rediturus sit. Supra, act. II. sc. 4. quoad 'se recipiat.' *Mer. Casaubonus.*

2 *Sed patruum cum patre video*] O. l. s. *Sed patruum video cum patre.* quæ collocatio meliorem efficit numerum. *Faërnus.*

5 *Volup' est*] *Hoc volup* nomen est, ut *hoc facul:* sic enim veteres per ἀποκοπὴν loquebantur. *Donatus.*

CH. *Credo*] Ita Faërnus, ex quo in nostram editionem irrepsit. nam Mss. nostri omnes Chremeti, non Demiphoni hoc tribuunt. merito. *Bœclerus.*

Credo] Et 'credo,' et 'creditur,' sæpe usurpari videas, ubi alterius gratulationem accipimus, et gratias agimus; quod non omnes interpretes animadverterunt. *Faber.*

6 *Compluria*] Secundum regulam locutus est. nam *hoc compture,* et *hæc compluria.* Donatus.

Nova hic compluria] Sic veteres, quod nostri dempta syllaba *complura* dicunt. Sic Cato Originum secundo; 'Fana hoc loco compluria.' Cicero in Protagora, 'Confirmandi genera compluria.' Credo quia veteres *hoc plure,* non *hoc plus* dicebant. *Idem.*

8 *Tun' dixeras huic*] Vereor, ne nimium exquisita sit Guyeti interpretatio: *Nonne prædixeras huic deceptum iri a lenonibus?* Bœclerus.

9 *Circumiri*] Circumveniri, decipi. *Mer. Casaubonus.*

Commodum] Commoda æstimatio est temporis * Commodum, tantum quod Lucilius: 'Quod mihi commodum est, aut uda vestimenta deposueram.' *Donatus.*

Cum hoc id agebam commodum] O. l. s. *id cum hoc a. c.* Faërnus.

11 DE. *quid Geta*] Hæc verba Chremeti liber Bembinus ascribit, duo sequentia Demiphoni. *Idem.*

13 *Qui Phormio?* GE. *is qui istam*] Fastidio Demiphonis heri, aptavit servus hanc ἀποσιώπησιν. vultu adjuvatur oratio. *Bœclerus.*

Is qui istam] Ἀποσιώπησις tertia. deest *obtrusit nobis,* aut *defendit,* aut quid tale. *Donatus.*

Is, qui istanc] Nobis obtrusit, scilicet, vel tale quid. Ita dicturus, dum

aliquamdiu quasi præ indignatione subsistit, a Demiphone, de remedio audire festinante, prævenitur. *Mer. Casaub.*

16 *Inter vos sic hæc potius, &c.*] Eugraphius quoque legit *nos*, ut ex Mss. supra attulimus. ita enim explicat: 'Vide potius ut hæc cum bona gratia componamus, non mala, per injuriam atque litem.' *Bœclerus.*

17 *Quam cum mala*] I. e. vi et ingratiis, ut apud Plaut. sæpius. verbum autem *gratia* esse τῶν μέσων non inde (quod quidam volunt) bene colligitur, quod 'mala gratia' reperiatur hic; nisi etiam 'malitia,' et 'mœstitia' (ut alia omittam plurima) ejusdem sint ob eandem causam generis, cum 'mala malitia,' et 'mala mœstitia' sint apud Plautum. Sed neque illud arguit, quod 'gratiam referre' dicatur interdum pro, malum malo rependere; quod ita dicitur, ut cum nebulonem et improbum 'bonum virum' indigitamus. *Mer. Casaubonus.*

18 *Fugitans litium*] Genitivo casui vim nominis habet *fugitans* junctum: accusativo, vim tantum participii. *Donatus.*

Fugitans litium] Quasi quod vult in domino facere, id jam in eo esse dicit: præparans hominem ad contemptum pecuniæ, quæ poscetur statim. *Idem.*

20 *Ut præcipitem hanc daret*] Phanium scil. domo contumeliose proturbaret. *Mer. Casaubonus.*

24 *Ea eloquentia est*] Quæ in judiciis præstare solet innocentiæ: ut in Aristidis vita observat Corn. Nepos. *Idem.*

25 *Verum pone esse victum eum*] Faërnus ex libro Bembino reposuit, *pono*. Sed sequendus est omnino consensus codicum, et consuetudo loquendi. Eugraphius quoque non aliter legit. Ceterum de difficultate injuriæ vindicandæ in potentiores, qui hic tangitur locus, illustrandus est philosophia Aristotelis I. Rhet. ubi ostendit: facilius injuriam inferre, qui sperant se vel evasuros legum pœnas, vel certe minores eas credunt, præ commodo aut voluptate ex suo facto speratis: tum eos, qui eloquentia præstant, usu fori. οὗτοι γὰρ οἴονται δυνατὸν εἶναι μάλιστα ἀζήμιοι ἀδικεῖν. *Bœclerus.*

28 *Quid vis dari Tibi in manum*] *Argenti*; ut apud Plaut. 'præsentarii.' *Mer. Casaubonus.*

29 *Dari tibi in manum*] Datur ei in manum, qui furtum accipit sine arbitro, aut interprete: ut prævaricator, aut judex corruptus. *Donatus.*

Hæc hinc facessat] Pro, *hinc se faciat*, id est, abeat: *huc se faciat*, huc accedat, significat. *Idem.*

Hæc hinc facessat] Pro *cedat*, alias *faciat*. Ergo duas res significat hoc unum verbum. An *hinc facessat*, proverbialiter, quasi *hinc faciat*. Plautus; 'Argentum hinc facite.' 'Huc te fac' dicitur, pro 'huc accede.' *Idem.*

31 *Satin' illi dii sunt propitii*] Antipho, ignarus consiliorum Phormionis, putat eum insanire, qui de dimittenda sua uxore verba faciat. An dii, inquit, irati mentem illi ademerunt? *Mer. Casaubonus.*

32 *Aliquam partem*] Et si non totum, vel aliquam partem. *Donatus.*

33 *Ut ille est bonus vir*] O. l. s. habent: *ut est ille*: in dimetiendo versu ex *est* s elidetur; ut in prima sede sit anapæstus. *Faërnus.*

Tria non commutabitis verba hodie inter vos] Sic dicebant, jurgium significantes. Proprie *verba commutare* est, quod *altercari* dicimus. *Donatus.*

37 *At primo*] Omnino legi debet, *a primo*. quod ex Mss. nostri habent, et ex editionibus Faërni, Lindenbrogii, aliæ. *Bœclerus.*

At primo] Ita in aliis editionibus, sed, *a primo*, legendum est, ut me alicubi legere memini. Gallice dicas: *D'abord il se faisoit tenir; il ne vouloit point entendre raison.* Ita scena 2. 'Unde a primo institui petere.' *Faber.*

At primo homo insanibat] Pro insaniebat; antique: ut, 'custodibat,' et id genus plura. *Mer. Casaubonus.*

38 *Quid? nimium: quantum libuit*] Apud quosdam diversæ personæ cum verbis singulis. *Donatus.*

Quid? nimium quantum libuit] Guyeti distinctionem confirmant Mss. codices: et Donatus agnoscit jam olim variam fuisse personarum distinctionem. *Bœclerus.*

39 *Talentum magnum*] Quod minis 80. (singulæ autem minæ, drachmas 100. continebant) constabat: nostræ autem (ut vulgo subducunt) monetæ, 250. lib. conficiebat: cum minus talentum, (quod vulgo 'talentum' simpliciter; et 'talentum Atticum;' quanquam utrumque esset Atticum) 60. minis constaret; quod est de nostra, 187. lib. 10. Sol. *Mer. Casaubonus.*

40 *Quod dixi adeo ei*] *Quod,* hoc loco, significat, propter quod, ut alibi. *Faber.*

41 *Parvi retulit*] Nihil interfuit: vel parum interfuit, id est, nihil profuit. *Donatus.*

42 *Non suscepisse: inventa est quæ dotem petat*] In Græca fabula senex hoc dicit, Quid interest me non suscepisse filiam, si modo dos dabitur alienæ? *Donatus.*

Non suscepisse] Non genuisse, non habuisse. *Mer. Casaubonus.*

48 *In servitutem pauperem ad ditem dari*] Hoc Plauto est, 'ab asinis ad boves transcendere:' qui istius conjunctionis incommoda festive enarrat in Aulularia: 'Venit hoc mihi in mentem, Megadore, te esse hominem divitem, factiosum; me item esse hominem pauperum pauperrimum: Nunc si filiam locassim meam tibi,' &c. Et nescio an ad conjunctionis istius inæqualitatem melius exprimendam anomala verborum constructione sponte poëta usus sit: *ad ditem,* pro *diti.* cujus tamen alibi quoque reperiuntur exempla; ut in Plauto, 'ad herum nuntiare;' et alibi. *Id.*

49 *Sed mihi*] Παρένθεσις prima. *Donatus.*

Sed mihi opus erat] Indictio doli est. nam antequam petat, petendi causam ingerit. *Idem.*

Fabuler] Narrem. et hinc *fabula,* pro vera narratione interdum. *Mer. Casaubonus.*

50 *Quæ adferret, qui dissolverem*] Quia, si opum causa habendarum dotatam quæreret, minor esset necessitas captandæ opulentioris. Æs alienum addidit, cui rei nihil opponi potest. *Donatus.*

52 *Ab hac accipio quæ sponsa est mihi*] Mire *accipio:* non *accepturus sum.* Et definitivum modum ponit, ne de summa dotis supersit disputatio. *Id.*

54 *Utrum stultitia facere*] Παρέλκον tertium. hoc idem enim valet, *utrum,* quod *an.* Idem.

55 *Scientem, an imprudentem*] Ἀντίθετον secundum. nam scienti imprudentem reddidit. *Idem.*

56 *Quid si animam debet*] Græcum proverbium, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὀφείλει. *Idem.*

Ager oppositus est pignori ob decem minas] Astute non protinus *triginta minas* dixit, sed paulatim colligit, ut partibus congestis in summa senex minus gravetur. nam si semel diceret, deterreret parcissimum senem. Denique auditis decem minis, statim respondet *dabo.* conceduntur ab alio decem. de reliquis superest dubitatio; nam difficilis est ad dandum. *Idem.*

57 *Age, age, jam ducat, dabo*] Hominem avarum et concitatioris animi, paulatim et ἐκ παραγωγῆς ad perficiendum consilium comicum poëta inducit, eo usque, quo patiebatur ingenium. ante (act. II. sc. 3. vs. 63.) obtulerat quinque minas. nunc decem. nec ultra processurus est. itaque Chremes supplet quæ restabant, et his decem Demiphonis viginti addit ipse, quot nimirum debebant confici. *Bœclerus.*

61 *Sumptis ad nuptias*] *Opus est*

subauditur. *Donatus.*

62 *Pone sane, inquit, decem minas*] Bene, *sane:* quasi plus quiddam exigat, sed hoc contentus sit. *Idem.*

63 *Sexcentas proinde scribito jam mihi dicas*] Perspicere hinc licet consuetudinem utriusque sermonis: nam Apollodorus μυρίας dixit, pro multis. Et ut apud Græcos μύρια, ita apud nos *sexcenta*, dicere pro multis, usitatum est. Cicero, 'Sexcenta possum decreta proferre.' *Idem.*

Dicas] Supra act. I. sc. 2. *Mer. Casaubonus.*

65 *Quæso, ego dabo. quiesce*] Semper poëta morum ὑπερβολὴν comparatione moderatioris instituti temperat: iracundo, placidum; timido constantem componens. idque, non tantum varietatis causa, sed etiam ad argumentum et exitum fabulæ aptando ista, quasi ita necesse foret, aut certe peropportunum. Demipho et Chremes hic conferuntur, ut in Andria Simo et Chremes. *Bœclerus.*

68 *Mea causa ejicitur. me hoc æquom est amittere*] Ratio cur ipse viginti dare debeat minas, dante Demiphone decem. *Donatus.*

Æquum est amittere] Ex o. l. s. et Donato ita colloca, *est æquum.* Faërnus.

69 *Quantum potes, me certiorem*] Festinat Geta: scit enim dixisse lenonem, 'Mea lege utar, ut potior sit, qui prior ad dandum est.' *Donatus.*

Quantum potest] Al. *Quantum potes.* quod idem est. id est, celerrime, quamprimum. Utriusque exempla in Plauto passim. *Mer. Casaubonus.*

72 *Illis*] Nuptiis scil. *Mer. Casaubonus.*

73 *Quæ quidem illi res vortat male*] Non desinit poëta ostendere avaritiam Demiphonis, qui nec ideo libenter fert dari aliquid Phormioni, quia sic commodum ei est. Virgilius, 'Hos illi, quod nec bene vertat, mittimus hœdos.' *Donatus.*

74 *Argentum mecum adtuli*] Comicum, argentum præsto est. et causa additur cur præsto, et unde sit. simul iracundiæ uxoris, et jurgio præparatur locus. *Idem.*

75 *Fructum quem Lemni, &c.*] Et *Lemni*, et *Lemno* legitur. *Idem.*

Reddunt prædia] Σχῆμα ἐπεξήγησις. Et proprie de fructu, *reddunt.* Idem.

76 *Id sumam*] Non fructum, sed argentum. *Idem.*

Id sumam] Impendam, unde et *sumptus* dictus. *Idem.*

Uxori, tibi opus esse, dixero] Bene *esse*, non *fuisse:* ne jam repetendum videretur. *Idem.*

Opus esse, dixero] Adjunctivum, pro pronuntiativo. ut in Eunucho, 'Perculeris jam tu me.' *Idem.*

Tibi opus esse] Tibi commodatum esse. *Mer. Casaubonus.*

SCENA IV. Senarii sunt. vs. 8. post hunc versum, unus e Mss. meis addit: *qui te ad scopulum e tranquillo auferat.* Argentoratensis in margine eadem verba exhibet. vs. 9. duo: *utile.* Argent. *utibile.* vs. 16. Argent. *loquendo.* vs. 20. idem omittit τὸ *quidem.* vs. 23. duo: *rogitas.* vs. 28. duo: *autem* pro *aliquid.* vs. 31. duo: *abi et dic.* Bœclerus.

1 *Emunxi argento senes*] Mire. quum e contrario dicatur *emunctus homo*, elegans et facetus: ut Horatius de Lucilio, 'Emunctæ naris,' inquit. *Donatus.*

2 *Satin' id est*] Hoc est, id ne tibi videtur satis esse ad miserias meas? An quasi εἰρωνικῶς dicit, ut dicere solemus 'Bene habet nunc:' aut 'Fecisti certe quod debuisti.' Ideo autem subambigue locutus est, ut nequaquam posset aliter interpretari a Geta, qui respondebit, 'Nescio hercle, tantum jussus sum.' *Idem.*

Satin' id est] Non potest satis commode verti Gallice, ob geminam significationem. Nam iste nugator volebat dicere, 'An me satis macerasti?' Servus aliter accipit; de pecunia scilicet, qua emuncti senes fu-

erant. *Faber.*

Tantum jussus sum] Ludit in ambiguitate interrogationis. Dixerat Ant. *Satin' id est?* i. e. hoc sufficit tibi, quod Phædriæ prospexeris? nulla tibi mei cura? Respondet autem Geta quasi id voluisset Antipho, *Satin' est id?* i. An tanto argento senes emunxisti, quantum Phædriæ satis erit? ideo dicit, An satis sit, nescio: sed quantum jussus sum providere, tantum me providisse scio. *Mer. Casaubonus.*

5 *Ad restim mihi quidem res rediit*] Hunc versum Priscianus lib. VII. tanquam ex Eunucho citat. *Bœclerus.*

Ad restim] Ad suspendium. *Mer. Casaubonus.*

8 *Huic mandes, &c.*] Vide Guyetum, qui varias lectiones hujus loci collegit. nos illud, 'Qui te ad scopulum e tranquillo auferat,' omisimus, ratione non levi ducti: adde Georg. Fabric. *Bœclerus.*

Huic mandes, qui te ad scopulum e tranquillo inferat] Alii: *Huic mandes, quod quidem recte curatum velis, Qui te ad scopulum, &c.* quæ verba, *quod quidem recte curatum v.* glossema videntur esse priorum illorum, *Si quid velis:* ut merito absint a melioribus editionibus. *M. Casaubonus.*

9 *Qui te e tranquillo in scopulum inferat*] Mirum est, isthæc verba nec in libro Bembino, nec in Victoriano, nec in Basilicano, aut aliis denique Mss. vetustioribus apparere; testes sunt Rivius, Faërnus, et Georgius Fabricius. Deinde, quod non omnes animadvertunt, quis versus? Certe motus contrarios habet. Itaque imitatio alicujus prosaici Scriptoris fuerit, fortasse Livii. Nulla certe in Excerptis horum verborum mentio est. *Faber.*

10 *Quid minus utile fuit, quam hoc ulcus tangere*] Vide Erasm. Cic. 'Quicquid horum attigerit, ulcus est.' *Mer. Casaubonus.*

Ulcus tangere] Proverbiale: non εἰρωνικῶς dixit. *Donatus.*

15 *Nostra causa in nervum potius ibit*] In Chrestomathia diximus, sola comparatione loci alterius, Guyetum defendi, quod hic quoque elegit illam significationem, qua 'In nervum erumpere' res, aut levius, *ire* diceretur. Non peccabit tamen, si quis cum Scaligero, Nannio, et aliis, velit accipere εἰρωνικῶς: *nostra causa scilicet in nervum potius ibit*, i. e. in vincula se duci potius patietur, quam nos prodet. i. e. cum repetent argentum, potius nos prodet, quam in nervum compingi se, quod iis qui solvendo non erant usu veniebat, patietur. vide etiam Joh. Weitz. *Bœclerus.*

17 *In nervum potius ibit*] Decipiet. a proverbio tracto a sagittariis: quum vis conatusque tendentis arcum, non in volatum teli, sed in ruptionem nervi expetatur. *Donatus.*

In nervom potius ibit] Vide supra, act. II. sc. 1. Sunt tamen viri docti, qui ad vincula nexorum (nam qui solvendo non erant, vincti creditoribus tradebantur, ut, quod pecunia non poterant, opera satisfacerent; et *nexi* vocabantur) respici censeant: quæ vincula *nervus* vocata. *Mer. Casaubonus.*

18 *Tu id quod boni est excerpis*] Honeste *excerpis* dixit. et attende, quemadmodum dicat, *excerpi bona*, quibus non utatur. *Donatus.*

Tu id quod boni est, excerpis: dicis, quod mali est] Hoc est quod Epictetus Enchirid. c. 65. egregie docet, rem quamque duas habere ansas: alteram φορητὴν, quæ facit ut nihil non tolerabile videatur: alteram ἀφόρητον, qua quicquid accidit præter mentem, fit intolerabile. *Excerpis* autem hic, pro *demis*, aufers: quod non sine causa notari vult D. cum Græci in hac ipsa re τῷ ἐκλογίζεσθαι plane aliter utantur. *Mer. Casaubonus.*

22 *Sacrificandi*] Neque enim nuptiæ sine sacrificio: aut saltem sine aliqua precum et votorum solemnitate. Ad. act. IV. sc. 5. 'Abi domum,

et Deos comprecare, ut uxorem accersas.' vide ibi. *Mer. Casaubonus.*

25 *Quot res, post illa, monstra evenerunt mihi*] Egregius locus, quo superstitio circa omnia et religiones, vel observandas, vel ementiendas κωμῳδεῖται. quod Donatus etiam notat. de ipsis omnibus vide Lindenbrogium. *Bœclerus.*

Post illa monstra] Omina, prodigia, qualia (ut erat illorum superstitio) quæ mox postea recensentur. *Mer. Casaubonus.*

28 *Gallina cecinit*] Observatum est, in qua domo gallina canat, superiorem marito esse uxorem. *Donatus.*

Gallina cecinit] Rustici nostri dicunt, *La poulle a chanté le cocq.* Idque cum accidit, extemplo misella illa gallina 'Crudeli ferro meritas jugulata sub umbras Mittitur.' Idque ad averruncandum malum eventum, præsens remedium est. *Faber.*

Interdixit hariolus] *Hariolus* est qui divina mente vaticinatur. Dictus *hariolus*, quasi *fariolus*, a fatis et a fando. quum *F* pro *H*, et item *H* pro *F*, in multis locutionibus ponatur. An quod imitatur aspirationem in exhalando? nam halitu solent excludere velut mortalem animam, ut divinam recipiant. unde et vocem ejusmodi dabant, quæ est *oe*: quod *oe* sonus exhalandi vim præstat. *Donatus.*

29 *Haruspex vetuit*] *Haruspex* ab haruga nominatur. nam *haruga* dicitur hostia, ab hara in qua concluditur et servatur. *hara* autem est, in qua pecora includuntur. Plautus, 'Rusticus, hircus, hara;' Mostellaria. *Donatus.*

Ante brumam] Arte irrisit homines Terentius, quibus religio sit aggredi negotium aliquod diebus decrescentibus. *Idem.*

Ante brumam] Quod ante brumam dies decrescere incipiant. *Idem.*

31 *Fient: me vide*] Respice, id est, vultus mei fiduciam gere: siquidem quia nullum periculum est. Sic Græci, nam aliter Latini. *Idem.*

Me vide] Quia in jure promittit, et interponit suam fidem: quod nos dicimus, *me habes.* Idem.

Vide] Respice. *Idem.*

Scena v. Octonariis Iambicis constat. vs. 1. unus meorum; *ne quid dicat.* alter, ut edid. Argent. *ne quid verborum dicat.* vs. 2. unus; *quin testes adhibeam.* Argent. *quin testes ego adhibeam.* uterque; *cum dem.* vs. 5. omnes; *nam si altera illa.* vs. 8. unus; *dicat hanc dare nos Ph.* Argent. *dicat eandem.* vs. 10. Argent. *degressos.* duo; *egressos.* vs. 13. omnes; *hec.* Bœclerus.

1 *Quietus esto, inquam: Ego curabo*] *Quietus*, id est, securus, ab eo quod præcedit, id quod sequitur. *Donatus.*

Ne quid verborum duint] Lego, *duit*: de solo enim Phormione est sermo, ut ex insequentibus patet. est hæc lectio omnium antiquissimorum librorum. *Faërnus.*

Ne quid verborum duit] Ne verba det nobis, et argento emungat. *Mer. Casaubonus.*

2 *Hoc*] Argentum. *Idem.*

Amittam] Dimittam. *Idem.*

2. 3 Formula cautionis in numeranda pecunia debita, adhibitis testibus, expressa causa. *Bœclerus.*

3 *Ut cautus est, ubi nihil opus est*] Consulit, inquit, quemadmodum detur, ubi omnino dare non debuerit: siquidem argentum Phædriæ detur sub nomine Phormionis. *Donatus.*

4 *At matura*] Omnes fere, et in iis antiqui libri, *et matura.* Faërnus.

Dum libido eadem hæc manet] Bene *libidinem* posuit pro voluntate hominis incerti ac levis. *Donatus.*

Libido] Voluntas. *Mer. Casaubonus.*

5 *Forsitan nos rejiciat*] Mulierem scilicet. An vere *nos*, id est, negotium nostrum et conditionem? *Donatus.*

Forsitan nos rejiciat] *Nos rejiciat* mulierem scil. quam nos illi des...

mus. *Mer. Casaubonus.*

6 *Rem ipsam putasti*] Pro disputasti modo. *Donatus.*

Rem ipsam putasti] Rem acute tetigisti. *Mer. Casaubonus.*

8 *Ne succenseat*] Ordo: Ne succenseat dare nos eam Ph. nuptum. vel, *Dicat eam dare non Ph. nuptum: ne succ.* M. Casaubonus.

11 *Quid tua, malum id refert*] *Malum,* interjectio: et est ordo, Quid tua id refert? *Donatus.*

Quid tua malum id refert] Arbitror in dimetiendo hoc versu, qui est octonarius iambicus, ut ceteri, pronomen *tua* posteriorem corripere, quod posse fieri Donatus videtur innuere, cum dicit, 'Et quære,' &c. ex quibus Donati verbis videre licet, existimare eum in accusativo casu efferri posse hanc dictionem. ita in quarta sede esset tribrachus. *Faërnus.*

Magni, Demipho] Nota, responsum contra *quid refert,* non ad *quid relatum.* Et quære quomodo dicatur, *Quid mea, quid tua?* An deest *ad:* ut sit, *ad mea,* aut *ad tua?* Donatus.

12 *Non sat, tuum te officium fecisse, si non id fama approbat*] Sen. 'Nunquam volui populo placere. Nam quæ ego scio, non probat populus: quæ probat populus, ego nescio:' et mox, 'Quis enim placere potest populo, cui placeat virtus?' *Mer. Casaubonus.*

13 *Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri, ne se ejectam prædicet*] Ex *ipsius* s elidetur, ut in secunda sede sit dactylus vel tribrachus. nam utrumque potest esse. *ejectam* vero in duas syllabas contrahetur: ut sit in sexta spondeus. *Faërnus.*

15 *Illas reperire*] Filiam et uxorem. *Donatus.*

ACTUS V.

Scena i. Satura est, quam non uno modo dimetiuntur eruditi. Quidam enim ex Trochaicis octonariis et septenariis, intermedio *dimetro* constituunt: alii Iambicos miscent, eosque pauciores, aut plures. vs. 1. Mss. nostri omnes; *aut cui consilia hæc ref.* vs. 2. duo; *aut unde mihi auxilium petam.* vs. 10. omnes; *dum eam q. l.* vs. 11. unus; *nihil sit quod verear.* alter; *nihil quod verear.* Argent. *nihil sit quod vererer.* mox omnes; *ea ipsa est colloquar.* vs. 15. duo; *non es obsecro.* Argent. *non obsecro is es.* vs. 16. omnes; *est* pro *st.* vs. 21. omnes; *quid tibi rei est.* vs. 24. unus; *sine nostra cura hæc sola fecit.* Bœclerus.

1 *Quo hæc consilia referam*] Nimirum, cum video consilia nostra, quæ cepimus de collocanda Antiphoni Phanio, in nervum erumpere, eo quod redux pater adolescentis tam ægre fert, et disturbare hoc matrimonium volet. *infirmas* enim veretur *has nuptias,* ut vs. 6. loquitur. *Idem.*

3 *Hera*] Phanium scil. *Mer. Casaubonus.*

Ne ob meum suasum indigna injuria afficiatur] Ne hera indigna affic. injuria. Sed al. edit. etiam Plantin. *indigne,* non *indigna.* Idem.

4 *Audio violenter*] Quod Græci dicunt δεινῶς. *Donatus.*

5 *Nam quæ hæc est anus*] Ἀναστροφή. ut, 'Nam quis te juvenum confidentissime.' Sed figura hæc apta commotis est aliqua re nova. *Idem.*

A fratre] Pro, A domo fratris. ut, 'Jam proximus ardet Ucalegon.' *Donatus.*

6 *Egestas me impulit*] Venialis status. *Idem.*

Cum scirem infirmas] Hec. act. i. sc. 2. 'Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ?' *Mer. Casaubonus.*

7 *Interea vita ut in tuto foret*] Compensativa qualitas. *Donatus.*

Interea vita ut in tuto foret] Ut vitæ ejus interim prospicerem, quæ non tuta, quamdiu illa sola. *Mer. Casaubonus.*

8 *Nisi me animus fallit, aut parum oculi prospiciunt*] Docte Terentius. nam visa, vel corporis, vel animi sunt: hoc est, rationis, vel sensus. *Donatus.*

9 *Investigatur*] Inveniri potest, aut inventus hactenus. *Mer. Casaubonus.*

12 *Meum nomen*] Mire suum nomen illa agnoscit: hic dissimulat. *Donatus.*

14 *Paululum istorsum*] Nunc *istorsum* adverbium est loci: alias nomen. *Idem.*

16 *Quem semper te esse dictilasti*] *Esse* pro nominari antiquorum more dixit. *Donatus.*

17 *Conclusam hic habeo uxorem sævam*] Illaturus *sævam*, bene *conclusam* prætulit: ut si diceret, feram. *Idem.*

Conclusam hic habeo uxorem sævam] Illaturus *sævam*, bene *conclusam* prætulit: ut si diceret, *feram*. D. Quæ eo spectant, quia feræ *caveis* concludi solitæ. *Mer. Casaubonus.*

19 *Effutiretis*] Eloqueremini, evacuaretis, exinaniretis. *Effutiretis*, ab eo quod est effundere. Translatio est a vase, *futili* nomine: quod patulo ore, fundo acuto instabile, nihil prorsus continet, unde *futilis* dicitur ejusmodi, ut nihil intra se contineat, et semper inanis sit. *Donatus.*

20 So. *Hem istoc pol*] Auctoribus antiquissimis libris Bembino et Vaticano, deleo particulam *hem*. Faërn.

23 *Ex ægritudine*] Infirmitate ac morbo. *Donatus.*

Ex ægritudine miseram mors consecuta est] Bene moderatus est, ut neque nimis ægre ferat, neque rursum ἀπαθὴς sit. Et hæc est οἰκονομία, ne in eadem urbe duæ uxores, plus mali ex solicitudine afferant Chremeti, quam ex alterius morte tristitiæ. Neque in comœdia possunt nimis miserabiles mortes esse; ne res in tragœdiam transeat. *Idem.*

Ex ægritudine miseram] Quod te non inveniret scil. natæ aut tibi metuens. *M. Casaubonus.*

24 *Male factum*] Vetus formula pro, valde doleo. *Idem.*

Deserta, egens, ignota] Singula pronuntianda sunt. argumenta enim hæc ad venialem statum proferuntur. *Donatus.*

27 *Unam quidem ille*] O. l. s. hunc ordinem verborum habent, *unam ille quidem.* Faërnus.

29 *Composito factum est*] Sic veteres: nos, *ex composito.* ut, 'Composito rumpit vocem, et me destinat aræ.' *Donatus.*

Composito] Consulto, de industria. *Mer. Casaubonus.*

30 *Quam sæpe forte temere*] Ἀπρονοήτως. *Idem.*

31 *Quæ non audeas optare*] Pro, quæ non audeat quis. ut, 'Facile pro Eunucho probes.' *Donatus.*

Quæ non audeas optare] Quæ non ausis tibi promittere: et quæ vota ipsa (nisi insana) superent. Hinc illud Gr. prov. Ταυτόματον ἡμῶν κάλλιον βουλεύσεται. *Mer. Casaubonus.*

Offendi adveniens] Pro, quum advenissem. ut, 'Ipse nemus linquens patrium suaque arva Latinus.' Quia Latina lingua deficit hac declinatione. *Donatus.*

Offendi adveniens] Παραγενόμενος: postquam adveni. *Mer. Casaubonus.*

34 *Maxima sua cura hæc sola fecit*] Donatus dubitavit *hic* an *hæc* legendum esset. 'Si *hic*,' &c. Eugraphius citra hæsitationem de Sophrona recte accipit in illa interpretatione: 'Quod quidem magna nos cura et opere ut fieret laborabamus: at nunc sola hæc atque cuncta complevit.' Corrigi debet Chrestomathia in vocabulo 'Cura,' ubi 'Fortuna' pro 'Sophrona' per incuriam correctoris inserta est. *Bæclerus.*

Hæc sola fecit] Si *hic* legerimus, An-

tiphonem intelligimus: si *hæc*, Sophronam. *Donatus.*

37 *Sed per deos*] Adjurationis genus est. *Idem.*

Sed per deos atque hom.] 'Adjurationis est.' *Don.* Eugraphius: 'Per deos atque homines rogat potius, quam terret.' *Bœclerus.*

Scena ii. Iambici octonarii catalectici seu Scazontes. vs. 1. omnes Mss. nostri, ut ed. In Argentoratensi erat, *malis.* quod manu correctoris in *malos* mutatum est. vs. 3. duo; *præter causam.* vs. 6. omnes; *his nunc pr. e.* vs. 8. duo; *posset.* unus; *possit.* vs. 21. unus omittit *ut.* Bœclerus.

1 *Nos nostrapte culpa, &c.*] Hunc versum et sequentem irato Mercurio interpretatus est F. Guyetus, qui per *malos* significari putat *tenaces et parcos*, quod nullibi reperias. Dein et versus sequentes satis hos explicant, et mentem Terentii ostendunt. *Faber.*

3 *Ita fugias ne præter casam, aiunt*] Apparet proverbium esse. Quæ ad hunc locum dicta ab aliis fuere, ea omnia hydropici somnia sunt. Aliud haud paulo melius reperies in Epist. meis, vol. ii. ubi rem, ut decuit, examinavi; et Doctis placui. *Idem.*

Ita fugias, ne præter casam] Proverbium, *Ita fugito, ne præter casam.* Hoc est, ne prætereas casam tuam, quæ sit tibi tutissimum receptaculum. Aut; ita fugias, ne præter casam: ubi custodiri magis, et prehendi fur, et mulctari verberibus potest. Aut verbum erat ipsius custodis furem exagitantis, et interea prohibentis, ne ante casam transeat, ne in prætereundo etiam inde aliquid rapiat. Queritur senex se, dum avari infamiam fugeret, in stulti reprehensionem incidisse. *Donatus.*

Ita fugias ne præter casam] Vide Guyet. et Chrestomath. voc. Casa. Palmerii interpretatio, quam est longe petita! *Bœclerus.*

Ita fugias, ne præter casam] Ne sit tam præceps fuga, ut propriam domum, ubi tutissimum tibi (a latronibus puta, vel feris persequentibus) præsidium, prætereas. Nam qui id agunt, ut totis viribus fugiant, cursum cum volunt, et deberent, non possunt inhibere. unde sæpe in periculum incidunt. Varro quoque in eandem sententiam, 'Longe fugit, qui suos fugit.' *M. Casaubonus.*

4 *Etiam argentum est ultro objectum ei*] Τὸ *ei* nullus habet l. s. quod nec sensui nec versui necessarium est. *Faërnus.*

5 *Dum aliud aliquid*] Vetuste. *Donatus.*

Dum aliquid aliud] Et Donatus, et libri Bembinus et Victorianus, *dum aliud aliquid.* Faërnus.

6 *His nunc præmium est, qui recta prava faciunt*] 'Candida de nigris, et de candentibus atra.' *Mer. Casaubonus.*

7 *Illi rem gesserimus*] Illi profuerimus, hanc illi operam navaverimus. *Idem.*

8 *Modo ut hoc consilio possiet discedi, ut istam ducat*] Ne pœniteat dominum pecuniam dedisse, terrorem servus injecit. *Donatus.*

Modo ut hoc consilio possiet discedi, ut istam ducat] Saltem ut hic operæ nostræ eventus sit, ut illam tandem ducat. *Mer. Casaubonus.*

9 *Haud scio hercle, ut homo est*] Qui tali sit ingenio: perfidus, inconstans, levis. quanquam etiam in genere, homo εὐμετάβολον ζῶον, ut olim recte Plato. *Idem.*

15 *In eodem luto hæsit*] Cumulat hic proverbia Geta: facundus in malo suo. *Bœclerus.*

Vorsuram solvis] Creditorem mutas. *Donatus.*

Vorsuram solvis] *Vorsuram facere* dicitur, qui æs alienum ex ære alieno solvit. Dicitur etiam *vorsuram facere*, cum minore fœnore acceptam quis pecuniam majore occupat. *Idem.*

Vorsuram solves] Assentior illis, qui *vorsura*, non *vorsuram* scriptum putant a Terentio. Aliud autem est

versuram facere; aliud, *versura solvere*. *versuram facere* dicebantur, (ut ex pluribus Ciceronis locis apertissime docuit Gifanius,) qui sub fœnore mutuabantur: at *versura solvere*, qui vetus nomen, sive debitum, novo debito contracto solvebant. Ait igitur hic Geta, soluturum se cum fœnore, quod ex mora supplicii lucri fecerit. *Mer. Casaubonus.*

16 *Præsens quod fuerat malum, in diem abiit*] Ὑποφορά. *Donatus.*

Plagæ crescunt] Ἀνθυποφορά. *Idem.*

18 *Ne quid vereatur Phorm. aut ejus orat.*] Scilicet, qua dixerit adeoque pepigerit, se ducturum Phanium uxorem, si dos sibi daretur. id enim Nausistrata, Chremetis uxor, Phanio dictura erat, illique, ut Phormionis matrimonio acquiesceret, persuasura. Palmerius nimis, ut videtur, solicite, de ipsius Phormionis præsentia hic requirit. Guyetus delet versum. Sed vide, an ita possit scena finiri, quin decurtata videatur: 'Nunc hinc domum ibo, ac Phanium edocebo.' *Bœclerus.*

Nequid vereatur Phormionem, aut eju' orationem] Palmerius legit, *aut senis orationem.* Guyetus versum tollit. *Faber.*

Scena iii. Eodem metro partim, partim admixtis Iambicis octon. acatalect. vs. 3. Mss. nostri omnes; *adjuvas.* vs. 8. omnes; *ac* (unus *at*) *rebus vilioribus multo, tamen duo talenta.* et vs. 10. *certe scio.* vs. 14. *τὸ hei* unus habet, alter omittit, tertius *sed* substituit. vs. 19. Argent. *an sanus es. narres.* meorum unus; *si tu mihi nihil.* vs. 23. Argent. *si tu nihil mihi narras.* vs. 32. unus; *ejicere hanc.* vs. 36. unus; *heus, ne hoc nostri resciscant volo.* alter; *heus filii ne hoc nostri resciscant volo.* Argentor. *heus ne filii hec resciscant nostri volo.*

Fr. Guyetus delet hanc scenam. Sed quomodo potest Demipho relinqui in domo Chremetis, quam modo ingressus erat, et tamen postea scena sexta, quam genuinam agnoscit Guyetus, agnitioni Phanii in sua domo factæ interesse? nihil potest responderi, quo explicetur hæc difficultas. Jam quis non videt, Getam propterea in scena detineri a poëta, et consultare, donec Demipho egrediatur? Ita enim solet poëta. Non dicam, quam videatur parum ad seriem rerum opportune Antipho in scenam venire, cum illa loquitur, quæ scena 4. habentur: cujus sex priores versus admittit Guyetus. Illud autem prorsus est invicti roboris, quod in scena 6. quæ itidem genuina est Guyeto, Phormio adesse non posset cum Antiphone, nisi scena præcedente, quam rejicit Guyetus, adductus esset a poëta. Qui norunt in Terentio personarum συνέλευσιν καὶ ἐπέλευσιν, facile intelligunt, aliter fieri non potuisse. An Phormio cum Antiphone statim sc. 4. advenit; et illius sermonem adstans tacitus audivit? cui hoc videatur verisimile? an tum intervenit Phormio, cum Geta lætum nuntium theatro inferret? at, tanquam cum eo, qui dudum aderat, Antipho familiariter loquitur; et, 'Num tu intelligis,' inquit, 'Hic quid narret?' atque, ubi ita tacitæ coëunt personæ, ut nulla congressus significatio fiat? *Bœclerus.*

Verba Guyeti sunt hæc: Nihil opus erat hac scena et sequentibus aliis quatuor, *quinta* scilicet, *septima, octava*, et *nona*, quæ addititiæ sunt et spuriæ. Nonam autem scenam vocat, quæ in hac editione, et aliis multis, octava est; sed Guyetus editione Faërni utebatur. In ea autem scena, quam ipse spuriam putat, (de nona, seu octava, loquor,) id profecto est quod me nuper, cum vidi, in stuporem dedit; dii boni! In ea scena et Gratiæ et Risus, et Joci convenisse inter sese videntur, ut quanta maxima voluptate possent, aut auditores, aut lectores perfunderent. Huic scenæ equidem palmam do; totius Phormionis pars est et ingeniosissima et longe facetissima. Eam si

tollas, Phormio mortuus est. Sed, quod mirere, sub extremum finem Notarum hoc scribit: Qui de censura hac nostra dubitarit, postremis quibusque Terentii et Plauti fabulis lectis, a me, si quidem sanus poterit, dissentiat, licebit. Hem, *siquidem sanus!* Præsens itaque mihi ab insania periculum est, et Doctis omnibus; qui nunquam Guyeto assentientur; ipse certe, dissentio. Sed hoc plane dignum est quod animadvertatur; Guyetus, qui nobis Terentium pæne totum subvertit, nescit interdum quid legat. E multis exemplis unum suffecerit. En tibi; et jam aliud superius habes ad act. v. sc. 2. Ad versus istos qui in Phormione leguntur act. v. sc. 2. 'Ut sit qui vivat, dum aliud aliquid flagitii conficiat. G. Planissime. D. iis nunc præmium est, qui recta prava faciunt. G. Verissime. D. ut stultissime illi rem gesserimus.' Postquam dixit hos versus esse spurios, hoc quoque addit; *rem alicui gerere*, recte dici posse nequaquam videtur. Sed unde error ille Guyeti? Ex eo scilicet quod non cogitarit *τὸ illi* esse adverbium, non autem pronomen. At quia non intelligit, id est, somniculose legit, locum delet. Miseros profecto qui ante nos scripserunt, si, quoties aliquid in eorum libris non intelligas, illud extemplo delendum esse pronunties. *Faber.*

1 *Agedum ut soles, Nausistrata*] *Divitis uxoris de marito licentius conquerentis hæc allocutio est, cum dispositione futurarum turbarum.* Donatus.

Fac ut illa placetur nobis] O. l. s. *fac illa ut p. n.* quod meliorem efficit numerum. *Faërnus.*

3 *Pariter nunc opera me adjuves, ac re dudum opitulata es*] Bene Donatus hic annotat locum act. IV. sc. 3. vs. 76. 'Id sumam: uxori, tibi opus esse, dixero.' *Bœclerus.*

Ac dudum re opitulata es] Supra enim dixerat Chremes, 'Id sumam: uxori, tibi opus esse, dixero.' *Donatus.*

Ac dudum re opitulata es] Libri Bembinus, et Victorianus, *ac re dudum.* Faërnus.

Re] Pecunia mutua. act. III. sc. 3. *M. Casaubonus.*

4 *Factum volo*] Libenter de te bene merear, tibi gratificer. *Idem.*

Factum volo] Non est quod Gallus aliquis credat. Idem enim est Latine, atque id quod alibi dixit Terentius: *non muto factum;* aliter diceres, id me fecisse gaudeo. *Faber.*

At pol minus queo] Scilicet opitulari. utinam plus potuissem tibi dare: quod factum esset, si ex prædiis meis is fructus redisset, qui redire debebat. *Bœclerus.*

7 *Statim capiebat*] *Statim*, perpetuo, æqualiter, et quasi uno statu. Plautus, 'Ita statim stant signa.' et habet primam longam: quando autem significat aliud, primam brevem habet. *Donatus.*

Statim capiebat] Donatus hic *τὸ statim* explicat, *perpetuo, æqualiter, et quasi uno statu.* Apud Plautum legimus 'Statim rem gerère.' item, 'Statim stant signa.' *ἱσταμένως.* Amphitr. I. 1. 84. 120. *Bœclerus.*

Statim] Constanter; singulis annis. *Mer. Casaubonus.*

Vir viro quid præstat] Eun. act. II. sc. 2. 'Homini homo quid præstat? stulto intelligens Quid interest?' *Id.*

9 *Scilicet*] Obscure et negligenter annuentis, ut qui Nausistratæ sermone non delectaretur. *Mer. Casaubonus.*

10 *Certe scio*] I. e. minime dubito. et hoc placide interponit, ut Nausistrata sermonem, (quæ jam vocem altius tollere, et iram suscitare incipiebat) *Ego ostenderem quo pacto,* inquiens, interciperet, ac sisteret. Quo etiam spectant et sequentia, *Parce sodes, &c.* i. e. parce tibi, ut par esse possis illi juniori, si forte opus, &c. *Idem.*

11 *Pæne plus quam sat erat*] Locutus sum, scilicet. ad spectatores ver-

sus hoc ait. *Bœclerus.*

Pene plus quam sat erat] Dictum scil. vel, locutus sum. Intempestiva enim argenti mentio, coram uxore, quam non viderat. *Mer. Casaubonus.*

15 *Quamobrem hanc ducimus*] Nempe filiam amici nostri, i. e. tuam. usus est pronomine tum in re nota, ut sæpe, tum ad dissimulandum. *Bœclerus.*

16 *Quid non potest*] Liber Bembinus, Victorianus, et Basilicanus, *qui non potest? qui* autem pro, quomodo exponetur. *Faërnus.*

Abduci non potest] Sc. marito. cum emphasi ponitur. *Bœclerus.*

19 *Redi mecum in memoriam*] In hoc pleroque colloquio Chremes aliud dicit, aliud vult intelligi: dissimulatione necessaria et anxia, ob præsentiam Nausistratæ uxoris. Qui locus sicut difficilis est tractatu, ita plurimum rationis habet; neque τὸ εἰκὸς tantopere violat, sicut nonnemini visum est. *Idem.*

Redi mecum in memoriam] Chremes studet ita loqui, ut a Demiphone possit intelligi, quo spectant illa: *redi mecum in memoriam:* ad ea quæ dudum de amica in Lemno, et filia ex ea suscepta narraverat, (tacite provocantia,) et tamen ab uxore non intelligatur. Sed tardior Demipho, et nihil suspicans tale, importunitate sua et intempestiva curiositate valde ei molestus est. *Mer. Casaubonus.*

21 *Hoc tu errasti*] Inde error tuus. *Idem.*

23 *Neque intelliges?* De. *si tu nihil narres.* Ch. *pergis.* Na. *miror quid hoc siet*] Pro *narres, narras,* est in o. fere l. s. et in iis Bembino. pro *pergis* vero, is tantum liber, et Victorianus habet, *perdis.* Sane in dimetiendo versu, suspicatus quandoque sum, ex *intelliges* s eliso, ultimaque syllaba brevi remanente, ut apud Ennium, 'Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas;' item ex *quid* d, *nihilque* in unam syllabam contracto, in prima sede hujus octonarii iambici esse iambum, in secunda dactylum, in quinque sequentibus spondeum: sed tamen non valde placet hæc sustentatio versus. *Faërnus.*

Perdis] Enecas. sed alii, *pergis.* M. Casaubonus.

26 *Aut scire, aut nescire hoc volo*] Certum est, nihil non experiri, ne dubius animi pendeam. *Idem.*

28 *Vin' satis quæsitum*] Hoc totum pro una persona quidam legunt. *Donatus.*

Vin' satis quæsitum mihi istuc esse] Nihil ultra hac de re quærere? *Mer. Casaubonus.*

Filia amici nostri] Hoc est, tua. *Donatus.*

29 *Hanc igitur mittimus*] Videntur hæc continuari sequentibus, ut sit: *hanc igitur* (amici nostri filiam, quam collocare Antiphoni destinatum erat) *mittimus?* sic supra: 'Si illam dant, hanc ut mittam.' IV. 3. 70. *illa* (Phanium, quæ abduci non potest) *maneat?* in matrimonio Antiphonis. Qua re ita inter senes constituta, nihil opus erat Nausistratam, ut a Demiphone rogata erat, ire ad Phanium, eique persuadere, ut sua voluntate ex matrimonio Antiphonis ad Phormionem se transferri pateretur. dimittitur ergo: 'Ire igitur tibi licet, Nausistrata.' domum scilicet redire tibi licet. neque enim nunc tua opera amplius opus est, postquam placet Phanium manere in matrimonio Antiphonis. Potest tamen illud, 'Hanc igitur mittimus?' etiam aliter accipi: hanc, Nausistratam, igitur domum dimittimus? ne pergat ire, quo cœpit, ad Phanium. τὸ *recte,* quod præcessit, ἀποσιωπήσει aptum est, et dissimulationi, ut alibi apud nostrum. q. d. non opus est nunc de ea re loqui. recte se habet illa res: neque nunc nos morari debet. *Bœclerus.*

31 *Commodius esse in omnes*] Et circa illum qui duxit, et circa illam quæ

ducta est, et circa te socerum. *Donatus.*

32 *Hanc*] Phanium. *Mer. Casaubonus.*

Perliberalis visa est, quum vidi, mihi] Ordo est, Perliberalis visa est mihi. *Donatus.*

Scena iv. Iambici sunt tetrametri catalectici. vs. 1. Argentor. *ut ut res meæ se habeant.* quo confirmatur Guyeti emendatio. Meorum alter; *ut ut meæ res sese habeant.* alter; *ut meæ res se habent.* vs. 3. duo, ut edidimus. unus; *quibus cum res adv.* Priscian. v. lib. 8. vs. 5. duo; *ego n. possum r. m. evolvere ex istis turbis.* Argentor. *ego nullo possim remedio me evolare ex istis turbis.* Bœclerus.

1 *Lætus sum*] Antiphonis persona est. *Donatus.*

Fratri] I. e. patrueli. secundum idiotismum Hebraicum. 'Frater patruelis,' Plauto. *Mer. Casaubonus.*

2 *Quam scitum est*] Quantæ prudentiæ et felicitatis! *Idem.*

Parare animo] Venuste additum est, *animo.* Ennius in sexto, 'Sed quid ego hic animo lamentor?' *Donatus.*

3 *Quum res adversæ sient*] Quum desideratæ fuerint, id est, quum harum penuria fuerit. *Idem.*

Cum res adversæ sient, paulo mederi possis] Cum aliquid intervenit, quod voluptatibus adversetur, facili negotio possis occurrere, et amoliri. *Mer. Casaubonus.*

6 *Si hoc celetur, in metu*] Ἀνακόλουθον quartum. Nam cum posuisset, *Si hoc celetur:* intulit, *sin patefit.* Donatus.

In probro siem] Apud patrem scilicet. *Idem.*

7 *Ni mihi esset spes ostensa*] Ita Argent. et meorum alter: alter autem *ostentata.* Ceterum hos tres versus iterum abjicit Guyetus, eo quod spei hic mentio fieri non possit, cum modo dictum sit: 'Ego nullo possum remedio me evolvere ex istis turbis.' Sed egregie cavit poëta, ne repugnaret ipsa sibi Antiphonis oratio. illæ turbæ, quarum remedium hactenus non videt Antipho, inter *metum* et *probrum* versantur. *Metus* manebat, *si celaretur,* quo pacto sua voluntate non legibus coactus Phanium duxerit; semper enim metuendum erat, ne patefieret. *Probrum* in conspectu erat apud patrem, si statim patefieret. Inter hæc ancipitia, *spes* media ostensa erat ante (act. iv. sc. 4.) habendæ uxoris, per novas Phormionis technas, qui non ducturus erat, quæ offerebatur. *Bœclerus.*

Scena v. Eodem metro. vs. 2. duo Mss. omittunt *propria.* vs. 3. verba varie collocantur. vs. 5. Argent. *quidnam nunc facturus est Phædria?* vs. 10. duo; *ancillam illam emtam.* Bœclerus.

1 *Argentum accepi*] *Jactantia hic inducitur Phormionis, qui in omni scena, prout in se jactatur, insultat.* Donatus.

2 *Propria ea Phædria*] Virg. 'Connubio jungam stabili, propriamque dicabo.' *Idem.*

Propria] Non usuraria, ut Plautus loquitur, aut temporaria; sed stabili, perpetua. *Mer. Casaubonus.*

Nam emissa est manu] Offendit Guyetum hæc locutio: 'Qui enim manu emissa est, si emta est ab lenone?' Sed ἐξήγησις hæc potius quam κυριολεξία habenda est. Sic apud Plautum, ubi de emenda ab lenone virgine agitur Curcul. i. 3. 32. 'Ita me Venus amet, ut ego te hoc triduum nunquam sinam In domo esse istac, quin ego te liberalem liberem.' quomodo vult liberare? non liberali causa manu asserendo eam, aut vindicias secundum libertatem postulando, quod secure annotari video, sed emtione et pecunia. præcesserat enim; missum in Cariam, qui argentum efficeret. de emtione ergo proprie agitur, quicquid de allusione in phrasi statuas. ita hic emissa manu ἐξηγητικῶς videtur dici, quæ ab lenone impurissimo emta, adeoque emancipata

sit. *Bœclerus.*

Emissa est manu] Ut jam alienari non possit amplius, tota sui juris. *M. Casaubonus.*

3 *Nunc una res mihi etiam restat*] Venustior videtur collocatio librorum Bembini et Victoriani, *nunc una mihi res.* Faërnus.

4 *Aliquot hos sumam dies*] Valida significatione, ut alias *consumere*, et sim. *Bœclerus.*

Aliquot hos sumam dies] Ad hilaritatem scil. Adelph. act. II. sc. 4. 'Ita quæso: quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem.' Plaut. 'Hunc diem sumpsimus hilariter.' Hinc *sumptus*, Adelph. act. III. sc. 4. pro expensis in convivia et compotationes. 'Dedit præterea in sumptum dimidium minæ.' *Mer. Casaubonus.*

6 *Quo pacto satietatem amoris ait se velle sumere*] Antiquissimi libri, et multi alii ex recentibus, *absumere* habent. *Faërnus.*

7 *Vicissim partes tuas acturus est*] Secundum illud quod dictum est, 'Tradunt operas mutuas.' *Donatus.*

Quas] Inserta hic interrogatio obscuram facit orationem; videtur enim Phormio roganti Antiphoni, quas? (meas partes: scil.) respondere; nec tamen respondet. Non enim *fugites*, sed *fugitet* dicit. nec eæ partes Antiphonis. Non igitur Antiphoni τὸ *quas* intersereuti respondet hic Phormio, sed (ut alias sæpe in his fabulis) continua oratione, *vicissim* inquit. *p. t. acturus est Ph. ut fugitet patrem, &c.* Alio tempore tuas p. aget Phæ. Nunc vicissim has suas tibi commendat, ut fugiat patr. et causam absentis suscipias. Nisi sit illud *quas* ita supplendum; ut, cum ex verbis Phormionis, *vicissim, &c.* aliquid se rogandum intelligeret, promptam voluntatem testaturus, Phormionem prævenire voluerit: q. d. quas vero partes Phædriæ mihi narras et commendas? atque ita apposita fuerit Phorm. responsio. Cæterum Plantin. ed. non ut hic, sed, *Tu suas rog. rursum ut ageres: causam ut pro se diceres.* Ita et aliæ pleræque, nisi quod illæ *Te suam.* non, *Tu suam.* Ego Plantinianam libenter sequar, et veriorem puto. *Mer. Casaubonus.*

8 *Te suam rogavit rursum ut ageres*] *Partem* iterum subaudiamus. et est ζεῦγμα a superiore. *Donatus.*

Te suas rogavit rursum ut ageres, &c.] Hæc vera lectio est. altera illa, *te suam rogavit rursum ut ageres causam, ut pro se diceres*, vitiosa est. *Faber.*

Te suum rogavit rursum ut ageres causam] *Causam* omnes Mss. nostri habent. Donatus non legit hanc vocem, sed subaudit, *partem.* Bœcler.

9 *Senibus*] Ob fallaciam mire exultat. *Donatus.*

11 *Conficere*] *Conficere argentum*, quid proprie, vide act. I. sc. 1. Hic plane contraria notione, pro *dilapidare*, ut mox et fortasse ex ambiguitate captatus jocus. *Mer. Casaubon.*

12 *Ostium concrepuit*] Vide Adelph. act. II. sc. 3. *Idem.*

Abs te] Ostium domus tuæ: ubi tu habitas, ut Andr. act. III. sc. 1. 'Crepuit a Glycerio ostium.' *Idem.*

Scena vi. Trochaici tetrametri catalectici sunt. vs. 2. meorum Mss. unus, *honorastis.* ut et Argentoratensis, sed secunda manu. prima enim erat, *honerastis*, i. e. onerastis. quod verum est. vs. 4. duo; *exonero.* τὸ *hunc* unus omittit; Argent. habet *hoc.* vs. 8. duo; *non;* Argent. *nunc.* vs. 9. duo, ut ed. Phormioni tribuunt τὸ *pergit hercle.* Argent. Getæ. vs. 10. *curialis vernula est qui me vocat* ab omnibus absunt. vs. 14. omnes; *hominum homo honoratissime.* vs. 18. omnes: *et q. f.* vs. 23. omnes; *occurrit.* et vs. 24. *pone me appr.* vs. 25. duo; *ad eam.* vs. 41. Argent. *ait uterque tibi pot. ejus dare habendæ.* unus; *a. v. t. p. e. h. dare.* alter, ut ed. vs. 43. duo; *hem, quin ergo rape me.* vs. 44. unus; *et gaudeo.* vs. 50. duo; *hoc qui agam.* vs. 52. omnes; *in angip. hoc.* Sed Pris-

cianus lib. VI. leg. *hunc*. Bœclerus.

1 *O Fors Fortuna*] *Fortuna* dicta est incerta res: *Fors fortuna* eventus fortunæ bonus. *Donatus.*

Fors fortuna] Aliud *fortuna* est, aliud *Fors fortuna*. nam *Fors fortuna*, est cujus diem festum colunt, qui sine arte aliqua vivunt. hujus ædes trans Tiberim est. *Idem.*

Onerastis diem] Plaut. 'Ita hic me amœnitate amœna amœnus oneravit dies.' *Mer. Casaubonus.*

4 *Sed ego nunc mihi cesso*] Plaut. 'Sed ego cesso hunc Ægionem onerare lætitia senem?' *Idem.*

Hunc onero pallio] Recte: quia palliata fabula est, non togata. *Donatus.*

6 *Quid hic narret*] Idem liber, *hic quid hic narret*: nos *hic quid narret*, versui congruenter. *Faërnus.*

8 *Num mirum aut novum est, revocari*] I. e. an non mirum aut novum est? cum affectu. *Bœclerus.*

Num mirum, aut novum est revocari, cursum cum institueris] Tanti non est, ut illum morer, qui me revocat, quisquis est, cum nihil usitatius, quam ut festinans in via revocetur. *Mer. Casaubonus.*

Heus, Geta. G. Hem tibi] Idem verbum repeti debuit. lege, *Heus, Geta.* G. *heus tibi.* Gall. *Hé Geta. Hé toi-même.* Faber.

9 *Pergit hercle*] Potest distingui hic, *pergit*: et conjuncte legi, 'Hercle tu nunquam odio tuo me vinces.' *Donatus.*

Odio] Importunitate tua. *Mer. Casaubonus.*

10 *Vapulabis*] Alii, *vapula*. i. e. οἴμωζε, κλαίειν μακρὰν σε κελεύω. *Idem.*

Curialis vernula est, qui me vocat] Ex codice Veneto Muretus recepit hæc verba; quæ Fr. Fabricius erudite explicat. Goveanus retinet: tum editio Bergii: editio Veneta cum notis var. et al. Non reprehendendos puto tamen, qui malunt omittere. *Bœclerus.*

Curialis vernula est] Publicus curiæ servus, qui tam imperiosus est. *Mer. Casaubonus.*

Id tibi quidem jam fiat] Id quod sibi dici audivit, minitatur. Et est conveniens error festinanti. *Donatus.*

Id tibi quidem jam fiet] Quod verbis aliis minitaris, tibi serio fiat; *vapulabis.* Mer. Casaubonus.

Nisi resistis] Stas, manes. *Idem.*

11 *Minitat*] Al. *minitatur*: quod usitatius. *Mer. Casaubonus.*

13 *Qui vivant hominum homo honoratissime*] Liber Bembinus, *qui vivōt homo hominū ornatissime*, ad rationem versus accommodate. *Faërnus.*

14 *Sine controversia*] Sine ambiguitate. *Donatus.*

A diis solus diligere] Cui tanta fœlicitas contigerit. *Mer. Casaubonus.*

16 *Si te delibutum gaudio reddo*] Ad animum transtulit, quod est corporis. Nam *delibutus* unctus dicitur. *Donat.*

19 *Ut modo argentum*] Vide narrationem cœptam unde opus est. *Idem.*

20 *Mittit herus me ad uxorem tuam*] Conversus ad Antiphonem hoc dicit. *Idem.*

22 *Gynæceum*] Quod aliter etiam γυναικωνῖτις, dicebatur: de quo, purissimæ Latinit. auctor, Corn. Nepos, (qui vulgo, Æmilius Probus) sic scribit: 'Quem Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? aut cujus materfamilias non primum locum tenet ædium, atque in celebritate versatur? quod multa fit aliter in Græcia, nam neque in convivium adhibetur, nisi propinquorum; neque sedet, nisi in interiore parte ædium, quæ Gynæconitis appellatur: quo nemo accedit, nisi propinqua cognatione conjunctus.' *Mer. Casaubonus.*

28 *Animam compressi*] Spiritum continui, ut melius audirem. *Idem.*

29 *Euge Geta*] Liber Bembinus, et Victorianus, *eu Geta.* Basilicanus, *heu Geta.* Faërnus.

Pulcherrimum facinus audivi] Hujusmodi locos poëtæ actoribus indulgent: quod in his actoris est com-

mendatio. *Donatus.*

Pulcerrimum facinus audivi] Rem verbis ornat, ex gaudii vehementia. *M. Casaubonus.*

30 *Pene exclamavi gaudio*] Tale quid Xenophanto accidisse memorat Aristoteles. ubi ait, Οἱ κατέχειν πειρώμενοι τὸν γέλωτα ἀθρόον ἐκκαγχάζουσι, risum temere compressum, in effusiorem risum, sive cachinnum, interdum erumpere. *Idem.*

31 *Atqui mirificissimum*] Vide Priscianum, qui hunc locum laudat lib. III. *Bœclerus.*

32 *Patruus tuus est pater inventus Phanio uxori tuæ*] Ut Sallustius in primo: ‘Liberis ejus avunculus erat.’ *Donatus.*

34 *Somnium. utin' hæc ignoraret suum patrem*] Inducuntur hæ contradictiones, et moræ, proposito et figura rem confirmandi. *Bœclerus.*

37 *Egerint*] Dixerint, locuti sint. *Mer. Casaubonus.*

37 *Atque hercle ego quoque illam inaudivi fabulam*] Plautus in Milite Glorioso, ‘Nam hoc cognomentum poëtæ esse inaudivi barbaro.’ *Donatus.*

Illam audivi fabulam] Audivi qui ita fabularentur, sive narrarent. V. supra act. IV. sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

41 *Denique ego sum missus*] Idem liber, *ego missus sum.* Idem.

Quin, ergo, rape me] Sic distinxi, deleto puncto interrogationis post *ergo.* Nota autem herum in humeros servuli sublatum, et ita illud *rape* verti Gallice debet. *Faber.*

43 *Bene factum et gaudeo*] Τὸ *gaudeo* ad sequentia pertinere puto, cum, quod præcessit *bene factum,* (vide supra, act. v. sc. 1.) sufficiat: atque ita tollenda erit interrogationis nota. *Mer. Casaubonus.*

46 *Curam adimere argentariam*] Varie, pro, adimendi occasio est. *Donatus.*

47 *Ne cuiquam suorum æqualium supplex siet*] Non necesse erit illi mutuari ab amicis et æqualibus. supra, act. III. sc. 3. ‘quod si hic pote fuisset nunc exorarier Triduum hoc, promissum fuerat.’ *Mer. Casaubonus.*

Nam idem hoc argentum ita, ut datum est ingratiis His datum erit] Revocanda est vera lectio ex Ms. P. Bembi, scribendumque, *ei datum erit.* Illud autem *ei* significat *Antiphoni.* Faber.

48 *Ut datum est ingratiis*] A senibus sine justa (nam de uxore ducenda res erat fictitia; et illa nunc agnita, nullus color superest) causa per fraudem extortum. *Idem.*

49 *Ei datum erit*] Sub. Phædriæ. hoc sensu: nam hoc argentum, ita ut datum est (quicquid est hoc argenti quo emunxi senes) ingratiis ei datum erit, i. e. id vel invitis his senibus habebit; neque de reddendo cogitare opus habebit. In Mss. nostris est *his,* quod et multæ editiones præferunt: *his datum erit.* quod eodem sensu acceperim: *hoc argentum ita ut datum est, ingratiis his datum erit.* i. e. ab invitis datum erit; velint, nolint, datum erit, non revocabitur. Est qui ita explicat et distinguit: *Nam idem hoc argentum ita ut datum est ingratiis, His datum erit.* i. e. *argentum ita ut datum est ingratiis,* seu a senibus sine justa causa per fraudem extortum, *his datum erit,* sc. in usum horum (adolesc.) cedet. Sed hoc durum est; nec Latine doctis approbari potest. *Bœclerus.*

His datum erit] In usum horum cedet. *Mer. Casaubonus.*

Qui cogam] Heaut. act. I. sc. 1. ‘quasi talenta ad quindecim coëgi.’ *Idem.*

53 *Quo me assimularam ire ad mercatum, non eo*] Quærit nonnemo: quid opus fuit hæc dicere? Responderi debet: omnino opus fuisse. antea enim sc. præced. constituerat Phormio, absentiam simulare, obtentu mercatus, tempusque perpotando trahere; nunc oblata nova occasione aliquam ad senes fabricam fingendi,

proditurum in publ. se ait, neque itineris prætextu usurum. *Bœclerus.*

Ire ad mercatum] Act. v. sc. 5. 'Ego me ire senibus Sunium Dicam ad mercatum.' *Mer. Casaubonus.*

Non eo] Non iturum me, mutata sententia, dicam. *Idem.*

SCENA VII. Senarii. vss. 5. et 6. Mss. duo: *P. Demiphonem, si domi est, visam.* D. *at nos ad te ibamus.* omissa voce, *Phormio.* quæ nec in tertio comparet; ubi cetera leguntur, sicut ed. vs. 10. duo: *quanta hæc mea paup. est.* vs. 13. duo: *denuntiatum.* vs. 22. duo: *satin superbe illud.* vs. 23. omnes: *quia ne alteram quidem illam p. d.* vs. 33. omnes: *dos hic omnis maneat.* vs. 36. duo addunt: *tandem.* vs. 54. omnes omittunt *te.* vs. 57. duo ut edidimus. unus: *nolo, volo, nolo rursum.* vs. 58. duo: *quod dictum est, indictum est: quod modo erat ratum; id irrit. est.* vs. 77. omnes addunt, *tandem.* varia verborum collocatione. vs. 89. omnes omittunt *τὸ ego.* Bœclerus.

3 *Quantum potest*] Supra, act. IV. sc. 3. *Mer. Casaubonus.*

4 *Priusquam dilapidet*] Disperdat. *Donatus.*

Priusquam dilapidet] Liber Bembinus, *dilapidat.* Faërnus.

Priusquam dilapidat] Sup. act. v. sc. 5. *Mer. Casaubonus.*

6 *Visam, ut, quod*] Ἀποσιώπησις secunda. *Donatus.*

9 *Ne non id facerem quod recepissem semel*] Et deest, *ad me.* ut in Heautontim. 'Ad me recipio: faciet.' *Idem.*

11 *Adhuc curavi*] Τῷ ἀρχαϊσμῷ addidit *adhuc:* quum potuisset sine hoc integer sensus esse. *Idem.*

Ut mi esset fides] Cic. 'Haud magna in re, sed fidei plenus.' *Mer. Casaubonus.*

12 *Estne ita ut dixi liberalis*] Muretus: *ut dixit,* i. e. modo. in verbis præcedentibus. sin retinemus, *dixi;* Demipho Chremeti denarraverit ante; Phormionem esse hominem astutum, confidentem; et qui, si vultum aspiceres, quantivis pretii videretur, qui ore imaginem honesti exprimere doctus esset, et liberalis hominis. Utrobique, εἰρωνικῶς. *Bœclerus.*

Estne ea ita, ut dixi, liberalis] Phanium scil. And. act. III. sc. 1. 'forma præter cæteras honesta et liberali.' et ita passim. Hæc autem inter senes, dum in via, submissiore voce. *Mer. Casaubonus.*

15 *Nam omnes posthabui mihi res*] Plautus Sticho II. 2. 37. 'Imo res omnes relictas habui, præ quod tu velis.' *Bœclerus.*

20 *Nunc viduam extrudi, turpe est*] Ut apud Plautum sæpe, de muliere, quæ 'exacta est matrimonio,' ut in Mercatore loquitur, ubi Syra anus, 'Ecastor faxim, si itidem plectantur viri, ut illæ exiguntur, quæ in se culpam commerent, Plures viri sint vidui, quam nunc mulieres.' *Mer. Casaubonus.*

21 *Quæ tute dudum coram me incusaveras*] Nova locutio *Coram me incusaveras:* non *Quæ hic incusaveras.* Donatus.

Coram me incusaveras] Belle: ut si quid neget, contra se ipsum sentire videatur. *Idem.*

Coram me incusaveras] Objeceras. *Mer. Casaubonus.*

22 *Satin' superbe illuditis me*] Et dativum at accusativum casum regit *illudo.* Donatus.

24 *Nam quo ore redibo*] O. fere l. s. *nam quo redibo ore.* Faërnus.

Nam quo redibo ore ad eam quam contemserim] Ὡς συνετραγῳδεῖτο τῇ δόξῃ τοῦ πάθους; ut magistri Græcorum dicerent. *Bœclerus.*

26 *Inque*] Submissa voce Chremes hoc illi suggerit, quod ille mox eloquitur. *Mer. Casaubonus.*

28. 29 *Illud mihi argentum rursum jube rescribi*] Vide Weitzio congesta. *Bœclerus.*

29 *Jube rursum rescribi, Phormio*]

Rescribi, reddi, seu per mensæ scripturam dari. *Donatus.*

Jube rescribi] Quoniam ad numerationem pecuniæ antecedit scriptura, *rescribere* dicebant, pro renumerare. Et sic infert, 'Ne ego perscripsi porro illis quibus debui.' Hæc est ergo figura, in qua secunda de primis significantiam sumunt. *Idem.*

Jube rescribi] Per scripturam, id est, de mensæ scriptura dari. unde hodie additur chirographis, 'Domo ex arca sua,' vel 'ex mensæ scriptura.' *Idem.*

Argentum jube rursum] O. l. s. *argentum rursum jube.* Faërnus.

Rursum rescribi] Reddi, renumerari: quia negotia pecuniaria ut plurimum veteres apud mensarios per scripturam transigebant: unde etiam additur chirographis, (ut hic Don.) 'Domo ex arca sua:' vel, 'ex mensæ scriptura.' Hinc etiam *scribere*, pro, solvere: vel tradere. *Mer. Casaubonus.*

30 *Ne ego perscripsi*] Multis per scripturam reddidi, multis dedi, ut apud Virgilium, 'Diditur hic subito Trojana per agmina rumor.' *Donatus.*

Discripsi] Ita videtur legisse Donatus. qui super hoc loco ita dicit, 'Multis per scripturam reddidi, multis dedi: ut apud Virgilium: 'Diditur hic subito Trojana per agmina murmur.'' quod exemplum ex Virgilio ad *discripsi* optime facit; ad *perscripsi* nullo modo. *Faërnus.*

35 *Vestri honoris causa*] I. e. Vestro honori consulens, vel, pro eo quo vos prosequor honore: vestri reverentia. *Mer. Casaubonus.*

36 *Quæ tantundem dotis dabat*] Meliore numero habent o. l. s. *quæ dotis tantundem dabat.* Faërnus.

37 *Cum istac magnificentia*] Quia dixerat, 'vestri honoris causa:' qui magnificus prætextus. *Mer. Casaubonus.*

38 *Fugitive*] Furcifer. *Idem.*

39 *Aut tua facta*] Omnia enim jam, agnita Phanio, senibus innotuerant. *Idem.*

Irritor] Laudat Nonius Marcellus, cap. 1. *Bœclerus.*

42 *Quin tu mihi argentum cedo*] Hoc ab utroque cum clamore dici accipiendum est. *Donatus.*

43 *In jus ambula*] Ad judicem eamus scilicet. nam *jus*, pro loco est. Cicero, 'Quandoquidem te in jure conspicio.' *Idem.*

44 *Enimvero si porro odiosi esse pergitis*] Vultu juvandum est, et pronuntiatione, hoc, quod tam minaciter suspenditur. *Idem.*

Enimvero] *Enimvero*, principium est aliquid per iracundiam dicturi; ut, 'Hic tum alius ex alia parte enimvero hoc feret,' &c. *Idem.*

45 *Indotatis*] Hoc est, ut Phanio. *Idem.*

47 *Etiam dotatis soleo*] Ut Nausistratæ. *Idem.*

Dotatis] Qualis Nausistrata, Chremetis uxor. *Mer. Casaubonus.*

47. 48 *Nihil. hic quandam noram*] Κωμικῇ μιμήσει, non sine suavitate et lepore, ad ἀνταναγωγὴν transit. *Bœclerus.*

49 *Nullus sum*] Perii, mortuus sum. *Donatus.*

50 *Educit*] Ita alibi, non semel, pro *educat.* Mer. Casaubonus.

Sepultus sum] Αὔξησις. nam plus est, quam *Nullus sum.* Donatus.

Sepultu' sum] Multi conclamatæ spei ad vitam revocati sunt: sed sepultis nulla spes reliqua. *Mer. Casaubonus.*

52 *Ludos facit*] Ludit, irridet. subaudi, nos. ut apud Plaut. 'Exploratorem hunc faciamus ludos supposititium, Donicum adeo ipsus sese ludos fieri senserit:' alibique quanquam etiam *nobis* possimus: ut idem Plaut. 'Nec pol ego Nemeæ credo, neque ego Olympiæ, Nec usquam ludos tam festivos fieri, Quam hic intus fiunt ludi ludificabiles, Seni nostro, et nos-

tro Ol. villico.' et Ter. And. act. III. sc. 1. 'quos mihi ludos redderet?' *Idem.*

53 *Quid vis tibi? argentum quod habes? condonamus te*] *Vis* iterum subaudiendum est; ut sit, *Vis argentum quod habes?* et est ἀσυνδέτως inferendum *Condonamus te.* Sic est illud apud Virgilium, 'Vultis et his mecum pariter considere regnis? Urbem quam statuo, vestra est.' *Donat.*

54 *Condonamus te*] *Condono* ablativo junxit: ut in Eunucho, 'Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur.' *Id.*

55 *Malum, ergo me sic, &c.*] *Malum* adverbium est interpositæ indignationis. *Idem.*

57 *Nolo, volo: volo, nolo rursum*] Primo singula separatim: deinde simul utraque pronuntianda sunt. *Id.*

Nolo, volo, volo nolo rursum] Inter eruditissimas Donati notas est, quæ hic adscribitur: 'primo singula,' &c. nihil potuit magis dici aptum ad evolvendam vim διανοίας μιμητικῆς. *Bœclerus.*

58 *Quod dictum, indictum est: quod modo erat ratum, irritum est*] Plaut. Aulul. 'At scio quo vos pacto soleatis perplexarier: Pactum, non pactum est, non pactum, pactum est, quod vobis lubet.' *Mer. Casaubonus.*

61 *Injeci scrupulum*] Adel. act. II. sc. 2. 'Injeci scrupulum homini.' Vide And. act. V. sc. 4. *Idem.*

62 *Hoc tantum argenti*] Ut apud Cic. 'Hoc tantum domestici mali.' *Idem.*

64 *Animo virili*] A necessario adhortatur. *Donatus.*

68 *Placabilius*] Ad placandam uxorem utilius, conducibilius. *Mer. Casaubonus.*

69 *Impuratum*] Impurum. *Idem.*

Nostro modo ulcisci] Ingenio scilicet. *Donatus.*

Nostro modo] Nostro arbitrio. *Idem.*

70 *Hæreo*] Ægre postea expediam. *Mer. Casaubonus.*

71 *Hi gladiatorio animo*] Parato ad periculum. hoc est, ita perdito ac temerario, ut non sibi caveant, dummodo vulnerent. ut Sallustius, 'Avidius alter alterum sauciare, quam semet tegere.' *Donatus.*

Gladiatorio animo] Infesto, pernicioso, sanguinolento: sumpta a gladiatoribus metaphora, quibus aut occidere aut occidi dicta lex est. Longe alia mente Philosophi veteres æquanimitatem et patientiam erga adversarios athletarum nobis commendant exemplo, quos quamvis infestis armis, non tamen et animis congredi testantur. Videatur Anton. Imper. de seipso, et quæ nos ibi. *Mer. Casaubonus.*

Ad me affectant viam] *Affectant viam,* plenum: quod nos ἐλλειπτικῶς. *Donatus.*

Affectant viam] Recta tendunt. Plaut. 'Scio quam rem agat, ut me deponat vino, eam affectat viam.' Virgil. 'Viamque affectat Olympo.' *Mer. Casaubonus.*

72 *Ut placari possit*] *Ut* pro *ne non.* Donatus.

74 *Quum de medio excessit*] Pro quia. *Idem.*

De medio excessit] Et ad dictum, et ad rationem dicti, comicum est. *Idem.*

E medio excessit] Obiit. *M. Casaub.*

75 *Astute aggredimini*] Εἰρωνεία. Et proprie *adgredi*, accedere ad dimicandum est. Bene ergo servavit translationem a gladiatoribus cœptam. *Donatus.*

77 *Ain' tu? ubi peregre*] Modo ad Chremetem cum invectione conversus est. *Idem.*

Peregre] Peregrinans in Lemno. *M. Casaubonus.*

78 *Veritus*] Verens, reverens fueris. nisi cum Palmerio, *Neque hujus sis veritus* (i. e. nihil veritus sis, flocciferis) *Quin fœm. primariæ cont. faceres.* ut τὸ ei redundet: ut alibi sæpe. *Idem.*

80 *Lautum peccatum tuum*] Ut la-

ves, ut maculam. *Donatus.*

82 *Lachrumis si extillaveris*] *Stillare*, est guttas emittere ex corpore. *Extillare*, ipsum corpus guttatim finiri. Ergo quasi totum in lachrymas converti, et ex toto stillare corpore. *Idem.*

83 *Malum, quod isti dii, deæque omnes duint*] *Malum*, in magna ira aut indignatione usitatissima interjectio. ut supra, IV. 5. 'Quid tua, malum, id refert?' Hanc igitur vocem (quæ vox alioquin infausta est) cum justa Demiphoni hic expressisset indignatio; omnis diritatem (ita enim illi de talibus verbis judicabant) statim a se deprecatur, et Phormioni imprecatur dum addit, *quod isti, &c.* vide supra, act. III. sc. 2. 'ne quid suo suat capiti.' et Hec. act. III. sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

84 *Hominem quemquam esse audacia*] O. l. s. sic verba ordinant, *quemquam esse hominem audacia?* Faërnus.

85 *Publicitus*] Id est, publica cura atque consilio. *Donatus.*

Publicitus] Publica cura atque consilio, ut quod intersit publici ex hominum conspectu longissime submoveri. *Mer. Casaubonus.*

86 *In solas terras*] Virgilius, 'Pastorum et solis exegit montibus ævum.' Et Sallustius in primo, 'Solis viis.' *Donatus.*

87 *Nesciam prorsus*] Liber Bembinus, *prorsum*, apposite ad rationem versus. *Faërnus.*

88 *In jus eamus*] Ad prætoris sellam, modo enim locum significat. *Donatus.*

In jus! huc, si quid lubet] Apparet parasitum niti ad domum Chremetis, senes vero ad forum conari attrahere. *Idem.*

In jus eamus. PH. *in jus! huc, si quid lubet*] Apposite cogitavit Donatus, quando existimat, parasitum niti ad domum Chremetis: senes vero ad forum conari attrahere. quod sequentia docent. itaque antea parasitus, ex ambiguo huc alluserit vs. 44. *Bœclerus.*

90 *Etenim solus nequeo*] *Etenim*, pro *at* posuit: ut turbatum ostenderet. Sic alibi, 'Etenim non sinam.' *Donatus.*

Una injuria est] Id est, actio injuriarum ex lege. *Idem.*

91 *Lege agito ergo*] *Lege agito* dicebatur ei, cujus intentio contemtibilis adversario videbatur: Plautus in Aulularia, 'Lege agito mecum, molestus ne sis, et cœnam coque.' *Idem.*

Altera] Quam fecisti dotatæ uxori. *Idem.*

95 *Pugnos in ventrem ingere*] Urbane *in ventrem*, quasi parasito. An *ventrem*, totum parasitum dicit? ut Lucilius in secundo: 'Vivito, lurcones, comedones; vivite, ventres.' An simpliciter? quia qui resistit, ne sequatur trahentem, collo obtorto repandum se facit, et ventrem projicit. quum autem in ventrem feritur, curvatur et sequitur. *Idem.*

Ventrem] Ventriculum, (qui vulgo stomachus) ut eo crebris ictibus percusso vox et vires Phormioni ad tempus deficerent, vel, *venter*, i. e. ventris mancipium: helluo, gurges. ut ad Tit. I. in Epimenidis versu, a Sancto Paulo citato, Cretenses appellantur γαστέρες ἀργαὶ, 'ventres otiosi.' *Mer. Casaubonus.*

96 *Exclude*] Alii, *exculpe.* Mer. Casaubonus.

SCENA VIII. Senarii. vs. 2. duo ex Mss. nostris, *hem.* vs. 6. duo; *quid ergo est q. i. n.* vs. 29. omnes; *neque post illam v. a.* vs. 41. unus; *habet hæc uxor ei quod dum vivat usque in aurem obganniat.* alter; *habet hæc ei quod dum vivat aurem obganniat.* Argent. *habet hæc ei quod dum vivat aure obganniat.* vs. 42. et 43. unus; *quid nunc ego mea commemorem Demipho sigillatim, qualis in hunc fuerim.* alter; *quid ego commemorem tibi Demipho sigillatim, q. in h. f.* Argent. *quid ego nunc comm. tibi sig. qualis ego in hunc fue-*

rim. vs. 44. omnes; *meriton' vid. meo h. f.* vs. 48. duo; *respondeas.* vs. 53. omnes; *nihil pudet te.* vs. 54. Arg. ut ed. Meorum unus; *fiet ut voles.* alter; ut ed. sed in margin. *Cr. fiat ut voles.* vs. 65. Argent. *eamus intro hinc,* Demiphoni tribuit; meorum unus Nausistratæ, alter Phormioni. τὸ *fiat* Argent. Chremeti, ut ed. ut et meorum unus; alter Nausistratæ. *Bœclerus.*

1 *Quis nominat me*] *Hic velut controversia est: in qua reus fit maritus malæ tractationis. et est status qualitatis venialis.* Donatus.

4 *Ubi sit, nescit*] Præ terrore scil. et consternatione mentis. Plaut. 'Equidem quo eam, aut ubi sim, aut qui sim, Nequeo cum animo certum investigare.' At sensu philosophico, de plerisque id non minus vere dicas hominibus, ut egregie docet sapientissimus Imperator, de se ipso. *Mer. Casaubonus.*

5 *Si non totus friget*] Nonius laudat hunc versum II. 325. *Bœclerus.*

7 *Pergin' credere*] Jam antea dixerat, 'cave isti quidquam creduas:' (i. credas:) hic iterum alieno loco ingerit; et expostulat cum uxore, quasi jam pronuntiata sententia, quæ tamen nihil adhuc audiverat. plane ut illi, qui, metu mortis imminentis, mortem sibi consciscunt. Meticulosum hominem, sed et vim conscientiæ ista pulcre exhibent. *M. Casaubonus.*

8 *Delirat miser timore*] Graviter utrumque: *delirat,* et *timore.* nam deliratio senectuti convenit, timor conscientiæ. *Donatus.*

9 *Temere*] Sine causa. *M. Casaub.*

12 *Ohe tu factum est abs te sed*] Q. d. desine tu tandem: satis jam fratris causam egisti. *Bœclerus.*

Factum est abs te sedulo Pro fratre] Bene de fratre tuo meruisti, me irritando. *Mer. Casaubonus.*

16 *Mi homo, di melius duint*] Quærit Probus, an matrona tam familiariter *mi homo* recte dicat alieno: sed frustra. nam fœminarum oratio, etsi non blanditur, blanda est. *Donatus.*

18 *Quid agimus*] Facete dictum. *Idem.*

Quid agimus] Metu stupentis verba hæc, et de fuga cogitantis. *Mer. Casaubonus.*

19 *Pro di immortales facinus indignum et malum*] O. l. s. præter Victorianum, et Vaticanum, et Basilicanum, ita habent: *facinus miserandum et malum. miserandum* autem, quoad Nausistratam, in quam ex hoc miseria redundabat: *malum,* quoad Chremetem, qui id amiserat. *Faërnus.*

21 *Qui mihi*] Eleganter insertum *mihi.* ut in Heautont. 'Is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quæ narrat facinora?' *Donatus.*

Qui mi] Oratio imperfecta, iratæ ac stomachanti conveniens. q. d. An quicquam hoc meo viro, aliisque similibus (vel, hoc hominum genere) indignius, qui, &c. Τὸ *mi* redundat; ut alibi sæpe: an elegantiæ causa, incertum est. *Mer. Casaubonus.*

Ad uxores ventum est, tum fiunt senes] Eleganter *fieri* dixit. Et generaliter invidiosius, quam si unum accusaret senem. *Donatus.*

Tum fiunt senes] Quanto honestius hoc extulit, quam Plautus, Asinaria v. 2. 21. &c. tum IV. 2. 3. et 4. *Bœclerus.*

Tum fiunt senes] Plaut. 'Ain tu, apud amicum munus adolescentuli fungare? uxori excuses te, et dices senem?' *M. Casaubonus.*

23 *Hæccine*] Si hæc vera lectio, tum fuerit enallage generis neutrius, pro fœminino, sed magis probem, quod in Plantin. aliisque reperitur, *hæcine.* Idem.

24 *Quæ nostros fructus minuebat vilitas*] Supra, act. v. sc. 3. 'Nam ex his prædiis,' et quæ ibi sequuntur. *Idem.*

25 *Ego, Nausistrata*] Qualitas venialis a concessione. *Donatus.*

Culpam meritam non nego] Subaudiendum est, Chremetem culpam me-

ritum. quo modo et supra dictum est, 'arbitrabitur commeruisse culpam.' item Plauto in Captivis: 'Neque te commeruisse culpam.' *Faërnus.*

26 *Sed ea quin sit ignoscenda*] Quis, qui sit paulo æquior, dubitet scil. vel tale quid. Al. ed. *Sed eam quæ sit ignoscenda:* in eandem sententiam. *Mer. Casaubonus.*

Verba fiunt mortuo] Non est passus parasitus, ut totam sententiam senex explicaret. *Donatus.*

Verba fiunt mortuo] Frustra hæc verborum (quibus iratam Nausist. placare studebat Demipho) opera Chremeti impenditur, qui jam pro mortuo habendus. *Mer. Casaubonus.*

27 *Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo*] Locus in hac causa principalis est, ἀπὸ τῆς συγγνώμης καὶ εὐνοίας. et ideo in duo divisit, nec negligentia circa te, nec odio inquit factum. Præterea et περιστάσεως addidit defensionem, 'Vinolentus, fere abhinc annos quindecim, mulierculam,' &c. ab ætate ejus, a tempore criminis; a diminutione; contemptuque pellicis, ab eventu, ab animo facientis; quod mortua est; postremo et a precibus. Et epilogum ἀπὸ τῆς εὐνοίας τῆς ἐκβάσεως fecit, admonens illam oratorie mansuetudinis suæ. *Donatus.*

Nam neque neglig.] Non vult ἀδίκημα, sed ἁμάρτημα hoc videri. vide Aristot. in Rhet. *Bœclerus.*

Neque odio id fecit tuo] *Odio tuo* pro, *odio tui:* Græcorum imitatione. ita et *negligentia tua* capiendum. *Mer. Casaubonus.*

28 *Vinolentus*] Ab imprudentia defensio. *Donatus.*

Abhinc annos quindecim] A tempore defensi. *Idem.*

29 *Eam compressit*] Bene dixit *compressit:* quod interdum est non amoris, sed injuriæ. *Idem.*

Neque post illa unquam attigit] Ita facti pœnituit. Hic locus ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως est, id est, ab eo quod futurum sit; facilius enim ignoscitur non ultra peccaturis. *Idem.*

30 *Ea mortem obiit: e medio abiit*] Bis idem dicit, et merito hic immoratur, ubi præcipuum causæ præsidium, 'Ego redigam res in gratiam, hoc fretus Chreme,' &c. *Mer. Casaub.*

32 *Cupio misera in hac re jam defungier*] Egregie hic exprimuntur, 'quæ in tali re muliebris dolor, quo est mœstior imbecillo animo, eo miserabilia magis querentibus subjicit,' ut hoc verbis Livii efferam. Estque tota hæc scena eruditissima; ut mirer, qui expunctam voluerit Vir Magnus, cui scire licuit, non potuisse talia nisi a Terentio scribi. *Bœclerus.*

Defungier] *Defungi,* desinere. *Donatus.*

33 *Ætate porro minus peccaturum putem*] Quia dixit, 'Abhinc annos quindecim.' *Donatus.*

34 *Senectus si verecundos facit*] Modeste et graviter. *Idem.*

36 *Quid mihi nunc adfers*] Callidius usa est ad ultimum πύσματι, converso ad ipsum defensorem mariti. de qua vi contradictionis exultat parasitus, tanquam confecto mortuoque adversario suo. *Idem.*

37 *Exequias Chremeti*] Bono ordine, primo, *Delirat miser timore.* post, *verba fiunt mortuo.* ad ultimum, *Exequias Chremeti.* delirat, moritur, effertur. *Idem.*

Exequias Chremeti, quibus commodum ire, jam tempus est] Vetus in dicendi funeris formula. Chremeti, ut mortuo, insultat impudens parasitus. Ita et Plaut. in Asin. 'Ecquis currit pollinctorem accersere? Mortuus est Demænetus.' *Mer. Casaubonus.*

38 *Sic dabo*] Sic tractabo. Heaut. v. 2. 'Adeo exornatum dabo.' *Idem.*

Age nunc, age: Phormionem, qui volet, lacessito] Virgilius, 'Degeneremque Neoptolemum narrare memento.' *Donatus.*

39 *Faxo tali eum mactatum*] Pro eo quod est *eum* * sic frequenter vete-

res. Ennius, 'Omnes corde patrem præbent, animoque benigno Circumfusum.' *Idem.*

Faxo tali eum mactatum] Vide act. I. sc. 1. *Mer. Casaubonus.*

41 *Usque ad aurem obganniat*] Ad aurem obgan. usque. ut in istis, 'Naturam expellas furca licet, usque recurret.' *Idem.*

42 *At meo merito credo*] Ironice. *Idem.*

43 *Novi æque omnia tecum*] Plaut. 'Eloquere, ut quod ego nescio, id tecum sciam.' *Idem.*

46 *Ignosce. orat: confitetur: purgat*] Verba venialis status sunt, *Ignosce, confitetur*. Donatus.

53 *Nil pudere? quo ore illum objurgabis*] Juven. 'Unde tibi frontem libertatemque parentis, Cum facias pejora senex?' *Mer. Casaubonus.*

54 *Imo, ut meam jam scias sententiam*] Soleo legere, *sciat*, maritus meus, scilicet; quod rectum puto. *Faber.*

59 *Tu tuum nomen dic*] Bene *tu* pronomine utitur; quia non habet nomen. Nam potentiorum blandimentorum circa inferiores hoc fuit, ut nomina eorum quærerent, et quum audissent, ipsis nominibus eos compellarent statim. Tale est in Adelphis, 'Qui vocare? Geta. hominem maxumi pretii,' &c. *Donatus.*

60 *Vestræ familiæ hercle amicus*] Hoc propter Antiphonis amicitiam dixit. *Idem.*

Et tuo summus Phædriæ] *Amicus* iterum subaudiendum. *Idem.*

Tuo summus Phædriæ] Eun. act. II. sc. 2. 'Plurima salute Parmenonem suûm impertit Gnatho.' *M. Casaubonus.*

64 *Et quod tuo viro oculi doleant*] Propter quod vir tuus ringatur? quod fit illi ἀλγηδὼν ὀφθαλμῶν, ut Græci vulgo. *Idem.*

Me ad cœnam voca] Facete ex persona parasitica beneficii optio facta est, quod promiserat mulier. *Donatus.*

65 *Sed ubi est Phædria judex noster*] Bene *judex:* ad illum enim mulieris delata sententia est, ut quum ita agitur, tuta sint marito omnia. Et per εἰρωνείαν ridicule dicitur ab ea quæ irata erat. *Idem.*

66 *Judex noster*] Nihil facetius, quam judicem capi adversus crimen voluptatis paternæ, et amatorem filium, et fratrem Antiphonem, cui nubet furtiva filia. *Idem.*

Judex noster] Terribilis scilicet censor paternarum deliciarum. Vides igitur hic omnino sublatam uxoris iracundiam. *Idem.*

FINIS NOTARUM VARIORUM.

RECENSUS EDITIONUM

TERENTII,

LONGE AUCTIOR WESTERHOVIANO,

ET NOVA RATIONE DESCRIPTUS.

[EX. ED. BIPONT. 1779—80.]

ÆTAS I. nutrix, an. 1469—1500. Archetyporum s. editionum principum, quæ hodie rarissimæ et pro Codicibus habentur. Terentium pleræque ex Codd. absque versuum distinctione exhibent; dein et ad metri rationes, quas primus Ang. Politianus curare aggressus est (teste Benedicto Philologo Flor. in præf. ad Petr. Crinitum recusa edit. Argent. 1516.) atque ab an. 1487. in edd. adnotatas reperimus.

Terentius poëta, cum Commentario Donati Grammatici. 4.

——— cum vett. variorum Commentt. Venet. fol.

——— per Jo. Hugonis de Gengenbach, sine dist. vers. fol.

Ælii Donati notæ ad Terent. sine textu. fol. ed. elegantissima.

1469 Editio princeps, in Bibl. Com. Sunderlandiæ. Westerhovius impressam anni notam dicit; Harius manu adjectam putat.

1470 Ed. Mediolan. I. cum Donato in Ter. per Ant. Zarotum, impendio Jo. Legnani. Mediol. fol. a nemine editorum adhuc collata.

1471 Veneta I. per Jo. de Colonia (ab Hario consulta).

1472 Romæ Donati Comm. sine textu: 'Conradus Sweynheim Arnoldus Pannarzque Magistri, impresserunt,' &c. lit. uncial. (inter cimelia Bibl. Archipal.)

1474 s. dist. versuum (Harius contulit).

— Tarvisina I. c. Donato et Calphurnio. Fol.

1475 Vicentina c. Don. et Calph. per Herm. Levilapidem, Coloniensem (alias H. Lichtenstein).

1476 Mediol. II. fol.

— Veneta II. c. Don. et Calph. per Jac. Rubrum. fol. Quamvis mendis scateat, insignia tamen veteris scripturæ vestigia habet, quæ Muretus in corrigendo secutus.

1477 Tarvisina II. c. Don. Calph. per Herm. Levilap. Col. fol.

— Tarvisina III. alia c. iisdem Comm. fol.

— Mediolan. III. per Domin. de Vespolate et Jac. de Martiano. Fol.

*1479 Veneta III. c. Donato, recogn. a Franc. Diana (I.), per Nic. Girardengum. Fol. Hanc sibi Crollius ex Bibl. Friburgensi comparavit.

1480 Veneta IV. ex castig. Angeli Sabini (I.), fol.

— Parmensis c. castigg. Pomponii Læti.

1481 Tarvisina IV. c. Don. interpr. per M. Paulum Ferari et recogn. per M. Aloysium Strazarolum. Fol. (a Westerh. collata).

— Neapolitana s. verss. ex castig. Ang. Sabini (II.), fol.

1482 Veneta V. c. Don. ex rec. Fr. Diana (II.), fol.

1483 Veneta VI. c. Don. per Andr. de Asula et Bartha de Alexandria socios. Fol.

— Mediolan. IV. Fol.

1485 Veneta VII. c. Don. per Simonem dictum Bevilaqua. Fol. (Bibl. Sam. Engelii.)

1486 Terentii Phædria Comœdia in ling. Germ. versa c. Comm. etiam Germ. miris ac facetis figuris exornata. In fine legitur: ‘ Dise Comedia hat Hanns Nythart zu Ulm lassen truchen den Cunrad Dinchmut nach Christs Gepurt MCCCC. LXXXVI. Iar.’ Fol.

1487 Veneta VIII. distinctis versibus, c. Don. et Calph. ex rec. Fr. Diana (III.), per Andr. de Paltaschichis Catarensem. Fol.

1488 Veneta IX. c. Don. per Valerium Superchium, (cujus extat præf.) fol.

1489 Veneta X. c. Don. per Bern. de Choris et Simonem de Luero. Fol. (Bibl. Engel.)

1490 Veneta XI. distinctis versibus per M. Theodor. de Ragazonibus de Asula, fol. (Westerh. collata).

1491 Veneta XII. c. Don. et Calph. Fol.

1492 Veneta XIII. per Peregr. de Pasqualib. de Bononia. Fol.

1492 Parisiensis I. c. Comm. Guid. Juvenalis (I.), opera Georg. Wolff. Fol.

1493 Lugdun. I. s. verss. c. figg. et Guid. Juv. interprr. (II.) Fol.

— Veneta XIV. c. Don. Fol. (Bibl. Pal.)

1494 Veneta XV. s. verss. c. Comm. Don. Calph. et Guid. Juv. per Simonem Papiensem, dictum Bevilaqua, impensis Lazari de Isoardis de Savilla. Fol.

— Veneta XVI. c. Comm. Ital. 4.

*1496 Argentoratensis I. c. Directorio artis comicæ, vocab. sent. et glossa interlineari (Guid. Ascensii) et Comm. Don. Calph. Guid. Juven. et Io. Badii Ascensii, et figuris per Jo. Reinhard. cogn. Gruninger. Fol. Huic similis, vel etiam vetustior ed. c. figg. quam in præf. descripsimus, nobis ad manus est. Cf. Bibl. Uffenb. T. II. Incun. artis typogr. p. 61. n. CLXIX. Hambergerus titulum sic profert: 'Terentius cum directorio vocabulorum, sententiarum, artis comicæ, glossa interlineari, commentariis, Donato, Guidone, Ascensio.' in fin. 'Impressum in imperiali ac libera urbe Argentina, per magistrum Joan. Grüninger, accuratissime nitidissimeque elaboratum, et denuo revisum atque collectum ex diversis commentariis, anno 1496. Kal. Nov.' Fol.

1497 Veneta XVII. c. Comm. Don. Guid. Juv. et Calph. per Sim. dictum Bevil. Fol.

1499 Argentor. II. c. figg. ap. Jo. Gruning. fol. hæc est versio Germ. Cf. Uffenbach. Bibl. T. II. Inc. art. typogr. n. 199. p. 68. sq.

— Veneta XVIII. c. quatuor Comm. Donati, Guid. Calph. Ascensii. Fol.

Ætas I. exhibet 40. editiones, e quibus Venetæ, additis duabus incertis, sunt 20. Mediol. 4. Tarvis. 4.

ÆTAS II. pueritiæ 1500—1532. s. ectyporum, Commentatoribus fœcundior, a Criticis deserta. Illorum numerum auxere post Calph. Guid. Juvenalem, Iod. Badius Asc. Petrus Marsus, Petr. Malleolus, Ph. Melanchthon, criticæ ætatis lucifer. Ectypa vero edd. nobis sunt Ascensianæ, Juntinæ, Aldinæ, R. Stephani, et Gryphianæ.

1500 Parisina I. c. n. Iod. Badii Ascensii. Fol.

— c. comment. Donati et Calph. Venet. Fol.

1503 Paris. Ascensii II. 4.

1503 Argentoratensis III. c. P. Marsi et P. Malleoli annott. et marginariis exornatt. arte et industria honesti Joh. Priis Argentin. 4. Kal. Febr. in Bibl. Uffenbach. Inc. typogr. n. 224.

— Argentor. IV. c. Don. et Calph. Gruningeri III. c. iconibus ridicule in ligno descriptis.

1504 Paris. Ascensii III. 4.

— Veneta c. quinque Comm. Fol.

1505 Argentor. V. c. Don. Fol.

— Juntina I. Florent. 8. (an c. præf. Bened. Philol. Flor.?)

1506 Argentor. VI. c. Comm. P. Marsi et P. Malleoli. 4.

1508 Paris. Ascensii IV. c. Guid. Juv. familiari explanatione ab I. Badio Asc. recognitæ, impressæ quam diligentissime per Nic. de Pratis. Fol.

— Lipsiensis. 4.

— Veneta per Lazar. de Suardis.

1509 Juntina II. Florent. 8.

— Paris. 4.

1511 Paris. 4.

— Lugdun. c. expl. Guid. Juv. et I. Badii Asc. sine metro. 4.

1512 Veneta c. V. Comm. Don. Guid. Juv. Calph. Asc. et Servii. Fol.

1513 Mediolan. a Guid. Juven. familiariter expl. et ab Iod. Badio recogn. per Jo. Ang. Scinzenzeler. Fol. Bibl. Uffenb. T. II. hist. Inc. art. typ. n. 177. p. 63.

— Argentor. VII. c. Comm. Marsi et Mall. 4.

1515 Veneta per Laz. de Suardis.

1516 Tubingensis. 4.

— Argentor. VIII. c. præf. Bened. Philol. Flor. repetita ex ed. Italica.

1517 Aldina I. in ædibus Aldi et Andr. Asulani. Venet. 8.

1518 Veneta c. V. Comm. Don. Guid. Calph. Ascensii, et Servii. Venetiis, Jussu et impensis Georgii de Rusconibus.—Ed. rar. eleg. c. figg. fol.

1519 Argentor. IX. c. n. Marsi et Mall. 4.

— R. Stephani I. Paris. fol.

— Daventriensis Adelph. et Heaut. 4.

1520 Lugd. s. verss. c. Comm. Guid. Juv. ex rec. Badii. 4.

1521 Veneta c. Comm. Don. et al. ap. G. de Rusconibus. Fol.

— Basil. ed. L. Victor. Fausti ex off. Froben. 8.

1521 Aldina II. Venet. 8.

— Mogunt. per Schefferum. 8. Repetitio Aldinæ.

1522 Basil. ed. correctissima.

— R. Stephani II. Paris. Fol.

1523 Colon. apud Jo. Gymnicum. 8.

1526 Antverp. cura Ph. Melancht. 8.

1527 Lugdun. 4.

1528 Mogunt. a Ph. Melancht. restit. et scholiis illustratus. 4.

— Paris. ap. Petrum Vidovæum. 12.

1529 R. Stephani III. Paris. c. Don. et Calph. Fol.

— Lugdun. 8.

1530 Lovan. cura Andr. Barlandi. 4.

1531 Antverp. 8.

— R. Stephani IV. Paris. 8.

1532 Lugdun. Gryphii, c. schol. Melancht. 8.

— Paris. Rob. Steph. 12.

Incerti anni Pictaviensis, ex rec. Phil. Mel. Westerhovio usurpata. Et hæc ætas exhibet 47. edd.

ÆTAS III. adolescentiæ s. criticæ nascentis 1532-1565. Agmen Criticorum ducit Erasmus Roter. qui metrum denuo curavit. Eum secuti sunt Jo. Rivius, R. Stephanus, Ant. Goveanus (vir ingeniosus), Henr. Lor. Glareanus, Georg. et Franc. Frabricii, J. C. Scaliger, Jo. Fabrini, P. Antesignanus, et qui multa ausus, multum quoque Terentio profuit M. Ant. Muret. &c.

*1532 Basiliensis Frobeniana ex rec. Erasmi, c. schol. ex Don. Aspero et Cornuto. Fol. Editio hujus ætatis princeps.

— Paris. R. Steph. s. Comm. 12.

1533 Paris. R. Steph. s. Comm. 8.

——————— ex rec. Erasmi c. Donati argg. et versuum generibus.

1534 Paris. R. Steph. 16.

— Antverp. 8.

— Basil. ap. Froben. 8.

— Colon. c. n. Erasmi, Jo. Rivii, P. Bembi, P. Marsi, Ph. Melancht. Chr. Hegendorphini, P. Malleoli, et Barth. Latomi. 8.

1535 Tigurina Froschoveri c. schol. per Diethelm. Cellarium collectis.

— Lugd. c. n. Varr. 4.

— Paris. R. Stephani. 8.

1536 Antverp. e rec. Erasmi et Rivii. 8.

— Lugdun. Seb. Gryphii. 8.

— Paris. R. Steph. c. Comm. Don. Calph. Fol. Atque hæc est editio Erasmica II. cujus tit. vide ap. Hamberg.

— ibid. c. Comm. 4.

— ibid. s. Comm. 8.

1537 Colon. ap. Jo. Gymnicum c. schol. 8.

— Lugd. c. Comm. Don. et Guid. Juv. 4.

1538 Ed. Erasmicæ princ. (1532.) repet. Basil. Frob. Fol.

— Lugdun. Gryph. a Phil. Melancht. et Jo. Rivio ad exempl. vetusta rec. 8.

— R. Steph. Paris. Andria. 4.

— ibid. Eunuchus et Adelph. 4.

1539 ibid. Phorm. et Hecyra. 4.

— Paris. Colinæi. Heaut. Adelph. Hecyr.

1540 R. Stephani. Paris. 24.

— Lugdun. Gryph. post Ph. Melancht. et Des. Erasm. per J. Rivium recogn. 8.

1541 Aldina III. Venet. 8.

— R. Steph. Paris. c. Don. et Calph. 4.

— ibid. ap. eund. 8.

— ibid. ap. eund. 12.

— Ter. ab Ant. Goveano integritati suæ restitutus Lugd. ap. Gryph. 4.

1542 Lugdun. Gryph. 8.

— Paris. fol.

1543 Veneta...summa denuo vigilantia recognitæ et judicio Henr. Loritii Glareani illustratæ, ap. Mich. Sessam. 8.

1544 Lugdun. Seb. Gryph.

1545 R. Stephani Paris. s. Comm. 8.

— Paris. ap. Vascosan. 4.

1546 R. Stephani Paris. Andria, omni interpr. genere in adolescentulorum gratiam facilior effecta: ut ex hac Comœdia omnes deinde alias ab eodem Comico conscriptas nullo negotio assequantur juvenes bonarum literarum studiosi. 8.

— Misniensis c. annot. Bergii. 8.

— Lugdun. ap. Beringos fratres. 12.

— Antv. Donati, Asperi, Cornuti, Calph. Comm. illustr. 8.

— Veneta. fol. inter edd. primarias refertur.

1546 Veneta, ex off. Erasm. ap. Vinc. Valgrisium. 8.

1547 R. Steph. Paris. c. argg. ex Donato. 4.

— Lugdun. Gryph. 12.

1548 Basil. ap. Brylingerum c. Comm. Don. Calph. Erasm. Melancht. Fr. Fabr. Marcodurani et Theod. Pulman. 8.

— Argentor. c. castigg. Jo. Rivii et G. Fabricii. 8. Georg. Fabr. usus est Cod. pervetusto et collationibus cum Cod. Vatic.

— Il Terentio Latino commentato in lingua Toscana da Giov. Fabrini. Venet. 4.

1550 Tigurina c. n. Iod. Willichii et M. A. Mureti, editore Greg. Wagnero Refelliano. 8.

1551 Paris. c. n. varr. fol.

— R. Stephani. Paris. 8.

— Lugdun. Gryph. 12.

1552 Paris. c. variis lectt. et restituta versuum ratione et scholiis Donati, Calphurnii, Commentariis et annotationibus Melancht. Erasm. Gov. J. C. Scalig. L. Vict. Fausti, P. Bembi, Barlandi, Latomi, Marsi, Rivii, Steph. Doleti, Glareani, Jo. Theod. Bellovaci, et Iod. Willichii. Fol. c. figg.

— Lovan. ... ab Ant. Goveano integritati suæ restitutæ. 4.

1553 Veneta c. Comm. Don. Guid. Juv. Marsi, Doleti, Calph. ap. Barth. Cæsanum. Fol.

— Veneta alia. Fol.

1554 Lugdun. Seb. Gryph. Latine et Gall. c. figg. 8.

1555 ibid. 12.

— Colon. c. Comm. Iod. Willichii in omnes Ter. fabb. 8.

— Aldina (Mureti I.) cura M. A. Mureti; ap. P. Manutium. Venet. 8.

1556 Lugdun. cura P. Antesignani, Rapistagensis. 8. Habet hæc ed. I. argg. brevesque notas c. prosodia carminumque ratione.

1557 Comœdiæ omnes. Venet. Fol.

— Argent. 8.

1558 Paris. 4.

— Venet. fol. expressa ad edit. Paris. 1552. Fol.

— Ant. Goveani II. 4.

— Aldina II. c. M. A. Mureti (IV. Codd. Mss. usi) argg. et notis ap. P. Manutium. Venet. 8. Editio præstans; sed dum Muretus metro consulere studuit, plus justo sibi videtur indulsisse doctis.

1558 Paris. c. argg. et notis Mureti. 12.

— Lugdun. 12.

1559 Paris. 4.

— Aldina III. Mureti. Venet. 8.

1560 Antverp. cura Th. Pulmanni. 24.

— Colon. c. nott. Don. Asperi, Cornuti, &c. 8.

— P. Antesignani (qui summam laboris patientiam attulit Ter.) triplex. Lugd. 8. (cf. Bayle dict. voc. Antes. et Bœcleri Bibliogr. crit. p. 119. Bauer T. IV. p. 186.) primum Vol. est repetitio ed. 1556.

— Alterum c. n. Willichii et aliorum.

— Tertium c. n. marg. vers. et paraphr. Gallica, variaque lectione.

— Lips. 8. Catal. bibl. Francof.

— Lugdun. c. Comm. varr. 4.

1561 Paris. cura Goveani. 4.

— Aldina IV. Ter. a M. Ant. Mureto emendatus. Venet. ap. Aldum 8. Beyschlagii Sylloge p. 668.

— Basil. 8.

— Venet. fol. repet. ex illa 1553. c. Don. et aliorum notis. Ven. ap. J. M. Bonellum.

1562 Lugd. Bat. 8. Catal. bibl. Francof.

1564 Dusseldorp. 4.

1565 Antverp. c. Mureti argg. et notis. 12.

— Venet. Gryph. c. n. Goveani. 8.

Aldina V. Mureti ap. Ald. Nep. Venet. 8.

Editiones hujus ætatis 87. quas novimus.

ÆTAS IV. juventutis s. virilis primæ 1565—1615. s. Criticæ adultioris, cujus princeps est Gabr. Faërnus, (qui testante Latino Latiari in ep. 1555. data Tom. II. Epp. 41. intermisso Livio ad Terentium absolvendum iterumque nova diligentia castigandum rediit, tumque jam ad Phormionem pervenerat,) adjutus maxime Codd. aliquot ope, in quibus præstat ille vetustissimus Petri Bembi, a Politiano tractatus, dein Fulvio Ursino pretiosior auro habitus, et ab eo bibliothecæ Vatic. legatus. Editionem vero Faërnianam post mortem auctoris (1561.) absolvit P. Victorius. Neque tamen eo invaluit Faërniana emendatio, ut priorem lectionem, maxime ab Erasmo, Goveano, Mureto, ceterisque directam, profligaret. Inter eos autem, qui post Faërnum hac ætate profuc-

runt Terentio, eminent Matth. Bergius, et maxime Frid. Lindenbrogius, cujus studia in Terentio posita hodie præ ceteris jure laudantur ab omnibus. Bene quoque de nostro meriti sunt J. Scaliger, Riccius, Colerus, aliique.

*1565 P. Ter. Com. e vetustissimis libris et versuum ratione a G. Faërno emendatæ: accessere in eas comœdias emendd. libri VI. de versibus comicis liber I. fragmentum Eugraphii interpr. in easdem fabb. cura P. Victorii. Florent. ap. Juntas (I.) 8. Editio nitida et accuratissima.

1566 c. n. Ambr. Berndtii (qui affinis Lutheri et Prof. Orat. Wittenb. † 1542.) edidit Steph. Riccius.

— Leucopetræ 8.

1567 Basil. c. Comm. Don. 8.

— Colon. ed. Wagneri Reselliani c. n. Mureti, Barlandi, &c. 8.

— Antverp. ap. Plantin. 8.

— Venet. cum Comm. varr. Fol.

— Venet. Jo. Fabrini c. Comm. Etrusce scripto. 4.

— Venet. c. n. Goveani ap. Jo. Gryph.

1568 Mulhusana Steph. Riccii I. e prælect. doctor. Viteberg. 8.

1570 Gorlicensis, Riccii II. 8.

— Aldina VI. Mureti. 8.

1571 Brixiensis ap. Jac. Britann. 8.

1572 Faërni, Juntina II. Florent. 8. Repet. primæ 1565.

1573 Lugdun. 8.

*1574 Lipsiensis, typis Vœgelin. c. castigg. et comm. Matth. Bergii, adjunctis Joach. Camerarii, Jo. Rivii, Geo. et Fr. Fabricii castigg. et annott. 8. 2. Voll. Sequitur ubique lectionem Fabr. sed eam contulit c. Faërniana et Muretiana.

— Gorlicensis, Riccii III.

— Antverp. Plantini c. n. margin. 12.

— Paris. P. Antesignani. 12.

— Francof. ex. em. et c. n. Mureti. 8.

1575 Francof. ex rec. Erasmi et Melancht. 8.

— Aldina VII. Mureti.

1576 Antverp. ap. Plant. 12.

1577 Complutensis c. vers. Hispan. Sim. Petr. Avril. 8.

1579 Francof. c. n. Goveani. 8.

1580 c. J. Fabrini Comm. lingua Hetrusca scriptis. Ven. 4.

— Antverp. 8.

— Lugdun. ap. Gryph. Fol.

— Lugd. Bat. Plantin. ex emend. Mureti c. n. Fr. Fabricii. 8.

— Veneta c. Comm. Dón. et varr. fol. in Bibl. Gymn. Isenac.

1581 c. conject. et notis J. Scaligeri. 8. in Bibl. Pal. Manhem. Frustra igitur dubitatur, an extet.

1582 Complutensis c. vers. Hisp. S. P. Avril. 8.

1583 Paris. ed. P. Antesignani. 12.

1584 Francof. c. n. brevibus et indice phrasium Christoph. Coleri. 12.

1585 eadem repetita.

1586 Veneta ap. Gryph. c. Comm. Don. et varr. Fol.

— Paris. Lat. et Gall. 12. sine nomine interpretis.

1587 Heidelb. ap. Commelin. ex emend. Faërni c. præf. Victorii et H. Commel. (Faërniana III.) Ed. præstans.

— Juntina III. Florent. ex emend. Faërni et ed. Victorii. Faërniana IV.

*1588 Lips. ed. Erasmica c. schol. Ph. Melancht. 8. Editio mendosissima.

1590 Aldina VIII. Mureti. Venet. 8.

1591 Antverp. Plantin. a Mureto emendata. 8.

1592 Lugdun. c. n. ap. Jac. Stoer. 12.

— Francof. c. argg. et not. Mureti. 8. accuratior.

— Francof. Heaut. c. prælect. leg. Sam. Sebaldi. 8.

— Lips. c. nott. Indd. et medulla s. phraseol. Mart. Hayneccii. 8.

— Francof. cura Melanchthonis. 8.

1593 Lugd. Bat. Mureti c. Ind. vocum antiq. 8.

— Genevensis c. n. Coleri. 12.

— Adelphi c. pr. S. Sebaldi. 8. Hanoviæ.

— Argentor. 12.

1594 Veneta c. Comm. J. Fabrini. 4.

— Francof. c. n. Coleri. 12.

1595 Antverp. 12.

1597 Franeq. 8.

— Bergomensis c. ind. cura Aug. Gambarelli. 8.

1598 Terentium Christianum pro suo ingenio dedere Antverpienses. 8.

1599 Barcinonensis c. vers. Hisp. Avril. 8.

— Lugdun. c. n. Mureti. 8.

1602 Francof. ex recogn. Erasmi Rot. c. scholiis Phil. Mel. 8. Catal. bibl. Francof.

1602 Frid. Lindenbrogii Ter. Com. c. Æl. Donati et Eugraphii vett. Schol. integris Comm. ad Mss. Codd. recensitis, additis propriis et Gabr. Faërni, de Ter. præclare meriti, Obss. Paris. 4. Editio præstantior.

1603 Veneta Mureti. 8.

1604 Lat. et Gall. 12.

1605 Paris. c. schol. et emendd. Mureti. 4.

— Ter. Antverp. 8.

— Genev. cum brevibus ex Mureti G. et F. Fabriciorum notis. 12. Catal. bibl. Francof.

1606 Lips. cura M. Hayneccii. 8.

— ibid. cura Bornii. 8.

1607 Heidelb. ap. Commel. 8.

1609 Lips. stud. Phil. Melancht. et Erasm. Rot. 8.

1610 Francof. c. n. Mureti. 8.

— Lips. c. Comm. Jo. Weitzii. 8.

1613 Antverp. ex off. Plant. 12.

1614 Lips. Steph. Riccii. 3. Voll. 8.

— ibid. M. Hayneccii. 8.

— Paris. P. Antesignani. 12.

— Witteberg. c. emend. Phil. Melancht. et Des. Erasmi ap. Seuberlich. 8.

1616 Lips. Hayneccii. 8.

— Genev. s. Colon. Allobr. 16.

— Basil. c. Donato, typis Conr. Waldkirchi, Imp. Lud. Regis.

Ætas hæc tulit 80. edd. quas novimus.

ÆTAS v. ætatis virilis progredientis, tandem cadentis. 1615—1700. Auctorem ejus facimus Dan. Heinsium, qui pro ingenio suo, neque tamen ubique sapienter, lectionem Terentii direxit, ita ut Faërnianæ ab omnibus fere præferretur. Redit quoque Lindenbrogiana auctior, hujus ætatis ornamentum præcipuum. Præter eos Pareus et Bœclerus bene mereri studuere de Ter. editæque a Bœclero Franc. Guyeti Galli notæ, quibus magis ratio invadendi in textum Ter. quam eum s. stabiliendi s. firmandi continetur. Indulget sibi quoque multum alter Gallus Tan. Faber. Sed plus his profuit Terentio Fabri filia, Anna Dacieria, quæ quamvis non ubique saperet, plerisque tamen eruditis sapientior, non modo rationem scenicam melius ordinavit, sed et ipsi auctori, a se Gallice verso, lucem attulit. Alii magis in colligendis diversorum notis gloriam quæsivere; alii, quo-

rum principes Farnabius, Casaubonus, Minellius, tironibus consulere notis sategerunt.

1615 Dan. Heinsii I. prodiit Lugd. Bat. 12. Præmisit Diss. de Plauto et Terentio.

1618 Heinsii II. Amstel. 12. quam vulgo I. faciunt; sæpius dein repetitam.

1619 Jo. Phil. Parei I. Neap. Nemetum (Neostadii ad Hartam ap. Henr. Starkium) 4. quæ præter notas Rivii, G. Fabricii, Faërni, Mureti, ipsius quoque Parei notas, habet indicem omnium vocabb. (Idem diss. de Terentiana Plauti imitatione, quod argumentum jam ante tractaverat Gaud. Merula in dialogo Terentiano, attexuit Plauto suo.)

— Heinsii III. Amstel. 12.

1623 Frid. Lindenbrogii altera auctior et emendatior. Francof. 4. Sed in ea ep. Lindenbrogii ad Suffridum Calignonum et Faërni notæ sunt omissæ.

1624 Lips. Hayneccii. 8.

— Aug. Vindel. c. Germ. vers. a Dav. Hœschelio et M. Schenckio. 8. quam nominasse pudet.

1628 Argent. J. H. Bœcleri. 8. c. Chrestomathia Terent.

1629 Londin. ap. Wetterhouse. Lat. et Angl. per Dan. Webbe.

1631 Heinsiana Elzevirii, quam Car. Coquelines in Romana editione 1767. secutus est.

1633 Amstel. Heinsiana ap. Jo. Jansson. 12.

1634 Lips. Hayneccii. 8.

1635 Lugd. Bat. Heinsiana, typis Elzev. 12.

1640 Eadem Amst. ap. Jo. Jansson. 12.

1641 Eadem ibid. 12.

— Lips. St. Riccii. 8.

1642 Paris. ex rec. Heinsii, typis regiis. Fol.

*1644 c. Comm. Don. et n. Variorum I. Lugd. Bat. ex off. Hackiana. 8. cura Schrevelii, cujus nomen edd. repetitis præscriptum.

1646 Paris. Lat. et Gall. interprete Sanct. Albino in Andr. Adelph. et Phorm. quater dein repetita. 12.

— Lips. cura Rhenii. 8.

1647 Florentina c. n. Jo. Nardi Florent. 4.

1648 Roterod. Lat. et Belgice cura et notis Henr. Zwaardekronii. 8.

1650 Roterod. Latine et Belgice.

1651 Lubec. c. locupletissimo Ind. philol. et collectaneis Jac.

Kokerti. 8. præmisit Diss. ad Heinsii de Plauto ac Ter. judicium.

*1651 c. n. Th. Farnabii (I.) in 4 priores et Mer. Casauboni in 2 posteriores. Lond. et Amst. 12.

— e rec. Heinsii. Amst. Elzevir. 16.

— Schrevelii c. n. varr. (II.) Lugd. Bat. 8.

1653 Genev. 12.

1656 Amstel. ex rec. Heinsii ap. J. Jansson. 24.

1657 Schrevelii c. n. varr. (III.) Lugd. Bat. 8.

*— Argentor. J. H. Bœcleri c. annott. et Chrestomath. Ter. s. sel. Ind. locutionum. Additæ Franc. Guyeti (Abb. S. Andreani † 1655.) in Ter. notæ. 8.

— P. Terentii Afri fabulæ Colon. 8.

1658 Veneta c. Comm. Don. et aliorum. Fol.

*— Farnabii et Casaub. II. e rec. Heins. Amstel. ap. Jo. Jansson. 12.

— Eadem Amstel. ap. Elzev. 12.

— Lips. 8.

1660 rep. Amst. 1658. 12.

— Paris. Lat. et Gall. Mich. de Marolles c. n. subjunctis J. Peyraredei. 2 Voll. 8.

1661 Amstel. c. n. Heinsii. 12.

1662 Schrevelii c. n. varr. (IV.) Lugd. Bat. 8.

— Farnabii &c. (IV.) Amst. 12.

1663 H. Zwaardekronii II. Roter. 8.

1666 Lugdun. e rec. Heinsii. 12.

1667 Kockerti II. Francof. et Lubec. 8. rep. ed. 1651.

1668 Amst. c. n. Farnabii. (V.) 12.

1669 Schrevelii c. n. varr. (V.) Lugd. Bat. 8.

— Farnabii, &c. (VI.) Amstel. ap. Waesberg. 12.

1670 c. n. Minellii Roter. 12.

— Paris. Eun. Heaut. et Hec. Lat. et Gall. interprete Martignaco. 12. repetita 1678.

1671 c. n. Tan. Fabri, Salmurii ap. Pean. 12.

1672 Minelliana Roterod. 12.

1673 c. vers. Gall. et notis Gall. 12.

— Bremæ. 12.

1674 Andria c. n. Limbergeri. Rintel. 8.

1675 c. n. Nic. Cami, in usum Delph. Paris. ap. Leonard. 4.

— Lat. et Ital. c. figg. Urbini. 4.

1678 Lugd. Bat. c. doctt. virr. emendd. ap. Gaesbeck. 12.

1680 Minelliana. Roterod. 12.

1681 Farnabii &c. VII. Amstel. 12.

1683 Lips. Lat. et Germanice. 8.

1685 Francof. Coleri. c. ind. Casaub. 12.

1686 Gronoviana c. n. varr. Don. Eugr. Faërn. Bœcl. Farnab. M. Casaub. et T. Fabri. Amstel. 8.

— Paris. c. vers. Gall. Martignaci. 8.

— Rothomag. c. interpr. et notis. 8.

— Les Comédies de Térence en Latin et François par Sibour, à Strasb. 12.

1687 Lugd. Bat. c. annot. 12.

— Schrevelii VI. c. n. varr. Lugd. Bat. 8.

1688 Paris. cura Dacierii. 12.

— c. vers. Gall. et notis Annæ Dacieriæ (I.) Paris. 3 Voll. 12.

— Rothom. c. interpr. et not. 12.

— Cami in usum Delphini editio rep. Londini. 8.

— Lugd. 24. e rec. Heins. ap. Ant. et Henr. Morin.

1690 Minelliana Roterod. typ. viduæ Arn. Leers. 12.

1691 Eadem Hamburgi. 12.

— Eadem Holm. et Hamb. 8.

— Dacieriæ ed. Amstel. 3 Voll. 12.

1696 Hafniensis. 12.

1697 Amstel. e rec. Heinsii. 24.

1699 Minelliana Hamburgi. 8.

— Lips. ex rec. Heinsii. 12.

1700 Cami in usum Delph. rec. Londini. 8.

— Holmiæ c. n. Minellii. 8.

— Hamb. c. n. Minellii. 8.

Ætatis hujus editiones sunt 83.

ÆTAS VI. 1701—1774 Criticæ apud Anglos luxuriantis et scepticæ; apud Batavos impeditæ; apud Italos sumtuosæ; apud Germanos fere repuerascentis, minutæ, et ob suam inopiam alienis opibus altæ. Tres scilicet ex Anglis John Leng, Franc. Hare, et Rich. Bentleius Terentii lectionem post Faërnum emendandam suscepere. Lengius quidem Christoph. Wassii (qui jam an. 1687. Oxoniæ 4. librum eruditum de legibus et licentia veterum poëtarum, inscriptum 'Senarii' titulo ediderat) collectaneis potitus, XIII. Codd. Mss. et edd. vett. contulit, notas criticas et Diss. criticas de ratione et licentia metri Terentiani addidit. Harius

lectionem a Faërno emendatam edidit, notisque Faërni, quibusdam Donati, addidit suas criticas, quibus mutati a se textus Faërniani et metri a se constituti rationes reddit, sæpius in eo reprehensus a Critico glorioso, Rich. Bentleio. Hic vero audacia ceteros longe antegressus, lectionem Faërni, cum ejusdem emendationibus collatis Mss. Codd. Bibl. Cantabrig. et reg. Londin. et ad rationes metri (pro arbitrio fictas) mille locis se correxisse gloriatur, sed idem certe, præter scribendi rationem Mss. usitatam, et a recepta alienam, sexcentis locis textum Terentii corrupit. Atque hi tres inter principes hujus ætatis habentur. Quartum se adjunxit Batavus Arn. Henr. Westerhovius, Rector Goudanus, Perizonii discipulus, qui quamvis Codd. Mss. et plures ex edd. vett. ac melioribus contulisset, tamen se criticum haud æque exhibuit, quam sedulum in apparatu interpretum congerendo. De Anglorum et Italorum sumtibus testantur editiones. Germani hodie ad has literas acumen et ingenium nullum attulere: atque pudet, futiles illas edd. ad modum Minellii s. cum notis Germanicis enumerare. Adducimus tamen, ut ex iis genius sæculi apud nos appareat.

1701 Cantabrig. curante John Leng c. varr. lect. typis majoribus Acad. fol. min. s. 4 maj.

— Amstel. ex rec. Bœcleri c. ind. absolutissimo Mart. Hugenii. 12.

1702 Minelliana. Roterod. 12.

— c. n. ad modum Minellii cura Chr. Junckeri. Lips. 12.

1703 Rothomag. 8.

1709 Londin. in usum Delph. 8.

1710 Amstel. c. ind. M. Hugenii et imitatione Plautina, curante M. Hugenio fil. 12. Editio elegans.

1711 Amstel. e rec. Heinsii. 12.

— Lips. 12. e rec. Heins.

— Rothomag. expurgatus et illustratus notis Jos. Juvencii 12.

— Hamburg. c. interpr. Germ. Hartnaccii. 8.

1714 Amstel. 24.

1715 Londin. cura Mich. Maittaire c. ind. Hugenii 12.

1716 Paris. c. Jos. Juvencii interpr. ac notis. 8.

1717 Aug. Vind. c. n. Germ. Eman. Sinceri. 8.

— Roterod. c. vers. et notis Dacieriæ, additis iconibus ex ant. Ms. Bibl. reg. 3 Voll. 8.

1718 Amstel. c. locis parall. et indice formul. cura Dan. Hoogstratenii. 12.

1721 Minelliana. Amstel. 12.

1723 Londin. in usum Delph. 8.

— Cantabrig. 12.

*1724 Amstel. c. vers. et notis Dacieriæ ap. R. et G. Wetstein. 3 Voll. 8.

— Londin. ad exemplar Faërn. a P. Victorio editum 1565. summa fide recens. additis Faërni emendd. cura Franc. Hare. 4.

— Amstel. 24.

1726 Veneta Jos. Juvencii. 12.

— Gallicam versionem novam dedit in Anglia Car. Hennebertus (Lengii edit. secutus et Bentl. emendd. impugnans) Londini. Versio minus castigata habetur, quam Dacieriæ.

— Cantabrig. ex rec. et c. n. R. Bentleii, additis G. Faërni. 4. Accedunt Phædri fabb. Æsopp. Publii Syri et aliorum vett. sententiæ.

*— Hagana ap. Petr. Gosse, ad fidem 12 amplius Mss. et plusculärum op. notæ edd. recensitæ et Comm. perp. illustratæ. Acc. interpretes vett. Æl. Donatus, Eugraphius, Calphurnius, &c. additis obss. porro Fr. Lindenbrogii in Ter. et Don. Demum indices locupletissimi curavit Arn. Henr. Westerhovius. 2 Tom. 4.

— Lips. Minellii. 12.

*1727 Amstel. Bentleii altera, denuo recensita, ac Ind. ampl. rer. et verb. tam in textum, quam in notas aucta. cur. Westerhov. 4. ap. Wetsten.

1728 Hagana c. n. Westerhovii in comp. redactis in usum juvenum. 8.

1732 Hagana ap. Isaac van der Kloot, c. interpr. Don. et Calph. et Comm. perp. curavit A. H. Westerhovius. 8.

1733 Francof. c. vers. Dacieriæ. 2. Voll. 8.

1734 Hamburg. Dacieriæ ap. van der Hoeck. 3 Voll. 12. Editio a mendis edd. Wetsten. repurgata.

1735 Londin. c. vers. Anglica notisque Crit. ap. J. Wood. 3 Voll. 12. auctore Spence. Edit. elegans, sed non satis accurata.

— Aug. Vind. c. n. Germ. Sinceri. 8.

1736 Urbin. sumtibus Hier. Mainardi, Latine e rec. maxime Heins. c. figg. person. e Cod. Vatic. accurate expressis, (quas ex eod. Codice jam descriptas dederat Christoph. Henr. a Berger)

et vers. Ital. numeris astricta poëticis auct. Nic. Fortiguerra. Fol. Editio magnifica.

1737 Romana ex ed. M. A. Giacomelli, ap. Pagliarin. 8.

— Amstel. Bentleii III. 4.

1738 Lips. ad modum J. Minellii. 12.

1739 Londin. Jo. Stirling.

1740 in corp. poët. Latin. cum Ital. versione editorum Mediolani T. XIX. et XX.

1741 Hafn. c. n. Minell. 8.

1742 Glascov. ex rec. Westerhov. et ad fidem XII. amplius Mss. et pluscularum opt. edd. 8.

1745 Hagana Westerhovii minor ex illa 1732. repetita 8.

*1749 Berolin. cur. J. P. Millero, sumt. Ambr. Haude et C. Speneri. 8.

1751 Londin. c. varr. lectt. et figg. ap. J. et P. Knapton et G. Sandby, 8. 2 Voll. Editio elegans et sumtuosa.

— Londin. c. varr. lectt. ap. eundem. 12. 2 Voll.

1753 Paris. c. varr. lectt. e Mss. et erud. Comm. desumtis, ac figg. ap. La Loup et Merigot. 2 Voll. 12. Il y a dans cette belle edition, qui fait suite aux auteurs Latins imprimés chez M. Barbou 7. figg. 30. vignettes et 30. culs de Lampes.

1754 Amstel. Wetsten. c. vers. et notis Dacieriæ. 3 Voll. 12.

— Aug. Vind. c. n. Sinceri. 8.

— Paris. ... expurgatæ c. notis J. Juvencii ap. Barbou. 12.

1762 Francof. c. n. Germ. Sinceri. 8.

— Halæ. 12.

1763 Paris. c. n. Juvencii ap. Brocas. 8.

1765 Londin. The Comedies of Ter. translated into familiar blank verse by George Colman. 4. Versio poëtica gratiosa multum. (Ipse auctor Anglis hodie ante alios poëtas placet.) Repetita 1770. 8.

1767 Romæ. P. Ter. Afri Comœdiæ ex rec. D. Heinsii collata ad antiquissimos Mss. Codd. Bibl. Vatic. cum variantibus lectt. larvis et personis depromtis ex eisdem Codd. et Italica versione: recensuit, notasque, antiquam artem comicam et nonnulla antiquitatum Romanarum monumenta illustrantes, addidit Car. Cocquelines, impensis Roisechii, bibliop. et typogr. in foro Agonati, volumina duo. Fol. magn. Editio sumtuosa. cf. Klotzii Acta liter. vol. VI. p. I. n. 1. Versio est Fortiguerræ, quam habet Maynar-

diana 1736. Urbini edita. Et videntur eædem laminæ adhibitæ, quæ dictæ editioni jam inserviere.

1774 Lips. ex rec. Lindenbrogii, c. ejusd. Mss. lectt. et Obss. atque Don. Eugr. et Calph. Comm. integris. Acc. Bentl. et Faërni lectt. ac conjecturæ omnes, sed in comp. redactæ, item Westerh. in Scholiastas lectt. ac conjecturæ, quibus et suas aspersit M. J. Car. Zeunius, adj. Indd. in Don. Bentleii in Ter. et Zeunii in scriptores in Schol. obvios. 2 Voll. 8. Editio in quam priorum bona congesta, eoque commendabilis.

— Norimb. 12.

Ætatis hujus editiones sunt 58.

Hactenus Bipontini. Editionem principem (quæ ab iis vocatur) anno annumerant 1469. sed, cum Harius annum manu appictum putet, sine anno potius accipienda videtur; eoque magis ista editio sub dubio esse debet, quia secundum Chevalier d'Elci non pauciores quam quindecim editiones antiquæ, quarum ipse duodecim possedit, sine anno numerandæ sunt. Vix igitur statui potest quænam inter eas sit editio princeps, neque est hujus loci perquirere. Si quis vero hanc rem curiosius velit scrutari, consulat Harles. Introd. in Notit. Lit. Rom. ejusdem Suppl. ad Brev. Notit. et Biblioth. Spencer. vol. II. p. 400. sqq. Si quis etiam petat argumentum, quod editionem, secundum Bipontinos, 1470. nullam aliam esse quam editionem 1481. a Bipontinis supra notatam, statuat, adeat eandem Biblioth. Spencer. vol. II. p. 402. not.

Variæ editiones Mediolanenses evulgatæ sunt sæc. XV. quarum nonnullæ effugisse videntur Bipontinos, nempe a. 1472. fol. et 1492. et 1496. fol. cum comment. Ælii Donati, per Ulderic Zeinzeller; alia etiam typis Zeroti 1481.

Terentius, s. a. l. et nomine impressoris, 4to. Biblioth. Spencer. Duæ vel tres aliæ editt. in celebri hoc Museo, ut

apparet, videndæ sunt, quæ Bipontinos effugerunt. Ex his unam omnes Bibliographi prætermiserant, s. a. sed circa 1472. impressam et evulgatam per Faustum et Schefferum, continentem folia centum, in forma maxima.

Terentius, s. a. Paris. fol. excus. a Gering Crantz et Friburger. Hæc editio inter rarissimas habetur.

Una est editio a. 1475. s. l. et typographi nomine, fol. min. mentione digna, eo quod Politianus id exemplum contulit (a. 1491.) cum codice valde antiquo, a Petro Bembo ei commodato, et quod annotationes et emendationes Politiani autographæ ibi reperiuntur. Fossius Cat. Bibl. Magliab.

Terentius, Taurini 1478. fol. per Jo. Fabri Lingonensem. Ibid. 1483. et Paris. 1496. et ibid. cura Jo. Philippi 1499. 8vo. et Lugd. per Jo. de Vingle 1497. 4to.

Terentius, impress. Parmæ 1481. a Genexio del Cerro, fol. Rara admodum est hæc editio. In Colophone: 'Impressum Parmæ per me Genexium del Cerro, anno Nativitatis Domini MCCCCLXXXI. pridie Kl. Augusti, regnāte illustrissimo Principe Galeazeo Maria Duce Mediolani.'

Terentius, Romæ 1482. 4to. Harles.

Terentius, Brixiæ, per Britannicum Brixianum, 1485. fol.

Terentius in Andria. Sub finem in Colophone sic legitur: 'Hic finitur Comœdia sexta et ultima impressa per Ricardum Pynson manentem extra Barrā novi Templi Lond. A. D. 1497.' Hic liber continet omnes Terentii Comœdias; et primus est auctorum classicorum omnium, qui Latine vulgati fuerunt in regno Britanniæ. Effugisse tamen videtur Palmerum in Hist. Typograph. p. 352. sq.

Terentius cum comment. Donati, Guid. Juvenalis, et Jo. Calphurnii, Lond. ap. Ric. Pynson, 1497. 8vo.

Editiones XX. Venetas sæc. XV. numerant Bipontini; Panzer contra (Annal. Typogr.) circa XXVIII.

Vulgaria quædam abs Terentio in Anglicanam linguam traducta, Londoniis impressa per me Gulielm. Faques Normannum, sine a. 4to. sed sub init. sæc. XVI.

Terentius, cum Guidonis Juvenalis et Iodoci Badii explanationibus. Lugd. 1506. 4to. maj.

Terentius, cum L. Victoris Fausti de Comœdia libello, Venet. 1511. 8vo. In Mus. Brit.

Terentius sexies editus est Argentorati intra annos 1511. et 1532. Vid. Panzer. Ann. Typogr. vol. VI. et Harles. Suppl. ad Brev. Not. Lit. Rom. vol. I.

Terentius Lugd. 1513. in metricis divisionibus.

Recusa est Juntina ed. Florent. 1517. 8vo.

Editioni Moguntinæ, Aldinæ repetitioni, non recte apponitur a Bipontinis annus 1521. Legi debet 1520. 8vo.

Terentius, Cæsar-Augustæ 1524. 4to. cum præf. Georgii Coci. Vid. Specimen Biblioth. Hispano-Maiauan.

Terentius, cum scholiis Donati, Asperi, et Cornuti, et cum annotationibus Joan. Rivii, evulgatus est Brixiæ, 4to. 1536.

Le grant therēce en Francoys tant en Rime que en Prose, nouvellement imprime a Paris, M.D.XXXIX. Hic liber multa præbet invitamenta, abundans ligneis figuris, affabre descriptis. Exemplar extat in Museo Britannico.

Terentii Andria omni genere interpretationis facilior effecta a Carolo Stephano. Lovan. 1547. 8vo.

Terentius, Lugd. Bat. 1549.

Terentius, ab Ant. Goveano, Par. 1553. 4to. In Mus. Brit.

Terentius, Venet. 1556. 4to.

Terentius Venet. ap. Jo. Mariam Bonellum, 1563. fol.

Anglica versio a Mauritio Kyffin, Lond. 4to. 1588.

Terentius Cantabr. 1589. 24mo.

Terentius Lond. 1592. 4to. typis Roberti Robinson.

Publii Terentii Comœdiæ sex. Ex officina Roberti Robinson, Lond. 1597. 12mo. cum privilegio regiæ majestatis.

Terentius Italice versus a Christophoro Rosario. Romæ 1612. 12mo.

Terentius, Basil. 8vo. 1616.

Terentius, Lat. et Angl. per Ric. Barnard. 1641.

Terentius, Lond. 1667. 12mo.

Terentius cum notis Joh. Minellii, Cantabr. 1676. 1691. Lond. 1708. 1730. 1757. 1805. 12mo.

Terentius Anglice, a diversis interpretibus, Lond. 1694. 8vo.

Publii Terentii Afri Comœdiæ ad optimorum exemplarium fidem recensitæ. Accesserunt variæ lectiones quæ in libris Mss. et eruditorum commentariis notatu digniores occurrunt. Editio altera. Cantabrigiæ, typis Academicis, 1701. 12mo.

Terentius ex recensione Heinsiana, Dublin. 1709. 8vo. et Edinb. 1731. 12mo.

Terentii Comœdiæ, &c. ex recensione Mich. Maittaire. Lond. 1713. 1729. 1762. 12mo.

Comœdiæ sex, cum Jo. Minellii notis, Lond. 1719. 8vo. 1758. 12mo.

Francisci Harii editio, quam in 4to. 1724. memoraverunt Bipontini, repetita fuit emendatius Lond. 1725. 4to.

Editio Bentleiana repet. Amst. 1728. 4to. Lips. 1791. 8vo.

Editio in usum Delphini repet. Lond. 1731. 1769. 1776. 1785. 1805. 1816. 8vo.

Versio Anglica Terentii Comœdiarum, cum textu Latino, et Tractatu Critico. Per Tho. Cooke, 1734. 8vo. 3 vol. Repetita cum Latino textu, 1749. 1755. in duobus voluminibus, 12mo.

Terentius cura Ric. Spenceri, Lond. 1734. 8vo. iterum ibid. 1764. 8vo.

Terentii Comœdiæ, typis Brindley, 1744. 18mo.

Terentius cura Joh. Hawkey, Dublin. e Typogr. Acad. 1745. 8vo.

Terentii Comœdiæ, 3 tom. 8vo. Amst. et Lips. 1747.

Terentii Comœdiæ in Anglicam prosam versæ, Lond. 1752. 12mo. a Gordon.

Terentii Comœdiæ, Amst. 1755. 24mo.

Terentii Comœdiæ ad fidem optimarum editionum impressæ. Edinburgi ap. Hamilton, Balfour, et Neil, 1758. 8vo. Secuta est hæc editio Westerhovianum textum plerumque, Bentleii lectiones interdum recipiens.

Comœdiæ Terentii tres, Adelphi, Eunuchus, et Andria, in usum scholæ Etonensis, Lond. 1768. 8vo.

Terentius Lat. et Fr. avec des notes par l'Abbé Le Monnier. Paris 1771. 8vo. 3 voll. Hæc versio apud Gallos multum æstimatur.

Publii Terentii Afri Comœdiæ. Birminghamiæ: typis Johannis Baskerville, 1772. 4to. Textus nudus nitidissime impressus.—Ibid. eod. a. 12mo. maj.

Editio Gronoviana, cum notis integris Variorum, Donati, Eugraphii, Faërni. Birminghamiæ 1776. 12mo. et 4to.

Terentius ex recensione Lindenbrogii, cum variis lectionibus codicis Jenensis, et aliquot editionum antiquarum, notisque Variorum, accurante M. Jo. Georg. Lenz, Jenæ 1780. et deinceps, 8vo. 6 tom.

Editio cum versione Gallica et notis Annæ Dacier repetita est Hamb. 1782. 12mo.

Terentius ex recensione Lindenbrogii, cum variis lectionibus et notis selectis Variorum, cura Lenz, Jenæ 1785. 8vo. 2 voll.

Terentius cum notis veterum scholiastarum, Westerhovii, et aliorum, studio Gudmundi Magnæi (Islandici), qui et multa de suo adjecit. Accedit index verborum et phrasium. Hafniæ, 1788. 8vo. 2 voll.

Inter pauca classica quæ Lusitania præbet, hæc notanda est Terentii interpretatio, cui tit. As primeiras quatro Comœdias de P. Terentio Aphricano, traduzidas do Latino en verso solto. Portuguez por Leonel da Costa dodas a luz com e texto Latino eo fronte por Forge Berthrand, merador dos libros em Lisboa. Pars I. Lisb. 1788. Pars II. ib. 1789. Vixit Leonel da Costa ab a. 1670. ad a. 1746. Hæc Lusitanica versio, quæ latuerat in cœnobio usque ad initium sæc. XVII. multam laudem tulit in Neue Biblioth. der

Schönen Wissenchafften, vol. LI. P. 2. 1794. p. 328. sqq.

Terentii Comœdias recensuit, perpetuamque annotationem et Latinitatis indicem adjecit M. Benj. Schmieder, Gymn. Halensis Luther. rector. Halæ 1794. 8vo. In hac editione vir doctus interdum recipit lectiones Bentleii, interdum Westerhovii : sæpe autem, lectionibus utriusque rejectis, suum secutus est judicium. Multas illustrationes et criticas observationes profert, quas separatim in singulas comœdias, Germanice versas, ediderat ab a. 1790. ad a. 1793.

Vir doctus Car. Aug. Bœttiger novam editionem promisit, et laudatum specimen dedit, Lips. 1795. 8vo.

Terentii Comœdiæ ad fidem optimarum edd. recensitæ a Brunck. Basil. 1797. 4to.

Terentii Comœdiæ VI. ad optimas editt. collatæ, studio et cura J. J. Bellermanni. Erford. 1803. 8vo.

Publi Terenti Afri Comœdiæ. In usum elegantiorum hominum edidit Fridericus Henricus Bothe, Magdeburgensis. Accedit icon Comici in æs incisa. Berolini, 1806. 8vo.

P. Terentii Afri Comœdiæ sex. Textum ad fidem codicis Halensis antiquissimi, criticis nondum cogniti, edidit, variam editionum lectionem annotavit, scholia vulgatis diversa ex eodem codice descripsit, et cel. Ruhnkenii Dictata in Terentium, necdum typis impressa, adjecit D. Paulus Jacobus Bruns, Philosophiæ Professor P. O. in Acad. Halensi. Halæ, 1811. 8vo. 2 voll.

Terentii Comœdiæ ad optimorum librorum fidem accurate editæ, Lips. 1813. 18mo.

Publii Terentii, Afri, Comœdiæ sex, ad fidem editionis Westerhovianæ concinnatæ. Lond. 1815. 18mo. Eadem ed. recusa ibid. 1819.

His adjiciantur codicis pervetusti, picturis ornati, multas probas lectiones et scholia continentis, *Specimina*, quæ Angelus Maius publici juris fecit, una cum Plauti Fragmentis, ex eodem codice palimpsesto bibliothecæ Ambrosianæ

Mediolanensis erutis. Mediol. 1815. typis regiis. Eadem etiam illustravit Frid. Osanius Vimariensis in libro multum commendato, cui titulus, Analecta Critica, poësis Romanorum scenicæ reliquias illustrantia. Berol. 1816. 8vo. maj.

Publii Terentii Carthaginiensis Afri comœdiæ sex. Textum recensuit, et notulis aliquot Anglice scriptis illustravit D. B. Hickie. Accedit Index Latino-Anglicus. Eblanæ, 1818. 12mo.

P. Terentii Carthaginiensis Afri Comœdiæ sex, ex recensione Frid. Lindenbrogii, cum ejusdem Mstorum lectionibus et observationibus, atque Ælii Donati, Eugraphii, et Calpurnii commentariis integris. His accesserunt Bentleii et Faërni lectiones ac conjecturæ omnes, sed in compendium redactæ; item Westerhovii in scholiastas lectiones ac conjecturæ; quibus et suas adspersit M. Jo. Car. Zeunius. Adjecto indice in Donatum et Terentium locupletissimo. Insuper addita sunt cel. Ruhnkenii Dictata in Terentium, necnon selectissimæ virorum doctorum Annotationes. Lond. 1820. 8vo. 2 voll.

P. Terentii Afri Comœdiæ. Ad codices Mss. et optimas editiones recognovit, varietate lectionis, commentario perpetuo, et indice verborum instruxit Frider. Christ. Gottl. Perlet. Accedunt variæ lectiones trium codicum Guelferbytanorum, nunc primum collatorum, excerptæ. Lips. 1821. 8vo.

Ut Terentii editiones sunt pæne infinitæ, sic etiam Versiones abundant. Quædam jam datæ sunt; plures possint enumerari: inter quas versio est Germanica a Valentino Bottzio, a. 1567. 8vo. et Petroburgi 1782. 8vo. Kindervateri Jen. et Lips. 1799. 8vo. Neide (Lips. 1784. 1787. 8vo.) et Roosi, 2 partt. Giessæ 1794. 1795. 8vo. Terence in English, s. a. et l. sed circa annum 1520. Lond. 8vo. ap. J. Kastel. Andria, &c. per Maur. Kyffin, Lond. 1588. 4to. et opera Ricardi Bernardi, Cantab. 1598. et Caroli Hooke, Lond. 1670. 1676. 8vo. Andria et Eunuchus Anglice, a T. New-

man, Lond. 1627. 12mo. Des Comedies de Terence trad. en François, par le Ch. Hennebert, avec quelques remarques. A Cambridge, dans l'imprimerie de l'Université, 1726. 8vo. Terence's Comedies made English, with his Life, and some Remarks at the end. By Mr. Lawrence Echard and others. Revised and corrected by Dr. Echard and Sir R. L'Estrange. The ninth edition. Lond. 1741. 12mo. Ter. Lat. et Angl. cum notis a Thoma Cooke, 1749. 2 voll. 12mo. Ter. Lat. et Angl. cum notis a Samuele Patrick, Lond. 1745. 2 voll. 8vo. repet. ibid. 1750. 1759. 1767. Lond. 1768. 8vo. cum notis D. R. Schomberg. Gallica versio Daceriæ sæpe versa fuit Belgice et Germanice. Terentius Anglice, fol. 1814. Terentii Andria Anglice, Lond. 1818. 12mo. Vide plura in Harlesii Introd. p. 224. Not. Brev. p. 98. et Suppl. Terentii sex Comœdiæ in sermonem prosaicum Gallice versæ ab Anonymo. Par. 1583. 8vo. Antwerp. 1566. 8vo. per Jo. Bourlier. Paris. 1584. per J. Bourle. Per Mich. de Marolles, cum notis et textu Lat. Par. 1659. 2 voll. Versiones singularum comœdiarum Terentii Gallice abundant. Italicæ versiones numerandæ sunt, quæ sequuntur, Italica Versio da Christophoro Rosario 12mo. Romæ, 1612. Terentii Comœdiæ, Italicis versibus (a Nicolao Fortiguerra) cum personarum figuris, &c. Urbini 1736. notatur a Bipontinis, non vero le Comedie de Terenzio, tradotte in Versi, da Nic. Fortiguerra col. testo Lat. Venezia 1774. 8vo.

Variæ sunt editiones singularum Comœdiarum Terentii, inter quas eminet Andriæ editio cum animadversionibus Ge. Wolfg. Augusti Fischeri. Altenb. 1799. 8vo. Dedit etiam versionem ejusdem Germanicam. Ibid. 1800. 8vo. Addas etiam Glycerium von Andriæ, Savon. 1738. 8vo. Andria Rythmicis Germanicis composita, per H. Kant. et scholiis illustrata per T. Agricolam, Wittenb. 1602. P. Terentii Afri Andria, Adelphi, et Hecyra, cum notis Willemoti, Lond. 1713. 8vo. Et Comœdiæ tres, Andria, Eunuchus, et Adelphi, sine notis, Lond. 1767. 8vo.

Adelphi Terentii, in versu heroico, cum notis, per translatorem. 1775. 8vo. Terentii Heautontimoroumenos et Adelphi, Anglice versæ, cum observationibus in versionem Anglicam Colmanni. Oxon. 1777. 8vo. Terentii Andria in Anglicam prosam versa, cum notis criticis et explicatoriis, a G. R. Goodluck, jun. Lond. 1820. 8vo.—Sunt etiam aliæ multiplices singularum comœdiarum editiones, tam exteræ quam Anglicæ, tam veteres quam recentiores, quas hic memorare longum esset.

Inter Terentiana quædam sunt quæ ab editoribus, juvenum moribus consulentibus, (quod vocant) *castrata sunt*. Ex hoc numero est, Pars Campianæ Classicorum Latinorum Encyclopædiæ ea quæ longiora excerpta ex Andria, Adelphis, Phormione, et Eunucho exhibet, iis quæ sanctitati puerorum nocitura viderentur recisis, cura Jo. Henr. Aug. Schulze, Brunsv. 1790. 8vo. ne dicamus de Terentio Christiano, seu Comœdiis sacris sex, et Terentiano stylo conscriptis a Cornelio Schonæo Goudano. Colon. 1614. 8vo.

Inter Terentiana notanda sunt quædam Miscellanea; tale est, Stendal, 1794. 8vo. cum tabulis æneis, quod continet, præter Fragmenta quædam Ennii, Pacuvii, Cæcilii, Attiique, Plauti etiam Captivos, Terentii Heautontimor. et Senecæ Herculem Furentem. Terentii Andriam, ex recensione Bentleii, edidit G. W. A. Fickenscher. Attenb. 1799. 8vo.

Flores etiam Terentii a Nicol. Udal collecti, ex tribus prioribus Terentii Comœdiis. Londini, per Thomam Berthelet, 1532. 12mo. et sæpe repet. Nova Editio aucta, ab J. Higgins, flosculis ex reliquis tribus comœdiis. 1581. 8vo. Sentences from Terence, Lond. 1560. 8vo.

Scripserunt de Vita Terentii, Suetonius in Libro Donato perperam ascripto, Fabricius in Biblioth. Lat. Vossius de Poëtis Latinis, p. 9. Harlesius, Crusius, in Vitis, Anglice scriptis, poëtarum Latinorum, vol. II. Auctor Biographiæ Classicæ, vol. I. Edmondus Burtonus, (nuper Trin. Col. Cantab. Socius,) in Observationibus in Charactera et Scripta Terentii. Præcepta etiam Artis Pædago-

gicæ, ex Terentio petita, Dissertatione Philosophico-philologica publice defendit Joh. Gottlobt Græsse Philosoph. D. Lycei Viteberg. Conrector. Vitebergæ. 1800. 4to.

Inter alia multiplices Tractatus de Terentio numerentur sequentes: De Bembino Libro, de Virgilii Culice, et Terentii Fabulis. E Codd. emendantur in hoc libro multa Terentii loca. Emendationes eædem occurrunt etiam in Editione Terentii, Par. 1552. fol.—Defensio docendi Terentium in Schola Exonensi, Exon. 1719. 8vo.—Ampla et simplex Descriptio versus Latini et metricarum compositionum varii generis, et præsertim metrorum enarratio. Secunda editio, revisa et emendata. Lond. 1799. 12mo.—De modulatione Comœdiarum Terentii in Roberti Whytintoni Lychfeldiensis secunda Grammaticæ parte; de syllabarum quantitate. Lond. per Winken de Worde. 1515. 1524. 4to.—Multa de metro Terentiano scribit Christ. Wassius in tractatu de Legibus et Licentia veterum Poëtarum. 1687. 4to.—Petri Lagnerii Sylloge et Compendium insignium Sententiarum Terentii, &c. Oxon. 1704. 8vo.—Amplum in Terentii Andriam Commentarium vulgavit Fr. Chr. G. Perlet. Ronneb. 1805. 8vo. Quædam nitide, more suo critico, dedit Ric. Hurdius, Episc. in Commentario suo et notis in Horatium; alia acute Aug. Bened. Wolff, qui Bentleii conjecturas examinavit, et lectiones quasdam emendavit, in tract. edit. Ruben. 1811. 4to. et etiam Ruhnkenius in, 'Dictata' in Terentium, quæ plenius et emendatius editurus erat Car. Frid. Heinric, et cujus specimen dedit Gurlitt, Hamb. 1817. 4to. Hermanni Dissertatio de R. Bentleio ejusque editione Terentii, Lipsiæ 1820. 4to. privatim distributa est.

Ex his breviter dictis judicabit lector, quanta sit Terentii editionum copia: pæne est infinita, nec versionum seges est parca. Qui plura velit, consulat Fabricii Biblioth. Lat. Harlesii Introd. ad Rom. Lit. et Suppl. Kluglingi Addit. ad Brev. Not. &c. et Brunet Manuel du Libraire.

Quod ad versiones spectat, de Germanicis consulat

Harles. Suppl. ad Brev. Notit. &c. vol. I. II. de Italicis Biblioth. degle Autori vulgarizzati Tom. IV. p. 105. seqq. de Gallicis Brunet Manuel du Libraire, et de Britannicis Bruggemannum.

RECENSUS CODICUM MSS.

P. TERENTII AFRI

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

In Museo Britannico.

In *Biblioth. Reg.* 15 A. VIII. est codex valde antiquus, qui continet, inter alia classica, Publii Terentii Afri Comœdias. Quiddam deficit in Phormione, nempe in Scena prima Actus tertii. Membran. circa sæc. XI.

15 A. XI. Terentii Comœdiæ. Codex chartac. valde antiquus, nempe sæc. XI. Nitide scriptus, sine gloss. aut notis.

15 A. XII. Comœdiæ Terentii. Codex membran. valde antiquus, sæc. X. cum notis marginalibus.

15 B. VIII. Comœdiæ Terentii, sæc. XV.

In *Biblioth. Harl.* N. 2455. est cod. chartac. sæc. XV. sine gloss. aut comment. qui Terentii Comœdiis, cum Vita ejus a Donato, subjuncta habet Hexametra quædam, Epigramma, et Fragmentum.

N. 2456. Codex est Terentii partim chartac. partim membran. Textus scribitur sine versuum distinctione. Pauculas habet annott. Nitide scriptus, sed quiddam mutilus, sæc. XV.

N. 2475. Codex est chartac. illumin. sæc. XIII. continens, inter alia classica, Publii Terentii Afri Vitam, sed initio carentem, et sex ejusdem Comœdias, sine versuum distinctione scriptas.

N. 2496. Codex chartac. sæc. XV. cum paucis annott. ad duas primas Comœdias.

N. 2524. Codex membran. illumin. sæc. XIII. continens Vitam et Comœdias Terentii. Sine gloss. aut notis.

N. 2525. Codex membran. sæc. XIV. continens sex Comœdias Terentii cum gloss. interlineari, et notis marginalibus. Præfigitur Vita Terentii, et subjungitur, 'Fr. Petrarchæ Exaratio, quis Terentius iste fuerit.'

Codicum Terentii magna copia est. Præter hos jam dictos, Biblioth. Harl. complectitur octodecim alios diversi characteris et pulchritudinis.

Inter Codices *Burneianos* sunt septem Terentii, N. 261. sqq. quorum paucæ quædam paginæ collatæ sunt vel ad editionem Ricardi Bentleii, recusam Amstelodami 1727. vel ad paginas editionis Westerhovianæ, Hagæ-Comitum editæ 1726.

Terentius, Par. 4to. cum notulis Mss. Ricardi Bentleii.

Terentius ex recensione Fabri, cum notulis Mss. R. Bentleii.

Terentius 12mo. cum plurimis notis Mss. Hæc ed. sine titulo est, sed plane non antiqua. Olim fuit Antonii Askew, M. D.

Codices Oxonienses.

In *Biblioth. Bodl.* vetus est codex Terentii Comœdiarum. Quinque etiam alii codices ejusdem bibliothecæ numerantur, quibus addatur alius inter *Ashmol.* Horum præcipuæ variæ lectiones videndæ sunt, manu scriptæ, in ed. sine a. et l. olim Askeuii, nunc in Museo Britannico, quem nos alibi notavimus.

Inter codd. Mss. et impressos cum notis Mss. olim *Dorvillianos:* X 1. 1, 19. Terentii Comœdiæ. Cod. membr. ff. 145. in fol. Catal. Gaisford.

X 1. 1, 20. Terentii Comœdiæ. In fine: 'Jacobus de machariis venetus scripsit in civitate Senap. MCCCCLXI. Octobris.' Codex membr. ff. 131. in fol. Catal. Gaisford.

X 1. 5, 8. Terentii Comœdiæ sex, cum scholiis. In fine: 'Transcriptus est ab exemplari B. laurentii de monacis crete cancelarii. secundum modum metrorum reductus. sicut fuit compositus, quam potui conrecte.' f. 1—142. Codex membr. in 4to. min. Catal. Gaisford.

X 2. 4, 23. P. Burmanni Commentarius in Terentii Andriam, Eunuchum, et Heautontimorumenon. Ms. pp. 401. in 4to. Catal. Gaisford.

X 2, 6. 29. Terentius Glareani. Venetiis ap. Melchiorem Sessum 1543. 8vo. In summo p. 9. scr. 'Baccii Valerii κτῆμα καὶ τῶν φίλων.' Ibid. ad argumentum metricum Andriæ: 'Ego Angelus Politianus contuleram codicem hunc cum venerandé vetustatis codice majoribus conscritto litteris quem mihi utendum commodavit P. Bembus—observavi autem quod consuevi ut ad unguem escriberem et qué plane mendosa videbantur; erat enim liber inversus digestus pene litteris simillimis earum quibus et pisané pandecté et virgilianus Palatinus codex est esaratus ipse etiam Bembus operam suam in conferendo commodavit.' Vide Victorium V. L. IX. 15. et Præfationem Caroli Cocquelines p. iii. ad suam Terentii ed. Romæ 1767. 2 tom. fol. Catal. Gaisford.

X 2. 6, 30. Terentius ap. Elzevir. 1635. 4to. cum Ms. an. 1441. a Gisb. Cupero collatus. Catal. Gaisford.

X 2. infr. 2, 1. Notæ sive VV. LL. in Terentium. 1. Collatio cum cod. scripto 1461. pp. 48.—2. Collatio cum cod. cum Scholiis: pp. 195.—3. Notæ Mss. in Terentium ex ed. R. Steph. 1529. pp. 84. Ms. Strackhovii in 4to. Catal. Gaisford.

Inter Codices E. D. Clarke, codex membran. pulcherrime exaratus, in 4to. min. In fine: 'Explicit Echirra Comœdia sexta et ultima, quæ secundum quosdam est quinta, Phormio autem sexta.—Scriptus fuit manu Gherardi Johannis Delceria civis et notarii Florentini A. 1466.'—'Nescio quis,' ait doctissimus editor Catalogi, 'male sedulus ultimum c, quo codici suo major accederet auctori-

tas, scalpello abraserat, ita tamen ut ejus etiamnum planissima extent vestigia.'

Codicibus Bodleianis etiam adjiciendus est cod. membr. 4to. maj. Terent. Comœd. continens, sine gloss. et annot. 'Singulis fere paginis sunt figuræ larvatæ, ad partes ibidem actas accommodatæ, et a manu delineatæ. Deficit in Phormione Act.v. sc. 6. sub l. 13. 'homo, hominum *ornatissime,*' quod in codice legitur *honoratissime.* Autographum cl. Porsoni notandum est in rasa pagina, sub initio, indicans, quod ante pag. 235. 6. fol. unum continet Prisciani Tract. de Metris Comicis. Præfixa sunt hæc verba: 'Egregium hunc librum Bibliothecæ Bodl. dedit vir spectabilis Nicolas Trevile Lambton de Hardwicke in agro Dunelmensi Armiger, A. D. 1704.'

Inter libros, manu exaratos, numerandæ sunt etiam Joh. Frederici Gronovii NOTÆ, olim cl. viri Edvardi Bernardi. Impressæ Oxon. in Theatro Sheldoniano. 8vo. 1750.

In *Coll. Magdalensi*, Terentii Comœdiæ cum scholiis. Præmissa est Præfatio Francisci Petrarchæ, Epitaphium Terentii, 'Natus in excelsis,' &c. et Argumenta in omnes Comœdias. Ante Phormionem et Hecyram adjecta alia Argumenta in omnes Comœdias. Ad finem iterum descriptum est Epitaphium. Membran. illum. sæc. XV. Hæc debemus doctissimo hujusce Collegii Præsidi.

In *Coll. Corp. Christi*, ubi multi et pretiosi codices asservantur, sunt Comœdiæ Terentii in cod. membran. scripto a. 1450. 4to. Sub finem: 'Explicit Terentii, Poëtæ Comici, Viri clarissimi, Comœdia sexta et ultima feliciter.' Bonus censetur hic codex.

In *Coll. S. Joannis* codex est Terentii membran. pulcher, illumin. cum scholiis. Sub initio scribitur, A. D. 1477. Præfigitur: 'Ex dono Gulielmi Laudi, sacræ Theologiæ Doctoris, et ejusdem Collegii socii. A. D. 1610.'

Ibidem est alius codex Terentii membran. pulcher, illumin. In primæ paginæ margine scribitur: 'Sum Benj. Jonsoni Liber.' Sæc. XV.

Coll. Baliol. codicem possidet, Terentii Comœdias cum aliis manu scriptis miscellaneis continentem. Mutilus est usque ad medium sc. secundæ act. secundi: alias est integer et pulchre exaratus. E codicibus est quos Grayus, Episcopus Eliensis, secum ex Italia tulit; sæc. XV. Hæc nobiscum benigne communicavit Reverendus hujusce Collegii librarius.

Canonici Lat. 94. Terentii Andria et Heautontimor. cod. chart. sine gloss. interlin. aut annott. marginal. sub finem utriusque comœdiæ: 'Calliopius recensui.'

Canonici Lat. 95. Donati Grammatici Comment. in Terent. Chartac. sæc. XV. cum paucis variis lect. et annott. Sub finem: 'Donati Grammatic. Comment. in Phormionis Comediam feliciter explicit.'

Canonici Lat. 96. Terent. Afri Comœd. Cod. script. Florent. 1419. Cum multis annott. marg. sub finem singularum Comœdiarum. Sub finem vero codicis hæc verba: 'Scripscit (sic script.) presbiter guilermus de regno. laus sit Deo et omnibus sanctis.'

Canonici Lat. 97. Terentii Fragmenta. Cod. chartac. sæc. XV. sine gloss. aut annott. Sub fin. 'Calliopius recensui.'

Canon. 98. Terent. elegant. script. et illum. Sæc. XV. cum annott. marg.

Canon. 99. Terent. Comœd. Cod. membr. nitide script. in manu Italica, sæc. XV. Sine gloss. interl. aut annott. marginal. Sub fin. singularum Comœdiarum: 'Calliopius recensui.'

Inter Canon. sex alii sunt Codd. membran. et chart. plerumque eleganter script. et illum. Horum unus cod. chartac. (a. 1448.) habet gloss. interlin. et annott. marginales.

In *Coll. Oriel.* Annotationes Mss. in duas Terentii Comœdias.

Codices Cantabrigienses.

Bibliotheca *Domus Petrensis* habet unum cod. membran. vetustum et integrum, a Bentleio notatum.

Aula Pembrociensis Terentium possidet cum expositione et notis.

Bentleius, in editione sua Terentii, sæpe commemorat codicem Academicum, at sæpius loquitur non definite, sine ulla ejusdem designatione; est etiam ubi satis confidenter, interdum plus quam satis, codices valere jubet; at quidem codices scripti maculis fœdissimis ipsi non raro scatent.

In *Caii Coll.* codex est membran. 4to. sæc. XI. in quo continentur Terentii Comœdiæ omnes. Deest primum folium. N. 231. Nasmith.

Cod. chartac. forma minori, in quo continentur, 1. Fragmentum libri impressi, cujus titulus : 'Vulgaria Terentii in Anglicanam Linguam traducta, Londoniis impressa in Abchirche lane per me Gulielmum Faques Normannum.'— 2. Collectanea quædam (Mss. sæculo XV. exarata) de Metro et Versu, cum multis versibus, de quibus hæc annotavit Parkerus: 'Hic libellus vilis videri potest; sed nullus liber tam humilis quin ejus aliquis usus esse potest, ut in hoc videre licet artem componendorum carminum qua usi sunt poëtæ posterioris temporis in versibus suis resonantibus: fortasse non facile reperias alibi rationem qua usi sunt.—Hic liber exemplum esse potest ne facile contemnatur scriptum etiamsi facie inculta.' N. 386. Nasmith.

Codex Edinensis.

In *Bibliotheca Advocatorum* apud Edinenses unus est codex scriptus Terentii, membran. 8vo.

Codex Glasguensis.

In *Bibliotheca Universitatis Glasguensis*, ubi multa præclara restant, est unus codex Ms. Terentii, cum notis. Multas exhibet varias lectiones.

INDEX

IN

TERENTIUM.

INDEX

IN

TERENTIUM.

A. Andriam designat, *Eu.* Eunuchum, *Hea.* Heautontimorumenon, *Ad.* Adelphos, *He.* Hecyram, *Ph.* Phormionem.

rat confabulatum He. i, 2. 106 Simulat se arcessi ad rem divinam He. i, 2. 109 Nostra it visere ad eam He. i, 2. 114 In eodem mihi videntur ludo doctæ ad malitiam He. ii, 1. 6 Agedum ad fores He. iii, 1. 35 Ad eam visam He. iii, 2. 4 Ad genua accidit He. iii, 3. 18 Amor me ad hanc rem exercitatum reddidit He. iii, 3. 47 Ad aures sermo mihi accessit tuus He. iii, 5. 32 Porto hoc jurgium ad uxorem He. iii, 5. 64 Corripuit tacitus sese ad filiam He. iv, 1. 3 Credo, ipsum ad me exire He. iv, 1. 6 Qui vidisse eum diceret introeuntem ad amicam He. iv, 1. 36 Animum ad meretricem induxti He. iv, 4. 67 Fingis falsas causas ad discordiam He. iv, 4. 71 Nunquam animum ad malas adducam partes He. v, 3. 38 Ad famem hunc ab studio studuit rejicere Ph. Prol. 19 Voluntas vostra si ad Poëtam accesserit Ph. Prol. 30 Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem Ph. i, 2. 55 Præterierat ad ducendum ætas Ph. ii, 3. 76 Qui prior ad dandum est Ph. iii, 2. 48 Hominem ad forum jussi opperiri Ph. iv, 2. 8 In servitutem pauperem ad ditem dari Ph. iv, 3. 48 Ad restim mihi res rediit Ph. iv, 4. 5 Quod, dum vivat, usque ad aurem obganniat Ph. v, 8. 41

Adaugeo. Ne duritia adaucta sit Hea. iii, 1. 26

Adbibo. Ubi adbibit plus paulo Hea. ii, 1. 8

Addo. Quod tibi dieculam addo A. iv, 2. 27 Mitto omnia : addo istuc Ph. ii, 1. 64 Nisi mihi addit animum Hea. iii, 2. 31 Propter misericordiam addunt pauperi ? Ph. ii, 1. 47 Mercator hoc addebat Eu. i, 2. 34 Hæc tria primum addidi Ad. v, 5. 3 Ut ne addam, quod sine sumtu ingenuam nactus es Ph. i, 3. 16 Neque, præterquam quas amor molestias habet, addas Eu. i, 1. 33 Tantummodo non addat Ph. i, 2. 93 Ut aliquid addant divitioribus Ph. i, 1. 8 Verbum si addideris A. v, 2. 19

Adduco. Adducimus tuam Bacchidem Hea. ii, 3. 70 Mihi ante oculos coram amatorem adduxti ! Eu. iv, 7. 24 Perdidisti istum, quem adduxti pro eunucho Eu. v, 5. 7 Mihi amicam adduxti Hea. iv, 6. 15 Adduxtin' tecum filiam ? Ph. iv, 1. 2 Quem secum adduxit Parmeno Eu. iv, 4. 27 O scelestum Parmenonem ! qui istum huc adduxit Eu. v, 5. 2 Jam ancillas secum adduxit Hea. iii, 1. 42 Hanc secum huc adduxit Hea. iii, 3. 43 Quam Bacchis secum adduxit adolescentulam Hea. iv, 1. 41 Nemon' medicum adduxit ? He. iii, 1. 43 Socer venit : puero nutricem adduxit He. v, 2. 4 Tamen eam adducam A. i, 4. 4 Nunquam animum ad malas adducam partes He. v, 3. 38 Uxorem ejus huc adducam Ph. v, 2. 11 Ad misericordiam ambos adduces cito Hea. v, 2. 42 Turbam domum adducet Ad. v, 7. 15 Eum require, atque adduce huc Ph. ii, 1. 79 Ad me adducito Eu. iii, 2. 50 Sine illum huc coram adducam. Si. Adducas ! A. v, 3. 29 Eo ad Sophronam, ut eam adducam Eu. iv, 7. 38 Missus sum, te ut adducerem Ph. v, 6. 41 Viden' militem secum ad te quantas copias adducere ? Eu. iv, 6. 17 Non mihi per fallacias adducere ante oculos ? Hea. v, 4. 18 Cum fide scortum adducere Ad. v, 9. 8 Ea gratia secum adduxisse Hea. iv, 5. 21 Eo me esse adducturum senem Ph. iv, 2. 9 Quamobrem adductus est ? Eu. v, 1. 10 Tu, Parmeno, huc fac illi adducantur Eu. i, 2. 109 Lesbiam adduci jubes A. i, 4. 1 Inventum tibi curabo, et mecum adductum Pamphilum A. iv, 2. 1 Miles sibi putare adductum ante oculos æmulum Eu. iv, 1. 9 Adducti, qui illam civem hinc dicant A. v, 3. 21

Adelphi. Eum locum sumsit sibi in Adelphos Ad. Prol. 11

Adeo (adverbium). Voltu adeo modesto, adeo venusto, ut nihil supra A. i, 1. 93 Magis id adeo, mihi ut incommodet A. i, 1. 135 Ipsum adeo præsto video A. ii, 5. 4 Aut, si adeo, bidui est aut tridui solicitudo A. ii, 6. 9 Atque adeo in tempore eccum obviam A. iii, 2. 52 Tute adeo jam ejus verba audies A. iii, 3. 47 Idque adeo metuens vos celavi A. iii, 4. 6 Nunquam destitit orare, usque adeo, donec perpulit A. iv, 1. 38 Propera adeo puerum tollere hinc A. iv, 4. 20 Nunc adeo, ut tu sis sciens A. iv, 4. 36 Atque adeo longum est A. v, 6. 13 Reperisse adolescentem adeo nobilem Eu. i, 2. 124 Hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi Eu. ii, 2. 2 Ego adeo hanc primus inveni viam Eu. ii, 2. 16 Meque adeo, qui restiterim Eu. ii, 3. 11 Sive adeo digna res est Eu. ii, 3. 20 Idque adeo visam, si domi est Eu. iii, 4. 7 Usque adeo illius ferre possum ineptias Eu. iv, 6. 3 Et adeo ad te attinere rem ? Eu. iv, 6. 6 Miles, nunc adeo edico tibi Eu. iv, 7. 36 Non

tandum dedisti Ad. iii, 4. 17

Adorior. Tum hunc adoriar hospitem Ph. iv, 2. 15 Adortus jurgio fratrem apud forum Ad. iii, 3. 50 Hiccine me si imparatum in veris nuptiis adortus esset A. iii, 1. 21 Cesso hunc adoriri? Hea. iv, 5. 9

Adorno. Continuo hæc adornant, ut lavet Eu. iii, 5. 34 Ita jam adornabat fugam Eu. iv, 4. 6

Adsum. Thais, ego jam dudum hic adsum Eu. iv, 6. 5 Adsum, dic, quid est? Hea. ii, 3. 108 Dumque adsum, loquimini mecum Ph. iii, 3. 16 Ac non, quia ades præsens, dico hoc Ad. iii, 3. 39 Prope adest, quum alieno more vivendum est mihi A. i, 1. 125 Sed pater adest: cave, te esse tristem sentiat A. ii, 3. 29 In denegando quis pudor paululum adest A. iv, 1. 6 Adest optime ipse frater Eu. v, 2. 66 Ubi est frater? Ch. Præsto adest Eu. v, 9. 20 Pater adest, quem volui Hea. i, 2. 5 Mulier tibi adest, audin' Clinia? Hea. ii, 3. 2 Ipse adeo adest. abi Hea. iv, 5. 56 Geta autem hic non adest Ad. iii, 1. 4 Ecce hic adest senex noster Ad. v, 1. 5 Eccum adest corruptela nostrum liberum Ad. v, 3. 6 Adest Parmeno cum pueris He. iii, 3. 49 Exquire: adest He. v, 2. 17 Herus adest Ph. i, 4. 7 Ille ad defendendam causam adest Ph. ii, 1. 36 Senex adest: vide, quid agas Ph. ii, 2. 32 Phædria tibi adest Ph. iii, 1. 20 Pater adest hic Ph. iii, 3. 8 Ubi vis, dona adsunt tibi a Phædria Eu. iii, 2. 11 Signa ostende. Py. Adsunt Eu. iv, 6. 29 Eccum Dromonem cum Syro, una adsunt tibi Hea. ii, 2. 12 Aderam, cujus consilio ea par fuerat prospici He. iv, 1. 46 Aderam. sed cessas? Ph. v, 6. 18 Tu quoque hic aderas, Phormio? Ph. v, 6. 18 Cum illis una aderat frequens A. i, 1. 80 Neque cognatus quisquam aderat Ph. i, 2. 49 Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem Ph. i, 2. 55 Inter mulieres, quæ ibi aderant, unam aspicio A. i, 1. 91 Risu omnes, qui aderant, emoriri Eu. iii, 1. 42 Abiit: audivi: ego non affui Eu. v, 1. 2 Forte fortuna affuit hic meus amicus Eu. i, 2. 54 Cum in pariundo aliquot affuerunt liberæ A. iv, 4. 32 Jam, inquam, hic adero A. iv, 2. 32 Omitte: jam adero Eu. iv, 6. 27 Continuo hic adero Hea. iii, 1. 96 Nunquam, dum ego adero, hic te tanget Ad. ii, 1. 3 In cognoscendo ipse aderis, Chærea Eu. v, 2. 54 Aderit una in unis ædibus Eu. ii, 3. 75 Jam hæc tibi aderit supplicans Eu. iv, 7. 41 Thais jam aderit Eu. iv, 4. 58 Jam frater ipse hic aderit virginis Eu. v, 2. 52 Pol is quidem jam hic aderit Ad. iii, 1. 6 At pol jam aderit, se quoque etiam quum oderit He. iv, 1. 28 Aderit continuo, hoc ubi ex te audierit He. v, 3. 15 Pater aderit. mihi paratæ lites Ph. i, 2. 83 Jam faxo hic aderit Ph. ii, 1. 78. v, 8. 66 Jam aderunt Hea. ii, 2. 9 Dave: ades. resiste A. ii, 2. 7 Phidippe, ades! audi paucis He. iii, 5. 60 Sosia, adesdum: paucis te volo A. i, 1. 2 Favete, adeste æquo animo A. Prol. 24 Adeste æquo animo Hea. Prol. 35. Ph. Prol. 31 Adeste, quæso Ph. ii, 3. 3 Cibum una capias, adsis, tangas Eu. ii, 3. 81 Rogito, Pamphila quid agat? jam partus adsiet? Ad. iv, 4. 9 Domi adsitis, facite Eu. iii, 2. 53 Amicos advocabo, ad hanc rem qui adsient Ph. ii, 1. 83 Magistratus cum ibi adesset, occepta est agi Eu. Prol. 22 Utinam hic prope adesset alicubi Ad. iii, 4. 7 Si adesset, credo, ibi ejus commiseresceret He. i, 2. 54 Si nihil mali esset, jam hic adessent Hea. ii, 2. 9 Quidni? qui usque una affuerim Hea. iv, 3. 6 Jam nunc times, quasi nunquam affueris Ad. iii, 1. 3 Utrumque adesse video A. ii, 5. 5 Ibi me adesse, neuter tum præsenserat A. v, 1. 20 Volo ego adesse hic advocatos nobis Eu. iv, 6. 26 Hunc minime est opus in hac re adesse He. iii, 3. 50 Visne adesse me una, dum istam convenis? He. iv, 4. 103 Ipsus est: non possum adesse Ph. i, 4. 39 Credo illum jam affuturum esse Eu. iv, 6. 1 Illum tibi salvom affuturum esse hic, confido Hea. i, 1. 108 Illam simul tibi hic ego affuturam hodie scio Hea. i, 2. 2

Adveho. Qui mecum una advectus est He. iii, 4. 19 Istam nunc times, quæ advecta est Eu. i, 2. 81

Advena. Est e Corintho hic advena anus paupercula Hea. i, 1. 44

Advenio. O salve, Pamphile. ad te advenio A. ii, 1. 19 Quum illoc advenio: solitudo ante ostium A. ii, 2. 25 Huc cum advenio, nulla erat Eu. ii, 3. 53 Optato advenis A. iii, 3. 1 O Chreme, per tempus advenis A. iv, 4. 44 Itane huc paratus advenis? A. v, 4. 6 O Charine, in tempore ipso mihi advenis A. v, 6. 10 Pater, opportune advenis Hea. i, 2. 5 Ehem! Menedeme, advenis? Hea. v, 1. 10 Advenis modo?

adunco naso? Hea. v, 5. 18

Advocatus. Advocatus mane mihi esse ut meminerit Eu. ii, 3. 48 Cui veneram advocatus? Ad. iv, 5. 43 Amicus me a foro abduxit huc advocatum sibi Ad. iv, 5. 12 Volo ego adesse hic advocatos nobis in turba hac Eu. iv, 6. 26

Advoco. Aliquot mihi amicos advocabo Ph. ii, 1. 83

Adustus. Hoc salsum est, hoc adustum est Ad. iii, 3. 71

Æcastor: vide Ecastor

Ædepol. Quæso, ædepol, Charine A. ii, 1. 5 Atque ædepol ea res est A. iv, 2. 9 Neque ædepol, quid consilii capiam, scio Eu. v, 2. 28 Bene, ædepol, narras Eu. v, 3. 7 Nunquam ædepol, quicquam jam diu mihi evenit, quod Eu. v, 7. 1 Ædepol, mea te Antiphila, laudo Hea. ii, 4. 1 Recte, ædepol spero Ad. iii, 1. 2 Ædepol, Syrisce, te curasti molliter Ad. v, 1. 1 Ædepol commissatorem haud sane commodum Ad. v, 2. 8 Ego ædepol mea sententia judico Ad. v, 9. 2 Ædepol vir bonus es Ad. v, 9. 4 Et tu ædepol, Syra He. i, 2. 8 Ædepol te desiderium Athenarum arbitror cepisse He. i, 2. 13 Non ædepol mirum He. i, 2. 85 Ædepol næ nos sumus mulieres invisæ He. ii, 3. 1 Non credidi ædepol adeo inhumanum fore He. iii, 5. 49 Non ædepol scio He. iv, 1. 5 Non, ædepol clam me est He. iv, 1. 53 Tibi quoque ædepol iratus sum He. iv, 4. 1 Credo, ædepol, te nonnihil mirari, Bacchis He. v, 1. 5 Quæso ædepol, Bacchis, ut serves, quod He. v, 2. 20 Ædepol næ meam herus esse operam deputat parvi pretii He. v, 3. 1 Certe ædepol, nisi me animus fallit Ph. v, 1. 8

Ædes. Ædes nostræ vix capient, scio Hea. ii, 3. 13 Fratri ædes fient perviæ Ad. v, 7. 14 Harum qui est dominus ædium Ph. v, 1. 26 Si positum puerum ante ædes viderit A. iv, 4. 34 Primum ædeis expugnabo Eu. iv, 7. 3 Hunc tu in ædeis cogitas recipere posthac? Eu. v, 2. 58 Inscripsi ilico ædeis mercede Hea. i, 1. 93 Ubi ventum ad ædes est Hea. ii, 3. 34 In ædes irruit alienas Ad. i, 2. 8 Ante ædes non fecisse erit melius hic convicium Ad. ii, 1. 26 Ne extulisse extra ædes puerum usquam velis He. iv, 1. 48 Scin' Cratini, hujus ditis, ædes? Ad. iv, 2. 42 Introiit in ædes ater alienus canis Ph. iv, 4. 26 In ædibus nihil ornati, nihil tumulti A. ii, 2. 27 Aderit una in unis ædibus Eu. ii, 3. 75 Consilium illud rectum est de occludendis ædibus Eu. iv, 7. 14 Nihil relinquo in ædibus Hea. i, 1. 88 Est mihi in ultimis conclave ædibus, retro Hea. v, 1. 29 Pollicita est ea, se concessuram ex ædibus He. iv, 4. 57

Ædicula. Ædiculæ item sunt ob decem alias (minas) Ph. iv, 3. 58

Ædilis. Postquam ædiles emerunt Eu. Prol. 20

Æger, a, um. Video sentum, squalidum, ægrum Eu. ii, 2. 5 Quia ægra est He. ii, 2. 14 Cum in proxumo hic sit ægra? He. iii, 2. 6 Ægram esse simulant mulierem He. i, 2. 113

Ægre. Redeo inde iratus, atque ægre ferens A. i, 1. 110 Nequid id ægre tulit A. i, 2. 7 Voluit facere contra huic ægre Eu. iv, 1. 10 Ne sentiat me sensisse, atque ægre ferat? Ch. Ægre! Hea. iv, 8. 20. 21 Ego haud minus ægre patior Hea. v, 2. 5 Ægre est: alienus non sum Ad. i, 2. 57 Sed ostendere, me ægre pati, illi nolui Ad. i, 2. 63 Ægre solus, si quid fit, fero Ad. iv, 2. 8 Ibi demum ita ægre tulit He. i, 2. 53 Ne quid ægre esset mihi? He. ii, 1. 30 Dixin', hanc rem ægre laturum esse eum? He. iii, 5. 47 In eam hoc omne, quod mihi ægre est, evomam He. iii, 5. 65 Si hoc ægre tulit He. iv, 4. 87 Sed reprimam me, ne ægre quicquam ex me audias He. v, 1. 38 Fuisset tum illos mihi ægre aliquot dies Ph. i, 3. 7 Aliis, quia defit, quod amant, ægre est Ph. i, 3. 10

Ægritudo. Si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit A. v, 5. 5 Mihi augescit magis de filio ægritudo Hea. iii, 1. 15 Dum ægritudo hæc est recens Ad. iii, 2. 14 Quam immerito ægritudo hæc oritur mihi abs te He. ii, 1. 26 Volgo audio dici, diem adimere ægritudinem hominibus Hea. iii, 1. 13 Quæ mihi ægritudinem afferat Hea. iv, 3. 2 Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliqua Eu. iii, 5. 4 Domum revortor mœstus, atque animo fere perturbato præ ægritudine Hea. i, 1. 71 Quia in re nostra, aut gaudio sumus præpediti nimio, aut ægritudine? Hea. iii, 1. 100 Matrem ex ægritudine miseram mors consecuta est Ph. v, 1. 23 Quia magnarum sæpe id remedium ægritudinum est Hea. iii, 2. 28

Ægrotus. Animum ægrotum ad deteriorem partem applicat A. i, 2. 22 Reducant animum ægrotum ad misericordiam A. iii, 3. 27 Ut animum decuit ægrotum adolescentuli, tractare Hea. i,

Ærumna. Quo pacto advorsam ærumnam ferant Ph. ii, 1. 12 Nescis, ex quanta ærumna extraxeris He. v, 4. 36 Quo tu minus scis ærumnas meas A. iv, 1. 31 At sic citius, qui te expedias his ærumnis, reperias He. iii, 1. 8

Æs. Quam indignum facinus! ancillam ære emtam suo Ph. iii, 2. 26

Æschinus. Non rediit hac nocte a cœna Æschinus? Ad. i, 1. 1 Passim

Æsculapius. Quod te, Æsculapi, et te, Salus, ne quid sit hujus, oro! He. iii, 2. 3

Ætas. Dum ætas, metus, magister prohibebant? A. i, 1. 27 Dum licitum est ei, dumque ætas tulit, amavit A. ii, 6. 12 Forma, et ætas ipsa est, facile ut pro eunucho probes Eu ii, 3. 83 Illa ætas magis ad hæc utenda idonea est Hea. i, 1. 81 Locus, occasio, ætas, mater Hea. ii, 2. 4 Quæ sit ejus ætas, vides Hea. iii, 2. 44 Quod illos sat ætas acuet Ad. v, 3. 49 Quin res, ætas aliquid apportet novi Ad. v, 4. 2 Cur non aut istæc mihi ætas, et forma est? He. i, 1. 18 Dum ætas, tempus tulit He. iv, 2. 18 Odiosa hæc est ætas adolescentulis He. iv, 3. 13 Tua præterierat jam ad ducendum ætas Ph. ii, 3. 76 Non manebat ætas virginis meam negligentiam Ph. iv, 1. 4 An mea forma atque ætas nunc magis expetenda est? Ph. v, 8. 35 Ego istuc ætatis, non amori operam dabam Hea. i, 1. 58 Ut ne cui meæ longinquitas ætatis obstet He. iv, 2. 20 Aliquid tulisse comminiscentur mali, capiti atque ætati illorum! He. iii, 1. 54 Mi Pamphile, hujus formam atque ætatem vides A. i, 5. 51 Neque per ætatem potuerat Eu. i, 2. 33 Jamdudum, ætatem Eu. iv, 5. 8 Mihi videre præter ætatem tuam facere Hea. i, 1. 7 Vobis cum uno ubi ætatem agere decretum est viro Hea. ii, 4. 12 Me ætatem censes velle id assimularier? Hea. iv, 3. 38 Dum per ætatem licet Ad. i, 2. 28 Contrivi in quærendo vitam, atque ætatem meam Ad. v, 4. 15 Itaque una inter nos agere ætatem liceat He. ii, 1. 10 Præter æquum atque ætatem meam He. ii, 1. 29 Quanto fuerat præstabilius, ubivis gentium agere ætatem? He. iii, 1. 4 Neque ille hoc animo erit ætatem He. v, 1. 20 Ut cum uno ætatem degeret? Ph. ii, 3. 70 Respice ætatem tuam Ph. ii, 3. 87 Egregia forma atque ætate integra A. i, 1. 45 Quæ (amicitia) incepta a parvis, cum ætate accrevit simul A. iii, 3. 7 Quam ætate integra! Eu. iii, 2. 20 Ætate putavit me plus scire, et providere Hea. i, 1. 63 Alieniore ætate, post faceret tamen Ad. i, 2. 30 Ad omnia alia ætate sapimus rectius Ad. v, 3. 46 Nunc exacta ætate Ad. v, 4. 16 Ea jam ætate sum, ut He. v, 1. 10 Neque pol tu eadem (eris) istac ætate He. v, 1. 20 Ætate porro minus peccaturum putem? Ph. v, 8. 33

Æternus. Spero æternam inter nos gratiam fore Eu. v, 2. 33

Æthiopia. Ex Æthiopia est usque hæc Eu. iii, 2. 18

Affabilis. Meditor esse affabilis Ad. v, 6. 8

Affecto. Ad dominas qui affectant viam Hea. ii, 3. 60 Hi gladiatorio animo ad me affectant viam Ph. v, 7. 71

Affero. Confeci. affero Ph. i, 1. 4 Quid mihi hic affers? Ph. v, 8. 36 Hic dies aliam vitam affert A. i, 2. 18 Solum hoc vitium senectus affert hominibus Ad. v, 3. 47 Illi molestiam affert He. iii, 2. 9 Haud auspicato huc me attuli A. iv, 5. 12 Quot commodas res attuli! He. v, 3. 19 Opportune argentum mecum attuli Ph. iv, 3. 74 Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia? He. iii, 5. 12 Puer hic unde est? quisve huc attulit? A. iv, 4. 9 Hic bonam, magnamque partem ad te attulit Eu. i, 2. 43 Efferant quæ secum huc attulerunt Hea. iv, 4. 23 Quam causam afferam? Hea. iv, 3. 23 Da mihi, atque affer mihi Hea. ii, 1. 11 Quidnam hæc turba tristitiæ afferat A. i, 4. 8 Res, quæ mihi ægritudinem afferat Hea. iv, 3. 2 Auxilii nihil afferant Ad. iii, 2. 2 Mirabar, si tu mihi quicquam afferres novi Ph. iii, 2. 5 Puerum ut afferret simul A. iii, 2. 35 Mihi opus erat, aliquantulum quæ afferret Ph. iv, 3. 50 Vide, ut mihi hæc certa et clara attuleris He. v, 4. 1 Si mihi prior tu attuleris Ph. iii, 2. 47 Vide, si quid opis potes afferre huic Ph. iii, 3. 20 Hæc affertur mihi ab hoc fallacia A. iii, 1. 13 Quod ab ipso allatum est, id sibi esse relatum putet Ph. Prol. 22 Quemne heri vidi ad vos afferre vesperi? A. iv, 4. 29 Epistolam ab eo allatam esse audivi modo Ph. i, 2. 99

Afficio. Quanta me cura et solicitudine afficit gnatus! Ph. ii, 4. 1 Hera ne indigne injuria afficiatur Ph. v, 1. 3 Tantane affectum quemquam esse hominem audacia? Ph. v, 7. 84 Quonam modo nunc te offendam affectum? He. iii, 1. 45 Alio suspicans morbo me visurum affectam He. iii, 3. 6

Affinis. Affinis nobis Ad. v, 8. 25

dum tibi A. v, 3. 13 Verum aliquo pacto verba me his daturam esse Hea. iv, 4. 13

Aliquo. Profer, dum proficiscor aliquo; ne videam A. ii, 1. 29 Illum aliquo conclusissem Eu. iv, 3. 25 At certe concedas hinc aliquo ab ore eorum Hea. iii, 3. 11 Jube hunc abire hinc aliquo Hea. iii, 3. 25 Ne denuo miser aliquo extrudar hinc Hea. iv, 6. 5 Credo abductum in ganeum aliquo Ad. iii, 3. 6 Hinc egens profugiet aliquo militatum Ad. iii, 3. 31 Quæ, quantum potest, aliquo abjicienda est Ad. iv, 7. 26 Interea in angulum aliquo abeam Ad. v, 2. 11 Aliquo mihi est hinc ablegandus He. iii, 3. 53

Aliquot. Ut aliquot saltem nuptiis prodat dies A. ii, 1. 13 Saltem aliquot dies profer A. ii, 1. 28 Aliquot me adiere, ex te auditum qui aiebant A. iii, 3. 2 Cum in pariundo aliquot affuerunt liberæ A. iv, 4. 32 Sine illum priores partes aliquot dies apud me habere Eu. i, 2. 71 Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræeo Eu. iii, 4. 1 Hosce aliquot dies non sentiet Hea. iv, 5. 4 Fuisset tum illos mihi ægre aliquot dies Ph. i, 3. 7 Aliquot mihi amicos advocabo Ph. ii, 1. 82 Aliquot hos sumam dies Ph. v, 5. 4

Aliter. Verum aliter evenire multo intelligit A. Prol. 4 Tu si hic sis, aliter sentias A. ii, 1. 10 Clinia, aliter tuum amorem, atque est, accipis Hea. ii, 3. 23 Sin aliter animus voster est Ad. iii, 4. 46 Sin aliter de hac re est ejus sententia Ad. iii, 5. 5 Nunquam te aliter, atque es, in animum induxi meum Ad. iv, 3. 6 Sed si aliter putas Ad. iv, 3. 12 Haud aliter censeo Ad. v, 8. 5 Nihil agis: fieri aliter non potest Ad. v, 8. 13 Scio, nemini aliter suspectum fore He. iii, 3. 38 Neque adeo arbitrari patris est aliter He. iv, 1. 14 Sin est, ut aliter tua siet sententia He. iv, 4. 15 Aliter si facias He. v, 1. 38 Sin aliter, negat Ph. i, 2. 66 Ego hunc esse aliter credidi Ph. iii, 2. 44 Ego isti nihilo sum aliter, ac fui Ph. iii, 2. 45

Aliunde. Aliis aliunde est periculum Ph. ii, 2. 19

Alius, a, ud. Hercle, alius nemo respicit nos Ad. iii, 2. 55 Est alius quidam, parasitaster parvolus Ad. v, 2. 4 Quibus in rebus alius ne iratus quidem est He. iii, 1. 28 Vultisne eamus visere? alius: censeo Ph. i, 2. 52 Alius ab oculis meis illam hinc abducet? Ph. iii, 3. 15 Ut alii, si huic non sit, siet He. iii, 5. 59 Alium esse censes nunc me, atque olim? A. iii, 3. 13 Quem rogem, qui hic neminem alium videam? A. iv, 4. 11 Nemo posset, qui haberet, qui pararet alium, hunc perpeti Eu. iii, 2. 35 Nam quem? alium habui neminem Eu. iv, 4. 13 Alium quærebam, iter hac habui Eu. v, 9. 35 Ad alium defertur gregem Hea. Prol. 45 Qui mihi per alium ostendit suam sententiam Hea. ii, 1. 7 Per alium quemvis ut des Hea. iii, 1. 61 Apud alium prohibet dignitas: apud alium ipsius facti pudet Hea. iii, 3. 15 Quære alium tibi amicum firmiorem He. v, 1. 19 Dotem daretis: quæreret alium virum Ph. ii, 1. 67 Item alio die quærebam A. i, 1. 62 Adolescentulo in alio occupato amore A. v, 1. 10 Esse ex alio viro puerum natum Ad. iv, 5. 23 Alio morbo affectam He. iii, 3. 5 Sin alio est animo He. iii, 5. 52 Eadem hæc multi alii in Andro tum audivere A. v, 4. 28 Ubi alii? Sa. Qui, malum, alii? Eu. iv, 7. 10 Alii clanculum patres quæ faciunt Ad. i, 1. 27 Fecere alii sæpe, item boni Ad. iv, 5. 54 Alii meliores erunt Ad. v, 9. 11 Aliorum exempla commonent A. iv, 5. 17 Quod si personis iisdem uti aliis (Poëtis) non licet Eu. Prol. 35 Mihi (gratias) agebat, aliis non item Eu. iii, 1. 8 Immo, aliis si licet, tibi non licet Hea. iv, 5. 49 Nonne id flagitium est, te aliis consilium dare? Hea. v, 1. 49 Date silentium, ut libeat scribere aliis He. Alt. Prol. 48 Aliud fortasse aliis vitii est He. ii, 2. 28 Hic dies alios mores postulat A. i, 2. 18 Cedo alios Eu. iv, 7. 6 Video alios festinare Hea. i, 1. 73 Unam hanc rem me habere præter alios arbitror Ad. ii, 3. 5 Te atque alios partum ut celaret He. iii, 3. 24 Alios tuam rem credidisti magis, quam tete, animadversuros? Ph. iii, 1. 3 Hoc scitum est; periculum ex aliis facere Hea. i, 2. 36 Periculum ex aliis facito Hea. ii, 1. 9 Ex aliis sumere exemplum sibi Ad. iii, 3. 62 Quod ipsa ex aliis auditura sit Ph. v, 7. 67 Fallacia alia aliam trudit A. iv, 4. 40 Alia res est Eu. ii, 3. 69 Dum nulla alia delectatio Hea. v, 2. 34 Nati filii: alia cura Ad. v, 4. 14 Ei causa alia quæ fuit He. iv, 4. 73 Si esset alia ex hoc quæstu, haud faceret, scio He. v, 1. 29 Hic dies aliam vitam affert A. i, 2. 18 Aliam otiosus quæret A. ii, 3. 24 Fallacia alia aliam trudit A. iv, 4. 40 Aliam rem ex alia cogitare Eu. iv, 2. 3

A. i, 1. 30 Illanccine mulierem alere cum illa familia? Hea. iv, 5. 3 Alere nolunt hominem edacem Ph. ii, 2. 21

Alter, a, um. Postquam amans accessit unus, et item alter A. i, 1. 50 At ille alter venit, annos natus sedecim Eu. iv, 4. 26 Ille alter sine labore patria potitur commoda Ad. v, 4. 17 Atque ex incommodis alterius sua ut comparent commoda? A. iv, 1. 4 Verum illud verbum est, omnes sibi malle melius esse, quam alteri A. ii, 5. 16 Ecce autem alterum Eu. ii, 3. 6 Qui si occeperit, ludum jocumque dices fuisse illum alterum Eu. ii, 3. 9 Hem alterum: ex homine hunc natum dicas Eu. iii, 2. 6 Curemus æquam uterque partem: tu alterum, ego item alterum Ad. i, 2. 50. 51 Quænam est altera? Hea. ii, 3. 31 Syre, dic quæ illa est altera? Hea. ii, 3. 69 Si altera illa magis instabit Ph. iv, 5. 5 Quid illa altera, quæ dicitur cognata? Ph. v, 1. 28 Altera (injuria) est tecum, Chreme Ph. v, 7. 91 Hoc ipsa in itinere alteræ dum narrat, forte audivi Hea. ii, 3. 30 Cum vestri honoris causa repudium alteræ remiserim Ph. v, 7. 35 Puer quia clam te est natus, nactus alteram (causam) es He. iv, 4. 59 Rogas? quia ne alteram quidem illam potero ducere Ph. v, 7. 23 Hasce (minas) ornamentis consequentur alteræ Hea. iv, 7. 9 Tum hoc alterum id vero est Eu. v, 4. 7

Alterco. Scio: cum patre altercasti dudum A. iv, 1. 29

Amabo. Hoc agite, amabo Eu. i, 2. 50 Id amabo! adjuta me Eu. i, 2. 70 Fac amabo Eu. iii, 3. 28 Amabo, ut illuc transeas, ubi illa est Eu. iii, 3. 31 Vise amabo, num sit Eu. iv, 3. 21 Habesne hominem, amabo? Eu. iv, 4. 7 Vide amabo! si non, cum aspicias Eu. v, 1. 22 Amabo! quid ait? cognoscitne? Eu. v, 3. 6 Amabo, quid tibi est? Hea. ii, 4. 24 Hiscine tu, amabo, non contra insidiabere? He. i, 1. 13 Mi Pamphile, inquam, amabo He. v, 3. 26

Amarus, a, um. Amaræ mulieres sunt: non facile hæc ferunt He. iv, 4. 88

Amator. Satrapes si siet amator, nunquam sufferre ejus sumtus queat Hea. iii, 1. 44 Neque est in rem nostram, ut amator nuptiis lætetur He. v, 3. 37 Summum bonum esse heræ putavi hunc Pamphilum, amicum, amatorem A. iv, 3. 3 Quæ mihi ante oculos coram amatorem adduxti tuum! Eu. iv, 7. 24 Cum amatore suo cum cœnant, liguriunt Eu. v, 4. 11 Forma impulsi nostra, nos amatores colunt Hea. ii, 4. 9 Amatores mulierum esse audieram eos maxumos: sed nihil potesse Eu. iv, 3. 23 Quam paucos reperias meretricibus fideles evenire amatores He. i, 1. 2

Ambages. Quas, malum! ambages mihi narrare occipit? Hea. ii, 3. 77

Ambigo. Simus, et Crito vicini hic ambigunt de finibus Hea. iii, 1. 93

Ambiguus, a, um. Etiamsi dudum fuerat ambiguum hoc mihi He. iv, 4. 26

Ambio. Nisi vides, nisi senis amicos oras, ambis A. ii, 2. 36

Ambo, æ, o. Euge, Charine. ambo opportune. vos volo A. ii, 2. 8 Post una ambo abierunt foras Eu. iv, 4. 35 Ambo accusandi Hea. i, 1. 67 Quod ambo confiteamini sine periculo esse Hea. ii, 3. 97 Ego vapulando, ille verberando, usque ambo defessi sumus Ad. ii, 2. 5 Illum diligunt: apud illum sunt ambo Ad. v, 4. 19 Abeuntes ambo hic tum senes Ph. i, 2. 21 Nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut Ph. v, 1. 33 Quod satis putabas tua bona ambobus fore Ad. v, 3. 24 Evenit, senibus ambobus simul iter, ut esset Ph. i, 2. 15 Ego vos credere ambos hoc mihi vehementer velim Eu. v, 9. 39 Vera dicendo ut eos ambos fallam Hea. iv, 3. 33 Ad misericordiam ambos adduces cito Hea. v, 2. 42 Nam ambos curare, propemodum reposcere illum est Ad. i, 2. 51 Usque a pueris curavi ambos sedulo Ad. v, 9. 5 Heri minas viginti pro ambobus dedi Eu. i, 2. 89 Te obsecramus ambæ He. iii, 3. 27 Sequimini me huc intro ambæ He. v, 2. 27 Ad exemplum ambarum mores earum existimans He. i, 2. 88 Qui utramvis recte norit, ambas noverit A. Prol. 10 Adventum tuum ambas, Pamphile, scio reverituras He. iii, 1. 10

Ambulo. O hominem felicem! Sy. Ambula Hea. ii, 3. 139 In jus ambula Ph. v, 7. 43 Defessus sum ambulando Ad. iv, 6. 1 Ut me ambulando rumperet He. iii, 4. 21 Ambulando totum hunc contrivi diem He. v, 3. 17

Amens. Incœptio est amentium, haud amantium A. i, 3. 13

Amentia. Quæve amentia est? Hea. v, 2. 21 Quæ hæc amentia est? He. iv, 4. 50 Cur meam senectutem hujus solicito amentia? A. v, 3. 16

Amica. Hæc Andria, sive amica est, gravida e Pamphilo est A. i, 3. 11 Tua apud patrem amica tecum ut sit, copia

ii, 1. 25 Etiamne amplius? Eu. i, 2. 63 Nec rei fere sane amplius quicquam fuit Hea. i, 1. 3 Quem pariter uti his decuit, aut etiam amplius Hea. i, 1. 80 Quam vellem invitatum amplius Hea. i, 2. 11 Unus est dies, dum argentum eripio. pax! nihil amplius Hea. iv, 3. 39 Quid est, quod amplius simuletur? Hea. v, 1. 28 Vereor coram in os te laudare amplius Ad. ii, 4. 5 An quid est etiam amplius? He. Vero amplius Ad. iii, 4. 22. 23 Quid faciam amplius? Ad. iv, 7. 14 Ego amplius deliberandum censeo Ph. ii, 4. 17 Orat: confitetur: purgat. quid vis amplius? Ph. v, 8. 46

An. Anne. Spectandæ, an exigendæ sint vobis A. Prol. 27 Hoccine agis, an non? A. i, 2. 15 Hoc intellextin'? an nondum etiam? A. i, 2. 30 Pamphilumne adjutem, an auscultem seni A. i, 3. 4 An tute intellexti hoc assimulari? A. iii, 2. 20 Haud scio, an, quæ dixit, sint vera A. iii, 2. 45 Id viso, tun', an illi insaniant A. iii, 3. 3 An non dixi hoc esse futurum? A. iii, 5. 15 Tibi ego dico, an non? A. iv, 4. 23 Eho, an non est? A. iv, 4. 27 An non civis est? A. iv, 4. 42 Ex animo facias, an de industria? A. iv, 4. 56 An nondum etiam? A. iv, 5. 12. Hea. iii, 3. 35 An ut pro hujus peccatis ego supplicium sufferam? A. v, 3. 16 Vera an falsa audieris, jam sciri potest A. v, 4. 19 An potius ita me comparem Eu. i, 1. 2 An id flagitium est? Eu. ii, 3. 90 An potius hæc pati? Eu. ii, 3. 94 Is est, an non est? Eu. iii, 4. 8 An hunc credidisti esse ad nos deductum? Eu. iv, 4. 12 Utrum taceamne, an prædicem? Eu. iv, 4. 54 Qui scis, an quæ jubeam, sine vi faciat? Eu. iv, 7. 20 An paulum hoc esse tibi videtur? Eu. v, 2. 18 An quia pudet? Eu. v, 2. 68 Dicam huic, an non? Eu. v, 5. 26 An scit jam ille, quid meretrix siet? An in Astu venit? Eu. v, 6. 16. 17 An pœnitebat flagitii Eu. v, 7. 12 Quid dixti pessuma? an mentita es? Eu. v, 7. 16 An me, qui ausus sim incipere? an fortunam collaudem Eu. v, 9. 15. 16 An mei patris festivitatem? Eu. v, 9. 18 An cuiquam est usus homini, se ut cruciet? Hea. i, 1. 29 An (erat æquum) illum ex hujus (more) vivere? Hea. i, 2. 29 An ea quoque dicetur hujus? Hea. ii, 3. 93 Pravum an rectum siet Hea. iii, 1. 76 An eo fit, quia Hea. iii, 1. 99 Jocon' an serio illæc dicat, nescio Hea. iii, 2. 30 An dum hinc denuo abeat? Hea. iii, 2. 32 An dubium id tibi est? Hea. v, 1. 38 Haud scio, an uxorem ducat Hea. v, 2. 46 An locum reprehensum Ad. Prol. 13 An non credis? Ad. i, 2. 56 Utrum vis: argentum accipere, an causam meditari? Ad. ii, 1. 41 Servesne, an perdas totum Ad. ii, 2. 33 An narremus cuipiam? Ad. iii, 2. 38 An hoc proferendum tibi videtur esse? Ad. iii, 2. 39 Eho, an domi est habiturus? Ad. iii, 3. 35 An quid est etiam amplius? Ad. iii, 4. 22 An illam hinc abducet, pater? Ad. iv, 5. 27 Haud scio, an illam misere amat Ad. iv, 5. 33 An sedere oportuit domi virginem? Ad. iv, 5. 38 An tibi jam mavis cerebrum dispergi hic? Ad. v, 2. 7 Eho tu, an non habet? He. i, 2. 25 An quicquam pro istis factis dignum te dici potest? He. ii, 1. 12 An nescire arbitramini? He. ii, 1. 18 Qui scis, an ea causa? He. ii, 1. 38 An quisquam est æque miser? He. iii, 1. 13 An dolor repente invasit? He. iii, 2. 21 An conveniam modo? He. iii, 4. 22 Renuntietque hodie mihi, velitne, an non He. iii, 5. 59 Roga, velitne, an non, uxorem He. iv, 1. 43 An, quia non delinquunt viri? He. iv, 4. 41 Eho! an non alemus? He. iv, 4. 49 An, quia non tute ipse dudum audisti? He. v, 2. 18 An temere quicquam Parmenonem prætereat? He. v, 4. 38 Eho, an id succenses nunc illi? Ph. ii, 1. 29 Nostrane ea culpa est, an judicum? Ph. ii, 1. 45 An quisquam judex est, qui Ph. ii, 1. 49 Vise, redieritne jam, an nondum, domum Ph. ii, 4. 5 An quia, pro uno duo sunt mihi dati? Ph. iv, 2. 12 An legibus daturum pœnas dices? Ph. iv, 3. 21 Utrum stultitia facere hunc, an malitia dicam: scientem, an imprudentem Ph. iv, 3. 54. 55 Haud scio hercle, an mutet animum Ph. v, 2. 9 Isne est, quem quæro, an non? Ph. v, 6. 12 An quicquam hodie est factum indignius? Ph. v, 8. 20 An mea forma nunc magis expetenda? Ph. v, 8. 35 Anne est intus Pamphilus? A. v, 2. 10 Anne abiit jam a milite? Eu. iv, 5. 7 Pudorin', anne amori obsequeretur He. i, 2. 47 Anne hoc dicent mihi? Ph. ii, 1. 5 Anne hoc quidem adipiscar, quod Ph. ii, 3. 65

Ancilla. Ab Andria est ancilla hæc? A. iii, 1. 3. iv, 4. 17 Missa est ancilla ilico A. iii, 2. 34 Cum Davo vidi jurgantem ancillam A. v, 1. 19 Ancillam ære emtam suo Ph. iii, 2. 26 Parasitus cum ancilla Eu. ii, 3. 55 Ancillæ tot

isse, ubi Eu. v, 7. 14 Illud inceptum, animi est pudentis signum, et non instrenui Hea. i, 1. 68 Clitipho cum spe pendebit animi Hea. iv, 4. 5 Vix sum compos animi: ita ardeo iracundia Ad. iii, 2. 12 Discrucior animi Ad. iv, 4. 1 Quid illi tandem creditis fore animi misero? Ad. iv, 5. 32 Fecit animi ut incertus foret He. i, 2. 46 Advorsum animi tui lubidinem esset cum illo nupta? He. iv, 1. 19 Erras, tui animi si me esse ignarum putas He. iv, 4. 60 Antipho me excruciat animi Ph. i, 4. 10 Quæ meo cunque animo lubitum est, facere A. i, 5. 28 Quam animo egregie caram pro uxore habuerim A. i, 5. 38 Atque animo morem gessero A. iv, 1. 17 Teneone te, Antiphila, animo exoptata meo? Hea. ii, 4. 28 Aut te amare cogitat, aut animo obsequi Ad. i, 1. [illegible] Animo male est Ad. iv, 5. 21 Fieri posse: ut ne quid animo sit novum Ph. ii, 1. 15 Horum nihil quicquam accidet animo novum Ph. ii, 1. 20 Poëta, cum primum animum ad scribendum appulit A. Prol. 1 Quæso, animum advortite A. Prol. 8 Ut animum ad aliquod studium adjungant A. i, 1. 29 Percussit illico animum A. i, 1. 98 Sivi, animum ut expleret suum A. i, 2. 17 Animum ægrotum ad deteriorem partem applicat A. i, 2. 22 Curæ, quæ meum animum divorse trahunt A. i, 5. 25 Quæ mihi suum animum, atque vitam credidit A. i, 5. 37 Reddidisti animum A. ii, 1. 33 Atque expleam animum gaudio A. ii, 2. 2 Priusquam tuum, ut sese habeat, animum ad nuptias perspexerit A. ii, 3. 4 Animum ad uxorem appulit A. ii, 6. 15 Priusquam reducant animum ægrotum ad misericordiam A. iii, 3. 27 Si ita istuc animum induxti esse utile A. iii, 3. 40 Qui tuum animum ex animo spectavi meo A. iv, 1. 22 Per te Deos oro, ut ne illis animum inducas credere A. v, 1. 15 Olim, cum ita animum induxti tuum A. v, 3. 12 Ad virginem animum adjecit Eu. i, 2. 63 Advorti hercle animum Eu. iii, 1. 7 Qui huic animum assentari induxeris Eu. iii, 2. 37 Causam hanc justam esse animum inducite Hea. Prol. 41 Eum esse quæstum in animum induxi maximum Hea. Prol. 49 Ut animum decuit ægrotum tractare Hea. i, 1. 48 Timet patris iram et animum amicæ, se erga ut siet suæ Hea. i, 2. 15 Opiniones, quæ mihi animum exaugeant Hea. ii, 2. 3 Ut illius animum cupidum inopia incenderet Hea. ii, 3. 126 Ubi immutata (forma) est, illi suum animum alio conferunt Hea. ii, 4. 10 Si semel tuum animum ille intellexerit Hea. iii, 1. 69 Nisi mihi addit animum, quo lubeat magis Hea. iii, 2. 31 Novi ego amantium animum Hea. iii, 3. 9 Animum non advorti primum Hea. iv, 1. 43 Ut ejus animum, qui nunc luxuria et lascivia diffluit, retundam Hea. v, 1. 72 Ut pater omnem de me ejecerit animum patris? Hea. v, 2. 2 Obsecro, ne istuc in animum inducas tuum, alienum esse te Hea. v, 4. 5 Heja! ut elegans est! credas animum ibi esse Hea. v, 5. 19 Vah! hominem in animum instituere, aut parare, quod sit carius? Ad. i, 1. 13 Mea sic est ratio, et sic animum induco meum Ad. i, 1. 43 Age; novi tuum animum Ad. ii, 2. 15 Nunquam te aliter, atque es, in animum induxi meum Ad. iv, 3. 6 Illi animum jam relevabis, quæ dolore tabescit Ad. iv, 3. 11 Scire est liberum ingenium, atque animum Ad. v, 3. 43 Populus studio stupidus in funambulo animum occuparat He. Prol. 5 Eum esse quæstum, in animum induxi; maximum He. Alt. Prol. 42 Ut ille viva posset animum inducere uxorem habere He. i, 2. 24 Omnia esse, ut dicis, animum induco He. ii, 2. 22 Ita animum induxerunt, socrus omnes esse iniquas He. ii, 3. 4 Quæ tu pergravia esse in animum induxti tuum He. iii, 1. 12 Habebam alibi animum amori deditum He. iii, 1. 14 Impeditum in ea expedivi animum meum He. iii, 1. 17 Non tute incommodam rem in animum inducas pati? He. iv, 2. 27 Istuc est sapere, qui, ubicumque opus sit, animum possis flectere He. iv, 3. 2 Cum ejus alienum esse a me animum sentiam He. iv, 4. 36 Tandem huc animum ut adjungas tuum He. iv, 4. 61 Animum rursum ad meretricem induxti tuum He. iv, 4. 67 Abhorrere animum huic video a nuptiis He. iv, 4. 92 Exple animum iis He. v, 1. 28. v, 2. 19. 21 Nunquam animum quæsti gratia ad malas adducam partes He. v, 3. 38 Nunc quid velim, animum attendite Ph. Prol. 25 Cura hæc angeret animum Ph. i, 3. 8 Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere Ph. ii, 1. 10 Haud scio, ut homo est, an mutet animum Ph. v, 2. 9 Ita animum cœpi attendere Ph. v, 6. 28 Anime mi, noli te macerare A. iv, 2. 2 Ne crucia te, obsecro, anime mi Eu. i, 2. 15 Salve, anime mi Hea. ii, 4. 26 Adeste æquo animo A. Prol. 24. Hea. Prol. 35. Phorm. Prol. 31 Qui me

tuum! Eu. iv, 7. 24 Dum ante ostium sto Eu. v, 2. 4 Domi opperiamur potius, quam hic ante ostium? Eu. v, 2. 56 Quem præstolare hic ante ostium? Eu. v, 6. 5 Non mihi per fallacias adducere ante oculos? Hea. v, 4. 18 Ante ædes non fecisse, erit melius, convicium Ad. ii, 1. 26 Istuc est sapere, non, quod ante pedes modo est videre, sed Ad. iii, 3. 32 Fecere, ut ante tempus exirem foras He. Alt. Prol. 28 Pamphilum video stare ante ostium He. iii, 4. 14 Neque umquam ante hunc scivi diem He. iv, 4. 19 Bacchidem, eccam, video stare ante ostium! He. v, 4. 14 Numquam ante hunc diem eam videram He. v, 4. 23 Plus hodie boni feci imprudens, quam sciens ante hunc diem umquam He. v, 4. 40 Haruspex vetuit ante brumam aliquid novi negoti incipere Ph. iv, 4. 29

Ante. Antea. Antequam. (Adverb.) Nonne oportuit præscisse me ante? A. i, 5. 4 Id te oro, ut ante eamus, dum tempus datur A. iii, 3. 24 Sed Thais multo ante venit? Eu. iv, 5. 7 Antea qui scire posses? A. i, 1. 25 Seque ante, quam eam uxorem duxisset domum, sperasse He. i, 2. 71 Teque ante quam me amare rebar He. iv, 2. 5

Antecedo. Non: verum hæc (dies) ei antecessit Ph. iii, 2. 40

Anteeo. Incredibile est, quantum herum anteeo sapientia Ph. ii, 1. 17

Antehac. Quod antehac fecit, nihil. ad me attinet A. i, 2. 16 Animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit A. ii, 1. 3 Itane attemperate venit, ut veniret antehac numquam? A. v, 4. 14 Anus quæ est dicta mater esse ei antehac, non fuit Hea. ii, 3. 29 Illa, quæ antehac facta sunt, omitto Ad. i, 2. 6 Scio te non usum antehac amicitia mea Ad. ii, 2. 42 Quas antehac fecit fabulas, tenui esse oratione Ph. Prol. 4

Anteverto vel Antevorto. Miror ubi ego huic antevorterim Eu. iv, 5. 12

Antiphila. Collocupletasti te, Antiphila Hea. ii, 3. 17 passim alibi

Antipho. Quid ego ejus tibi nunc faciem prædicem, aut laudem, Antipho Eu. iii, 5. 17 passim alibi

Antiquus, a, um. Tu morem antiquum, atque ingenium obtines He. v, 4. 20 Iter ut esset nostro in Ciliciam, ad hospitem antiquum Ph. i, 2. 17 Hoc timet, ne tua duritia antiqua illa etiam adaucta sit Hea. iii, 1. 26 Eandem illam rationem antiquam obtine Ad. v, 3. 26 Antiquamque adeo tuam venustatem obtines He. v, 4. 18 Homo antiqua virtute, ac fide Ad. iii, 3. 88 Antiqua ut consuetudine agitarem inter vos convivium He. i, 2. 17 O optume hospes, pol, Crito, antiquum obtines A. iv, 5. 22

Anulus. Hic profecto est anulus, quem ego suspicor Hea. iv, 1. 1 Is hic est anulus Hea. iv, 1. 40 Testis mecum est anulus, quem amiserat Ad. iii, 2. 49 Hic adeo his rebus anulus fuit initium inveniundis He. v, 3. 23 De digito anulum detraho Hea. iv, 1. 37 Ipse eripuit vi virgini abiens anulum He. iv, 1. 59 Cognosse anulum illum Myrrhinam gnatæ suæ fuisse He. v, 3. 13 Unde anulum istum nactus? He. v, 3. 27 Dicitque sese illi anulum, dum luctat, detraxisse He. v, 3. 31 Sic te dixisse, opinor, Bacchidem anulum suum habere He. v, 4. 6 Memini ad me confugere cum hoc anulo He. v, 3. 26 Dati anuli: locus, tempus constitutum est Eu. iii, 4. 3

Anus. Est e Corintho hic advena anus paupercula Hea. i, 1. 44 Anus quæ est dicta mater esse ei, non fuit Hea. ii, 3. 28 Pultat fores: anus quædam prodit Hea. ii, 3. 35 Anus foribus obdit pessulum Hea. ii, 3. 37 Anus subtemen nebat Hea. ii, 3. 51 Fuit quædam anus Corinthia hic Hea. iii, 3. 39 Erat hic Corinthia anus, haud impura Hea. iv, 1. 16 Id anus fecit indicium mihi Ad. iv, 4. 7 Jam nos fabulæ sumus, senex, atque anus He. iv, 3. 15 Quæ hæc anus est exanimata? Ph. v, 1. 5 Ego, quæ essem anus deserta, egens, ignota Ph. v, 1. 24 Ejus anuis causa, quæ erat mortua Hea. ii, 3. 46 Anui illi prodita abs te filia est planissume Hea. iv, 1. 26 Anum decrepitam ducam! Ad. v, 8. 16 Cum puella anum suscepisse inimicitias, non pudet? He. ii, 1. 34 Ad anum recta pergit Ph. i, 2. 62

Apage. Apage sis, egon' formidolosus? Eu. iv, 6. 18 Apage te Eu. v, 2. 65

Aperio. Qui mihi uno digitulo fores aperis fortunatus Eu. ii, 2. 53 Coacti, necessario se aperiunt: et timent A. iv, 1. 8 Hæc ubi aperuit ostium Hea. ii, 3. 35 Quo pacto hoc aperiam? He. iv, 4. 6 Senes qui primi venient, ii partem aperient Ad. Prol. 23 Abi præ strenue, ac aperi fores Ad. ii, 1. 13 Aperite aliquis actutum ostium Ad. iv, 4. 25

Aperte. Ergo aperte vis, quæ restant, me loqui? A. i, 2. 21 Aperte ipsam rem modo locutus es A. i, 2. 31 Quem tam

Arrideo. Sed his ultro arrideo Eu. ii, 2. 19 Nulli lædere os, arridere omnibus Ad. v, 4. 10

Arrigo. Arrige aures, Pamphile A. v, 4. 30

Arripio. Submonuit me Parmeno ibi servus, quod ego arripui Eu. iii, 5. 23 Sublimem medium arriperem Ad. iii, 2. 18

Ars. Quid est quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius A. i, 1. 4 Habet pudice eductam, ignaram artis meretriciæ Hea. ii, 1. 14 Si numquam avare pretium statui arti meæ Hea. Prol. 48 He. Alt. Prol. 41 Nolite sinere per vos artem musicam recidere ad paucos He. Alt. Prol. 38 In medio omnibus palmam esse positam, qui artem tractant musicam Ph. Prol. 18 Nihil istac opus est arte ad hanc rem A. i, 1. 5 Hæc (Bacchis) arte tractabat virum Hea. ii, 3. 125 Id arte ut corrigas. De. Corrector! nempe tua arte viginti minæ pro Psaltria periere Ad. iv, 7. 23 et 24 Remotum ab studio, atque ab labore, atque arte musica He. Alt. Prol. 15 Fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem Ad. ii, 3. 6

Articulus. O scelera! illud vide, ut in ipso articulo oppressit! Ad. ii, 2. 21

Artifex. O artificem probum! Ph. ii, 1. 29

Arx. In arcem transcurso opus est Par. Cui homini? Pa. Tibi. Par. In arcem! quid eo? He. iii, 4. 17. 18 Hospitem dum exspecto in arce Callidemidem He. v, 3. 3

Ascendo. Ibi ascendo in quemdam excelsum locum A. ii, 2. 19 Abiit: periit: navem ascendit Ad. iv, 5. 69

Asia. Meque in Asiam persequens, proficiscitur A. v, 4. 32 In Asiam hinc abii propter pauperiem Hea. i, 1. 59 In Asiam ad regem militatum abiit Hea. i, 1. 65 Audivi, esse in Asia Hea. i, 2. 7

Asinus. Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus Hea. v, 1. 4 Flabellum tenere te asinum tantum Eu. iii, 5. 50 Quid? tu autem huic, asine, auscultas? Ad. v, 8. 12

Aspecto. Satin' sanus? quid me aspectas? Eu. iii, 5. 11

Asper, a, um. Sic hoc, dicens; asperum, pater, hoc est; aliud lenius sodes vide Hea. iii, 1. 49

Aspernor. Quam is aspernatur tam illiberaliter Ph. ii, 3. 24

Aspicio. Forte unam aspicio adolescentulam A. i, 1. 91 Accessi: intro aspexi A. ii, 2. 28 Tremo, horreoque, postquam aspexi hanc Eu. i, 2. 4 Sed postquam aspexi, ilico cognovi Hea. iv, 1. 43 Postquam aspexi, o facinus indignum! He. iii, 3. 16 Postquam me aspexere ancillæ advenisse He. iii, 3. 7 Hem! Demea, haud aspexeram te Ad. iii, 3. 19 Clamant, venit! id quod me repente aspexerant He. iii, 3. 8 Vide, amabo! si non, cum aspicias, os impudens videtur Eu. v, 1. 22 Sibi complacitam formam, postquam aspexerit Hea. iv, 5. 25

Asporto. Quoquo hinc asportabitur terrarum, certum est persequi Ph. iii, 3. 18

Assentor. Imperavi egomet mihi omnia assentari Eu. ii, 2. 22 Nam qui huic animum assentari induxeris Eu. iii, 2. 37 Ne id assentandi magis, quam quo habeam gratum, facere existimes Ad. ii, 4. 6 Id non fieri ex vera vita, sed ex assentando, indulgendo Ad. v, 9. 31

Assequor. Assequere, ac retine, dum huc servos evoco Ph. v, 7. 89

Assero. Nam ego liberali illam assero causa manu Ad. ii, 1. 40

Asservo. Here, hic tibi asservandus est Hea. iii, 3. 32 Dic me hic oppido esse invitam, atque asservari Hea. iv, 4. 12 Cura asservandum vinctum A. v, 2. 24

Assido. Assido, accurrunt servi Hea. i, 1. 72

Assidue. Ne semper servus currens, iratus senex, &c. assidue agendi sint mihi Hea. Prol. 39 Quid te futurum censes, quem assidue exedent? Hea. iii, 1. 53 Dicunt malevoli, homines nobiles eum adjutare, assidueque una scribere Ad. Prol. 16 Multo melius hic quæ fiunt, quam illic, ubi sum assidue, scio He. ii, 1. 20

Assimulo. Quid si assimulo? satin' est? Ph. i, 4. 33 Gnatus quod se assimulat lætum, id dicis? Hea. v, 1. 15 Quo me assimularam ire ad mercatum, non eo Ph. v, 6. 53 Hinc ab dextera me venire assimulabo A. iv, 3. 20 Adibo, atque assimulabo, quasi nunc exeam Eu. iii, 2. 8 Paternum amicum me assimulabo virginis Ph. i, 2. 78 Assimulabimus, tuam amicam, hujus esse Hea. ii, 3. 91 Has bene ut assimules nuptias A. i, 1. 141 Istunc exora, ut suam esse assimulet Hea. ii, 3. 117 Qui scis, an ea causa, me odisse assimulaverit He. ii, 1. 38 An tute intellexti hoc assimulari? A. iii, 2. 20 Me ætatem censes velle id

Timeo, ne aliud credam, atque aliud nunties He. v, 4. 4 Ne simili utamur fortuna, atque usi sumus Ph. Prol. 32 Atque adeo quid mea? Ph. ii, 3. 42 Te mihi fidelem esse æque, atque egomet sum mihi, scibam Ph. iv, 1. 15 Faxo tali eum mactatum, atque hic est, infortunio Ph. v, 8. 39. passim alibi.

Atqui. Atqui expectabam quidem A. ii, 6. 4 Sine veniat! atqui si illam digito attigerit uno Eu. iv, 6. 2 Quid ais, venefica? Py. Atqui certo comperi Eu. v, 1. 9 Atqui sic inventa est Eu. v, 5. 11 Atqui nunc, here, hic tibi asservandus est Hea. iii, 3. 32 Atqui, non est opus Hea. iii, 3. 50 Atqui tu hanc jocari credis? Hea. iv, 4. 7 Atqui jam dabitur Hea. iv, 4. 16 Atqui cum maxume volo te dare operam, ut fiat Hea. iv, 5. 40 Atqui ex me hic non natus est Ad. i, 1. 15 Atqui, Syre, hoc verum est Ad. v, 5. 6 Atqui ea res disjunxit illum ab illa He. i, 2. 85 Atqui opus est nunc cum maxume ut sis Ph. i, 4. 27 Atqui reperi jam: aliud cura Ph. ii, 1. 5 Atqui nihil fecit, quod succenseas Ph. ii, 1. 33 Atqui mirificissimum Ph. v, 6. 31

Atrox. Incredibili re, atque atroci percitus He. iii, 3. 17

Attamen. Attamen ubi fides? A. iv, 1. 12 Dave, attamen A. iv, 2. 28 Attamen si quid A. iv, 2. 30 Attamen habet bene ac pudice eductam Hea. ii, 1. 13

Attemperate. Attemperate venit in ipsis nuptiis A. v, 4. 13

Attendo. Postquam attendi magis, et vi cœpi cogere He. ii, 2. 25 Nunc quid petam, æquo animo attendite He. Alt. Prol. 20 Quid velim, animum attendite Ph. Prol. 25 Aurem admovi: ita animum cœpi attendere Ph. v, 6. 28

Attente. Ita tute attente illorum officia fungere Hea. i, 1. 14

Attentus, a, um. Animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit A. ii, 1. 3 Nimium ad rem in senecta attenti sumus Ad. v, 8. 31 Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est Ad. v, 3. 48

Attica. Matri puellam dono mercator dedit, ex Attica hinc abreptam Eu. i, 2. 30

Atticus, a, um. Atticus quidam, navi fracta, apud Andrum ejectus est A. v, 4. 20 Ibi ego audivi ex illo, sese esse Atticum A. v, 4. 21 Civem Atticam esse hanc A. i, 3. 16. iv, 4. 41 Se scire civem esse Atticam A. v, 2. 18 Eam esse dico liberam, civem Atticam Eu. iv, 7. 35 Dixin' in hoc inesse vobis Atticam elegantiam Eu. v, 9. 63 Illam civem esse Atticam, bonam Ph. i, 2. 64

Attineo. Quod ante hac fecit, nihil ad me attinet A. i, 2. 16 Profundat, perdat, pereat! nihil ad me attinet Ad. i, 2. 54 Jamne me vis dicere id, quod ad te attinet? Ad. ii, 1. 32 Quod ad illum attinet potissimum Ad. iii, 1. 9 Illum curo unum: ille ad me attinet Ad. iii, 3. 82 Quod ad hanc rem attinet Ph. iii, 1. 17 Eaque, nihil quæ ad te attinent? Hea. i, 1. 24 Comperiebam, nihil ad Pamphilum quidquam attinere A. i, 1. 64 Scin' tu, adeo ad te attinere hanc omnem rem? Eu. iv, 6. 6

Attingo. Nocte illa prima virginem non attigit He. i, 2. 61 Mulierculam compressit, neque postilla unquam attigit Ph. v, 8. 29 Ne me attingas, sceleste A. iv, 4. 51 Si attigisses, ferres infortunium Ad. ii, 1. 24 Si tu illam attigeris secus, quam dignum est, liberam Ph. ii, 3. 91 Atqui si illam digito attigerit uno Eu. iv, 6. 2

Attollo. Attolle pallium Eu. iv, 6. 31

Au. Dicturan' es quod rogo? My. Au! A. iv, 4. 12 Au! obsecro; an non civis est? A. iv, 4. 42 Au! obsecro; mea Pythias Eu. iv, 3. 14 Au! ne comparandus hic ad illum est Eu. iv, 4. 13 Au! tace, obsecro Eu. v, 2. 60 Au! obsecro te, istuc inimicis siet Hea. v, 3. 13 Au! mi homo, sanusne es? Ad. iii, 2. 38 Quid! duasne is uxores habet? So. Au! obsecro Ph. v, 1. 27 Au! obsecro, cave, ne in cognatam pecces Ph. v, 3. 20

Avare. Si nunquam avare pretium statui arti meæ Hea. Prol. 48 He. Alt. Prol. 41

Avaritia. Vide; avaritia quid facit! Ge. Si herum insimulabis avaritiæ, male audies Ph. ii, 3. 11. 12

Avarus, a, um. Sycophanta impudens, avarus leno Hea. Prol. 39 Ab meretrice avara Eu. v, 4. 5

Auceps. Concurrunt læti mi obviam piscatores, aucupes Eu. ii, 2. 26

Auctor. Auctor his rebus quis est? Ad. iv, 5. 37 Te auctore quod fecisset adolescens? Eu. v, 7. 12 Idne estis auctores mihi? Ad. v, 8. 16 Amici omnes uno ore auctores fuere Ph. iv, 3. 20 Quos hic noster auctores habet A. Prol. 19

Auctoritas. Facite ut vostra auctori-

Eu. iii, 1. 32 Mea tu, ne audivi quidem Eu. iv, 3. 22 Nescio ; abiit ; audivi Eu. v, 1. 2 Scis Pamphilam inventam civem? Pa. Audivi Eu. v, 9. 6 Audivi, esse in Asia Hea. i, 2. 7 Alteræ dum narrat, forte audivi Hea. ii, 3. 31 Nunquam commodius herum audivi loqui Hea. iii, 2. 48 Mea Phrygia, audisti, modo ; &c. Ph. Audivi Hea. iv, 4. 10 Audivi filium una affuisse in raptione Ad. iii, 3. 1 Æschine, audivi omnia, et scio Ad. iv, 5. 45 Virgo nihil habet. Mi. Audivi Ad. iv, 7. 11 Jampridem audivi cepisse odium tui Philumenam He. ii, 1. 22 Quem ego hic audivi loqui? He. iii, 5. 3 Adveniens audivi omnia He. iii, 5. 18 Epistolam ab eo allatam esse audivi Ph. i, 2. 99 Venisse eas salvas, audivi ex nauta Ph. iv, 1. 10 Hoc ubi ego audivi Ph. v, 6. 26 Hic pulcherrimum facinus audivi Ph. v, 6. 30 Num quidnam de gnato meo audisti? Hea. iii, 1. 20 Cui æque audisti commodius quidquam evenisse? Hea. iv, 3. 7 Mea Phrygia, audisti, modo, &c Hea. iv, 4. 9 Nondum audisti, quod est gravissimum Ad. iii, 4. 21 Audisti ex aliquo fortasse He. iv, 1. 35 An, quia non tute ipse dudum audisti? He. v, 2. 18 En unquam injuriarum audisti mihi scriptam dicam? Ph. ii, 2. 15 Audistin' obsecro? A. iv, 4. 46. Hea. iv, 3. 6 Audistin'? Ch. Omnia A. v, 6. 11 Si quid rogabit, nusquam tu me : audistin'? Ad. iv, 1. 23 Quid gnato obtigerit, audistin' Chreme? Ph. iv, 1. 11 De Antiphone audistin' quæ facta? Ph. iv, 3. 7 Ubi nuptias futuras esse audivit A. i, 2. 3 Postquam ante ostium me audivit stare, approperat A. iii, 1. 17 Perii! numnam hæc audivit? Hea. iii, 2. 6 Videlicet de Psaltria hac audivit Ad. iii, 4. 5 En unquam cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam? Ph. ii, 3. 2 Eadem hæc, multi alii in Andro tum audivere A. v, 4. 28 Amatores mulierum esse audieram eos maximos Eu. iv, 3. 23 Nec quis esset, unquam audieram dicier Eu. iv, 4. 32 Audieras? Gn. Sæpe, et fertur inprimis Eu. iii, 1. 39 Ubi id audiveras? Ph. iv, 1. 7 Qui postquam audierat non datum iri filio uxorem A. i, 2. 6 Ego audiam? quid audiam, Chreme? A. v, 3. 23 An ego toties de eadem re audiam? Ad. i, 2. 48 Rem omnem a principio audies A. i, 1. 21 Quid obstat, cur non veræ fiant? Si. Audies A. i, 1. 76 Tute adeo jam ejus verba audies A. iii, 3. 47 Quid est? Ch. Tacitus citius audies Eu. iii, 5. 23 Nunc audies He. i, 2. 102 Tu jam lites audies Ph. i, 4. 42 Si herum insimulabis avaritiæ, male audies Ph. ii, 3. 12 Intus cetera audies Ph. v, 1. 38 Ea, quæ non vult, audiet A. v, 4. 17 Audi nunc jam A. ii, 1. 29 Quin tu hoc audi A. ii, 2. 9 Hoc audi A. iii, 4. 11. iv, 1. 36 Audi. audi, obsecro A. v, 2. 19. 20 Tamen, Simo, audi A. v, 3. 23 Quid est? Me. Audi modo Hea. v, 1. 28 Æschine, audi : ne te ignarum fuisse dicas Ad. ii, 1. 6 Leno, audi, si vis, nunc jam Ad. ii, 1. 30 Phidippe, ades! audi paucis He iii, 5. 60 Dorio, audi, obsecro. Audi, quod dicam Ph. iii, 2. 1. 2 Audi nunc contra jam Ph. iv, 4. 19 Prius quam huic respondeas temere, audi Ph. v, 8. 48 Prius audite paucis Eu. v, 9. 37 Cave posthac unquam istuc verbum ex te audiam Hea. v, 4. 8 Potius, quam lites secter, aut quam te audiam Ph. ii, 3. 61 Indignum jam facinus faxo ex me audias A. v, 2. 13 Immo ego te obsecro hercle ut audias Eu. iii, 5. 14 Reprimam me, ne ægre quidqum ex me audias He. v, 1. 38 At nunc dicam, quod libenter audias Ph. iii, 2. 3 Fac quam primum hæc audiat Eu. v, 9. 12 Vereor, si clamorem ejus hic crebro audiat He. iii, 3. 52 Si placuerit, facitote. Ph. Audiamus Eu. v, 9. 38 Rogas? viderem, audirem, essem una Eu. iii, 5. 26 Utinam hic prope adesset, atque audiret hæc! Ad. iii, 4. 7 Vera an falsa audieris, jam sciri potest A. v, 4. 19 Benedictis si certasset, audisset bene Ph. Prol. 21 Si jam audierit sibi paratas nuptias A. ii, 2. 4 Aderit continuo, hoc ubi ex te audierit He. v, 3. 15 Quod cum audierit Ph. i, 4. 8 Audireque eorum est operæ pretium audaciam A. i, 3. 12 Audire vocem visa sum modo militis Eu. iii, 2. 1 Tædet jam audire eadem millies Ph. iii, 2. 2 Mercator hoc addebat, se audisse abreptam e Sunio Eu. i, 2. 35 Næ me istuc ex te prius audivisse gaudeo Hea. iv, 6. 12 Audivisse vocem pueri visus est vagientis He. iv, 1. 2 Adolescentulus eadem, et graviter audiendo, victus est Hea. i, 1. 62 Aliquot me adiere, ex te auditum qui aiebant A. iii, 3. 2 Aut te visum, aut auditum velim Ph. ii, 3. 85 Quod ipsa ex aliis auditura sit Ph. v, 7. 67 Audiendum hercle est Hea. ii, 3. 80

Aveho. Is venit, ut secum avehat. Æs. Hem! Virginem ut secum avehat! Ad. iv, 5. 19. 20

Avello. Sperat se a me avellere Eu.

involem in capillum Eu. v, 2. 21 Tum ipsam capillo conscidit Eu. iv, 3. 4

Capio. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi Eu. v, 6. 1 Nec rationem capio, nisi Hea. v, 2. 6 Miseriam omnem ego capio Ad. v, 4. 22 De te si exemplum capit? A. iv, 1. 27 Ex eo nunc misera quem capit laborem! A. iv, 3. 4 Quem ipsa nunc capit fructum Eu. iii, 1. 59 Laborem inanem ipsus capit He. iii, 2. 9 Ex his prædiis talenta argenti bina statim capiebat Ph. v, 3. 7 Etsi consilium, quod cepi, rectum esse scio Hea. ii, 3. 86 Mihi labores fuere, quos cepi, leves Hea. ii, 4. 19 Cepi rationem, ut neque egeres Hea. v, 2. 11 O Geta! provinciam cepisti duram Ph. i, 2. 23 Si quis magistrum cepit ad eam rem improbum A. i, 2. 21 Quantum ex ipsa re conjecturam cepimus Hea. ii, 3. 25 Quum illum generum cepimus He. iv, 1. 22 Me cepere arbitrum Hea. iii, 1. 94 Eum satias hominum, aut negoti si odium ceperat Eu. iii, 1. 14 Quid ego ex hac inopia nunc capiam Ph. i, 3. 15 Cibum nonnunquam capiet cum ea Eu. ii, 3. 76 Quantam, et quam veram laudem capiet Parmeno! Eu. v, 4. 3 Ædes nostræ vix capient, scio Hea. ii, 3. 13 Dore, cape hoc flabellum Eu. iii, 5. 47 Signa ostende Py. Adsunt. Th. Cape Eu. iv, 6. 29 Cape hoc argentum, ac defer Hea. iv, 7. 3 Puer, heus! cape, da hoc Dorcio Ph. i, 2. 102 Volo, nolo rursum: cedo, cape Ph. v, 7. 57 Neque, quid nunc consilii capiam, scio Eu. v, 2. 28 Capias tu illius vestem Eu. ii, 3. 78 Cibum una capias, adsis Eu. ii, 3. 81 Numquam tam graves ob hanc inimicitias caperem in nostram familiam Ph. ii, 3. 23 Quid ex ea re tandem ut caperes commodi? Eu. iii, 5. 25 Numquam commeruit, merito ut caperet odium illa mei He. iv, 2. 4 Aut si lubitum fuerit, causam ceperit A. i, 3. 8 Cum intellexeras id consilii capere, cur non dixti extemplo Pamphilo? A. iii, 2. 38 Tantum laborem capere ob talem filium? A. v, 2. 29 Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit Eu. i, 1. 35 Consilium volo capere una tecum Eu. iii, 5. 66 Quod tempus conveniundi patris me capere jubeat? Ph. v, 4. 9 Te desiderium Athenarum arbitror cepisse sæpe He. i, 2. 14 Jampridem audivi cepisse odium tui Philumenam He. ii, 1. 22 Certe captus est! habet! A. i, 1. 55 Nunc gestus mihi, voltusque est capiundus novus Ph. v, 6. 50 Aut qua via te captent, eadem ipsos capi? He. i, 1. 16 Quid agas? nisi ut te redimas captum quam queas minimo Eu. i, 1. 29 Dicam, hanc esse captam ex Caria Hea. iii, 3. 47 Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines A. iv, 2. 12

Capitalis. Fero flagitia ad te nova, capitalia Ad. iv, 7. 5

Capitulum. O capitulum lepidissimum! Eu. iii, 3. 25

Caprificus. Illic ubi etiam caprificus magna est Ad. iv, 2. 38

Capto. Quid agat, quid cum illo consilii captet A. i, 1. 143 Reviso quid agant, aut quid captent consilii A. ii, 4. 1 Aut qua via te captent, eadem ipsos capi? He. i, 1. 16 Ad fores ire perrexi: hoc modo sermonem captans Ph. v, 6. 29

Captus. (subst.) Geta, ut captus est servorum, non malus, neque iners Ad. iii, 4. 34

Caput. Ridiculum caput! A. ii, 2. 34 Illic est huic rei caput A. ii, 6. 27 Colaphis tuber est totum caput Ad. ii, 2. 37 Festivom caput! Ad. ii, 3. 8 O lepidum caput! Ad. v, 9. 9. Ph. iii, 3. 26 Capitis periculum adire, dum prosim tibi A. iv, 1. 54 Non capitis ejus res agitur, sed pecuniæ Ph. iv, 3. 26 Aliquid tulisse comminiscentur mali, capiti atque ætati illorum! He. iii, 1. 54 Metuo lenonem, ne quid suo suat capiti Ph. iii, 2. 6 Diminuam ego caput tuum hodie, nisi abis Eu. iv, 7. 33 Utinam tibi commitigari videam sandalio caput! Eu. v, 8. 4 Capillus passus, prolixus, circum caput rejectus negligenter Hea. ii, 3. 49 Non possum pati, quin tibi caput demulceam Hea. iv, 5. 14 Sentit, te esse huic rei caput Ad. iv, 2. 29 Non si ex capite sis meo natus item, ut aiunt Minervam esse ex Jove Hea. v, 4. 12 Capite prium in terram statuerem Ad. iii, 2. 18

Carbo. Tam excoctam reddam, atque atram, quam carbo est Ad. v, 3. 63

Carcer. Ain' tandem? carcer! Ph. ii, 3. 26

Careo. Dum ego propter te errans patria careo demens Hea. ii, 3. 16 Tandem non ego illa caream, si sit opus, vel totum triduum? Eu. ii, 1. 17 Censen' te posse reperire ullam mulierem, quæ careat culpa? He. iv, 4. 41 Carens patria ob meas injurias Hea. i, 1. 85 Omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves; præterquam, tui carendum quod erat Hea. ii, 4. 20

Caria. In Cariam est profectus Eu. i, 2. 46 Dicam hanc esse captam ex Ca-

sam adferam? Hea. iv, 3. 23 Vide, utrum vis: argentum accipere, an causam meditari tuam? Ad. ii, 1. 41 Advorsumne illum causam dicerem, cui veneram advocatus? Ad. iv, 5. 42 Mea causa, causam hanc accipite He. Alt. Prol. 47 Dixere causam tunc, nescio quam He. i, 2. 111 O mi Pamphile! abs te quamobrem hæc abierit, causam vides He. iii, 3. 22 Quam causam dicam patri, quamobrem non reducam, nescio He. iii, 5. 2 Quamvis causam hunc suspicari mavolo He. iv, 1. 25 Hanc ubi dixti causam He. iv, 4. 55 Postquam ademtam hanc quoque tibi causam vides He. iv, 4. 58 Justam illam causam, facilem, vincibilem, optumam? Ph. i, 4. 49 Quam causam reperient? demiror Ph. ii, 1. 4 Causam tradere advorsariis Ph. ii, 1. 7 Ille ad defendendam causam adest Ph. ii, 1. 36 Non causam dico, quin, quod meritus sit, ferat Ph. ii, 1. 42 Ni nossem causam, crederem vera hunc loqui Ph. ii, 1. 48 Servom hominem causam orare leges non sinunt Ph. ii, 1. 62 Causam ut pro se diceres Ph. v, 5. 8 Hic, parvæ consuetudinis causa, hujus mortem tam fert familiariter A. i, 1. 84 Egomet quoque ejus causa in funus prodeo A. i, 1. 88 Nec tu ea causa minueris hæc, quæ facis A. ii, 3. 18 Cujus causa hæc incipit A. iv, 4. 33 Et quicquid hujus feci, causa virginis feci Eu. i, 2. 122 Postulat sua causa excludi cæteros Eu. iii, 2. 28 Id faciebat retinendi illius causa Eu. iv, 1. 6 Contumeliæ non me fecisse causa, sed amoris Eu. v, 2. 39 Me hujus quicquid facio, id facere maxume causa mea Eu. v, 9. 40 Mea causa, causam hanc justam esse animum inducite Hea. Prol. 41 Scire hoc vis? Ch. Hac quidem causa, qua dixi tibi Hea. i, 1. 35 Tot mea solius soliciti sint causa? Hea. i, 1. 77 Ejus anuis causa, opinor, quæ erat mortua Hea. ii, 3. 46 At te adjutare oportet adolescentuli causa Hea. iii, 2. 36 Qua hoc occeptum est causa, loquere Hea. iv, 1. 36 Non tam meapte causa lætor, quam illius Hea. iv, 3. 8 Qua causa id fiat Hea. iv, 6. 22 Ea causa magis patiar Hea. v, 4. 13 Syro ignoscas volo, quæ mea causa fecit Hea. v, 5. 23 Nam ego liberali illam adsero causa manu Ad. ii, 1. 40 Ego illud rus nulla alia causa tam male odi, nisi quia prope est Ad. iv, 1. 7 Mea causa, æquo animo attendite He. Alt. Prol. 20 Mea causa, causam hanc accipite He. Alt. Prol. 47 Alias ut uti possim causa hac integra He. i, 2. 5 Nempe ea causa, ut ne id fiat palam He. i, 2. 30 Heri ea causa rure huc advenit He. i, 2. 115 Gaudeo, ita me Di ament! gnati causa He. ii, 1. 36 Qui scis, an ea causa, mi vir, me odisse assimulaverit? He. ii, 1. 38 Id adeo gnati causa He. ii, 2. 17 Haccine causa ego eram tantopere cupidus redeundi domum? He. iii, 1. 3 Quum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus He. iii, 1. 29 Quod sane nolim, maxume heri causa mei He. iii, 1. 51 Ne mittas quidem visendi causa quemquam He. iii, 2. 7 Ea de causa huc introire nolo He. iii, 2. 13 Id qua causa clam me habuisse dicam? He. iv, 1. 4 Tum tuas amicas te, et cognatas deserere, et festos dies, mea causa, nolo He. iv, 2. 17 Ut de tali causa nuptæ mulieri se ostenderet He. v, 1. 30 Judicium de eadem causa iterum ut reddant tibi Ph. ii, 3. 57 Soli licet de eadem causa bis judicium adipiscier Ph. ii, 3. 59 Sed ea causa nihilo magis defecimus Ph. iii, 1. 8 Ni etiam nunc me hujus causa quærere in malo jubeas crucem? Ph. iii, 3. 11 Qua profectus causa hinc es Lemnum, Chremes? Ph. iv, 1. 1 Mea causa ejicitur Ph. iv, 3. 68 De eadem hac fortasse causa Ph. v, 7. 7 Cum ego vestri honoris causa repudium alteræ remiserim Ph. v, 7. 35 Multæ sunt causæ, quamobrem cupiam abducere Eu. i, 2. 65 Olim quidem te causæ impellebant leves He. iii, 4. 12 Postquam sensit me tecum quoque rem habere, fingit causas, ne det, sedulo Eu. i, 2. 58 Omnes causas præcidam omnibus He. iv, 2. 22 Fingis falsas causas ad discordiam He. iv, 4. 71

Caute. Quo magis omnes res cautius, ne temere faciam, accuro He. v, 1. 11

Cautim. Sed hæc ita ut sunt, cautim, et paulatim dabis Hea. iv, 8. 30

Cautio. Puerum autem ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est A. ii, 3. 26 Pisces hi mihi ne corrumpantur, cautio est Ad. iii, 3. 67

Cautus. Ut cautus est, ubi nihil opus est! Ph. iv, 5. 3

Cedo. Qui, cedo? A. i, 1. 123 Cedo igitur, quid faciam, Dave? A. i, 3. 9 Cedo, quid jurgabit tecum? A. ii, 3. 15 Quid facies? cedo A. iv, 2. 22 Nova nunc religio in te istæc incessit, cedo? A. iv, 3. 15 Cedo, cujum puerum hic apposuisti? A. iv, 4. 24 Quid te ergo aliud solicitat? cedo Eu. i, 2. 82 Cedo alios: ubi centurio est? Eu. iv, 7. 6

Cito. Abi cito, et suspende te A. i, 5. 20 Ejiciat? Da. Cito A. ii, 3. 8 Hui, tam cito? ridiculum A. iii, 1. 16 Nomen tam cito tibi? Phania A. v, 4. 25 Labascit, victus uno verbo. quam cito! Eu. i, 2. 98 Cito hunc deduce ad militem Eu. iii, 3. 32 Quam cito sunt consecutæ mulieres! Hea. ii, 3. 134 Ad misericordiam ambos adduces cito Hea. v, 2. 42 Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice Ad. iii, 3. 89 Reddet tibi cito Ad. v, 9. 24 Cito ab eo hæc ira abscedet He. v, 2. 15 Quid id est? Ch. Tacitus citius audies Eu. iii, 5. 23 At sic citius, qui te expedias his ærumnis, reperias He. iii, 1. 8 Qua me propter exanimatum citius eduxi foras He. iii, 3. 4

Civis. Au! obsecro; an non civis est? A. iv, 4. 42 Ain' tandem? civis Glycerium est? A. v, 3. 4 Civis modo hæc sit Eu. v, 2. 51 Ut ne quid turpe civis in se admitteret Ph. ii, 3. 68 Civem Atticam esse hanc A. i, 3. 16. iv, 4. 41. v, 2. 18. Eu. iv, 7. 35. Ph. i, 2. 64 Illam hinc civem esse aiunt A. v, 1. 14 Adducti, qui illam civem hinc dicant A. v, 3. 21 Men' quæris? eho tu Glycerium hinc civem esse ais? A. v, 4. 5 Ex Attica hinc abreptam. Ph. Civemne? Th. Arbitror Eu. i, 2. 30 An paulum hoc esse tibi videtur, virginem vitiare civem? Eu. v, 2. 19 Scis eam hinc civem esse? Eu. v, 5. 10 Scis Pamphilam meam inventam civem? Eu. v, 9. 6 Hoc peccatum in virginem est civem Ad. iv, 7. 7 Præter civium morem atque legem A. v, 3. 8 Næ illiusmodi jam nobis magna civium penuria est Ad. iii, 3. 87 Hospites, tum cives? Ph. ii, 2. 14

Civitas. In qua civitate tandem te arbitrare vivere? Ad. iv, 5. 51

Clam. Nec clam te est A. i, 5. 52 Dumque ætas tulit, amavit: tum id clam A. ii, 6. 13 Ne quis forte internuntius clam a milite ad istam cursitet? Eu. ii, 2. 56 Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario fac tradas Eu. ii, 3. 27 Interea aurum sibi clam mulier demit Eu. iv, 1. 13 Cum eo clam te subduxti mihi Eu. iv, 7. 25 Hæc clam me omnia Hea. i, 1. 46 Clam me profectus, menses tres abest Hea. i, 1. 66 Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit Ad. i, 1. 46 Neque adeo clam me est He. ii, 2. 19 Maxume volo, doque operam, ut clam eveniat partus patrem He. iii, 3. 36 Haud clam me est He. iii, 4. 10 Id qua causa clam me habuisse dicam? He. iv, 1. 4 Non, ædepol, clam me est He. iv, 1. 53 Non clam me est, gnate mi, tibi me esse suspectam He. iv, 2. 1 Non me clam haberet, quod celasse intelligo He. iv, 4. 35 Puer quia clam te est natus, nactus alteram es He. iv, 4. 59 Puerumque ob eam rem clam voluit, natus qui est, exstinguere He. v, 1. 22 Quod peperit uxor clam He. v, 2. 15 Eam clam educat Ph. v, 7. 50 Clam te. Ch. Hei mihi! Ph. Uxorem duxit Ph. v, 8. 15

Clamito. Quid clamitas? A. iv, 4. 28 Clamitent, me Sycophantem, hæreditates persequi, mendicum A. iv, 5. 19 Venit Chremes postridie ad me, clamitans, indignum facinus! A. i, 1. 117 Venit ad me sæpe, clamitans: quid agis, Micio? Ad. i, 1. 35

Clamo. Hæccine flagitia! Sy. Mihi quidem non placent. Et clamo sæpe Ad. iii, 3. 26 Dic mihi, non clamas? non insanis? Ad. iv, 7. 9 Illis quæ sunt intus, clamat de via A. iii, 2. 11 Id nunc clamat scilicet Ad. v, 3. 5 Clamant omnes, indignissime factum esse Ad. i, 2. 11 Tumultuantur, clamant He. Alt. Prol. 33 Ne clama: petito hasce a me decem Ph. iv, 3. 59 Quid agam? quid clamem, aut querar? Ad. v, 3. 3 Cœpit clamare, o Æschine! Ad. iii, 3. 53

Clamor. Strepitus, clamor mulierum He. Alt. Prol. 27 Pro Jupiter! clamorem audio He. iii, 1. 37 Vereor, si clamorem ejus hic crebro audiat He. iii, 3. 52 Clamore summo, cum labore maxumo Hea. Prol. 40

Clanculum. In cellulam ad te patris penum congerebam clanculum Eu. ii, 3. 18 Invidere omnes mihi: mordere clanculum Eu. iii, 1. 21 In alienas tegulas venisse clanculum per impluvium Eu. iii, 5. 41 Ego limis specto, sic per flabellum clanculum Eu. iii, 5. 54 Etsi subsensi id quoque, illos ibi esse, et id agere inter se clanculum Hea. iii, 1. 63 Alii clanculum patres quæ faciunt Ad. i, 1. 27 Cum ejus consuevit olim matre in Lemno clanculum Ph. v, 6. 33

Clare. Unde est? dic clare A. iv, 4. 15

Clarus, a, um. Vide, ut mihi hæc certa et clara attuleris He. v, 4. 1

Claudo. Nolo tibi ullum commodum in me claudier A. iii, 3. 41 Nuncubi meam benignitatem sensisti in te claudier? Eu. i, 2. 84

Clemens. A parvulo ut semper tibi apud me justa et clemens fuerit servitus, scis A. i, 1. 9 Clemens, placidus, nulli

quod cogitas Hea. iii, 1. 60 Quid nunc facere cogitas? Hea. iii, 3. 46 Num cogitat quid dicat? A. v, 3. 6 Quæ in animo cogitat irata Ad. i, 1. 5 Aut te amare cogitat Ad. i, 1. 7 Sic cogitabam; hic, parvæ consuetudinis causa, hujus mortem tam fert familiariter A. i, 1. 83 Credo id cogitasti: quidvis satis est, dum vivat modo Hea. iv, 1. 28 Ridiculum: non enim cogitaras Eu. iii, 1. 62 Proin tu, dum est tempus, etiam atque etiam cogita Eu. i, 1. 11 Cogita modo Eu. v, 9. 43 Quid voluisti? cogita Hea. iv, 1. 25 Immo hoc cogitato Eu. iv, 6. 21 Nam si cogites, remittas jam me onerare injuriis A. v, 1. 8 Me somnies: me expectes: de me cogites Eu. i, 2. 114 Hoc tu facito: cum animo cogites Ad. iii, 4. 55 Quæso facito hæc tecum cogites Ad. v, 3. 22 Dehinc, ne frustretur ipse se, aut sic cogitet Eu. Prol. 14 Nunc si quis est, qui hoc dicat, aut sic cogitet Ph. Prol. 13 Peregre rediens semper cogitet Ph. ii, 1. 13 Cœpi aliam rem ex alia cogitare Eu. iv, 2. 3 Occepi mecum cogitare Eu. iv, 2. 8 Quantum ille potuit cogitare commode Hea. Prol. 14 Ubi video hæc; cœpi cogitare Hea. i, 1. 76 Hæc si voles in animo vere cogitare Ad. v, 3. 32 Ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias A. i, 2. 11 Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere Ph. ii, 1. 10 Non potuit cogitata proloqui Ph. ii, 1. 53

Cognata. Qui cognata tibi sit Ph. i, 2. 80 Verum si cognata est maxume Ph. ii, 1. 65 Qui mihi cognata ea esset, dicerem. itidem tu face. cedo, qui est cognata? Ph. ii, 3. 50. 51 Itidem ut cognata si sit Ph. ii, 3. 62 Quid illa altera, quæ dicitur cognata? Ph. v, 1. 28 Negat Phanium esse sibi cognatam Demipho? Hanc Demipho negat esse cognatam? Ph. ii, 3. 5. 6 Cognatam comperi esse nobis Ph. v, 3. 18 Cave, ne in cognatam pecces Ph. v, 3. 20 Tum tuas amicas te, et cognatas deserere nolo He. iv, 2. 16

Cognatus. Tum is mihi cognatus fuit, qui eum recepit A. v, 4. 23 Mihi cognatus erat Ad. iii, 4. 48 Dum cognatus huc illinc veniret Ad. iv, 5. 39 Hegio his est cognatus proxumus Ad. v, 8. 24 Interea in Imbro moritur cognatus senex horunc He. i, 2. 96 Neque illi benevolens, neque notus, neque cognatus aderat Ph. i, 2. 49 Neque mihi cognatus fuit quisquam isthoc nomine Ph. ii, 3. 44 Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus Ph. iii, 2. 11 Abi, atque Hegioni, cognato hujus, rem omnem narrato ordine Ad. iii, 2. 53 Sola sum: habeo hic neminem, neque amicum, neque cognatum Eu. i, 2. 68 Patris cognatum, atque æqualem, Archidemidem, novistin'? Eu. ii, 3. 35 Ego te cognatum dicam, et tibi scribam dicam Ph. i, 2. 77 Narrabat, se hunc negligere cognatum suum Ph. ii, 3. 19 Qui cognatum me sibi esse diceret Ph. ii, 3. 34 Inopia et cognatorum negligentia coacta A. i, 1. 44 Amicos, genus, cognatos, divitias Hea. i, 2. 20

Cognitio. Inde est cognitio facta He. v, 3. 33 Ibo intro, de cognitione ut certum sciam Eu. v, 3. 12

Cognosco. Non cognosco vestrum tam superbum Eu. v, 9. 36 Dum ea, quæ loquitur, magis cognosco? Ph. v, 1. 10 Amabo! quid ait? cognoscitne? Ch. Ac memoriter Eu. v, 3. 6 Te interea loci cognovi Eu. i, 2. 47 Sed postquam aspexi, ilico cognovi Hea. iv, 1. 44 Postquam introii, ejus morbum cognovi miser He. iii, 3. 13 Tandem cognosti qui siem A. iii, 4. 7 Ipse se, et illam, et hanc, quæ domi erat, cognovit satis He. i, 2. 87 Eum hæc cognovit Myrrhina in digito modo me habentem He. v, 3. 32 Alias cognostis ejus: quæso hanc nunc noscite He. Prol. 8 Eo pacto et gnati vitam, et consilium meum cognosces A. i, 1. 23 Rem cognosces He. iii, 1. 11 Adeste æquo animo, et rem cognoscite A. Prol. 24 Adeon' homines immutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse? Eu. ii, 1. 20 In ea re utilitatem ego faciam ut cognoscas meam Eu. ii, 3. 17 Ne quis me cognosceret Eu. v, 2. 8 Haud istuc dicas, si cognoris vel me, vel amorem meum A. iv, 1. 28 Hæc, dum incipias, gravia sunt: dumque ignores: ubi cognoris, facilia Hea. v, 5. 15 Unum cognoris, omnes noris Ph. ii, 1. 35 Mature ut cum cognorit, perpetuo oderit Eu. v, 4. 11 Ubi hoc cognoverit, non posse se mecum esse He. i, 2. 80 Rem ubi cognoverint He. v, 2. 25 Æquum est vos cognoscere, atque ignoscere Eu. Prol. 42 Dic, te parvam virginem amisisse: nunc cognosse: signa ostende Eu. iv, 6. 29 Cognosse anulum illum Myrrhinam gnatæ suæ fuisse He. v, 3. 13 Nam et cognoscendi, et ignoscendi dabitur peccati locus Hea. ii, 1. 6 In cognoscendo tute ipse aderis, Chærea Eu. v, 2. 54

Eu. iii, 5. 16

Commemoratio. Nam isthæc commemoratio quasi exprobratio est immemoris beneficii A. i, 1. 16

Commemoro. Cui dem, et quamobrem dem, commemorabo Ph. iv, 5. 3 Quid commemorem primum, aut laudem maxume? Eu. v, 9. 14 Quid ego nunc commemorem, Demipho? Ph. v, 8. 42

Commendo. Ego me tuæ commendo et committo fidei Eu. v, 2. 47 Vobis commendo Phanium, et vitam meam Ph. i, 4. 41 Commendat virginem. An. Cui? tibine? Ch. Mihi Eu. iii, 5. 29 Cui commendavi filium hinc abiens meum Ph. ii, 1. 58 Thais patri se commendavit in clientelam et fidem Eu. v, 9. 9 Ille tibi moriens nos commendavit, senex Ad. iii, 4. 11

Commentum. Mihi quidem hercle non fit verisimile; atqui ipsis commentum placet A. i, 3. 20

Commeo. Huc raro in urbem commeat Hec. i, 2. 100 Olim potius, quam paterere filium commeare ad mulierculam Hea. iii, 1. 35

Commereo. Commereor. Quid feci? quid commerui, aut peccavi, pater? A. i, 1. 112 Quæ exopto mihi, ut nunquam sciens commerui He. iv, 2. 4 Ah! nullam de his rebus culpam commeruit tua He. iv, 4. 9 Si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur commeruisse culpam Ph. i, 4. 29 Nunquam quicquam erga me commerita est, pater He. iii, 5. 36

Commigro. Ex Andro commigravit huc viciniæ A. i, 1. 43 Neque enim diu huc commigrarunt Ad. iv, 5. 15

Comminiscor. Hujusmodi res semper comminiscere Hea. iv, 6. 8 Quid agam? aut quid comminiscar? Hea. iv, 2. 7 Aliquid tulisse comminiscentur mali He. iii, 1. 53 Commenta mater est, esse ex alio viro, nescio quo, puerum natum Ad. iv, 5. 23

Commiseresco. Si adesset, credo, ibi ejus commiseresceret He. i, 2. 54

Commissator. Ædepol commissatorem haud sane commodum Ad. v, 2. 8

Commissor. Phædriam intromittamus commissatum Eu. iii, 1. 52

Commitigo. Utinam tibi commitigari videam sandalio caput! Eu. v, 8. 4

Committo. Ego me tuæ commendo et committo fidei Eu. v, 2. 47 Eis commisi et credidi Hea. v, 2. 13 Lupo ovem commisisti Eu. v, 1. 16 Se in vostram commisit fidem He. Alt. Prol. 45 Nunquam hercle hodie ego istuc committam tibi Ad. iv, 2. 12 Nam dum amicam hanc meam esse credet, non committet filiam Hea. iv, 3. 36 Quamquam est scelestus, non committet hodie unquam, iterum ut vapulet Ad. ii, 1. 5 Nunquam dices tam commode, ut tergum meum tuam in fidem committam He. i, 2. 34 Nec satis digna, cui committas primo partu mulierem A. i, 4. 3 Qui illum decrerunt dignum, suos cui liberos committerent He. ii, 1. 15 Neque illi commisissem virginem Eu. iv, 3. 25 Servon' fortunas meas me commisisse futili? A. iii, 5. 3 Qui denegarat se commissurum mihi gnatam suam uxorem A. i, 5. 6 Non pol credo, Chærea, nisi si commissum non erit Eu. v, 2. 63

Commode. Non sat commode divisa sunt temporibus tibi, Dave, hæc A. iii, 1. 17 Quantum ille potuit cogitare commode Hea. Prol. 14 Illum obsequentem, si quis recte aut commode tractaret Hea. i, 1. 100 Haud opinor, commode finem statuisse orationi militem He. i, 2. 20 Nunquam dices tam commode, ut tergum meum tuam in fidem committam He. i, 2. 33 Nunquam commodius unquam herum audivi loqui Hea. iii, 2. 48 Cui æque audisti commodius quicquam evenisse? Hea. iv, 3. 7

Commoditas. Itaque adeo magnam mihi injecit sua commoditate curam Ad. iv, 5. 76 At si corrigitur, quot commoditates, vide A. iii, 3. 37 O fortuna! o fors fortuna! quantis commoditatibus, quam subito, hero meo Antiphoni ope vestra hunc onerastis diem! Ph. v, 6. 1

Commodo. Nam meritus de me est, quod queam, ut illi commodem He. v, 1. 33

Commodum. (adverb.) Illa sese interea commodum huc advorterat Eu. ii, 3. 51 Id hoc cum agebam commodum Ph. iv, 3. 9

Commodum. (subst.) Sed si ex ea re plus mali est, quam commodi utrique A. iii, 3. 15 Quid ex ea re tandem ut caperes commodi? Eu. iii, 5. 25 Ex meo propinquo rure hoc capio commodi Eu. v, 6. 1 Nolo tibi ullum commodum in me claudier A. iii, 3. 41 Manebo: ne quod vostrum remorer commodum A. iv, 3. 24 Ut ex illius commodo meum compararem commodum Hea. ii, 4. 17 Me pietas matris potius commodum suadet sequi He. iii, 5. 31 Qui omnia

fiteamini sine periclo esse Hea. ii, 3. 97

Conflicto. Nec cum hujusmodi unquam usus venit, ut conflictares malo Ph. iii, 2. 20

Conflictor. Nam qui cum ingeniis conflictatur ejusmodi A. i, 1. 66

Conflo. Sæpe ex hujusmodi re quapiam, et malo principio, magna familiaritas conflata est Eu. v, 2. 36

Confugio. Nunc huc confugit He. iii, 3. 24 Neque tu scilicet eo nunc confugies Hea. iv, 5. 45 Memini, ad me nocte prima confugere anhelantem domum He. v, 3. 25

Confuto. Confutavit verbis admodum iratum patrem Ph. iii, 1. 13 Hic, ita ut liberos est æquom, dictis confutabitur Hea. v, 1. 76

Conger vel Congrus. Congrum istum maximum in aqua sinito ludere Ad. iii, 3. 23

Congero. Cum in cellulam ad te patris penum omnem congerebam clanculum Eu. ii, 3. 18

Conglutino. Meretricios amores nuptiis conglutinas? A. v, 4. 10

Congredior. Congredere actutum Ph. v, 6. 12

Congruo. Mulier mulieri magis congruit Ph. iv, 5. 14 Omnes congruunt: unum cognoris: omnes noris Ph. ii, 1. 34 Concede hinc domum, ne nos inter nos congruere sentiant Hea. iii, 1. 91

Conjecto. Neque scio quid dicam, aut quid conjectem Eu. iii, 4. 5

Conjectura. Ex quibus conjectura facile fit Ad. v, 3. 36 Qui conjecturam hanc nunc facio A. iii, 2. 32 Quantum ex ipsa re conjecturam cepimus Hea. ii, 3. 25 Ego de me facio conjecturam Hea. iii, 3. 13

Conjicio. Suspicor. Annos sexaginta natus es, aut plus eo, ut conjicio Hea. i, 1. 11 Tu conjicito cetera Ph. i, 3. 14 Nequeo satis mirari, neque conjicere Eu. iii, 4. 9

Conjicio. Jacio. In nuptias conjeci herilem filium Ad. iii, 4. 23 In quod me conjeci malum? He. i, 2. 57 Qui me hodie ex tranquillissima re conjecisti in nuptias A. iii, 5. 14 Hæc ubi aperuit ostium, continuo hic se conjecit intro Hea. ii, 3. 36 Ne me in lætitiam frustra conjicias Hea. ii, 3. 51 Ne me in breve conjicias tempus, gaudio hoc falso frui He. v, 4. 2 Aliquid convasassem, atque hinc me conjicerem protinus in pedes Ph. i, 4. 13 Si omnes hunc conjectum in nuptias inimici vellent A. iv, 1. 43

Conjugium. Consuetudine et conjugio liberali devinctum A. iii, 3. 29

Conjuratio. Quid hoc genus est? quæ hæc est conjuratio? He. ii, 1. 1

Conor. At ego obviam conabar tibi, Dave Ph. i, 2. 2 Scio quid conere A. iv, 2. 20 Si sensero hodie quicquam in his te nuptiis fallaciæ conari, quo fiant minus A. i, 2. 26 Hem, egone istuc conari queam? A. i, 5. 35 Conari manibus, pedibus, noctesque et dies A. iv, 1. 53

Conqueror. Neque voce alia, ac res monebat, ipsa poterat conqueri He. iii, 3. 15

Conscindo. Vestem omnem miseræ discidit: tum ipsam capillo conscidit Eu. iv, 3. 4 Virgo conscissa veste lacrumans obticet Eu. v, 1. 4

Conscius, a, um. Parturire eam, neque gravidam esse ex te, solus conscius He. iii, 3. 32 Qui tam audacis facinoris mihi conscius sis? Ph. i, 3. 4 Ubi comperi ex iis, qui ei fuere conscii Hea. i, 1. 69 Ego, pol, quæ mihi sum conscia, hoc certo scio Eu. i, 2. 119 Postremo, quando ego conscia mihi sum, a me culpam esse hanc procul Ad. iii, 2. 50

Consector. Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt, nec sunt: hos consector Eu. ii, 2. 18

Consequor. Ego consequor Hea. ii, 3. 36 Recta consequor He. iii, 3. 12 Mater consequitur He. iii, 3. 18 Cum eam consequitur alienus puer He. iv, 4. 27 Bacchis consecuta est ilico Hea. v, 1. 32 Quæ consecuta est nox He. i, 2. 62 Matrem ipsam ex ægritudine miseram mors consecuta est Ph. v, 1. 23 Sed quam cito sunt consecutæ mulieres! Hea. ii, 3. 134 I, sodes, intro; consequar jam te, mea mater He. iii, 2. 23 Hasce ornamentis consequentur alteræ Hea. iv, 7. 9 Necesse est, Clitipho, consilia consequi consimilia Hea. i, 2. 35

Conserva. Summa forma conservam domi videbit Eu. ii, 3. 74 Conservam esse credidi. Py. Conservam! Eu. v, 2. 19. 20

Conservo. Conservasti te, atque illam Hea. iv, 1. 40 Conserva, quære, parce Ad. v, 3. 27

Conservus. Conservis ad eundem istunc præcipio modum Ad. iii, 3. 70

Considero. Cum egomet nunc mecum in animo vitam tuam considero Hea. ii, 4. 5

Consilium. Consilium illud rectum

tio dari mihi in conspectum Ph. ii, 1. 31 Itane patris ais conspectum veritum hinc abisse? Ph. ii, 2. 1 Neque mihi in conspectum prodit Ph. ii, 4. 3 Neque virgo est usquam: neque ego, qui illam e conspectu amisi meo Eu. ii, 3. 2 Fugere e conspectu ilico: videre nolle He. i, 2. 107

Conspicor. Cur ergo in his ego te conspicor regionibus? Eu. v, 9. 32 Neque tam vesperi domum revortor, quin te in fundo conspicer fodere Hea. i, 1. 16

Constabilio. Tuam rem constabilisses Ad. v, 1. 9

Constituo. Nam constitui cum quodam hospite, me esse illum conventuram He. i, 2. 120 Quod constitui me hodie conventurum eum He. iii, 4. 23 Et is hodie venturum ad me constituit domum Eu. i, 2. 125 Nam illi mihi dotem jam constituerunt dare Ph. iv, 3. 71 Aut cum venturam dixero et constituero Hea. iv, 4. 4 Quia olim in hunc (diem) sunt constitutæ nuptiæ A. i, 5. 34 Locus, tempus constitutum est Eu. iii, 4. 3

Constringo. Hunc pro mœcho postea comprehendere intus, et constrinxere Eu. v, 6. 23 Quadrupedem constringito A. v, 2. 24

Consuefacio. Nihil prætermitto: consuefacio Ad. iii, 3. 60 Ea ne me celet, consuefeci filium Ad. i, 1. 29 Hoc patrium est, potius consuefacere filium, sua sponte recte facere, quam alieno metu Ad. i, 1. 49

Consuesco. Quid illi tandem creditis fore animi misero, qui cum illa consuevit prius? Ad. iv, 5. 32 Cum ejus consuevit olim matre in Lemno clanculum Ph. v, 6. 33 Quicum tot consuesset annos He. iv, 1. 40

Consuetudo. Ut neque me consuetudo, neque amor, neque pudor commoveat A. i, 5. 44 Etsi amor me graviter, consuetudoque ejus tenet He. iii, 3. 44 Hic, parvæ consuetudinis causa, hujus mortem tam fert familiariter A. i, 1. 83 Propter hujusce hospitæ consuetudinem? A. ii, 6. 8 Cotidianæ vitæ consuetudinem Hea. ii, 3. 42 Mitto rem: consuetudinem ipsorum Ad. v, 3. 34 Quam mox veniat, qui adimat hanc mihi consuetudinem Ph. i, 3. 9 Consuetudine, et conjugio liberali devinctum A. iii, 3. 28 Vetere in nova cœpi uti consuetudine He. Alt. Prol. 29 Antiqua ut consuetudine agitarem libere inter vos convivium He. i, 2. 17

Consuetus, a, um. Ut consuetum facile amorem cerneres A. i, 1. 108

Consulo. Pessume istoc in te atque in illum consulis Hea. iii, 1. 28 Tun' consulis quicquam? Ad. i, 2. 47 Quæ vos propter adolescentiam consulitis parum Ad. v, 9. 36 Recte ego consului meæ He. iv, 1. 44 Post consulam Ad. v, 9. 25 Quod ad hanc rem opus est, porro consule Ad. iii, 2. 37 Id oro te, in commune ut consulas A. iii, 3. 16 Quid me fiat, parvi pendis, dum illi consulas Hea. iv, 3. 37 Ut id consulerem, interea vita ut in tuto foret Ph. v, 1. 7 Illi certe, quæ nunc tibi domi est, consuleres Ph. iii, 1. 4 Consulere in longitudinem Hea. v, 2. 10 Dum tempus consulendi est He. v, 1. 19 Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis Ph. i, 3. 22 Ut qui mihi consultum optume velit esse Ph. i, 3. 1

Consultatio. Nulla tibi, Pamphile, hic jam consultatio est He. iv, 4. 28

Consumo. Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ Hea. i, 1. 21 In apparando consumunt diem Ad. v, 7. 2 Si quid consilî habet, ut consumat nunc A. i, 1. 133 Sumat, consumat, perdat, decretum est pati Hea. iii, 1. 56

Consusurro. Syrus cum illo vestro consusurrat Hea. iii, 1. 64

Contamino. Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliqua Eu. iii, 5. 4 Multas contaminasse Græcas Hea. Prol. 17 In eo disputant, contaminari non decere fabulas A. Prol. 16

Contego. Illi miseræ, indigne factam injuriam contexeris He. iii, 3. 41

Contemno. Hic ego illum contemsi præ me Eu. ii, 2. 8 Numquid habes, quod contemnas? tacent: satis laudant Eu. iii, 2. 22 Nam quo redibo ore ad eam, quam contemserim? Ph. v, 7. 24 Arbitror, te tuum consilium contemsisse He. i, 2. 15 O Dave, itan' contemnor abs te? A. iii, 2. 12 Quot modis contemtus, spretus? A. i, 5. 13 Tamen contemtus abs te. hæc habui in memoria Eu. i, 2. 90

Contemplor. Voltum contemplamini Ph. i, 4. 33 Contemplamini me Ph. iii, 3. 17 At, ut satis contemplata modo sis, mea nutrix Hea. iv, 1. 4

Contentus, a, um. Quia neque tu uno eras contenta Eu. i, 2. 42 Quæ paululo tum erat contenta Hea. iii, 1. 37

Contero. Quid hic conterimus operam frustra? Ph. i, 4. 32 Contrivi in

2. 13 Hæc fratri mecum non conveniunt Ad. i, 1. 34 Primo dies complusculos bene conveniebat sane inter eas He. i, 2. 103 Etiam puerum inde abiens conveni Chremis A. ii, 2. 31 Conveni hodie adveniens quemdam mei loci hinc, atque ordinis Eu. ii, 2. 3 Quæ convenere in Andriam A. Prol. 13 Nunc Chremem conveniam A. iii, 2. 48 Tace! egomet conveniam jam ipsum Ad. ii, 2. 1 Fratrem conveniam, Hegio Ad. iii, 4. 53 Micionem, si apud forum est, conveniam Ad. iii, 5. 3 Ego Æschinum conveniam Ad. iv, 5. 2 Ego hos conveniam Ad. iv, 7. 39 Quid vis dicam? an conveniam modo? He. iii, 4. 22 Conveniet numerus, quantum debui Ph. i, 2. 3 Callidemidem hospitem Myconium, conveni He. iii, 4. 19 Abi: solum solus conveni He. iv, 1. 42 At ego hinc me ad forum, ut conveniam Pamphilum A. i, 3. 22 Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem Eu. v, 7. 4 Transito ad uxorem meam, ut conveniat hanc, priusquam hinc abeat Ph. iv, 5. 7 Num videntur convenire hæc nuptiis? A. ii, 2. 29 Convenire et conloqui Eu. iii, 2. 14 Quicquid est, volo scire, atque hominem convenire Ad. i, 2. 74 Dic convenisse; egisse te de nuptiis Hea. iv, 8. 23 Ut rogem, quod tempus conveniendi patris me capere jubeat? Ph. v, 4. 9 Quantum potest, nunc conveniendus Phormio est Ph. v, 7. 3 Laches me nunc conventam esse expetit He. v, 1. 1 Quod constitui me hodie conventurum eum He. iii, 4. 23 Nec conventurum inter nos posthac esse arbitror He. iv, 4. 37 Constitui, me esse illum conventuram He. i, 2. 121

Conventus. Comitum conventus, strepitus He. Alt. Prol. 27

Converto vel Convorto. Transacta re, convortam me domum Ad. ii, 4. 22 Deum sese in hominem convertisse Eu. iii, 5. 40 Non posse jam ad salutem converti hoc malum A. iv, 1. 49

Convicium. Ante ædes non fecisse, erit melius, hic convicium Ad. ii, 1. 26

Convinco. Convincas esse illum tuum? Hea. v, 3. 15 Convincas facile ex te natum Hea. v, 3. 18

Conviva. Tum me convivam solum abducebat sibi Eu. iii, 1. 17 Egomet convivas moror Hea. i, 1. 120

Convivium. In convivium illam? (adducas) Eu. iv, 1. 12 Apparare de die convivium Ad. v, 9. 8 Antiqua ut consuetudine agitarem libere inter vos convivium He. i, 2. 18 Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio Eu. iii, 1. 30 Una in convivio erat hic Eu. iii, 1. 32 Ille suam semper egit vitam in otio, in conviviis Ad. v, 4. 9

Convivor. Nolunt crebro convivarier Hea. i, 2. 32

Convolo. Populus convolat: tumultuantur He. Alt. Prol. 32

Copia. Perfecit, sibi ut inspiciundi esset copia Eu. Prol. 21 Si non tangendi copia est Eu. iv, 2. 11 Amica tecum sine metu ut sit, copia est Hea. ii, 3. 87 Ego in eum incidi infelix locum, ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi copia Ph. i, 3. 24 Neque pol consilii locum habeo, neque auxilii copiam A. ii, 1. 20 Date crescendi copiam; novarum qui spectandi faciunt copiam sine vitiis Hea. Prol. 28. 29 Nam ea res dedit tum existumandi copiam Hea. ii, 3. 41 Ne quam aliam quærat copiam, ac te deserat Hea. v, 1. 54 Obsecrat, sibi ut ejus faciat copiam Ph. i, 2. 63 Quid ego ex hac inopia nunc capiam; et quid tu ex hac copia Ph. i, 3. 15

Copiæ, arum. In angustum oppido nunc meæ coguntur copiæ Hea. iv, 2. 2 Militem secum ad te quantas copias adducere? Eu. iv, 6. 17

Coquo. Atque ibi, favillæ plena, fumi, ac pollinis, coquendo sit faxo, et molendo Ad. v, 3. 61

Coquus. Concurrunt læti mi obviam cupedinarii omnes, cetarii, lanii, coqui Eu. ii, 2. 26

Cor. Aut tibi nuptiæ hæ sunt cordi. Pa. Cordi? A. ii, 1. 28 Neque meo cordi esse quenquam cariorem hoc Phædria Eu. i, 2. 121 Uterque utrique est cordi Ph. v, 3. 17 Cura ex corde excessit He. iii, 2. 12 Jam instructa sunt mihi in corde consilia omnia Ph. ii, 2. 7

Coram. Non imperabat coram A. iii, 2. 10 Sine, illum huc coram adducam A. v, 3. 29 Rogitas? quæ mihi ante oculos coram amatorem adduxti tuum! Eu. iv, 7. 24 Ah, vereor coram in os te laudare amplius Ad. ii, 4. 5 Coram ipsum cedo Ad. iii, 4. 38 Te ipsum purgare ipsis coram, placabilius est Ad. iv, 3. 17 Quæ tute dudum coram me incusaveras Ph. v, 7. 21

Corinthius. Fuit quædam anus Corinthia hic Hea. iii, 3. 39 Erat hic Corinthia anus, haud impura Hea. iv, 1. 16

Corinthus. Quæ cum milite Corin-

ex amore oblata He. iii, 1. 1 Credo, ipsum ad me exire He. iv, 1. 6 Credo: neque adeo arbitrari patris est aliter He. iv, 1. 14 Nullam pol credo mulierem me miseriorem vivere He. iv, 1. 51 Credo ea gratia concordes magis fore He. iv, 3. 11 Puerum injussu, credo, non tollent meo He. iv, 4. 82 Credo, ædepol, te nonnihil mirari He. v, 1. 5 Me exspectat, credo: adibo He. v, 4. 15 Ei, credo, munus hoc corraditur Ph. i, 1. 6 Ad precatorem adeam, credo Ph. i, 2. 90 Ego sedulo hunc dixisse credo Ph. ii, 4. 13 At meo merito, credo Ph. v, 8. 42 Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ A. i, 1. 20 Itan' credis? A. ii, 3. 25 Qui credis? A. v, 4. 31 Quid? tu his rebus credis fieri? Eu. ii, 2. 14 Jam satis credis sobriam esse me? Eu. iv, 4. 36 Credis huic quod dicit? Eu. iv, 4. 38 Etiam nunc non credis? Ph. Mirum ni tu credis quod iste dicit Eu. iv, 4. 43 et 44 Credin'? Gn. Immo certe Eu. iv, 7. 42 Credin' te impune habiturum? Eu. v, 2. 13 Quid illi credis animi tum fuisse? Eu. v, 7. 14 Erras, si id credis, et me ignoras Hea. i, 1. 53 Quid illum porro credis facturum? Hea. iii, 3. 30 Atqui tu hanc jocari credis? Hea. iv, 4. 7 Ita aiunt. Ch. Et tu credis? Me. Omnia Hea. iv, 8. 13 An non credis? Ad. i, 2. 56 Sanum te credis esse? Ad. iv, 7. 30 Non mihi credis? Ph. iii, 2. 7 Etiam nunc credis, te ignorarier? Ph. v, 7. 38 Hic nunc me credit aliquam sibi fallaciam portare A. ii, 6. 1 Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet Ad. i, 1. 45 Sostrata credit, mihi me Psaltriam hanc emisse Ad. iv, 4. 6 Quid illi tandem creditis fore animi misero? Ad. iv, 5. 31 Propter suam impotentiam se semper credunt negligi Ad. iv, 3. 16 Illi credunt consilia omnia Ad. v, 4. 18 Egon' cui daturus non sum, ut ei despondeam? Sy. Credebam. Ch. Minime Hea. iv, 5. 37 Neque ei credebam primo He. iv, 4. 91 Quid? credebas, dormienti hæc tibi confecturos Deos? Ad. iv, 5. 59 Sororem plerique esse credebant meam Eu. i, 2. 38 Egon' istuc facerem? Si. Credidi A. iii, 4. 5 Tuum ne, obsecro te, hoc dictum erat? vetus credidi Eu. iii, 1. 38 Conservam esse credidi Eu. v, 2. 19 Callidum et disertum credidi hominem Eu. v, 7. 10 Abii ad proximos, qui erant tibi: eis commisi, et credidi Hea. v, 2. 13 Quod ego nunquam credidi fore He. i, 2. 23 Sed non credidi adeo, ut etiam totam hanc odisset domum He. ii, 1. 24 Nam olim soli credidi, ea me abstinuisse He. iii, 3. 50 Non credidi ædepol adeo inhumanum fore He. iii, 5. 49 Ego etiam illorum esse hanc culpam credidi He. iv, 1. 20 Ego quoque etiam credidi He. v, 1. 35 Me hujusmodi esse sciebat: ego hunc esse aliter credidi Ph. iii, 2. 44 Credidi. quid ad me ibatis? Ph. v, 7. 7 An tu hunc credidisti esse, obsecro Eu. iv, 4. 12 Nisi si me in illo credidisti esse hominum numero Ad. iv, 3. 3 Me tum uxorem credidisti ducturum Ad. v, 3. 25 Alios tuam rem credidisti magis, quam tete, animadversuros? Ph. iii, 1. 3 Id sibi negoti credidit solum dari A. Prol. 2 Quæ mihi suum animum, atque vitam credidit A. i, 5. 37 Quid isti credam? res ipsa indicat Eu. iv, 4. 38 Quid ego, obsecro, huic credam, qui nihil dixit? Ph. v, 8. 8 Dum amicam meam esse credet, non committet filiam Hea. iv, 3. 36 Crede, inquam, hoc mihi, Pamphile A. ii, 4. 6 Crede hoc meæ fidei Eu. v, 2. 59 Crede, inquam, mihi Hea. i, 1. 33 Crede, et nostrum te esse credito Hea. v, 4. 11 Non est flagitium, mihi crede Ad. i, 2. 21 Crede hoc; ego meum jus persequar Ad. ii, 1. 9 Crede mihi, gaudebis facto Ph. iii, 2. 9 Quod illum facere credito Hea. iii, 3. 16 Nostrum te esse credito Hea. v, 4. 11 Aliquid credito, Phormio, esse causæ Ph. v, 6. 34 Oh, tibi ego ut credam, furcifer? A. iii, 5. 12 Mea consilia ut tibi credam omnia Eu. i, 2. 48 Sed qui istuc credam ita esse? He. i, 2. 28 Quam esse eum graviter laturum credam He. ii, 2. 19 Timeo, ne aliud credam, atque aliud nunties He. v, 4. 4 Factis, ut credam, facis He. v, 4. 17 Sed, qui istuc credam ita esse? Ph. v, 6. 15 Quid credas? A. iii, 2. 19 Ne vacuum esse me nunc ad narrandum credas A. iv, 2. 23 Non te credas Davom ludere A. iv, 4. 48 Hoc modo te obsecro, ut ne credas a me allegatum hunc senem A. v, 3. 28 Oro, ne quid credas me advorsum edictum facere esse ausam Hea. iv, 1. 10 Ut nihil credas intelligere, nisi idem dictum sit centies Hea. v, 1. 8 Credas animum ibi esse Hea. v, 5. 19 Quid credas jam? aut cui credas? Ad. iii, 2. 32 Aliquid moneat, ut illa, quæ te scire credas, nescias? Ad. v, 4. 3 Immo etiam, hoc qui occultari facilius credas, dabo He. v, 4. 29 Immo etiam dabo, quo magis credas Ph. v, 6. 38 Cave isti quidquam credas Ph. v, 8. 4 Vel hoc

te est penes He. iv, 1. 20 Ah! nullam de his rebus culpam commeruit tua He. iv, 4. 9 Arbitrabitur commeruisse culpam Ph. i, 4. 29 Si est, patrue, culpam ut Antipho in se admiserit Ph. ii, 1. 40 Esse in hac re culpam meritam non nego Ph. v, 8. 25 Quidquid hujus factum est, culpa non factum est mea Eu. v, 6. 10 Tua culpa Ad. ii, 2. 6 Hæc adeo mea culpa fateor fieri Ad. iv, 4. 19 Non mea opera, neque pol culpa evenit He. ii, 1. 31 Illius dices culpa factum He. ii, 1. 35 Matrem ex ea re me, aut uxorem in culpa inventurum arbitror He. iii, 1. 19 Neque mea culpa hoc discidium evenisse, id testor! He. iii, 5. 26 Censen' te posse reperire ullam mulierem, quæ careat culpa? He. iv, 4. 41 Nam is quidem in culpa non est He. iv, 4. 78 Sua culpa ut sciat lenem patrem illum factum me esse acerrimum Ph. ii, 1. 31 Nostrapte culpa facimus, ut malos expediat esse Ph. v, 2. 1 Minus queo viri culpa, quam me dignum est Ph. v, 3. 4

Culpo. Quod qui rescierint, culpent Eu. ii, 3. 95

Cum. Cum quibus erat cumque una A. i, 1. 36 Qui cum ingeniis conflictatur ejusmodi A. i, 1. 66 Gnatam cum dote summa filio ut daret A. i, 1. 74 Satis cum periclo A. i, 1. 104 Quid cum illo consilii captet A. i, 1. 143 Abin' hinc in malam rem cum suspicione isthac, scelus A. ii, 1. 17 Num quidnam amplius tibi cum illa fuit, Charine? A. ii, 1. 25 Quum istuc, quod postulo, impetro cum gratia A. ii, 5. 11 Cum ætate (amicitia) accrevit simul A. iii, 3. 7 Cum eo injuriam hanc expostulem? A. iv, 1. 15 Cum patre altercasti dudum A. iv, 1. 29 Cum Davo egomet vidi jurgantem ancillam A. v, 1. 19 Cum illa litigat A. v, 2. 12 Tamen hanc habere studeat cum summo probro? A. v, 3. 10 Habeat: valeat: vivat cum illa A. v, 3. 18 Dignus es cum tua religione, odio A. v, 4. 38 Date operam, et cum silentio animadvertite Eu. Prol. 44 Quam si des operam, ut cum ratione insanias Eu. i, 1. 18 Egon' quidquam cum istis factis tibi respondeam? Eu. i, 2. 73 Cum milite isto præsens, absens ut sies Eu. i, 2. 112 Me turpiter hodie hic dabo cum meo decrepito hoc Eunucho Eu. ii, 1. 25 Simul consilium cum re amisti? Eu. ii, 2. 10 Quis est tam potens cum tanto munere hoc? Eu. ii, 3. 61 Homo quatietur certe cum dono foras Eu. ii, 3. 66 Roget quis, quid tibi cum illa? Eu. iii, 3. 5 Ecquis cum ea una? Eu. iii, 3. 16 Ut vestem cum eo mutem A. iii, 5. 24 Ibi illa cum illo sermonem occipit Eu. iv, 1. 8 Abi hinc, quo dignus, cum donis tuis tam lepidis Eu. iv, 3. 9 Cistellam, Pythias, domo effer cum monumentis Eu. iv, 6. 15 In medium huc agmen cum vecti, Donax Eu. iv, 7. 4 Quid cum illo agas? Eu. iv, 7. 25 Quid cum illa rei tibi est? Eu. iv, 7. 34 Nolo me in via cum hac veste videat Eu. v, 2. 68 Quam ego cum una ancillula hic reliqui Hea. ii, 3. 11 Aut hæc cum illis sunt habenda, aut illa cum his amittenda sunt Hea. ii, 3. 84 Vobis cum uno semel, ubi ætatem agere decretum est viro Hea. ii, 4. 12 Quid cum illis agas? Hea. iv, 1. 29 Eum (annulum) dico, ut una cum puella exponeret Hea. iv, 1. 38 Clitipho cum spe pendebit animi Hea. iv, 4. 5 Illanccine mulierem alere cum illa familia? Hea. iv, 5. 3 Videre egisse jam nescio quid cum sene Hea. iv, 5. 11 Ut te quidem omnes Dii, Deæque, quantum est, Syre, cum tuo istoc invento, cumque incepto perduint! Hea. iv, 6. 7 Tu cum illa te intus oblecta interim Ad. ii, 4. 20 Convortam me domum cum obsonio Ad. ii, 4. 22 Una affuisse in raptione cum Æschino Ad. iii, 3. 2 Hoc tu facito: cum animo cogites Ad. iii, 4. 55 Quod cum salute ejus fiat Ad. iv, 1. 3 Qui cum illa consuevit prius Ad. iv, 5. 32 Quid nobis cum illis? Ad. iv, 5. 44 Ut, Syre, te cum tua monstratione magnus perdat Jupiter! Ad. iv, 6. 1 Rus cras cum filio cum primo lucu ibo hinc Ad. v, 3. 54. 55 Cogas, ut cum illa cubet Ad. v, 3. 65 Ne cum Poëta scriptura evanesceret He. Alt. Prol. 5 Cum puella anum suscepisse inimicitias, non pudet? He. ii, 1. 34 Ut reliquam vitam exigat cum eo viro He. iii, 5. 41 Advorsum animi tui lubidinem esset cum illo nupta? He. iv, 1. 19 Nam negabas nuptam posse filiam tuam te pati cum eo He. iv, 1. 24 Denique minitemur, si cum illo habuerit rem postea He. iv, 4. 96 Memini, ad me confugere, sine comite, vini plenum, cum hoc annulo He. v, 3. 26 Et si tibi res sit cum eo lenone, quocum mihi est, tum sentias Ph. i, 3. 19 Ni hæc ita essent, cum illo haud stares Ph. ii, 1. 39 Egon' illam cum illo ut patiar nuptam unum diem? Ph. ii, 1. 71 Ut cum uno ætatem degeret? Ph. ii, 3. 70 Si concordabis cum illa Ph. ii, 3. 86 Multimodis cum isthoc animo es vituperandus

A. v, 4. 18 Unum (filium) vis curem, curo Ad. i, 2. 58 Illum curo unum: ille ad me attinet Ad. iii, 3. 82 Quando ego tuum non curo, ne cura meum Ad. v, 3. 16 Id populus curat, scilicet! A. i, 2. 14 Curabat una funus A. i, 1. 81 Istos vobis usque a pueris curavi ambos sedulo Ad. v, 9. 5 Jam illi datum est argentum? De. Curavi ilico Ph. v, 3. 13 Curavi, propria ea Phædria ut potiretur Ph. v, 5. 2 Tamen adhuc curavi unum hoc quidem Ph. v, 7. 11 Curasti probe A. v, 2. 6 Ædepol, Syrisce, te curasti molliter Ad. v, 1. 1 Hic adjutor fuit, hic curavit Ad. v, 9. 11 Neque quod daretur quidquam, id curarant patres Ph. i, 2. 34 Sat est. curabo A. i, 1. 144 Jam, ubi ubi erit, inventum tibi curabo A. iv, 2. 1 Ego istuc curabo Hea. iii, 3. 32 Curabo, ne quid verborum duint Ph. iv, 5. 1 Cura adservandum vinctum A. v, 2. 24 Quando ego tuum non curo, ne cura meum Ad. v, 3. 16 Atqui reperi jam: aliud cura Ph. ii, 1. 5 Ehem! curate istam diligenter virginem Eu. iii, 2. 52 Unum (filium) vis curem, curo Ad. i, 2. 58 Diligenter, Pythias, fac cures Eu. iii, 2. 48 Chreme, tantumne est ab re tua otii tibi, aliena ut cures? Hea. i, 1. 24 Curemus æquam uterque partem Ad. i, 2. 50 Exemplum omnibus curarem ut esses Ad. v, 1. 10 Ex te adeo est ortum, ne tu curares meum, neve ego tuum? Ad. v, 3. 11 Quæ hic erant, curares: cum vos solvi curis ceteris He. ii, 1. 33 Ambos curare, reposcere illum est, quem dedisti Ad. i, 2. 51 Non te pro his curasse rebus, ne quid ægre esset mihi? He. ii, 1. 30 Curabitur A. ii, 3. 29 Si metuis, satis ut meæ domi curetur diligenter He. ii, 2. 15 Nempe ut curentur recte hæc A. i, 1. 3 Huic mandes, si quid recte curatum velis Ad. iii, 3. 18. Ph. iv, 4. 8

Curriculum. Curriculo percurre Hea. iv, 4. 11

Curro. Abi præ, curre, ut sint domi parata Eu. iii, 2. 46 Propera tu, mea Canthara, curre Ad. iii, 2. 56 Tu pueris curre, Parmeno, obviam He. iii, 2. 24 Maneto: curre He. iii, 4. 29 Curre ad Bacchidem hanc He. iv, 4. 97 Propere curre ad Pamphilum He. v, 3. 10 Servus currens Hea. Prol. 37 Qui nuper fecit servo currenti in via decesse populum Hea. Prol. 31 Videon' ego Getam currentem huc advenire? Ph. i, 3. 25 Qui magis licet, currentes servos scribere? Eu. Prol. 36 Si qua laboriosa est, ad me curritur Hea. Prol. 44

Cursito. Ne sursum, deorsum cursites Eu. ii, 2. 47 Ne quis forte internuntius clam a milite ad istam cursitet? Eu. ii, 2. 56

Curso. Ita cursando, atque ambulando totum hunc contrivi diem He. v, 3. 17 Trepidari sentio, et cursari rursum prorsum He. iii, 1. 35

Cursus. Num mirum, aut novum est, revocari, cursum quum institueris? Ph. v, 6. 8

Custos. Eho! numnam hic relictus custos? Eu. ii, 2. 55 Nam ibi custos publice est nunc Eu. ii, 2. 59 Ho! bone custos, salve Ph. ii, 1. 57

Cyathus. Cyathos sorbillans paullatim hunc producam diem Ad. iv, 2. 52

Cyprus. Te aiunt proficisci Cyprum Ad. ii, 2. 16 Item hinc alia, quæ porto Cyprum Ad. ii, 2. 22 Hic properat in Cyprum Ad. ii, 4. 14

D.

Damno. Tuus est damnatus gnatus, non tu Ph. ii, 3. 75 Dices, ducent damnatum domum Ph. ii, 2. 20

Damnosus. Gerro, iners, fraus, heluo, ganeo, damnosus! Hea. v, 4. 11

Damnum. Nisi eo ad mercatum venio, damnum maxumum est Ad. ii, 2. 23 Numquid est aliud mali damnive reliquom? Eu. v, 6. 25 Næ, ille haud scit, paullum lucri, quantum ei damni adportet Hea. iv, 4. 25 Quid facias illi, qui dederit damnum aut malum? A. i, 1. 116 Ergo herus damno auctus est Hea. iv, 1. 15 Pericla, damna, exilia peregre rediens semper cogitet Ph. ii, 1. 13

Danaë. Jovem quo pacto Danaæ misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum Eu. iii, 5. 37

Davus. Davus sum, non Œdipus A. i, 2. 23 Davos. Ch. Davos! Pa. Davos omnia A. iv, 1. 39 Davo istuc dedam jam negoti A. v, 4. 50 Perterrefacias Davum A. i, 1. 142 Te oro, Dave, ut redeat jam in viam A. i, 2. 19 Apud forum modo e Davo audivi A. ii, 1. 2 passim alibi

De. Posthac quas faciet de integro Comœdias A. Prol. 26 Quid ais? Da. Qua de re? A. i, 2. 13 Quantum intellexi modo senis sententiam de nuptiis A. i, 3. 2 Jam de amore hoc comperit A. i, 3. 6 Ne de hac re pater imprudentem opprimat A. i, 3. 22 Quid ego

de me est He. v, 1. 33 Quia non audisti, de hac re animus meus ut sit He. v, 2. 19 De illo jam finem faciam dicundi mihi, peccandi quum ipse de se finem non facit Ph. Prol. 23. 24 Erat ei de ratiuncula apud me reliquom Ph. i, 1. 2 Quod ille unciatim vix de demenso suo comparsit miser Ph. i, 1. 9 Cui de integro est potestas etiam consulendi Ph. i, 3. 22 Ipsum esse opinor, de quo agebam Ph. ii, 3. 8 Ibi agrum de nostro patre colendum habebat Ph. ii, 3. 17 Cujus de stultitia dici, ut dignum est, non potest Ph. ii, 3. 55 Judicium de eadem causa iterum ut reddant tibi : et soli licet hic de eadem causa bis judicium adipiscier Ph. ii, 3. 57. 59 Ut saltem sciam, quid de hac re dicat Ph. ii, 4. 4 Ut aiebat, de ejus consilio sese velle facere Ph. iii, 1. 17 De Antiphone audistin' quæ facta? Ph. iv, 3. 7 Anguis per impluvium decidit de tegulis Ph. iv, 4. 27 Verum istoc de nomine, eo perperam olim dixi Ph. v, 1. 17 De jurgio siletur Ph. v, 2. 13 Gaudeo, tantam fortunam de improviso esse his datam Ph. v, 6. 44 De eadem hac fortasse causa Ph. v, 7. 7

Dea. Ut illum Di, Deæque senium perdant! Eu. ii, 3. 10 Ut te omnes Dii, Deæque, quantum est, perduint! Hea. iv, 6. 6 Ita Di Deæque faxint! He. i, 2. 27 At te Di, Deæque perduint! He. i, 2. 59 Ut te omnes Di, Deæque perdant! Ph. iv, 4. 6 Malum, quod isti Di, Deæquæ omnes duint! Ph. v, 7. 83

Deambulatio. Vel me hæc deambulatio, quam non laboriosa, ad languorem dedit! Hea. iv, 6. 2

Deambulo. Abi deambulatum. Cl. Deambulatum! quo? Hea. iii, 3. 26

Deamo. Næ fortunatus homo sum! deamo te, Syre Hea. iv, 6. 21

Debacchor. Si satis jam debacchatus es, leno, audi, si vis, nunc jam. Sa. Egon' debacchatus sum autem, an tu in me? Ad. ii, 1. 30. 31

Debeo. Ego, Pamphile, hoc tibi pro servitio debeo A. iv, 1. 52 Qui dissolverem, quæ debeo Ph. iv, 3. 51 Quod tibi dixi de argento, quod ista debet Bacchidi Hea. iv, 5. 43 Quid, si animam debet? Ph. iv, 3. 56 Conveniet numerus, quantum debui Ph. i, 2. 3 Quodne ego perscripsi porro illis, quibus debui? Ph. v, 7. 30 Debeam, credo, isti quicquam furcifero, si id fecerim Eu. v, 2. 22

Debilis. Membra metu debilia sunt Ad. iv, 4. 3

Decedo. De summa nihil decedet Ad. v, 3. 30 Decedet jam ira hæc: etsi merito iratus est He. iii, 5. 55 Qui nuper fecit servo currenti in via decesse populum Hea. Prol. 32

Decem. Vix, inquit, drachmis est obsonatus decem A. ii, 6. 20 Dos, Pamphile, est decem talenta A. v, 4. 48 Jam ancillas secum adduxit plus decem Hea. iii, 1. 42 Decem minas, quas mihi dare pollicitus est Hea. iv, 4. 2 Minas quidem jam decem habet a me filia Hea. iv, 7. 7 Decem dierum vix mihi est familia Hea. v, 1. 36 Minas decem corradet alicunde Ad. ii, 2. 34 Hæc dum dubitas, menses abierunt decem Ad. iv, 5. 57 Abhinc menses decem fere He. v, 3. 24 At si talentum rem reliquisset decem Ph. ii, 3. 46 Ager oppositus est pignori, ob decem minas, ædiculæ item sunt ob decem alias Ph. iv, 3. 57. 58 Ne clama: petito hasce a me decem Ph. iv, 3. 59 His rebus sane pone decem minas Ph. iv, 3. 62

Decerno. Decrevi tantisper me minus injuriæ meo gnato facere Hea. i, 1. 95 Duo talenta pro re nostra ego esse decrevi satis Hea. v, 1. 67 Certum obfirmare est viam me, quam decrevi persequi He. iii, 5. 4 Id vitium nunquam decrevi esse adolescentiæ He. iv, 1. 27 Rus abituram hinc cum tuo me esse certo decrevi patre He. iv, 2. 10 Quicquid peperisset, decreverunt tollere A. i, 3. 14 Qui illum decrerunt dignum He. ii, 1. 15 Uxorem decrerat dare sese mihi hodie A. i, 5. 3 Quam decrerim me non posse diutius habere He. i, 2. 73 Nequeo satis decernere Ad. iv, 2. 5 Vobis cum uno semel ubi ætatem agere decretum est viro Hea. ii, 4. 12 Sumat, consumat, perdat, decretum est pati Hea. iii, 1. 56

Decet. Facis, ut te decet A. ii, 5. 10. Hea. v, 5. 10 Ut virum fortem decet A. ii, 6. 14 Omnia prius experiri, quam armis, sapientem decet Eu. iv, 7. 19 Ita uti fortes decet milites Eu. iv, 7. 44 Eia, haud sic decet Eu. v, 9. 35 Hæc ut fiant, Deos quæso, ut vobis decet Ad. iii, 4. 45 Decet te facere Ad. iii, 4. 61 Immo hercle ita nobis decet Ad. v, 8. 5 Bene nos aliquid facere illi decet Ad. v, 8. 25 Hanc maculam nos decet effugere Ad. v, 8. 31 Ita uti liberali esse ingenio decet He. i, 2. 89 Haud ita decet He. ii, 2. 10 Ut animum decuit

Dii boni! Ad. iii, 3. 86 Pro Di immortales! Ad. iii, 4. 1. Ph. v, 8. 19 Di, obsecro vos! estne hic Stilpho? Ph. v, 1. 13 Nam sine controversia ab Dis solus diligere, Antipho Ph. v, 6. 14

Dexter, tra, trum. Concede ad dexteram A. iv, 4. 12 Quod ego te per hanc dextram oro A. i, 5. 54 Cedo dextram Hea. iii, 1. 84 Proximam esse huic fundo ad dextram? Hea. iv, 4. 10 Ubi eas prætereris, ad sinistram: ubi ad Dianæ veneris, ito ad dextram Ad. iv, 2. 44 Hinc ab dextera venire me assimulabo A. iv, 3. 19 Tu, Simalio, in sinistrum cornu: tu, Syrisce, in dexterum Eu. iv, 7. 5

Diana. Ubi ad Dianæ veneris, ito ad dextram Ad. iv, 2. 43

Dica. Tibi scribam dicam Ph. i, 2. 77 En unquam injuriarum audisti mihi scriptam dicam? Ph. ii, 2. 15 Dicam tibi impingam grandem Ph. ii, 3. 92 Sexcentas scribito jam mihi dicas Ph. iv, 3. 63

Dico, are. Hanc operam tibi dico Ph. i, 2. 12

Dico, ere. Sed dico tibi, ne temere facias A. i, 2. 33 Tibi ego dico, an non? A. iv, 4. 23 Quæ dico, vera an falsa audieris, jam sciri potest A. v, 4. 19 Ego non ex animo misera dico? Eu. i, 2. 99 Heus! heus! tibi dico, Chærea Eu. ii, 3. 45 Tibi equidem dico, mane Eu. ii, 3. 87 Una in convivio erat hic, quem dico, Rhodius adolescentulus Eu. iii, 1. 33 Quam pridem pater mihi et mater mortui essent. dico, jam diu Eu. iii, 3. 12 Dico ego mihi insidias fieri Eu. iii, 3. 26 Principio eam esse dico liberam Eu. iv, 7. 35 Dico, edico vobis, nostrum esse herilem filium Eu. v, 5. 20 Scin' esse factum, ut dico? Hea. iii, 2. 18 Istunc servolum dico adolescentis Hea. iii, 2. 20 Neque eo nunc dico, quo quicquam illum senserim Hea. iii, 2. 43 Verum, dico quod videtur Hea. iii, 3. 21 Eum (annulum) dico, ut una cum puella exponeret Hea. iv, 1. 38 Non hercle vero: verum dico Hea. iv, 5. 18 Ita dico Hea. v, 1. 65 Hæc cum illi, Micio, dico, tibi dico Ad. i, 2. 17 Non, quia ades præsens, dico hoc Ad. iii, 3. 39 Haud equidem dico, mi Laches He. ii, 1. 35 Quæ dico, parvi pendunt He. iii, 5. 63 Quid ais Myrrhina? heus! tibi dico He. iv, 1. 8 Jam dudum dixi, idemque nunc dico, Lache He. iv, 4. 100 Non causam dico, quin Ph. ii, 1. 42 Hem! non dico Ph. ii, 3. 41 Omnia hæc illum putato, quæ ego nunc dico, dicere Ph. ii, 3. 77 Sic habent principia sese, ut dico Ph. iii, 1. 15 Nescio: verum, si forte, dico Ph. v, 2. 10 Sic erit. non temere dico Ph. v, 3. 19 Quando hoc nihil est, quod ego dico: tu narra Ph. v, 8. 11 Recte dicis A. ii, 2. 26. Eu. iii, 5. 64 Male dicis? A. iv, 4. 15 Ah, nihil dicis, Parmeno Eu. ii, 1. 15 Hoc nunc dicis, ejectos hinc nos Eu. ii, 2. 44 Sane hercle, ut dicis Eu. iii, 5. 59 De fallacia dicis? st! Hea. iii, 3. 36 Gnatus quod se assimulat lætum, id dicis? Hea. v, 1. 15 Verum dicis Hea. v, 2. 40 Ita pol est, ut dicis Ad. iii, 1. 11 Pro certon' tu istæc dicis? Ad. iii, 4. 32 Et recte, et verum dicis Ad. iv, 3. 18 Non æquom dicis; non Ad. v, 3. 17 Non verisimile dicis He. i, 2. 65 Quæ dicis, omnia esse, ut dicis, animum induco He. ii, 2. 22 Si vera dicis, nihil tibi est a me pericli, mulier He. v, 1. 9 Ita ut dicis Ph. ii, 3. 49 Dicis, quod mali est Ph. iv, 4. 18 Benigne dicis Ph. v, 8. 62 Quid dicit? A. iii, 1. 4 Dum hæc dicit, abiit hora Eu. ii, 3. 49 Mirum, ni hanc dicit, modo huic quæ data est dono Eu. ii, 3. 52 Credis huic quod dicit? Eu. iv, 4. 38 Mirum, ni tu credis quod iste dicit Eu. iv, 4. 44 Scin' tu hanc, quam dicit sordidatam et sordidam? Hea. ii, 3. 56 Verum hic dicit Hea. ii, 3. 78. Ph. iii, 3. 12 Recte dicit. censeo Hea. iii, 3. 27 Quæ in te uxor dicit, et quæ in animo cogitat irata Ad. i, 1. 5 Nec nihil, neque omnia hæc sunt, quæ dicit Ad. i, 2. 61 Dicitque sese illi anulum, dum luctat, detraxisse He. v, 3. 31 Ubi dicimus redisse te Hea. ii, 3. 63 Quicquid dicunt, laudo Eu. ii, 2. 20 Verum illud, Chreme, dicunt, jus summum sæpe summa malitia est Hea. iv, 5. 48 Quod isti dicunt malevoli Ad. Prol. 15 Profecto hoc vere dicunt Ad. i, 1. 3 Omnes bene dicunt, amant Ad. v, 4. 11 Non ego dicebam, in perpetuum illam illi ut dares Hea. iv, 5. 33 Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modo Eu. ii, 3. 80 Matris nomen et patris dicebat ipsa Eu. i, 2. 32 Parmeno dicebat eum esse Eu. iv, 4. 34 Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat patris Ad. iii, 2. 35 Phædrum, aut Cliniam, dicebant A. i, 1. 60 Soror, quam dixi, ad flammam accessit imprudentius A. i, 1. 103 Hodie uxorem ducas, ut dixi, volo A. ii, 5. 7 Eadem hæc, quæ tibi dixi, dicam itidem illi A. iii, 4. 20 An

Dividuus, a, um. Sannio, servesne, an perdas totum, dividuum face Ad. ii, 2. 33

Divino. Plane hic divinat: nam id est He. iv, 4. 74

Divinus, a, um. Ait, rem divinam fecisse, et rem seriam velle agere mecum Eu. iii, 3. 7 Simulat se a matre arcessi ad rem divinam He. i, 2. 109

Divitiæ. Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias A. iv, 5. 2 Amicos, genus, cognatos, divitias Hea. i, 2. 20 Quasi is non divitiis abundet Hea. iii, 2. 16

Diutinus, a, um. Hæccine erant itiones crebræ, et mansiones diutinæ Lemni? Ph. v, 8. 23

Divus. Pro Divum fidem! Ad. iv, 7. 28

Do. Nunc id operam do A. i, 1. 130 Te isti virum do A. i, 5. 60 Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa quicquam abs te pretii Eu. iv, 6. 11 Cum tibi do istam virginem Eu. iv, 7. 22 Do fidem, futurum Eu. v, 9. 30 Cum (puellam) exponendam do illi Hea. iv, 1. 37 Huic equidem consilio palmam do Hea. iv, 3. 31 At ego illi neque do, neque despondeo Hea. iv, 5. 31 Facio sedulo: do, prætermitto Ad. i, 1. 26 Fidem do: loquere He. i, 2. 39 Maxume volo, doque operam, ut He. iii, 3. 36 Sin fidem do Ph. iii, 2. 7 Sexcentas scribito jam mihi dicas. nihil do Ph. iv, 3. 64 Quando illud, quod tu das, expectat, atque amat Eu. iii, 1. 57 Si mihi fidem das, te tacituram, dicam He. i, 2. 38 Quid das consilii? He. iv, 4. 93 Itane obstinate operam dat, ut? A. i, 5. 8 Hanc mihi in manum dat A. i, 5. 62 Uxorem tibi non dat jam Chremes A. ii, 2. 15 Huic prorsus illam non dat. Da. Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam uxorem ducere A. ii, 2. 34. 35 Si id succenseat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes A. ii, 3. 2 Num solus ille dona dat? Eu. i, 2. 83 Dat mihi, ut auferam Eu. iv, 1. 13 Habet quod det, et dat nemo largius Eu. v, 9. 48 Istuc times, quod ille operam amico dat suo? Ch. Immo quod amicæ. Me. Si dat Hea. v, 1. 37. 38 Is si dat, sat est Ph. iv, 2. 14 Prius quam hæc dat veniam, mihi prospiciam et Phædriæ Ph. v, 8. 47 Facile omnes, cum valemus, recta consilia ægrotis damus A. ii, 1. 9 Quantum tibi opis Di dant Hea. iii, 3. 31 Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus He. iii, 3. 20 Si illam dant, hanc ut mittam Ph. iv, 3. 70 Alium esse censes nunc me, atque olim cum dabam? A. iii, 3. 13 Ego istuc ætatis, non amori operam dabam Hea. i, 1. 58 Neque, ut celari posset, tempus spatium ullum dabat He. iii, 3. 14 Quæ dotis tantumdem dabat Ph. v, 7. 36 Nos otiosi operam dabamus Phædriæ Ph. i, 2. 37 Nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut fieret Ph. v, 1. 33 Dum istis fuisti solus, te indulgebant, tibi dabant Hea. v, 2. 35 Heri minas viginti pro ambobus dedi Eu. i, 2. 89 Ei unam cœnam atque ejus comitibus dedi Hea. iii, 1. 47 Ei dedi exponendam (filiam) Hea. iv, 1. 16 Repeton' quem dedi? Ad. i, 1. 56 Pro qua ego argentum dedi? Ad. ii, 1. 25 Quam longum spatium amandi amicam tibi dedi? He. iv, 4. 62 Eum, quem olim ei dedi He. v, 4. 6 Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica lenoni dedit Ph. v, 8. 50 Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit! Eu. iv, 3. 11 Tuum filium dedisti adoptandum mihi Ad. i, 2. 34 Nam ambos curare, propemodum reposcere illum est, quem dedisti Ad. i, 2. 52 Pol haud paternum istuc dedisti Ad. iii, 4. 4 Quem fratri adoptandam dedisti Ad. iii, 4. 17 Satis diu dedisti verba Ad. iv, 4. 11 Quid? symbolam dedit, cœnavit A. i, 1. 62 Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit Eu. Prol. 9 Ibi tum matri parvolam puellam dono quidam mercator dedit Eu. i, 2. 29 Quia neque tu uno eras contenta, neque solus dedit Eu. i, 2. 42 Quod dedit principium adveniens! Eu. iii, 2. 4 Quas turbas dedit! Eu. iv, 3. 11 Is dedit mihi hanc vestem Eu. iv, 4. 34 Thais patri se commendavit in clientelam et fidem: nobis dedit se Eu. v, 9. 10 Qui mihi consilium dedit, ut facerem Eu. v, 9. 15 Me actorem dedit Hea. Prol. 12 Ea res dedit tum existumandi copiam Hea. ii, 3. 41 Ea lavatum dum it, servandum mihi dedit Hea. iv, 1. 42 Vel me hæc deambulatio, quam non laboriosa, ad languorem dedit! Hea. iv, 6. 3 Quam hic non amavit meretricem? aut cui non dedit aliquid? Ad. i, 2. 69 Dedit præterea in sumtum, dimidium minæ Ad. iii, 3. 16 Lectulos in sole ilignis pedibus faciundos dedit Ad. iv, 2. 46 Quis despondit? quis dedit? Ad. iv, 5. 36 Hujus filio hodie primam mammam dedit hæc. De. Si quidem primam dedit Ad. v, 9. 18. 19 Hoc consilium, quod dicam, dedit Ph. i, 2.

Eu. i, 2. 83 Ubi vis, dona adsunt tibi a Phædria Eu. iii, 2. 11 Perpulchra credo dona, haud nostris similia Eu. iii, 2. 15 Abi hinc, quo dignus, cum donis tuis tam lepidis Eu. iv, 3. 9

Dorcium. Cape, da hoc Dorcio Ph. i, 2. 102

Dorias. Abi, Dorias, cito hunc deduce ad militem Eu. iii, 3. 32 Quid faciundum censes, Dorias? Eu. iv, 4. 53

Dorio. Dorio, audi, obsecro Ph. iii, 2. 1 Haud longum est id, quod orat, Dorio Ph. iii, 2. 30 Dorio, itane tandem facere oportet? Ph. iii, 2. 41

Dormio. Inde filiam suscepit jam unam, dum tu dormis Ph. v, 8. 18 Dormiunt: pol ego istos commovebo Hea. iv, 4. 8 Interdum propter dormiet Eu. ii, 3. 76 Opus faciam, ut defetiger usque, ingratiis ut dormiam Eu. ii, 1. 14 Adsis, tangas, ludas, propter dormias Eu. ii, 3. 81 Ademtum tibi jam faxo omnem metum, in aurem utramvis otiose ut dormias Hea. ii, 3. 101 Quid? credebas, dormienti hæc tibi confecturos Deos? Ad. iv, 5. 59

Dorus. Id modo dic, abisse Dorum Eu. iv, 4. 57 Ubi tu es, Dore? accede huc Eu. iii, 2. 19 Heus tu, inquit, Dore Eu. iii, 5. 46 Bone vir, Dore, salve Eu. v, 2. 11

Dos. Dos, Pamphile, est decem talenta A. v, 4. 47 Ne quid vereare, si minus: nihil nos dos movet Hea. v, 1. 66 Indotata est: tum præterea, quæ secunda ei dos erat, periit Ad. iii, 2. 47 Sin est, ut velis manere illam apud te, dos hic maneat, Demipho Ph. v, 7. 33 Porro hæc talenta dotis apposcunt duo Hea. iv, 7. 10 Quid dotis dicam te dixisse filio? Hea. v, 1. 64 Cur non arcessi jubes filiam, et quod dotis dixi, firmas? Hea. v, 5. 4 Quantum is voluerit, datum esse dotis Ph. iv, 5. 11 Quæ dotis tantumdem dabat Ph. v, 7. 36 Me mea omnia bona doti dixisse illi Hea. v, 1. 69 Sin alio est animo; renumeret dotem huc; eat! He. iii, 5. 52 Non fuit necesse habere: sed, id quod lex jubet, dotem daretis Ph. ii, 1. 67 Id quod lex jubet, dotem dare Ph. ii, 3. 63 Inventa est, quæ dotem petat Ph. iv, 3. 42 Illi mihi dotem jam constituerunt dare Ph. iv, 3. 71 Phormio dotem si accipiet, uxor ducenda est domum Ph. iv, 4. 13 Unicam gnatam cum dote summa filio uxorem ut daret A. i, 1. 74 Uxor sine dote veniet Ad. iv, 7. 41 Composito factum est, quomodo hanc amans habere posset sine dote Ph. v, 1. 30

Dotatus. Vos me indotatis modo patrocinari fortasse arbitramini: etiam dotatis soleo Ph. v, 7. 47

Drachma. Huic drachmarum argenti hæc mille dederat mutuum Hea. iii, 3. 40 Vix, inquit, drachmis est obsonatus decem A. ii, 6. 20

Dromo. Hem, Dromo, Dromo. Da. Quid est? Si. Dromo. Da. Audi. Si. Verbum si addideris. Dromo A. v, 2. 19 Eccum Dromonem cum Syro, una adsunt tibi Hea. ii, 2. 12 passim alibi

Dubito. Numquid, Gnatho, dubitas, quin ego nunc perpetuo perierim? Eu. v, 9. 13 An dubitas, Clitipho? Hea. v, 5. 13 Hæc dum dubitas, menses abierunt decem Ad. iv, 5. 57 Hic nunc non dubitat, quin te ducturum neges A. ii, 4. 2 Ubi tu dubites, quid sumas potissimum Ph. ii, 2. 29

Dubius, a, um. Non dubium est, quin uxorem nolit filius A. i, 2. 1 Nam hocce haud dubium est, quin A. ii, 3. 17 Haud dubium id quidem est A. ii, 3. 25 Haud dubium est mihi, si nolit, quin A. iii, 2. 50 O! dubiumne id est? Eu. i, 2. 49 Non dubium est, quin Eu. v, 6. 27 Hui! dubium id est? Hea. iii, 3. 46 An dubium id tibi est? Hea. v, 1. 38 Haud dubium, quin emitti æquom siet Ad. v, 9. 19 Periisse me una haud dubium est He. iii, 1. 46 Etiamne id dubium est? Ph. v, 2. 9 Etiam de sorte nunc venio in dubium miser? Ad. ii, 2. 35 Tua fama, et gnatæ vita, in dubium veniet Ad. iii, 2. 42 Dum in dubio est animus A. i, 5. 31 Mea quidem hercle certe in dubio vita est A. ii, 2. 10 Sine dubio, opinor Eu. v, 9. 14 Cœna dubia apponitur? Ph. ii, 2. 28 Quia sciebam, dubiam fortunam esse scenicam He. Alt. Prol. 8

Duco. Judico. Quas (minas) pro alimentis esse nunc duco datas Hea. iv, 7. 8 Qui amat, cui odio ipsus est, bis facere stulte duco He. iii, 2. 8 Tu tibi id laudi ducis, quod tum fecisti inopia? Ad. i, 2. 25 Eam laudem hic ducit maximam, cum illis placet Ad. Prol. 18 Non eum hominem ducerem, nec virum satis firmum gnatæ He. iv, 1. 40 Vos eritis judices, laudin' an vitio duci id factum oporteat Ad. Prol. 5

Duco. Hodie uxorem ducis? A. ii, 1. 21 Age modo, nunc tibi patent fores hæ, quia istam ducis Eu. ii, 2. 51 Eho! sceleste, quo illam ducis? Hea. ii, 3. 71

Ad. iv, 7. 34

Dudum. Audivi, Archilis, jam dudum A. i, 4. 1 Vide porro, Jamdudum. Dudum nonnihil veritus sum, Dave, abs te A. iii, 4. 3 Narro huic, quæ tu dudum narrasti mihi A. iii, 4. 12 Cum patre altercasti dudum A. iv, 1. 29 Beneficium verbis initum dudum A. v, 1. 5 Davos dudum prædixit mihi A. v, 1. 21 Quasi ego, quam dudum, rogem A. v, 2. 9 Ita visus est dudum: nunc eo tibi videtur fœdus Eu. iv, 4. 16 Quam dudum? Do. Modo Eu. iv, 4. 30 Vah! quanto nunc formosior videre mihi, quam dudum! Eu. iv, 5. 5 Ecquid de illo, quod dudum tecum egi, egisti, Syre? Hea. iii, 3. 34 De illo quod dudum? dictum ac factum reddidi Hea. iv, 5. 12 Quia dudum tu tantopere jusseras Hea. iv, 5. 38 Usque id egi dudum, dum loquitur pater Hea. v, 2. 30 Bene et sapienter dixti dudum Ad. v, 8. 30 Dixtin' dudum, illam dixisse He. iii, 5. 1 Etiamsi dudum fuerat ambiguum hoc mihi He. iv, 4. 26 An, quia non tute ipse dudum audisti? He. v, 2. 18 Incertior sum multo, quam dudum Ph. ii, 4. 19 Qui me dudum adjuverit comiter? Ph. iii, 3. 4 Nunc opera me adjuves, ac re dudum opitulata es Ph. v, 3. 3 Ancillulam emtum, quam dudum dixit Geta Ph. v, 5. 10 Quæ tute dudum coram me incusaveras Ph. v, 7. 21

Duim. Duint: vide Do.

Dulcis, e. Cui nihil jam præter pretium dulce est Hea. ii, 2. 5

Dum. Antea qui scire posses, dum ætas, metus, magister prohibebant? A. i, 1. 27 Dum tempus ad eam rem tulit, sivi A. i, 2. 17 Dum in dubio est animus A. i, 5. 31 Profer, dum proficiscor aliquo A. ii, 1. 29 Dum licitum est ei, dumque ætas tulit A. ii, 6. 12 Te oro, ut ante eamus, dum tempus datur, dumque ejus lubido occlusa est contumeliis A. iii, 3. 24. 25 Potes nunc, dum animus irritatus est A. iii, 4. 18 Dum prosim tibi A. iv, 1. 54 Tu Mysis, dum exeo, parumper opperire me hic A. iv, 2. 31 Dum studeo obsequi tibi A. v, 1. 3 Dum efficias id, quod cupis A. v, 1. 6 Impetrasti: incepi; dum res tulit A. v, 1. 13 Quidvis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar A. v, 3. 31 Longum est nos illum expectare, dum exeat A. v, 6. 13 Ne expectetis, dum exeant huc A. v, 6. 16 Proin tu, dum est tempus, cogita Eu. i, 1. 11 Expectabo, dum venit Eu. i, 2. 126 Dum hæc loquimur, interea loci ad Eu. ii, 2. 24 Mea nihil refert, dum potiar modo Eu. ii, 3. 28 Dum hæc dicit, abiit hora Eu. ii, 3. 49 Apud nos hic mane, dum redeat ipsa Eu. iii, 3. 29 Neque is deductus etiam dum ad eam Eu. iii, 5. 22 Dum hæc mecum reputo, arcessitur lavatum interea virgo Eu. iii, 5. 44 Dic dum hoc rursum Eu. iv, 4. 40 Verba dum sint Eu. iv, 6. 4 Interim, dum ante ostium sto Eu. v, 2. 4 Vin' interea, dum is venit, domi opperiamur? Eu. v, 2. 55 Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius Eu. v, 4. 12 Te meum esse dici tantisper volo, dum, quod te dignum est, facies Hea. i, 1. 55 Usque dum ille vitam illam colet Hea. i, 1. 84 Decrevi tantisper, dum fiam miser Hea. i, 1. 96 Neque etiam dum scit pater Hea. ii, 1. 17 Dum moliuntur, dum comuntur, annus est Hea. ii, 2. 11 Interea dum sermones cædimus Hea. ii, 3. 1 Abi dum tu, Dromo, illis obviam Hea. ii, 3. 8 Dum propter te errans patria careo, tu interea loci Hea. ii, 3. 16 Alteræ dum narrat, forte audivi Hea. ii, 3. 31 Datur: fruare dum licet Hea. ii, 3. 104 Dum illum modo habeam mecum Hea. iii, 1. 57 Quid expectat, Syre? an dum hinc denuo abeat Hea. iii, 2. 32 Facito dum eadem hæc memineris Hea. iii, 2. 39 Quidvis satis est, dum vivat modo Hea. iv, 1. 28 Dum amicam hanc meam esse credet Hea. iv, 3. 36 Unus est dies, dum argentum eripio Hea. iv, 3. 39 Tu hic nos, dum eximus, interea opperibere Hea. iv, 7. 5 Dabo adeo depexum, ut, dum vivat, meminerit semper mei Hea. v, 1. 78 Usque id egi dudum, dum loquitur pater Hea. v, 2. 30 Dum istis fuisti solus, dum nulla alia delectatio Hea. v, 2. 34 Hæc, dum incipias, gravia sunt: dumque ignores Hea. v, 5. 14. 15 Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet Ad. i, 1. 45 Sineres nunc facere, dum per ætatem licet Ad. i, 2. 28 Dabitur a me argentum, dum erit commodum Ad. i, 2. 38 Nunquam, dum ego adero, hic te tanget Ad. ii, 1. 3 Delibera hoc, dum ego redeo, leno Ad. ii, 1. 42 Præterea autem, dum illum quæro Ad. iv, 2. 2 Hæc dum dubitas, menses abierunt decem Ad. iv, 5. 57 Dum hæ silescunt turbæ Ad. v, 2. 10 Nullus sum. Par. Qui dum? He. iii, 1. 39 Dum ne reducam, turbent porro, quam velint He. iv, 4. 12 Visne adesse me una, dum istam convenis? He. iv, 4. 103 Dic dum, quæso, es tu Myconius? He. v, 3. 5 Mane dum, sodes He. v, 4. 4 Solebamus fere eam opperiri. dum inde iret domum, interea dum sedemus

E.

Eccum. Eccam. Atque adeo in ipso tempore eccum ipsum obviam A. iii, 2. 52 Atque eccum: video ipsum foras exire A. iii, 3. 48 Sed eccum ipsum video A. iii, 4. 26 Proviso quid agat Pamphilus: atque eccum A. v, 5. 1 Sed eccum Parmenonem. salve Eu. ii, 3. 12 Sed eccum militem Eu. iii, 1. 5 Atque eccum salve, mi Thraso Eu. iii, 2. 2 Ubi centurio est Sanga? Sa. Eccum adest Eu. iv, 7. 6 Virum bonum eccum Parmenonem incedere video Eu. v, 3. 9 Atque eccum video, adibo Eu. v, 7. 5 Eccum Dromonem cum Syro Hea. ii, 2. 12 Syrum optime eccum! Hea. iv, 5. 9 Eccum me! inque. Cl. Eccum hic tibi! Hea. iv, 7. 1 Hic patrem adstare aiebas? Me. Eccum! Hea. v, 2. 7 Sed eccum Syrum ire video! Ad. iii, 3. 7 Sed eccum sceleratum Syrum Ad. iv, 2. 14 Sed eccum ipsum! Ad. iv, 7. 2. Ph. iv, 2. 10 Eccum adest corruptela liberum Ad. v, 3. 6 Sed eccum Demeam! Ad. v, 6. 2 Sed eccum, Micio egreditur foras Ad. v, 7. 25 Atque eccum Phidippum optume video He. ii, 2. 4 Atque eccum video ipsum egredi He. iii, 2. 17 Atat! eccum Phidippum et patrem video He. iii, 4. 35 Eccum ipsum video in tempore huc se recipere Ph. ii, 4. 24 Eccum, ab sua palæstra exit foras Ph. iii, 1. 20 Sed video, eccos, quos volebam Hea. ii, 3. 15 Sed ecca ipsa egreditur Eu. i, 1. 34 Sed eccam ipsam Eu. iv, 5. 12 Sed eccam Thaidem ipsam video Eu. iv, 7. 18 Atque eccam video! He. iv, 1. 8 Sed Bacchidem, eccam, video stare ante ostium! He. v, 4. 14

Ecquis, a, id vel od. Ecquis cum ea una? Ecquis eam posset noscere? Eu. iii, 3. 16. 17 Ecquis hic? Eu. iii, 3. 24 Ecquis me vivit hodie fortunatior? Eu. v, 9. 1 Hospitem ecquem Pamphilum hic habes? He. v, 3. 6 Ecqua inde parva perisset soror? Eu. iii, 3. 15 Ecquid te pudet? A. v, 2. 30 Ecquid beo te? Eu. ii, 2. 48 Ecquid nos amas de fidicina istac? Eu. iii, 2. 3 Rus Sunii ecquod haberem, et quam longe a mari? Eu. iii, 3. 13 Quid tu? ecquid de illo, quod dudum tecum egi, egisti? Hea. iii, 3. 34 Ecquid locutus cum ista es Ph. v, 3. 15

Edax. Edax parasitus, sycophanta autem impudens Hea. Prol. 38 Parasitum edacem Eu. Prol. 38 Alere nolunt hominem edacem Ph. ii, 2. 21

Edico. Miles, nunc adeo edico tibi, ne Eu. iv, 7. 36 Pythias, dico, edico vobis, nostrum esse illum herilem filium Eu. v, 5. 20 Miles, edico tibi, si Eu. v, 9. 33 Edicit, ne vir quisquam ad eam adeat; et mihi, ne abscedam, imperat Eu. iii, 5. 30 Edixin' tibi? interminatus sum, ne faceres? A. iii, 2. 15 Ibo intro, atque edicam servis, ne quoquam efferri sinant He. iv, 1. 50

Edictum. Ne quid credas me advorsum edictum tuum facere esse ausam Hea. iv, 1. 10

Edo, es, est. Heri coimus in Piræeo, in hunc diem ut de symbolis essemus Eu. iii, 4. 2

Edo, dis. Uterque in te exempla edent Eu. v, 7. 21

Edoceo. Phanium edocebo, ne quid vereatur Phormionem Ph. v, 2. 17 Invenias argentum. Ge. Cupio: sed id unde, edoce Ph. iii, 3. 7

Edormisco. Interea in angulum aliquo abeam, atque edormiscam hoc villi Ad. v, 2. 11

Educo, are. Ex qua filiam suscepit: et eam clam educat Ph. v, 7. 50 Mater ubi accepit, cœpit studiose omnia docere, educare, ita uti si esset filia Eu. i, 2. 37 Una a pueris parvolis sumus educati Ad. iii, 4. 49

Educo, ere. Alo. Eduxi a parvulo Ad. i, 1. 23 Eduxit mater pro sua Eu. i, 2. 76 Tune hic homines adolescentulos, imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis? A. v, 4. 8 Ita eos meo labore eductos maxumo, hic fecit suos, paullo sumtu Ad. v, 4. 21 Educta ita, uti teque illaque dignum est Eu. vi, 6. 10 Habet bene ac pudice eductam, ignaram artis meretriciæ Hea. ii, 1. 14 Bene et pudice ejus doctum atque eductum sinam coactum egestate ingenium immutarier? A. i, 5. 39

Educo. Proripio. Qua me propter exanimatum citius eduxi foras He. iii, 3. 4

Effero. Hic me magnifice effero Hea. iv, 3. 31 Abi: effer argentum. Ch. Effero Hea. iv, 5. 56 Num quidnam effert? Ad. ii, 4. 1 Verbum de verbo expressum extulit Ad. Prol. 11 Cistellam, Pythias, domo effer cum monumentis Eu. iv, 6. 15 Abi: effer argentum Hea. iv, 5. 56 Efferant quæ secum huc attulerunt Hea. iv, 4. 23 Interdico, ne extulisse extra ædes puerum usquam velis He. iv, 1. 48 Effertur: imus A. i, 1. 90 Quod minime est opus usquam efferri Ad. iv, 4. 16 Edicam servis, ne quoquam efferri sinant He. iv, 1. 50

iii, 3. 41 Quod nunc mihi evenit Ad. v, 4. 5 Te mihi injuriam facere arbitror, Phidippe He. ii, 2. 14 Hodie mihi potestas haud data est He. v, 3. 16 Ut qui mihi consultum optime velit esse Ph. i, 3. 1 Crede mihi, gaudebis facto Ph. iii, 2. 9 Toto me oppido exanimatum quærere A. ii, 2. 5 Reliquit me homo, atque abiit A. iv, 4. 5 Egone illam? quæ illum? quæ me? quæ non? sine modo Eu. i, 1. 20 Nimis me indulgeo Eu. ii, 1. 16 Ubi ea est? Th. Domi apud me Eu. iv, 6. 9 Scin' me in quibus sim gaudiis? Eu. v, 9. 5 Istuc, quicquid est, fac me ut sciam Hea. i, 1. 32 Me ignoras, Clinia Hea. i, 1. 53 Apud me sis volo Hea. i, 1. 110 Jam dudum domi præsto apud me esse aiunt Hea. i, 1. 120 Præ iracundia, Menedeme, non sum apud me Hea. v, 1. 48 Men' quærit? Ad. ii, 4. 1 Nisi me credo huic esse natum rei Ad. iv, 2. 6 Accedo huc ad me: liber esto Ad. v, 9. 13 Ego hunc adibo, si quid me velit He. iii, 4. 15 Numquid, Geta, aliud me vis? Ph. i, 2. 101 Qui me dudum adjuverit comiter? Ph. iii, 3. 4 Nec quid me nunc faciam, scio. Da. Nec quid de me A. iii, 5. 8 Quid me fiet? A. iv, 2. 26 Tibine hæc diutius licere speras facere, me vivo patre? Hea. i, 1. 51 Sed quid crepuerunt fores hinc a me? Hea. i, 1. 122 A me nescio quis exit Hea. iii, 1. 90 Tu fortasse, quid me fiat, parvi pendis Hea. iv, 3. 37 Ut neque quid me faciam, neque quid agam, certum siet! Ad. iv, 4. 2 Quisnam a me pepulit tam graviter fores? Ad. v, 3. 2 Accessi; vos semotæ: nos soli A. i, 5. 50 Inepta hæc esse, nos quæ facimus, sentio Ad. iii, 3. 76 Ædepol ne nos sumus mulieres inique invisæ viris He. ii, 3. 1 Nos otiosi operam dabamus Phædriæ Ph. i, 2. 37 Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit A. i, 2. 7 Pater amicus summus nobis A. v, 6. 6 Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit! Eu. iv, 3. 11 Cur perdis adolescentem nobis? Ad. i, 1. 36 Ex amicis inimici ut sint nobis affines, facis He. ii, 1. 14 Quem actoris virtus nobis restituit locum Ph. Prol. 34 Valeant, qui inter nos discidium volunt A. iv, 2. 14 Ad nos deductus hodie est adolescentulus Eu. iv, 4. 19 Ulciscar: ut ne impune in nos illuseris Eu. v, 4. 20 Ne nos inter nos congruere sentiant Hea. iii, 1. 91 Quasi nunc norimus nos inter nos Ad. ii, 4. 7 Nonne ea dissimulare nos magis humanum est? He. iv, 1. 37 Commorat omnes nos Ph. i, 2. 51 Nescio, quid profecto absente nobis turbatum est domi Eu. iv, 3. 7 Quisnam a nobis egreditur foras? Hea. iii, 2. 50 Quid est, quod tam a nobis graviter crepuerunt fores? Hea. iii, 3. 52 Illum alieno animo a nobis esse, res ipsa indicat Ad. iii, 2. 40 Si quid est peccatum a nobis, profer He. ii, 2. 11 sæpissime alibi

Egomet. Egone. Egomet continuo mecum: certe captus est! A. i, 1. 55 Egomet quoque ejus causa in funus prodeo A. i, 1. 88 Proximus sum egomet mihi A. iv, 1. 12 Cum Davo egomet vidi jurgantem ancillam A. v, 1. 19 Imperavi egomet mihi omnia assentari Eu. ii, 2. 21 Egomet quoque id spectare cœpi Eu. iii, 5. 38 Dum rus eo, cœpi egomet mecum inter vias cogitare Eu. iv, 2. 1 Eo redigis me, ut, quid egerim, egomet nesciam Eu. iv, 4. 23 Egomet, meo indicio, miser, quasi sorex, hodie perii Eu. v, 7. 23 Egomet convivas moror Hea. i, 1. 120 Cum egomet nunc mecum in animo vitam tuam considero Hea. ii, 4. 5 Hic mihi quanto nunc plus sapit, quam egomet mihi! Hea. iii, 1. 101 Quin egomet jam ad eam deferam Hea. iv, 5. 51 Quandoquidem ducenda est, egomet habeo propemodum, quam volo Hea. v, 5. 20 Indignis cum egomet sim acceptus modis Ad. ii, 1. 12 Frustra egomet mecum has rationes puto Ad. ii, 1. 54 Tace! egomet conveniam jam ipsum Ad. ii, 2. 1 Certum: hisce oculis egomet vidi Ad. iii, 2. 31 Oh! qui egomet produxi Ad. iii, 3. 48 Egomet narrabo, quæ mihi dixti Ad. iv, 3. 13 Egomet rapui: ipse egomet solvi argentum Ad. iv, 4. 18 Cesso ire intro, ne moræ meis nuptiis egomet siem? Ad. iv, 5. 78 Egomet me novi, et peccatum meum Ph. i, 4. 40 Te mihi fidelem esse æque, atque egomet sum mihi, scibam Ph. iv, 1. 15 Nostri nosmet pœnitet Ph. i, 3. 20 Id nosmet ipsos facere oportet, Phædria Ph. i, 4. 45 Id nosmet ipsos indicare, placabilius est Ph. v, 7. 68 Hem! egone istuc conari queam? A. i, 5. 35 Pessuma, egon' quicquam tibi respondeam? Eu. i, 2. 73 Quid nunc facere cogitas? Sy. Egone? Hea. iii, 3. 47 Quam rem agis? scelus. Sy. Egone? Hea. iv, 4. 18 Quamobrem id facias, nescio. Ch. Egone? Hea. v, 1. 72 Egon' mea bona ut dem Bacchido dono? Hea. v, 5. 6 Egon' debacchatus

2. 29 Mea causa ejicitur Ph. iv, 3. 68 Atticus quidam olim navi fracta, apud Andrum ejectus est A. v, 4. 20 Hoc nunc dicis, ejectos hinc nos Eu. ii, 2. 45 Ibi tum hanc ejectam Chrysidis patrem recepisse, orbam, parvam A. i, 3. 18 Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri, ne se ejectam prædicet Ph. iv, 5. 13 Ejiciunda hercle hæc est mollities animi Eu. ii, 1. 16

Ejusmodi. Nam qui eum ingeniis conflictatur ejusmodi A. i, 1. 66 Quam scitum est, ejusmodi parare in animo cupiditates! Ph. v, 4. 2

Elabor. Animus victus hujus injuriis, paulatim elapsus est Bacchidi He. i, 2. 94

Elegans. Cum ipsum me noris, quam elegans formarum spectator siem? Eu. iii, 5. 18 Heia ut elegans est! Hea. v, 5. 19 Hui! regem elegantem narras Eu. iii, 1. 18 Nihil videtur mundius, nec magis compositum, nec magis elegans Eu. v, 4. 13

Elegantia. Dixin' ego, in hoc inesse vobis Atticam elegantiam? Eu. v, 9. 63

Elephas, vel Elephantus. Elephantis quem Indicis præfecerat Eu. iii, 1. 23

Ellum. Ellam. Nescio qui senex modo venit, ellum, confidens, catus A. v, 2. 14 Æschinus ubi est? Sy. Ellum! te expectat domi Ad. ii, 3. 7 Quid? istæc jam penes vos Psaltria est? Sy. Ellam intus Ad. iii, 3. 35

Eloquentia Sudabis satis, si cum illo inceptas homine: ea eloquentia est Ph. iv, 3. 24

Eloquor. Vix elocuta est hoc, foras simul omnes proruunt se Eu. iii, 5. 51 Id primum dicam: deinde, quod veni, eloquar Hea. Prol. 3 Eloquere ergo, obsecro te, quid sit Ad. iii, 2. 27 Faciam An. Eloquere Ph. i, 4. 21 Perge eloqui Ph. iv, 3. 36

Eludo. Peristi! eludet, ubi te victum senserit Eu. i, 1. 10 Summa eludendi occasio est mihi nunc senes Ph. v, 6. 45

Emergo. Quo pergam, unde emergam Eu. iii, 5. 7 Spero, dein facile ex illis sese emersurum malis A. iii, 3. 30 Tot res repente circumvallant, unde emergi non potest Ad. iii, 2. 4

Emitto. Curavi, propria ea Phædria ut potiretur: nam emissa est manu Ph. v, 5. 2 Haud dubium, quin emitti æquum siet Ad. v, 9. 19

Emo. Non emo. quid ais? Hea. iii, 3. 50 Spem pretio non emo Ad. ii, 2. 11 Cur emis amicam, Micio? Ad. v, 3. 14 Postquam te emi, a parvulo, ut A. i, 1. 8 Eho tu! emin' ego te? Do. Emisti Eu. iv, 4. 24 Minis viginti tu illam emisti Ad. ii, 1. 37 Emit eam dono mihi Eu. i, 2. 55 Emit quemdam Phædria Eunuchum La. Emit! perii hercle Eu. v, 6. 12. 14 Menandri Eunuchum, postquam Ædiles emerunt Eu. Prol. 20 Addebat, e prædonibus, unde emerat, se audisse Eu. i, 2. 35 Effundite, emite, facite, quod vobis lubet Ad. v, 9. 34 Sostrata credit, mihi me Psaltriam hanc emisse Ad. iv, 4. 7 Ego me ire dicam ad mercatum, ancillulam emtum Ph. v, 5. 10 Meum mihi reddatur: saltem quanti emta est, Syre Ad. ii, 2. 41 Ob male facta tantidem emtam postulat sibi tradier Ad. ii, 1. 45 Me impulsore hanc emtam esse ait Ad. iv, 2. 21 Vendidit Do. Quam indignum facinus! ancillam ære emtam suo Ph. iii, 2. 26 Emtæ mulieres complures Ad. ii, 2. 21 Mihique ut discere novas expediat, posthac pretio emtas meo He. Alt. Prol. 49 Uxori emunda ancillula est Ph. iv, 3. 60 Hodie in Psaltria hac emunda, hic adjutor fuit Ad. v, 9. 10

Emorior. Emoriar, si non hanc uxorem duxero Eu. v, 2. 49 Risu omnes, qui aderant, emoriri Eu. iii, 1. 42 Emori cupio. Ch. Prius, quæso, disce, quid sit vivere Hea. v, 2. 18 Emori hercle satius est Ph. v, 7. 63

Emungo. Emunxi argento senes. An. Satin' id est? Ph. iv, 4. 1

En. Cedo dum, en unquam injuriarum audisti mihi scriptam dicam? Ph. ii, 2. 15 En unquam cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam? Ph. ii, 3. 1

Enarro. Omnem rem modo seni, quo pacto haberet, enarramus ordine Ad. iii, 3. 11 Mane: hoc, quod cœpi, primum enarrem, Clitipho Hea. ii, 3. 32

Enico. Cur me enicas? A. iv, 1. 36 Enicas: dic nomen Ph. ii, 3. 37 Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? An. Enicas Ph. v, 6. 16 Abi: tange: si non totus friget, me enicæ Ph. v, 8. 5 Quoquo eam, rogitando obtundat, enecet Eu. iii, 5. 6

Enim. Certe enim scio A. iii, 2. 23 Semper enim dicta est ejus hæc soror A. iv, 5. 14 Immo enim nunc quam maxime abs te postulo, ut A. v, 1. 4 Immo enim si scias, quod Eu. ii, 3. 63 At enim istæc in me cudetur faba Eu. ii, 3. 89 Vide porro, At enim. Non enim cogitaras Eu. iii, 1. 62 Verum enim si ad rem

dum it Hea. iv, 1. 42 Nostra ilico it visere ad eam He. i, 2. 114 Effertur: imus A. i, 1. 90 Quid stamus? cur non imus hinc? Eu. iii, 2. 12 Jamne imus? Eu. iii, 2. 39 Qua spe, aut quo consilio huc imus? Eu. v, 8. 1 Imus: venimus: videmus Ph. i, 2. 53 Ad te ibam A. iii, 4. 1 Mane: scio: istuc ibam Ad. v, 3. 35 Quid interea? ibatne ad Bacchidem? He. i, 2. 82 At nos ad te ibamus, Phormio. Ph. Quid ad me ibatis? Ph. v, 7. 6. 8 Nutricem arcessitum iit Eu. v, 2. 53 Neque servulorum quisquam, qui adversum ierant? Ad. i, 1. 2 Ibo; etsi hercle sæpe jam me spes hæc frustrata est A. ii, 2. 37 Domum modo ibo A. iii, 4. 15 Ibo ad eum, atque eadem hæc, quæ tibi dixi, dicam itidem illi A. iii, 4. 20 Rus ibo Eu. i, 2. 107 Ego rus ibo, atque ibi manebo Eu. ii, 1. 10 Ibo intro Eu. v, 3. 12. He. iv, 1. 50 Ibo, visam si domi est Hea. i, 1. 118 Ibo adeo hinc intro Hea. i, 1. 121 Ibo hinc intro, ut videam Hea. i, 2. 37 Ibo obviam hinc Hea. ii, 3. 99 Sed ipsum foras egressum video: ibo, alloquar Hea. iii, 1. 17 Ibo, ac dicam, ut dixeram Hea. iii, 1. 94 Ad Menedemum ibo Hea. iii, 3. 47 Ego ad forum ibo: tu intro ad illam Ad. ii, 4. 13 Ibo, ac requiram fratrem, ut Ad. iii, 4. 65 Immo, ego ibo. He. Bene facis Ad. iv, 3. 13 Ad illas ibo, ut purgem me Ad. iv, 4. 22 Ibo, illis dicam, nullam esse in nobis moram Ad. iv, 7. 1 Cum primo lucu ibo hinc Ad. v, 3. 55 Inde ibo ad forum Ph. ii, 1. 82 Percontatum ibo ad portum Ph. ii, 4. 22 Nunc hinc domum ibo Ph. v, 2. 17 Sane hac multo propius ibis, et minor est erratio Ad. iv, 2. 41 Ibit ad illud ilico, quo Hea. iii, 1. 78 Ille inficias ibit, sat scio Ad. iii, 2. 41 Sin inficias ibit, testis mecum est anulus Ad. iii, 2. 49 Cum argentum repetent, nostra causa, scilicet! in nervom potius ibit Ph. iv, 4. 16 I præ; sequar A. i, 1. 144. Eu. v, 2. 69 I nunc jam intro A. ii, 5. 13. Eu. iv, 4. 48. Ad. ii, 1. 14 Jube, maneat. Ba. I Hea. iv, 4. 15 I tu hinc, quo dignus es Hea. iv, 6. 9 I nunc jam Ad. ii, 1. 21 I sane Ad. iv, 2. 48 I ergo intro Ad. v, 3. 68. He. iv, 3. 5 I, sodes, intro He. iii, 2. 23 I, atque exple animum iis, ut credant He. v, 2. 21 I in malam rem hinc cum istac magnificentia, fugitive! Ph. v, 7. 37 Ubi ad Dianæ veneris, ito ad dextram Ad. iv, 2. 44 Ite intro Eu. v, 3. 8. Hea. ii, 4. 29. He. iii, 4. 15 Ite hac Eu. v, 9. 64 Non eam? ne nunc quidem, cum arcessor ultro? Eu. i, 1. 1 Egone? nescio hercule, neque unde eam, neque quorsum eam Eu. ii, 3. 13 Quoquo eam, rogitando obtundat, enecet Eu. iii, 5. 6 Ob eam rem vis ergo intro eam? He. v, 2. 21 Quæso, ut una mecum ad matrem virginis eas Ad. iv, 3. 7 Eas ad mulieres huc intro He. v, 1. 27 Sin alio est animo; renumeret dotem huc; eat! He. iii, 5. 52 Eamus jam nunc intro A. i, 1. 144 Hem, id te oro, ut ante eamus, dum tempus datur A. iii, 3. 24 Age, eamus intro Eu. ii, 3. 85 Eamus Eu. ii, 3. 88. iii, 2. 53. Hea. iii, 1. 23. Ad. ii, 4. 14 Eamus ergo ad cœnam Eu. iii, 2. 6 Eamus ad me: Ch. Recte dicis: eamus Eu. iii, 5. 64. 65 Si ita opus est facto, eamus Ad. iv, 3. 10 Voltisne eamus visere? alius: censeo. eamus Ph. i, 2. 52. 53 Eamus ergo ad eum ocius Ph. iii, 3. 30 Eamus ad ipsam Ph. v, 3. 26 In jus eamus Ph. v, 7. 88 Eamus intro hinc Ph. v, 8. 65 At ego nesciebam, quorsum tu ires Eu. i, 2. 75 Dum inde iret domum Ph. i, 2. 40 Illa hic maneret potius, tu hinc isses foras He. ii, 1. 25 Haud convenit, una ire cum amica imperatorem in via Eu. iii, 2. 42 Sed eccum Syrum ire video! Ad. iii, 3. 7 Sed cesso ire intro, ne Ad. iv, 5. 78 Syre, cessas ire, ac facere? Ad. v, 7. 18 Cesso hinc ire intro, ut He. iii, 1. 44 Uxor ubi me ad filiam ire sensit, se duxit foras He. iv, 1. 7 Phædriam mei fratris video filium mihi ire obviam Ph. ii, 1. 23 Ire igitur tibi licet, Nausistrata Ph. v, 3. 30 Ego me ire senibus Sunium dicam ad mercatum Ph. v, 5. 9 Ad lenonem hinc ire pergam Ph. v, 6. 7 Ubi in Gynæceum ire occipio Ph. v, 6. 22 Hoc ubi audivi, ad fores suspenso gradu placide ire perrexi Ph. v, 6. 27 Quo me assimularam ire ad mercatum, non eo Ph. v, 6. 53 Exequias Chremeti, quibus est commodum, ire, hem! tempus est Ph. v, 8. 37 Modo isse dicito ad portum He. i, 2. 1 Ituran', Thais, quopiam es? Th. Ehem! bene fecisti: hodie itura Eu. iii, 2. 9. 10 Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me A. i, 5. 16 Eatur. Sy. Sequere hac Hea. iv, 4. 21 Qui postquam audierat non datum iri filio uxorem suo A. i, 2. 6 Ait, si fidem habeat, se iri præpositum tibi apud me Eu. i, 2. 59 Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet Ad. i, 1. 45 Illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum? Ad. iv, 5. 60 Cum interea ru-

Vin' me istuc tibi, etsi incredibile est, credere? Hea. iv, 1. 11 Etsi scio, hosce aliquot dies non sentiet Hea. iv, 5. 4 Etsi Æschinus nonnullam in hac re nobis facit injuriam Ad. i, 2. 67 Etsi hoc mihi pravum videtur Ad. v, 8. 21 Etsi scio, Philumena, meum jus esse, ut te cogam: ego tamen He. ii, 2. 1 Etsi ego meis me omnibus scio esse apprime obsequentem He. ii, 2. 5 Etsi illi pater es He. ii, 2. 16 Etsi amor me graviter, consuetudoque ejus tenet He. iii, 3. 44 Etsi ea dissimulas sedulo He. iv, 2. 2 Etsi tibi causa est de hac re He. iv, 4. 3 Eo: etsi scio, pol, iis fore meum conspectum invisum He. v, 2. 22 Etsi hoc meretrices aliæ nolunt He. v, 3. 36 Etsi mihi facta injuria est, verum tamen potius Ph. ii, 3. 60

Evado. Ubi friget, huc evasit Eu. iii, 3. 11 Nimia illæc licentia profecto evadet in aliquod magnum malum Ad. iii, 4. 64 Quid hic cœptat? aut quo evadet hodie? Ph. iv, 3. 21 Quam timeo, quorsum evadas! A. i, 1. 100 Scin' quam? quo evadat, vide Ph. i, 2. 61 Heri semper lenitas verebar, quorsum evaderet A. i, 2. 5

Evanesco. Ne cum Poëta scriptura evanesceret He. Alt. Prol. 5

Evenio. Quam sæpe forte temere eveniunt, quæ non audeas optare! Ph. v, 1. 31 Præter spem evenit A. ii, 6. 5 Si quid præter spem evenit A. iv, 1. 55 Quid tu Athenas, insolens? Cr. Evenit A. v, 4. 4 More hominum evenit, ut quod sim nactus mali, prius rescisceres tu, quam ego illud, quod tibi evenit boni A. v, 6. 3. 4 Nunquam, quod magis vellem evenire, mihi evenit Eu. v, 7. 2 Propter eam hæc turba, atque abitio evenit Hea. i, 2. 16 Ut præter spem evenit! Hea. iv, 1. 51 At postquam id evenit, cedo, numquid circumspexti? Ad. iv, 5. 54 Quod nunc mihi evenit Ad. v, 4. 5 Non mea opera, neque pol culpa evenit He. ii, 1. 31 Videre optabamus diem. evenit. habeo gratiam Dis He. iv, 4. 31 Incommode mihi nuptiis evenit He. v, 3. 40 Evenit, senibus ambobus simul iter, ut esset Ph. i, 2. 15 Mea, quæ præter spem evenere, utantur sine Ad. v, 3. 29 Quot res? postilla, monstra evenerunt mihi! Ph. iv, 4. 25 Quando evenere hæc nobis, frater, prospere Ph. v, 7. 2 Quicquid præter spem eveniet, omne id deputabo esse in lucro Ph. ii, 1. 21 Sin eveniat, quod volo A. i, 1. 138 Si eveniat, quod Di prohibeant! discessio A. iii, 3. 36 Nec, qui hoc mihi eveniat, scio He. ii, 3. 6 Maxume volo, doque operam, ut clam eveniat partus patrem He. iii, 3. 36 Quicquid præter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro Ph. ii, 1. 16 Me fecisse arbitror, ne id merito mihi eveniret He. v, 3. 41 Hic si quid nobis forte adversi evenerit Hea. ii, 3. 114 Si quid hujus simile forte aliquando evenerit Hea. iii, 2. 40 Quod si quiessem, nihil evenisset mali A. iii, 4. 25 Quod si esset factum, hæc nunquam evenissent tibi Hea. i, 1. 105 Verum aliter evenire multo intelligit A. Prol. 4 Nunquam, quod magis vellem evenire, mihi evenit Eu. v, 7. 1 Evenire ea 'satius est, quæ in te uxor dicit Ad. i, 1. 4 Per pol quam paucos reperias meretricibus fideles evenire amatores, Syra He. i, 1. 2 Quid est, quod mihi malim, quam quod huic intelligo evenire He. v, 2. 28 Cui æque audisti commodius quicquam evenisse? Hea. iv, 3. 7 Vah! gloriare evenisse ex sententia? Hea. iv, 5. 17 Sed magnum nescio quid necesse est evenisse, Parmeno He. iii, 1. 24 Ain' tu, tibi hoc incommodum evenisse iter? He. iii, 4. 1 Neque mea culpa hoc discidium evenisse, id testor Deos! He. iii, 5. 26 Nisi sane curæ est, quorsum eventurum hoc siet He. i, 2. 118 Propter me hisce aliquid esse eventurum mali Eu. v, 6. 29 Speroque hanc rem esse eventuram nobis ex sententia He. v, 4. 32

Eversus, a, um. Inversa verba, eversas cervices tuas Hea. ii, 3. 131

Eu. Euge. Eu noster! laudo Eu. i, 2. 74 Eu Phormio! Ph. iii, 1. 14 Eu Geta! Ph. v, 6. 29 Euge Charine! A. ii, 2. 8 Euge! habeo optumam Hea. iv, 2. 10 Euge! jam lepidus vocor Ad. v, 7. 13

Eunuchus Comœdia. Ut pernoscatis, quid sibi Eunuchus velit Eu. Prol. 45 Quam nunc acturi sumus Menandri Eunuchum, postquam Ædiles emerunt Eu. Prol. 20 Eas se non negat personas transtulisse in Eunuchum suam ex Græca Eu. Prol. 32

Eunuchus. Erat quidam Eunuchus, quem mercatus fuerat frater Eu. iii, 5. 21 Qui istuc facere Eunuchus potuit? Eu. iv, 3. 15 Eunuchus abiit Eu. v, 1. 5 Porro Eunuchum dixti velle te Eu. i, 2. 87 Eunuchum. Ch. Illumne obsecro inhonestum hominem? Eu. ii, 3. 64 O fortunatum istum Eunuchum! Eu. ii, 3. 73 Hem Eunuchum tibi! quam liberali

plici Hea. Prol. 4. 6 Nulla adeo ex re istuc fit, nisi ex nimio otio Hea. i, 1. 57 Ubi comperi ex iis, qui ei fuere conscii Hea. i, 1. 69 Hunccine erat æquom ex illius more, an illum ex hujus vivere? Hea. i, 2. 29 Hoc scitum est; periculum ex aliis facere, tibi quod ex usu siet Hea. i, 2. 36 Ex sua libidine moderantur Hea. ii, 1. 4 Periculum ex aliis facito, tibi quod ex usu siet Hea. ii, 1. 9 Quantum ex ipsa re conjecturam cepimus Hea. ii, 3. 25 Ut ex illius commodo meum compararem commodum Hea. ii, 4. 17 Ex me ut sciat sibi filium redisse Hea. iii, 1. 2 Cum illi pericli nihil ex indicio siet? Hea. iii, 1. 6 In eandem fraudem, ex hac re, atque ex illa, incides Hea. iii, 1. 33 Ut aliud ex alio incidit Hea. iii, 3. 37 Dicam, hanc esse captam ex Caria Hea. iii, 3. 47 Nisi ut ex ipsa quæras, unde Hea. iv, 1. 45 Istuc tibi ex sententia tua obtigisse lætor Hea. iv, 3. 5 Vah! gloriare evenisse ex sententia? Hea. iv, 5. 17 Næ me istuc ex te prius audivisse gaudeo Hea. iv, 6. 12 Nisi illos ex tuo ingenio judicas Hea. v, 1. 7 Nisi quod tibi bene ex animo volo Hea. v, 2. 6 Suspicionem istanc ex illis quære Hea. v, 2. 41 Non vides, quantum mali ex ea re excites? Hea. v, 3. 11 Convincas facile ex te natum Hea. v, 3. 18 Ita mihi atque huic sies superstes, ut ex me atque ex hoc natus es! et cave posthac unquam istuc verbum ex te audiam Hea. v, 4. 7. 8 Non? si ex capite sis meo natus item, ut aiunt Minervam esse ex Jove Hea. v, 4. 12. 13 Atqui ex me hic non natus est, sed ex fratre Ad. i, 1. 15 Ille, quem beneficio adjungas, ex animo facit Ad. i, 1. 47 Si possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus Ad. ii, 1. 22 Minime miror, qui insanire occipiunt ex injuria Ad. ii, 1. 43 Tam ob parvolam rem pæne ex patria? Ad. ii, 4. 11 Quod ad illum attinet; natum ex tanta familia Ad. iii, 1. 10 Id distributum sane est ex sententia Ad. iii, 3. 17 Ex aliis sumere exemplum sibi Ad. iii, 3. 62 Pisces ex sententia nactus sum Ad. iii, 3. 66 Mali quid ortum ex hoc sit publice Ad. iii, 3. 89 Ex illan' familia tam illiberale facinus esse ortum? Ad. iii, 4. 2 Virgo ex eo compressu gravida facta est Ad. iii, 4. 28 Vah! quomodo me ex hac expediam turba? Ad. iv, 4. 5 Commenta mater est, esse ex alio viro Ad. iv, 5. 23 Ex te adeo est ortum Ad. v, 3. 11 Multa in homine signa insunt, ex quibus conjectura facile fit Ad. v, 3. 36 Id esse verum, ex me, atque ex fratre, cuivis facile est noscere Ad. v, 4. 8 Cum te video nostræ familiæ tam ex animo factum velle Ad. v, 7. 21 Ut ostenderem, id non fieri ex vera vita, neque adeo ex æquo et bono: sed ex assentando Ad. v, 9. 30. 31 Ex amicis inimici ut sint nobis affines, facis He. ii, 1. 14 Ex hoc jam scibo, quid siet He. ii, 2. 4 Habui illam, ac si ex me esset nata He. ii, 3. 6 Nemini plura acerba esse credo ex amore oblata, quam mihi He. iii, 1. 1 Tum matrem ex ea re me, aut uxorem in culpa inventurum arbitror He. iii, 1. 19 Cura ex corde excessit He. iii, 2. 12 Parturire eam, neque gravidam esse ex te, solus conscius He. iii, 3. 32 Ex te recte eum natum putent He. iii, 3. 39 Ni te ex ipsa hæc magis velim resciscere He. iii, 5. 23 Peperit filia. hem! taces? ex quo? My. Perii! ex quo censes, nisi ex illo, cui data est nuptum? He. iv, 1. 12. 13 Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam posthac scires He. iv, 1. 18 Sed nunc mihi in mentem venit, ex hac re, quod He. iv, 1. 22 Si ex usu esset nostro hoc matrimonium? He. iv, 1. 33 Audisti ex aliquo fortasse He. iv, 1. 35 Hoc mihi unum ex plurimis miseriis reliquum fuerat malum He. iv, 1. 55 Itaque obtingant ex te, quæ exopto mihi He. iv, 2. 3 Ex urbe tu rus habitatum migres? He. iv, 2. 13 Ex usu quod est, id persequar He. iv, 3. 10 Videre optabamus diem, cum ex te esset aliquis, qui He. iv, 4. 30 Si ex me illa liberos vellet sibi He. iv, 4. 33 Pollicita est ea, se concessuram ex ædibus He. iv, 4. 57 Quod pol, si esset alia ex hoc quæstu, haud faceret, scio He. v, 1. 29 Sed reprimam me, ne ægre quicquam ex me audias He. v, 1. 38 Scit sibi nobilitatem ex eo, et rem natam He. v, 2. 31 Aderit continuo, hoc ubi ex te audierit He. v, 3. 15 Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommoda æquom est ferre He. v, 3. 42 Speroque hanc rem esse eventuram nobis ex sententia. Par. Here, licetne scire ex te? He. v, 4. 32. 33 Nescis, ex quanta ærumna extraxeris He. v, 4. 36 Quid ego ex hac inopia nunc capiam; et quid tu ex hac copia Ph. i, 3. 15 Sed satin' omnia ex sententia? Ph. ii, 1. 26 Ex qua re minus rei foret aut famæ temperans Ph. ii, 1. 41 Ex crimine hoc Antiphonem eripiam Ph. ii, 2. 8 Ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali Ph. iii, 3. 10 Sed venisse eas salvas, audivi ex nauta Ph. iv, 1. 10 Matrem ipsam ex ægritudine miseram

rei tibi est cum familia hac, unde exis? Ph. v, 1. 21 Sed ipse exit foras A. i, 2. 3 Sed Davus exit A. iv, 3. 6 Sed Thais exit Eu. iii, 2. 46 Quisnam hic a Thaide exit? Eu. iii, 4. 7 A me nescio quis exit Hea. iii, 1. 90 Optume: ipsa exit foras Hea. iv, 3. 44 Senex exit foras: ego fugio Hea. v, 2. 47 Mane, mane! ipse exit foras Ad. ii, 3. 11 Eccum, ab sua palæstra exit foras Ph. iii, 1. 20 Pater exit. abi, dic Ph. iv, 4. 32 Tu hic nos, dum eximus, interea opperibere Hea. iv, 7. 5 Ibo intro: post exibo Eu. v, 3. 13 Age, Pamphile, exi, Pamphile A. v, 2. 30 Exi foras, sceleste! Eu. iv, 4. 1 Nausistrata! exi Ph. v, 7. 93 Adibo, atque assimulabo, quasi nunc exeam Eu. iii, 2. 8 Adeo longum est nos illum expectare, dum exeat A. v, 6. 13 Fieri potis est, ut ne qua exeat Ad. iv, 4. 16 Ne expectetis, dum exeant huc A. v, 6. 16 Strepitus, clamor mulierum fecere, ut ante tempus exirem foras He. Alt. Prol. 28 Jam, ut limen exirem, ad genua accidit, lacrumans misera He. iii, 3. 18 Introire neminem video, exire neminem A. ii, 2. 27 Video ipsum foras exire A. iii, 3. 48 Heus! jubete istos foras exire, quos jussi ocius Eu. iii, 2. 17 Ostium concrepuit! credo, ipsum ad me exire He. iv, 1. 6 Sed meum virum abs te exire video Ph. v, 3. 12 Etiam caves? ne videat forte hinc te a patre aliquis exiens Hea. ii, 2. 6 Qui vidisse eum diceret exeuntem, aut introeuntem ad amicam He. iv, 1. 36 Sed, quid Bacchidem ab nostro affine exeuntem video? He. v, 3. 9 Sane nollem huc exitum Ad. v, 1. 13

Exequiæ. Exequias Chremeti, quibus est commodum, ire, hem! tempus est Ph. v, 8. 37

Exequor. Sed nunc quid primum exequar? A. i, 5. 24 Si meum imperium exequi voluisses Hea. iv, 1. 22 Si vis vero veram rationem exequi Hea. iii, 1. 26

Exerceo. Agrum hunc mercatus sum: hic me exerceo Hea. i, 1, 94 Ego te exercebo hodie, ut dignus es, silicernium Ad. iv, 2. 48 Qui opere rustico faciundo facile sumtum exercerent suum Hea. i, 1. 91 Si sumas in illis exercendis, plus agas Hea. i, 1. 22

Exercitatus, a, um. Sed jam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit He. iii, 3. 47

Exercitus. Credere omnem exercitum, consilia Eu. iii, 1. 12 Jam dimitto exercitum? Eu. iv, 7. 44

Exigo. Ubi duxere impulsu vostro, vostro impulsu easdem exigunt He. ii, 1. 45 Nescire arbitramini, quo quisque pacto hic vitam vestrorum exigat? He. ii, 1. 19 Illique exopto, ut reliquam vitam exigat cum eo viro He. iii, 5. 40 Quo studio vitam suam te absente exegerit Hea. ii, 3. 39 Partim sum earum exactus: partim vix steti He. Alt. Prol. 7 Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab his fero, odium Ad. v, 4. 16 Novas qui exactas feci ut inveterascerent He. Alt. Prol. 4 Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius A. Prol. 27

Exigue. Præbent exigue sumtum Hea. i, 2. 33

Exilium. Pericla, damna, exilia peregre rediens semper cogitet Ph. ii, 1. 13

Eximius. Utin' eximium neminem habeam? He. i, 1. 9

Eximo. Ea lege atque omine, ut, si te inde exemerim, ego pro te molam A. i, 2. 29

Existimatio. Arbitrium vestrum, vestra existimatio valebit Hea. Prol. 25

Existimo. Ut esse ego illam existumo He. iv, 2. 28 Bonus es, cum hæc existimas Ad. v, 6. 9 Quod illi maledictum vehemens esse existimant, eam laudem hic ducit Ad. Prol. 17 Tum si quis est, qui dictum in se inclementius existimabit esse, sic existimet Eu. Prol. 5 Metuo, qualem tu me esse hominem existumes Eu. iv, 6. 20 Ne id assentandi magis, quam quo habeam gratum, facere existumes Ad. ii, 4. 6 Ne ille pro se dictum existumet Hea. Prol. 30 Pernoscite, furtumne factum existumetis, an Ad. Prol. 13 Ni partem maximam existimarem scire vestrum Hea. Prol. 9 Nam ni ita eum existumassem, nunquam Ph. ii, 3. 22 Ad exemplum ambarum mores earum existimans He. i, 2. 88 Haud existumans quanto labore partum Ph. i, 1. 11 Nam ea res dedit tum existumandi copiam Hea. ii, 3. 41

Exitium. Quod ego huic nunc subito exitio remedium inveniam miser! Ph. i, 4. 23 At tibi Di dignum factis exitium duint! A. iv, 1. 43

Exonero. Nosque amicos ejus exonerastis metu? Ph. v, 6. 3

Exopto. Illique exopto, ut reliquam vitam exigat cum eo viro He. iii, 5. 40 Itaque obtingant ex te, quæ exopto mihi He. iv, 2. 3 Quorum æmulari exoptat negligentiam potius, quam A. Prol. 20 Teneone te, Antiphila, maxume animo exoptata meo? Hea. ii, 4. 28

Exorator. Orator ad vos venio: si-

periere propediem Ad. v, 5. 7 Experire, non est longum Ph. iii, 2. 10 Experimini, in utramque partem ingenium quid possit meum Hea. Prol. 46 Nunc experiamur contra hæc Ad. v, 4. 23 Porro hanc nunc experiamur He. v, 2. 12 Omnia experiri certum est prius quam pereo A. ii, 1. 11 Omnia prius experiri; quam armis, sapientem decet Eu. iv, 7. 19 Istuc volo ergo ipsum experiri Ad. ii, 1. 18 Neque adeo defetiscar unquam experirier, donec Ph. iv, 1. 23 Experiundo scies Hea. ii, 3. 90 Quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies Ad. v, 4. 4 In experiundo ut essem He. Alt. Prol. 30

Expers. Ne expers partis esset de nostris bonis Hea. iv, 1. 39

Expeto. Mane, hoc prius scire expeto, quid perdideris Hea. v, 1. 17 Nunc sibi uxorem expetit A. iii, 2. 40 Minime miror, si te sibi quisque expetit Hea. ii, 4. 3 Non hoc de nihilo est, quod Laches me nunc conventam esse expetit He. v, 1. 1 Hanc mihi expetivi, contigit A. iv, 2. 13 Ubi pati non poteris, cum nemo expetet Eu. i, 1. 7 Egon' tuam expetam amicitiam? Ph. ii, 3. 84 Ad te advenio, spem, salutem, auxilium, consilium expetens A. ii, 1. 19 Tua hercle vita hæc expetenda optandaque est Ph. i, 3. 12 Nulla est mihi vita expetunda Ph. i, 4. 25 An mea forma atque ætas nunc magis expetenda est, Demipho? Ph. v, 8. 35

Expiscor. Proinde expiscare, quasi non nosses Ph. ii, 3. 35

Explano. Quem amicum tuum ais fuisse istum? explana mihi Ph. ii, 3. 33

Expleo. Exple animum iis, teque hoc crimine expedi He. v, 1. 28 Illis exple modo animum He. v, 2. 19 I, atque exple animum iis, ut credant He. v, 2. 21 Ut metum adimam: atque expleam animum gaudio A. ii, 2. 2 Abs te ut blanditiis suis, quam minimo pretio suam voluptatem expleat He. i, 1. 12 Tot mea solius soliciti sint causa, ut me unum expleant? Hea. i, 1. 77 Dum tempus ad eam rem tulit, sivi, animum ut expleret suum A. i, 2. 17

Exploro. Jam id exploratum est Ph. iv, 3. 23 Simul alia circumspecto, satin' explorata sint Eu. iii, 5. 55

Expolitus, a, um. Nulla mala re esse expolitam muliebri Hea. ii, 3. 48

Expono. Eum (annulum) dico, ut una cum puella exponeret Hea. iv, 1. 38 Is (annulus) quicum exposita est gnata Hea. iv, 1. 2 Continuo exponetur He. iii, 3. 40 Ei dedi exponendam (puellam) Hea. iv, 1. 17 Cum exponendam do illi, de digito annulum detraho Hea. iv, 1. 37

Exporrigo. Exporge frontem Ad. v, 3. 53

Expostulo. Qui ita putant sibi fieri injuriam; ultro si, quam fecere ipsi, expostulant Ad. iv, 3. 4 Cum eo injuriam hanc expostulem? A. iv, 1. 15

Exprimo. Una falsa lacrymula, quam oculos terendo misere, vix vi expresserit, restinguet Eu. i, 1. 23 Verbum de verbo expressum extulit Ad. Prol. 11

Exprobratio. Istæc commemoratio, quasi exprobratio est immemoris beneficii A. i, 1. 17

Expromo. Expromtus, a, um. Nemo est amicorum hodie, apud quem expromere occulta audeam Hea. iii, 3. 14 Nunc opus est tua mihi ad hanc rem expromta memoria atque astutia A. iv, 3. 8

Expugno. Primum ædes expugnabo Eu. iv, 7. 3

Expurgo. Sine me expurgem A. v, 3. 29 Qui post factam injuriam se expurget, parum mihi prosit He. v, 1. 15 Sed non facile est expurgatu He. ii, 3. 4

Exquiro. Quo lubet cruciatu per me exquire He. v, 2. 7 Exquire: adest He. v, 2. 17 Nunc ea me exquirere, iniqui patris est A. i, 2. 15

Exsculpo. Possumne ego hodie ex te exsculpere verum? Eu. iv, 4. 45

Exsilio. Postquam adspexi, ilico cognovi: ad te exsilui Hea. iv, 1. 44

Exsolvo. Qua re suspectus suo patri, et Phidippo fuit, exsolvi He. v, 3. 22 Me hac suspicione exsolvam He. iv, 2. 23 Illas errore, et te simul suspicione exsolves He. v, 2. 26 Quasi non ea potestas sit tua, ut te exsolvas Hea. iv, 3. 43

Exspuo. Quasi ubi illam exspueret miseriam ex animo Eu. iii, 1. 16

Exstillo. Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo, ut ne restinguas, lacrumis si exstillaveris Ph. v, 7. 82

Exsupero. Exsuperat ejus stultitia hæc omnia Hea. v, 1. 5

Extemplo. Cur non dixti extemplo Pamphilo? A. iii, 2. 38 Postquam introii, extemplo ejus morbum cognovi miser He. iii, 3. 13

Extimesco. Extimui ilico He. v, 3. 26 Patrem ut extimescam, ubi in men-

Ut ego unguibus facile illi in oculos involem venefico! Eu. iv, 3. 6 Facile pellas, ubi velis Eu. v, 9. 50 Qui opere rustico faciundo facile sumtum exercerent suum Hea. i, 1. 91 Ut facile scires, desiderio id fieri tuo Hea. ii, 3. 66 At hoc demiror, qui tam facile potueris persuadere illi Hea. ii, 3. 121 Facile equidem facere possum, si jubes Hea. iii, 2. 36 Convincas facile ex te natum: nam tui similis est probe Hea. v, 3. 18 Gnate mi, ego pol tibi dabo illam lepidam, quam tu facile ames Hea. v, 5. 16 Multa signa insunt, ex quibus conjectura facile fit Ad. v, 3. 36 Deterruissem facile, ne alias scriberet He. Alt. Prol. 19 Ut quivis facile possit credere He. i, 1. 4 Amaræ mulieres sunt: non facile hæc ferunt He. iv, 4. 88 Mores facile tutor He. v, 1. 8 Ubivis facilius passus sim, quam in hac re, me deludier A. i, 2. 32 Potin' es mihi verum dicere? Da. Nihil facilius A. ii, 6. 6 Adjuta me, quo id fiat facilius Eu. i, 2. 70 Simul et conficiam facilius ego, quod volo Hea. iv, 5. 55 Quid ni? quo verba facilius dentur mihi Hea. v, 1. 41 Hoc qui occultari facilius credas, dabo He. v, 4. 29 Ita facillime sine invidia laudem invenias A. i, 1. 38 Tam facillime patris pacem in leges conficiet suas Hea. v, 2. 45 Cum animo cogites, quam vos facillime agitis Ad. iii, 4. 56

Facilis, e. Nulla est tam facilis res, quin difficilis siet, quam invitus facias Hea, iv, 6. 1 Bonam atque justam rem oppido imperas, et factu facilem Hea. iv, 3. 26 Quod te isti facilem, et festivom putant, id non Ad. v, 9. 29 Facilem benevolumque lingua tua jam tibi me reddidit He. v, 1. 34 Justam illam causam, facilem, vincibilem, optumam? Ph. i, 4. 49 Mihi si filius erit, næ, ille facili me utetur patre Hea. ii, 1. 5 Nunc me hospitem lites sequi, quam hic mihi sit facile atque utile A. iv, 5. 16 Id esse verum, cuivis facile est noscere Ad. v, 4. 8 Non facile est expurgatu He. ii, 3. 4 Cuivis facile scitu est, quam fuerim miser He. iii, 1. 15 Hæc, dum incipias, gravia sunt: dumque ignores; ubi cognoris, facilia Hea. v, 5. 15 Nihil est dictu facilius Ph. ii, 1. 70

Facilitas. Male docet te mea facilitas multa Hea. iv, 1. 35 Inepta lenitas patris, et facilitas prava Ad. iii, 3. 37 Sed non adeo, ut mea facilitas corrumpat illorum animos He. ii, 2. 6 An mei patris festivitatem, et facilitatem? Eu. v, 9. 18 Re ipsa repperi, facilitate nihil esse homini melius, neque clementia Ad. v, 4. 7

Facinus. Non fit sine periclo facinus magnum et memorabile Hea. ii, 3. 73 Facinus indignum! Ad. iv, 5. 35 Quam indignum facinus! Ph. iii, 2. 26 Facinus indignum, sic circumiri! Ph. iv, 3. 8 Rogitas? qui tam audacis facinoris mihi conscius sis? Ph. i, 3. 4 Venit Chremes postridie ad me, clamitans, indignum facinus! A. i, 1. 118 O facinus audax! A. ii, 3. 27. Ph. ii, 1. 3 O facinus animadvertendum! A. iv, 4. 28 Indignum jam facinus faxo ex me audias A. v, 2. 13 O indignum facinus! Eu. i, 1. 25 Hoccine tam audax facinus facere esse ausum? Eu. iv, 3. 2 Perii! tam infandum facinus, ne audivi quidem Eu. iv, 3. 22 Proh fidem Deum! facinus fœdum! Eu. v, 5. 1 Qua audacia tantum facinus audet? Eu. v, 5. 17 Vah! vide, quod inceptet facinus Hea. iii, 3. 39 Quodnam ob facinus? Hea. v, 2. 3 O facinus indignum! Ad. ii, 1. 19. He. iii, 3. 16 Facinus indignum! Ad. iii, 4. 1 Ex illan' familia tam illiberale facinus esse ortum? Ad. iii, 4. 3 Hic pulcherrimum facinus audivi. atqui mirificissimum Ph. v, 6. 30 Facinus indignum et malum! Ph. v, 8. 19 Is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quæ narrat facinora! Hea. ii, 1. 8

Facio. Fio. Si tibi quid feci, aut facio, quod A. i, 1. 14 Qui conjecturam hanc nunc facio A. iii, 2. 32 Facio sedulo A. iv, 1. 56. Ad. i, 1. 25 Ut grata mihi sint, quæ facio, omnia Eu. iii, 1. 6 Quicquid facio, id facere causa mea Eu. v, 9. 40 Ita facio, prorsus Hea. i, 1. 88 Ego de me facio conjecturam Hea. iii, 3. 13 Istuc, Chreme, æqui bonique facio Hea. iv, 5. 40 Nec vos est æquom, quod facio (succensere), mihi Hea. v, 2. 24 Facio te apud illum Deum Ad. iv, 1. 19 Meum officium facio Ad. iv, 3. 2 Paulatim plebem primulum facio meam Ad. v, 6. 10 Postremo non meum illud verbum facio Ad. v, 8. 29 Missa facio Ad. v, 9. 34 Pamphile, si id facis, hodie postremum me vides A. ii, 1. 22 Nec tu ea causa minueris hæc, quæ facis A. ii, 3. 19 Facis, ut te decet A. ii, 5. 10. Hea. v, 5. 10 Perge facere ita, ut facis A. iii, 2. 42 Quamobrem id tute non facis? A. iv, 3. 12 Bene facis Eu. i, 2. 106. Ad. iv, 3. 10. 13. v, 8. 22. v, 9. 13 Ah! non æquum facis Hea. i, 1. 39 Si id non facis, ego Hea. i, 1. 55 Tu

maxumo, hic fecit suos Ad. v, 4. 21 Fecit animi ut incertus foret He. i, 2. 46 Si modeste ac raro hoc fecit? He. iv, 1. 37 Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit He. iv, 4. 39 Non mirum fecit uxor, si hoc ægre tulit He. iv, 4. 87 Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas Ph. Prol. 4 Quid is fecit? Ph. i, 2. 74. iii, 1. 13 Atqui nihil fecit, patrue, quod succenseas Ph. ii, 1. 33 Insidias nostræ fecit adolescentiæ, ac vicit Ph. ii, 1. 44 Ita ut ille fecit? Ph. ii, 1. 51 Nihil fecit novi Ph. iii, 1. 11 Sine nostra cura, maxuma sua cura, hæc sola fecit Ph. v, 1. 34 Neque negligentia, neque odio id fecit tuo Ph. v, 8. 27 Hæc si neque ego, neque tu, fecimus, non sivit egestas facere nos Ad. i, 2. 23 Fecistis probe Ph. ii, 4. 18 Quo exemplo sibi licere id facere, quod illi fecerunt, putat Hea. Prol. 21 Ultro, si quam (injuriam) fecere ipsi, expostulant Ad. iv, 3. 4 Fecere alii sæpe, item boni Ad. iv, 5. 54 Strepitus, clamor mulierum fecere, ut He. Alt. Prol. 28 Vel rex maxumas (gratias) mihi agebat, quicquid feceram Eu. iii, 1. 8 Quid feceras? Eu. v, 2. 17 Ita faciam A. i, 1. 19. Eu. iii, 2. 51. iv, 4. 57 Non faciam A. i, 5. 41. Eu. ii, 3. 97 Cedo igitur, quid faciam, Dave? A. ii, 3. 9 Faciam hercle sedulo A. iii, 4. 18 Faciam A. iv, 1. 59. Hea. ii, 2. 7. iv, 8. 31. He. v, 1. 29 Id faciam, in proclivi quod est A. iv, 2. 18 Quid igitur faciam? Eu. i, 1. 1 Faciam, ut jusseris Eu. i, 2. 94 Fac, ita ut jussi; deducantur isti. Pa. Faciam Eu. ii, 1. 1 Opus faciam, ut defetiger usque, ingratiis ut dormiam Eu. ii, 1. 14 In ea re utilitatem ego faciam ut cognoscas meam Eu. ii, 3. 17 Faciam sedulo, ac dabo operam, adjuvabo Eu. ii, 3. 70 Fac animo hæc præsenti dicas. Ch. Faciam Eu. iv, 6. 31 Faciam, ut hujus loci, dieique, meique semper memineris Eu. iv, 7. 31 Quid faciam? Eu. v, 2. 10. Hea. iii, 1. 60. iii, 3. 24. v, 1. 51. Ph. iii, 3. 1 Non faciam, Pythias Eu. v, 2. 62 Quid igitur faciam miser? quidve incipiam? Eu. v, 5. 24 Quod tamen nunc faciam Hea. ii, 3. 21 Haud faciam Hea. iii, 1. 7. iv, 5. 49 Quid faciam, Syre mi? gaudeo Hea. iv, 3. 14 Faciam boni tibi aliquid pro ista re, ac lubens Hea. iv, 5. 15 Nam te sciente faciam, quicquid egero Hea. iv, 8. 33 Quid nunc faciam, Syre? Hea. v, 2. 40 Recte suades; faciam Hea. v, 2. 43 Nihilominus ego hoc faciam tamen Hea. v, 3. 10 Egon' mea bona ut dem Bacchidi dono? sciens non faciam Hea. v, 5. 7 Ea lege hoc adeo faciam: si facit. Cl. Pater, omnia faciam: impera Hea. v, 5. 10. 11 Faciam, pater Hea. v, 5. 15 Tu quod te posterius purges, hanc injuriam mihi nolle factam esse, hujus non faciam Ad. ii, 1. 9 Sedulo faciam Ad. ii, 2. 44. He. v, 1. 40 Ah! minime gentium: non faciam Ad. iii, 2. 45 Neque faciam, neque me satis pie posse arbitror Ad. iii, 4. 13 Quapropter enitar, faciam, experiar Ad. iii, 4. 51 Ut neque quid me faciam, neque quid agam, certum siet! Ad. iv, 4. 2 Nunc quid faciam? Ad. iv, 4. 15 Quid faciam amplius? Ad. iv, 7. 14 Hei mihi! quid faciam? quid agam? Ad. v, 3. 3 Præter hæc meridie ipso faciam, ut stipulam colligat Ad. v, 3. 62 Ecce me, qui id faciam vobis Ad. v, 9. 38 Patrio animo victus, faciam, ut tibi concedam He. ii, 2. 2 Quid faciam misera? He. iii, 2. 5 Nec faciam: etsi amor me graviter, consuetudoque ejus tenet He. iii, 3. 44 At faciam, ut noveris He. iii, 4. 25 Quod potero, faciam He. iii, 4. 33 Ita ut jubes, faciam He. iv, 3. 6 Faciam ut mones He. iv, 4. 97 De illo jam finem faciam dicundi mihi Ph. Prol. 23 Id, si potes, verbo expedi. Ge. Faciam Ph. i, 4. 21 Utut hæc sunt, tamen hoc faciam Ph. iii, 2. 46 Ita faciam, ut frater censuit Ph. v, 2. 11 Ut, id quod est faciundum, faciat. Nau. Faciam Ph. v, 3. 2 Faciam, ut jubes Ph. v, 3. 12 Quod is jubebit, faciam Ph. v, 8. 57 Posthac tibi, quæ voles, faciamque, et dicam Ph. v, 8. 62 Quid facies? cedo A. iv, 2. 22 Vigilabis lassus: hoc plus facies Eu. ii, 1. 15 Dum, quod te dignum est, facies Hea. i, 1. 55 Nihilominus ego hoc faciam tamen. So. Facies? Hea. v, 3. 11 Nunquam rem facies Ad. ii, 2. 12 Quid igitur facies? Ad. iv, 7. 28 Tu tuum officium facies Ad. v, 9. 23 Non facies: neque sinam, ut He. iv, 2. 14 Qua via isthuc facies? Ph. iii, 3. 34 Quid facies? Ph. v, 7. 45 Posthac quas faciet de integro Comœdias A. Prol. 26 Quid hic mihi faciet, patri? A. i, 1. 85 At nunc faciet, neque, ut opinor, sine tuo magno malo A. i, 2. 8 Non hercle faciet A. iv, 4. 36 Si vim faciet, in jus ducito hominem Eu. iv, 6. 30 Quid faciet mihi? Eu. v, 2. 10 Cedo, quid hic faciet sua? Hea. ii, 3. 92 Faciet, nisi caveo Hea. iv, 4. 8 Ad me recipio: faciet. Faciet omnia Hea. v, 5. 13. 14 Testes faciet ilico, vendidisse me Ad. ii, 1. 49 Faciet Ad. v, 9. 26 Missam iram faciet He. v, 2. 14 Quod satis sit, faciet ipsa He. v,

optabit, ut Hea. iv, 5. 7 Scite poterat fieri Hea. iv, 5. 37 Clinia hæc fieri videbat? Hea. v, 1. 34 Non patiar, flagitiis tuis me infamem fieri Hea. v, 4. 14 E re nata melius fieri haud potuit, quam factum est Ad. iii, 1. 8 Hæccine fieri! Ad. iii, 3. 36 Fient, quæ fieri æquum est, omnia Ad. iii, 4. 60 Non potest fieri Ad. iv, 1. 14 Putant sibi fieri injuriam Ad. iv, 3. 4 Fieri potis est, ut ne qua exeat Ad. iv, 4. 16 Hoc adeo mea culpa fateor fieri Ad. iv, 4. 19 Fieri aliter non potest Ad. v, 8. 13 Dictum est vere, et re ipsa fieri oportet Ad. v, 8. 32 Judico Syrum fieri esse æquom liberum Ad. v, 9. 3 Denique hic volt fieri. Mi. Vin' tu hoc fieri? Ad. v, 9. 12 Quod te festivom putant, id non fieri ex vera vita Ad. v, 9. 30 Peccando detrimenti nihil fieri potest He. ii, 1. 37 Sed si fieri id non potest, quin sentiant He. iii, 3. 37 Ne ulla merito contumelia fieri a vobis posset He. iii, 5. 21 Si fieri potest He. iv, 4. 13 Placet, non fieri hoc itidem, ut in Comœdiis He. v, 4. 26 Communia esse hæc: fieri posse Ph. ii, 1. 15 Itane hunc patiemur fieri miserum? Ph. iii, 3. 4 Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri Ph. iv, 5. 13 Quando jam accusando fieri infectum non potest Ph. v, 8. 45 Multo omnium me fortunatissimum factum puto esse Hea. iv, 8. 2 Ut sciat lenem patrem illum factum me esse acerrimum Ph. ii, 1. 32 Scin' tu turbam hanc propter te esse factam? Eu. iv, 6. 6 Hanc injuriam mihi nolle factam esse, hujus non faciam Ad. ii, 1. 9 Illi miseræ, indigne factam injuriam contexeris He. iii, 3. 41 Qui post factam injuriam se expurget He. v, 1. 15 En cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam, quam? Ph. ii, 3. 2 Eas fabulas factas prius Latinas, scisse sese, pernegat Eu. Prol. 33 Ego illud sedulo negare factum: ille instat factum A. i, 1. 120 Quasi tu dicas, factum id consilio meo A. iii, 2. 22 Ne dicas, Davi factum consilio, aut dolis A. iii, 2. 29 Ego istuc abs te factum nihili penderem Eu. i, 2. 14 Illud merito factum omnes putent Eu. ii, 3. 95 Ille ubi id rescivit factum Eu. v, 5. 12 Factum hic esse id non negat Hea. Prol. 18 Scin' esse factum, ut dico? Hea. iii, 2. 18 Pernoscite, furtumne factum existumetis, an Ad. Prol. 13 Clamant omnes, indignissime factum esse Ad. i, 2. 12 Nollem factum Ad. ii, 1. 11 Ubi scit factum, ad matrem virginis venit Ad. iii, 4. 25 Cum te video nostræ familiæ tam ex animo factum velle Ad. v, 7. 21 Illius dices culpa factum He. ii, 1. 35 Id res indicium hæc facit, quo pacto factum volueris He. iv, 1. 31 Ut mea pertinacia esse dicat factum He. iv, 2. 15 Factum fateor He. v, 3. 40 Factum volo Ph. v, 3. 4 Hæc facta ab illo oportebant Hea. iii, 2. 25 Ita res erat: faciundum fuit Eu. i, 2. 17 Scilicet faciundum est quod vis Eu. i, 2. 106 Quid faciendum censes? Eu. iv, 4. 53 Ita tempus fert: faciundum est Ad. v, 3. 54 Si multum siet, tamen faciundum est Ad. v, 8. 28 Quod faciundum fortasse sit post, hoc nunc si feceris He. iv, 3. 3 Quid faceres, si aliud gravius tibi nunc faciundum foret? Ph. i, 4. 30 Habendæ compedes: opus ruri faciundum Ph. ii, 1. 20 Ut sua voluntate, id quod est faciundum, faciat Ph. v, 3. 2 Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ Hea. i, 1. 21 Qui opere rustico faciundo facile sumtum exercerent suum Hea. i, 1. 91 Lectulos in sole ilignis pedibus faciundos dedit Ad. iv, 2. 46

Factito. Idem hoc jam Pyrrhus factitavit Eu. iv, 7. 13 Quæ veteres factitarunt, si faciunt novi Eu. Prol. 43

Factum. Hoccine est humanum factum, aut inceptum! A. i, 5. 1 Dictum ac factum invenerit aliquam causam A. ii, 3. 7 Dictum factum huc abiit Hea. v, 1. 31 Vos eritis judices, laudin' an vitio duci id factum oporteat Ad. Prol. 5 Nullum hujus simile factum Ad. i, 2. 16 Placet tibi factum, Micio? Ad. iv, 7. 19 Non tibi illud factum minus placet, quam mihi He. iv, 4. 25 Quod me factum consilii incertum facit Ph. iv, 1. 12 Num facti piget? A. v, 3. 6 Apud alium ipsius facti pudet Hea. iii, 3. 15 Id isti vituperant factum A. Prol. 15 Haud muto factum A. i, 1. 13 Equidem istuc factum ignoscam Hea. iv, 1. 31 Dictum ac factum reddidi Hea. iv, 5. 12 Istunc liberum? quodnam ob factum? Ad. v, 9. 4 Non imperabat coram, quid opus facto esset, puerperæ A. iii, 2. 10 Ita facto est opus A. iv, 2. 32. Ph. iv, 5. 4 Tibi ut opus facto est, face Hea. i, 1. 28 Moneo, quid facto usus siet Ad. iii, 3. 75 Si ita opus est facto, eamus Ad. iv, 3. 10 Plus scis, quid facto opus est Ad. v, 9. 39 Non usus facto est mihi hunc intro sequi He. iii, 1. 47 Quod facto usus sit? He. v, 1. 38 Crede mihi, gaudebis facto Ph. iii, 2. 9 Nunc quid opus facto sit, vide Ph. v, 1. 35 Ut alia tua facta sunt Ph. v, 6. 31 Ob hæc facta

primus Eu. iii, 1. 39 Compone, quæ tecum simul ferantur He. iv, 3. 6 Multimodis injuriis, Clitipho, es; neque ferri potis es Hea. ii, 3. 80 Hoc quidem ferundum aliquo modo est Ad. iii, 4. 23 Quin, quod est ferendum, feras Ph. ii, 3. 83 Nisi me credo huic esse natum rei, ferundis miseriis Ad. iv, 2. 6

Ferox. Eone es ferox, quia habes imperium in belluas? Eu. iii, 1. 25

Fervo. Cum fervit maxume, tam placidum, quam ovem reddo Ad. iv, 1. 18

Ferus, a, um. Adeon' me ignavum putas? aut inhumanum, aut ferum, ut? A. i, 5. 43

Festino. Quid festinas? aut quem quæris? Eu. iv, 3. 8 Quid festinas, mi Geta? animam recipe Ad. iii, 2. 25 Video alios festinare, lectos sternere Hea. i, 1. 73

Festivitas. An (collaudem) mei patris festivitatem, et facilitatem? Eu. v, 9. 18

Festivus, a, um. Quod te isti facilem et festivom putant Ad. v, 9. 29 Festivom caput! Ad. ii, 3. 8 O mi pater festivissime! Ad. v, 9. 26

Festus, a, um. O festus dies hominis! Eu. iii, 5. 12 Te cognatas deserere et festos dies, mea causa, nolo He. iv, 2. 16

Fidelis. Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi Ph. i, 2. 26 Fidelem haud ferme mulieri invenias virum A. iii, 1. 2 Te mihi fidelem esse æque, atque egomet sum mihi, scibam Ph. iv, 1. 15 Quam fideli animo, et benigno in illam fui He. iii, 5. 22 Per pol quam paucos reperias meretricibus fideles evenire amatores! He. i, 1. 2

Fides. Attamen ubi fides? si roges, nihil pudet A. iv, 1. 12 Tristis severitas inest in voltu, in verbis fides A. v, 2. 16 O Jupiter! ubinam est fides? Hea. ii, 3. 15 At mihi fides apud hunc est Hea. iii, 3. 10 Quem neque fides, neque jusjurandum repressit Ad. iii, 2. 8 Sat adhuc tua nos frustrata est fides Ad. iv, 4. 11 Eo pacto apud te meo erit ingenio fides He. iii, 5. 24 Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mihi esset fides Ph. v, 7. 11 Seni nostro fidei nihil habeo Hea. v, 2. 49 Bona nostra hæc tibi permitto, et tuæ mando fides A. i, 5. 61 Ego me tuæ commendo et committo fidei Eu. v, 2. 47 Crede hoc meæ fidei Eu. v, 2. 59 Proh Deum, atque hominum fidem! A. i, 5. 2. 11. Hea. i, 1. 9. He. ii, 1. 1 Commoneat, ut servem fidem? A. i, 5. 45 Te oro, per tuam fidem A. i, 5. 55 Hanc fidem sibi, me obsecravit, ut darem A. ii, 3. 27 Nullane in re esse homini cuiquam fidem! A. ii, 5. 14 Firmavit fidem A. iii, 1. 4 Propemodum habeo tibi jam fidem A. iii, 4. 7 Inventa est causa, solvisti fidem A. iv, 1. 19 Di vostram fidem! A. iv, 3. 1. iv, 4. 5. Eu. iii, 1. 28. iv, 7. 20. v, 4. 2. v, 9. 19. Hea. iii, 1. 96. Ad. iii, 3. 27. Ph. v, 1. 30. v, 3. 25 Heus tu! hac lege tibi meam astringo fidem Eu. i, 2. 22 Si fidem habeat Eu. i, 2. 59 Forsitan hic mihi parvam habeat fidem Eu. i, 2. 117 Proh fidem Deum! Eu. v, 5. 1 Thais patri se commendavit in clientelam et fidem Eu. v, 9. 9 Do fidem, futurum Eu. v, 9. 30 Venit ipsus ultro, fidem dans, jurans se illam ducturum domum Ad. iii, 4. 27 Illæc fidem nunc vostram implorat Ad. iii, 4. 43 Pro Divum fidem! Ad. iv, 7. 28 Qui se in vostram commisit fidem He. Alt. Prol. 45 Ut tergum meum tuam in fidem committam He. i, 2. 34 Si mihi fidem das, te tacituram, dicam. Ph. Fidem do: loquere He. i, 2. 37. 39 Servare in eo certum est, quod dixi, fidem He. iii, 3. 42 Ei rei firmasti fidem He. iv, 2. 5 Qui firmare meam apud vos possem fidem He. v, 1. 23 Dixit, jurijurando meo se fidem habuisse He. v, 4. 31 Cujus tu fidem in pecunia perspexeris Ph. i, 2. 10 Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur mali Ph. iii, 1. 5 Sin fidem do. Do. Fabulæ! Ph. iii, 2. 7 Nequeo exorare, cum illo ut mutet fidem Ph. iii, 2. 27 Itan' parvam mihi fidem esse apud te? Ph. v, 3. 27 Nihil istac opus est arte, sed iis, fide et taciturnitate A. i, 1. 7 Dictum ac factum reddidi. Ch. Bonan' fide? Hea. iv, 5. 13 Leno sum. At ita, ut usquam fuit fide quisquam optuma Ad. ii, 1. 7 Homo antiqua virtute, ac fide Ad. iii, 3. 88

Fides. Chorda. Obsonare, cum fide scortum adducere Ad. v, 9. 7 Is ubi hanc forma videt honesta virginem, et fidibus scire Eu. i, 2. 53

Fidicina. Quandam fidicinam amat hic Chærea Eu. v, 6. 15 Qui illam amabat fidicinam Ph. i, 2. 59 Ecquid nos amas de fidicina istac? Eu. iii, 2. 4

Fiducia. Qua fiducia id facere audeam? A. iii, 5. 7

Figura. Nova figura oris. Color verus, corpus solidum, et succi plenum Eu. ii, 3. 25

Filia. Mater cœpit studiose omnia

v, 3. 20 Ea ne me celet, consuefeci filium Ad. i, 1. 29 Hoc patrium est, potius consuefacere filium Ad. i, 1. 49 Tuum filium dedisti adoptandum mihi Ad. i, 2. 34 Disperii! Ctesiphonem audivi filium una affuisse Ad. iii, 3. 1 Collaudavit filium Ad. iii, 3. 13 Vidistin' hodie? Sy. Tuumne filium? Ad. iii, 3. 46 Is filium negat esse ruri Ad. iv, 2. 3 Hoc est patrem esse? aut hoc est filium esse? Ad. iv, 5. 73 Eo pacto prorsum illic alligaris filium Ad. v, 3. 58 Filium tum etiam, si nolit, cogas, ut Ad. v, 3. 64 Pol filium multis modis jam expecto He. ii, 3. 7 Dixtin' dudum, illam dixisse, sese expectare filium He. iii, 5. 1 Meum receptas filium ad te Pamphilum He. v, 1. 16 Philumenam compressam esse ab eo, et filium inde hunc natum He. v, 3. 34 Herilem filium ejus duxisse audio uxorem Ph. i, 1. 5 Fratris video filium mihi ire obviam Ph. ii, 1. 23 Cui commendavi filium hinc abiens meum Ph. ii, 1. 58 Filium narras mihi? Ph. ii, 3. 54 Tum video filium invitum mulierem ab se amittere Ph. v, 7. 26 Mihi quidem quotidie augescit magis de filio ægritudo Hea. iii, 1. 15 Rus cras cum filio ibo hinc Ad. v, 3. 54 Gnatam inveni nuptam cum tuo filio Ph. v, 3. 34 Uxorem duxit: nati filii duo Ad. i, 1. 21 Si id te mordet, sumtum filii quem faciunt Ad. v, 3. 21 Quam ibi miseriam vidi! nati filii: alia cura Ad. v, 4. 13 Heus! ne filii quidem nostri hoc resciscant, volo Ph. v, 3. 36 Matres omnes filiis in peccato adjutrices solent esse Hea. v, 2. 38 Senes me filiis relinquunt quasi magistrum Ph. i, 2. 21

Fingo. Cum fingis falsas causas ad discordiam He. iv, 4. 71 Fingit causas, ne det, sedulo Eu. i, 2. 58 Nonne ad senem aliquam fabricam fingit? Hea. iii, 2. 34 Voltus quoque hominum fingit scelus Hea. v, 1. 14 Fingunt quamdam inter se nunc fallaciam A. i, 3. 15 Ille tuus quoque Syrus idem mire finxit filium Hea. v, 1. 25 Facite, fingite, invenite, efficite, qui detur tibi A. ii, 1. 34 Aliquid reperiret, fingeret fallacias Hea. iii, 2. 22 Certo scio, neque me finxisse falsi quicquam Eu. i, 2. 120 Sin falsum, aut vanum, aut fictum est, continuo palam est Eu. i, 2. 24 Nuptiarum gratia hæc sunt ficta A. v, 1. 17

Finis. Tute ipse his rebus finem præscripsisti, pater A. i, 1. 124 Orandi jam finem face A. v, 1. 2 Nisi finem maledictis facit Hea. Prol. 34 Habeat. in istac finem faciat Ad. v, 9. 40 Haud opinor, commode finem statuisse orationi militem He. i, 2. 21 De illo jam finem faciam dicundi mihi, peccandi cum ipse de se finem non facit Ph. Prol. 23. 24 Vicini nostri hic ambigunt de finibus Hea. iii, 1. 93

Fio: vide Facio

Firmo. Cur non arcessi jubes filiam, et quod dotis dixi, firmas? Hea. v, 5. 4 Ei rei firmasti fidem He. iv, 2. 5 Sed hic Pamphilus firmavit fidem A. iii, 1. 4 Aliud si scirem, qui firmare meam apud vos possem fidem He. v, 1. 23

Firmus, a um. Tibi generum firmum, et filiæ invenies virum A. iii, 3. 39 Non eum hominem ducerem, nec virum satis firmum gnatæ He. iv, 1. 41 Sed firmæ hæ vereor ut sint nuptiæ He. i, 2. 26 Nihil satis firmi video, quamobrem Hea. ii, 3. 96 Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam posthac scires He. iv, 1. 18 Quære alium tibi amicum firmiorem He. v, 1. 19

Flabellum. Cape hoc flabellum, et ventulum huic sic facito Eu. iii, 5. 47 Qui esset status, flabellum tenere te asinum tantum Eu. iii, 5. 50 Ego limis specto, sic per flabellum clanculum Eu. iii, 5. 54

Flagitium. An id flagitium est, si? Eu. ii, 3. 90 Nonne id flagitium est? Ha. v, 1. 49 Non est flagitium adolescentulum scortari Ad. i, 2. 21 Non est flagitium, facere hæc adolescentulum! Ad. i, 2. 31 Nam id nobis tam flagitium est, quam Ad. iii, 3. 68 An pœnitebat flagitii, te auctore quod fecisset? Eu. v, 7. 12 Dum aliud aliquid flagitii conficiat Ph. v, 2. 5 Flagitium facimus Eu. ii, 3. 90 Quam hic per flagitium ad inopiam redigat patrem Hea. v, 1. 56 Hæccine flagitia! Ad. iii, 3. 25 Hæccine flagitia facere te! hæc te admittere indigna! Ad. iii, 3. 54 Fero alia flagitia ad te, ingentia, nova, capitalia Ad. iv, 7. 3 Qui stultum adolescentulum nobilitas flagitiis Eu. v, 7. 21 Non ea causa magis patiar, flagitiis tuis me infamem fieri Hea. v, 4. 14

Flamma. Ad flammam accessit imprudentius A. i, 1. 103 E flamma petere te cibum posse arbitror Eu. iii, 2. 38

Flecto. Istuc est sapere, qui, ubicumque opus sit, animum possis flectere He. iv, 3. 2

Fleo. Tum illa rejecit se in eum, flens, quam familiariter A. i, 1. 109 Ego

Id esse verum, ex fratre cuivis facile est noscere Ad. v, 4. 8 A fratre quæ egressa est meo? Ph. v, 1. 5 Factum est abs te sedulo pro fratre Ph. v, 8. 13

Fraus Si scire vis, ego dicam : gerro, iners, fraus, helluo! Hea. v, 4. 10 Eductos libere in fraudem illicis? A. v, 4. 8 In eandem fraudem incides Hea. iii, 1. 33

Frequens. Ibi tum filius cum illis, qui amabant Chrysidem, una aderat frequens A. i, 1. 80

Fretus, a, um. Hujus consilio fretus sum A. ii, 1. 36 Hem! quo fretus siem A. iii, 5. 13 Vobis fretus. Ph. Scin' quam fretus? Eu. v, 9. 33 Si quis malitia fretus sua, insidias nostræ fecit adolescentiæ Ph. ii, 1. 43 Redigam vos in gratiam, hoc fretus, Chreme Ph. v, 7. 73 Ad studium hunc se applicasse musicum, amicum ingenio fretum Hea. Prol. 24

Frigeo. Ubi friget, huc evasit Eu. iii, 3. 11 Sine Cerere et Libero friget Venus Eu. iv, 5. 6 Abi: tange: si non totus friget, me enica Ph. v, 8. 5 Hic homines frigent Eu. ii, 2. 37

Frons. Da te hodie mihi: exporge frontem Ad. v, 3. 53

Fructus. Quia enim in illis fructus est Ph. ii, 2. 18 Hoc fructi pro labore ab his fero, odium Ad. v, 4. 16 Metuit, quem ipsa nunc capit fructum, ne alio conferas Eu. iii, 1. 60 Argentum mecum attuli, fructum, quem Lemni uxoris reddunt prædia Ph. iv, 3. 75 Hæccine erat ea, quæ nostros fructus minuebat, vilitas? Ph. v, 8. 24

Frugalis, ior. Dedo patri me nunc jam, ut frugalior sim, quam volt Hea. iv, 3. 3

Frugi. Frugi es Eu. iii, 5. 60. iv, 7. 46. Hea. iii, 3. 36 Frugi homo es Ad. v, 9. 2 Frugi homo est Ad. v, 9. 25 Hominis frugi et temperantis functus officium Hea. iii, 3. 19

Fruor. Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modo Eu. ii, 3. 80 Datur: fruare dum licet Hea. ii, 3. 104 Agelli est paulum, quod locitas foras: huic demus, qui fruatur Ad. v, 8. 27 Nec fas esse ulla me voluptate hic frui Hea. i, 1. 97 Hoccine me miserum non licere meo modo ingenium frui! Hea. ii, 4. 21 Ne me in breve conjicias tempus, gaudio hoc falso frui He. v, 4. 2 Ut mihi liceat tam diu, quod amo, frui Ph. ii, 3. 13

Frustra. Quo magis lubido frustra incendatur tua? A. ii, 1. 8 Istas (fores) faxo, calcibus sæpe insultabis frustra Eu. ii, 2. 54 Qui harum mores cantabat mihi, monuisse frustra Hea. ii, 3. 20 Ne me in lætitiam frustra conjicias Hea. ii, 3. 51 Frustra operam, opinor, sumo Hea. iv, 3. 15 Sæpe obsecrans me, ut veniam, frustra veniet Hea. iv, 4. 3 Vah! frustra sum igitur gavisus miser Hea. iv, 8. 17 Frustra egomet mecum has rationes puto Ad. ii, 1. 54 Ne me frustra illic expectet He. iii, 4. 24 Frustra ubi totum desedi diem, dum He. v, 3. 2 Quid hic conterimus operam frustra? Ph. i, 4. 32

Frustror. Etsi hercle sæpe jam me spes hæc frustrata est Ad. ii, 2. 37 Sat adhuc tua nos frustrata est fides Ad. iv, 4. 11 Dehinc, ne frustretur ipse se, aut sic cogitet Eu. Prol. 14

Fuat. Fors fuat pol! He. iv, 3. 4

Fucus. Deum venisse clanculum per impluvium, fucum factum mulieri Eu. iii, 5. 41

Fuga. Ita jam adornabat fugam Eu. iv, 4. 6 Facerent fugam Eu. iv, 7. 17 Quam hic fugam, aut furtum parat? Ph. i, 4. 14

Fugio. Senex exit foras: ego fugio Hea. v, 2. 47 Fugin' hinc? By. Ego vero, ac lubens A. ii, 1. 37 Fugis? hem! nec quicquam certi respondes mihi He. iv, 4. 84 Recte ego semper fugi has nuptias A. iv, 4. 27 Fuge modo intro Ad. iv, 1. 22 Hoc facito. Sy. Recte sane. De. Hoc fugito Ad. iii, 3. 63 Ita fugias, ne præter casam, quod aiunt Ph. v, 2. 3 Si paululum modo quid te fugerit, ego perierim Hea. ii, 3. 75 Non convenit, qui illum ad laborem impulerim, nunc me ipsum fugere Hea. i, 1. 114 Si quando ad eam accesserat confabulatum, fugere e conspectu ilico He. i, 2. 107 Cervam videre fugere, sectari canes Ph. Prol. 7 Is hinc, bellum fugiens, meque in Asiam persequens, proficiscitur A. v, 4. 32

Fugitivus, a, um. At etiam restitas, fugitive? Eu. iv, 4. 2 I in malam rem hinc cum istac magnificentia, fugitive! Ph. v, 7. 38 Retraham hercle, opinor, ad me idem illud fugitivum argentum Hea. iv, 2. 11

Fugito. Tuum conspectum fugitat, propter peccatum Hea. iii, 1. 25 Illum amant, me fugitant Ad. v, 4. 18 Quod aliæ meretrices facere fugitant He. v, 2. 10 Ut fugitet patrem Ph. v, 5. 7 Herus liberalis est, et fugitans litium Ph. iv, 3. 18 Ita miserrimus fui fugitando, ne quis me cognosceret Eu. v, 2. 8

G.

licet mihi gaudium? Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliqua Eu. iii, 5. 2. 4 Celem tam insperatum gaudium, cum? Hea. iii, 1. 5 Id voluit, nos sic nec opinantes duci falso gaudio A. i, 2. 9 Ut expleam animum gaudio A. ii, 2. 2 Animus commotus est metu, spe, gaudio A. v, 4. 33 Præ gaudio, ubi sim, nescio Hea. ii, 3. 67 Gaudio sumus præpediti nimio, aut ægritudine? Hea. iii, 1. 99 Oh! lacrumo gaudio Ad. iii, 3. 55 Homini illico lacrumæ cadunt, quasi puero, gaudio Ad. iv, 1. 21 Ne me in breve conjicias tempus, gaudio hoc falso frui He. v, 4. 2 Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? Ph. v, 6. 16 Itaque pene hercle exclamavi gaudio Ph. v, 6. 30 Hunc scio mea solide solum gavisurum gaudia A. v, 5. 8 Miseriam omnem ego capio: hic potitur gaudia Ad. v, 4. 22 Hæc tot propter me gaudia illi contigisse lætor He. v, 3. 35 Scin', me in quibus sim gaudiis? Eu. v, 9. 5

Gemino. Geminabit (colaphos), nisi caves Ad. ii, 1. 19

Geminus, a, um. Ex unis geminas mihi conficies nuptias A. iv, 1. 51

Gemitus. Gemitus, screatus, tussis, risus, abstine Hea. ii, 3. 132

Gemo. Continuo accurrit ad me, incurvus, tremulus, labiis demissis, gemens Eu. ii, 3. 44

Gener. Immo et gener, et affines placent Hea. v, 1. 63 Tibi generum firmum, et filiæ invenies virum A. iii, 3. 39 Dic, generum placere Hea. iv, 8. 25 Cum illum generum cepimus He. iv, 1. 22

Genius. Quod ille unciatim, suum defrudans genium, comparsit miser Ph. i, 1. 10

Gens. Illa exclamat, minime gentium Eu. iv, 1. 11 Immo abeat multo malo, quovis gentium Hea. v, 1. 55 Ah! minime gentium: non faciam Ad. iii, 2. 44 Fratrem nusquam invenio gentium Ad. iv, 2. 1 Ubivis gentium agere ætatem, quam? He. iii, 1. 4 An quisquam usquam gentium est æque miser? He. iii, 1. 13 Meriton' hoc meo videtur factum? De. Minime gentium Ph. v, 8. 44

Genu. Jam ut limen exirem, ad genua accidit, lacrumans misera He. iii, 3. 18

Genus. Immo id est genus hominum pessimum A. iv, 1. 5 Est genus hominum, qui Eu. ii, 2. 17 Quod hoc genus est? He. ii, 1. 1 Ubi etiam hujus generis reliquias restare video! Ad. iii, 3. 90 Olim isti fuit generi quondam quæstus apud sæclum prius Eu. ii, 2. 15 Quin habeat, amicos, genus, cognatos Hea. i, 2. 20 Quod ad illum attinet; talem, tali genere, natum ex tanta familia Ad. iii, 1. 10 Hæc te admittere indigna genere nostro! Ad. iii, 3. 55 Hic meus amicus illi genere est proxumus Ad. iv, 5. 17 Lex est, ut orbæ, qui sunt genere proxumi, eis nubant Ph. i, 2. 75 O scelera! o genera sacrilega! Ad. iii, 2. 6

Germanus. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore et animo Ad. v, 8. 34 Si te in germani fratris dilexi loco A. i, 5. 57 O mi germane! Ad. ii, 4. 5

Gero. Quid rei gerit? Ge. Sic, tenuiter Ph. i, 2. 95 Pueri inter se quam pro levibus noxiis iras gerunt! quapropter? quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt He. iii, 1. 30. 31 Ut homo est, ita morem geras Ad. iii, 3. 77 Reviso, quidnam Chærea hic rerum gerat Eu. v, 4. 1 Si frater, aut sodalis esset, qui magis morem gereret? Ad. iv, 5. 74 Animo morem gessero A. iv, 1. 17 Illis morem gessero He. iv, 2. 23 Ut stultissime quidem illi rem gesserimus Ph. v, 2. 7 Sine me in hac re gerere mihi morem Hea. v, 1. 74 Atque, ut res gesta est, narrabo ordine Ad. iii, 5. 3 Non me hanc rem patri, ut ut erat gesta, indicasse? Ad. iv, 4. 20 Omnem rem scio, ut sit gesta He. iii, 5. 18 Adolescenti morem gestum oportuit Ad. ii, 2. 6. Quasi re bene gesta Ad. v, 1. 13 Mos gerundus est Thaidi Eu. i, 2. 108

Gerro. Ego dicam: gerro, iners, fraus, helluo, ganeo! Hea. v, 4. 10

Gestio. Ipsum gestio dari mihi in conspectum Ph. ii, 1. 30 Chærea, quid est, quod sic gestis? Eu. iii, 5. 10 Quid gestiam, aut quid lætus sim Eu. iii, 5. 7 Rex te ergo in oculis. Th. Scilicet. Gn. Gestire Eu. iii, 1. 12

Gesto. Quem ego modo puerum tantillum in manibus gestavi meis? Ad. iv, 2. 24 Hiccine non gestandus in sinu est? Ad. iv, 5. 75

Gestus. Nunc gestus mihi, voltusque est capiendus novus Ph. v, 6. 50

Geta. Geta autem hic non adest Ad. iii, 1. 4 Quidnam est, quod sic video timidum, et properantem Getam? Ad. iii, 2. 7 Revocemus. Geta! Ad. iii, 2. 22 passim alibi

Gladiator. Gladiatorius. Cum rumor venit, datum iri gladiatores He. Alt. Prol. 32 Hi gladiatorio animo ad me

H.

2. 27 Qui habet salem, quod in te est. Th. Habes Eu. iii, 1. 11 Eone es ferox, quia habes imperium in belluas? Eu. iii, 1. 25 Numquid habes, quod contemnas? Eu. iii, 2. 22 Habesne hominem, amabo? Eu. iv, 4. 7 Istam quam habes, unde habes, vestem? Eu. iv, 4. 28 Unde habes? Hea. iv, 1. 41 Tantum sat habes? Hea. iv, 3. 40 Quæris id, quod habes: quod abest, non quæris Hea. v, 4. 16 Habes omnem rem He. i, 2. 119 Quid mulieris uxorem habes? He. iv, 4. 22 Hospitem ecquem Pamphilum hic habes? He. v, 3. 7 Quod habes, ita ut voluisti, uxorem sine mala fama Ph. i, 3. 17 Argentum, quod habes, condonamus te Ph. v, 7. 54 Quos hic noster auctores habet A. Prol. 19 Certe captus est! habet! A. i, 1. 56 Sceleratus Davus si quid consili habet, ut consumat nunc A. i, 1. 133 Hoc male habet virum A. ii, 6. 5 Mihi unus scrupulus etiam restat: qui me male habet A. v, 4. 37 Habet aliud magis ex sese, et majus A. v, 4. 51 Res neque consilium, neque modum habet ullum Eu. i, 1. 13 Neque, præterquam quas ipse amor molestias habet, addas: et illas, quas habet, recte feras Eu. i, 1. 33 Qui habet salem, quod in te est Eu. iii, 1. 10 Sat habet, si tum recipitur Eu. iii, 2. 32 Nunc eo tibi videtur fœdus, quia illam (vestem) non habet Eu. iv, 4. 17 Et habet quod det, et dat nemo largius Eu. v, 9. 48 Habet bonorum exemplum Hea. Prol. 20 Agrum in his regionibus meliorem nemo habet Hea. i, 1. 12 Habet bene ac pudice eductam Hea. ii, 1. 14 Habet patrem quendam avidum Hea iii, 2. 15 Ita ut res sese habet, narrato Hea. iv, 3. 24 Minas decem habet a me filia Hea. iv, 7. 7 Utrum studione id sibi habet, an laudi putat fore? Ad. iii, 3. 28 Virgo nihil habet Ad. iv, 7. 10 Eho tu, an non habet? Pa. Habet He. i, 2. 25. 26 Hæc res non minus me male habet, quam te, gnate mi He. iv, 2. 30 Hic nunc uxorem habet He. v, 1. 18 Non multum habet, quod det, fortasse Ph. i, 2. 95 Duasne is uxores habet? Ph. v, 1. 27 Habet hæc, ei quod, dum vivat, usque ad aurem ogganniat Ph. v, 8. 41 Filius homo adolescens, si habet unam amicam, tu uxores duas? Ph. v, 8. 52 Habemus hominem ipsum Eu. v, 1. 19 Te solum habemus Ad. iii, 4. 10 Tanquam Philosophorum habent disciplinæ ex ipsis vocabula Eu. ii, 2. 32 Quæ nos, nostramque adolescentiam habent despicatam Eu. ii, 3. 92 Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ? He. i, 2. 101 Hi qui minus habent, ut Ph. i, 1. 7 Bene habent tibi principia Ph. ii, 3. 82 Sic habent principia sese, ut dico Ph. iii, 1. 15 Ut meæ res sese habent Ph. v, 4. 1 Quocum tum uno rem habebam hospite Eu. i, 2. 39 Habebam alibi animum amori deditum He. iii, 1. 14 Ibi agrum de nostro patre colendum habebat Ph. ii, 3. 18 Quod habui summum pretium, persolvi tibi A. i, 1. 12 Tamen contemtus abs te: hæc habui in memoria Eu. i, 2. 90 Miser quod habui, perdidi Eu. ii, 2. 6 Forte habui scortum Eu. iii, 1. 34 Alium habui neminem Eu. iv, 4. 13 Quod dicas mihi, iter hac habui: periisti Eu. v, 9. 35 Filium unicum adolescentulum habeo. ah! quid dixi, habere me? immo habui Hea. i, 1. 42 Omnes solicitos habui Hea. iii, 1. 52 Uxorem nunquam habui Ad. i, 1. 19 Eduxi a parvulo: habui, amavi pro meo Ad. i, 1. 23 Nunquam secus habui illam, ac si ex me esset nata He. ii, 3. 6 Quis heri Chrysidem habuit? A. i, 1. 58 Domi habuit, unde disceret Ad. iii, 3. 59 In digito habuit annulum He. iv, 1. 59 Lemni habuit aliam Ph. v, 7. 49 Habebis, quæ tuam senectutem oblectet Ph. ii, 3. 86 Te oblectet! tibi habe Ph. ii, 3. 88 Habeas. Pa. Habeam? A. iv, 1. 25 Tute scis, post illa quam intumum habeam te Eu. i, 2. 48 Potius quam te inimicum habeam Eu. i, 2. 94. 96 Habesne hominem, amabo? Ph. Quidni habeam? Eu. iv, 4. 7 Nunc habeam, nec ne, incertum est Hea. i, 1. 43 Decretum est pati, dum illum modo habeam mecum Hea. iii, 1. 57 Qui vim tantam in me, et potestatem habeam tantæ astutiæ Hea. iv, 3. 32 Omitto (tristitiam), qui quidem te habeam fratrem. Ah! vereor, ne id assentandi magis, quam quo habeam gratum, facere existumes Ad. ii, 4. 4. 6 Satis mihi id habeam supplicii, dum Ad. iii, 2. 15 Utin' eximium neminem habeam? He. i, 1. 9 Est magna, ecastor, gratia de istac re, quam tibi habeam He. v, 1. 14 Otium ab senibus ad potandum ut habeam Ph. v, 5. 3 Habeas. Pa. Habeam? A. iv, 1. 25 Amicam ut habeas prope jam in uxoris loco? Hea. i, 1. 52 Habeas illam, quæ placet Ad. iv, 4. 12 Facturum credo, ut habeas quicum cantites Ad. iv, 7. 32 Non tu hunc habeas plane præsentem Deum? Ph. ii, 2. 31 Priusquam tuum, ut sese habeat, animum ad nup-

jus du ito hominem Eu. iv, 6. 30 Qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi Eu. iv, 7. 32 Habemus hominem ipsum Eu. v, 1. 19 Nunquam, pol, hominem stultiorem vidi. at primo callidum et disertum credidi hominem Eu. v, 7. 8. 10 Accipit hominem nemo melius prorsus Eu. v, 9. 52 O hominem felicem! Hea. ii, 3. 139 Quid ego nesciam? hominem pistrino dignum Hea. iii, 2. 19 Hominem amicum recipere ad te Hea. iii, 3. 6 Non licet hominem esse sæpe ita ut volt Hea. iv, 1. 53 Vah! quenquamne hominem in animum instituere, aut? Ad. i, 1. 13 Volo hominem convenire Ad. i, 2. 74 O hominem impurum! Ad. ii, 1. 29. iii, 2. 6 Hominem istum impurissimum absolvitote Ad. ii, 4. 18 Opperiar hominem hic, ut salutem, et colloquar Ad. iii, 3. 92 Non puduisse verberare hominem senem Ad. iv, 2. 23 Vah! censen' hominem me esse? erravi Ad. iv, 2. 40 Hominem maxumi pretii te esse, judicavi Ad. v, 6. 3 Tu me lapidem, non hominem putas He. ii, 1. 17 Tun' virum me, aut hominem deputas adeo esse? He. iv, 1. 9 Non eum hominem ducerem, nec virum satis firmam gnatæ He. iv, 1. 40 Transdere hominem in otium Ph. Prol. 2 Revocemus hominem Ph. i, 4. 18 Quid cessas hominem adire? Ph. ii, 1. 22 Servom hominem causam orare leges non sinunt Ph. ii, 1. 62 Hominem commonstrarier mihi istum volo Ph. ii, 1. 75 Alere nolunt hominem edacem Ph. ii, 2. 21 Phormio in hac re, strenuum hominem præbuit Ph. iii, 1. 12 Hominem callidiorem vidi neminem: venio ad hominem, ut dicerem Ph. iv, 2. 1. 2 Hominem ad forum jussi opperiri Ph. iv, 2. 8 Prendo hominem solum Ph. iv, 3. 15 Hominem his verbis sentio mollirier Ph. iv, 3. 27 Hominem propero invenire, ut Ph. v, 6. 5 Tantane affectum quenquam esse hominem audacia? Ph. v, 7. 84 Mi homo, quid istuc, obsecro, est? A. iv, 3. 6 Di immortales! homini homo quid præstat! Eu. ii, 2. 1 Quid, homo, inquam, ignavissume? Eu. ii, 2. 8 Quid agis, inquam, homo impudens? Eu. iii, 1. 35 Num formidolosus obsecro es, mi homo? Eu. iv, 6. 18 Hominum homo stultissime Ad. ii, 2. 10 Au! mi homo, sanusne es? Ad. iii, 2. 38 Ha, ha, he! homo suavis Ph. ii, 3. 64 O omnium homo hominum ornatissime! Ph. v, 6. 13 Mi homo, Dii melius duint! Ph. v, 8. 16 Ex homine hunc natum dicas Eu. iii, 2. 7 Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est Eu. v, 9. 53 Quin habeat, quæ in homine dicuntur bona Hea. i, 2. 20 Homine imperito nunquam quicquam injustius Ad. i, 2. 18 Abs quivis homine, beneficium accipere gaudeas Ad. ii, 3. 1 Multa in homine signa insunt Ad. v, 3. 35 Heia! sudabis satis, si cum illo inceptas homine Ph. iv, 3. 24 Nimirum hic homines frigent Eu. ii, 2. 37 Quot homines, tot sententiæ Ph. ii, 4. 14 Ingenium est omnium hominum proclive ad libidinem A. i, 1, 51 Proh Deum, atque hominum fidem! A. i, 5. 2. 11. Hea. i, 1. 9. He. ii, 1. 1 Id est genus hominum pessimum A. iv, 1. 5 Quid illic hominum litigant! A. iv, 4. 6 More hominum evenit A. v, 6. 3 Est genus hominum, qui Eu. ii, 2. 17 Tum sicubi eum satias hominum, aut negoti si quando odium ceperat Eu. iii, 1. 14 Sic homo est, perpaucorum hominum Eu. iii, 1. 19 Nemo est hominum, quem ego nunc magis cuperem videre, quam te Eu. iii, 5. 13 Egon' formidolosus? nemo est hominum qui vivat, minus Eu. iv, 6. 19 Ita comparatam esse hominum naturam omnium, ut Hea. iii, 1. 97 Voltus quoque hominum fingit scelus Hea. v, 1. 14 Hominum homo stultissime Ad. ii, 2. 10 Nisi si me in illo credidisti esse hominum numero Ad. iv, 3. 3 Ita vita est hominum, quasi, cum ludas tesseris Ad. iv, 7. 21 Ut hominum homo te vivat nusquam quisquam blandior He. v, 4. 21 O omnium homo hominum ornatissime! Ph. v, 6. 13 Audio dici, diem adimere ægritudinem hominibus Hea. iii, 1. 13 Solum unum hoc vitium senectus affert hominibus Ad. v, 3. 47 Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines A. iv, 2. 12 Tune hic homines adolescentulos in fraudem illicis? A. v, 4. 8 Quid hoc morbi est? adeon' homines immutarier ex amore? Eu. ii, 1. 19 Hic homines prorsum ex stultis insanos facit Eu. ii, 2. 23 Tace tu, quem ego esse infra infimos omnes puto homines Eu. iii, 2. 37 Quos ais homines cessare? Hea. v, 1. 10 Dicunt malevoli, homines nobiles eum adjutare Ad. Prol. 15 Nescis inescare homines, Sannio Ad. ii, 2. 12 Quot me censes homines jam deverberasse usque ad necem? hospites, tum cives? Ph. ii, 2. 13 Per Deos atque homines! Ph. v, 1. 37

Homuncio. Ego homuncio hoc non facerem? Eu. iii, 5. 43

Honeste. Quam in patria honeste

I.

lus, qui me perdidit? A. iii, 5. 1 Ubi illic est? A. iv, 4. 3 Quis illic est, procul quem video? Ad. iii, 3. 84 Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est Eu. v, 9. 53 Mihi illæc vere ad rastros res redit Hea. v, 1. 58 Illæc fidem nunc vostram implorat Ad. iii, 4. 43 Nimia illæc licentia evadet in magnum malum Ad. iii, 4. 63 Illanccine mulierem alere? Hea. iv, 5. 3 Illuc est sapere! Eu. iv, 7. 12 Jocon' an serio illæc dicat, nescio Hea. iii, 2. 30

Illicio. Tune hic homines adolescentulos, in fraudem illicis? A. v, 4. 8

Illico. Illicone. Percussit illico animum A. i, 1. 98 Nunc, postquam videt nuptias apparari, missa est ancilla illico A. iii, 2. 34 Is, ubi hanc videt virginem, pretium sperans, illico producit, vendit Eu. i, 2. 53 Quid ille? Th. Mutus illico Eu. iii, 1. 27 Illa illico, ubi me accepit, ad se abducit Eu. iii, 5. 28 Oculi illico effodientur Eu. iv, 6. 2 Inscripsi illico ædes mercede Hea. i, 1. 92 Illico abduxi ad cœnam Hea. i, 2. 8 Æquum esse censent, nos jam a pueris illico nasci senes Hea. ii, 1. 2 Ibit ad illud illico, quo Hea. iii, 1. 78 Abiturum se abs te illico minabitur Hea. iii, 1. 80 Mihi ostendisti, illico, eum esse Hea. iv, 1. 3 Postquam aspexi, illico cognovi Hea. iv, 1. 43 Senex resciscet illico Hea. iv, 3. 19 Bacchis consecuta est illico Hea. v, 1. 32 Otiose nunc jam illico hic consiste Ad. ii, 1. 2 Testes faciet illico, vendidisse me Ad. ii, 1. 49 Argentum annumeravit illico Ad. iii, 3. 15 Homini illico lacrumæ cadunt Ad. iv, 1. 20 Ubi eam vidi, illico accedo Ad. iv, 4. 8 Sensi illico, id illas suspicari Ad. iv, 4. 13 Postquam alienum abs sese videt, magis procax facta illico est He. i, 2. 84 Si quando ad eam accesserat confabulatum, fugere e conspectu illico He. i, 2. 107 Nostra illico it visere ad eam He. i, 2. 113 Servom illico introiisse dicent He. iii, 1. 52 Postquam me aspexere ancillæ advenisse, illico lætæ exclamant He. iii, 3. 7 Corripui illico me inde lacrumans He. iii, 3. 16 Extimui illico He. v, 3. 26 Revocemus hominem. An. Sta illico Ph. i, 4. 18 Illi datum est argentum? De. Curavi illico Ph. v, 3. 13 Quid? illicone credere ea oportuit te? Eu. v, 7. 11

Illinc. Grandiuscula jam profecta est illinc A. iv, 5. 19 Ubi poterit, se illinc subducet, scio Eu. iv, 1. 14 Ubi illinc, spero, redieris Ad. ii, 2. 18 Ubi illinc rediero, nihil est Ad. ii, 2. 24 Dum cognatus huc illinc veniret? Ad. iv, 5. 40 Illinc huc transferetur virgo Ad. iv, 7. 13 Vix me illinc abstraxi He. iii, 1. 17

Illiusmodi. Næ illiusmodi jam nobis magna civium penuria est Ad. iii, 3. 87

Illoc. Cum illoc advenio: solitudo ante ostium A. ii, 2. 25

Illuc. Filium perduxere illuc meum A. i, 1. 54 Dum in dubio est animus, paulo momento huc illuc impellitur A. i, 5. 31 Amabo, ut illuc transeas, ubi illa est Eu. iii, 3. 31 Pro illo jubeam me illuc deducier Eu. iii, 5. 24 Accede illuc, Parmeno Ad. ii, 1. 14 Illuc, quæso, redi, quo cœpisti Ad. ii, 1. 36 Coëmisse, hinc quæ illuc veheres, multa Ad. ii, 2. 17 Psaltriam una illuc mecum hinc abstraham Ad. v, 3. 57 Eo recta via equidem illuc Ph. ii, 1. 80

Illudo. Satis superbe illuditis me Ph. v, 7. 22 Dum studeo obsequi tibi, pæne illusi vitam filiæ A. v, 1. 3 Dignam me putas, quam illudas? Hea. iv, 4. 19 Adeon' videmur vobis esse idonei, in quibus sic illudatis? A. iv, 4. 18 Ulciscar; ut ne impune in nos illuseris Eu. v, 4. 20

Illuvies. Una ancillula erat, pannis obsita, neglecta, immunda illuvie Hea. ii, 3. 54

Imber. Jovem quo pacto Danaæ misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum Eu. iii, 5. 37

Imbrus. Interea in Imbro moritur cognatus senex horunc' He. i, 2. 96

Immemor. Quasi exprobratio est immemoris beneficii A. i, 1. 17 Num immemores discipuli? A. iii, 1. 19

Immerens. Inscitum, offerre injuriam tibi me immerenti, iniquom est He. v, 1. 13

Immerito. Suspicio de me incidit: neque ea immerito Ad. iv, 4. 6 Me abs te immerito esse accusatam, rescisces. La. Scio. te immerito? He. ii, 1. 11. 12 Vide, quam immerito ægritudo hæc oritur mihi abs te He. ii, 1. 26 Hic video me esse invisam immerito He. iv, 2. 21 Nec leviorem vobis (gnatum) viderier immerito He. v, 1. 33 Jamdudum te omnes nos accusare audio immerito: et horum me omnium immeritissimo Ph. ii, 1. 60

Immisericorditer. Factum a vobis duriter, immisericorditerque: atque etiam illiberaliter Ad. iv, 5. 29

Immo. Nempe ut curentur recte hæc. Si. Immo aliud A. i, 1. 3 Quid? hoc intellextin'. Da. Immo callide A. i, 2.

2. 9 Ego, quæ in rem tuam sint, ea velim facias. Restitui in integrum, æquom est, et bonum Ph. ii, 4. 9. 11 Dic, quid velis dari tibi in manum? Ph. iv, 3. 29 Præsens quod fuerat malum, in diem abiit Ph. v, 2. 16 Id jus ambula. Ph. In jus! Ph. v, 7. 43. 44 In jus eamus. Ph. In jus! Ph. v, 7. 88 Nisi sequitur, pugnos in ventrem ingere Ph. v, 7. 95 sæpius alibi

Inanis. Laborem inanem ipsus capit He. iii, 2. 9

Inaudio. Ego quoque illam inaudivi fabulam Ph. v, 6. 37

Incedo. Nova nunc religio in te istæc incessit, cedo? A. iv, 3. 15 Virum bonum eccum Parmenonem incedere video Eu. v, 3. 9

Incendo. Loquarne? incendam, taceam? instigem Ph. i, 4. 9 Ut illius animum cupidum inopia incenderet Hea. ii, 3. 126 Incendor ira, esse ausam facere hæc te injussu meo He. iv, 1. 47 Quam id loqui, quo magis lubido frustra incendatur tua? A. ii, 1. 8 Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo, ut Ph. v, 7. 81

Inceptio. Inceptio est amentium, haud amantium A. i, 3. 13

Incepto. Quid inceptas, Thraso? Eu. v, 8. 1 Heia! sudabis satis, si cum illo inceptas homine Ph. iv, 3. 24 Fabulam inceptat A. v, 4. 22 Quid hæc inceptat? Hea. iv, 4. 12 Vah! vide, quod inceptet facinus Hea. iii, 3. 39

Inceptor. O mearum voluptatum inventor, inceptor, perfector! Eu. v, 9. 5

Inceptum. Hoccine est humanum factum aut inceptum! A. i, 5. 1 Etsi illud inceptum, animi est pudentis signum, et non instrenui Hea. i, 1. 67 Ut te Dii, Deæque, cum tuo istoc invento, cumque incepto perduint! Hea. iv, 6. 7

Incertus, a, um. Quam insistam viam? incertus sum Eu. ii, 3. 4 Postquam acrius pater instat, fecit animi ut incertus foret He. i, 2. 46 Quid dicam hisce? incertus sum He. iii, 4. 36 De uxore incertus sum etiam, quid sim facturus He. iv, 3. 8 Utrum stultitia facere hunc dicam: scientem, an imprudentem: incertus sum Ph. iv, 3. 55 Me certiorem face: ne incertus siem Ph. iv, 3. 70 Ut veni, itidem incertum amisti He. ii, 2. 9 Quod quidem me factum consilii incertum facit Ph. iv, 1. 12 Domum revortor mœstus, atque animo fere perturbato, atque incerto Hea. i, 1. 71 Spe incerta certum mihi laborem sustuli He. Alt. Prol. 9 Filiam ut darem in seditionem, atque incertas nuptias A. v, 1. 11 Hei mihi! incertum est quid agam. My. Misera timeo, incertum hoc quorsum accidat A. i, 5. 29 Nunc habeam, nec ne, incertum est Hea. i, 1. 43 Quia enim incertum est etiam, quid se faciat Hea. i, 2. 14 Incertum est, quid agam Ph. ii, 1. 9 Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient A. ii, 3. 16 Incerta hæc si tu postules ratione certa facere, nihilo plus agas, quam Eu. i, 1. 16 Incertior sum multo, quam dudum Ph. ii, 4. 19

Incido. Redeunti ex ipsa re mihi incidit suspicio A. ii, 2. 22 Qui isthæc tibi incidit suspicio? A. iii, 2. 21 Verum, ut aliud ex alio incidit Hea. iii, 3. 37 Tanta nunc suspicio de me incidit Ad. iv, 4. 5 Jocularium in malum insciens pæne incidi A. iv, 4. 43 Ego in eum incidi infelix locum, ut Ph. i, 3. 23 In eandem fraudem, ex hac re, atque ex illa, incides Hea. iii, 1. 33 Quodcumque inciderit in mentem, volet Hea. iii, 1. 75 Utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset Ph. i, 3. 5 Ut nunquam ulla amori vestro incidere possit calamitas Hea. ii, 4. 15

Incipio. Vos semotæ: nos soli: incipit A. i, 5. 50 Narrationis incipit mihi initium A. iv, 2. 26 Cujus causa hæc incipit A. iv, 4. 33 Incepi: dum res tetulit A. v, 1. 13 Hac illi spe hoc inceperunt! Ad. ii, 2. 19 Jam tum inceperat turba inter eos Eu. iv, 4. 58 Quid faciam miser? quidve incipiam? Eu. v, 5. 25 Quid, si hoc nunc sic incipiam? nihil est Hea. iv, 2. 9 Verum si incipies, neque pertendes naviter Eu. i, 1. 6 Itane idoneus tibi videor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis? A. iii, 2. 13 Hæc, dum incipias, gravia sunt Hea. v, 5. 14 An me (laudem,) qui ausus sim incipere? Eu. v, 9. 15 Quod sensisti illos me incipere fallere Hea. iii, 1. 86 Hoccine incipere Æschinum? Ad. ii, 2. 29 Haruspex vetuit aliquid novi negoti incipere Ph. iv, 4. 29 Turpe inceptu est Ph. ii, 4. 16 Quidnam incepturus? A. iv, 3. 8 Quæ (amicitia) incepta a parvis, cum ætate accrevit simul A. iii, 3. 7 Sine! inceptum est: perfice hoc mihi perpetuo Hea. iv, 8. 22 Nuptiarum gratia hæc sunt ficta, atque incepta A. v, 1. 17 In re incipiunda ad defendendam noxiam Ph. i, 4. 48

Inclementer. Tum si quis est, qui

Indigne. Facis adeo indigne injuriam illi Hea. iii, 3. 4 Cui miseræ indigne per vim vitium obtulerat Ad. iii, 2. 10 Illi miseræ, indigne factam injuriam contexeris He. iii, 3. 41 Vereor, hera, ne indigne injuria afficiatur Ph. v, 1. 3 An quicquam hodie est factum indignius? Ph. v, 8. 20 Clamant omnes, indignissime factum esse Ad. i, 2. 11

Indignus, a, um. Nam etsi ego digna hac contumelia sum maxime, at tu indignus, qui faceres tamen Eu. v, 2. 27 Jusjurandum dabitur, te esse indignum injuria hac Ad. ii, 1. 12 Nunc non credis, indignis nos esse irrisas modis? Eu. iv, 4. 43 Indignis cum egomet sim acceptus modis Ad. ii, 1. 12 Conscia mihi sum, neque rem ullam intercessisse, illa aut me indignam Ad. iii, 2. 51 Sese esse indignam deputat matri meæ cui concedat He. iii, 5. 27 Absenti tibi te indignas, seque dignas contumelias nunquam cessavit dicere Ph. ii, 3. 29 Facinus indignum! Ad. iv, 5. 35 Quam indignum facinus! Ph. iii, 2. 26 Facinus indignum, sic circumiri! Ph. iv, 3. 8 Adeon' hoc indignum tibi videtur? Ph. v, 8. 51 Venit Chremes postridie ad me, clamitans, indignum facinus! A. i, 1. 118 Indignum jam facinus faxo ex me audias A. v, 2. 13 O indignum facinus! Eu. i, 1. 25 O facinus indignum! Ad. ii, 1. 19. He. iii, 3. 16 Facinus indignum! Ad. iii, 4. 1 Facinus indignum, et malum! Ph. v, 8. 19 Quæ futura exempla dicunt in eum indigna? Eu. v, 5. 4 Hæc te admittere indigna genere nostro! Ad. iii, 3. 55

Indiligens. Indiligenter. Vereor, ne indiligens nimium sies Ad. iv, 5. 50 Pol mei patris bene parta indiligenter tutatur Ph. v, 3. 5

Indotatus, a, um. Primum indotata est Ad. iii, 2. 47 Virgo nihil habet Et ducenda indotata est? Ad. iv, 7. 11 Illene indotatam virginem, atque ignobilem daret illi? Ph. i, 2. 70 Vos me indotatis modo patrocinari fortasse arbitramini: etiam dotatis soleo Ph. v, 7. 45

Induciæ. In amore hæc insunt vitia: induciæ, bellum, pax rursum Eu. i, 1. 15

Induco. Mea sic est ratio, et sic animum induco meum Ad. i, 1. 43 Quæ dicis, omnia esse, ut dicis, animum induco He. ii, 2. 22 Eum esse quæstum, in animum induxi, maximum Hea. Prol. 49. He. Alt. Prol. 42 Nunquam te aliter, atque es, in animum induxi meum Ad. iv, 3. 6 Si ita istuc animum induxti esse utile A. iii, 3. 40 Olim istuc, olim, cum ita animum induxti tuum A. v, 3. 12 Pergravia esse in animum induxti tuum He. iii, 1. 12 Animum rursum ad meretricem induxti tuum He. iv, 4. 67 Satis, pol, proterve me Syri promissa huc induxerunt Hea. iv, 4. 1 Ita animum induxerunt, socrus omnes esse iniquas He. ii, 3. 4 Causam hanc justam esse animum inducite Hea. Prol. 41 Vide, quo me inducas A. ii, 3. 25 Oro, ut ne illis animum inducas credere A. v, 1. 15 Obsecro, mi gnate, ne istuc in animum inducas tuum Hea. v, 4. 5 Non tute incommodam rem in animum inducas pati? He. iv, 2. 27 Huic animum assentari induxeris Eu. iii, 2. 37 Nunquam credidi fore, ut hac ille viva posset animum inducere uxorem habere He. i, 2. 21

Indulgeo. Nimis me indulgeo Eu. ii, 1. 16 Nimium illi, Menedeme, indulges Hea. iv, 8. 21 Vestitu nimio indulges Ad. i, 1. 38 Dum nulla alia delectatio, quæ propior esset, te indulgebant, tibi dabant Hea. v, 2. 35 Id fieri, ex assentando, indulgendo, et largiendo Ad. v, 9. 31

Induo. Is dedit mihi hanc vestem: meam ipse induit Eu. iv, 4. 35 Tuam vestem detraxit tibi? ea est indutus? Eu iv, 4. 41 Ubi vestem vidit illam esse eum indutum pater? Eu. v, 7. 15

Industria. Si erit adjutrix nostræ industriæ He. Alt. Prol. 24 Facite, æquanimitas Poëtæ ad scribendum augeat industriam Ad. Prol. 25 Paulum interesse censes, ex animo omnia facias, an de industria? A. iv, 4. 56

Ineo. Ego lepidus ineo gratiam Ad. v, 7. 16 Adibo, atque ab eo gratiam hanc inibo Eu. iii, 5. 9 Hæc, cum rationem ineas, quam sint suavia Ph. ii 2. 30 Ut gratiam ineat sine suo dispendio, et mihi prosit? He. v, 2. 29 Cave, ne falsam gratiam studeas inire Hea. ii, 3. 62 Oro, ut beneficium verbis initum dudum, nunc re comprobes A. v, 1. 5 Ratio de integro ineunda est mihi Hea. iv, 2. 7

Ineptia. Ut video ego tuam ineptiam Ad. iv, 7. 31 Usque adeo ego illius ferre possum ineptias, et magnifica verba Eu. iv, 6. 3 Ad pauca ut redeam, ac mittam illius ineptias Ph. iv, 3. 43

Ineptio. Ineptis. deliras. insanis? aufer. satin' sanus es? Ad. v, 8. 11 Haud

que animum Ad. v, 3. 43 Ad ingenium redis He. i, 2. 38 Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili He. i, 2. 77 Postquam par ingenium nactus est He. i, 2. 95 Morem antiquom, atque ingenium obtines He. v, 4. 20 Ego te complures advorsum ingenium meum menses tuli Ph. iii, 2. 35 Qui gnatum haberem tali ingenio præditum A. i, 1.71 Ipse est ingenio bono A. iii, 2. 7 Non adeo inhumano ingenio sum, ut Eu. v, 2. 41 Ad studium se applicasse musicum, amicum ingenio fretum Hea. Prol. 24 Ingenio te esse in liberos leni puto Hea. i, 1. 99 Aut ingenio egregie ad miserias natus sum; aut Hea. iii, 1. 11 Nisi illos ex tuo ingenio judicas Hea. v, 1. 7 Hæc, ita uti liberali esse ingenio decet, pudens He. i, 2. 89 Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio ullam reperias? He. ii, 1. 3 Ita olim suo me ingenio pertulit He. iii, 1. 22 Fuisse erga me miro ingenio expertus sum He. iii, 5. 39 Ita plerique ingenio sumus omnes Ph. i, 3. 20 Adeon' ingenio esse duro te atque inexorabili, ut? Ph. iii, 2. 12 Eorum ingenia admiror simul Eu. ii, 2. 19 Quo modo meretricum ingenia et mores posset noscere Eu. v, 4. 10 Qui cum ingeniis conflictatur ejusmodi A. i, 1. 66 Ex aliarum ingeniis nunc me judicet Eu. i, 2. 118

Ingens. O ingentem confidentiam! A. v, 3. 5 Magnas vero agere gratias Thais mihi? Gn. ingentes Eu. iii, 1. 2 Fero alia flagitia ad te, ingentia Ad. iv, 7. 3

Ingenuus, a, um. Quod sine sumtu ingenuam, liberalem nactus es Ph. i, 3. 16

Ingero. Ingeram mala multa? A. iv, 1. 16 Nisi sequitur, pugnos in ventrem ingere Ph. v, 7. 95

Ingluvies. Harum videre ingluviem, sordes, inopiam Eu. v, 4. 15

Ingratiis. Ut defetiger usque, ingratiis ut dormiam Eu. ii, 1. 14 Ea coacta ingratiis postilla cœpit victum volgo quærere Hea. iii, 1. 37 Hoc argentum, ita ut datum est, ingratiis ei datum erit Ph. v, 6. 48

Ingratus, a, um. Adeon' me ignavum putas? adeon' porro ingratum, ut? A. i, 5. 43 Ah! nimium me ingratum putas He. v, 4. 13 Ignoscas tamen post; et id ingratum Hea. v, 1. 61

Ingredior. Nescis quid mali præterieris, qui nunquam es ingressus mare He. iii, 4. 5

Inhoneste. Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias A. iv, 5. 2

Inhonestus, a, um. Illumne obsecro inhonestum hominem, senem, mulierem? Eu. ii, 3. 65 Quam inhonestæ solæ sint domi, atque avidæ cibi Eu. v, 4. 16

Inhumane. Nimis graviter cruciat adolescentulum, nimisque inhumane Hea. v, 5. 2

Inhumanus, a, um. Adeon' me putas inhumanum, aut ferum, ut? A. i, 5. 43 Non credidi ædepol adeo inhumanum fore He. iii, 5. 49 Non adeo inhumano ingenio sum, ut Eu. v, 2. 41 Hiccine? quod homo inhumanissimus Ph. iii, 2. 24 Quæ cum milite Corinthum hinc sum profecta inhumanissimo He. i, 2. 11

Injicio. Timet: injeci scrupulum homini Ad. ii, 2. 20 Injeci scrupulum Ph. v, 7. 61 Magnam mihi injecit sua commoditate curam Ad. iv, 5. 76 Quæ sese in ignem injicere voluit, prohibui, servavi A. i, 1. 113 Ubi desponsam nuntiasti filio, continuo injecisse verba tibi Dromonem Hea. v, 1. 19 Injecta est spes patri, posse illam extrudi Ph. iv, 4. 11

Inimicitia. In amore hæc insunt vitia: inimicitiæ, induciæ, bellum, pax Eu. i, 1. 15 Eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias, carnufex? A. v, 2. 11 Cum puella anum suscepisse inimicitias, non pudet? He. ii, 1. 34 Nunquam tam graves ob hanc inimicitias caperem in familiam Ph. ii, 3. 23

Inimicus. Qualis sim amicus, aut quid possiem, potius quam inimicus, periculum facias He. v, 1. 40 Potius quam te inimicum habeam Eu. i, 2. 94. 96 Miseret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi Eu. iv, 7. 32 Si omnes hunc conjectum in nuptias inimici vellent A. iv, 1. 44 Ex amicis inimici ut sint nobis affines, facis He. ii, 1. 14 Au! obsecro te, istuc inimicis siet Hea. v, 3. 13 Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines A. iv, 2. 12 De eadem causa est iracundus factus inimicissimus He. iii, 1. 29

Inique. Ne eum circumventum inique iniqui irrideant He. Alt. Prol. 46 Næ nos sumus mulieres inique æque omnes invisæ viris He. ii, 3. 1 Quam inique comparatum est! Ph. i, 1. 7 Nunquam vidi iniquius concertationem comparatam Ad. ii, 2. 3

Iniquus, a, um. Vide, quam iniquus sis præ studio A. v, 1. 6 Oh! iniquus es Hea. v, 3. 9 Quibus iris impulsus

Innatus, a, um. Tanta vecordia innata cuiquam ut siet A. iv, 1. 2 Id omnibus innatum est He. iv, 1. 28

Innocens. Ferte misero, atque innocenti auxilium! Ad. ii, 1. 1

Innuo. Nihil, nisi abiens mihi innuit Eu. iv, 5. 9 Non innueram Ad. ii, 1. 20 Ne mora sit, si innuero, quin pugnus in mala hæreat Ad. ii, 1. 17

Inopia. Harum videre ingluviem, sordes, inopiam Eu. v, 4. 15 Quam hic per flagitium ad inopiam redigat patrem Hea. v, 1. 56 Inopia et cognatorum negligentia coacta A. i, 1. 44 Ut illius animum cupidum inopia incenderet Hea. ii, 3. 126 Quasi is non divitiis abundet, gnatus ejus profugit inopia Hea. iii, 2. 17 Tu nunc tibi id laudi ducis, quod tum fecisti inopia? Ad. i, 2. 25 Quid ego ex hac inopia nunc capiam; et quid tu ex hac copia Ph. i, 3. 15

Inops. Obsecro, ejus ut memineris, atque inopis nunc te miserescat mei Hea. v, 4. 3 Obsecro! subvenite inopi! Ad. ii, 1. 2 Inveniet inopem potius, quam te corrumpi sinat A. ii, 3. 22 Usque dum ille vitam illam colet inopem Hea. i, 1. 85 Qua ratione inopem potius ducebat domum? Ph. ii, 1. 68

Inquam. Crede, inquam, hoc mihi, Pamphile A. ii, 4. 6 Optume inquam factum! A. iii, 4. 14 Jam, inquam, hic adero A. iv, 2. 32 Audivi, inquam, a principio A. iv, 4. 46 Quia lubet rape, inquam A. v, 2. 21 Quid istuc, inquam, ornati est? Eu. ii, 2. 6 Quid homo, inquam, ignavissume? Eu. ii, 2. 8 Quæso, inquam, Strato Eu. iii, 1. 24 Quid agis, inquam, homo impudens? Eu. iii, 1. 35 Non possum, inquam Eu. iii, 3. 28 Prohibeo, inquam Eu. iv, 7. 39 Crede inquam mihi Hea. i, 1. 33 Non sinam, inquam Hea. i, 1. 39. ii, 3. 137 Syre, inquam Hea. ii, 3. 106. 107 Videndum est, inquam, amici quoque res in tuto ut collocetur Hea. iv, 3. 16 Nimium, inquam Hea. iv, 5. 22 Certe, inquam, mi vir Hea. v, 3. 12 Quid istuc obsecro, inquam, est? Ad. iv, 4. 12 Bono animo es, inquam Ad. iv, 5. 62 Noli inquam Ad. v, 2. 6 Me ducere autem! De. Te. Mi. Me? De. Te, inquam Ad. v, 8. 11 Egone? La. Tu, inquam, mulier He. ii, 1. 17 O facinus indignum! inquam He. iii, 3. 16 Mi Pamphile, inquam, amabo He. v, 3. 26 Itane est factum? Par. Ita, inquam He. v, 4. 7 Mane, inquam Ph. i, 4. 40 Stilphonem, inquam, noveras? Ph. ii, 3. 43 Cur non i. Phormio, vides Ph. iv, 3. 15 Soli sumus nunc hic, inquam Ph. iv, 3. 28 Quietus esto, inquam Ph. iv, 5. 1 Nausistrata! inquam Ph. v, 7. 94 Mea Glycerium, inquit, quid agis? A. i, 1. 107 Uxor tibi ducenda est, Pamphile, hodie, inquit, para A. i, 5. 19 Vix, inquit, drachmis est obsonatus decem A. ii, 6. 20 Quem, inquit, ad cœnam vocabo? A. ii, 6. 22 Heus! heus! tibi dico, Chærea, inquit Eu. ii, 3. 45 Ego, inquit, ad cœnam hinc eo Eu. iii, 5. 32 Venit una, heus tu, inquit, Dore Eu. iii, 5. 46 Heus! inquit, puer, Pamphilam arcesse, ut delectet hic nos Eu. iv, 1. 10 Quæquæ fors fortuna est, inquit He. iii, 3. 26 Nunquam æque, inquit, ac modo Ph. i, 2. 43 Satis, inquit, scita est Ph. i, 2. 60 Ego, inquit, jam a principio volui Ph. iv, 3. 45 His rebus sane pone, inquit, decem minas Ph. iv, 3. 62 Quantum potes, me certiorem, inquit, face Ph. iv, 3. 69 Fratrem huc, inquit, senis introduxit Ph. v, 6. 25 Quis erit rumor populi, inquit Ph. v, 7. 18 Tu, ducam, inquies A. ii, 3. 14 Eccum me! inque Hea. iv, 7. 1

Insania. Tu homo adigis me ad insaniam Ad. i, 2. 31

Insanio. Insanis, qui istuc facere Eunuchus potuit? Eu. iv, 3. 15 Non clamas? non insanis? Ad. iv, 7. 9 Ineptis. Deliras. Insanis? aufer. satin' sanus es? Ad. v, 8. 14 Age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga A. iv, 2. 9 A primo homo insanibat Ph. iv, 3. 37 Sanus sim, anne insaniam? Eu. iii, 5. 8 Insaniam profecto cum illo Ad. i, 2. 67 Quam si des operam, ut cum ratione insanias Eu. i, 1. 18 Id viso, tun', an illi insaniant A. iii, 3. 3 Minime miror, qui insanire occipiunt ex injuria Ad. ii, 1. 43 Factum: verum venit post insaniens Ad. iv, 2. 22

Insanus, a, um. Timeo, ne quam ille hodie insanus turbam faciat, aut vim Eu. iv, 1. 2 Cur insano serviat? Hea. Prol. 32 Nusquam insanum scripsit adolescentulum cervam videre fugere Ph. Prol. 6 Hic homines prorsum ex stultis insanos facit Eu. ii, 2. 23 Abin' hinc, insana? Eu. v, 2. 22

Insciens. Jocularium in malum insciens pæne incidi A. iv, 4. 43 Si peccavi, mi Chreme, insciens feci Hea. iv, 1. 19 Quantas turbas concivi insciens! Hea. v, 2. 17 Certo scio, te inscientem atque imprudentem dicere, ac facere Hea. iv, 1. 20 Abi sis, insciens Ph. i, 2. 9

Integer, a, um. Eum Plautus locum reliquit integrum Ad. Prol. 10 Narratque, ut virgo ab se integra etiam tum siet He. i, 2. 70 Integram Comœdiam hodie sum acturus Hea. Prol. 4 Quin integram itidem reddam, ut accepi ab suis He. i, 2. 75 Egregia forma, atque ætate integra A. i, 1. 45 Quam liberali facie, quam ætate integra! Eu. iii, 2. 20 Ex integra Græca hodie sum acturus Hea. Prol. 4 Alias ut uti possim causa hac integra He. i, 2. 5 Potius quam quidem redeat ad integrum hæc eadem oratio Hea. v, 3. 8 Restitui in integrum, æquom est, et bonum Ph. ii, 4. 11 Posthac quas faciet de integro Comœdias A. Prol. 26 Ratio de integro ineunda est mihi Hea. iv, 2. 7 Ecce autem de integro! Ad. i, 2. 73 Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis Ph. i, 3. 22

Integrasco. Vah! perii: hoc malum integrascit A. iv, 2. 5

Integratio. Amantium iræ amoris integratio est A. iii, 3. 23

Intelligentia. Eam calamitatem vostra intelligentia sedabit He. Alt. Prol. 23

Intelligo. Non hercle intelligo A. i, 2. 23 Obtundis, tametsi intelligo A. ii, 2. 11 Si forte opus sit jusjurandum mihi. My. Intelligo A. iv, 3. 14 Ego, quid agas, nihil intelligo A. iv, 3. 22 Ab Andria est ancilla hæc, quantum intelligo A. iv, 4. 17 Te esse illum dicam. Ch. Intelligo Eu. ii, 3. 79 Tibi ab istoc, hera, cavendum intelligo Eu. v, 2. 44 Vah! nunc demum intelligo Hea. ii, 3. 12 Adolescentem hoc nolle intelligo Hea. iii, 1. 3 Ea relicta huic arrhaboni est pro illo argento. Ch. Intelligo Hea. iii, 3. 42 Prorsum nihil intelligo Hea. iv, 5. 28 Te intelligo resipisse Hea. iv, 8. 2 Tibi jam esse ad sororem intelligo Hea. v, 2. 26 Non intelligo satis, quæ loquatur Ad. iii, 2. 10 Te postputasse omnes res præ parente, intelligo He. iii, 5. 33 Non me clam haberet, quod celasse intelligo He. iv, 4. 35 Quod huic intelligo evenire He. v, 2. 28 Si quid opus fuerit, heus! domo me. Ge. Intelligo Ph. ii, 3. 93 Num tu intelligis, hic quid narret? Ph. v, 6. 6 Verum aliter evenire multo intelligit A. Prol. 4 Sed iis, quas semper in te intellexi sitas A. i, 1. 6 Quantum intellexi modo senis sententiam de nuptiis A. i, 3. 2 Nisi quia correxit miles, quod intellexi minus Eu. iv, 5. 11 Quem intellexi illam haud minus, quam se ipsum, magnificare He. ii, 2. 18 Quid? hoc intellextin'? A. i, 2. 30 Eho! an tute intellexti hoc assimulari? Intellexti A. iii, 2. 20. 26 Intellextin'? Ch. Probe Eu. iv, 6. 30 Intellexti. An. Occidi! Ph. i, 4. 21 Quid ais! cum intellexeras id consilii capere A. iii, 2. 37 Vix dum dimidium dixeram, intellexerat Ph. iv, 2. 4 Nunquamne hodie concedes mihi, neque intelliges? Ph. v, 3. 23 Move ocius te, ut quid agam, porro intelligas A. iv, 3. 16 Vereor, ne parturire intelligat He. iii, 3. 53 Faciunt, næ, intelligendo, ut nihil intelligant A. Prol. 17 Quod si intelligeret, quom stetit olim nova Ph. Prol. 9 Si semel tuum animum ille intellexerit Hea. iii, 1. 69 Nunquam istuc quivi ego intelligere A. iii, 4. 10 Nostrum est intelligere Hea. iii, 3. 17 Ut nihil credas intelligere, nisi idem dictum sit centies Hea. v, 1. 8 Quantum ego intelligere possum Hea. v, 2. 31 Video sapere, intelligere Ad. v, 3. 41 Me censen' potuisse intelligere extra ostium, intus quæ egerint? Ph. v, 6. 36 Faciunt, næ, intelligendo, ut nihil intelligant A. Prol. 17 Homini homo quid præstat! stulto intelligens! Eu. ii, 2. 1

Intendo. Quæ olim periit parvula soror, hanc se intendit esse Eu. iii, 3. 19 Repudio, quod consilium primum intenderam A. iv, 3. 18 Quo nunc primum intendam? A. ii, 2. 6 Sive adeo digna res est, ubi tu nervos intendas tuos Eu. ii, 3. 20 Intendenda in senem est fallacia Hea. iii, 2. 2

Inter. Inter mulieres, quæ ibi aderant A. i, 1. 90 Fingunt quandam inter se fallaciam A. i, 3. 15 Iræ sunt inter Glycerium et gnatum A. iii, 3. 20 Qui scis eos nunc discordare inter se? A. iii, 3. 43 Valeant, qui inter nos discidium volunt A. iv, 2. 14 Eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias? A. v, 2. 11 Dum rus eo, cœpi mecum inter vias, aliam rem ex alia cogitare Eu. iv, 2. 1 Jam tum inceperat turba inter eos Eu. iv, 4. 59 Lites sunt inter eos factæ maxumæ Eu. iv, 5. 8 Dehinc spero, æternam inter nos gratiam fore, Thais Eu. v, 2. 33 Quanquam hæc inter nos nuper notitia admodum est Hea. i, 1. 1 Subsensi, illos id agere inter se clanculum Hea. iii, 1. 63 Ne nos inter nos congruere sentiant Hea. iii, 1. 91 Jamne oblitus es, inter nos quid sit dictum de fallacia? Hea. iv, 8. 8 Quam hæc hodie

dant! He. iii, 5. 19

Invisus, a, um. Etsi scio, pol, iis fore meum conspectum invisum hodie He. v, 2. 22 Invisos omnes nos esse illis sentio He. iii, 1. 48 Si ob eam rem vobis vita mea invisa est Ad. v, 9. 32 Hic video me esse invisam immerito He. iv, 2. 21 Næ nos sumus mulieres inique æque invisæ viris He. ii, 3. 1

Invito. Invitat tristis: mansit Eu. iv, 1. 8 Thais porro instare, ut hominem invitet Eu. iv, 1. 5 Quam vellem Menedemum invitatum, ut Hea. i, 2. 11

Invitus. Nulla est tam facilis res, quin difficilis siet, quam invitus facias Hea. iv, 6. 2 Nemo ad te venit, nisi cupiens tui: ille invitus illam duxerat He. i, 2. 67 Invitus feci: lex coëgit? Ph. ii, 1. 6 Pamphile, haud invito ad aures sermo mihi accessit tuus He. iii, 5. 32 Hunc difficilem invitum servaret senem Hea. iii, 2. 24 Eo amantem invitum Pamphilum extrudit pater He. i, 2. 98 Vi coactum te esse invitum, lege, judicio. tenes? Ph. i, 4. 37 Tum video filium invitum sane mulierem ab se amittere Ph. v, 7. 27 Feci hodie ut fierent, insperante hoc, atque invito Pamphilo A. iii, 4. 24 Uxor, liberi inventi, invito patre A. v, 3. 20 Num illa oppignorare filiam meam, me invito, potuit? Hea. iv, 5. 47 Me invito abduxit meam Ad. ii, 1. 44 Ego istam invitis omnibus Ad. ii, 1. 4 Dic me hic oppido esse invitam Hea. iv, 4. 12

Inultus, a, um. Inultum nunquam id auferet A. iii, 5. 4 At, næ, illud haud inultum, si vivo, ferent Hea. v, 1. 45

Invocatus. Postulo, mihi invocato ut sit locus semper Eu. v, 9. 29

Involo. Ut ego unguibus illi in oculos involem venefico! Eu. iv, 3. 6 Vix me contineo, quin involem in capillum Eu. v, 2. 20

Jocor. Jocabar equidem Eu. ii, 3. 86 Atqui tu hanc jocari credis? Hea. iv, 4. 7

Jocularis. Jocularius. Jocularem audaciam! Ph. i, 2. 84 Jocularium in malum insciens pæne incidi A. iv, 4. 43

Jocus. Hic vero est, qui si occeperit, ludum, jocumque dices fuisse illum alterum Eu. ii, 3. 8 Quam joco rem voluisti a me tandem? Eu. i, 2. 99 Jocon' an serio illæc dicat, nescio Hea. iii, 2. 30

Ipse, vel Ipsus, a, um. Quid, si ipse amasset? A. i, 1. 85 Tute ipse his rebus finem præscripsti, pater A. i, 1. 121 Hic se ipsus fallit, haud ego A. iii, 2. 15 Deliras? non tute ipse? A. iv, 4. 13 Homo ipse nusquam est. Is est, an non est? ipsus est Eu. iii, 4. 5. 8 In cognoscendo tute ipse aderis, Chærea Eu. v, 2. 54 Sed ipse egreditur Hea. v, 3. 21 Sed estne hic ipsus, de quo agebam? Ad. i, 1. 53 Iste tuus, ipse sentiet posterius Ad. i, 2. 59 Ipse egomet solvi argentum Ad. iv, 4. 18 Qui amat, cui odio ipsus est, bis facere stulte duco He. iii, 2. 8 Si quidem ille ipse non volt He. iv, 1. 45 Is est ipsus. hei timeo miser! Ph. i, 3. 26 Qui pæne harum, ipsiusque opera periit He. v, 3. 20 Perii! huic ipsi est opus patrono Eu. iv, 6. 32 Seni animam primum exstinguerem ipsi Ad. iii, 2. 16 Ipsum hunc orabo A. ii, 1. 12 Cum ipsum me noris, quam Eu. iii, 5. 18 Te ipsum exspectabam Eu. iv, 6. 5 Putavit me plus scire et providere, quam se ipsum sibi Hea. i, 1. 64 Apud ipsum lacum est pistrilla Ad. iv, 2. 44 Sed eccum ipsum! Ad. iv, 7. 2 Quem intellexi illam haud minus, quam se ipsum magnificare He. ii, 2. 18 Nec Stilphonem ipsum scire, qui fuerit? Ph. ii, 3. 9 Satius est, quam te ipso hærede hæc possidere Bacchidem Hea. v, 2. 16 Illud vide, ut in ipso articulo oppressit! Ad. ii, 2. 21 Neque in me ipso, tibi boni quid sit, scio He. v, 4. 11 Me cum hoc ipso distædet loqui Ph. v, 8. 22 Ultro, si quam (injuriam) fecere ipsi, expostulant Ad. iv, 3. 4 Quid! non sciunt ipsi viam, domum qua redeant? He. iii, 2. 25 Intus quæ inter sese ipsi egerint? Ph. v, 6. 36 Mitto rem: consuetudinem ipsorum Ad. v, 3. 34 Ipsis commentum placet A. i, 3. 20 Optume ipsos video Hea. v, 5. 3 Aut qua via te captent, eadem ipsos capi He. i, 1. 16 Id nosmet ipsos facere oportet Ph. i, 4. 45 Tanquam Philosophorum habent disciplinæ ex ipsis vocabula Eu. ii, 2. 32 Jamdudum res reduxit me ipsa in gratiam A. v, 4. 45 Estne hæc Thais, quam video? ipsa est: hæreo Eu. v, 2. 9 Ea res nunc agitur ipsa Hea. iv, 8. 10 Ipsa, si cupiat, Salus, servare prorsus non potest hanc familiam Ad. iv, 7. 43 Rogas? senectus ipsa est morbus Ph. iv, 1. 9 Volo ipsius (Phanii) quoque voluntate hoc fieri Ph. iv, 5. 13 Vel quod ipsi cupio Glycerio A. v, 4. 2 Neque utile ipsi virgini est He. i, 2. 76 Ita aperte ipsam rem modo locutus A. i, 2. 31 Novi, opinor Thaidem. Ch. Istam ipsam Eu. iii, 5. 16 Texentem telam studiose

Is, ea, id. Fuit olim senex, mercator: navem is fregit apud Andrum: is obiit mortem A. i, 3. 17. 18 Estne hic Crito? is est A. iv, 5. 7 Tum pol ego is essem vere, qui simulabar Eu. iii, 5. 58 Etsi is quoque suarum rerum satagit Hea. ii, 1. 13 Quando is, quamobrem huc veneram, rus abiit Ad. iii, 3. 81 Ita nunc is sibi me supplicaturum putat? He. iii, 5. 50 Is sibi responsum hoc habeat Ph. Prol. 16 Ejus causa in funus prodeo A. i, 1. 88 Quæ cupiebat de sorore ejus (Chremetis) indicare Eu. iv, 1. 7 Miseret me ejus (Menedemi) Hea. i, 1. 116 Filiam ejus (Simuli) virginem vitiavit Ad. iii, 4. 20 Nec, qua via sententia ejus (Phidippi) possit mutari, scio He. iv, 1. 54 Pater ejus (Phædriæ) rediit, an non? Ph. i, 2. 97 Ein' (patri) ego ut advorser? A. i, 5. 28 Ubi comperi ex iis, qui ei fuere conscii Hea. i, 1. 69 In quo hæc discebat ludo, exadvorsum ei loco tonstrina erat Ph. i, 2. 38 Rejecit se in eum, flens A. i, 1. 109 Dicunt, homines nobiles eum adjutare Ad. Prol. 16 Ex eo nunc misera quem capit laborem! A. iv, 3. 4 Mihi magna cum eo fuit semper familiaritas Hea. iv, 2. 9 Cito ab eo hæc ira abscedet He. v, 2. 15 Senes qui primi venient, ii partem aperient Ad. Prol. 23 Eorum obsequi studiis A. i, 1. 37 Eorum ingenia admiror simul Eu. ii, 2. 19 Iis sese dedere A. i, 1. 36 Cœpi iis omnia facere, obsequi Ph. i, 2. 28 Eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias? A. v, 2. 11 Nihil est quod malim, quam illam familiam mihi dari obviam, ut iram in eos evomam Ad. iii, 2. 14 Ea ab illo animadvertenda injuria est A. i, 1. 129 Samia mihi mater fuit; ea habitabat Rhodi Eu. i, 2. 27 Ea obiit mortem Hea. ii, 3. 30 Tanta suspicio de me incidit: neque ea immerito Ad. iv, 4. 6 Ea ad hos redibat lege hæreditas He. i, 2. 97 Ea serviebat lenoni impurissimo Ph. i, 2. 33 Importunitatem spectate aniculæ; quia compotrix ejus est A. i, 4. 5 Scis fratrem ejus (virginis) esse apprime nobilem? Eu. v, 5. 10 Ejus anuis causa, opinor Hea. ii, 3. 46 Obsecrat, sibi ut ejus (puellæ) faciat copiam Ph. i, 2. 63 Dabis ei (Thaidi) ultro supplicium Eu. i, 1. 24 Quæ est dicta mater esse ei (Antiphilæ) antehac, non fuit Hea. ii, 3. 29 Quæ res in se neque consilium habet, eam consilio regere non potes Eu. i, 1. 13 Ad eam rem tempus non erat Eu. iv, 1. 7 Scis eam hinc civem esse? Eu. v, 5. 10 Si ob eam rem vobis vita mea invisa est, quia Ad. v, 9. 32 Ob eam rem noluit iterum referre, ut He. Prol. 6 Per eam te obsecramus ambæ, si jus, si fas est, uti He. iii, 3. 27 Sin est ob eam rem iratus gnatus, quod He. v, 2. 14 Ea lege atque omine, ut, si A. i, 2. 29 Ea gratia secum adduxisse, ne Hea. iv, 5. 20 Ea lege hoc adeo faciam; si facit, quod Hea. v, 5. 10 Ea jam ætate sum, ut He. v, 1. 10 Curavi, propria ea Phædria ut potiretur Ph. v, 5. 2 Ad exemplum ambarum mores earum existimans He. i, 2. 88 Exple animum iis, ut credant He. v, 2. 21 Nisi si id est, quod suspicor A. i, 5. 14 Adjuta me, quo id fiat facilius Eu. i, 2. 70 An quia pudet? Ch. Id ipsum. Py. Id ipsum? Eu. v, 2. 69 Jam id exploratum est Ph. iv, 3. 23 Nunc id operam do, ut A. i, 1. 130 Te id dare operam, qui istum amorem ex animo amoveas tuo, quam id loqui, quo A. ii, 1. 7. 8 Id agam, mihi qui ne detur A. ii, 1. 35 Id paves, ne ducas tu illam A. ii, 2. 12 Si id succenseat nunc, quia A. ii, 3. 2 Id propterea nunc hunc venientem sequor A. ii, 5. 3 Ac non id metuat, ne, ubi Eu. i, 2. 60 Id vero serio triumphat Eu. iii, 1. 3 Idque adeo visam, si domi est Eu. iii, 4. 7 Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem Eu. v, 7. 4 Siquidem id sapere est, velle te id, quod Hea. ii, 3. 83 Id cum studuisti, isti formæ ut mores consimiles forent Hea. ii, 4. 2 Dum id quæro, tibi qui filium restituerem Hea. iii, 1. 83 Idque adeo miror, quomodo Hea. v, 3. 2 Cogito id, quod res est Ad. ii, 1. 52 Ipsum id metuo, ut credant Ad. iv, 4. 17 Id quod me repente aspexerant He. iii, 3. 8 Tu id, quod boni est, excerpis Ph. iv, 4. 18 In id redactus sum loci, ut Ph. v, 7. 86 In eo disputant A. Prol. 15 Eo pacto apud te meo erit ingenio fides, cum He. iii, 5. 24 Tu haud quicquam mihi, nisi ea, quæ nihil opus sunt scire A. ii, 1. 37 Cœpi aliam rem ex alia cogitare, et ea omnia in pejorem partem Eu. iv, 2. 3

Istac. Abi sane istac, istorsum, quo vis Hea. iii, 3. 27

Iste, a, ud. Næ iste haud mecum sentit A. ii, 1. 24 Quis fuit igitur? Py. Iste Chærea, iste ephebus Eu. v, 1. 7. 8 Iste tuus, ipse sentiet posterius Ad. i, 2. 59 Non hercle ex re istius me instigasti Ph. v, 7. 76 Quid isti (eunucho) credam? Eu. iv, 4. 38 Hominem istum impurissimum absolvitote Ad. ii, 4. 17 Cum milite isto præsens, absens ut sies Eu. i, 2. 112 Id isti vituperant factum A. Prol. 15 Quid? isti te ignorabant

vero ita feci, ac lubens Eu. iii, 5. 43 Ita me Dii bene ament, quantum Eu. iv, 1. 1 Sine auro, tum ornatam, ita uti quæ ornantur sibi Hea. ii, 3. 47 Ita res est hæc nunc, quasi cum Hea. ii, 3. 77 Ita, quæso Ita comparatam esse hominum naturam, ut Hea. iii, 1. 96. 97 Ita non ut olim, sed uti nunc Hea. iii, 2. 13 Non licet hominem esse sæpe ita ut volt, si res non sinit. Nunc ita tempus est mihi, ut cupiam filiam Hea. iv, 1. 53. 54 Ita magno desiderio fuit ei filius Hea. iv, 5. 75 Ita tu istæc tua misceto; ne me admisceas Hea. iv, 5. 35 Hæc ita ut sunt, cautim, et paulatim dabis Hea. iv, 8. 30 Ita, ut volo, est Ad. i, 2. 59 Ita est homo Ad. i, 2. 63 Leno ego sum. Æs. Scio. Sa. At ita, ut Ad. ii, 1. 7 Nunquam ita magnifice quicquam dicam, quin Ad. ii, 3. 4 Ita obsecraturum, ut Ad. iii, 2. 36 Ut quisque suum volt esse, ita est Ad. iii, 3. 45 Ut homo est, ita morem geras Ad. iii, 3. 77 Ita se defatigarit, velim, ut Ad. iv, 1. 3 Ita fiat! Ct. Ita Ad. iv, i. 5 Qui ita putant sibi fieri injuriam Ad. iv, 3. 3 Ita velim me promerentem ames, ut Ad. iv, 5. 47 Ita vita est hominum, quasi Ad. iv, 7. 21 Nemo illorum quisquam ad te venit, quin ita paret se, ut He. i, 1. 11 Haud ita decet He. ii, 2. 10 Utinam istuc ita Di faxint! He. iii, 2. 19 Ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus He. iii, 3. 20 Ita usque advorsa tempestate usi sumus He. iii, 4. 9 Utinam sciam ita esse istuc He. iv, 1. 21 Quid ita istuc vis? He. iv, 3. 7 Deus sum, si hoc ita est He. v, 4. 3 Ita me Di bene ament, ut Ph. i, 3. 13 Ita sum irritatus, ut Ph. ii, 1. 16 Abduxtin' filiam? Ch. Non. De. Quid ita non? Ph. iv, 1. 2 Ita ut æquom fuerat Ph. iv, 3. 46 Ita patrem audio hæc facta tolerare violenter Ph. v, 1. 4 Ita fugias, ne præter casam, quod aiunt Ph. v, 2. 3 Itane obstinate operam dat, ut A. i, 5. 8 Itan' credis? A. ii, 3. 25 Itan' contemnor abs te? aut itane tandem idoneus tibi videor esse? A. iii, 2. 12 Itane Chrysis? hem! A. iv, 5. 8 Itane huc paratus advenis? A. v, 4. 6 Itane attemperate venit hodie, ut A. v, 4. 13 Itane vero obturbat? A. v, 4. 23 Itane suades? Eu. i, 1. 31 Itan' parasti te, ut? Eu. ii, 2. 9 Itane? Th. Sic erit Eu. v, 9. 28 Itane fieri oportet? Hea. iii, 3. 1 Itane vis? Ch. Ita Hea. v, 1. 75 Itane tandem, quæso, Menedeme, ut Hea. v, 2. 1 Itane est? He. iii, 4. 4 Itane est factum? He. v, 4. 7 Itane tandem uxorem duxit Antipho? Ph. ii, 1. 1 Itane patris ais conspectum veritum hinc abisse? Ph. ii, 2. 1 Itane hunc patiemur, Geta, fieri miserum? Ph. iii, 3. 3 Itan' parvam mihi fidem esse apud te? Ph. v, 3. 27 Itane agitis mecum? Ph. v, 7. 75

Itaque. Et Ita. Ita volo, itaque postulo A. iii, 3. 18 Itaque ergo amantur Eu. ii, 3. 25 Ita me Di bene ament, itaque una inter nos agere ætatem liceat He. ii, 1. 10 Ita me Di ament, itaque obtingant ex te, quæ exopto, mihi He. iv, 2. 3 Si cetera sunt ita, ut vis, itaque ut esse ego illum existimo He. iv, 2. 28

Itaque. Ergo. Itaque hercle nihil jam mutire audeo A. iii, 2. 25 Itaque, ut ne viderem, misera effugi Eu. v, 5. 3 Itaque hanc rem me habere arbitror Ad. ii, 3. 5 Itaque adeo magnam mihi injecit curam Ad. iv, 5. 76 Itaque adeo uno animo omnes socrus oderunt nurus He. ii, 1. 4 Itaque ineptus hodie dum illic sedeo He. v, 3. 4 Itaque pæne hercle exclamavi gaudio Ph. v, 6. 30 Itaque ad vos venio nuntiatum, Demipho Ph. v, 7. 13

Item. Sed postquam amans accessit, unus, et item alter A. i, 1. 50 Item alio die quærebam A. i, 1. 62 Ait tibi uxorem sese dare hodie: item alia multa A. ii, 2. 17 Parasiti item ut Gnathonici vocentur Eu. ii, 2. 33 Vel rex maxumas mihi agebat: aliis non item Eu. iii, 1. 8 Inde item in (angiportum) aliud Eu. v, 2. 6 Si ex capite sis meo natus item, ut aiunt Minervam esse ex Jove Hea. v, 4. 13 Ille ut item contra me habeat, facio sedulo Ad. i, 1. 25 Tu alterum, ego item alterum Ad. i, 2. 51 Emtæ mulieres complures: et item hinc alia Ad. ii, 2. 22 Fecere alii sæpe, item boni Ad. iv, 5. 54 Item, ut meretricem amittere? Ph. ii, 3. 66 Ædiculæ item sunt ob decem alias Ph. iv, 3. 58

Iter. Evenit, senibus ambobus simul iter ut esset Ph. i, 2. 16 Si dicas mihi, iter hac habui: periisti Eu. v, 9. 35 Pergam, quo cœpi, hoc iter He. i, 2. 119 Ain' tu, tibi hoc incommodum evenisse iter? He. iii, 4. 1 Hoc ipsa in itinere alteræ dum narrat, audivi Hea. ii, 3. 30 Dicam in itinere Ph. iii, 3. 34

Iterum. Quod si iterum mihi sit danda, actum siet Hea. iii, 1. 47 Non committet hodie unquam, iterum ut vapulet Ad. ii, 1. 5 Iterum sic memento Ad. iii, 3. 72 Prius nox oppressisset illic, quam huc revorti posset iterum Ad. iv, 1. 9 Ob eam rem noluit iterum referre, ut iterum possit vendere He. Prol. 7 Iterum jubet He. i, 2. 111 Iterum is-

tervenit adolescens quidam lacrumans Ph. i, 2. 42

Lacrymula. Una mehercle falsa lacrymula restinguet Eu. i, 1. 22

Lacto. Solicitando, et pollicitando eorum animos lactas? A. v, 4. 9 Nisi me lactasses amantem, et falsa spe produceres? A. iv, 1. 24

Lacus. Apud ipsum lacum est pistrilla Ad. iv, 2. 44 Perreptavi usque omne oppidum: ad portam, ad lacum: quo non? Ad. iv, 6. 3

Lædo. Minus multo audacter, quam nunc lædit, læderet Ph. Prol. 11 Responsum, non dictum esse, quia læsit prior Eu. Prol. 6 Minus multo audacter læderet Ph. Prol. 11 Qui placere se studeat bonis, et minime multos lædere Eu. Prol. 2 Si perget lædere ita, ut facere instituit Eu. Prol. 18 Placidus, nulli lædere os, arridere omnibus Ad. v, 4. 10

Lætitia. Quæ mihi ægritudinem afferat: tanta hæc lætitia oborta est Hea. iv, 3. 2 Ut hanc lætitiam nec opinanti primus ei objicerem domi Hea. i, 2. 12 Syre mi; obsecro, ne me in lætitiam frustra conjicias Hea. ii, 3. 51 Quantam obtuli adventu meo lætitiam Pamphilo hodie! He. v, 3. 18 Hunc diem cupio, ut cœpi, perpetuum in lætitia degere Ad. iv, 1. 6

Lætor. Istuc tibi ex sententia tua obtigisse lætor Hea. iv, 3. 5 Ut ego nunc non tam meapte causa lætor, quam illius Hea. iv, 3. 9 Hæc tot gaudia illi contigisse lætor He. v, 3. 35 Ut quisquam amator nuptiis lætetur He. v, 3. 37

Lætus, a, um. Lætus est, nescio quid A. ii, 2. 3 Quid gestiam, aut quid lætus sim Eu. iii, 5. 7 Quid hic lætus est? Eu. v, 9. 4 Lætus est de amica Ad. ii, 2. 44 Lætus sum, fratri obtigisse, quod volt Ph. v, 4. 1 Gnatus quod se assimulat lætum, id dicis? Hea. v, 1. 15 Concurrunt læti mi obviam cupedinarii Eu. ii, 2. 25 Ain' tu? læta est? Eu. iii, 1. 2 Læta vero ad se abducit domum Eu. iii, 5. 28 Illico omnes simul lætæ exclamant, venit! He. iii, 3. 8 Nihil vidi quicquam lætius Ad. iii, 3. 12

Lamentor. Quia tum mihi lamentari præter ceteras visa est A. i, 1. 94 Modo vidi virginem miseram, suam matrem lamentari mortuam Ph. i, 2. 46

Lampas. Missa hæc face: hymenæum, turbas, lampadas, tibicinas Ad. v, 7. 9

Lana. Anus ad lanam redit Hea. ii, 3. 37 Lana ac tela victum quæritans A. i, 1. 48

Languor. Vel me hæc deambulatio, quam non laboriosa, ad languorem dedit! Hea. iv, 6. 3

Lanius. Concurrunt læti mi obviam, cupedinarii omnes, cetarii, lanii Eu. ii, 2. 26

Lapis. Ubi possem persentiscere, ni essem lapis? Hea. v, 1. 44 Tu, inquam, mulier, quæ me omnino lapidem, non hominem putas He. ii, 1. 17 Hei, quid stas? lapis! Hea. iv, 7. 3

Large. Principio et habet quod det, et dat nemo largius Eu. v, 9. 48

Largior. De te largitor, puer Ad. v, 8. 17 Ex assentando, indulgendo, et largiundo Ad. v, 9. 31

Largitas. Quæ istæc subita est largitas? Ad. v, 9. 28 Vehemens in utramque partem es nimis, aut largitate nimia, aut parsimonia Hea. iii, 1. 32

Lascivia. Qui nunc luxuria, et lascivia diffluit Hea. v, 1. 72

Lassus, a, um. Animus lassus, cura confectus, stupet A. ii, 1. 4 Vigilabis lassus A. ii, 1. 15 Lassam oppido tum esse aiebant He. ii, 1. 41

Later. Purgem me? laterem lavem Ph. i, 4. 9

Latinus, a, um. Latini Phormionem nominant Ph. Prol. 27 Ex Græcis bonis Latinas fecit non bonas Eu. Prol. 8 Eas fabulas factas prius Latinas, scisse se, id vero pernegat Eu. Prol. 34 Dum facit paucas Latinas Hea. Prol. 18

Latus. Triumpho, si licet me latere tecto abscedere Hea. iv, 2. 5

Laudo. Laudo A. ii, 6. 12. Eu. ii, 2. 48. Ph. i, 2. 90 Non laudo A. ii, 6. 24 Eu noster! laudo Eu. i, 2. 74 Quicquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoque Eu. ii, 2. 20 Ædepol, mea te Antiphila, laudo Hea. ii, 4. 1 In loco ego vero laudo Hea. iii, 2. 27 Nunc laudo te, gnate Hea. v, 5. 21 Laudo, Ctesipho: patrissas Ad. iv, 2. 25 Amoque, et laudo, et vehementer desidero He. iii, 5. 38 Laudo hunc Ph. ii, 1. 55 Mihi illam laudas? Eu. v, 9. 23 Eho! laudas quæso, hos qui fallunt? Hea. iii, 2. 26 Laudas? Ad. iv, 2. 26 Scelus quemnam hic laudat? A. v, 2. 4 Aut si laudat, te ut male urat Eu. iii, 1. 48 Numquid habes, quod contemnas? tacent: satis laudant Eu. iii, 2. 23 Gaudebat: [illegible] Ph. iv, 2. 5 Laudabis [illegible] ii, 3. 138 Si laudabit hæc

Locus. Quis igitur relictus est objurgandi locus? A. i, 1. 127 Quæ, nunc non est narrandi locus A. ii, 2. 17 Locus, tempus constitutum est Eu. iii, 4. 3 Invocato ut sit locus semper Eu. v, 9. 29 Ignoscendi dabitur peccati locus Hea. ii, 1. 61 Locus, occasio, ætas, mater Hea. ii, 2. 4 Vah! quasi desit locus Hea. iii, 3. 26 Ni instigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci? Ph. iii, 3. 14 Non satis tutus est ad narrandum hic locus Ph. v, 3. 35 Nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ A. i, 3. 1 Nihil est preci loci relictum A. iii, 4. 22 Te interea loci cognovi Eu. i, 2. 46 Conveni hodie adveniens quendam mei loci hinc, atque ordinis Eu. ii, 2. 3 Interea loci ad macellum ubi advenimus Eu. ii, 2. 24 Faciam, ut hujus loci, dieique, meique semper memineris Eu. iv, 7. 31 Tu interea loci collocupletasti te, Antiphila Hea. ii, 3. 16 In id redactus sum loci, ut Ph. v, 7. 86 Exadvorsum ei loco tonstrina erat Ph. i, 2. 38 Di, date, obsecro, illi in aliis peccandi locum A. i, 4. 6 Neque pol consilii locum habeo A. ii, 1. 20 Ibi ascendo in quendam excelsum locum A. ii, 2. 19 Restitue, in quem me accepisti, locum A. iv, 1. 57 Ubi satias cœpit fieri, commuto locum Eu. v, 6. 3 In eum jam res rediit locum, ut Hea. ii, 3. 118 Da illis locum Hea. iii, 3. 25 Eum Plautus locum reliquit integrum: eum hic locum sumsit sibi in Adelphos. Pernoscite, furtumne factum existumetis, an locum reprehensum Ad. Prol. 9. 10. 13 Hoc mihi dolet, pæne in eum locum redisse, ut Ad. ii, 4. 8 Sed locum novi, ubi sit. De. Dic ergo locum Ad. iv, 2. 33 Poëtam restitui in locum, prope jam remotum He. Alt. Prol. 13 Interea meum non potui tutari locum He. Alt. Prol. 34 Quem actoris virtus nobis restituit locum Ph. Prol. 34 Ego in eum incidi infelix locum, ut Ph. i, 3. 23 Da locum melioribus Ph. iii, 2. 37 Illam in ignotum hinc abducet locum? Ph. iii, 3. 15 Te in germani fratris dilexi loco A. i, 5. 57 Venit meditatus alicunde ex solo loco A. ii, 4. 3 Virum in quovis loco paratum A. iv, 3. 3 Cave quoquam ex istoc excessis loco A. iv, 4. 21 Viden' me ex eodem ortum loco? Eu. ii, 2. 10 Quo in loco dictum est, parati nihil est Eu. iii, 4. 4 Ut hosce instruxit, ipsus sibi cavit loco Eu. iv, 7. 12 Amicam ut habeas prope jam in uxoris loco? Hea. i, 1. 52 In loco ego vero laudo Hea. iii, 2. 26 Obsecundato in loco Hea. iv, 6. 22 Pecuniam in loco negligere Ad. ii, 2. 8 Pejore res loco non potest esse, quam Ad. iii, 2. 46 Video sapere, in loco vereri Ad. v, 3. 41 Obsecundare in loco Ad. v, 9. 37 Pugnant de loco He. Alt. Prol. 33 Quæ nunquam in ullo patefecit loco He. iii, 1. 23 Cum noster grex motus loco est Ph. Prol. 33 Videtis, quo in loco res hæc siet Ph. ii, 4. 6 Quonam in loco sunt res et fortunæ meæ? Ph. iii, 1. 9

Logi. Fœneratum istuc beneficium tibi pulchre dices. Do. Logi! Ph. iii, 2. 8

Longe. Continuo accurrit ad me, quam longe quidem Eu. ii, 3. 43 Rus Sunii ecquod haberem, et quam longe a mari Eu. iii, 3. 13 Longe jam abieram, cum sensi Eu. iv, 2. 5 Errat longe, mea quidem sententia, qui Ad. i, 1. 40 Nequeo mirari satis, quo ille abire ignavus possit longius Eu. iv, 3. 20 Vide sis, ne quo hinc abeas longius Hea. i, 2. 38 Non aberit longius Hea. v, 2. 31 Illud rus tam male odi, quia prope est: quod si abesset longius Ad. iv, 1. 8 Rogat frater, ne abeas longius Ad. v, 5. 1

Longinquitas. Hæc mihi nunc cura est maxuma, ut ne cui meæ longinquitas ætatis obstet He. iv, 2. 20

Longitudo. Consulere in longitudinem Hea. v, 2. 10

Longule. Non cogitas hinc longule esse? Hea. ii, 2. 10

Longus, a, um. Longum est nos illum expectare, dum exeat A. v, 6. 13 Longum est, Clitipho, si tibi narrem Hea. ii, 3. 94 Experire, non est longum Ph. iii, 2. 10 Haud longum est id, quod orat Ph. iii, 2. 30 Quam longum spatium amandi amicam tibi dedi? He. iv, 4. 62

Loquor. Tute loqueris: me vetas He. iii, 1. 37 Carnufex, quæ loquitur! A. i, 2. 12 Quis hic loquitur? A. i, 5. 32 iv, 4. 44. Eu. i, 2. 6. Hea. iii, 2. 6. Ph. v, i, 12 Nescio quid de amore loquitur Eu. ii, 3. 7 Quicum loquitur filius? Hea. i, 2. 4 Usque id egi dudum, dum loquitur pater Hea. v, 2. 30 Dum ea, quæ loquitur, magis cognosco Ph. v, 1. 10 Dum hæc loquimur Eu. ii, 2. 24 Aperte ipsam rem locutus, nihil circuitione usus es A. i, 2. 31 Ecquid locutus cum ista es, quamobrem hanc ducimus? Ph. v, 3. 15 Hic de nostris verbis errat videlicet, quæ hic sumus locuti Hea. ii, 3. 23 Nunc mihi in mentem venit ex hac re, quod locuta es olim He. iv, 1, 22 Scis quid loquar? Ad. ii, 2. 7 Loquarne? incendam, taceam? instigem Ph. i, 4. 9

M.

tulit Eu. i, 2. 43 Labore alieno magnam partam gloriam in se transmovet Eu. iii, 1. 9 Voluptatem magnam nuntias Hea. i, 2. 10 Magnam mihi injecit sua commoditate curam Ad. iv, 5. 76 Iræ sunt inter Glycerium et gnatum, ita magnæ, ut A. iii, 3. 21 Magnarum sæpe id remedium ægritudinum est Hea. iii, 2. 28 Magnas vero agere gratias Thais mihi? Gn. Ingentes Eu. iii, 1. 1 Næ ista magnas nugas dixerit! Hea. iv, 1. 8 Dis magnas merito gratias habeo Ph. v, 7. 1 Magnum signum A. ii, 2. 29 Non dubium est, quin mihi magnum ex hac re sit malum Eu. v, 6. 27 Magnum hoc quoque signum est Hea. ii, 3. 57 Heus! non fit sine periclo facinus magnum et memorabile Hea. ii, 3. 73 Jam id peccatum primum magnum: magnum, at humanum tamen Ad. iv, 5. 53 Quid tua, malum! id refert? Ch. Magni, Demipho Ph. iv, 5. 11 Quid istuc nostra? Ch. Magni Ph. v, 3. 17 Ita magno desiderio fuit ei filius Hea. iv, 5. 5 Spectatum satis putabam, et magnum exemplum continentiæ A. i, 1. 65 Dabit hæc Thais mihi magnum malum Eu. iii, 3. 2 Etsi mihi magnum malum scio paratum Eu. v, 5. 26 Si redimat, magnum inesse in ea lucrum Hea. iii, 3. 48 Nimia illæc licentia evadet in magnum malum Ad. iii, 4. 64 Magnum nescio quid necesse est evenisse He. iii, 1. 24 Nescio, quod magnum malum profecto me celas He. iii, 1. 39 Hera in crimen veniet, ego vero in magnum malum He. iii, 1. 55 Magnum hoc nuntio expecto malum Ph. i, 4. 16 Si quis daret talentum magnum Ph. iv, 3. 39 Faciet, neque sine tuo magno malo A. i, 2. 8 Pro peccato magno paulum supplicii satis est patri A. v, 3. 32 Nunc cum sine magno intertrimento non potest haberi Hea. iii, 1. 39 Major filius tuus Æschinus Ad. iii, 4. 16 Ego hunc majorem adoptavi mihi Ad. i, 1. 22 Fratrem majorem Chremem nostin'? Ph. i, 2. 13 Ea si vivit, annos nata est sedecim, non major Eu. iii, 3. 21 Agrum majoris pretii nemo habet Hea. i, 1. 12 Quia habet aliud magis ex sese, et majus A. v, 4. 51 Quid, si quid te majus oret? Ad. v, 8. 18 Qui sum natu maximus Ad. v, 4. 27 Eum esse quæstum in animum induxi maximum Hea. Prol. 49. He. Alt. Prol. 42 Congrum istum maximum in aqua sinito ludere paulisper Ad. iii, 3. 23 Ne assidue agendi sint mihi, clamore summo, cum labore maxumo Hea. Prol. 40 Ita eos meo labore eductos maxumo, hic fecit suos, paulo sumtu Ad. v, 4. 21 Amatores mulierum esse audieram eos maximos Eu. iv, 3. 23 Hæc mihi nunc cura est maxuma, ut He. iv, 2. 19 Bene fecisti: gratiam habeo maximam Eu. v, 9. 61 Ni partem maximam existimarem scire vestrum, id dicerem Hea. Prol. 8 Eam laudem hic ducit maximam Ad. Prol. 18 Ego illi maxumam partem feram Ad. i, 2. 36 Maxuma sua cura, hæc sola fecit Ph. v, 1. 34 Lites sunt inter eos factæ maxumæ Eu. iv, 5. 8 Non maxumas, quæ maxumæ sunt interdum iræ, injurias faciunt He. iii, 1. 27 Vel rex semper maxumas mihi agebat (gratias) Eu. iii, 1. 7 Illud mihi multo maximum est A. iii, 2. 46 An non tibi hoc maximum (facinus) est? Eu. v, 5. 17 Peccatum a me maximum est Hea. i, 1. 106 Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum Ad. ii, 2. 8 Nisi eo ad mercatum venio, damnum maxumum est Ad. ii, 2. 23 Quasi non hoc sit maxumum Ad. v, 8. 18 Illud mihi vitium est maximum He. i, 2. 37 Atque adeo, quod maximum est, salvom atque validum He. iii, 5. 7 Hæc te solum semper fecit maximi A. i, 5. 58 Merito te semper maxumi feci, Chreme A. iii, 3. 42 Hominem maxumi pretii te esse, hodie animo judicavi meo Ad. v, 6. 3 Thais maximo te orabat opere, ut Eu. iii, 3. 26 In ipsa turba, atque in peccato maxumo potasti, scelus! Ad. v, 1. 11 Quod nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut fieret Ph. v, 1. 33

Majores. Salvos sit, spero: est similis majorum suum Ad. iii, 3. 57

Majusculus, a, um. Thais, quam ego sum, majuscula est Eu. iii, 3. 21

Mala. Quin pugnus continuo in mala hæreat Ad. ii, 1. 17

Male. Hoc male habet virum A. ii, 6. 5 Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui A. v, 3. 2 Mihi unus scrupulus restat; qui me male habet A. v, 4. 37 Qui bene vertendo, et eas describendo male Eu. Prol. 7 Aut si laudat, te ut male urat Eu. iii, 1. 48 Redeo rursum, male vero me habens Eu. iv, 2. 6 Utinam sic sient, qui mihi male volunt! Eu. iv, 3. 13 Prodi, male conciliate Eu. iv, 4. 2 Male mulcabo ipsam Eu. iv, 7. 4 Syre, tibi timui male Hea. iii, 2. 20 Male docet te mea facilitas multa Hea. iv, 1. 35 Quam timui male, ne! Hea. iv, 1. 51 Et tibi bene esse soli, cum sibi sit male Ad. i, 1. 9 Tu,

v, 6. 29 Perii! quid hoc autem est mali? Eu. v, 8. 5 Quid istuc mali est? Hea. i, 1. 30. Ph. i, 4. 7 Hoc ego mali non pridem inveni Hea. ii, 1. 17 Nescio quid mihi animus præsagit mali. Si nihil mali esset, jam hic adessent Hea. ii, 2. 7. 9 Tantum devenisse ad eum mali Hea. iv, 5. 2 Nisi caves, tu homo, aliquid gnato conficies mali Hea. v, 3. 1 Non vides, quantum mali ex ea re excites? Hea. v, 3. 11 Id misero restat mihi mali Ad. iii, 3. 3 Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice Ad. iii, 3. 89 Hoccine de improviso mali mihi objici tantum? Ad. iv, 4. 1 Aliquid tulisse comminiscentur mali He. iii, 1. 53 Nescis quid mali præterieris He. iii, 4. 4 Profecto in hac re nihil mali est, quod He. v, 2. 16 Noster mali nihil quicquam primo Ph. i, 2. 30 Quod mihi principium est mali Ph. i, 3. 6 Ne quid decepta pateretur mali Ph. iii, 1. 5 Ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali Ph. iii, 3. 10 Tu id, quod boni est, excerpis: dicis, quod mali est Ph. iv, 4. 18 Quod remedium nunc huic malo inveniam? A. iii, 1. 10 Ut huic malo aliquam producam moram A. iii, 5. 9 Quod, si omnes huic malo salutem quærant Ad. iii, 2. 2 Quid facias illi, qui dederit damnum aut malum? A. i, 1. 116 Renuntiabo, ut pro hoc malo mihi det malum A. ii, 5. 20 Nunc si hoc devito malum A. iii, 5. 5 Nisi id putas, non posse jam ad salutem converti hoc malum A. iv, 1. 48 Jocularium in malum insciens pæne incidi A. iv, 4. 43 Non tu tuum malum æquo animo feres? A. v, 4. 18 Dabit hæc Thais mihi magnum malum Eu. iii, 3. 2 Etsi mihi magnum malum scio paratum Eu. v, 5. 26 Nimia illæc licentia profecto evadet in aliquod magnum malum Ad. iii, 4. 64 In quod me conjeci malum? He. i, 2. 57 Nescio, quod magnum malum me celas He. iii, 1. 39 Hera in crimen veniet, ego vero in magnum malum He. iii, 1. 55 Nescio, quod magnum hoc nuntio expecto malum Ph. i, 4. 16 Tum hoc esse mihi objectum malum! Ph. iii, 2. 18 Verum enim metuo malum Ph. iii, 3. 22 Si quis daret talentum. Ch. Immo malum, hercle Ph. iv, 3. 39 Qui minitatur malum Ph. v, 6. 11 Malum, quod isti Di Deæque omnes duint! Ph. v, 7. 83 Nunc faciet; neque sine tuo magno malo A. i, 2. 8 Ut pro hoc malo mihi det malum A. ii, 5. 20 Non potest sine malo fateri, video Eu. iv, 4. 47 Malo me dignum quovis deputem Hea. i, 1. 83 Malo coactus qui suum officium facit, tantisper cavet Ad. i, 1. 44 Cesso heram hoc malo impertiri propere? Ad. iii, 2. 22 Omnes faciunt dignæ ut videamur malo He. ii, 3. 2 Nec cum hujusmodi unquam usus venit, ut conflictares malo Ph. iii, 2. 20 Ni me hujus causa quærere in malo jubeas crucem? Ph. iii, 3. 11 Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam A. i, 3. 10 Nondum hæc rescivit mala A. ii, 2. 3 Ingeram mala multa? A. iv, 1. 16 Primus sentio mala nostra Ad. iv, 2. 7 Di mala prohibeant! He. ii, 1. 10 Imparatum subito tanta te impendent mala Ph. i, 4. 2 Una tecum bona, mala, tolerabimus Ph. iii, 3. 23 Spero, dein facile ex illis sese emersurum malis A. iii, 3. 30 Tanta vecordia innata cuiquam ut siet, ut malis gaudeant? A. iv, 1. 3 Ah! nescis, quantis in malis verser miser! A. iv, 1. 25 Me in his deseruisti malis Hea. ii, 3. 17

Malum. Qui, malum! alii? Eu. iv, 7. 10 Quas, malum! ambages mihi narrare occipit? Hea. ii, 3. 77 Quid? malum! Hea. iv, 3. 38 Quid hoc, malum! infelicitatis? Ad. iv, 2. 5 Quid, malum! bone vir mihi narras? Ad. iv, 2. 18 Quid tua, malum! id refert? Ph. iv, 5. 11 Quid vos, malum! ergo me sic ludificamini, inepti? Ph. v, 7. 55

Malus, a, um. Mala mens, malus animus A. i, 1. 137 Ut captus est servorum, non malus, neque iners Ad. iii, 4. 34 Jam tum erat suspicio, dolo malo hæc fieri omnia Eu. iii, 3. 9 Facimus, ut malos expediat esse, dum dici nos bonos studemus Ph. v, 2. 1 Mala mens A. i, 1. 137 Mater, cujus sub imperio est, mala Hea. ii, 2. 4 Abin' hinc in malam rem A. ii, 1. 17 Malam rem! hinc abis? Eu. iii, 3. 30 In malam crucem! Ph. ii, 3. 21 I in malam rem hinc, fugitive! Ph. v, 7. 37 Ubi animus semel se cupiditate devinxit mala Hea. i, 2. 34 Nulla mala re esse expolitam muliebri Hea. ii, 3. 48 Quod habes uxorem sine mala fama Ph. i, 3. 17 Inter vos sic hæc potius cum bona ut componantur gratia, quam cum mala? Ph. iv, 3. 17 Qui magis licet, facere meretrices malas? Eu. Prol. 37 Nunquam animum quæsti gratia ad malas adducam partes He. v, 3. 38 Quid videtur hoc tibi mancipium? Pa. Non malum hercle Eu. ii, 2. 43 Proh Di immortales! facinus indignum et malum! Ph. v, 8. 19 Ex malo principio magna familiaritas

metu, consolare Ph. iii, 3. 32 Quin, si hoc celetur, in metu: sin patefit, in probro siem Ph. v, 4. 6 Nosque amicos ejus exonerastis metu? Ph. v, 6. 3

Meus, a, um. Quantasque hic mihi confecit solicitudines, meus carnufex A. iv, 1. 27 Meus fac sis animus, quando ego sum tuus Eu. i, 2. 116 Nisi huc salvos redierit meus particeps Hea. i, 1. 98 Quid Syrus meus? Hea. v, 1. 23 Is meus est factus Ad. i, 2. 35 De hac re animus meus ut sit, Laches? He. v, 2. 19 Amicus summus meus, et popularis Geta Ph. i, 1. 1 Conveni hodie adveniens quendam mei loci hinc, atque ordinis Eu. ii, 2. 3 Phædriam mei fratris video filium mihi ire obviam Ph. ii, 1. 23 Quia pol mei patris bene parta indiligenter tutatur Ph. v, 3. 5 Quæ meo cumque animo lubitum est, facere A. i, 5. 28 Meo fratri gaudeo amorem esse in tranquillo Eu. v, 9. 8 Decrevi me minus injuriæ meo gnato facere, dum Hea. i, 1. 96 Meo labori haud parcens He. ii, 1. 29 Quam subito, hero meo hunc onerastis diem! Ph. v, 6. 2 Quæ (curæ) meum animum divorse trahunt A. i, 5. 25 Egone confitear, meum non esse filium, qui sit meus? Hea. v, 3. 14 Sic animum induco meum Ad. i, 1. 43 Anime mi, noli te macerare A. iv, 2. 2 Nihil, pol, falsi dixi, mi senex A. iv, 4. 49 Ne crucia te, obsecro, anime mi, mi Phædria Eu. i, 2. 15 Eho, Parmeno mi, nostin'? Eu. ii, 3. 59 Salve anime mi. An. O mi expectate, salve Hea. ii, 4. 26 Si peccavi, mi Chreme, insciens feci Hea. iv, 1. 18 Au! mi homo, sanusne es? Ad. iii, 2. 38 Hæc, mi pater, te dicere æquom fuit Ad. iv, 5. 40 Hæc res non minus me male habet, quam te, gnate mi He. iv, 2. 30 Mi patrue, salve Ph. ii, 1. 24 Sine meo me vivere interea modo A. i, 1. 126 Habui, amavi pro meo Ad. i, 1. 23 Itane uxorem duxit Antipho, injussu meo? Ph. ii, 1. 1 Nemo est meorum amicorum hodie Hea. iii, 3. 13 Ego meorum solus sum meus Ph. iv, 1. 21 Etsi ego meis me omnibus scio esse apprime obsequentem He. ii, 2. 5 Non possum advorsari meis He. ii, 2. 29 Parentes meos ut commonstres mihi Hea. v, 4. 4 Ni magis te, quam oculos nunc amo meos Ad. iv, 5. 67 Uxorem tuam propter meos mores hinc abisse He. iv, 2. 2 Somnum hac nocte oculis non vidi meis Hea. iii, 1. 82 A meis (filiis) me amari, et magnipendi postulo Ad. v, 4. 25 Mea Glycerium suos parentes repperit A. v, 6. 5 Mea est potens, procax, magnifica Hea. ii, 1. 15 Antiphila mea nubet mihi Hea. iv, 3. 13 Mea sic est ratio Ad. i, 1. 43 Si metuis, satis ut meæ domi curetur diligenter He. ii, 2. 15 Crede hoc meæ fidei Eu. v, 2. 59 Hoc et vobis, et meæ commodum famæ arbitror He. iv, 2. 9 Qui aiebant; hodie filiam meam nubere tuo gnato A. iii, 3. 3 Cur meam senectutem hujus solicito amentia? A. v, 3. 16 Hac lege tibi meam astringo fidem Eu. i, 2. 22 Num illa oppignerare filiam meam, me invito, potuit? Hea. iv, 5. 47 Contrivi in quærendo vitam, atque ætatem meam Ad. v, 4. 15 Mortemve expectet meam He. iv, 2. 20 Non simultatem meam revereri saltem? Ph. ii, 1. 2 Mea Glycerium, quid agis? A. i, 1. 107 O Thais mea, meum suavium! Eu. iii, 2. 2 Mea te Antiphila, laudo Hea. ii, 4. 1 Modo dolores, mea tu, occipiunt primulum Ad. iii, 1. 2 O Bacchis! o mea Bacchis! servatrix mea! He. v, 4. 16 Quod mea opera opus sit vobis A. iv, 3. 23 Errat longe, mea quidem sententia Ad. i, 1. 40 Hac re in angustum meæ coguntur copiæ Hea. iv, 2. 2 Quod si eo meæ fortunæ redeunt Ph. i, 4. 24 O mearum voluptatum inventor, inceptor, perfector! Eu. v, 9. 4 Solus mearum miseriarum est remedium Ad. iii, 1. 7 Nequeo mearum rerum initium invenire idoneum He. iii, 3. 1 Ne moræ meis nuptiis egomet siem? Ad. iv, 5. 78 Et laudare fortunas meas A. i, 1. 70 Tot meas injurias! He. iii, 1. 23 Quem modo puerum tantillum in manibus gestavi meis? Ad. iv, 2. 24 Tuumne hoc dictum erat? vetus credidi. Th. Meum est Eu. iii, 1. 39 Non est mentiri meum Hea. iii, 2. 38 Meum mihi reddatur Ad. ii, 2. 41 Neque meo cordi esse quenquam cariorem Eu. i, 2. 120 Non meum illud verbum facio Ad. v, 8. 29 Ut tergum meum tuam in fidem committam He. i, 2. 33 Me novi, et peccatum meum Ph. i, 4. 40 Cupio aliquos parare amicos beneficio meo Eu. i, 2. 69 Ex meo propinquo rure hoc capio commodi Eu. v, 6. 1 Non necesse habeo omnia pro meo jure agere Ad. i, 1. 27 Olet unguenta? de meo Ad. i, 2. 37 Ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulem He. iv, 1. 49 Mea nihil refert, dum potiar modo Eu. ii, 3. 28 Quid mea autem? quid faciet mihi? Eu. v, 2. 10 Quid mea? Hea. iv, 5. 45. Ad. v, 7. 15. He. iii, 5. 60. Ph. i, 2.

nos non esse, haud mirabile est Hea. ii, 4. 7

Mirandus, a, um. Mirandumne id est? He. iv, 4. 39 Ita animus commotus est mirando hoc tanto, tam repentino bono A. v, 4. 35

Mire. Ille tuus quoque Syrus idem mire finxit filium Hea. v, 1. 25

Mirificus, a, um. Hic pulcherrimum facinus audivi: atqui mirificissimum Ph. v, 6. 31

Miror. Miror, unde sit A. iv, 4. 11 Miror, quid ex Pyræeo abierit Eu. ii, 2. 59 Miror, ubi ego huic antevorterim Eu. iv, 5. 12 Minimeque miror, si Hea. ii, 4. 3. iii, 2. 14 Te miror, Chreme, tam mane Hea. iii, 2. 7 Quid istuc? miror Hea. iii, 3. 51 Te miror, qui alia tam plane scias Hea. v, 1. 24 Adhuc quod factum est, miror Hea. v, 2. 48 Idque adeo miror, quomodo Hea. v, 3. 2 Minime miror, qui insanire occipiunt ex injuria Ad. ii, 1. 43 Miror, quid hoc siet Ph. v, 3. 23 Mirabar, hoc si sic abiret A. i, 2. 4 Mirabar, quid hic negotii esset tibi Ad. iv, 5. 8 Mirabar, si tu mihi quicquam afferres novi Ph. iii, 2. 5 Tutemet mirabere Hea. ii, 3. 133 Nequeo satis mirari Eu. iii, 4. 9 Nequeo mirari satis Eu. iv, 3. 19 Id mirari te simulato Hea. v, 1. 70 Vostram nequeo mirari satis rationem Ad. iii, 3. 20 Credo, ædepol, te nonnihil mirari, Bacchis He. v, 1. 6 Intervenit adolescens quidam lacrumans: nos mirarier Ph. i, 2. 42

Mirus, a, um. Miris modis odisse cœpit Sostratam He. i, 2. 104 Mirum, ni domi est A. iii, 4. 19 Quid istuc tam mirum est? A. iv, 1. 27 Mirum vero, impudenter mulier si facit meretrix? A. iv, 4. 16 Mirum, ni ego me turpiter hodie hic dabo Eu. ii, 1. 24 Mirum, ni hanc dicit, modo huic quæ data est dono Eu. ii, 3. 52 Mirum Eu. iii, 1. 13 Mirum, ni tu credis, quod iste dicit Eu. iv, 4. 44 Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est Eu. v, 9. 53 Ne cui sit vestrum mirum, cur Hea. Prol. 1 Minime mirum, adeo impeditæ sunt Hea. ii, 3. 4 Mirum, ni illa salva est, et ego perii Hea. iv, 1. 50 Non ædepol mirum He. i, 2. 85 Minimeque adeo mirum: et, ni id fecisset, magis mirum foret He. ii, 1. 23 Num mirum, aut novum est? Ph. v, 6. 8 Non mirum fecit uxor, si hoc ægre tulit He. iv, 4. 87 Fuisse erga me miro ingenio, expertus sum He. iii, 5. 39 Mira vero militi quæ placeant Eu. ii, 2. 57 Mira narras Hea. v, 1. 23

Misceo. Ita tu istæc tua misceto; ne me admisceas Hea. iv, 5. 35

Miser, a, um. Ah! nescis, quantis in malis verser miser A. iv, 1. 25 Quis videor? Ch. Miser æque, atque ego A. iv, 2. 19 Crucior miser A. v, 2. 10 Miser quod habui, perdidi Eu. ii, 2. 6 Ille ubi miser famelicus videt me esse in tanto honore Eu. ii, 2. 29 Perii! quid ego egi miser? Eu. ii, 3. 86 Eam iste vitiavit miser Eu. v, 5. 11 Quid igitur faciam miser? Eu. v, 5. 24 Egomet meo indicio, miser, quasi sorex, hodie perii Eu. v, 7. 23 Dum fiam miser Hea. i, 1. 96 Nec quicquam magis nunc metuo, quam ne miser aliquo extrudar hinc Hea. iv, 6. 5 Vah! frustra sum igitur gavisus miser Hea. iv, 8. 17 Quid ego tantum sceleris admisi miser? Hea. v, 2. 3 De sorte nunc venio in dubium miser? Ad. ii, 2. 35 Perii miser! He. i, 2. 58 Horresco, ubi pultare hasce (fores) occipio miser Ad. iv, 4. 24 An quisquam usquam gentium est æque miser? Cuivis facile scitu est, quam fuerim miser. Quid restat, nisi porro ut fiam miser? He. iii, 1. 13. 15. 20 Extemplo ejus morbum cognovi miser. Nequeo, quin lacrumem miser He. iii, 3. 13. 25 Semper mortem expectabam miser He. iii, 4. 8 Omnibus modis miser sum He. iv, 4. 79 Quod ille comparsit miser Ph. i, 1. 10 Hei timeo miser! Ph. i, 3. 26 Quod huic exitio remedium inveniam miser! Ph. i, 4. 23 Unde ego nunc tam subito huic argentum inveniam miser? Ph. iii, 3. 1 Delirat miser timore Ph. v, 8. 8 Apparet servum hunc esse domini pauperis, miserique Eu. iii, 2. 34 Væ misero mihi! A. ii, 1. 2. Hea. v, 1. 44. Ad. iii, 2. 3. iii, 3. 29. He. iv, 2. 29 Hei misero mihi! Hea. ii, 2. 5. Ad. ii, 1. 19 Væ misero mihi, quanta de spe decidi! Hea. ii, 3. 9 Ferte misero, atque innocenti auxilium! Ad. ii, 1. 1 Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi Ad. ii, 1. 46 Id misero restat mihi mali, si Ad. iii, 3. 3 Quid illi creditis fore animi misero, qui? Ad. iv, 5. 32 Ut me a Glycerio miserum abstrahat? A. i, 5. 8 Quamprimum hoc me libera miserum metu A. ii, 2. 14 Viden' me tuis consiliis miserum impeditum esse? A. iii, 5. 11 Heu me miserum! A. iv, 1. 22 Me miserum! A. v, 3. 11 Illam scelestam esse, et me miserum, sentio Eu. i, 1. 26 Hominem perditum miserumque Eu. iii, 1. 29 Ni miserum insuper etiam patri indicares? Eu. v, 7. 13 Eum ego hinc ejeci mise-

iam omnem ego capio Ad. v, 4. 22 Quæ dolore ac miseria tabescit Ad. iv, 3. 12 Solus mearum miseriarum est remedium Ad. iii, 1. 7 Nisi me credo huic esse natum rei, ferundis miseriis Ad. iv, 2. 6 Aut ingenio egregie ad miserias natus sum: aut Hea. iii, 1. 11 Alias ut omittam miserias, unam hanc vide He. iii, 4. 6 Hoc mihi unum ex plurimis miseriis reliquum fuerat malum He. iv, 1. 55

Misericordia. Hæc illa est misericordia! A. i, 1. 99 Tot me impediunt curæ: amor, misericordia hujus A. i, 5. 26 Misericordia, animus maternus: sino Hea. iv, 1. 24 Quem neque fides, neque jusjurandum, neque illum misericordia repressit Ad. iii, 2. 8 Priusquam harum scelera, et lacrumæ reducant animum ægrotum ad misericordiam A. iii, 3. 27 Ad misericordiam ambos adduces cito Hea. v, 2. 42 Qui propter invidiam adimunt diviti, aut propter misericordiam addunt pauperi? Ph. ii, 1. 47 Hic, animus partim uxoris misericordia devinctus, partim He. i, 2. 92 Ut neque misericordia, neque precibus molliri queas? Ph. iii, 2. 13

Mitis. Quid ait tandem nobis Sannio? Sy. Jam mitis est Ad. ii, 4. 12

Mitto. Mitto jam osculari Hea. v, 1. 27 Age, mitto Ad. iv, 4. 16 Mitto maledicta omnia Ad. v, 3. 9 Mitto rem Ad. v, 3. 31 Vitam duram mitto Ad. v, 4. 6 Age, mitto imperium Ph. ii, 1. 2 Mitto omnia: addo istuc Ph. ii, 1. 63 Quo mittis istanc? quæso! Hea. iv, 4. 14 Interea mittit herus me ad uxorem tuam Ph. v, 6. 20 Hanc igitur mittimus? Ph. v, 3. 29 Hæc qui misit Eu. iii, 2. 27 Misit porro orare, ut venirem, serio Eu. iii, 3. 22 Nunc servolum ad eam in urbem misit Hea. i, 2. 17 Qui ob rem nullam misit He. v, 3. 2 Nec quem ad obstetricem mittam Ad. iii, 1. 5 Mitte id, quod scio: dic, quod rogo A. iv, 4. 25 Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui A. v, 8. 2 Mitte orare A. v, 4. 1 Sic, Crito, est hic: mitte A. v, 4. 16 Unam hanc noxiam mitte Eu. v, 2. 14 Mitte: ad rem redi Hea. ii, 3. 78 Quid agis? Ch. Mitte Hea. v, 1. 74 Mitte ista Ad. ii, 1. 31 Hera, lacrumas mitte Ad. iii, 2. 37 Quid agis? quo abis? De. Mitte me Ad. v, 2. 5 Mitte jam istæc Ad. v, 3. 52 Mitte adolescentem, obsecro He. iv, 1. 41 Nam ut mittam, quod Eu. v, 4. 4 Ad pauca ut redeam, ac mittam illius ineptias Ph. iv, 3. 43 Si illam dant, hanc ut mittam Ph. iv, 3. 70 Proin tu solicitudinem istam falsam mittas Hea. i, 2. 3 Non visas? ne mittas quidem visendi causa quenquam He. iii, 2. 7 Jovem quo pacto Danaæ misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum Eu. iii, 5. 37 Puer causa erit mittundi Ph. i, 1. 16 Ego missus sum, te ut requirerem Ph. v, 6. 41 Missa est ancilla illico obstetricem arcessitum ad eam A. iii, 2. 34 Ut hinc ea ad obstetricem erat missa Ad. iv, 4. 8 Me missum face A. iv, 1. 57 Quem (amorem) ego tum consilio missum feci He. iii, 3. 48 Missum te facimus Ph. v, 7. 53 Nos missos face A. v, 1. 14 Missam iram faciet He. v, 2. 14 Missa istæc face. Ph. Quid missa? Eu. i, 2. 10. 11 Missa hæc faciamus Eu. v, 2. 25 Missa hæc face Ad. v, 7. 8 Missa facio Ad. v, 9. 34

Moderor. Ex sua libidine moderantur Hea. ii, 1. 4

Modeste. Annuo, terram intuens modeste Eu. iii, 5. 32 Si modeste ac raro hoc fecit He. iv, 1. 37 Animus, qui modeste istæc ferat Ph. i, 3. 18

Modestia. Cujusque mores toleret sua modestia He. iii, 5. 28 Mea pertinacia esse dicat factum, haud tua modestia He. iv, 2. 15

Modestus, a, um. Voltu, Sosia, adeo modesto, adeo venusto, ut nihil supra A. i, 1. 93 Hujus uxoris est mater proba et modesta Ad. v, 8. 7 Hæc pudens, modesta He. i, 2. 90

Modo. Apud forum modo e Davo audivi A. ii, 1. 2 Proin tu fac, apud te ut sies. Pa. Modo ut possim A. ii, 4. 6 Hem! modone id demum sensti? olim istuc, olim, cum A. v, 3. 11 Sine modo, mori me malim Eu. i, 1. 20 Hoc modo sine te exorem Eu. i, 2. 105 Modo ait, modo negat Eu. iv, 4. 47 Modo liceat vivere; est spes Hea. v, 2. 28 Illa, quæ antehac facta sunt, omitto: modo quid designavit! Ad. i, 2. 7 Age, jam cupio, si modo argentum reddat. Id quoque possum ferre, si modo reddat Ad. ii, 1. 48. 51 Modo dolores, mea tu, occipiunt primulum Ad. iii, 1. 2 Istuc est sapere, non quod ante pedes modo est videre, sed Ad. iii, 3. 32 Non tu eum rus hinc modo produxe aiebas? Ad. iv, 2. 21 Quem ego modo puerum tantillum in manibus gestavi meis? Ad. iv, 2. 24 Ne nimium modo bonæ tuæ istæ nos rationes subvortant Ad. v, 3. 49 Advenis

Hea. ii, 1. 5. 10 Næ ego te, si usus veniat, magnifice tractare possim Hea. iii, 2. 45 Næ ista hercle magnas nugas dixerit! Hea. iv, 1. 8 Næ, ille haud scit, paulum lucri quantum Hea. iv, 4. 25 Næ me istuc ex te prius audivisse gaudeo. Næ ego fortunatus homo sum! Hea. iv, 6. 12. 21 Næ tu propediem istius obsaturabere Hea. iv, 8. 28 At, næ, illud haud multum, si vivo, ferent Hea. v, 1. 45 Næ, ego homo sum infelix! Næ, ille continebit posthac, si sapiet, manus Ad. iv, 2. 1. 26 Næ meam herus esse operam deputat parvi pretii He. v, 3. 1 alibi

Nævius. Colacem esse Nævi et Plauti, veterem fabulam Eu. Prol. 25 Qui cum hunc accusant, Nævium, Plautum, Ennium accusant A. Prol. 18

Nam. Namque. Nam in Prologis scribundis operam abutitur A. Prol. 5 Nam istæc commemoratio, quasi A. i, 1. 16 Nam is postquam excessit ex ephebis: Nam antea qui scire posses? A. i, 1. 24. 25 Namque hoc tempore obsequium amicos A. i, 1. 40 Nam Andriæ illi id erat nomen Nam hi tres tum simul amabant A. i, 1. 58. 60 Nam si illum objurges A. i, 1. 115 Nam quid ego nunc dicam de patre? ah! A. i, 5. 17 Quorsum nam istuc? A. ii, 2. 24 Nam pol, si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem A. iv, 5. 13 Nam quid ita? Eu. v, 2. 58 Nam quod rumores distulerunt malevoli Hea. Prol. 16 Nam usque dum ille vitam illam colet inopem Hea. i, 1. 84 Nam prorsum nihil intelligo Hea. iv, 5. 28 Namque adolescens, quam minima in spe situs erit Hea. v, 2. 44 Nam tui similis est probe: nam illi nihil vitii est relictum, quin Hea. v, 3. 18. 19 Namque id metui Ad. ii, 1. 39 Nam senex rus abdidit se He. i, 2. 99 Nam me miseret mulieris. Nam me parenti potius, quam amori obsequi oportet He. iii, 4. 32. 34 Nam quod ego nunc remedium inveniam miser! Ph. i, 4. 23 Nam quæ hæc anus est exanimata? Ph. v, 1. 5 sæpissime alibi

Nanciscor. Ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali Ph. iii, 3. 10 Pisces ex sententia nactus sum Ad. iii, 3. 67 Puer quia clam te est natus, nactus (causam) alteram es He. iv, 4. 59 Unde annulum istum nactus? He. v, 3. 27 Quod sine sumtu, ingenuam, liberalem nactus es Ph. i, 3. 16 Postquam par ingenium nactus est He. i, 2. 95 Continuo quandam nactus est puellulam Ph. i, 2. 31 More hominum evenit, ut quod sim nactus mali; prius rescisceres tu, quam A. v, 6. 3 Ubi siem vestitum hunc nactus Eu. iii, 5. 8 Quin spolies, mutiles, laceres, quenquem nacta sis He. i, 1. 8

Narratio. Narrationis incipit mihi initium A. iv, 2. 26

Narro. Narro huic, quæ dudum narrasti mihi A. iii, 4. 12 Virtutes narro Ad. iv, 1. 20 Rogat unde sit? narro omnia hæc He. v, 3. 33 Non opinor, Dave. Da. Opinor narras? non recte accipis A. ii, 2. 30 Ab Andria est ancilla hæc? quid narras? A. iii, 1. 3 Bonum ingenium narras adolescentis A. iii, 1. 8 Narras probe A. v, 6. 6 Hui! regem elegantem narras Eu. iii, 1. 18 Quid narras? Eu. iv, 4. 5. Ad. iii, 4. 2. Ph. i, 2. 86 Bene, ædepol, narras Eu. v, 3. 7 Nihil narras? Hea. iii, 2. 9 Mira narras Hea. v, 1. 23 Vigilantiam tuam tu mihi narras? Ad. iii, 3. 44 Quid, malum! bone vir, mihi narras? De. Hem! quid narras? Ad. iv, 2. 18. 20 Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili He. i, 2. 77 Quid mihi istæc narras? He. v, 2. 18 Videas te, atque illum, ut narras Ph. ii, 3. 21 Filium narras mihi? Ph. ii, 3. 54 Quid ergo narras? Ph. iv, 4. 4 Neque intelliges? De. Tu nihil narras Ph. v, 3. 23 Quæso, quid narras? Ph. v, 7. 42 Mi vir, non mihi narras? Ph. v, 8. 13 Quid Davus narrat? A. ii, 6. 3 Neque pugnas narrat, neque cicatrices ostentat Eu. iii, 2. 29 Quid narrat? Hea. i, 2. 18 Sua quæ narrat facinora! Hea. ii, 1. 8 Alteræ dum narrat, forte audivi Hea. ii, 3. 31 Quid istic narrat? Hea. iii, 3. 18. Ph. v, 8. 6 Quid ea narrat? Hea. iv, 1. 42 Quid Ctesiphonem hic narrat? Ad. v, 2. 2 Pamphilus me solum seducit foras: narratque, ut He. i, 2. 70 Sæpe interea mihi senex narrabat Ph. ii, 3. 19 Narro huic, quæ tu dudum narrasti mihi A. iii, 4. 12 Incredibilia Parmeno modo quæ narravit Eu. v, 9. 20 Modo quæ narravit mihi hic intus Bacchis? He. i, 2. 22 Nam mihi intus tuus pater narravit modo He. iv, 2. 6 Nam ipsa narravit mihi He. iv, 4. 89 Amorem huic narrabo meum A. ii, 1. 12 Ut res gesta est, narrabo ordine Ad. iii, 5. 3 Egomet narrabo, quæ mihi dixti Ad. iv, 3. 13 Omnem rem narrabit, scio, continuo sola soli He. iii, 2. 15 Sed narra, obsecro: plus millies audivi Eu. iii, 1. 31 Narra istuc, quæso, quid siet. Ch. Immo te obsecro, ut audias Eu. iii, 5. 14 Tu isti narra omnem rem ordine, ut factum

solum dari, populo ut placerent A. Prol. 2 Postremo id mihi da negoti A. iii, 2. 41 Quid istic tibi negotì est? A. v, 2. 8 Davo ego istuc dedam jam negotì A. v, 4. 50 Aut negotì si quando odium ceperat Eu. iii, 1. 14 Nunc mihi hoc negotî ceteri dedere, ut Eu. iii, 4. 6 Paulum negotî mihi obstat Hea. iii, 1. 92 Quid huic hic negotì est? Mirabar, quid hic negotii esset tibi. Quid hoc est negotî! Ad. iv, 5. 4. 8. 73 Sed quid hoc negotî est? He. i, 2. 22 Haruspex vetuit aliquid novi negotî incipere Ph. iv, 4. 30 Quid istuc negotí est? Ph. v, 3. 33 Quorum opera in otio, in negotio, quisque usus est Ad. Prol. 20 Ut in otio esset potius quam in negotio He. Alt. Prol. 18 Æquali suo video inservire, et socium esse in negotiis Hea. iii, 1. 9

Nemo. Uxorem his moribus dabit nemo A. ii, 3. 22 Hanc, nisi mors, mihi adimet nemo A. iv, 2. 14 Nemo est, quem mallem, omnium A. v, 5. 7 Cum nemo expetet Eu. i, 1. 7 Hoc nemo fuit minus ineptus Eu. ii, 1. 20 Nam hercle nemo posset, sat scio hunc perpeti Eu. iii, 2. 34 Num quis hic est? nemo est. nemo homo est Eu. iii, 5. 1 Nemo est hominum, quem Eu. iii, 5. 13 Nemo est hominum, qui vivat, minus Eu. iv, 6. 19 Ecquis me vivit hodie fortunatior? nemo hercle quisquam Eu. v, 9. 2 Magis opportunus, nec magis ex usu tuo nemo est. Dat nemo largius. Accipit hominem nemo melius prorsus, neque prolixius Eu. v, 9. 48. 52 Agrum meliorem nemo habet: Servos complures: proinde quasi nemo siet, ita Hea. i, 1. 12. 13 Nemo est miserior me Hea. ii, 3. 22 Nemo est meorum amicorum hodie Hea. iii, 3. 13 Ne te admisce: nemo accusat, Syre, te Hea. v, 2. 22 Sed nemo dabit Ad. ii, 1. 54 Nam hercle alius nemo respicit nos Ad. iii, 2. 55 Ubi, si quid bene præcipias, nemo obtemperet? Ad. iii, 3. 80 Cliens, amicus, hospes, nemo est vobis? Ad. iv, 1. 13 Nemo illorum quisquam, scito, ad te venit, quin He. i, 1. 10 Nemo ad te venit, nisi cupiens tui He. i, 2. 66 Iterum jubet: nemo remisit. Nostra it visere ad eam: admisit nemo He. i, 2. 112. 114 Nemo voluit visentem ad eam te intro admittere? He. ii, 1. 40 Quid nemon' medicum adduxit? He. iii, 1. 43 Heri nemo voluit Sostratam intro admittere He. iii, 1. 49 Puer, heus! nemon' huc prodit? Ph. i, 2. 102 Nemo satis pro merito gratiam regi refert Ph. ii, 2. 24 Cave resciscat quisquam. So. Nemo ex me scibit Ph. v, 1. 38 Ut propior illi, quam ego sum, ac tu, nemo est Ph. v, 3. 25 Eorum obsequi studiis; advorsus nemini A. i, 1. 37 Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me A. i, 5. 15 Fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem Ad. ii, 3. 6 Nemini plura acerba esse credo ex amore homini unquam oblata, quam mihi He. iii, 1. 1 Scio, nemini aliter suspectum fore, quin He. iii, 3. 38 Nescio: nisi, me dixisse nemini, id certo scio Ph. v, 7. 60 Interea introire neminem video, exire neminem A. ii, 2. 26. 27 Hoc scio unum, neminem peperisse hic A. iii, 2. 26 Qui hic neminem alium videam? A. iv, 4. 11 Habeo hic neminem; neque amicum, neque cognatum Eu. i, 2. 67 Sed neminemne curiosum intervenire nunc mihi? Eu. iii, 5. 5 Alium habui neminem Eu. iv, 4. 13 Miseram me! neminem habeo Ad. iii, 1. 4 Utin' eximium neminem habeam? Sy. Neminem He. i, 1. 9 Ego hominem callidiorem vidi neminem, quam Ph. iv, 2. 1

Nempe. Nempe ut curentur recte hæc A. i, 1. 3 Nempe ergo aperte vis, quæ restant, me loqui? A. i, 2. 24 Nempe incommoditas denique huc omnis redit A. iii, 3. 35 Expedies? Da. Certe, Pamphile. Pa. Nempe ut modo A. iii, 5. 12 Nempe. Si. Id scilicet A. v, 4. 47 Nempe omnia hæc nunc verba huc redeunt denique Eu. i, 2. 78 Nempe huic prorsus illam non dat Eu. ii, 2. 34 Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem Eu. ii, 3. 13 Novi, nempe, opinor Thaidem Eu. iii, 5. 15 Nempe anui illi prodita abs te filia est planissume Hea. iv, 1. 26 Nempe tua arte viginti minæ pro Psaltria periere Ad. iv, 7. 24 Nempe ea causa, ut ne id fiat palam He. i, 2. 30 Nempe Phormionem. Nempe Pamphilam Ph. ii, 1. 77. 80

Neo. Anus subtemen nebat Hea. ii, 3. 52

Nepos. Natus est nobis nepos He. iv, 4. 17 Tuo nepoti, hujus filio hodie primam mammam dedit hæc Ad. v, 9. 17

Neptunus. O cœlum! o terra! o maria Neptuni! Ad. v, 3. 4

Neque. Neque id ægre tulit. At nunc faciet, neque, ut opinor, sine tuo magno malo A. i, 2. 7. 8 Herus est, neque provideram A. i, 2. 12 Ne temere facias: neque tu hoc dicas A. i, 2. 34 Nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ

3. 7. 15 Quid agam nescio. Honeste quo modo hinc abeam nescio Eu. iv, 4. 44. 49 Scio; nescio; abiit; audivi. Quamobrem adductus est? Py. Nescio; nisi amasse credo Eu. v, 1. 2. 10 Scis eam hinc civem esse? Pa. Nescio. Py. Atqui sic inventa est. Nescio. Pa. At ne hoc nesciatis, dico, edico vobis Eu. v, 5. 11. 19 Nescio quid profecto mihi animus præsagit mali Hea. ii, 2. 7 Ubi sim, nescio: ita timui Hea. ii, 3. 67 Nescio (mulieres) alias: me quidem semper scio fecisse sedulo Hea. ii, 4. 16 A me nescio quis exit Hea. iii, 1. 90 Jocon' an serio illæc dicat, nescio Hea. iii, 2. 30 Nescio, quid tristis est. Nescio quid peccati portet hæc purgatio. Quid nunc suspicare, aut invenis de illa? Sa. Nescio. Vivitne illa, cui tu dederas? So. Nescio Hea. iv, 1. 7. 12. 45. 47 Videre egisse jam nescio quid cum sene Hea. iv, 5. 11 Quamobrem? Me. Nescio equidem. Quin ego vero, quamobrem id facias, nescio Hea. v, 1. 24. 71 Verum ego haud minus ægre patior, id qui, nescio Hea. v, 2. 5 Ego nescio. Ch. Immo scis Hea. v, 3. 7 Di istæc. Ch. Deos nescio Hea. v, 4. 15 Nescio quid tristem video Ad. i, 1. 54 Quid istuc est, quod te audio, nescio quid concertasse cum hero? Ad. ii, 2. 3 At nomen nescio illius hominis; sed locum novi Ad. iv, 2. 32 Magis sunt, nescio quomodo, suspiciosi Ad. iv, 3. 14 Prodit nescio quis Ad. iv, 4. 25 Esse ex alio viro, nescio quo, puerum natum. Ego te! (ludam) quamobrem? Æs. Nescio Ad. iv, 5. 24. 63 Dixere causam tunc, nescio quam He. i, 2. 111 Quæ nunc, quamobrem accuser, nescio He. ii, 1. 8 Magnum nescio quid, necesse est evenisse. Nescio, quod magnum malum me celas. Uxorem pavitare, nescio quid dixerunt: id si forte est, nescio He. iii, 1. 24. 39. 41 Nescio quid jamdudum audio hic tumultuari He. iii, 2. 1 Vitium est oblatum virgini olim, ab nescio quo He. iii, 3. 23 Prorsus nescio, quo pacto hoc celem He. iii, 4. 30 Quamobrem non reducam, nescio He. iii, 5. 3 Nescio quid suspicarier magis cœpi: homo se fatetur vi, in via, nescio quam compressisse He. v, 3. 29. 30 Te quid donem? quid? quid? nescio He. v, 4. 9 Nescio hercle: unum hoc scio Ph. i, 2. 87 Nescio, quod magnum expecto malum Ph. i, 4. 16 Quid spei porro est? Ge. Nescio Ph. iii, 1. 10 Satin' id est? Ge. Nescio hercle Ph. iv, 4. 2 Hem! mutet autem? Ge. Nescio: verum, si Ph. v, 2. 10 Miror, quid hoc siet. De. Equidem hercle nescio Ph. v, 3. 24 Unde hæc hic rescivit? De. Nescio: nisi me dixisse nemini, id certo scio Ph. v, 7. 59 Ah! nescis, quantis in malis verser miser A. iv, 1. 25 Tu nescis? Da. Mitte id quod scio. Ebo, inepta, nescis quid sit actum? My. Qui sciam? A. iv, 4. 25. 52 Nescis quid mihi obtigerit. Da. Quid mihi obtigerit, scio A. v, 6. 2 Quod scis, nescis, neque de Eunucho Eu. iv, 4. 55 Cave sis; nescis, cui nunc maledicas viro Eu. iv, 7. 29 Tu fortasse, quæ facta hic sint, nescis Eu. v, 9. 31 Tu nescis id, quod scis, Dromo, si sapies Hea. iv, 4. 26 Ah! nescis, quam doleam Hea. v, 1. 61 Abi, nescis inescare homines, Sannio Ad. ii, 2. 12 Nescis, qui vir sit. Mi. Scio Ad. iv, 7. 5 Hem! tu nescis? He. ii, 1. 9 O fortunate! nescis quid mali præterieris, qui He. iii, 4. 4 Nescis, Parmeno, quantum hodie profueris mihi He. v, 4. 35 Nescis, quo in metu simus. Da. Quid istuc est? Ge. Scies Ph. i, 2. 7 Primum ait se scire: is solus nescit omnia Ad. iv, 2. 9 Qui hercle ubi sit, nescit Ph. v, 8. 4 Cujus nos qui sit, nescimus, pater He. iv, 1. 56 At ego nesciebam, quorsum tu ires Eu. i, 2. 75 At nesciebam id dicere illam, nisi quia Eu. iv, 5. 10 Ut, quid egerim, egomet nesciam Eu. iv, 4. 23 Ut, quid amor valeat, nesciam Eu. v, 2. 42 Scin' esse factum ut dico? Ch. Quid ego nesciam? Hea. iii, 2. 18 Ut quid agam cum illo, nesciam prorsum Ph. v, 7. 87 Fruare dum licet, nam nescias, ejus sit potestas posthac, an nunquam tibi Hea. ii, 3. 104 Aut quamobrem hoc faciam; nescias Hea. v, 3. 6 Ut illa, quæ te scire credas, nescias Ad. v, 4. 3 Credo, ea gratia concordes magis fore. La. Nescias He. iv, 3. 12 Redigam, ut quo se vortat, nesciat Hea. v, 1. 73 At ne hoc nesciatis, dico, edico vobis Eu. v, 5. 19 Fateatur nescire imperare liberis Ad. i, 1. 52 An nescire arbitramini? He. ii, 1. 18 Noster, quid ageret, nescire Ph. i, 2. 67 Una omnes nos aut scire, aut nescire hoc volo Ph. v, 3. 26

Neu. Neve. Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neu deseras A. i, 5. 56 Ut filiam ab eo abduceres, neu, quod ego egissem, esset ratum He. iv, 1. 30 Ne mea præsentia obstet, neu causa ulla restet reliqua He. iv, 2. 11 Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset; neu me cupidum eo impulisset Ph. i, 3. 6 Vereor ne illud gravius tulerit, neve aliorsum acceperit Eu.

a me pericli He. v, 1. 9 In hac re nihil mali est, quod He. v, 2. 16 Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere. Nihil aderat adjumenti Ph. i, 2. 35. 55 Hoc nihil est, Phædria: ilicet Ph. i, 4. 31 Horum nihil quicquam accidet animo novum Ph. ii, 1. 20 Jam adolescenti nihil est, quod succenseam Ph. ii, 3. 14 Nihil est, æque quod faciam lubens Ph. iii, 3. 33 Nihil est, Antipho, quin Ph. iv, 4. 16 Nihil ad hanc rem est, Antipho Ph. v, 6. 21 Horum ille nihil egregie studebat. Nihil suspicans etiam mali A. i, 1. 31. 89 Nihil volo aliud nisi Philumenam A. ii, 1. 6 Quid Davus narrat? nihilne? hem. Da. Nihil prorsus A. ii, 6. 4 Atque aliquis dicat, nihil promoveris A. iv, 1. 16 Me miseram! nihil, pol, falsi dixi A. iv, 4. 49 De uxore, ita ut possedi, nihil mutat Chremes A. v, 4. 46 Nihil dedisse verborum tamen Eu. Prol. 24 Amatores mulierum esse audieram eos maximos: sed nihil potesse Eu. iv, 3. 24 Nihil tibi quicquam credo Eu. v, 2. 45 Humani nihil a me alienum puto Hea. i, 1. 25 Nunc nihil magis vereor, quam ne Hea. i, 2. 23 Nihil esse mihi, religio est dicere Hea. ii, 1. 16 Fabulæ! nihil satis firmi video, quamobrem Hea. ii, 3. 96 Heri qui tantum biberis. Ch. Nihil nimis. Sy. Nihil narras? Hea. iii, 2. 8. 9 At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum Hea. iii, 3. 10 Quamobrem istuc, Syre? nam prorsum nihil intelligo Hea. iv, 5. 28 Seni nostro fidei nihil habeo Hea. v, 2. 49 Qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat Ad. i, 2. 19 Huic malo salutem quærant, auxilii nihil afferant Ad. iii, 2. 2 Nihil vidi quicquam lætius Ad. iii, 3. 12 Ego in hac re nihil reperio, quamobrem Ad. iv, 3. 1 Nihil enim vidi melius, mi pater Ad. v, 7. 24 Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii, superbum est He. i, 2. 79 Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia? He. iii, 5. 12 Nihil pol jam res istæc mihi voluptatis ferunt He. iv, 2. 17 Dabo jusjurandum, nihil esse istorum, tibi He. iv, 4. 75 Nihil apud me tibi defieri patiar: quin, quod He. v, 2. 1 Noster mali nihil quicquam primo. Non multum habet, quod det, fortasse. Ge. Immo nihil, nisi spem meram Ph. i, 2. 30. 96 Nihil fecit novi Ph. iii, 1. 11 passim alibi

Nihil, pro Non. Nihil istac opus est arte ad hanc rem A. i, 1. 5 Nihil circuitione usus es. Irrides? nihil me fallis A. i, 2. 31. 33 Nisi ea, quæ nihil opus sunt scire A. ii, 1. 37 Illic, ubi nihil opus est, ibi verentur A. iv, 1. 14 Ego, quid agas, nihil intelligo A. iv, 3. 22 Nihil nos dos movet Hea. v, 1. 66 Nihil audio. Me. Ad me recipio: faciet. Ch. Nihil etiam audio ipsum Hea. v, 5. 12. 13 Ut si omnes cuperent, nihil tibi possent auxiliarier Ad. ii, 4. 9 Nihil cessavisti usque adhuc He. iv, 1. 29 Nos nostro officio nihil digressos esse Ph. iv, 5. 10

Nihilum. Istuc abs te factum nihili penderem Eu. i, 2. 14 Pater is nihili pendit Ad. iii, 4. 6 Sed nihilo secius mox deferent puerum huc ante ostium A. iii, 2. 27 Nihilo plus agas, quam si des operam, ut Eu. i, 1. 17 At nunc interim. Sy. Nihilo magis Hea. ii, 3. 136 Nihilo minus ego hoc faciam tamen Hea. v, 3. 10 Quæ consecuta est nox, eam nihilo magis He. i, 2. 62 Non hoc de nihilo est, quod He. v, 1. 1 Sed ea causa nihilo magis defecimus Ph. iii, 1. 8 Cui minus nihilo est? Ph. iii, 3. 2 Ubi Phædriæ se ostenderet nihilo minus amicum esse Ph. iv, 2. 7

Nimirum. Nimirum hic homines frigent Eu. ii, 2. 37 Nimirum dabit hæc Thais mihi magnum malum Eu. iii, 3. 2 Nimirum consilium illud rectum est Eu. iv, 7. 14

Nimis. Ut ne quid nimis A. i, 1. 34 Nimis me indulgeo Eu. ii, 1. 16 Fundam tibi nunc nimis vellem dari, ut Eu. iv, 7. 16 Vehemens in utramque partem, Menedeme, es nimis Hea. iii, 1. 31 Heri qui tantum biberis. Ch. Nihil nimis Hea. iii, 2. 8 Chremes nimis graviter cruciat adolescentulum, nimisque inhumane Hea. v, 5. 1. 2 Misere nimis cupio, ut cœpi Ad. iv, 1. 6 Dum nimis sanctas nuptias student facere Ad. v, 7. 1

Nimium. Ait, nimium parce facere sumtum. Tu quoque perparce nimium A. ii, 6. 19. 24 Vide ne nimium calidum hoc sit modo Eu. ii, 3. 88 Tum istuc os tuum impudens videre nimium vellem Eu. iii, 5. 49 Itan' lepidum tibi visum est, scelus, nos irridere? Pa. Nimium Eu. v, 7. 17 Probe. Sy. Dic sodes Ch. Nimium, inquam Hea. iv, 5. 22 Nimium illi, Menedeme, indulges Hea. iv, 8. 21 Nimium ineptus es. Nimium ipse est durus Ad. i, 1. 38. 39 Accede illuc, Parmeno; nimium istoc abisti Ad. ii, 1. 15 Nimium inter vos, Demea, pernimium interest Ad. iii, 3. 38 Sed vereor, ne indiligens nimium sies Ad. iv, 5. 50 Ne nimium modo bonæ tuæ nos

Eu. ii, 3. 25 Nova nupta eadem hæc discet? Ad. iv, 7. 33 Hæc (fabula) cum data est nova. Hec. Prol. 2 Hem! nova res orta est He. iii, 1. 18 Quom stetit olim nova, actoris opera magis stetisse Ph. Prol. 9 Novam esse ostendi, et quæ esset Hea. Prol. 7 Eam nos acturi sumus novam Ad. Prol. 12 Apporto novam Comœdiam Ph. Prol. 25 Nunc hæc plane est pro nova He. Prol. 5 Vetere in nova cœpi uti consuetudine He. Alt. Prol. 29 Novarum qui spectandi faciunt copiam Hea. Prol. 29 Cum dabit alias novas. Nunc novas qui scribunt, nihil parcunt seni Hea. Prol. 34. 43 Novas qui exactas feci, ut inveterascerent. In his, quas primum Cæcilii didici novas. Ut ab eodem alias discerem novas. Mihique ut discere novas expediat He. Alt. Prol. 4. 6. 11. 49 Hoc novum est aucupium Eu. ii, 2. 16 Novum intervenit vitium, et calamitas He. Prol. 2 Ut ne quid animo sit novum. Horum nihil quicquam accidet animo novum Ph. ii, 1. 15. 20 Num mirum, aut novum est? Ph. v, 6. 8 Quin res, ætas, usus, semper aliquid apportet novi Ad. v, 4. 2 Nihil fecit novi Ph. iii, 1. 11 Mirabar, si tu mihi quicquam afferres novi Ph. iii, 2. 5 Haruspex vetuit aliquid novi negoti incipere Ph. iv, 4. 29 Multa advenienti, ut fit, nova hic, compluria Ph. iv, 3. 6 Fero alia flagitia ad te, ingentia, nova Ad. iv, 7. 4

Nox. Atque hæc una nox Hea. iii, 1. 52 Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia Ad. iii, 4. 24 Prius nox oppressisset illic, quam Ad. iv, 1. 9 Quæ consecuta est nox, eam nihilo magis He. i, 2. 62 Misere offendi militem, ejus noctem orantem Hea. ii, 3. 125 Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis Hea. iii, 1. 82 Non rediit hac nocte a cœna Æschinus? Ad. i, 1. 1 Cum primo lucu ibo hinc. Mi. Immo de nocte censeo Ad. v, 3. 55 Nocte illa prima virginem non attigit He. i, 2. 61 Memini, ad me nocte prima confugere He. v, 3. 24 Conari manibus, pedibus, noctesque et dies A. iv, 1. 53 Dies noctesque me ames Eu. i, 2. 113 Stertit noctesque et dies Eu. v, 9. 49

Noxa. Hic in noxa est: ille ad defendendam causam adest Ph. ii, 1. 36

Noxia. Unam hanc noxiam mitte Eu. v, 2. 13 Signum est, dominam esse extra noxiam Hea. ii, 3. 57 Quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam He. ii, 3. 3 In re incipiunda ad defendendam noxiam Ph. i, 4. 48 Pueri inter sese quam pro levibus noxiis iras gerunt! He. iii, 1. 30

Nubo. Cui? quando nupsit? Ad. iv, 5. 37 Antiphila mea nubet mihi Hea. iv, 3. 13 Quid hoc, quod volo, ut illa nubat nostro? Hea. v, 1. 62 Lex est, ut orbæ, qui sunt genere proxumi, eis nubant Ph. i, 2. 76 Qui aiebant, hodie filiam meam nubere tuo gnato A. iii, 3. 3 Huic leges cogunt nubere hanc Ad. iv, 5. 18 Daturne illa Pamphilo hodie nuptum? A. ii, 1. 1 Pro virgine dari nuptum non potest Ad. iii, 2. 48 Ex quo censes, nisi ex illo, cui data est nuptum? He. iv, 1. 13 Dicat, nos dare eam Phormioni nuptum Ph. iv, 5. 8 Ut potui, nuptum virginem locavi huic adolescenti Ph. v, 1. 25 Et nova nupta eadem hæc discet? Ad. iv, 7. 33 Potius, quam esset cum illo nupta He. iv, 1. 19 Nupta meretrici hostis est He. v, 2. 23 Ut de tali causa nuptæ mulieri se ostenderet He. v, 1. 30 Negabas nuptam posse filiam tuam te pati cum eo He. iv, 1. 23 Aut se esse mecum nuptam He. iv, 4. 34 Egon' illam cum illo ut patiar nuptam unum diem? Ph. ii, 1. 74 Gnatam inveni nuptam cum tuo filio Ph. v, 3. 34

Nudus. Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida Ph. i, 2. 56

Nugæ. Næ ista hercle magno jam conatu magnas nugas dixerit! Hea. iv, 1. 8

Nullus, a, um. Liberatus sum hodie, Dave, tua opera. Da. Ac nullus quidem A. ii, 2. 33 Nullus sum! A. iii, 4. 20. Eu. v, 7. 22. He. iii, 1. 39. iv, 4. 31 Memini, tametsi nullus moneas Eu. ii, 1. 10 Si non quæret, nullus dixeris. He. i, 2. 4 Nullus es, Geta, nisi Ph. i, 4. 1 Ut nullus locus relinquatur preci Ph. iii, 3. 14 Nullus sum! sepultus sum! Ph. v, 7. 49 Cui æque audisti commodius quicquam evenisse? Sy. Nulli Hea. iv, 3. 7 Nulli lædere os, arridere omnibus Ad. v, 4. 10 Nullum invenire Prologum potuisset novus Ph. Prol. 15 Ut nullo modo introire possem, quin Eu. v, 2. 2 At te id nullo modo puduit facere Hea. v, 4. 19 Sic homo est, perpaucorum hominum. Gn. Immo nullorum arbitror Eu. iii, 1. 19 Nunc per hunc nulla est mora A. iii, 4. 14 Si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit A. v, 5. 5 Ut spes nulla reliqua in te siet tibi! Eu. ii, 2. 9 Huc cum advenio, nulla erat Eu. ii, 3. 53 Nulla mihi res posthac potest jam inter-

intendam? A. ii, 2. 6 I nunc jam intro A. ii, 5. 13. Eu. iv, 4. 48. Ad. ii, 1. 14 Nunc primum fac, istæc ut lavet. Mox deferent puerum huc ante ostium: id ego jam nunc tibi renuntio, Here, futurum. Nunc, postquam videt nuptias domi apparari, missa est ancilla illico A. iii, 2. 3. 28. 33 Alium esse censes nunc me, atque olim cum dabam? A. iii, 3. 13 Potes nunc, dum animus irritatus est A. iii, 4. 18 Posthac incolumem sat scio fore me, nunc si hoc devito malum. Quid ego nunc dicam patri? negabon' velle me, modo qui sum pollicitus, ducere? A. iii, 5. 5. 6 Ut beneficium verbis initum dudum, nunc re comprobes A. v, 1. 5 Animo nunc jam otioso esse impero A. v, 2. 1 Post illa nunc primum audio, quid illo sit factum A. v, 4. 33 Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit. Habeo alia multa, quæ, nunc condonabitur, quæ proferentur post, si Eu. Prol. 9. 17 Non eam? ne nunc quidem, cum arcessor ultro? Nunc ego et illam scelestam esse, et me miserum, sentio Eu. i, 1. 1. 25 Omnia hæc nunc verba huc redeunt denique Eu. i, 2. 78 His mensibus non vidisse proximis, nisi nunc, cum. Nunc jam orna me Eu. ii, 3. 41. 85 Nunc est profecto, interfici cum perpeti me possum Eu. iii, 5. 3 Etiam nunc non credis, indignis nos esse irrisas modis? Eu. iv, 4. 43 Numquid dubitas, quin ego nunc perpetuo perierim? Eu. v, 9. 13 Nunc habeam, nec ne, incertum est. Nunc, si commodum est, Dionysia hic sunt hodie; apud me sis volo Hea. i, 1. 43. 109 Ex sua libidine moderantur, nunc quæ est, non quæ olim fuit Hea. ii, 1. 4 Vah! nunc demum intelligo. Scio; apud patrem: at nunc interim Hea. ii, 3. 12. 136 Ita non ut olim, sed uti nunc, sane bona Hea. iii, 2. 13 Abi jam nunc intro Hea. iv, 1. 5 Quid, si hoc nunc sic incipiam? Hea. iv, 2. 9 Nunc filia postquam est inventa vera Hea. v, 2. 35 Sineres nunc facere, dum per ætatem licet Ad. i, 2. 28 Otiose nunc jam illico hic consiste Ad. ii, 1. 2 Nunc demum venis? Aut hic nunc manere tam diu, aut tum persequi Ad. ii, 2. 25. 27 Vah! vivere etiam nunc libet Ad. iii, 3. 91 Nunc cum maxime operis aliquid facere credo. Nunc ubi me illic non videbit, jam huc recurret, sat scio Ad. iv, 1. 2. 10 Jam nunc hæc tria primum addidi Ad. v, 5. 3 Quod faciundum fortasse sit post, idem hoc nunc si feceris He. iv, 3. 3 Etiamsi dudum fuerat ambiguum hoc mihi: nunc non est. Ah! jamdudum dixi, idemque nunc dico He. iv, 4. 27. 100 Ita nunc imparatum subito tanta te impendent mala Ph. i, 4. 2 Unde ego nunc tam subito huic argentum inveniam miser? Ph. iii, 3. 1 Audi nunc contra jam Ph. iv, 4. 19 Etiam nunc credis, te ignorarier? Ph. v, 7. 38 sæpissime alibi

Nunccine. Hem! nunccine demum! A. iv, 1. 60

Nuncubi. Nuncubi meam benignitatem sensisti in te claudier? Eu. i, 2. 83

Nunquam. Advorsus nemini: nunquam præponens se illis A. i, 1. 38 Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit A. i, 2. 7 Nunquam faciam. Da. Ne nega A. ii, 3. 10 Nunquam hodie tecum commutaturum patrem unum esse verbum, si A. ii, 4. 7 Vide! nunquam istuc quivi ego intelligere A. iii, 4. 10 Inultum nunquam id auferet A. iii, 5. 4 Nunquam destitit instare, ut dicerem A. iv, 1. 36 Per omnes tibi adjuro Deos, nunquam eam me deserturum A. iv, 2. 11 Si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem A. iv, 5. 13 Itane attemperate venit hodie, ut veniret antehac nunquam? A. v, 4. 14 Nunquam vidi melius consilium dari. Nunquam defugiam auctoritatem Eu. ii, 3. 84. 98 Numquid tibi dixi? Gn. Nunquam: sed narra, obsecro: plus millies audivi Eu. iii, 1. 31 Hunc oculis suis nostrarum nunquam quisquam vidit Eu. iv, 4. 11 Nunquam accedo, quin abs te abeam doctior Eu. iv, 7. 21 Nunc minatur porro, sese id, quod mœchis solet: quod ego nunquam vidi fieri Eu. v, 5. 16 Nunquam ædepol quicquam jam diu mihi evenit Nunquam, pol, hominem stultiorem vidi Eu. v, 7. 1. 8 Nunc ego nunquam videram etiam Eu. v, 8. 6 Nunquam etiam fui usquam, quin Eu. v, 9. 62 Si nunquam avare pretium statui arti meæ Hea. Prol. 48 Nunquam tam mane egredior, quin. Tu illum, nunquam ostendisti, quanti penderes. Hæc nunquam evenissent tibi Hea. i, 1. 15. 103. 105 Nam nescias, ejus sit potestas, posthac, an nunquam tibi Hea. ii, 3. 105 Ut nunquam amori vestro incidere possit calamitas Hea. ii, 4. 15 Satrapes si siet amator, nunquam sufferre ejus sumtus queat Hea. iii, 1. 44 Nunquam commodius unquam herum audivi loqui Hea. iii, 2. 48 Uxorem nunquam habui Ad. i, 1. 19 Homine imperito nunquam quicquam injustius Ad. i, 2. 18 Nunquam, dum ego adero, hic te tan-

O.

tia? Ecce autem similia omnia Ph. ii, 1. 18. 26. 34 Jam instructa sunt mihi in corde consilia omnia Ph. ii, 2. 7 Jam primum omnium, ubi ventum ad ædes est Hea. ii, 3. 33 Et tamen omnia hæc mediocriter. Tum uno ore omnes omnia bona dicere. Hæc ego putabam esse omnia humani ingenî officia. Quem ego credo obnixe omnia facturum A. i, 1. 32. 69. 86. 134 Omnia experiri certum est A. ii, 1. 11 Hic reddes omnia quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient A. ii, 3. 15 Signa ad salutem omnia huic esse video A. iii, 2. 2 Jam perturbavi omnia A. iii, 4. 22 Audivi jam omnia. Da. Anne tu omnia? Si pol Glycerio non omnia hæc. Ex animo omnia facias, an de industria? A. iv, 4. 45. 51. 55 Audistin'? Ch. Omnia. Facturum quæ voles, scio esse omnia A. v, 6. 11. 12 Cœpit studiose omnia docere. Qui mihi reliquit hæc, quæ habeo, omnia. Mea consilia ut tibi credam omnia Eu. i, 2. 36. 40. 48 Omnia habeo. Imperavi egomet mihi omnia assentari Eu. ii, 2. 12. 22 Erat suspicio dolo malo hæc fieri omnia Eu. iii, 3. 9 Ea omnia in pejorem partem Eu. iv, 2. 3 Omnia prius experiri sapientem decet Eu. iv, 7. 19 Jamne ostendisti signa nutrici? Ch. Omnia Eu. v, 3. 5 Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis Eu. v, 4. 18 Ad omnia hæc magis opportunus Eu. v, 9. 47 Hæc clam me (fecit) omnia. Corrasi omnia Hea. i, 1. 46. 89 Timet omnia Hea. i, 2. 15 Relevi dolia omnia Hea. iii, 1. 51 Apud quem expromere omnia mea occulta audeam Hea. iii, 3. 14 Certo scio, te inscientem dicere, ac facere omnia Hea. iv, 1. 20 Dixi pleraque omnia Hea. iv, 7. 2 Et tu credis? Me. Omnia. Me facturum esse omnia Hea. iv, 8. 13. 24 Exsuperat ejus stultitia hæc omnia. Nuntiastin'? Me. Omnia. Fac ut audeat tibi credere omnia. Me mea omnia bona doti dixisse illi Hea. v, 1. 5. 11. 53. 69 Faciet omnia Hea. v, 5. 14 Ille contra, hæc omnia (secutus est). Non necesse habeo omnia pro meo jure agere Ad. i, 1. 19. 26 Qui omnia sibi postputavit esse præ meo commodo Ad. ii, 3. 9 Quod si omnes omnia sua consilia conferant Ad. iii, 2. 1 Primus rescisco omnia. Is solus nescit omnia Ad. iv, 2. 7. 9 Ad contumeliam omnia accipiunt magis Ad. iv, 3. 15 Audivi omnia et scio Ad. iv, 5. 45 Mitto maledicta omnia. Communia esse amicorum inter se omnia. Ad omnia alia ætate sapimus rectius Ad. v, 3. 9. 18. 46 Illi credunt consilia omnia Ad. v, 4. 18 Bene præcepi semper, quæ potui, omnia. Di tibi omnes semper omnia optata offerant. Non justa, injusta prorsus omnia, obsequor Ad. v, 9. 6. 21. 33 Utin' omnes mulieres eadem æque studeant, nolintque omnia? He. ii, 1. 2 Quæ dicis, omnia esse, ut dicis, animum induco He. ii, 2. 22 Quia non poteram una (dicere) omnia He. iii, 1. 42 Adveniens audivi omnia He. iii, 5. 18 Mitto omnia: addo istuc Ph. ii, 1. 63 Omnia hæc illum putato dicere. Itane es paratus facere me advorsum omnia? Ph. ii, 3. 76. 80 De Antiphone audistin' quæ facta? Ch. Omnia Ph. iv, 3. 7 Me censen' potuisse omnia intelligere? Ph. v, 6. 35 Ferme eadem (dixit) omnia, quæ Ph. v, 7. 20 Novi æque omnia tecum. Ejus judicio permitto omnia Ph. v, 8. 43. 56

Omphale. Qui minus, quam Hercules servivit Omphalæ? Eu. v, 8. 3

Onero. Qui non humerum hunc onero pallio Ph. v, 6. 4 Quantis commoditatibus hero meo Antiphoni hunc onerastis diem! Ph. v, 6. 2 Remittas jam me onerare injuriis A. v, 1. 8 Ancillas secum adduxit plus decem, oneratas veste, atque auro Hea. iii, 1. 43

Onus. Paupertas mihi onus visum est, et miserum, et grave Ph. i, 2. 44 Quidvis oneris impone, impera A. v, 3. 26 Audacissime oneris quidvis impone, et feret Ph. iii, 3. 29 Parmeno, his onera adjuta He. iii, 2. 24

Opera. Hisce opera ut data sit Ad. iv, 1. 14 In illis opera luditur Ph. ii, 2. 18 Cui opera vita erat Ph. ii, 3. 16 Audireque eorum est operæ pretium audaciam A. i, 3. 12 Tum tu paululum da mihi operæ Eu. ii, 2. 50 Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ Hea. i, 1. 21 In Prologis scribundis operam abutitur A. Prol. 5 Et nunc id operam do, ut A. i, 1. 130 Itane obstinate operam dat, ut? A. i, 5. 8 Ah! quanto satius est, te id dare operam, qui? A. ii, 1. 7 Dabo equidem operam A. ii, 1. 27. Eu. ii, 3. 71 Date operam Eu. Prol. 44. Ph. Prol. 31 Nihilo plus ages, quam si des operam, ut Eu. i, 1. 11 Faciam sedulo, ac dabo operam, adjuvabo Eu. ii, 3. 71 Ego istuc ætatis, non amori operam dabam Hea. i, 1. 58 Operam dabo. Ut dixeram, operam daturum me. Dissolvi me, otiosus operam ut tibi darem Hea. iii, 1. 88. 95. 102

ut defetiger usque Eu. ii, 1. 14 Thais maximo te orabat opere, ut cras redires Eu. iii, 3. 27 Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ. Nisi eos, qui opere rustico faciundo facile sumtum exercerent suum Hea. i, 1. 21. 90 Quod nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut fieret Ph. v, 1. 33

Oratio. Honesta oratio est A. i, 1. 114 Oratio hæc me miseram exanimavit metu A. i, 5. 16 Ibi tum eorum impudentissima oratio est A. iv, 1. 10 Vos oratos volo, ne plus iniquum possit, quam æquum oratio. In hac est pura oratio Hea. Prol. 27. 46 Mihi, quale ingenium haberes, fuit indicio oratio Hea. ii, 4. 4 Quid volt sibi, Syre, hæc oratio? Hea. iv, 1. 2 Potius quam quidem redeat ad integrum hæc eadem oratio Hea. v, 3. 8 Nunc demum isthæc nata oratio est Ad. v, 3. 19 Meministin' olim ut fuerit vostra oratio? Ph. i, 4. 47 Hæc denique ejus fuit postrema oratio Ph. iv, 3. 44 Tu, ut subservias orationi, vide A. iv, 3. 21 Haud opinor, commode finem statuisse orationi militem He. i, 2. 21 Orationem sperat invenisse se, qui differat te A. ii, 4. 4 Qui orationem hanc scripsit, quam dicturus sum Hea. Prol. 15 Hanc habere orationem mecum a principio institit He. iii, 3. 21 Ne quid vereatur ejus orationem Ph. v, 2. 18 Dissimili oratione sunt factæ, ac stylo A. Prol. 12 Tenui esse oratione, et scriptura levi Ph. Prol. 5

Orator. Orator ad vos venio ornatu Prologi He. Alt. Prol. 1 Oratorem voluit esse me, non Prologum Hea. Prol. 11

Orbus, a, um. Hæc virgo orba est patre Ad. iv, 5. 16 Ibi tum hanc ejectam Chrysidis patrem recepisse, orbam, parvam A. i, 3. 19 Lex est, ut orbæ, qui sunt genere proxumi, eis nubant Ph. i, 2. 75

Orcus. Egon', qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris? Egone hunc ab Orco mortuum? quo pacto? He. v, 4. 12. 35

Ordo. Conveni hodie quendam mei loci hinc, atque ordinis Eu. ii, 2. 3 Tu isti narra omnem rem ordine, ut factum siet Eu. v, 5. 28 Ut recta via rem narret ordine omnem Hea. iv, 3. 28 Abi, atque Hegioni rem omnem narrato ordine Ad. iii, 2. 53 Omnem rem modo seni, quo pacto haberet, enarramus ordine Ad. iii, 3. 11 Ut res gesta est, narrabo ordine Ad. iii, 5. 3 Quo pacto, aut unde mihi sit, dicendum ordine est Ph. iv, 1. 14

Orior. At vide, quam immerito ægritudo hæc oritur mihi abs te He. ii, 1. 26 Viden' me ex eodem ortum loco? Eu. ii, 2. 10 Tibi a me nulla orta est injuria Ad. ii, 1. 35 Hem! nova res orta est He. iii, 1. 18 Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice Ad. iii, 3. 89 Quod peccatum a nobis ortum est, corrigo Ad. iv, 3. 2 Ex te adeo est ortum Ad. v, 3. 11 Unde ortum est initium iræ He. iii, 2. 16 Hoc quis non credat, abs te esse ortum? A. iii, 2. 9 Quicquam factum est, ex te esse ortum Eu. v, 5. 24 Ex illan' familia tam illiberale facinus esse ortum? Ad. iii, 4. 3

Ornamentum. Hasce ornamentis consequentur alteræ (minæ) Hea. iv, 7. 9

Ornatus. Quid hoc hominis! qui hic ornatus est? Eu. iii, 4. 8 In ædibus nihil ornati, nihil tumulti A. ii, 2. 28 Quid istuc, inquam, ornati est? Eu. ii, 2. 6 Orator ad vos venio ornatu Prologi He. Alt. Prol. 1

Orno. Nunc jam orna me Eu. ii, 3. 85 Munus nostrum ornato verbis Eu. ii, 1. 8 Si possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus Ad. ii, 1. 22 Ipsam offendimus sine auro, tum ornatam, ita uti quæ ornantur sibi Hea. ii, 3. 47 Omnium homo hominum ornatissime! Ph. v, 6. 13

Oro. Dehinc postulo, sive æquum est, te oro, Dave, ut A. i, 2. 19 Quod ego te per hanc dextram oro A. i, 5. 54 Per ego te Deos oro, et nostram amicitiam. Id oro te, in commune ut consulas. Hem, id te oro, ut ante eamus, dum A. iii, 3. 6. 16. 24 Gnatam ut det, oro, vixque id exoro. Nunc te oro, Dave A. iii, 4. 13. 16 Quam maximo abs te postulo, atque oro, ut. Per ego te Deos oro, ut ne A. v, 1. 4. 15 Nunc ego te in hac re mihi oro ut adjutrix sies Eu. v, 2. 46 Unum etiam hoc vos oro, ut Eu. v, 9. 54 Porro te idem oro ut facias, Chreme Hea. iii, 1. 84 Primum hoc te oro, ne Hea. iv, 1. 10 Quid, quod te oro? Ad. ii, 2. 45 Di tibi, oro, omnes omnia optata offerant Ad. v, 9. 21 Quod te, Æsculapi, et te, Salus, oro! He. iii, 2. 3 Te oro porro in hac re adjutor sis mihi He. iv, 4. 99 Quamobrem te oro, ut Ph. v, 8. 31 Nisi vides, nisi senis amicos oras, ambis A. ii, 2. 36 Cliniam orat; sibi uti id nunc det Hea. iii, 3. 44 Haud longum est id, quod orat, Dorio Ph. iii, 2. 30 Ignosce:

Domi opperiamur potius, quam hic ante ostium? Eu. v, 2. 4. 56 Quem præstolare, Parmeno, hic ante ostium? Eu. v, 6. 5 Hæc (anus) ubi aperuit ostium Hea. ii, 3. 35 Cesso pultare ostium vicini? Hea. iii, 1. 1 Ubi abiere intro, operuere ostium Hea. v, 1. 33 Aperite aliquis actutum ostium Ad. iv, 4. 25 Sed quis ostium hoc pulsavit? Ad. iv, 5. 3 Pamphilum ipsum video stare ante ostium He. iii, 4. 14 Bacchidem, eccam, video stare ante ostium He. v, 4. 14 Jamne operuit ostium? Ph. v, 3. 33 Sed me censen' potuisse omnia intelligere extra ostium? Ph. v, 6. 36

Otiose. Otiosus. In aurem utramvis otiose ut dormias Hea. ii, 3. 101 Otiose nunc jam illico hic consiste Ad. ii, 1. 2 Aliam otiosus quæret A. ii, 3. 24 Vide ut otiosus it, si Dis placet! Eu. v, 3. 10 Dissolvi me, otiosus operam ut tibi darem Hea. iii, 1. 102 Quamvis etiam maneo otiosus hic Ad. ii, 4. 15 Quin tu otiosus es Ad. iv, 1. 17 Otiosum ab animo Ph. ii, 2. 26 Animo nunc jam otioso esse impero A. v, 2. 1 Nos otiosi operam dabamus Phædriæ Ph. i, 2. 37

Otium. Viden', otium, et cibus quid faciat alienus? Eu. ii, 2. 34 Non hercle otium est nunc mihi auscultandi Ad. iii, 3. 65 Nunc turba nulla est: otium, et silentium est He. Alt. Prol. 35 Tantumne est ab re tua otii tibi, ut? Hea. i, 1. 23 Hanc clementem vitam urbanam, atque otium secutus sum Ad. i, 1. 17 Sumtus vestros otiumque ut nostra res posset pati He. ii, 1. 28 Transdere hominem in otium Ph. Prol. 2 Otium ab senibus ad potandum ut habeam Ph. v, 5. 4 Nulla adeo ex re istuc fit, nisi ex nimio otio Hea. i, 1. 57 Quorum opera in bello, in otio, in negotio quisque usus est Ad. Prol. 20 Ille suam semper egit vitam in otio, in conviviis Ad. v, 4. 9 Ut in otio esset potius, quam in negotio He. Alt. Prol. 18

Ovis. Scelesta, lupo ovem commisisti Eu. v, 1. 16 Cum fervet maxume, tam placidum, quam ovem reddo Ad. iv, 1. 18

P.

Pactum. Eo pacto consilium meum cognosces A. i, 1. 22 Nullon' ego Chremetis pacto affinitatem effugere potero? A. i, 5. 12 Alio pacto haud poterat fieri A. iv, 4. 53 Quo pacto hic? A. iv, 5. 9 Quod cuperes, aliquo pacto efficiundum tibi A. v, 3. 13 Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio Eu. iii, 1. 30 Jovem quo pacto Danaæ misisse aiunt. Quo pacto porro possim potiri Eu. iii, 5. 37. 65 Alio pacto honeste quomodo hinc abeam, nescio Eu. iv, 4. 49 Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorent Eu. v, 4. 17 Illoc homine quoquo pacto opus est Eu. v, 9. 53 Tibi perdere talentum hoc pacto satius est, quam illo minam Hea. iii, 1. 66 Quo pacto id fieri soleat, calleo Hea. iii, 2. 37 Spem istoc pacto rursum nuptiarum omnem eripis Hea. iv, 3. 35 Aliquo pacto verba me his daturam esse Hea. iv, 4. 13 Quo pacto haberet, enarramus Ad. iii, 3. 11 Istoccine pacto oportet? Ad. iv, 7. 14 Eo pacto prorsum illic alligaris filium Ad. v, 3. 58 Quo pacto hic vitam exigat He. ii, 1. 19 Quo pacto hoc celem He. iii, 4. 31 Eo pacto apud te meo erit ingenio fides. Neque alio pacto componi potest inter eas gratia He. iii, 5. 24. 29 Quo pacto factum volueris He. iv, 1. 31 Pater narravit modo, quo pacto me habueris He. iv, 2. 6 Quo pacto hoc aperiam? He. iv, 4. 6 Meditari secum oportet, quo pacto. Si nullo alio pacto, fœnore Ph. ii, 1. 12. 71 Quo pacto, aut unde mihi sit, dicendum ordine est Ph. iv, 1. 14 Id quo pacto fieret Ph. iv, 2. 3 Ego ostenderem, quo pacto. Quo pacto id potuit? Ph. v, 3. 10. 35 Quo pacto satietatem amoris ait se velle sumere? Ph. v, 5. 6 Quo pacto, aut unde hæc hic rescivit? Ph. v, 7. 59

Pædagogus. Quid pædagogus ille, qui Citharistriam? Ph. i, 2. 94

Pæne. Jocularium in malum insciens pæne incidi A. iv, 4. 43 Dum studeo obsequi tibi, pæne illusi vitam filiæ A. v, 1. 3 Quam pæne tua me perdidit protervitas! Hea. iv, 6. 10 Hoc mihi dolet, nos pæne sero scisse; et pæne in eum locum redisse, ut. Tam ob parvolam rem pæne ex patria? Ad. ii, 4. 8. 11 Gnatum ei restituo, qui pæne harum, ipsiusque opera periit He. v, 3. 20 Hei! video uxorem: pæne plus, quam sat erat Ph. v, 3. 14 Itaque pæne hercle exclamavi gaudio Ph. v, 6. 30

Palæstra. Fac periculum in literis, fac in palæstra Eu. iii, 2. 24 Eccum, ab sua palæstra exit foras Ph. iii, 1. 20

Palam. Continuo palam est Eu. i, 2. 24 Vel uti veniret palam Hea. iv, 1. 27 Rem facias palam Hea. iv, 3. 43 Rem profer palam Hea. v, 2. 41 Ab

lo? Hoc ego scio unum, neminem peperisse hic A. iii, 2. 17. 26 Si rescierit peperisse eam He. iv, 1. 4 Sensit peperisse: occidi! He. iv, 4. 16 Di, date facultatem, huic pariundi A. i, 4. 6 Cum in pariundo aliquot affuerunt liberæ A. iv, 4. 32 Mihi immortalitas parta est A. v, 5. 5 Labore alieno magnam partam gloriam verbis sæpe in se transmovet Eu. iii, 1. 9 Haud existumans quanto labore partum Ph. i, 1. 12 Patris bene parta indiligenter tutatur Ph. v, 3. 5

Pariter. Utinam esset mihi pars æqua amoris tecum, ac pariter fieret, ut Eu. i, 2. 12 Quem pariter uti his decuit, aut etiam amplius Hea. i, 1. 80 Mihi es germanus pariter corpore et animo Ad. v, 8. 34 Pariter nunc opera me adjuves, ac Ph. v, 3. 3

Parmeno. Summonuit me Parmeno ibi servus Eu. iii, 5. 22 Parmenonis tam scio esse hanc technam, quam me vivere Eu. iv, 4. 51 O scelestum Parmenonem! Eu. v, 5. 2 Eho! Parmeno mi, nostin'? Eu. ii, 3. 59 Quicum? Do. Cum Parmenone Eu. iv, 4. 31 sæpius alibi

Paro. Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro A. i, 1. 5 Hisce ego non paro me ut rideant Eu. ii, 2. 18 Defensorem paro Eu. iv, 6. 32 Mihi precatorem paro Hea. v, 2. 49 Filio luctum paras He. ii, 1. 13 Maledictis deterrere, ne scribat, parat Ph. Prol. 3 Quam hic fugam, aut furtum parat? Ph. i, 4. 14 Quæ opus fuere ad nuptias gnatæ, paravi A. iv, 4. 2 Itan' parasti te, ut? Eu. ii, 2. 9 Ille bonus vir nobis psaltriam paravit Ad. iii, 4. 31 Uxor tibi ducenda est, Pamphile, hodie, inquit, para A. i, 5. 19 Abi intro: quod parato opus est, para A. iii, 2. 43 Aliquam puero nutricem para He. iv, 4. 104 Animo virili præsentique ut sis, para Ph. v, 7. 64 Ita facillume amicos pares A. i, 1. 39 Uxorem ut arcessat, paret Hea. v, 1. 75 Quin ita paret se, ut He. i, 1. 11 Qui haberet, qui pararet alium Eu. iii, 2. 35 Nec tu aram tibi, nec precatorem pararis Hea. v, 2. 23 Cupio aliquos parare amicos beneficio meo Eu. i, 2. 69 In animum instituere, aut parare, quod sit carius Ad. i, 1. 14 Parare in animo cupiditates Ph. v, 4. 2 Ego eo intro, ut, quæ opus sunt, parentur Ad. iv, 5. 72 Jube parari cetera Ad. ii, 4. 21 Itane huc paratus advenis? A. v, 4. 6 Paratus sum Hea. iii, 1. 85 Itane es paratus facere me advorsum? Ph. ii, 3. 80 Ut te arbitretur sibi paratum mœchum A. ii, 1. 16 Virum in quovis loco paratum A. iv, 3. 4 Venio nuntiatum, Demipho, paratum me esse Ph. v, 7. 14 Paratæ lites Ad. v, 3. 6 Mihi paratæ lites Ph. i, 2. 83 Si jam audierit sibi paratas nuptias A. ii, 2. 4 Postquam videt (nuptias) paratas He. i, 2. 52 Paratum est Eu. iii, 5. 60 Quin est paratum argentum Hea. iv, 4. 15 Quo in loco dictum est, parati nihil est Eu. iii, 4. 4 Mihi magnum malum scio paratum Eu. v, 5. 27 Quod parato opus est, para A. iii, 2. 43 Abi præ, curre, ut sint domi parata Eu. iii, 2. 47 Tibi erunt parata verba: huic homini verbera Hea. ii, 3. 115 Parata a nobis sunt, ut dixi, ubi vis Ad. v, 3. 1

Pars. Utinam esset mihi pars æqua amoris tecum! Eu. i, 2. 12 Ut aliqua pars laboris minuatur mihi Hea. Prol. 42 Ne expers partis esset de nostris bonis Hea. iv, 1. 39 Nunc nostræ timeo parti, quid hic respondeat A. ii, 5. 8 Ipsum animum ægrotum ad deteriorem partem applicat A. i, 2. 22 Hic quoque bonam magnamque partem ad te attulit Eu. i, 2. 43 Ea omnia in pejorem partem Eu. iv, 2. 4 In eam partem accipio Eu. v, 2. 37 Ni partem maximam existimarem scire vestrum. In utramque partem ingenium quid possit meum Hea. Prol. 8. 47 Vehemens in utramque partem es nimis Hea. iii, 1. 31 Adversarios rapere in pejorem partem. Ii partem aperient: in agendo partem ostendent Ad. Prol. 3. 23. 24 Ego illi maxumam partem feram. Curemus æquam uterque partem Ad. i, 2. 36. 50 In istam partem potius peccato tamen Ad. ii, 1. 20 Si tu aliquam partem æqui bonique dixeris Ph. iv, 3. 32 In interiore parte ut maneam solus cum sola Eu. iii, 5. 31 Ut hæream in parte aliqua tandem apud Thaidem Eu. v, 9. 25 Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto Hea. i, 1. 5 Omnes te in lauta et bene aucta parte putant Hea. iv, 5. 50 Sine illum priores partes hosce dies apud me habere Eu. i, 2. 71 Duras fratris partes prædicas Eu. ii, 3. 62 Cur partes seni Poëta dederit. Quamobrem has partes didicerim, paucis dabo Hea. Prol. 1. 10 Nunquam animum ad malas adducam partes He. v, 3. 38 Primas qui partes aget Ph. Prol. 28 Vicissim partes tuas acturus est Ph. v, 5. 7

Parsimonia. Aut largitate nimia, aut parsimonia Hea. iii, 1. 32

Particeps. Nisi ubi ille huc salvos redierit meus particeps Hea. i, 1. 98

ter, licetne pauca? Tibi, pater, me dedo A. v, 3. 18. 19. 22. 26 Credo, pater. Quid restat, pater? Pater, non recte vinctus est A. v, 4. 36. 44. 52 Pater, opportune advenis. Non est, pater: apud nos est. Cave faxis; non opus est, pater. Nihil magis vereor, quam ne quid in illum iratus plus satis faxit, pater Hea. i, 2. 5. 7. 13. 24 Asperum, pater, hoc est; aliud lenius sodes vide Hea. iii, 1. 50 At mihi fides apud hunc est, pater Hea. iii, 3. 10 Pater, obsecro, ut mihi ignoscas. Si me vivum vis, pater, ignosce. Pater, omnia faciam: impera. Faciam, pater. Non possum; pater. Pater, hoc nunc restat Hea. v, 5. 5. 7. 11. 15. 18. 22 Dic sodes, pater. An illam hinc abducet, pater? Si est, pater, dicendum magis aperte. O facinus indignum! pater Ad. iv, 5. 9. 27. 29. 35 Hæc, mi pater, te dicere æquom fuit. Pater, obsecro, ausculta. Ita velim, dum vivas, mi pater. Di me, pater, omnes oderint! Abi, pater Ad. iv, 40. 45. 47. 66. 69 Ehem! pater mi, tu hic eras? Placet; pater lepidissime. Nihil enim vidi melius, mi pater Ad. v, 7. 3. 13. 24 Ita quæso, pater. Mi pater. Sine te exorem, mi pater. Dabitur: quandoquidem hic volt. Æs. Mi pater Ad. v, 8. 4. 12. 13. 33 Age, pater. O mi pater festivissime! Tibi, pater, permittimus Ad. v, 9. 25. 26. 38 Salve, mi pater. Nunquam commerita est, pater, quod nollem. Non est consilium, pater He. iii, 5. 5. 36. 44 Pater, si ex me illa liberos vellet sibi He. iv, 4. 33 Quid ego nunc dicam de patre? A. i, 5. 17 Cum patre altercasti dudum A. iv, 1. 29 Domus, uxor, liberi, inventi invito patre A. v, 3. 20 Tibine hæc diutius licere speras facere, me vivo patre? Hea. i, 1. 51 Næ, ille facili me utetur patre Hea. ii, 1. 5 Ne videat forte hinc te a patre aliquis exiens Hea. ii, 2. 6 Garris: unde? Sy. A tuo patre Hea. iv, 6. 19 Hæc virgo orba est patre Ad. iv, 5. 16 Pro patre huic est Ad. v, 8. 28 Rus abituram hinc cum tuo me esse certo decrevi patre He. iv, 2. 10 Ibi agrum de nostro patre colendum habebat Ph. ii, 3. 17 Sed patruum video cum patre astantem Ph. iv, 3. 2 Haud multo post cum patre idem recipit se intro Ph. v, 6. 39 Quam iniqui sunt patres in omnes adolescentes judices! Hea. ii, 1. 1 Id curarant patres Ph. i, 2. 34 Sed vi, et via pervolgata patrum Hea. i, 1. 49 Communia omnium quæ sunt patrum He. i, 2. 42 Alii clanculum patres quæ faciunt Ad. i, 1. 28

Paternus, a, um. Paternum amicum me assimulabo virginis Ph. i, 2. 78 Matres omnes filiis auxilio in paterna injuria solent esse Hea. v, 2. 39 Pol haud paternum istuc dedisti Ad. iii, 4. 4

Patina. Tanquam in speculum, in patinas inspicere jubeo Ad. iii, 3. 74 Jam dudum animus est in patinis Eu. iv, 7. 46

Patior. Ego haud minus ægre patior Hea. v, 2. 5 Eho! scis? et patere Ad. iv, 7. 8 Tamen vix humane patitur Ad. i, 2. 65 Hæc atque hujusmodi sum multa passa Eu. iv, 6. 8 Cur (es) passus? ubi eras? Ad. ii, 2. 26 Qui me tam leni passus est animo usque adhuc A. i, 5. 27 Qui passus est id fieri Hea. iii, 2. 21 Non patiar A. v, 4. 42 Non ea causa magis patiar Hea. v, 4. 14 Nihil apud me tibi defieri patiar He. v, 2. 2 Itane hunc patiemur, Geta, fieri miserum? Ph. iii, 3. 3 Quid vis patiar A. ii, 3. 6 Egone hujus memoriam patiar meæ voluptati obstare? A. v, 4. 40 Quidni patiar? Ad. iv, 7. 8 Egon' illam cum illo ut patiar nuptam unum diem? Ph. ii, 1. 74 Ne istuc tam iniquo patiare animo Eu. ii, 1. 6 Qui se vidente amicam patiatur suam? Hea. v, 1. 40 Patiamurne, an narremus cuipiam? Ad. iii, 2. 38 Pateretur: nam quem ferret, si? Hea. i, 2. 28 Ne quid decepta pateretur mali Ph. iii, 1. 5 Ubivis facilius passus sim, me deludier A. i, 2. 32 Facile omnes perferre ac pati A. i, 1. 35 Ubi pati (desiderium Thaidis) non poteris Eu. i, 1. 7 Neque plagas pati possum Eu. ii, 2. 13 An potius hæc pati? Eu. ii, 3. 94 Consumat, perdat, decretum est pati. Et ipsum, non poteris pati Hea. iii, 1. 56. 77 Non possum pati Hea. iv, 5. 13 Ostendere me ægre pati, illi nolui Ad. i, 2. 63 Ubi non quit pati He. i, 2. 108 Sumtus vestros otiumque ut nostra res posset pati He. ii, 1. 28 Negabas nuptam posse filiam tuam te pati cum eo He. iv, 1. 23 Non tute in animum inducas pati? He. iv, 2. 27 Amorem distrahi poterin' pati? Ph. iii, 2. 33

Patria. Patriam et signa cetera neque sciebat Eu. i, 2. 32 Parentes, patriam incolumem Hea. i, 2. 20 Tu nunc sola reducem me in patriam facis Hea. ii, 4. 18 Quam in patria honeste pauper vivere A. iv, 5. 3 Carens patria ob meas injurias Hea. i, 1. 85

Ch. Immo percupio Eu. v, 2. 57

Percurro. Continuo ad te properans percurro ad forum, ut dicam tibi hæc A. ii, 2. 18 Curriculo percurre Hea. iv, 4. 11

Percutio. Percussit illico animum A. i, 1. 98

Perdite. Ejus filiam ille amare cœpit perdite Hea. i, 1. 45 Hanc amare cœpit perdite Ph. i, 2. 32

Perdo. Cur perdis adolescentem nobis? Ad. i, 1. 36 Non tu hoc argentum perdis Ad. iii, 3. 56 Et me, et te imprudens, nisi quid Di respiciunt, perdidi A. iv, 1. 19 Quoniam miser quod habui, perdidi Eu. ii, 2. 6 Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi Ph. i, 2. 26 Perii hercle! nomen perdidi Ph. ii, 3. 39 Perdidisti istum, quem adduxti pro eunucho Eu. v, 5. 7 Ubi illic est scelus, qui me perdidit? A. iii, 5. 1 Nos quidem pol miseras perdidit A. iv, 5. 8 Quam pœne tua me perdidit protervitas! Hea. iv, 6. 10 Servesne, an perdas totum, dividuum face Ad. ii, 2. 33 Sumat, consumat, perdat, decretum est pati Hea. iii, 1. 56 Profundat, perdat, pereat! Ad. i, 2. 54 Ut te cum tua monstratione magnus perdat Jupiter! Ad. iv, 6. 2 Ut illum Di, Deæque senium perdant, qui Eu. ii, 3. 10 At te Di perdant! Eu. iii, 1. 41 Ut te quidem omnes Dii, Deæque perduint! Hea. iv, 6. 7 At te Di, Deæque perduint, cum istoc odio! He. i, 2. 59 Dii illum perduint! He. iii, 4. 27 At istos invidos Di perdant! He. iii, 5. 19 Illum Di omnes perduint! Ph. i, 2. 73 Ut te quidem omnes Di, Deæque, perdant! Ph. iv, 4. 7 Hoc prius scire expeto, quid perdideris Hea. v, 1. 18 An laudi putat fore, si perdiderit gnatum? Ad. iii, 3. 29 Tibi perdere talentum hoc pacto satius est, quam illo minam Hea. iii, 1. 65 Cepi rationem, ut neque egeres, neque ut hæc posses perdere Hea. v, 2. 11 Ut sit satius perdere, quam aut tum persequi Ad. ii, 2. 26 Hanccine ego vitam parsi perdere? He. iii, 1. 2 Mea Glycerium, quid agis? cur te is perditum? A. i, 1. 107 Quid ille, quæso? Th. Perditus Eu. iii, 1. 41 Adolescens luxu perditus Ad. iv, 7. 42 Hominem perditum miserumque Eu. iii, 1. 28 Tu rem impeditam et perditam restituas? A. iii, 5. 13 Quibus re salva, et perdita profueram, et prosum sæpe Eu. ii, 2. 27

Perdoctus, a, um. Illa ne quid titubet. Sy. Perdocta est probe Hea. ii, 3. 120

Perdoleo. Eu noster! laudo tandem perdoluit: vir es Eu. i, 2. 74

Perduco. Forte filium perduxere illuc, secum ut una esset, meum A. i, 1. 54

Perduro. Non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare He. ii, 2. 27

Peregre. Peregre rediens semper cogitet, aut filii peccatum, aut Ph. ii, 1. 13 Ain' tu? ubi peregre, tibi quod lubitum fuit, feceris Ph. v, 7. 77

Peregrinus, a, um. Quicum res tibi est, peregrinus est Eu. iv, 6. 21 Pamphilum pro uxore habere hanc peregrinam A. i, 1. 119 Adeon' est demens? ex peregrina? A. iii, 1. 11

Pereo. Quod si fit, pereo funditus A. i, 5. 9 Omnia experiri certum est, priusquam pereo A. ii, 1. 11 Prudens, sciens, vivens, vidensque pereo Eu. i, 1. 28 Ego quoque una pereo, quod mihi est carius Eu. ii, 1. 5 Quid habuisset, cum perit? Eu. iii, 3. 16 Perimus! actum est! Ad. iii, 2. 26 Si senserit, perii A. i, 3. 8 Dave, perii! interii! A. ii, 2. 9 Perii! A. iii, 5. 1. Eu. ii, 3. 34. iv, 3. 13. Hea. iii, 3. 18. iv, 6. 18. v, 5. 13. Ad. iv, 2. 4. iv, 5. 18. He. iv, 4. 29 Vah! perii! hoc malum integrascit A. iv, 2. 5 Quis me volt? perii! pater est A. v, 3. 1 Perii! metuo, ut substet hospes. Hem, perii! A. v, 4. 11. 26 Perii! nunquamne etiam me illam vidisse? Perii! quid ego egi miser? Eu. ii, 3. 68. 86 Ubi mutem? perii! Eu. iii, 5. 62 Perii! hoc quid sit vereor Perii! obsecro tam infandum facinus, mea tu, ne audivi quidem Eu. iv, 3. 2. 22. Perii! huic ipsi est opus patrono Eu. iv, 6. 32 Perii hercle! obsecro, abeamus intro Eu. v, 2. 66 Numnam ego perii? adibo Eu. v, 5. 5 Perii! lingua hæret metu. Emit! perii hercle! quanti? Eu. v, 6. 7. 14 Perii! defessa jam sum misera te ridendo. Miser, quasi sorex hodie perii Eu. v, 7. 6. 23 Perii! quid hoc autem est mali? Eu. v, 8. 5 Perii! quanto minus spei est, tanto magis amo Eu. v, 9. 23 Perii! is mihi, ubi adbibit plus paullo, sua quæ narrat facinora! Hea. ii, 1. 8 Perii! unde illi sunt ancillæ? Hea. ii, 3. 5 Perii! numnam hæc audivit? Hea. iii, 2. 6 Acta hæc res est: perii! Hea. iii, 3. 3 Perii! quid ego feci? Mirum ni illa salva est, et ego perii Hea. iv, 1. 18. 50 Perii hercle! Bacchis, mane, mane Hea. iv, 4. 14 Perii! occidi! Hea. v, 1. 33 Perii hercle! hac illi spe hoc inceperunt! Ad. ii, 2. 19 Hem! perii! quare? Ad. iii, 2. 29 Equidem

3. 4 Nec pol me multum fallit. Ego, pol, quoque etiam timida sum. Neque pol tu eadem istac ætate He. v, 1. 2. 7. 20 Nec, pol, istæ metuunt Deos. Eo: etsi scio, pol, iis fore meum conspectum invisum He. v, 2. 6. 22 Pol me detinuit morbus Ph. iv, 1. 8 Istoc pol nos te hic invenire miseræ nunquam potuimus Ph. v, 1. 20 Factum volo: at pol minus queo viri culpa. Sic pol commodius esse in omnes arbitror Ph. v, 3. 4. 31 Non pol temere est, quod tu tam times. Pol meritum est tuum. Me ad cœnam voca. Nau. Pol vero voco Ph. v, 8. 9. 62. 65

Pollen. Atque ibi, favillæ plena, fumi, ac pollinis, coquendo sit faxo Ad. v, 3. 60

Polliceor. Nam pollicitus sum suscepturum A. ii, 3. 27 Negabon' velle me, modo qui sum pollicitus, ducere? A. iii, 5. 7 Pollicitus sum: et servare in eo certum est fidem He. iii, 3. 42 Donec tibi id, quod pollicitus sum, effecero Ph. iv, 1. 24 Tum, quod illi argentum es pollicitus, eadem hac inveniam via Hea. ii, 3. 88 Jam argentum ad eam deferes, quod ei (es) pollicitus Hea. iv, 6. 19 Quæso ædepol, mihi quod es pollicita tute, ut serves He. v, 2. 20 Id mihi multo maximum est, quod mihi pollicitus est gnatus. Nam gnatus quod pollicitus est, haud dubium est mihi, si nolit, quin A. iii, 2. 47. 50 Decem minas, quas mihi dare pollicitus est Hea. iv, 4. 2 Pollicita est ea, se concessuram ex ædibus He. iv, 4. 57 Interea amici, quod polliciti sunt, dabunt Ph. iv, 4. 23 Atque istuc jusjurandum idem polliceare illis He. v, 1. 28 Aliud si scirem, sanctius quam jusjurandum, id pollicerer tibi He. v, 1. 24 Scis te mihi sæpe pollicitum esse Eu. ii, 3. 16 Sed postquam amans accessit, pretium pollicens A. i, 1. 49 Is senem per epistolas pellexit, modo non montes auri pollicens Ph. i, 2. 18

Pollicitatio. Quin tu hinc pollicitationes aufer: et quod fers, cedo Ph. v, 6. 17

Pollicitor. Solicitando et pollicitando eorum animos lactas? A. v, 4. 9 Ego te complures advorsum ingenium meum menses tuli, pollicitantem, nihil ferentem, flentem Ph. iii, 2. 36

Pompa. Transeundum nunc tibi ad Menedemum est, et tua pompa eo traducenda est Hea. iv, 4. 17

Pone. (Adverb.) Puer ad me accurrit Mida: pone apprehendit pallio: resupinat: respicio Ph. v, 6. 23

Pono. Verum, pone esse eum victum. His rebus sane pone, inquit, decem minas Ph. iv, 3. 25. 62 Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat patris Ad. iii, 2. 35 Si positum puerum ante ædes viderit A. iv, 4. 34 In medio omnibus palmam esse positam, qui artem tractant Musicam Ph. Prol. 18 Ut apud me præmium esse positum pietati scias He. iv, 2. 8

Popularis. Amicus summus meus, et popularis Geta, heri ad me venit Ph. i, 1. 1 O populares! ecquis me vivit hodie fortunatior? Eu. v, 9. 1 Obsecro! populares, ferte misero, atque innocenti auxilium! Ad. ii, 1. 1

Populus. Id populus curat, scilicet! A. i, 2. 14 Ita populus studio stupidus in funambulo animum occuparat He. Prol. 4 Populus convolat He. Alt. Prol. 32 Qui erit rumor populi, inquit, si id feceris? Ph. v, 7. 18 Populo ut placerent, quas fecisset Fabulas A. Prol. 3 Qui vobis universis et populo placent Ad. Prol. 19 In ore est omni populo Ad. i, 2. 13 Qui nuper fecit servo currenti in via decesse populum Hea. Prol. 32

Porro. Dehinc ut quiescant, porro moneo A. Prol. 22 Adeon' me ignavum putas? adeon' porro ingratum, ut? A. i, 5. 43 Corrigere mihi gnatum porro enitere A. iii, 4. 17 Move ocyus te, ut quid agam, porro intelligas A. iv, 3. 16 Porro Eunuchum dixti velle te Eu. i, 2. 87 Misit porro orare, ut venirem, serio Eu. iii, 3. 22 Porro autem, pater ne rure redierit jam. Quo pacto porro possim potiri Eu. iii, 5. 63. 65 Thais porro instare, ut hominem invitet Eu. iv, 1. 5 Nunc minatur porro, sese id, quod mœchis solet Eu. v, 5. 15 At porro recte spero Hea. i, 1. 107 Perge porro, tamen istuc ago Hea. ii, 3. 106 Tibi autem porro ut non sit suave vivere. Porro te idem oro ut facias, Chreme Hea. iii, 1. 73. 84 Quid illum porro credis facturum, Chreme? Hea. iii, 3. 30 Sed porro ausculta, quod superest fallaciæ Hea. iv, 5. 23 Porro hæc talenta dotis apposcunt duo Hea. iv, 7. 10 Porro autem. Sy. Non hercle otium est nunc mihi Ad. iii, 3. 65 Primus porro obnuntio Ad. iv, 2. 8 Cessatum usque adhuc est: nunc porro, Æschine, expergiscere! Ad. iv, 4. 21 Porro autem, illis dum studeo ut Ad. v, 4. 14 Res apparet: et quidem hæc porro. Siquidem porro, Micio, tu tuum officium

potes. Vide, si quid opis potes afferre huic Ph. iii, 3. 6. 20 Quantum potes, me certiorem, inquit, face Ph. iv, 3. 69 Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me A. i, 5. 15 Quoniam non potest id fieri, quod vis, id velis, quod possit A. ii, 1. 5 Non potest. Pa. Qui non potest? A. v, 4. 50. 51 Potest taceri hoc Eu. i, 2. 28 Ubi ubi est, diu celari non potest Eu. ii, 3. 4 Non potest sine malo fateri Eu. iv, 4. 46 Comprehendi jube, quantum potest Eu. v, 1. 20 Siquidem id sapere est, velle te id, quod non potest contingere Hea. ii, 3. 83 Nunc cum sine magno intertrimento non potest haberi Hea. iii, 1. 39 At sic opinor: non potest: immo optume Hea. iv, 2. 10 Nulla mihi res posthac potest jam intervenire tanta Hea. iv, 3. 1 In illum nihil potest Hea. v, 1. 5 Tot res repente circumvallant, unde emergi non potest. Pejore res loco non potest esse, quam. Pro virgine dari nuptum non potest Ad. iii, 2. 4. 46. 48 Si illum potest, qui alicui rei est, ad nequitiam abducere Ad. iii, 3. 3 Non potest fieri. Sy. Potest Ad. iv, 1. 14 Non, hercle, hic quidem durare quisquam, si sic fit, potest Ad. iv, 2. 15 Quæ, quantum potest, aliquo abjicienda est. Ipsa si cupiat, Salus, servare prorsus non potest hanc familiam Ad. iv, 7. 25. 44 Hanc in horto maceriam jube dirui, quantum potest Ad. v, 7. 11 Parere jam diu hæc per annos non potest Ad. v, 8. 8 Non dici potest, quam cupida eram huc redeundi He. i, 2. 15 An quicquam pro istis factis dignum te dici potest? De te quidem, satis scio, peccando detrimenti nihil fieri potest He. ii, 1. 12. 37 Sed si fieri id non potest, quin sentiant, dicam abortum esse He. iii, 3. 37 Non hercle verbis, Parmeno, dici potest tantum, quam He. iii, 4. 2 Neque alio pacto componi potest inter eas gratia He. iii, 5. 29 Esse inter nos, si fieri potest, affinitatem perpetuam volo He. iv, 4. 13 Postquam Poëta vetus Poëtam non potest retrahere ab studio Ph. Prol. 1 Nam non potest celari nostra diutius jam audacia. Nunc ipsa est opus ea: aut, si quid potest, meliore, et callidiore Ph. i, 4. 4. 50 Non, non sic futurum est: non potest Ph. ii, 1. 73 Unde aliquid abradi potest. Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia Ph. ii, 2. 19. 23 Cujus de stultitia dici, ut dignum est, non potest Ph. ii, 3. 55 Abduci non potest. De. Qui, non potest? Ph. v, 3. 16 Quantum potest, nunc conveniundus Phormio est Ph. v, 7. 3 Quando jam accusando fieri infectum non potest, ignosce Ph. v, 8. 45 Cur mihi id non dixti? Par. Quia non poteram una omnia He. iii, 1. 42 Alio pacto haud poterat fieri A. iv, 4. 53 Scite poterat fieri Hea. iv, 5. 37 Neque voce alia, ac res monebat, ipsa poterat conqueri He. iii, 3. 15 Qui potui melius, qui hodie usque os præbui? Ad. ii, 2. 7 Docui, monui, bene præcepi semper, quæ potui, omnia Ad. v, 9. 6 Interea meum non potui tutari locum He. Alt. Prol. 34 Ego quod potui, porro Ph. iii, 1. 14 Ut potui, nuptum virginem locavi huic adolescenti Ph. v, 1. 25 Insanis: qui istuc facere Eunuchus potuit? Eu. iv, 3. 15 Quantum ille potuit cogitare commode Hea. Prol. 14 Tum, cum gratum mihi esse potuit, nolui. Hinc sciri potuit, aut nusquam alibi Hea. ii, 3. 21. 38 Num illa oppignerare filiam meam, me invito, potuit? Hea. iv, 5. 47 E re nata melius fieri haud potuit, quam factum est, hera Ad. iii, 1. 8 Non potuit melius Ad. iv, 2. 29 Non potuit cogitata proloqui Ph. ii, 1. 53 Immo non potuit melius pervenirier eo, quo nos volumus Ph. iv, 3. 35 Quo pacto id potuit? Ph. v, 3. 35 Olim cum honeste potuit, tum non est data Ph. v, 7. 19 Istoc pol nos te hic invenire miseræ nunquam potuimus Ph. v, 1. 20 Quibus quidem quam facile potuerat quiesci A. iv, 2. 8 Neque per ætatem etiam potuerat Eu. i, 2. 33 Nullon' ego Chremetis pacto affinitatem effugere potero? A. i, 5. 12 Hanc vis amittere? ut potero, feram A. v, 3. 27 Nam quod potero, adjutabo senem Hea. iii, 1. 7 Ego quod potero, enitar sedulo Hea. v, 4. 15 In quod me conjeci malum? non potero hoc ferre He. i, 2. 58 Quod potero, faciam He. iii, 4. 33 Ecastor posthac tibi, quod potero, et quæ voles, faciamque et dicam Ph. v, 8. 61 Huc face ad me ut venias, si quid poteris A. iv, 2. 29 Atque ubi pati non poteris, cum nemo expetet Eu. i, 1. 7 Munus nostrum ornato verbis, quod poteris: et istum æmulum, quod poteris, ab ea pellito Eu. ii, 1. 8. 9 Tu rem perire, et ipsum, non poteris pati Hea. iii, 1. 77 Horunc' amorem distrahi poterin' pati? Ph. iii, 2. 33 Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat: sed si id non poterit, id faciam, in proclivi quod est A. iv, 2. 16. 17 Si id non poterit, ad me adducito Eu. iii, 2. 50 Ubi primum poterit, se illinc subducet,

3. 14 Postremo, si nullo alio pacto, fœnore Ph. ii, 1. 71 Postremo tecum nihil rei nobis, Demipho, est Ph. ii, 3. 74

Postremum. Pamphile, si id facis, hodie postremum me vides A. ii, 1. 22

Postremus, a, um. Hæc denique ejus fuit postrema oratio Ph. iv, 3. 44

Postridie. Venit Chremes postridie ad me A. i, 1. 117 Postridie ad anum recta pergit Ph. i, 2. 62

Postulatio. Neque lites ullæ inter eas, postulatio nunquam He. i, 2. 105

Postulo. Dehinc postulo, sive æquum est, te oro, ut redeat jam in viam A. i, 2. 19 Facis ut te decet, cum istuc, quod postulo, impetro cum gratia A. ii, 5. 11 Immo ita volo, itaque postulo, ut fiat, Chreme A. iii, 3. 18 Immo enim nunc quam maxime abs te postulo, atque oro, ut A. v, 1. 4 Si efficio hoc, postulo, ut mihi tua domus pateat Eu. v, 9. 28 Ego quoque a meis me amari, et magni pendi postulo Ad. v, 4. 25 Quid est? num iniquum postulo? anne hoc quidem adipiscar ego, quod? Ph. ii, 3. 64 Etiam nunc me ducere istis dictis postulas? A. iv, 1. 20 Nunc hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat A. i, 2. 18 Æquum postulat: da veniam A. v, 3. 30 Hæc qui misit, non sibi soli postulat te vivere Eu. iii, 2. 27 Ob malefacta hæc tantidem emtam postulat sibi tradier. Suum jus postulat Ad. ii, 1. 45. 47 Cedo, quid postulat? dic. Ge. Si quis daret talentum magnum Ph. iv, 3. 37 Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare A. iv, 1. 33 Neque postulem abs te, nisi ipsa res moneat A. iii, 3. 19 Nam quod de argento sperem, aut posse postulem me fallere, nihil est Hea. iv, 2. 4 Ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulem He. iv, 1. 49 Incerta hæc si tu postules ratione certa facere, nihilo plus agas, quam si Eu. i, 1. 16 Oh! iniquus es: qui me tacere de re tanta postules Hea. v, 3. 9 Abi intro; vide, quid postulet Hea. iv, 8. 31 Per oppressionem ut hanc mihi eripere postulet? Ad. ii, 2. 30 Cum is nihil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi A. ii, 1. 31

Potens. Quis is est tam potens cum tanto munere hoc? Eu. ii, 3. 61 Peregrinus est; minus potens quam tu; minus notus Eu. iv, 6. 22 Quam estis maxime potentes, dites, fortunati, nobiles Ad. iii, 4. 57 Mea est potens, procax, magnifica, sumtuosa, nobilis Hea. ii, 1. 15

Potestas. Liberius vivendi fuit potestas A. i, 1. 25 Cujus tibi potestas summa servandi datur A. iii, 3. 9 Datur: fruare dum licet, nam nescias, ejus sit potestas, posthac, an nunquam tibi Hea. ii, 3. 105 Metuis? quasi non ea potestas sit tua, ut te exsolvas Hea. iv, 3. 42 Vobis datur potestas condecorandi ludos scenicos He. Alt. Prol. 37 Hodie mihi potestas haud data est He. v, 3. 16 Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis Ph. i, 3. 22 In me plane Di potestatem suam omnem ostendere Eu. v, 9. 2 Date potestatem, mihi statariam agere ut liceat per silentium Hea. Prol. 35 Qui vim tantam in me, et potestatem habeam tantæ astutiæ Hea. iv, 3. 32 Ait uterque tibi potestatem ejus habendæ se dare Ph. v, 6. 40 Nunc video in illarum potestate esse te He. ii, 2. 8

Potior. (Adject.) Mea lege utar; ut potior sit, qui prior ad dandum est Ph. iii, 2. 48

Potior. (Verb.) Ille alter sine labore patria potitur commoda. Miseriam omnem ego capio: hic potitur gaudia Ad. v, 4. 17. 22 Mea nihil refert, dum potiar modo. Obsecro hercle, Parmeno, fac ut potiar Eu. ii, 3. 28. 70 Abduxi mulierem: curavi, propria ea Phædria ut potiretur Ph. v, 5. 2 Non potitus essem Ph. i, 3. 7 Quo pacto porro possim potiri Eu. iii, 5. 66 Vis amare: vis potiri: vis, quod des illi, effici: tuum esse in potiundo periclum non vis Hea. ii, 3. 81. 82

Potis, Pote. Potin' es mihi verum dicere? A. ii, 6. 6 Dic mihi hoc primum, potin' est hic tacere? Eu. i, 2. 21 Sectari jussi, si potis est Eu. ii, 2. 32 Multimodis injurius, Clitipho, es; neque ferri potis es Hea. ii, 3. 80 Si potis est reperiri Hea. iv, 1. 46 Ita fiat! et istoc, si quid potis est, rectius. Si quid rogabit, nusquam tu me: audistin'? Sy. Potin' ut desinas? Ad. iv, 1. 5. 23 Age, mitto: si fieri potis est, ut ne qua exeat Ad. iv, 4. 16 Nunc si potis est, Pamphile, maxime volo He. iii, 3. 35 Si tibi placere potis est, mihi ut respondeas Ph. ii, 3. 32 Nihil pote supra Ad. ii, 3. 11

Potissimum. Quem, inquit, ad cœnam vocabo meorum æqualium potissimum nunc? A. ii, 6. 23 Sed quem ego mihi potissimum optem nunc, cui hæc narrem, dari? A. v, 5. 6 Quod ad illum attinet potissimum Ad. iii, 1. 9 Cœna dubia apponitur: ubi tu dubites, quid

Amici omnes modo uno ore auctores fuere, ut præcipitem hanc daret Ph. iv, 3. 20

Præceptum. Syre, præceptorum plenus istorum ille Ad. iii, 3. 58

Præcido. Sic optime, ut ego opinor, omnes causas præcidam omnibus He. iv, 2. 22

Præcipio. Clitipho, hæc ego præcipio tibi Hea. iii, 3. 18 Conservis ad eundem istunc præcipio modum Ad. iii, 3. 70 Docui, monui, bene præcepi semper, quæ potui, omnia Ad. v, 9. 6 Ubi, si quid bene præcipias, nemo obtemperet? Ad. iii, 3. 80

Præcipito. Ubi eo veneris, clivos deorsum vorsus est: hac te præcipitato Ad. iv, 2. 36

Præcipuus, a, um. Unam hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror Ad. ii, 3. 5

Præcurro. Una illarum interea propere præcucurrit He. iii, 3. 11

Prædico, are. Duras fratris partes prædicas Eu. ii, 3. 62 Infelix! siquidem tu istæc vera prædicas Eu. v, 1. 12 Quid ego audio? actum est, siquidem hæc vera prædicat A. iii, 1. 7 Vera hæc prædicat He. i, 2. 36 Ita prædicant. Si. Ita prædicant? o ingentem confidentiam! A. v, 3. 4. 5 Quid ego ejus tibi nunc faciem prædicem, aut laudem? Eu. iii, 5. 17 Utrum taceamne, an prædicem? Eu. iv, 4. 54 Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri, ne se ejectam prædicet Ph. iv, 5. 13

Prædico, ere. Hoc primum in hac re prædico tibi A. i, 1. 19 Credo: et id facturas, Davos dudum prædixit mihi A. v, 1. 21 Hem, prædiceres A. iv, 4. 54 Neque tu hoc dicas, tibi non prædictum A. i, 2. 34

Præditus. Qui gnatum haberem tali ingenio præditum A. i, 1. 71

Prædium. Fructum, quem Lemni uxoris reddunt prædia Ph. iv, 3. 75 Ex his prædiis talenta argenti bina statim capiebat Ph. v, 3. 6

Prædo. Mercator hoc addebat, e prædonibus, unde emerat, se audisse, abreptam e Sunio Eu. i, 2. 34

Præficio. Chæream ei rei præfecimus Eu. ii, 4. 3 Unus tamen impense, elephantis quem Indicis præfecerat Eu. iii, 1. 23

Præfinitus, a, um. Nam illic haud licebat, nisi præfinito (sermone) loqui, quæ illi placerent He. i, 2. 19

Prægnans. Abducta a vobis prægnans fuerat filia, neque fuisse prægnantem unquam ante hunc scivi diem He. iv, 4. 18. 19

Præmium. His nunc præmium est, qui recta prava faciunt Ph. v, 2. 6 Hoc si effeceris, quodvis donum et præmium a me optato, id optatum feres Eu. v, 9. 27 Ut apud me præmium esse positum pietati scias He. iv, 2. 8

Præmonstrator. Sed hic adjutor meus, et monitor, et præmonstrator Chremes, hoc mihi præstat Hea. v, 1. 2

Prænarro. Recte sane interrogasti: oportuit rem prænarrasse me Eu. v, 6. 12

Præopto. Adeon' pervicaci esse animo, ut puerum præoptares perire? He. iv, 1. 17

Præpedio. Quia in re nostra, aut gaudio sumus præpediti nimio, aut ægritudine Hea. iii, 1. 100

Præpono. Nunquam præponens se illis A. i, 1. 38 Ait, si fidem habeat, se iri præpositum tibi apud me, ac non id metuat ne sese relinquam Eu. i, 2. 59 Mihi intus tuus pater narravit modo, quo pacto me habueris præpositam amori tuo He. iv, 2. 7

Præripio. Istam nunc times, quæ advecta est, ne illum talem præripiat tibi Eu. i, 2. 81

Præsagio. Sed nescio quid profecto mihi animus præsagit mali Hea. ii, 2. 7

Præscio. Nonne oportuit præscisse me ante? A. i, 5. 4

Præscribo. Tute ipse his rebus finem præscripsti, pater A. i, 1. 124

Præsens. Egone quid velim? cum milite isto præsens, absens ut sies Eu. i, 2. 112 Præsens, absensque idem erit Ad. i, 1. 48 Non, quia ades præsens, dico hoc Ad. iii, 3. 39 Cum hanc sibi videbit præsens præsenti eripi Ad. iv, 5. 34 Abibo hinc, præsens quando promoveo parum He. iv, 4. 81 Ea qui præbet, non tu hunc habeas plane præsentem Deum? Ph. ii, 2. 31 Fac animo hæc præsenti dicas Eu. iv, 6. 31 Postulo, ut mihi tua domus, te præsente, absente, pateat Eu. v, 9. 29 Nam cogis ea, quæ nolo, ut præsente hoc loquar. Id ego hoc præsente tibi nolebam dicere He. iv, 4. 52. 90 Animo virili præsentique ut sis, para Ph. v, 7. 64 Pudet dicere, hac præsente, verbum turpe Hea. v, 4. 19 Præsens quod fuerat malum, in diem abiit Ph. v, 2. 16

Præsentia. Multa fert libido: ea prohibet facere tua præsentia Hea. iii, 3. 12 Ne mea præsentia obstet He. iv, 2.

mio parasitus Ph. Prol. 28 Præterea hoc etiam, quod ego vel primum puto Eu. v, 9. 51 In tempore ad eam veni, quod rerum omnium est primum Hea. ii, 3. 124 Nunc hoc primum est: ad illas ibo, ut purgem me Ad. iv, 4. 22 Petam hinc, unde a primo institui Ph. iv, 2. 14 A primo homo insanibat Ph. iv, 3. 37 Ubi te vidi animo esse omisso, et, suavia in præsentia quæ essent, prima habere Hea. v, 2. 10 Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies Ad. v, 4. 4 Audieras? Gn. Sæpe; et fertur in primis Eu. iii, 1. 39

Princeps. Arbitror, fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem Ad. ii, 3. 6

Principia. Tu hosce instrue: hic ego ero post principia Eu. iv, 7. 11

Principio. (Adverb.) Nunc te per amicitiam, et per amorem obsecro, principio, ut ne ducas A. ii, 1. 27 Quot commoditates, vide: principio, amico filium restitueris A. iii, 3. 38 Principio eam esse dico liberam Eu. iv, 7. 35 Principio ego vos credere ambos hoc mihi vehementer velim. Principio et habet quod det, et dat nemo largius Eu. v, 9. 39. 48 Principio si id te mordet Ad. v, 3. 21

Principium. Neu me cupidum eo impulisset, quod mihi principium est mali Ph. i, 3. 6 Quod dedit principium adveniens! Eu. iii, 2. 5 Neque quod principium inveniam ad placandum, scio Hea. v, 4. 21 Rem omnem a principio audies A. i, 1. 21 Anne tu omnia? Ch. Audivi, inquam, a principio A. iv, 4. 46 Sæpe ex malo principio, magna familiaritas conflata est Eu. v, 2. 35 Hanc habere orationem mecum a principio instituit. Nam olim soli credidi, ea me abstinuisse in principio, cum data est He. iii, 3. 21. 51 Sed quid cessas hominem adire, et blande in principio alloqui? Ph. ii, 1. 22 Ego, inquit, jam a principio amici filiam, volui uxorem ducere Ph. iv, 3. 45 Bene habent tibi principia Ph. ii, 3. 82 Sic habent principia sese, ut dico Ph. iii, 1. 15

Prior, us. Responsum non dictum esse, quia læsit prior Eu. Prol. 6 Jam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit He. iii, 3. 47 Vetus si Poëta non lacessisset prior Ph. Prol. 14 Nunc prior adito tu; ego in subsidiis hic ero succenturiatus Ph. i, 4. 52 Prior bibas, prior decumbas Ph. ii, 2. 28 Si mihi prior tu attuleris (argentum) Phædria, mea lege utar; ut potior sit, qui prior ad dandum est Ph. iii, 2. 47. 48 Priorem esse illum; non oportere huic dari Ad. iv, 5. 25 Sine illum priores partes hosce aliquot dies apud me habere Eu. i, 2. 71 Si quidem hercle possis, nihil prius, neque fortius Eu. i, 1. 5 Olim isti fuit generi quondam quæstus apud seclum prius Eu. ii, 2. 15

Privo. Pamphilamne hac urbe privari sines? Ph. iii, 2. 32

Prius. Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius A. Prol. 27 Nonne prius communicatum oportuit? Quod si ego rescissem id prius A. i, 5. 4. 23 More hominum evenit, ut quod sim nactus mali, prius rescisceres tu, quam A. v, 6. 4 Causam dicere prius, unde petitur. Sed eas Fabulas factas prius Latinas, scisse se. Nullum est jam dictum, quod non dictum sit prius Eu. Prol. 11. 33. 41 Hos prius introducam, et quæ volo, simul imperabo: post continuo exeo Eu. iii, 2. 39 Procul hinc lubet prius, quid sit, sciscitari Eu. iii, 4. 10 Norasne eum prius? Eu. iv, 4. 31 Omnia prius experiri, quam armis, sapientem decet Eu. iv, 7. 19 Prius audite paucis Eu. v, 9. 37 Pergin' istuc prius dijudicare, quam scis, quid veri siet? Hea. ii, 2. 8 Prius proditurum te tuam vitam, et prius pecuniam omnem, quam abs te amittas filium Hea. iii, 1. 70 Hic prius se indicarit, quam ego argentum effecero Hea. iii, 3. 23 Næ me istuc ex te prius audivisse gaudeo, quam argentum haberes Hea. iv, 6. 12 Mane: hoc prius scire expeto, quid perdideris Hea. v, 1. 17 Prius, quæso, disce, quid sit vivere Hea. v, 2. 18 Ubi ego venero, exossabitur: prius nolo. An non sex totis mensibus prius olfecissem, quam ille quicquam cœperit? Ad. iii, 3. 25. 43 Prius nox oppressisset illic, quam huc revorti posset iterum Ad. iv, 1. 9 Qui cum illa consuevit prius Ad. iv, 5. 32 Multo prius scivi, quam tu, illum amicam habere He. iv, 1. 26

Prius, quam. Priusquam. Omnia experiri certum est prius, quam pereo A. ii, 1. 11 Priusquam tuum, ut sese habeat, animum ad nuptias perspexerit A. ii, 3. 4 Oro ut ante eamus, dum tempus datur: priusquam harum scelera reducant animum A. iii, 3. 26 Cave, ne prius, quam hanc a me accipias, amittas Eu. iv, 6. 13 Priusquam ad portam venias, apud ipsum lacum est pistrilla Ad. iv, 2. 44 Eo domum, studeo hæc, prius

Probe. Ehem, pater. Da. Probe A. ii, 5. 7 Curasti probe A. v, 2. 6 Ni metuam patrem, habeo pro illa re illum quod moneam probe A. v, 4. 15 Narras probe A. v, 6. 6 Intellextin'? Ch. Probe Eu. iv, 6. 30 Primum ædes expugnabo. Gn. Recte. Thr. Virginem eripiam. Gn. Probe. Thr. Male mulcabo ipsam. Gn. Pulchre Eu. iv, 7. 3 Hunc Menedemum nostin', nostrum vicinum? Ch. Probe Hea. i, 2. 6 Verum illa ne quid titubet. Sy. Perdocta est probe Hea. ii, 3. 120 Et ea gratia secum adduxisse, ne tu id persentisceres. Ch. Probe Hea. iv, 5. 22 Convincas facile ex te natum: nam tui similis est probe Hea. v, 3. 18 Tu inter eas restim ductans saltabis. Mi. Probe. De. Probe? Ad. iv, 7. 34. 35 Probe horum facta imprudens depinxit senex Ph. ii, 1. 38 Fecistis probe: incertior sum multo, quam dudum Ph. ii, 4. 18 Est, ubi vos ulciscar probe Ph. v, 7. 96 Pulchre discedo, et probe, et præter spem Ph. v, 8. 58 Hoc facito. Sy. Recte sane. De. Hoc fugito. Sy. Callide. De. Hoc laudi est. Sy. Istæc res est. De. Hoc vitio datur. Sy. Probissime Ad. iii, 3. 65

Probo. Præterea forma, et ætas ipsa est, facile ut pro Eunucho probes Eu. ii, 3. 83

Probrum. Tamen hanc habere studeat cum summo probro A. v, 3. 10 Quin, si hoc celetur in metu: sin patefit, in probro siem Ph. v, 4. 6

Probus, a, um. O artificem probum! Ph. ii, 1. 29 Vos æquo animo æqua noscere oportet, si vos voltis perhiberi probos Ad. iii, 4. 59 Hujus uxoris est mater. Mi. Quid postea? De. Proba et modesta Ad. v, 8. 7

Procax. Mea est potens, procax, magnifica, sumtuosa, nobilis Hea. ii, 1. 15 Maligna multo, et magis procax facta illico est He. i, 2. 84

Procedo. Funus interim procedit: sequimur A. i, 1. 101 Meditor esse affabilis; et bene procedit Ad. v, 6. 9 Syre, processisti hodie pulchre Ad. v, 9. 22 Nisi id putas, quia primo processit parum A. iv, 1. 48 Heus! jubete istos foras exire, quos jussi, ocyus: procede tu huc Eu. iii, 2. 17

Proclivis, ve. Ita ut ingenium est omnium hominum ab labore proclive ad lubidinem A. i, 1. 51 Sed si id non poterit (fieri), id faciam, in proclivi quod est A. iv, 2. 18

Procul. Nisi quicquid est, procul hinc lubet prius, quid sit, sciscitari Eu. iii, 4. 10 Ut tu illos procul hinc ex occulto cæderes Eu. iv, 7. 17 Quando ego conscia mihi sum, a me culpam esse hanc procul Ad. iii, 2. 50 Sed quis illic est, procul quem video? Ad. iii, 3. 84 Quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, uxor He. iv, 3. 1

Prodeambulo. Postquam intus sum omnium rerum satur, prodeambulare huc libitum est Ad. v, 1. 4

Prodeo. Egomet quoque ejus causa in funus prodeo A. i, 1. 88 Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem Eu. v, 7. 4 Dromo pultat fores: anus quædam prodit Hea. ii, 3. 35 Prodit nescio quis: concedam huc Ad. iv, 4. 25 Puer, heus! nemon' huc prodit? Ph. i, 2. 102 Neque mihi in conspectum prodit Ph. ii, 4. 3 Exi foras, sceleste! at etiam restitas, fugitive? prodi, male conciliate Eu. iv, 4. 2

Prodo. Satin' sanus es, aut sobrius? tu quidem illum plane prodis Hea. iv, 3. 29 Prodidisti et te, et illam miseram, et gnatum, quod quidem in te fuit Ad. iv, 5. 58 Eho! an non alemus? prodemus, quæso, potius? He. iv, 4. 50 Credo, impetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodat dies A. ii, 1. 13 Anui illi prodita abs te filia est planissume Hea. iv, 1. 26 Si semel ille intellexerit, prius proditurum te tuam vitam, et prius pecuniam omnem, quam Hea. iii, 1. 70

Produco. Pretium sperans, illico producit, vendit Eu. i, 2. 54 Ancillas, servos, omnes produxi, ac vendidi Hea. i, 1. 92 Satin' scis ibi esse? Sy. Oh! qui egomet produxi Ad. iii, 3. 48 Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus Ad. iii, 2. 16 Cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem Ad. iv, 2. 52 Dicam, aliquid jam inventurum, ut huic malo aliquam producam moram A. iii, 5. 9 Nisi me lactasses amantem, et falsa spe produceres? A. iv, 1. 24 Non tu eum rus hinc modo produxe aiebas? Ad. iv, 2. 22

Profecto. Fabulæ! Si. Profecto sic est A. iii, 3. 22 Hoc ego tibi profecto effectum reddam A. iv, 2. 20 Profecto non plus biduum, aut Eu. i, 2. 104 Non est profecto: sine Eu. ii, 3. 89 Est istuc datum profecto, ut grata mihi sint, quæ facio, omnia Eu. iii, 1. 6 Profecto quanto magis magisque cogito Eu. iii, 3. 1 Nunc est profecto, interfici cum perpeti me possum Eu. iii, 5. 3 Nescio, quid

dis operam abutitur A. Prol. 5

Proloquor. Censen' ullum me verbum potuisse proloqui? A. i, 5. 21 Nequeo satis, quam hoc mihi videtur factum prave, proloqui He. iv, 4. 24 Non potuit cogitata proloqui Ph. ii, 1. 53 Omitto proloqui Ph. v, 6. 21

Prolubium. Quid istuc? quæ res tam repente mores mutavit tuos? quod prolubium? Ad. v, 9. 28

Promereo, reor. Verum enim quando bene promeruit, fiat Ad. ii, 1. 47 Cum is nihil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi A. ii, 1. 31 Ita velim me promerentem ames, dum vivas, mi pater Ad. iv, 5. 47 Idem hoc tibi quod bene promeritus fueris, conduplicaverit Ph. iii, 2. 31

Promissum. Fac sis nunc promissa appareant Eu. ii, 3. 19 Satis pol proterve me Syri promissa huc induxerunt Hea. iv, 4. 1 Post ubi tempus promissa est jam perfici A. iv, 1. 7

Promitto. Neque ego ignosco: neque promitto quicquam Ph. v, 8. 55 Satis scite promittit tibi Hea. iv, 4. 7 Fac: promisi ego illis. Mi. Promisti autem? de te largitor, puer Ad. v, 8. 17 Fac, promitte Ad. v, 8. 19 Id, quod est promissum ab amicis argentum aufero Ph. iii, 2. 28 Promissum fuerat Ph. iii, 3. 3

Promoveo. Quantum huic promoveo nuptias? A. iv, 2. 28 Abibo hinc, præsens quando promoveo parum He. iv, 4. 81 Moveo. Ch. Video, sed nihil promoves Eu. v, 3. 4 Aliquis dicat, nihil promoveris A. iv, 1. 16

Prope. Propius. Prope adest, cum alieno more vivendum est mihi A. i, 1. 125 Ejus filiam ille amare cœpit perdite, prope jam ut pro uxore haberet Hea. i, 1. 46 Neque quod partus instabat prope Ad. iii, 2. 9 Et illud rus, nulla alia causa tam male odi, nisi quia prope est Ad. iv, 1. 7 Prope jam excurso spatio, mitto Ad. v, 4. 6 Prope jam remotum injuria adversarium Hec. Alt. Prol. 14 Propius, obsecro, accedamus, Sostrata Ad. iii, 2. 11 Sane hac multo propius ibis Ad. iv, 2. 41 Accede propius He. iii, 1. 36

Propediem. Illum tibi salvom affuturum esse hic, confido, propediem Hea. i, 1. 108 Næ tu propediem, ut istam rem video, istius obsaturabere Hea. iv, 8. 29 Hoc verum est, et ipsa re experiere propediem Ad. v, 5. 7

Propemodum. Propemodum habeo tibi jam fidem A. iii, 4. 7 Me ejus spero fratrem propemodum jam reperisse Eu. i, 2. 125 Quandoquidem ducenda est, egomet habeo propemodum, quam volo Hea. v, 5. 20 Ambos curare, propemodum reposcere illum est, quem dedisti Ad. i, 2. 51 Satin' sic est? Ge. Propemodum Ph. i, 4. 34

Propere. Propere arcesse, hinc qui auferant eam A. v, 6. 15 Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad vos propere Hea. iv, 4. 22 Cesso heram hoc malo impertiri propere? Ad. iii, 2. 22 Una illarum interea propere præcucurrit He. iii, 3. 10 Propere curre ad Pamphilum He. v, 3. 10

Propero. Propero ad filiam A. v, 4. 48 Hominem propero invenire, ut hæc, quæ contigerint, sciat? Ph. v, 6. 5 Nisi tu properas mulierem abducere Ph. ii, 3. 89 Hic properat in Cyprum Ad. ii, 4. 14 Obstetricem arcesso. Pa. Propera A. i, 5. 64 Propera adeo puerum tollere hinc ab janua A. iv, 4. 20 Abi dum tu, Dromo, illis obviam, propera: quid stas? Hoc, quod cœpi, primum enarrem, Clitipho: post istuc veniam. Clin. Propera Hea. ii, 3. 9. 33 Propera tu, mea Canthara, curre Ad. iii, 2. 56 Sed tanto ocyus properemus Eu. iii, 5. 61 Adhortor, properent Eu. iii, 5. 35 Continuo ad te properans percurro ad forum A. ii, 2. 18 Non temere est; et properans venit Eu. ii, 2. 60 Quidnam properans hinc prosilit? Eu. v, 8. 6 Quidnam est, quod sic video timidum, et properantem Getam? Ad. iii, 2. 7

Propino. Hunc comedendum et deridendum vobis propino Eu. v, 9. 57

Propinquus, a, um. Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto Hea. i, 1. 5 Ex meo propinquo rure hoc capio commodi Eu. v, 6. 1

Propior. Dum nulla alia delectatio, quæ propior esset, te indulgebant Hea. v, 2. 35 Propior illi, quam ego sum, ac tu, nemo est Ph. v, 3. 25

Propitius. Evenire ea satius est, quæ in te uxor dicit, et quæ in animo cogitat irata, quam illa, quæ parentes propitii Ad. i, 1. 6 Satin' illi Di sunt propitii? Ph. iv, 3. 31

Proprius, a, um. Curavi, propria ea Phædria ut potiretur Ph. v, 5. 2 Ego Deorum vitam propterea sempiternam esse arbitror, quod voluptates eorum propriæ sunt A. v, 5. 4 Nihilne esse proprium cuiquam! A. iv, 3. 1

Propter. (Præpos.) Si propter amorem uxorem nolit ducere A. i, 1. 128

Q.

quæris, scies A. iii, 3. 4 Men' quæris? Heus Chreme: quod quæris, Pasibula est A. v, 4. 5. 42 Lepus tute es, et pulpamentum quæris? Eu. iii, 1. 36 Quem quæris, Pythias? Eu. iii, 4. 8 Quid quæris? Hea. i, 1. 10 Quæris id, quod habes, parentes: quod abest, non quæris, patri quomodo obsequare Hea. v, 4. 16 Quid sibi hic vestitus quærit? Eu. iii, 5. 10 Men' quærit hæc? Eu. v, 7. 5 Men' quærit? Ad. ii, 4. 1. iv, 2. 4 Item alio die quærebam A. i, 1. 63 O! te ipsum quærebam A. iii, 3. 1 Quod dicas mihi, alium quærebam Eu. v, 9. 35 Te ipsum quærebam Hea. iv, 8. 3. Ph. iii, 1. 8 Te quærebam ipsum Ad. iii, 4. 15 Jam diu aliquam causam quærebat senex Eu. v, 6. 30 Quærebat senem Ph. iv, 2. 5 Etiamne amplius? Th. Nihil: nam quæsivi. Nonne ancillulam, relictis rebus omnibus, quæsivi? Eu. i, 2. 64. 87 Miseram me! hoccine quæsisti, obsecro? Hea. v, 4. 6 Sed ubi quæram? aut quo nunc primum intendam? A. ii, 2. 6 Ubi quæram? ubi investigem? quem perconter? quam insistam viam? Eu. ii, 3. 3 Ubi ego illum scelerosum, misera, atque impium inveniam? aut ubi quæram? Eu. iv, 3. 1 Ubi ego illum quæram? Ad. iii, 3. 5 Ubi illum quæram, cogito Ad. iv, 2. 30 At ego Antiphonem quæram Ph. ii, 4. 23 Aliam otiosus quæret A. ii, 3. 24 Senex si quæret me, modo isse dicito ad portum He. i, 2. 1 Si quæret me, uti tum dicas: si non quæret, nullus dixeris He. i, 2. 3. 4 Si quis me quæret rufus Ph. i, 2. 1 Idem hoc tu ais, Thais? Thr. Quære, qui respondeat Eu. iv, 7. 49 Suspicionem istanc ex illis quære: rem profer palam Hea. v, 2. 41 Hunc abduce, vinci, quære rem Ad. iii, 4. 36 Conserva, quære, parce Ad. v, 3. 27 Quære alium tibi amicum firmiorem He. v, 1. 19 Quære, obsecro Ph. iii, 3. 20 Nunc mihi hoc negotî ceteri dedere, ut illum quæram Eu. iii, 4. 6 Quid mihi quæram: sanusne sim, anne insaniam? Eu. iii, 5. 8 Ehem, Phædria, egon' quem quæram? Eu. iv, 3. 9 Nescio; nisi ut ex ipsa quæras, unde hunc habuerit Hea. iv, 1. 45 Quamobrem? Sy. Ne quæras Hea. iv, 4. 23 Ne quam aliam quærat copiam, ac te deserat Hea. v, 1. 54 Quod si omnes huic malo salutem quærant Ad. iii, 2. 2 Dotem daretis: quæreret alium virum Ph. ii, 1. 67 Toto me oppido exanimatum quærere A. ii, 2. 5 Et tam facile victum quærere Eu. ii, 2. 30 Ipsa accumbere mecum, mihi sese dare, sermonem quærere Eu. iii, 3. 10 Ea coacta ingratiis postilla cœpit victum volgo quærere Hea. iii, 1. 38 Sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quærere insistam via? Ph. i, 4. 15 Ne etiam nunc me hujus causa quærere in malo jubeas crucem? Ph. iii, 3. 11 Nihil tam difficile est, quin quærendo investigari possiet Hea. iv, 2. 8 Contrivi in quærendo vitam, atque ætatem meam Ad. v, 4. 15 Hoc vide! in mea vita tu tibi laudem is quæsitum, scelus Hea. ii, 3. 74 Vin' me hoc credere? vin' satis quæsitum mihi istuc esse? Ph. v, 3. 28 Laborans, quærens, parcens, illi serviens Hea. i, 1. 87 Nomen mulieris cedo quod sit, ut quæratur Hea. iv, 1. 49 Fiat: quæratur aliud Hea. iv, 5. 42

Quæso. Quæso animum advortite A. Prol. 8 Bona verba quæso A. i, 2. 33 Quæso, ædepol, Charine A. ii, 1. 5 Deos quæso, ut sit superstes A. iii, 2. 7 Qui, quæso? Quodnam quæso hercle? Eu. ii, 3. 15. 64 Quæso, inquam, Strato, eone es ferox, quia? Quid ille, quæso? Eu. iii, 1. 24. 41 Quæso hercle ut liceat, pace quod fiat tua Eu. iii, 2. 13 Narra istuc quæso quid siet Eu. iii, 5. 14 Quid istuc mali est, quæso? Tam graves hos (rastros,) quæso? Non possum. Ch. Cur non? quæso, tibi parce Hea. i, 1. 31. 40. 111 Non sinam, inquam. Clit. Quæso, paulisper Hea. ii, 3. 137 Ubinam est, quæso? Hea. iii, 1. 21 Ita, quæso Hea. iii, 1. 96. Ad. ii, 4. 23 Eho! laudas quæso, heros qui fallunt? Hea. iii, 2. 26 Quid istuc, quæso? Eho! quæso, una accedundi via est? Hea. iii, 3. 1. 22 Quo mittis istanc? quæso! Hea. iv, 4. 14 Quæso, quid tu hominis es? Hea. iv, 8. 7 Itane tandem, quæso, Menedeme? Emori cupio. Ch. Prius, quæso, disce, quid sit vivere Hea. v, 2. 1. 18 Age quæso, ne tam obfirma te, Chreme Hea. v, 5. 8 Illuc, quæso, redi, quo cœpisti, Æschine Ad. ii, 1. 36 Immo hercle hoc quæso, Syre Ad. ii, 2. 39 Deos quæso, ut istæc prohibeant Ad. ii, 4. 11 Salvos nobis, Deos quæso, ut siet Ad. iii, 1. 11 Numnam illa, quæso, parturit? Hæc primum ut fiant, Deos quæso, ut vobis decet Ad. iii, 4. 42. 45 Sed quæso ut una mecum ad matrem virginis eas Ad. iv, 3. 7 Quæso facito hæc tecum cogites Ad. v, 3. 22 Ita quæso, pater Ad. v, 8. 4 Quæso hanc nunc noscite He. Prol. 8

illam totam familiam mihi dari obviam Ad. iii, 2. 13 An non sex totis mensibus prius olfecissem, quam ille quicquam cœperit? Ad. iii, 3. 43 Animam relinquam potius, quam illas deseram Ad. iii, 4. 52 Ni magis te, quam oculos nunc amo meos. Quo vir melior multo es, quam ego Ad. iv, 5. 67. 71 Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est Ad. v, 3. 48 Qui te amat plus quam hosce oculos. Multo rectius est, quam illam puerperam nunc duci huc per viam ægrotam Ad. v, 7. 5. 23 Tuos esse ego illi mores morbum magis, quam ullam aliam rem, arbitror He. ii, 1. 42 Haud tibi hoc concedo, ut tu illam salvam magis velis, quam ego. Quem ego intellexi illam haud minus, quam se ipsum magnificare He. ii, 2. 17. 18 Quamvis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mavolo. Ph. Multo prius scivi, quam tu He. iv, 1. 25. 26 Hæc res non minus me male habet, quam te He. iv, 2. 30 Non tibi illud factum minus placet, quam mihi He. iv, 4. 25 Quid est, quod mihi malim, quam quod huic intelligo evenire? He. v, 2. 28 Plus hodie boni feci imprudens, quam sciens ante hunc diem unquam He. v, 4. 40 Minus multo audacter, quam nunc lædit, læderet Ph. Prol. 11 Verumtamen potius quam lites secter Ph. ii, 3. 61 Plus, quam opus est scito, sciet Ph. iv, 1. 18 Potius cum bona ut componantur gratia, quam cum mala? Ph. iv, 3. 17 Quid minus utibile fuit, quam hoc ulcus tangere? Ph. iv, 4. 10 Propior illi, quam ego sum, ac tu, nemo est Ph. v, 3. 25

(2. Superlativis additum intendit significationem.) Immo enim nunc quam maxime abs te postulo, atque oro. Quibus id maxime utile est, illum esse quam deterrimum A. v, 1. 4. 16 Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quam plurimis Eu. Prol. 2 Quid agas? nisi ut te redimas captum quam queas minimo Eu. i, 1. 29 Tute scis, post illa quam intimum habeam te Eu. i, 2. 47 Eum esse quæstum in animum induxi maximum, quam maxime servire vestris commodis Hea. Prol. 50 Ut esset apud te quam gratissima Hea. ii, 3. 127 Quam ocissume ut des Hea. iv, 8. 28 Adolescens quam minima in spe situs erit, tam facillime patris pacem in leges conficiet suas Hea. v, 2. 44 Fac quam plurimum illis relinquas Ad. v, 3. 27 Ego vero jubeo, quam maxume unam facere nos hanc familiam Ad. v, 8. 3 Quam maxime servire vestris commodis He. Alt. Prol. 43 Ut quam minimo pretio suam voluptatem expleat He. i, 1. 12

(3. Sequente Adjectivo.) Aut velle in ea re ostendi, quam sis callidus A. i, 2. 27 Nec clam te est, quam illi utræque res nunc utiles sient A. i, 5. 51 Nunc me hospitem lites sequi, quam hic mihi sit facile atque utile, aliorum exempla commonent A. iv, 5. 16 Vide, quam iniquus sis præ studio A. v, 1. 6 Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse? Eu. ii, 2. 44 Quam liberali facie! quam ætate integra! Eu. iii, 2. 20 Quam elegans formarum spectator siem Eu. iii, 5. 18 Quantam et quam veram laudem capiet Parmeno! Eu. v, 4. 3 Scin' quam fretus? Eu. v, 9. 33 Quam iniqui sunt patres in omnes adolescentes judices! Næ ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam Hea. ii, 1. 1. 11 Patrem novisti, ad has res quam sit perspicax. Ego te autem novi, quam esse soleas impotens Hea. ii, 3. 129. 130 Heri in vino quam immodestus fuisti! quam molestus! Hea. iii, 3. 7 Vel me hæc deambulatio quam non laboriosa ad languorem dedit! Hea. iv, 6. 3 Quam multa injusta ac prava fiunt moribus! Hea. iv, 7. 11 Sed ipse egreditur: quam severus! Hea. v, 3. 21 Eheu, quam ego nunc totus displiceo mihi! Hea. v, 4. 20 Non dici potest, quam cupida eram huc redeundi He. i, 2. 16 Quam tristis est! He. iii, 2. 17 Quam longum spatium amandi amicam tibi dedi? Sumtus quos fecisti in eam, quam animo æquo tuli? He. iv, 4. 62. 63 Hæc, cum rationem ineas, quam sint suavia, et quam cara sint Ph. ii, 2. 30 Quam uterque est similis sui! Ph. iii, 2. 16 Quam scitum est, ejusmodi parare in animo cupiditates! Ph. v, 4. 2

(4. Sequente Verbo.) Quam timeo, quorsum evadas! A. i, 1. 100 Quam vellem! A. ii, 1. 26. Hea. i, 2. 11 Ah! nescis, quam doleam Hea. v, 1. 61 Quam gaudeo! Ad. iii, 3. 90 Hei mihi! quam timeo Ph. iv, 3. 3

(5. Sequente Adverbio.) Illa rejecit se in eum, flens, quam familiariter A. i, 1. 109 Omnes nos quidem scimus, quam misere hanc amarit A. iii, 2. 40 Quibus quidem quam facile potuerat quiesci, si hic quiesset A. iv, 2. 8 Quasi ego, quam dudum, rogem A. v, 2. 9 Labascit, victus uno verbo: quam cito! Eu. i, 2. 98 Continuo accurrit ad me, quam longe

mihi nunc affers, quamobrem expectem, aut sperem, porro non fore? Ph. v, 8. 31. 36

Quamprimum. Obsecro te, quamprimum hoc me libera miserum metu A. ii, 2. 14 Fac, quamprimum hæc audiat Eu. v, 9. 12 Hominem istum impurissimum quamprimum absolvitote Ad. ii, 4. 18 Sin aliter de hac re est ejus sententia, respondeat mihi: ut, quid agam, quamprimum sciam? Ad. iii, 5. 6 Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quicquid est, certum sciam? He. iii, 1. 44 Sed cesso adire quamprimum senem? Ph. ii, 1. 55

Quamvis (Quantumvis). Hic properat in Cyprum. Sa. Ne tam quidem; quamvis etiam maneo otiosus hic Ad. ii, 4. 15

Quando. Ut quimus, aiunt, quando ut volumus, non licet. Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam A. iv, 5. 10. 23 Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus Eu. i, 2. 116 Sicubi eum satias hominum, aut negoti si quando odium ceperat. Si quando illa mentionem Phædriæ facit. Si quando illa dicet, Phædriam intromittamus commissatum. Quando illud, quod tu das, expectat, atque amat. Metuit semper, quem ipsa nunc capit fructum, ne quando iratus alio conferas Eu. iii, 1. 14. 47. 51. 57. 60 Quando? Do. Hodie Eu. iv, 4. 30 Quando istuc erit? Hea. ii, 2. 9 Verum enim quando bene promeruit, siat. Quando eum quæstum occeperis Ad. ii, 1. 47. 52 Quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem Ad. ii, 4. 23 Quando vitium oblatum est; quod ad illum attinet potissimum Ad. iii, 1. 9 Postremo, quando ego conscia mihi sum Ad. iii, 2. 50 Ego vero hinc abeo, quando is, quamobrem huc veneram, rus abiit. Quando ita volt frater, de istoc ipse viderit Ad. iii, 3. 81. 83 Cui? quando nupsit? Ad. iv, 5. 37 Quando ego tuum non curo, ne cura meum Ad. v, 3. 16 Experiamur contra hæc, quando eo provocat Ad. v, 4. 24 Si quando ad eam accesserat confabulatum He. i, 2. 106 Sed quando sese esse indignam deputat matri meæ. Quando nec gnatus, neque hic mihi quicquam obtemperant He. iii, 5. 27. 62 Id tua refert nihil, utrum illæ fecerint, quando hæc abierit He. iv, 3. 13 Abibo hinc, præsens quando promoveo parum He. iv, 4. 81 Quando evenere hæc nobis, frater, prospere Ph. v, 7. 2 Recte sane: quando nihil times, tu narra. Verum, quando jam accusando fieri infectum non potest, ignosce Ph. v, 8. 10. 45

Quandoquidem. Deos quæso, ut sit superstes, quandoquidem ipse est ingenio bono A. iii, 2. 7 Quandoquidem tam iners, tam nulli consilii sum A. iii, 5. 2 Quandoquidem illarum neque te quisquam novit, neque scit, qui sies Eu. ii, 3. 82 Quid istic? quandoquidem ducenda est, egomet habeo propemodum, quam volo Hea. v, 5. 20 Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse voluit credere Ad. iv, 5. 6 Quid istic? dabitur: quandoquidem hic volt Ad. v, 8. 33 Quandoquidem illam a me distrahit necessitas He. iii, 5. 42 Quandoquidem solus regnas Ph. ii, 3. 58

Quanquam. Quanquam illam cupio abducere Eu. i, 2. 92 Quanquam hæc inter nos nuper notitia admodum est Hea. i, 1. 1 Quanquam est scelestus, non committet hodie unquam, iterum ut vapulet Ad. ii, 1. 5 Quanquam injurium est Ad. ii, 1. 51

Quanto. Ah! quanto satius est, te id dare operam, qui A. ii, 1. 7 Ceterum idem hoc tute melius quanto invenisses, Thraso? Eu. iii, 1. 63 Quanto magis magisque cogito Eu. iii, 3. 1 Vah! quanto nunc formosior videre mihi, quam dudum! Eu. iv, 5. 4 Quanto minus spei est, tanto magis amo Eu. v, 9. 23 Quanto diutius abest, magis cupio tanto, et magis desidero. Hic mihi quanto nunc plus sapit, quam egomet mihi! Hea. iii, 1. 15. 101 Obsecro: quanto tuus est animus natu gravior, ignoscentior Hea. iv, 1. 32 Quanto fuerat præstabilius, ubivis gentium agere ætatem, quam? He. iii, 1. 4

Quantum. Nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ, quantum intellexi modo senis sententiam de nuptiis A. i, 3. 2 Herus, quantum audio, uxore excidit A. ii, 5. 12 Et is mihi suadet, nuptias quantum queam, ut maturem A. iii, 3. 45 Non satis habes, quod tibi dieculam addo, quantum huic promoveo nuptias? A. iv, 2. 28 Ab Andria est ancilla hæc, quantum intelligo A. iv, 4. 17 Sublimem hunc intro rape; quantum potes A. v, 2. 20 Sed, ego quantum suspicor, ad virginem animum adjecit Eu. i, 2. 62 Abduc, duc, quantum potes Eu. ii, 3. 85 Quantum ego illum vidi, nonnihil timeo misera, ne Eu. iv, 1. 1 Comprehendi jube, quantum potest Eu. v, 1. 20 Ubi vidi, ego me in pedes, quantum queo Eu. v, 2. 5 Sed hic actor tantum poterit a facundia, quantum ille potuit cogitare

4. 18 Ad me? qui? quasi istuc! Eu. iv, 6. 7 Mater et pater, quasi dedita opera domi erant Eu. v, 2. 2 Egomet meo indicio, miser, quasi sorex, hodie perii Eu. v, 7. 23 Proinde quasi nemo siet, ita tute attente illorum officia fungere. Quasi talenta ad quindecim coëgi Hea. i, 1. 13. 93 Ita res est hæc nunc, quasi cum. Quasi istic minor mea res agatur, quam tua Hea. ii, 3. 77. 113 At quasi is non divitiis abundet, gnatus ejus profugit inopia Hea. iii, 2. 16 Abi deambulatum. Cl. Deambulatum! quo? Sy. Vah! quasi desit locus Hea. iii, 3. 26 Metuo quid agam. Sy. Metuis? quasi non ea potestas sit tua Hea. iv, 3. 42 Gaudere adeo cœpit, quasi qui cupiunt nuptias Hea. v, 1. 12 Quasi jam usquam tibi sint viginti minæ Ad. ii, 2. 15 Age, inepte: quasi nunc norimus nos inter nos, Ctesipho Ad. ii, 4. 7 Jam nunc times, quasi nunquam affueris Ad. iii, 1. 3 Homini illico lacrumæ cadunt, quasi puero, gaudio Ad. iv, 1. 21 Ita vita est hominum, quasi cum ludas tesseris Ad. iv, 7. 21 Quasi re bene gesta Ad. v, 1. 13 Quid, si quid te majus oret? Mi. Quasi non hoc sit maximum Ad. v, 8. 18 Quasi tu non multo malis narrare hoc mihi, quam ego He. i, 2. 35 Me filiis relinquunt quasi magistrum Ph. i, 2. 22 Proinde expiscare, quasi non nosses. Quasi non noris, tentatum advenis Ph. ii, 3. 35. 41

Quatio. Homo quatietur certe cum dono foras Eu. ii, 3. 66

Que. (Conjunct.) Putabam esse humani ingenî, mansuetique animi officia A. i, 1. 87 Dum licitum est ei, dumque ætas tulit A. ii, 6. 12 Idque adeo metuens vos celavi. Gnatam ut det oro, vixque id exoro A. iii, 4. 6. 13 Ludum jocumque dices fuisse illum alterum Eu. ii, 3. 8 Est durus, præter æquumque et bonum Ad. i, 1. 39 Illique exopto, ut He. iii, 5. 40 Vereorque, ne uxor aliqua hoc resciscat Ph. iv, 1. 19

Queo. Ubi vidi, ego me in pedes, quantum queo Eu. v, 2. 5 Quod queo, conservis ad eundem istunc præcipio modum Ad. iii, 3. 69 Nunc cum non queo, (mutare) æquo animo fero Ad. iv, 7. 20 Curre. Par. Non queo He. iii, 4. 29 Enimvero prorsus jam tacere non queo He. iv, 4. 51 At, pol, minus queo, viri culpa, quam me dignum est Ph. v, 3. 4 Pectore consistere nihil consilii quit Ad. iv, 4. 4 Denique, ubi non quit pati He. i, 2. 108 Ut quimus, aiunt, quando, ut volumus, non licet A. iv, 5. 10 Nunquam istuc quivi ego intelligere A. iii, 4. 10 Nec te quivit hodie cogere, illam ut duceres A. iv, 1. 30 Hem, egone istuc conari queam? A. i, 5. 35 Is mihi suadet, nuptias, quantum queam, ut maturem A. iii, 3. 45 Si queam mutare Ad. iv, 7. 19 Meritus de me est, quod queam; illi ut commodem He. v, 1. 33 Vereor, vim ut queas ferre A. i, 5. 42 Nisi ut te redimas captum quam queas minimo: si nequeas paululo, at quanti queas Eu. i, 1. 29. 30 Ut neque misericordia, neque precibus molliri queas? Ph. iii, 2. 14 Ut, cum velit tibi jure irasci, non queat A. ii, 3. 20 Satrapes si siet amator, nunquam sufferre ejus sumtus queat Hea. iii, 1. 44 Cum tolerare hujus sumtus non queat Hea. iii, 2. 33 Forma in tenebris nosci non quita est He. iv, 1. 57

Queror. Quid agam, quid clamem, aut querar? Ad. v, 3. 3

Qui, Quis, Quæ, Qua, Quod, et Quid. Non qui argumentum narret, sed qui malevoli veteris Poëtæ maledictis respondeat. Qui utramvis recte norit, ambas noverit A. Prol. 6. 10 Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam neget daturum A. i, 1. 121 Tandem cognosti, qui siem A. iii, 4. 7 Quem ego igitur rogem, qui hic neminem alium videam? A. iv, 4. 11 Nescio qui senex modo venit A. v, 2. 14 Qui color, nitor, vestitus? Eu. ii, 2. 11 Nunc, Parmeno, te ostendes, qui vir sies Eu. ii, 3. 15 Nemo posset, sat scio, qui haberet, qui pararet alium, hunc perpeti Eu. iii, 2. 35 Qui hic ornatus est? Eu. iii, 4. 8 Quære, qui respondeat Eu. iv, 7. 40 Etsi ego indigna hac contumelia sum maxume; at tu indignus, qui faceres Eu. v, 2. 27 Facis adeo indigne injuriam illi, qui non abstineas manum. Di te eradicent, Syre, qui me hinc extrudis Hea. iii, 3. 4. 28 Te miror, qui alia tam plane scias. Quemquamne animo tam communi esse, aut leni putas, qui se vidente amicam patiatur suam? Hea. v, 1. 24. 40 Nescis, qui vir sit Ad. iv, 7. 5 Sed ego nunc mihi cesso, qui non humerum hunc onero pallio Ph. v, 6. 4 Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum A. i, 2. 21 Quid facerem, si quis nunc me roget? A. i, 5. 23 Quis videor? A. iv, 2. 19 Quis homo est? A. v, 6. 1. 10. Eu. v, 6. 6. Ph. ii, 3. 28 Tum si quis est, qui dictum in se inclementius existimabit esse Eu. Prol.

bas dedit! Eu. iv, 3. 11 Quas (minas) pro alimentis esse nunc duco datas Hea. iv, 7. 8 In his, quas primum Cæcilii didici novas He. Alt. Prol. 6 Vicissim partes tuas acturus est. An. Quas? Ph. v, 5. 7 Quibus (nuptiis) quam facile potuerat quiesci A. iv, 2. 8 Ego, quia non rediit filius, quibus nunc solicitor rebus! Ad. i, 1. 11 Quibus in rebus alius ne iratus quidem est He. iii, 1. 28 Intus transigetur, si quid est, quod restet A. v, 6. 17 Ego quoque una pereo, quod mihi est carius Eu. ii, 1. 5 Quid ais? Th. Id quod res est Eu. iv, 6. 10 Nihil est Thaide hac tua dignius quod ametur Eu. v, 9. 22 Dum, quod te dignum est, facies Hea. i, 1. 55 Quod ad illum attinet potissimum Ad. iii, 1. 9 Quod hoc genus est? He. ii, 1. 1 Quod fors feret, feremus æquo animo Ph. i, 2. 88 Quod tu speras, propulsabo facile A. ii, 3. 21 Aliquid inveni modo, quod ames Eu. ii, 3. 17 Sine me, vacivom tempus ne quod duim mihi laboris Hea. i, 1. 38 Pravum an rectum siet, quod petet Hea. iii, 1. 76 Quod vos jus cogit, id voluntate impetret Ad. iii, 4. 44 Nescio, quod magnum malum me celas He. iii, 1. 39 Quod nunc minitare facere, ut faceres He. iii, 4. 13 Nescio, quod magnum hoc nuntio expecto malum Ph. i, 4. 16 Quo jure, quaque injuria A. i, 3. 9 Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio Eu. iii, 1. 30 Quo studio vitam suam te absente exegerit Hea. ii, 3. 39 Quo pacto hoc aperiam? He. iv, 4. 6 Quo redibo ore ad eam, quam contemserim? Ph. v, 7. 24 Ergo aperte vis, quæ restant, me loqui? A. i, 2. 24 Tu fortasse, quæ facta hic sint, nescis Eu. v, 9. 31 Quin habeat, quæ quidem in homine dicuntur bona? Hea. i, 2. 19 Illa, quæ antehac facta sunt, omitto Ad. i, 2. 6 Unde exordiar narrare, quæ nec opinanti accidunt He. iii, 3. 2 Ego, quæ in rem tuam sint, ea velim facias Ph. ii, 4. 9 Si mihi pergit, quæ volt, dicere; ea, quæ non volt, audiet A. v, 4. 17 Quæ vera audivi, taceo, et contineo optume Eu. i, 2. 23 Ubi adbibit plus paulo, sua quæ narrat facinora! Hea. ii, 1. 8 Sedulo moneo, quæ possum, pro mea sapientia Ad. iii, 3. 73 Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi auribus He. iii, 3. 3 Cœpi iis omnia facere, obsequi quæ vellent Ph. i, 2. 29 Scin' me in quibus sim gaudiis? Eu. v, 9. 5 Multa in homine signa insunt, ex quibus conjectura facile fit Ad. v, 3. 36 Non sic ludibrio tuis factis habitus essem. My. Quibus? He. iv, 1. 11 Quid est, quod me velis A. i, 1. 18 Quid? tu his rebus credis fieri? Quid videtur hoc tibi mancipium? Eu. ii, 2. 14. 42 Quid ita? Eu. ii, 3. 74. iv, 4. 58. Hea. iii, 3. 49 Quid tum postea? Eu. ii, 3. 78. iv, 2. 9. v, 7. 23. Ad. iv, 5. 15. He. iv, 1. 36 Quid? hunc non vides? Eu. iii, 2. 10 Procul hinc lubet prius, quid sit, sciscitari Eu. iii, 4. 10 Nescio, quid profecto absente nobis turbatum est domi Eu. iv, 3. 7 Quid factum est? taces? Quid is, obsecro, ad nos? Eu. v, 1. 5. 10 Quid? ah! volet, certo scio Eu. v, 2. 50 Quid? isti te ignorabant Eu. v, 9. 59 Quid sene nostro erit miserius? Cedo istuc tuum consilium: quid id est? Hea. ii, 3. 14. 91 Videbimus, quid opus sit Hea. iii, 2. 47 Metui, quid futurum denique esset Hea. iii, 3. 8 Quid me fiat, parvi pendis. Quid tum, quæso, si hoc pater resciverit? Sy. Quid si redeo ad illos, qui aiunt: quid si nunc cœlum ruat? Hea. iv, 3. 37. 40. 41 Ita fiat! et istoc, si quid potis est, rectius Ad. iv, 1. 5 Sed, quid ista, Æschine, nostra? aut quid nobis cum illis? abeamus: quid est? Ad. iv, 5. 43. 44 Ob eam rem, si quid usus venerit Ad. v, 6. 7 Quid nunc, quod restat? Ad. v, 8. 24 Quid! non sciunt ipsi viam? He. iii, 2. 25 Quid, si non veniet? He. iii, 4. 28 Quid fit denique? Ge. Quid fiat? Ph. i, 2. 71. 72 Quid? ego vobis, Geta, alienus sum? Ph. iii, 3. 12 Quid, si animam debet? Ph. iv, 3. 56 Quid? non, obsecro, es? Ph. v, 1. 15 Expecto quid velis. Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat. Id arbitror apprime in vita esse utile, ut ne quid nimis A. i, 1. 7. 14. 35 Me, et te imprudens, nisi quid Di respiciunt, perdidi A. iv, 1. 18 Quid tu ais, Gnatho? quid tu autem, Thraso? Eu. iii, 2. 21. 22 Quid illo faciemus, stulta? Py. Quid facias, rogas? Eu. v, 1. 21 Quid comedent? quid ebibent? Hea. ii, 3. 14 Quid te futurum censes, quem assidue exedent? Hea. iii, 1. 53 Te volt: videas, quid velit Hea. iv, 1. 6 Quid agam? aut quid comminiscar? Hea. iv, 2. 7 Modo quid designavit! Ad. i, 2. 7 Quid narras! Ad. iii, 4. 2. Ph. i, 2. 86 Ut neque quid me faciam, neque quid agam, certum siet! Ad. iv, 4. 2 Quid agis? quo abis? Ad. v, 2. 5. Ph. i, 4. 39 Sed magnum nescio quid necesse est evenisse He. iii, 1. 24 Filius

es? He. v, 3. 11. 27 Sed quid tu es tristis? Ph. i, 2. 7 Quid hic conterimus operam frustra? Ph. i, 4. 33 Sed quid cessas hominem adire? Ph. ii, 1. 22 Quid illic tam diu, quæso, igitur commorabare? Ph. iv, 1. 6 Sed quid pertimui autem bellua? Ph. iv, 2. 11 Quid has metuis fores? Ph. v, 1. 16 Quid cessas? Ph. v, 6. 42 Quid ad me ibatis? Ph. v, 7. 8 Quid vos, malum! ergo me sic ludificamini? Ph. v, 7. 55 Hem! quid nunc obticuisti Ph. v, 8. 2

Quid istic: Quid istuc (formula concedendi). Quid istic? Eu. i, 2. 91 Hea. v, 5. 9. 20. Ad. v, 8. 33 Quid istuc? A. iii, 3. 40. Eu. ii, 3. 96. Ad. iii, 2. 52

Quod (propter quod). Si quid est, quod mea opera opus sit vobis A. iv, 3. 23 Quid est, quod sic gestis? Quid est, quod lætus sis? Eu. iii, 5. 10. 11 Sed quid hoc, quod timida subito egreditur Pythias? Eu. iv, 2. 14 Jam hoc aliud est, quod gaudeamus Eu. v, 9. 11 Id primum dicam, deinde, quod veni, eloquar Hea. Prol. 3 Nihil adhuc est, quod vereare, Clinia. Et quod illum insimulat durum, id non est Hea. i, 2. 1. 30 Nihil est, illic quod moremur diutius Hea. iv, 7. 6 Est quod me transire ad forum jam oporteat He. ii, 2. 31 Quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam He. ii, 3. 3 Adolescenti nihil est, quod succenseam Ph. ii, 3. 14 Numquid est, quod opera mea vobis opus sit? Ph. iii, 3. 21 Nihil est, quod verear Ph. v, 1. 11 Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam, et quod tuo viro oculi doleant? Ph. v, 8. 63

Qui (ut). Quanto satius est, te id dare operam, qui istum amorem ex animo amoveas tuo? A. ii, 1. 7 Facite, fingite, invenite, efficite, qui detur tibi. Ego id agam, mihi qui ne detur A. ii, 1. 34. 35 Hanc fidem sibi, me obsecravit, qui se sciret non deserturum, ut darem A. ii, 3. 28 Orationem sperat invenisse se, qui differat te A. ii, 4. 5 Dum id quæro, tibi qui filium restituerem Hea. iii, 1. 83 Argentum habitur ei ad nuptias, aurum, atque vestem, qui, tenesne? Hea. iv, 5. 30 Des qui aurum, ac vestem, atque alia, quæ opus sunt Hea. iv, 8. 15 Huic demus, qui fruatur Ad. v, 8. 27 Aliquantulum quæ afferret, qui dissolverem quæ debeo Ph. iv, 3. 50

Qui (quomodo). Qui scire posses, aut ingenium noscere? A. i, 1. 26 Qui, cedo? A. i, 1. 123 Qui scis? A. ii, 1. 20 Qui istæc tibi incidit suspicio? Si. Qui? quia te noram A. iii, 2. 21. 22 Qui scis ergo istuc, nisi periculum feceris? Qui scis eos nunc discordare inter se? A. iii, 3. 33. 43 Qui sciam? A. iv, 4. 52 Qui credis? Non potest. Pa. Qui non potest? A. v, 4. 31. 51 Qui magis licet, currentes servos scribere? Eu. Prol. 36 Utrumque hoc falsum est: effluet. Th. Qui istuc? Eu. i, 2. 41 At numquid aliud? Pa. Qui dum? Gn. Quia tristis es Eu. ii, 2. 42 Ita prorsum oblitus sum mei. Pa. Qui quæso? Eu. ii, 3. 15 Qui istuc facere Eunuchus potuit? Eu. iv, 3. 15 Scin' tu, adeo ad te attinere hanc omnem rem? Ch. Ad me? qui? quasi istuc! Eu. iv, 6. 7 Noveram, sine sanguine hoc fieri non posse, qui abstergerem vulnera? Qui scis, an quæ jubeam, sine vi faciat? Eu. iv, 7. 9. 20 Qui referam illi sacrilego gratiam? Spero me habere, qui hunc meo excruciem modo Eu. v, 3. 2. 11 Qui minus, quam Hercules servivit Omphalæ? Eu. v, 8. 3 At hoc demiror, qui tam facile potueris persuadere illi Hea. ii, 3. 121 Nam qui ille poterit esse in tuto? dic mihi Hea. iv, 3. 30 Ego haud minus ægre patior, id qui, nescio Hea. v, 2. 5 Qui tibi magis licet meam habere? Ad. ii, 1. 25 Qui potui melius? Ad. ii, 2. 7 Si frater aut sodalis esset, qui magis morem gereret? Ad. iv, 5. 74 Nam qui minus mihi idem jus æquom est esse, quod mecum est tibi? Ad. v, 3. 14 O! qui vocare? Ge. Geta. Ad. v, 6. 3 Sed qui istuc credam ita esse? He. i, 2. 28 Qui scis, an ea causa, mi vir, me odisse assimulaverit? He. ii, 1. 38 Nec, qui hoc mihi eveniat, scio He. ii, 3. 6 At sic citius, qui te expedias his ærumnis, reperias. Nullus sum. Par. Qui dum? Morbus qui auctus siet He. iii, 1. 8. 39. 54 Aliud si scirem, qui firmare meam apud vos possem fidem He. v, 1. 23 Immo etiam, hoc qui occultari facilius credas, dabo He. v, 4. 29 Qui fuerit pater, quæ mater, qui cognata tibi sit Ph. i, 2. 80 Cedo, qui est cognata? Ph. ii, 3. 51 Argentum est ultro objectum: ut sit, qui vivat Ph. v, 2. 5 Abduci non potest. De. Qui, non potest? Ph. v, 3. 16 Qui istuc credam, ita esse? Ph. v, 6. 15 Satis superbe illuditis me. De. Qui. Ph. Rogas? Ph. v, 7. 22

Quia. Quia tum mihi lamentari præter ceteras visa est A. i, 1. 94 Quia compotrix ejus est A. i, 4. 5 Id mutavit, quia me immutatum videt. Quia olim in hunc (diem) sunt constitutæ nup-

sic video timidum, et properantem Getam? Ad. iii, 2. 7 Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? A. i, 4. 7 Opperiar, ut sciam nunc, quidnam hæc turba tristitiæ afferat A. i, 4. 8 Quidnam incepturus? A. iv, 3. 9 Quidnam apportas? A. v, 2. 17 Num quidnam, quod nolis, vides? Eu. ii, 2. 41 Reviso, quidnam Chærea hic rerum gerat Eu. v, 4. 1 Quidnam fecit? Eu. v, 5. 13 Quidnam properans hinc prosilit? Eu. v, 8. 6 Num quidnam de gnato meo audisti, Chreme? Hea. iii, 1. 20 Num quidnam effert? Ad. ii, 4. 1 Num quidnam accusat virum? He. ii, 2. 25 Quidnam ille commotus venit? Ph. i, 4. 6 Quamobrem? aut quidnam facturus? cedo Ph. iii, 3. 17 Quidnam nunc facturus, Phædria? Ph. v, 5. 5

Quispiam. Quid si hoc quispiam voluit Deus? Eu. v, 2. 36 Patiamurne, an narremus cuipiam? Ad. iii, 2. 38 Sæpe ex hujusmodi re quapiam, magna familiaritas conflata est Eu. v, 2. 34 Num illi molestæ quidpiam hæc sunt nuptiæ? A. ii, 6. 7 Si remittent quidpiam Philumenæ dolores He. iii, 2. 14

Quisquam. Mihin' quisquam? (renuntiavit) A. iii, 2. 20 Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare A. iv, 1. 33 Si quisquam est, qui placere se studeat bonis Eu. Prol. 1 Hoc nemo fuit minus ineptus, magis severus quisquam Eu. ii, 1. 21 Illarum neque te quisquam novit, neque scit, qui sies Eu. ii, 3. 82 Edicit, ne vir quisquam ad eam adeat Eu. iii, 5. 30 Hunc oculis suis nostrarum nunquam quisquam vidit, Phædria Eu. iv, 4. 11 Ecquis me vivit hodie fortunatior? nemo hercle quisquam Eu. v, 9. 2 Neque me quisquam est miserior Hea. ii, 1. 12 Neque servolorum quisquam, (rediit) Ad. i, 1. 2 Leno ego sum. Æs. Scio. Sa. At ita, ut usquam fuit fide quisquam optuma Ad. ii, 1. 7 Non, hercle, hic quidem durare quisquam, si sic fit, potest Ad. iv, 2. 15 Neque fratrem homo vidisse se aiebat quisquam Ad. iv, 6. 5 Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit, quin Ad. v, 4. 1 Nec, qui eam respiciat, quisquam est Ad. v, 8. 9 Nemo illorum quisquam, scito, ad te venit, quin He. i, 1. 10 Quid consolare me? an quisquam usquam gentium est æque miser? He. iii, 1. 13 Ut quisquam amator nuptiis lætetur He. v, 3. 37 Ut unus hominum te vivat nusquam quisquam blandior He. v, 4. 21 Neque extra unam aniculam, quisquam aderat Ph. i, 2. 49 Siquidem quisquam crederet te vivo Ph. ii, 1. 72 Neque mihi cognatus fuit quisquam isthoc nomine Ph. ii, 3. 45 Meam esse hanc, cave resciscat quisquam Ph. v, 1. 37 Et moneo, et hortor, ne cujusquam misereat He. i, 1. 7 Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit A. i, 2. 7 Nullane in re esse homini cuiquam fidem! A. ii, 5. 14 Tanta vecordia innata cuiquam ut siet? A. iv, 1. 2 Nihilne esse proprium cuiquam! A. iv, 3. 1 An cuiquam est usus homini, se ut cruciet? Hea. i, 1. 29 En unquam cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam? Ph. ii, 3. 1 Ne cuiquam suorum æqualium supplex siet Ph. v, 6. 47 Adeon' hominem esse invenustum, aut infelicem quenquam, ut ego sum? A. i, 5. 10 Non pol, quo quenquam plus amem, aut plus diligam, eo feci. Hoc certo scio, neque meo cordi esse quenquam cariorem hoc Phædria Eu. i, 2. 16. 121 Nec quenquam esse ego hominem arbitror, cui Eu. ii, 2. 32 Quis homo pro mœcho unquam vidit in domo meretricia prehendi quenquam? Eu. v, 5. 19 Quenquamne animo tam communi esse, aut leni putas, qui? Hea. v, 1. 39 Quenquamne hominem in animum instituere Ad. i, 1. 13 Nec metuit quenquam Ad. i, 2. 5 Ne mittas quidem visendi causa quenquam He. iii, 2. 7 Neque eum quenquam esse arbitror He. v, 3. 7 Tantane affectum quenquam esse hominem audacia? Ph. v, 7. 84 Si hic mali est quicquam A. ii, 6. 27 Quasi quicquam in hunc jam dici possit gravius A. v, 3. 3 Nihil videtur mundius, nec magis compositum quicquam Eu. v, 4. 13 Nunquam ædepol quicquam jam diu, quod magis vellem evenire, mihi evenit Eu. v, 7. 1 Nec rei fere sane amplius quicquam fuit Hea. i, 1. 3 Idque adeo miror, quomodo tam ineptum quicquam tibi in mentem venire potuerit Hea. v, 3. 3 Quem neque pudet quicquam. Homine imperito nunquam quicquam injustius Ad. i, 2. 5. 18 Nihilne in mentem? Ct. Nunquam quicquam Ad. iv, 1. 13 Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio ullam reperias. An quicquam pro istis factis dignum te dici potest? He. ii, 1. 3. 12 Hic tibi nihil est quicquam incommodi He. iii, 3. 40 Nec gnatus, neque hic mihi quicquam obtemperant He. iii, 5. 62 Neque detractum ei est quicquam

quidvis harum rerum convenit, quæ sunt dicta in stultum Hea. v, 1. 3 Quidvis oneris impone, impera. Quidvis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar, Chremes A. v, 3. 26. 31 Si istuc crederem sincere dici, quidvis possem perpeti Eu. i, 2. 97 Nunc cum sine magno intertrimento non potest haberi, quidvis dare cupis. Quid faciam? Ch. Quidvis potius, quam quod cogitas Hea. iii, 1. 40. 60 Quidvis tamen jam malo, quam hunc amittere Hea. iv, 8. 18 Audacissime oneris quidvis impone, et feret Ph. iii, 3. 29 Malo quidem me dignum quovis deputem, si id faciam Hea. i, 1. 83

Quo. (Adverb.) Ubi quæram? aut quo nunc primum intendam? A. ii, 2. 6 Vide, quo me inducas A. ii, 3. 25 Utinam mihi esset aliquid hic, quo nunc me præcipitem darem! A. iii, 4. 27 Quid tu? quo hinc te agis? A. iv, 2. 25 Quo portas puerum? A. iv, 3. 7 Sine me pervenire, quo volo Eu. i, 2. 44 Hem, quo redactus sum! Eu. ii, 2. 7 Scio, quo abducta sit. Quo nunc is? Quo trudis? Eu. ii, 3. 58. 71. 87 Hodie itura. Pa. Quo? Eu. iii, 2. 10 Abi hinc, quo dignus, cum donis tuis. Nequeo mirari satis, quo ille abire ignavus possit longius Eu. iv, 3. 9. 20 Vide sis, ne quo hinc abeas longius Hea. i, 2. 38 Eho scelcste, quo illam ducis? Sy. Quo illam ego? ad nos scilicet Hea. ii, 3. 71 Quo hinc abeam ego? Sy. Quo? quo lubet: da illis locum: abi deambulatum. Cl. Deambulatum! quo? Sy. Abi sane istac, istorsum, quo vis Hea. iii, 3. 25. 26. 27 Quo mittis istanc? Hea. iv, 4. 14 Redigam, ut, quo se vortat, nesciat Hea. v, 1. 73 Victus, vestitus, quo in tectum te receptes Hea. v, 2. 15 Quam rem? quo redeam? Illuc, quæso, redi, quo cœpisti Ad. ii, 1. 32. 36 Ad portam, ad lacum, quo non? Ad. iv, 6. 4 Pergam, quo cœpi, hoc iter He. i, 2. 119 Quo abis? mane; mane, inquam: quo abis? He. iii, 5. 45. 46 Quo me vortam? He. iv, 1. 1 Quo evadat, vide Ph. i, 2. 61 Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem. Quo evadet hodie? Non potuit melius pervenirier eo, quo nos volumus Ph. iv, 3. 3. 21. 36

Quo (Conjunct. ut). Si sensero hodie quicquam in his te nuptiis fallaciæ conari, quo fiant minus A. i, 2. 26 Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant A. iii, 1. 14 Adjuta me, quo id fiat facilius Eu. i, 2. 70 Pro se quisque sedulo faciebat, quo illam mihi lenirent miseriam Hea. i, 1. 75 Quidni? quo verba facilius dentur mihi Hea. v, 1. 41 Virgo pulchra! et, quo magis diceres, nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem Ph. i, 2. 54 Immo etiam dabo, quo magis credas Ph. v, 6. 38

Quo (Quod). Non pol, quo quemquam plus amem, aut plus diligam, eo feci Eu. i, 2. 16 Neque eo nunc dico, quo quicquam illum senserim Hea. iii, 2. 43

Quo (Quare). Quo æquior sum Pamphilo, si A. ii, 5. 18 Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat, quo minus hæ fierent nuptiæ, volo A. iv, 2. 17 Ne revereatur, minus jam quo redeat domum He. iv, 4. 8

Quo (Quanto). Immo etiam, quo tu minus scis ærumnas meas A. iv, 1. 31 Nam te amo: quo magis, quæ agis, curæ sunt mihi. Quo vir melior multo es, quam ego Ad. iv, 5. 46. 71 Quo magis omnes res cautius, ne temere faciam, accuro He. v, 1. 11 Quo magis novi, tanto sæpius Ph. ii, 2. 14

Quoad. Quid? senem quoad expectatis vostrum? Ph. i, 2. 98 Percontatum ibo ad portum, quoad se recipiat Ph. ii, 4. 22

Quocumque. Ut voluptati obitus, sermo, adventus tuus, quocumque adveneris, semper siet He. v, 4. 19

Quod (Conjunct. Quia). Propterea quod serviebas liberaliter A. i, 1. 11 Dolis ut me deluderes, propterea quod amat filius A. iii, 4. 5 Nam idcirco arcessor, nuptias quod mihi apparari sensit A. iv, 2. 7 Vel tu, vel quod verum est, vel quod ipsi cupio Glycerio A. v, 4. 2 Ego Deorum vitam propterea sempiternam esse arbitror, quod voluptates eorum propriæ sunt A. v, 5. 4 Multæ sunt causæ, quamobrem cupiam abducere: primum quod soror est dicta: præterea ut Eu. i, 2. 66 Sed heus tu, purgon' ego me de istac Thaidi, quod eam me amare suspicata est? Eu. iii, 1. 45 Sane, quod tibi nunc vir videatur esse hic, nebulo magnus est Eu. iv, 7. 15 Nam quod rumores distulerunt malevoli Hea. Prol. 16 Inde adeo, quod agrum in proximo hic mercatus es. Quod mihi videre præter ætatem tuam facere Hea. i, 1. 2. 7 Quod illa ætas magis ad hæc utenda idonea est Hea. i, 1. 81 Omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves; præterquam, tui carendum quod erat Hea. ii, 4. 20 Quod filia est inventa? Ch. Non: sed, quod magis credendum siet,

4. 1 Ego, pol, quoque etiam timida sum. Ego quoque etiam credidi He. v, 1. 7. 35 Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri Ph. iv, 5. 13 Tu quoque hic aderas, Phormio? Atque hercle ego quoque illam inaudivi fabulam Ph. v, 6. 18. 37

Quoquo. Quoquo eam, rogitando obtundat, enecet Eu. iii, 5. 6 Quoquo hinc asportabitur terrarum, certum est persequi, aut perire Ph. iii, 3. 18

Quorsum. Quam timeo, quorsum evadas! A. i, 1. 100 Heri semper lenitas verebar quorsum evaderet A. i, 2. 5 Misera timeo, incertum hoc quorsum accidat A. i, 5. 29 Quorsum nam istuc? A. ii, 2. 24 At ego nesciebam, quorsum tu ires Eu. i, 2. 75 Nescio hercule, neque unde eam, neque quorsum eam Eu. ii, 3. 13 Quorsum istuc? Mi. Quia tu, Demea, hæc male judicas Ad. i, 2. 20 Nisi sane curæ est, quorsum eventurum hoc siet He. i, 2. 118

Quot. Quot modis contemtus, spretus? A. i, 5. 13 At si corrigitur, quot commoditates, vide A. iii, 3. 37 Quot res dedere, ubi possem persentiscere, nisi essem lapis? Quot incommoditates in hac re accipies, nisi caves? Hea. v, 1. 43. 59 Hoc advenienti quot mihi, Micio, dixere! Ad. i, 2. 12 Scire equidem volo, quot mihi sint domini Ad. iv, 2. 16 Quot commodas res attuli! quot autem ademi curas! He. v, 3. 19 Quot me censes homines jam deverberasse usque ad necem? Ph. ii, 2. 13 Quot homines, tot sententiæ Ph. ii, 4. 14 Quot res? postilla; monstra evenerunt mihi! Ph. iv, 4. 25

Quotidianus. Verum ubi videbit tantos sibi sumtus domi quotidianos fieri Hea. iv, 5. 7 Quid morbi est? Pa. Febris. So. Quotidiana? Pa. Ita aiunt He. iii, 2. 22 At non quotidiana cura hæc angeret animum Ph. i, 3. 8 Quotidianæ vitæ consuetudinem Hea. ii, 3. 42 Tædet quotidianarum harum formarum Eu. ii, 3. 6

Quotidie. Quotidie accusabam Hea. i, 1. 50 Mihi quidem quotidie augescit magis de filio ægritudo Hea. iii, 1. 14 Quid interea? ibatne ad Bacchidem. Pa. Quotidie He. i, 2. 82

Quoties. Vel hic Pamphilus, jurabat quoties Bacchidi! quam sancte! He. i, 1. 3

Quovis. Immo abeat multo malo, quovis gentium Hea. v, 1. 55

R.

Rabies. Ludum jocumque dices fuisse illum alterum, præut hujus rabies quæ dabit Eu. ii, 3. 9

Rapio. Egomet rapui Ad. iv, 4. 18 Sublimem hunc intro rape, quantum potes. Rape, inquam. Da. Quid feci? Si. Rape A. v, 2. 20. 21 Quin ergo rape me: quid cessas? Ph. v, 6. 42 Rape hunc Ph. v, 7. 92 Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, et prosternerem Ad. iii, 2. 21 Postquam Poëta sensit, adversarios rapere in pejorem partem, quam (Comœdiam) acturi sumus Ad. Prol. 3

Raptio. Audivi filium una affuisse in raptione cum Æschino Ad. iii, 3. 2

Raro. Huc raro in urbem commeat He. i, 2. 100 Si modeste ac raro hoc fecit? He. iv, 1. 37

Rastrum. At istos rastros interea tamen appone Hea. i, 1. 36 Mihi illæc vere ad rastros res redit Hea. v, 1. 58

Ratio. Num parva causa, aut parva ratio est? Eu. iii, 5. 27 Ratio de integro ineunda est mihi Hea. iv, 2. 7 Mea sic est ratio, et sic animum induco meum Ad. i, 1. 43 Non ratio, verum argentum deerat Ph. ii, 1. 69 Nescio; nec rationem capio, nisi quod tibi bene ex animo volo. Ubi te vidi esse animo omisso, cepi rationem, ut Hea. v, 2. 6. 11 Vostram nequeo mirari satis rationem Ad. iii, 3. 21 Eamdem illam rationem antiquam obtine Ad. v, 3. 26 Haud quidem hercle parvom, si vis vero veram rationem exequi He. iii, 1. 26 Hæc, cum rationem ineas, quam sint suavia, et quam cara sint Ph. ii, 2. 30 Incerta hæc si tu postules ratione certa facere, nihilo plus agas, quam si des operam, ut cum ratione insanias Eu. i, 1. 17. 18 Qua ratione amisisti? Eu. ii, 3. 30 Qua ratione istuc? quis despondit? quis dedit! Ad. iv, 5. 36 Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit, quin Ad. v, 4. 1 Qua ratione inopem potius ducebat domum! Ph. ii, 1. 68 Ne nimium modo bonæ tuæ istæ nos rationes, Micio, subvortant Ad. v, 3. 50 Ita conturbasti mihi rationes omnes, ut Eu. v, 2. 30 Frustra egomet mecum has rationes puto Ad. ii, 1. 54

Ratiuncula. Erat ei de ratiuncula jam pridem apud me reliquom pauxillulum nummorum Ph. i, 1. 2

Recens. Ut ego iram hanc in eos evomam omnem; dum ægritudo hæc est re-

80 Nimirum consilium illud rectum est de occludendis ædibus Eu. iv, 7. 14 Rectum est? ego ut faciam: non est? te ut deterream Hea. i, 1. 27 Neque id putabit, pravum an rectum siet, quod petet Hea. iii, 1. 76 Etsi consilium, quod cepi, rectum esse et tutum scio Hea. ii, 3. 86 Qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat Ad. i, 2. 19 Facile omnes, cum valemus, recta consilia ægrotis damus A. ii, 1. 9 His nunc præmium est, qui recta prava faciunt Ph. v, 2. 6

Recurro. Nunc ubi me illic non videbit, jam huc recurret, sat scio Ad. iv, 1. 10

Recuso. Tamen nunquam ausus sum recusare eam (uxorem), quam mihi obtrudit pater He. iii, 1. 16

Reddo. Tuum tibi reddo Hea. iv, 4. 20 Tam placidum, quam ovem reddo Ad. iv, 1. 18 Uxorem, quam nunquam est ratus posthac se habiturum, reddo He. v, 3. 21 Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? Ph. v, 6. 16 Adeo res redit: si quis quid reddit, magna habenda est gratia Ph. i, 2. 6 Tametsi bona est natura, reddunt curatura junceas Eu. ii, 3. 24 Fructum, quem Lemni uxoris reddunt prædia Ph. iv, 3. 75 Dictum ac factum reddidi Hea. iv, 5. 12 Reddidisti animum A. ii, 1. 33 Prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit He. iii, 3. 47 Facilem benevolumque lingua tua jam tibi me reddidit He. v, 1. 34 Quod ut efficerem, orando surdas jam aures reddideras mihi Hea. ii, 3. 89 Hoc ego tibi profecto effectum reddam A. iv, 2. 20 Ego jam te commotum reddam A. v, 2. 23 Sex ego te totos, Parmeno, hos menses quietum reddam Eu. ii, 2. 46 Si quidem istuc impune habueris. Py. Verum? Pa. Reddam hercle Eu. v, 7. 18 Tam excoctam reddam, atque atram, quam carbo est Ad. v, 3. 63 Reddam hercle, da modo Ad. v, 9. 25 Age, age, inventas reddam Ph. iii, 3. 26 Hic reddes omnia, quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient A. ii, 3. 15 At ut omne reddat. Sy. Omne reddet: tace modo, ac sequere hac Ad. ii, 4. 16 Reddet tibi cito Ad. v, 9. 24 Quid si reddet? Ph. ii, 2. 6 Id ille istis reddet Ph. iv, 4. 24 Pamphilam ergo huc redde, nisi vi mavis eripi Eu. iv, 7. 26 Si est, ut dicat velle se (uxorem), redde He. iv, 1. 44 Præterea ut suis restituam ac reddam. Cupio abducere, ut reddam suis Eu. i, 2. 67. 77 Quin integram (virginem) reddam, ut accepi ab suis He. i, 2. 75 Quicquid futurum est, huic suum reddas scilicet He. iv, 4. 47 Tibi illam (Pamphilam) reddat? aut tu illam tangas? omnium Eu. iv, 7. 27 Age, jam cupio; si modo argentum reddat. Id quoque possum ferre, si modo reddat Ad. ii, 1. 48. 51 At ut omne reddat Ad. ii, 4. 16 Magistratus adi, judicium de eadem causa iterum ut reddant tibi Ph. ii, 3. 57 Quos mihi ludos redderet? A. iii, 1. 21 Dum tibi sororem studeo reddere et restituere Eu. iv, 6. 8 Pro maleficio si beneficium summum nolunt reddere Ph. ii, 2. 22 Beneficium rursum ei experimur reddere Ph. iii, 3. 5 Reddetur: ne time Ad. ii, 4. 15 Meum mihi reddatur: saltem quanti emta est, Syre Ad. ii, 2. 41 Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii, superbum est He. i, 2. 79 Id nunc (argentum) reddendum est illi Hea. iv, 5. 44

Redeo. Redeo inde iratus, atque ægre ferens A. i, 1. 110 Redeo rursum, male vero me habens Eu. iv, 2. 6 Quid si redeo ad illos, qui aiunt: quid si nunc cœlum ruat? Hea. iv, 3. 41 Delibera hoc, dum ego redeo, leno Ad. ii, 1. 42 Nunc redeo: si forte frater redierit, viso Ad. iv, 2. 10 Ego hos conveniam: posthac redeo Ad. iv, 7. 39 Ad ingenium redis He. i, 2. 38 Nempe incommoditas denique huc omnis redit A. iii, 3. 35 It, lavit, redit Eu. iii, 5. 45 Anus foribus obdit pessulum: ad lanam redit Hea. ii, 3. 37 Mihi illæc vere ad rastros res redit Hea. v, 1. 58 Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit Ad. i, 1. 46 Adeo res redit Ph. i, 2. 5 Ad te summa solum, Phormio, rerum redit Ph. ii, 2. 3 Nempe omnia hæc nunc verba huc redeunt denique Eu. i, 2. 78 Quod si eo meæ fortunæ redeunt, Phanium, abs te ut distrahar Ph. i, 4. 24 Ea ad hos redibat lege hæreditas He. i, 2. 97 Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi. De. Repressi, redii: mitto maledicta omnia Ad. v, 3. 9 Percontumax redisti huc nobis, Pamphile He. iii, 5. 54 Nisi si domum forte ad nos rediit. Py. Vise amabo, num sit Eu. iv, 3. 21 Postremo adeo res rediit Hea. i, 1. 61 In eum jam res rediit locum, ut sit necesse Hea. ii, 3. 118 Non rediit hac nocte a cœna Æschinus? Ego, quia non rediit filius, quæ cogito! Ad. i, 1. 1. 10 Istoc verbo animus mihi rediit, et cura ex corde excessit He. iii, 2. 12 Pater ejus rediit, an non? Ph. i, 2. 97 Opera tua ad restim mihi quidem res

concordes magis, si non reducam, fore He. iv, 3. 11 Dum ne reducam, turbent porro, quam velint. Quamobrem reducam? He. iv, 4. 12. 38 Quovis illos tu die reducas Ad. v, 3. 44 Prius quam harum scelera, et lacrumæ confictæ dolis, reducant animum ægrotum ad misericordiam A. iii, 3. 27 Si est, ut velit reducere uxorem, licet He. iii, 5. 51 Quid vis facere, nisi reducere? He. iv, 3. 2 Restabat aliud nihil, nisi in ludum ducere, et reducere Ph. i, 2. 36 Vosmet videte jam, remissan' opus sit vobis, an reducta domum He. iv, 4. 43 De reducenda id facias, quod in rem sit tuam. De reducenda, id vero neutiquam honestum esse arbitror He. iii, 3. 31. 43

Redux. Ergo, mea Antiphila, tu nunc sola reducem me in patriam facis Hea. ii, 4. 18 Egon', qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris! He. v, 4. 12

Refello. Tum, si id falsum fuerat, filius cur non refellit? Ph. ii, 3. 54 Cum tu horum nihil refelles, vincam scilicet Ph. i, 2. 82 Aut ea refellendo, aut purgando: vobis corrigemus He. ii, 2. 12

Referio. Quia miseram mulierem, et me servolum, qui referire non audebam, vicit Ad. iv, 2. 28

Refero. Hecyram ad vos refero. Refero denuo He. Alt. Prol. 21. 30 Nemo satis pro merito gratiam regi refert Ph. ii, 2. 24 Quo consilia hæc referam? Ph. v, 1. 1 Referetque gratiam ei He. v, 2. 32 Denique par pari referto; quod eam mordeat Eu. iii, 1. 55 An id flagitium est, si illis crucibus nunc referam gratiam? Eu. ii, 3. 93 Inveniam pol hodie, parem ubi referam gratiam Eu. iv, 4. 52 Quid venire in mentem nunc possit mihi, qui referam illi sacrilego gratiam? Eu. v, 3. 2 Studet par referre Ad. i, 1. 48 Noluit iterum referre He. Prol. 7 Nunc tibi me certum est contra gratiam referre He. iv, 2. 8 Et habetur, et refertur a me gratia Eu. iv, 6. 12 Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia Ph. ii, 2. 23 Quod ab ipso allatum est, id sibi esse relatum putet Ph. Prol. 22

Refert. Fac tradas: mea nihil refert, dum potiar modo Eu. ii, 3. 28 Id mea minime refert Ad. v, 4. 27 Id tua refert nihil, utrum illæ fecerint He. iv, 3. 12 Tua quod nihil refert, percontari desinas He. v, 3. 12 Quid tua, malum! id refert? Ph. iv, 5. 11 Interminatus sum, ne faceres? num veritus? quid retulit? A. iii, 2. 16 Parvi retulit non suscepisse Ph. iv, 3. 41 Illud permagni referre arbitror, ut ne Hea. iii, 1. 58

Reflecto. Quem neque fides, neque jusjurandum, neque illum misericordia repressit, neque reflexit Ad. iii, 2. 9

Refrigesco. Ubi illinc rediero, nihil est; refrixerit res Ad. ii, 2. 25

Regina. Porro Eunuchum dixti velle te, quia solæ utuntur his reginæ Eu. i, 2. 88

Regio. Cur ergo in his ego te conspicor regionibus? Eu. v, 9. 32 Agrum in his regionibus meliorem, neque pretii majoris, nemo habet Hea. i, 1. 11

Regno. Quandoquidem solus regnas Ph. ii, 3. 58

Regnum. Regnumne, Æschine, hic tu possides? Ad. ii, 1. 21

Rego. Eam (rem) consilio regere non potes Eu. i, 1. 13

Rejicio. Rejecit se in eum, flens, quam familiariter A. i, 1. 109 Si altera illa magis instabit, forsitan nos rejiciat Ph. iv, 5. 5 Ille ad famem hunc ab studio studuit rejicere Ph. Prol. 19 Capillus passus, prolixus, circum caput rejectus negligenter Hea. ii, 3. 50

Relevo. Illi animum jam relevabis, quæ dolore ac miseria tabescit Ad. iv, 3. 11

Religio. Nova nunc religio in te istæc incessit, cedo? A. iv, 3. 15 Nam, nihil esse mihi, religio est dicere Hea. ii, 1. 16 Dignus es cum tua religione, odio A. v, 4. 38

Religiosus, a, um. Ut stultæ et misere omnes sumus religiosæ Hea. iv, 1. 37

Relino. Relevi dolia omnia, omnes serias Hea. iii, 1. 51

Relinquo. Si illum relinquo, ejus vitæ timeo: sin opitulor, hujus minas A. i, 3. 5 Nihil relinquo in ædibus, nec vas, nec vestimentum Hea. i, 1. 88 Si nunc a nobis abis, et Bacchidem hic relinquis, senex resciscet illico: si abduxeris, celabitur Hea. iv, 3. 18 Relinquit cum matre hic uxorem He. i, 2. 99 Sibi vero hanc laudem relinquunt: vixit, dum vixit, bene He. iii, 5. 11 Abeuntes ambo hic tum senes, me filiis relinquunt quasi magistrum Ph. i, 2. 22 Quam ego cum una ancillula hic reliqui Hea. ii, 3. 12 Reliquit me homo, atque abiit A. iv, 4. 5 Qui mihi reliquit hæc, quæ habeo, omnia Eu. i, 2. 40 Ea mortua est: reliquit filiam adolescentulam Hea. iii, 3. 41 Eum Plautus locum reliquit integrum: eum hic

Væ misero mihi! tot res repente circumvallant, unde Ad. iii, 2. 4 Quæ res tam repente mores mutavit tuos? Ad. v, 9. 27 An dolor repente invasit? He. iii, 2. 21 Id quod me repente aspexerant He. iii, 3. 8

Repentinus, a, um. Vix sum apud me, ita animus commotus est metu, spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono A. v, 4. 35

Reperio. Ego in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere, Hegio Ad. iv, 3. 1 Nullus es Geta, nisi jam aliquod tibi consilium celere reperis Ph. i, 4. 1 Porro Eunuchum dixti velle te, quia solæ utuntur his reginæ; reperi Eu. i, 2. 88 Ibi simul rem, et belli gloriam armis reperi Hea. i, 1. 60 Re ipsa reperi, facilitate nihil esse homini melius, neque clementia Ad. v, 4. 6 Atqui reperi jam: aliud cura Ph. ii, 1. 5 Reperi, qui det, neque lacrumet Ph. iii, 2. 37 Hoc qui cogam, re ipsa reperi Ph. v, 6. 49 Reperisti, tibi quod placeat? an nondum etiam? Hea. iii, 3. 35 Jam hic suos parentes reperit? A. iv, 5. 11 Mea Glycerium suos parentes reperit A. v, 6. 5 Ubi veni, causam, ut ibi manerem, reperit Eu. iii, 3. 6 Jam diu aliquam causam quærebat senex: nunc reperit Eu. v, 6. 31 Hic simul argentum repperit Ph. v, 4. 4 Sed ubi Antiphonem reperiam? Ph. i, 4. 15 Deus sum, si hoc ita est. Par. Verum reperies He. v, 4. 3 Quid mihi dicent? aut quam causam reperient? Ph. ii, 1. 4 Vel melius tute reperi: me missum face A. iv, 1. 57 Hujusmodi, obsecro, aliquid reperi Hea. ii, 3. 98 Quam paucos reperias meretricibus fideles evenire amatores, Syra He. i, 1. 1 Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio ullam reperias? He. ii, 1. 3 At sic citius, qui te expedias his ærumnis, reperias He. iii, 1. 8 Aliquid reperiret, fingeret fallacias, unde esset adolescenti, amicæ quod daret Hea. iii, 2. 22 Censen' te posse reperire ullam mulierem, quæ careat culpa? He. iv, 4. 40 Ubi illas ego nunc reperire possim, cogito Ph. iv, 5. 15 Quod si eum nunc reperire possim, nihil est, quod verear Ph. v, 1. 11 Nam me ejus spero fratrem propemodum jam reperisse, adolescentem adeo nobilem Eu. i, 2. 124 Quod ego mihi puto palmarium, me reperisse, quo modo adolescentulus meretricum ingenia et mores possit noscere Eu. v, 4. 9 Nescio; nisi ut ex ipsa quæras, unde hunc habuerit, si potis est reperiri Hea. iv, 1. 46

Repeto. Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa quicquam abs te pretii Eu. iv, 6. 11 An non credis? repeton' quem dedi? Ad. i, 2. 56 Cum argentum repetent, nostra causa, scilicet! Ph. iv, 4. 15 Hem! repudiatus repetor A. i, 5. 14

Reposco. Ambos curare, propemodum reposcere illum est, quem dedisti Ad. i, 2. 52

Reprehendo. Sed me reprehendi tamen, ne quid de fratre dicerem Ad. iv, 4. 14 Si id voltis potius, hæc reprehendere, et corrigere me, et obsecundare in loco Ad. v, 9. 37 Pernoscite, furtumne factum existumetis, an locum reprehensum, qui præteritus negligentia est Ad. Prol. 14

Reprimo. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi. De. Repressi, redii Ad. v, 3. 9 Neque illum misericordia repressit, neque reflexit Ad. iii, 2. 9 Illene? sed reprimam me Hea. i, 2. 25 Reprimam me, ne ægre quicquam ex me audias He. v, 1. 38 Reprime iracundiam, atque ad te redi Ad. v, 3. 8

Repudio. Repudio, quod consilium primum intenderam A. iv, 3. 18 Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies Ad. v, 4. 4 Hem! repudiatus repetor A. i, 5. 14

Repudium. Illis repudium renuntiet: hanc ducat Ph. iv, 3. 72 Cum ego vostri honoris causa repudium alteræ remiserim Ph. v, 7. 35

Reputo. Dum hæc mecum reputo, arcessitur lavatum interea virgo Eu. iii, 5. 44 Etenim ipsus secum eam rem recta reputavit via A. ii, 6. 11

Requiesco. Aut negotî si quando odium ceperat: requiescere ubi volebat; quasi: nostin'? Eu. iii, 1. 15

Requiro. Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum hæc evomam Ad. iii, 4. 65 Abi, Phædria, eum require, atque adduce huc Ph. ii, 1. 79 Denique ego missus sum, te ut requirerem, atque adducerem Ph. v, 6. 41

Res. Certa res est A. ii, 2. 31 Cavit, ne unquam infamiæ ea res sibi esset A. ii, 6. 14 Ita pol quidem res est, ut dixti, Lesbia. Neque postulem abs te, nisi ipsa res moneat A. iii, 3. 1. 19 Quid ais? Si. Sic res est A. iii, 4. 9 Et tamen res cogit denegare A. iv, 1. 9 Atque ædepol ea res est A. iv, 2. 10 Incœpi; dum res tetulit A. v, 1. 13 Omnis res est jam in vado A. v, 2. 4

dem He. iv, 2. 5 Ex qua re minus rei foret aut famæ temperans Ph. ii, 1. 41 Inveni, opinor, remedium huic rei Ph. iv, 3. 11 Nunc, quam rem vitio dent, quæso animum advortite. Favete, adeste æquo animo, et rem cognoscite A. Prol. 8. 24 Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro. Rem omnem a principio audies A. i, 1. 5. 21 Dum tempus ad eam rem tulit, sivi. Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum. Ita aperte ipsam rem modo locutus, nihil circuitione usus es A. i, 2. 17. 21. 31 Ah! tantamne rem tam negligenter agere? A. i, 5. 18 Abin' hinc in malam rem cum suspicione isthac, scelus A. ii, 1. 17 Rem tenes A. ii, 2. 12 Ipsus secum eam rem recta reputavit via. Nihil propter hanc rem A. ii, 6. 11. 17 Si in rem est utrique, ut fiant, arcessi jube A. iii, 3. 14 Tu rem impeditam et perditam restituas? A. iii, 5. 13 Mysis, nunc opus est tua mihi ad hanc rem expromta memoria atque astutia A. iv, 3. 8 Novi rem omnem A. iv, 4. 50 Ah, rem potius ipsam dic, et mitte male loqui A. v, 3. 2 Ego cum illo, quocum tum uno rem habebam hospite, abii huc. Ejus frater aliquantum ad rem est avidior. Postquam sensit me tecum quoque rem habere, fingit causas, ne det, sedulo. Quam joco rem voluisti a me tandem, quin perfeceris? Eu. i, 2. 39. 51. 58. 100 Ait, rem divinam fecisse, et rem seriam velle agere mecum. Malam rem! hinc abis? Eu. iii, 3. 7. 30 Ad eam rem tempus non erat Eu. iv, 1. 7 Dum rus eo, cœpi aliam rem ex alia cogitare Eu. iv, 2. 3 Si ad rem conferentur, vapulabit. Scin' tu, adeo ad te attinere hanc omnem rem? Eu. iv, 6. 4. 7 Viden' tu, Thais, quam hic rem agit? Eu. iv, 7. 13 Quam tu rem actura, obsecro, es? Eu. v, 2. 57 Quod si astu rem tractavit, Di vostram fidem! Eu. v, 4. 2 Tu isti narra omnem rem ordine, ut factum siet Eu. v, 5. 28 Oportuit rem prænarrasse me Eu. v, 6. 12 Quam rem agis? Ubi rem rescivi, cœpi non humanitus, tractare. Ibi simul rem, et belli gloriam armis reperi Hea. i, 1. 37. 47. 60 Ad rem redi Hea. ii, 3. 78 Tu rem perire, et ipsum, non poteris pati Hea. iii, 1. 77 Bonam atque justam rem oppido imperas, et factu facilem. Immo, ut recta via rem narret ordine omnem. Ut te exsolvas: rem facias palam Hea. iv, 3. 26. 28. 43 Quam rem agis? Hea. iv, 4. 18. v, 1. 69 Ut istam rem video, istius obsaturabere Hea. iv, 8. 29 Magis, si magis noris, putes ita rem esse Hea. v, 1. 17 Adeon' rem rediisse, ut periculum etiam fame mihi sit, Syre? Rem profer palam Hea. v, 2. 27. 41 Ullamne ego rem unquam in vita mea volui, quin? Quam severus! rem, cum videas, censeas Hea. v, 3. 4. 21 Mitte ista, atque ad rem redi. Sa. Quam rem? quo redeam? Ad. ii, 1. 31. 32 Nunquam rem facies Ad. ii, 2. 12 Unam hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror Ad. ii, 3. 5 Tam ob parvolam rem pæne ex patria? turpe dictu Ad. ii, 4. 11 Potius, quod ad hanc rem opus est, porro consule. Vide, quam rem agas. Neque pretium, neque rem ullam intercessisse. Hegioni rem omnem narrato ordine Ad. iii, 2. 37. 45. 51. 53 Omnem rem modo seni, quo pacto haberet, enarramus ordine Ad. iii, 3. 10 Hunc abduce, vinci, quære rem Ad. iii, 4. 36 Non me hanc rem patri, ut ut erat gesta, indicasse? Ad. iv, 4. 19 Dis quidem esses, Demea, ac tuam rem constabilisses Ad. v, 1. 9 Hem tibi! rescivit omnem rem. Mitto maledicta: rem ipsam putemus. Mitto rem: consuetudinem ipsorum. Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est Ad. v, 3. 5. 10. 34. 48 Tibi ob eam rem, si quid usus venerit, lubens bene faxim Ad. v, 6. 7 Quam hic rem agit? Nimium ad rem in senecta attenti sumus Ad. v, 8. 9. 31 Ob eam rem? Si ob eam rem vobis vita mea invisa est Ad. v, 9. 20. 32 Ob eam rem noluit iterum referre He. Prol. 6 Si in rem est Bacchidis. Simulat se a matre arcessi ad rem divinam. Habes omnem rem He. i, 2. 27. 109. 119 Tuos esse ego illi mores morbum magis, quam ullam aliam rem, arbitror He. ii, 1. 42 Quod tu si idem faceres, magis in rem nostram, et vostram id esset He. ii, 2. 7 Rem cognosces: iram expedies He. iii, 1. 11 Omnem rem narrabit, scio He. iii, 2. 15 De reducenda id facias, quod in rem sit tuam. Sed jam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit He. iii, 3. 31. 47 Omnem rem scio, ut sit gesta He. iii, 5. 18 Tun' prospicere, aut judicare nostram in rem quod sit, potes? Si ipsam rem, ut siet, resciverit He. iv, 1. 34. 52 Minitemur, si cum illo habuerit rem postea He. iv, 4. 96 Puerumque ob eam rem clam voluit, natus qui est, extinguere He. v, 1. 22 Sin autem est ob eam rem iratus gnatus. Ob eam rem vis ergo introeam? Amicas fore tibi promitto, rem ubi cognoverint. Scit sibi

est opus in hac re adesse He. iii, 3. 17. 50 Non hercle verbis dici potest tantum, quam re ipsa navigare incommodum est He. iii, 4. 3 Sed nunc mihi in mentem venit, ex hac re, quod locuta es olim He. iv, 1. 22 Etsi tibi causa est de hac re, mater quæ te impulit. Neutra in re vobis difficultas a me erit. In ea re cum sit mihi adjutrix socrus. Te oro porro in hac re adjutor sis mihi He. iv, 4. 3. 45. 83. 99 Est magna, ecastor, gratia de istac re, quam tibi habeam He. v, 1. 14 Mulieres suspectas fuisse falso nobis, in re ipsa invenimus. Profecto in hac re nihil mali est, quod sit discidio dignum. An, quia non audisti, de hac re animus meus ut sit He. v, 2. 12. 16. 19 Qua re suspectus suo patri fuit, exsolvi He. v, 3. 22 In re incipiunda ad defendendam noxiam? Ph. i, 4. 48 Ex qua re minus rei foret aut famæ temperans. Quid me in hac re facere voluisti tibi? Ph. ii, 1. 41. 61 Ut saltem sciam, quid de hac re dicat, quidve sit sententiæ Ph. ii, 4. 4 Nunc opera me adjuves, ac re dudum opitulata es Ph. v, 3. 3 Non hercle ex re istius me instigasti Ph. v, 7. 76 Qui fuit in re hac scrupulus. Cupio misera in re hac jam defungier Ph. v, 8. 30. 32 Nec clam te est, quam illi utræque res nunc utiles et ad pudicitiam, et ad rem tutandam sient A. i, 5. 52. 53 Si mihi secundæ res de amore meo essent Hea. ii, 2. 1 Quot res dedere, ubi possem persentiscere Hea. v, 1. 43 Tot res repente circumvallant, unde Ad. iii, 2. 4 Omnes, quibus res sunt minus secundæ, magis sunt suspiciosi Ad. iv, 3. 14 Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus He. iii, 3. 20 Nihil pol jam res istæc mihi voluptatis ferunt He. iv, 2. 17 Omnes, cum secundæ res sunt maxume, tum Ph. ii, 1. 11 Quonam in loco sunt res, et fortunæ meæ Ph. iii, 1. 9 Lætus sum, ut meæ res sese habent. Quas, cum res advorsæ sient, paulo mederi possis! Ph. v, 4. 1. 3 Tune hic homines adolescentulos, imperitos rerum in fraudem illicis? A. v, 4. 8 Imprudens harum rerum, ignarusque omnium Eu. i, 2. 56 Qui esse primos se omnium rerum volunt. Omnium rerum, heus, vicissitudo est Eu. ii, 2. 17. 45 Reviso, quidnam Chærea hic rerum gerat Eu. v, 4. 1 Neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia. Etsi is quoque suarum rerum satagit Hea. ii, 1. 3. 13 Non oportet relictas: portant quid rerum! Mihi nunc nihil rerum omnium est quod malim, quam. Ut ne quid hujus rerum ignores. In tempore ad eam veni, quod rerum omnium est primum Hea. ii, 3. 6. 26. 28. 123 In me quidvis harum rerum convenit Hea. v, 1. 3 Nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo Ad. iv, 5. 61 Postquam intus sum omnium rerum satur Ad. v, 1. 3 Nequeo mearum rerum initium ullum invenire idoneum He. iii, 3. 1 Harum rerum numquid dixti jam patri? He. v, 4. 25 Ad te summa solum, Phormio, rerum redit Ph. ii, 2. 3 Tute ipse his rebus finem præscripsti, pater A. i, 1. 124 Cur tu his rebus sumtum suggeris? Ad. i, 1. 37 Auctor his rebus quis est? Ad. iv, 5. 37 Hic adeo his rebus annulus fuit initium inveniundis He. v, 3. 23 His rebus sane pone, inquit, decem minas Ph. iv, 3. 62 Alias res agis Eu. ii, 3. 56 Quæ tot res, tantas, tam opportune in unum conclusit diem? Eu. v, 9. 17 Patrem novisti, ad has res quam sit perspicax Hea. ii, 3. 129 Hujusmodi res semper comminiscere, ubi me excarnifices Hea. iv, 6. 8 Te postputasse omnes res præ parente intelligo He. iii, 5. 33 Quo magis omnes res cautius, ne temere faciam, accuro He. v, 1. 11 Quot commodas res attuli! Ille alias res agere se simulare He. v, 3. 19. 28 Rogas? quot res? (dicere poterit) Ph. iv, 4. 25 Omnes posthabui mihi res, ita uti par fuit Ph. v, 7. 15 Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus A. i, 5. 59 Herus me, relictis rebus, jussit Pamphilum hodie observare A. ii, 5. 1 Nonne ancillulam, relictis rebus omnibus, quæsivi? Eu. i, 2. 86 Quid? tu his rebus credis fieri? tota erras via Eu. ii, 2. 14 Mihi nunc, relictis rebus, inveniendus est aliquis Hea. iv, 7. 12 Quibus nunc sollicitor rebus! Ad. i, 1. 11 Non te pro his curasse rebus, ne quid ægre esset mihi? He. ii, 1. 30 Nam sæpe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est He. iii, 1. 28 Quam fortunatus ceteris sum rebus, absque una hac foret He. iv, 2. 25 Nullam de his rebus culpam commeruit tua. Tot me nunc rebus miserum concludit pater He. iv, 4. 9. 80 Rebus vilioribus multo, tamen talenta bina Ph. v, 3. 8

Resarcio. Discidit vestem? resarcietur Ad. i, 2. 41

Rescindo. Mihi non videtur, quod sit factum legibus, rescindi posse Ph. ii, 4. 16

Rescisco. Primus rescisco omnia Ad.

timabit esse, sic existimet: responsum, non dictum esse Eu. Prol. 6 Quid nunc renuntiem abs te responsum, Chreme? Hea. iv, 8. 19

Responsum. Non Apollinis magis verum, atque hoc responsum est A. iv, 2. 15 Is sibi responsum hoc habeat Ph. Prol. 17

Restinguo. Hæc verba una mehercle falsa lacrymula restinguet Eu. i, 1. 24 Ita tibi incensam dabo, ut ne restinguas, lacrumis si exstillaveris Ph. v, 7. 82

Restis. Tu inter eas restim ductans saltabis Ad. iv, 7. 34 Opera tua ad restim mihi quidem res rediit planissume Ph. iv, 4. 5

Restito. Exi foras, sceleste! at etiam restitas, fugitive? Eu. iv, 4. 1

Restituo. Gnatum ei restituo, qui pæne harum, ipsiusque opera periit He. v, 3. 20 Ita Poëtam restitui in locum He. Alt. Prol. 13 Quem actoris virtus nobis restituit locum Ph. Prol. 34 Iram expedies: rursum in gratiam restitues He. iii, 1. 11 Restitue, in quem me accepisti, locum A. iv, 1. 58 Præterea, ut suis restituam ac reddam Eu. i, 2. 67 Tu rem impeditam et perditam restituas? A. iii, 5. 13 Dum id quæro, tibi qui filium restituerem Hea. iii, 1. 83 Amico filium restitueris A. iii, 3. 38 Dum tibi sororem studeo reddere, et restituere Eu. iv, 6. 8 Fores effregit? restituentur Ad. i, 2. 40 Quod te absente hic filius egit, restitui in integrum, æquom est, et bonum Ph. ii, 4. 11

Resto. In qua re nunc tam confidenter restas, stulta? Hea. v, 3. 7 Restat Chremes, qui mihi exorandus est A. i, 1. 139 At mihi unus scrupulus etiam restat; qui me male habet. Quid restat, pater? A. v, 4. 37. 44 Pater, hoc nunc restat Hea. v, 5. 22 Nam hercle etiam hoc restat Ad. ii, 1. 36 Id misero restat mihi mali, si Ad. iii, 3. 3 Quid nunc, quod restat? Ad. v, 8. 24 Quid restat, nisi porro ut fiam miser? He. iii, 1. 20 Quod si fit, ut me excutiam, atque egrediar domo, id restat Ph. iv, 1. 20 Nunc una mihi res etiam restat, quæ est conficiunda Ph. v, 5. 3 Nempe ergo aperte vis, quæ restant, me loqui? A. i, 2. 24 Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere Ph. i, 2. 35 Restiti Eu. ii, 3. 45 Si quid est, quod restet A. v, 6. 17 Ne mea præsentia obstet, neu causa ulla restet reliqua He. iv, 2. 11 Ut illum Di Deæque senium perdant, qui me hodie remoratus est: neque adeo, qui restiterim Eu. ii, 3. 11 Quam gaudeo, ubi etiam hujus generis reliquias restare video! Ad. iii, 3. 91 Et ea me hic restitisse gratia A. ii, 6. 2

Resupino. Pone apprehendit pallio: resupinat: respicio: rogo Ph. v, 6. 23

Rete. Non rete accipitri tenditur, neque miluo, qui male faciunt nobis Ph. ii, 2. 16

Reticeo. Vah! nihil reticuit Ad. iii, 3. 51 Fac me ut sciam: ne retice: ne verere Hea. i, 1. 33 Enimvero reticere nequeo Hea. ii, 3. 79

Retineo. Ubi sunt? cur retines? Hea. ii, 3. 135 Is nunc me retinet Ph. i, 4. 11 Ah! retine me, obsecro Hea. ii, 4. 23 Assequere, ac retine, dum ego huc servos evoco Ph. v, 7. 89 Nam neque quomodo a me amittam, invenio: neque, uti retineam, scio Ph. iii, 2. 22 Rogo, quamobrem retineat me Ph. v, 6. 24 Pudore et liberalitate liberos retinere satius esse credo, quam metu Ad. i, 1. 33 Cui est potestas consulendi, quid velis: retinere, amare, amittere Ph. i, 3. 23 Id faciebat retinendi illius causa Eu. iv, 1. 6 Sin ea est causa retinendi apud vos, quia ægra est He. ii, 2. 13 Ego in eum incidi infelix locum, ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi copia Ph. i, 3. 24

Retraho. Retraham hercle, opinor, ad me idem illud fugitivum argentum tamen Hea. iv, 2. 11 Poëta vetus Poëtam non potest retrahere ab studio; et transdere in otium Ph. Prol. 2

Retro. Est mihi in ultimis conclave ædibus quoddam, retro Hea. v, 1. 29

Retundo. Egone? ut ejus animum, qui nunc luxuria et lascivia diffluit, retundam Hea. v, 1. 73

Revereor. Ne revereatur, minus jam quo redeat domum He. iv, 4. 8 Age, mitto imperium: non simultatem meam revereri saltem? Ph. ii, 1. 3 Nunc adventum tuum ambas, Pamphile, scio reverituras He. iii, 1. 10

Revertor. Mox ego huc revertor A. iii, 2. 5 Revertor, postquam, quæ opus fuere, ad nuptias gnatæ, paravi A. iv, 4. 1 Nunquam tam mane egredior, neque tam vesperi domum revortor, quin. Domum revortor mœstus, atque animo fere perturbato Hea. i, 1. 16. 70 Aut jam revertere: aut mox noctu te adigent horsum insomnia Eu. ii, 1. 13 Dicam ut

Rogas? A. i, 2. 13 Quid agit? My. Rogas? A. i, 5. 32 Quid vis? Da. An etiam rogas? A. iv, 4. 23 Qua de re? Si. Rogas? A. v, 4. 6 Quid factum est? Ch. Rogas? Eu. ii, 3. 34 Cur? Gn. Rogas? Eu. iii, 1. 46 Rogas? viderem, audirem Eu. iii, 5. 26 Rogas me? Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit! Eu. iv, 3. 11 De istac rogas virgine? Eu. iv, 4. 53 Quid facias, rogas? Eu. v, 1. 21 Men' rogas? Hea. ii, 3. 5 Est ea intus? Ch. Sit rogas? Hea. iii, 1. 45 Quid faceret? Ch. Rogas? Hea. iii, 2. 21 Quamobrem? me rogas? homini! Hea. iv, 5. 32 Quid tristis es? De. Rogas me? Ad. i, 2. 2 Quid fiet, rogas? Ad. iii, 1. 1 Quamobrem? Æs. Rogas me? Ad. iv, 5. 31 Quamobrem? quid feci? De. Rogas? Ad. v, 1. 10 Quid faciemus puero? La. Ridicule rogas He. iv, 4. 46 Unde? aut qui? Ch. Rogas? Ph. iv, 1. 8 Quamobrem? aut quid dicet? Ge. Rogas? Ph. iv, 4. 24 Satis superbe illuditis me? De. Qui? Ph. Rogas? Ph. v, 7. 22 Militem rogat, ut illum admitti jubeat: ille continuo irasci: neque negare audere Eu. iv, 1. 4 Heus! Syre; rogat te Ctesipho, ut redeas Ad. v, 2. 1 Heus! Demea, rogat frater, ne abeas longius Ad. v, 5. 1 Sine labore hanc gratiam, te, ut sibi des pro illa, nunc rogat He. iii, 3. 30 Rogat, unde sit? narro omnia hæc He. v, 3. 33 Rogamus, quid sit? nunquam æque, inquit, ac modo Ph. i, 2. 43 Te suam rogavit rursum ut ageres Ph. v, 5. 8 Rogabo Ph. iv, 5. 15 Si quid rogabit, nusquam tu me: audistin'? Ad. iv, 1. 23 Si rogabit? Ge. In te spes est Ph. ii, 2. 5 Jube, mihi denuo respondeat Ph. Roga Eu. iv, 4. 25 Roga, velitne, an non, uxorem He. iv, 1. 43 Quem ego igitur rogem, qui hic neminem alium videam? A. iv, 4. 10 Quasi ego, quam dudum, rogem A. v, 2. 9 Ut rogem, quod tempus conveniundi patris me capere jubeat? Ph. v, 4. 9 Si roges, nihil pudet A. iv, 1. 13 Quid facerem, si quis nunc me roget? A. i, 5. 23 Roget quis quid tibi cum illa? ne noram quidem Eu. iii, 3. 5 Ubi dicimus redisse te, et rogare uti veniret ad te Hea. ii, 3. 63 Istuc patrem rogare est æquom? He. iv, 1. 12

Rubicundus. At faciam, ut noveris: magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius, cadaverosa facie He. iii, 4. 26

Rufus, a, um. Si quis me quæret rufus. Da. Præsto est; desine Ph. i, 2. 1 Rufamne illam virginem, cæsiam, sparso ore, adunco naso? Hea. v, 5. 17

Rumor. Meum gnatum rumor est amare A. i, 2. 14 Cum interea rumor venit datum iri gladiatores He. Alt. Prol. 31 Nam qui erit rumor populi, inquit, si id feceris? Ph. v, 7. 18 Nam quod rumores distulerunt malevoli Hea. Prol. 16

Rumpo. Perii! vovisse hunc dicam, si salvos domum redisset unquam, ut me ambulando rumperet He. iii, 4. 21

Ruo. Sed heus tu! vide sis, ne quid imprudens ruas Hea. ii, 3. 128 Quid si redeo ad illos, qui aiunt: quid si nunc cœlum ruat? Hea. iv, 3. 41 Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, et prosternerem Ad. iii, 2. 21

Rursum. In amore hæc omnia insunt vitia: injuriæ, suspiciones, inimicitiæ, induciæ, bellum, pax rursum Eu. i, 1. 16 Quicquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoque Eu. ii, 2. 20 Redeo rursum, male vero me habens Eu. iv, 2. 6 Dic dum hoc rursum. Heus! negato rursum Eu. iv, 4. 40. 45 At enim spem istoc pacto rursum nuptiarum omnem eripis Hea. iv, 3. 35 Optabit rursum ut abeat ab se filius Hea. iv, 5. 8 Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit Ad. i, 1. 46 Rursum, Demea, irascere? Ad. i, 2. 55 In porticum rursum redi Ad. iv, 2. 40 Rursum in gratiam restitues. Trepidari sentio, et cursari rursum prorsum He. iii, 1. 11. 35 Nunc animum rursum ad meretricem induxti tuum He. iv, 4. 67 Quin, cum opus est, beneficium rursum ei experimur reddere? Ph. iii, 3. 5 Te suam (causam) rogavit rursum ut ageres Ph. v, 5. 8 Atque illud mihi argentum rursum jube rescribi, Phormio. Nolo, volo: volo, nolo rursum Ph. v, 7. 29. 57

Rus. Ruri agere vitam Ad. i, 1. 20 Rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium Ad. i, 2. 15 Jamdudum aliquid ruri agere arbitror Ad. iii, 3. 47 Is filium negat esse ruri Ad. iv, 2. 3 Quia ruri crebro esse soleo He. ii, 1. 18 Opus ruri faciundum Ph. ii, 1. 20 Ruri fere se continebat Ph. ii, 3. 16 Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum Eu. i, 2. 107 Ego rus ibo, atque ibi manebo Eu. ii, 1. 10 Rus Sunii ecquod haberem? Rus eo Eu. iii, 3. 13. 27 Dum rus eo Eu. iv, 2. 1 Abigam hunc rus. Tu rus hinc abis? De. Recta. Quando is, quamobrem huc veneram, rus abiit Ad. iii, 3. 47. 79. 82 Ain' patrem hinc abiisse rus? Illud rus nulla alia causa tam male odi, nisi quia prope est Ad. iv, 1. 1. 7 Non

Pamphile A. i, 5. 32 Charinum video salve. Ch. O salve, Pamphile A. ii, 1. 18 O Mysis, salve. My. Salvos sis, Crito A. iv, 5. 7 O salve bone vir A. v, 2. 5 Sed eccum Parmenonem: salve Eu. ii, 3. 12 Atque eccum: salve, mi Thraso Eu. iii, 2. 2 O festus dies hominis! amice! salve Eu. iii, 5. 12 Bone vir, Dore, salve Eu. v, 2. 11 Salve, anime mi. An. O mi expectate, salve. Cl. Ut vales? Hea. ii, 4. 26 Menedeme, salve Hea. iii, 1. 18 Te quærebam ipsum. salve, Demea Ad. iii, 4. 15 O Syre noster, salve! quid fit? quid agitur? Ad. v, 5. 2 Philotis, salve multum. Ph. O salve Parmeno. Sy. Salve mecastor, Parmeno. Pa. Et tu ædepol, Syra He. i, 2. 7. 8 Mea mater, salve! He. iii, 2. 18 Salve, mi pater. La. Gnate mi, salve He. iii, 5. 5. 6 Bacchis, salve! Ba. Salve! Laches He. v, 1. 5 Salve, Pamphile He. v, 4. 15 Mi patrue, salve. De. Salve. Here, salve. De. Ho! bone custos, salve Ph. ii, 1. 24. 56. 57 O noster Chremes! Ch. Salve, Geta Ph. iv, 3. 4 Sed quos perconter? video: salvete A. iv, 5. 5 Salvete Eu. v, 9. 31 Salvere Hegionem plurimum jubeo Ad. iii, 4. 14

Salve. (Adverb.) Hem! quid est? quid trepidas? satin' salve? dic mihi Eu. v, 6. 8

Salus (pro Dea Salutis). Ipsa, si cupiat, Salus, servare prorsus non potest hanc familiam Ad. iv, 7. 43 Quod te, Æsculapi, et te, Salus, ne quid sit hujus, oro! He iii, 2. 3

Salus. Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis Eu. v, 4. 18 Ad te advenio, spem, salutem, auxilium, consilium expetens A. ii, 1. 19 Quæ assolent, quæque oportet signa esse ad salutem, video A. iii, 2. 2 Non posse jam ad salutem converti hoc malum A. iv, 1. 49 Atque huic malo salutem quærant, auxilii nihil afferant Ad. iii, 2. 2 Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnatho Eu. ii, 2. 39 Quod cum salute ejus fiat, ita se defatigarit, velim, ut Ad. iv, 1. 3

Saluto. Salutant: ad cœnam vocant Eu. ii, 2. 28 Opperiar hominem hic, ut salutem, et colloquar Ad. iii, 3. 92 Sine. Sy. Veto. Clit. Saltem salutare. Sy. Abeas, si sapis Hea. ii, 3. 138 At ego Deos Penates hinc salutatum domum devortar Ph. ii, 1. 81

Salvus, a, um. Salvos sis, Crito A. iv, 5. 7 Salvos sis, Chreme A. v, 4. 3 Salvos sum, si hæc vera sunt A. v, 6. 9 Nisi ubi ille huc salvos redierit meus particeps Hea. i, 1. 98 Salvos nobis, Deos quæso, ut siet Ad. iii, 1. 11 Salvos sit, spero: est similis majorum suum Ad. iii, 3. 57 Sed eccum Demeam! salvos sies Ad. v, 6. 2 Si salvos domum redisset unquam. He. iii, 4. 20 Quæro: salvos est, ut opinor Ph. iii, 3. 22 Salvum te advenire, here, gaudeo Eu. v, 6. 6 Illum tibi salvom affuturum esse hic, confido, propediem Hea. i, 1. 108 Salvum advenisse gaudeo Hea. ii, 4. 27 Sed ita dictu opus est, si me vis salvom esse, et rem, et filium Hea. v, 1. 68 Salvum te advenire, Demea, gaudemus! Ad. i, 1. 55 Gaudeo venisse salvom He. iii, 2. 18 Benefactum te advenisse, Pamphile: atque adeo, quod maximum est, salvom atque validum. Illum vivom, et salvom vellem He. iii, 5. 7. 14 Salvom advenire. Salvom te advenisse gaudeo Ph. ii, 1. 25. 56 Quantus metus est mihi, venire huc salvom nunc patruum, Geta! Ph. iii, 1. 18 Venire salvom volup' est Ph. iv, 3. 5 Salva res est Eu. ii, 2. 37 Mirum ni illa salva est, et ego perii Hea. iv, 1. 50 Erubuit: salva res est Ad. iv, 5. 9 Salvan' Philumena est? Pa. Meliuscula est He. iii, 2. 18 Tu illam salvam magis velis, quam ego He. ii, 2. 17 Gaudeo, natum illum, et tibi illam salvam He. iv, 4. 21 Quibus et re salva, et perdita profueram, et prosum sæpe Eu. ii, 2. 27 Tace obsecro, salvæ sumus Eu. v, 1. 18 Venisse eas salvas, audivi ex nauta, qui eas vexerat Ph. iv, 1. 10

Samius, a, um. Samia mihi mater fuit: ea habitabat Rhodi Eu. i, 2. 27

Sancte. Vel hic Pamphilus jurabat quoties Bacchidi! quam sancte! He. i, 1. 4 Sancte adjurat, non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare He. ii, 2. 26

Sanctus, a, um. Occidunt me quidem, dum nimis sanctas nuptias student facere Ad. v, 7. 1 Aliud si scirem, qui firmare meam apud vos possem fidem, sanctius quam jusjurandum He. v, 1. 24

Sandalium. Utinam tibi commitigari videam sandalio caput! Eu. v, 8. 4

Sane. Nempe ergo aperte vis, quæ restant, me loqui? Da. Sane quidem A. i, 2. 24 Sane pol illa temulenta est mulier et temeraria A. i, 4. 2 Ubi voles, arcesse. Si. Bene sane A. v, 2. 7 Sane, quia vero hæ mihi patent semper fores Eu. i, 2. 9 Estne, ut fertur, forma? Pa. Sane Eu. ii, 3. 69 Sane hercle ut dicis Eu. iii, 5. 59 Sane, quod tibi nunc vir

accipere ab illo injuriam? Ph. v, 2. 3 Hei! video uxorem: pæne plus, quam sat erat Ph. v, 3. 14

Satago. Is quoque rerum suarum satagit Hea. ii, 1. 13

Satias, Satietas. Tum sicubi eum satias hominum, aut negotî si quando odium ceperat Eu. iii, 1. 13 Ubi satias cœpit fieri, commuto locum Eu. v, 6. 3 Satias jam tenet studiorum istorum He. iv, 2. 18 Quo pacto satietatem amoris ait se velle sumere? Ph. v, 5. 6

Satin', Satis. Satin' sanus es, qui me id rogites? A. iv, 4. 10 Quid vos, quo pacto hic? satin' recte? (valetis) A. iv, 5. 9 Satin' hoc mandatum est tibi? Eu. ii, 1. 2 Satin' sanus? Eu. iii, 5. 11. Hea. v, 2. 33. Ad. v, 8. 14. Ph. v, 3. 19 Simul alia circumspecto, satin' explorata sint Eu. iii, 5. 55 Satin' id tibi placet? Eu. v, 2. 12 Quid est? quid trepidas? satin' salve? dic mihi Eu. v, 6. 8 Satin' sanus es, aut sobrius? Hea. iv, 3. 29 Satin' hoc certum est? Ad. iii, 2. 31 Satin' scis ibi esse? Ad. iii, 3. 48 Quid si assimulo? satin' est? Ge. Garris. An. Voltum contemplamini: hem! satin' sic est? Ph. i, 4. 33. 34 Sed satin' omnia ex sententia? Ph. ii, 1. 26 Satin' id est? Ph. iv, 4. 2. v, 8. 58 Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? Ph. v, 6. 16 Enimvero spectatum satis putabam Hæc soror ad flammam accessit imprudentius, satis cum periclo. Nec satis ad objurgandum causæ. Ne hæc quidem satis vehemens causa ad objurgandum A. i, 1. 64. 104. 111. 123 Sane pol illa temulenta est mulier et temeraria: nec satis digna, cui committas primo partu mulierem A. i, 4. 3 Non satis me pernosti etiam, qualis sim, Simo A. iii, 2. 23 Nonne tibi satis esse hoc visum solidum est gaudium? Nescio: nisi mihi Deos satis scio fuisse iratos, qui auscultaverim. Satis credo, si advigilaveris A. iv, 1. 23. 40. 50 Si hic non insanit satis sua sponte, instiga. Dies mihi hic ut sit satis vereor ad agendum. Eho tu impudens, non satis habes, quod tibi dieculam addo? A. iv, 2. 9. 22. 27 Satis jam, satis, Simo, spectata erga te amicitia est mea: satis pericli cœpi adire A. v, 1. 1. 2 Pro peccato magno paullum supplicii satis est patri A. v, 3. 32 Si, Simo, hunc noris satis, non ita arbitrere A. v, 4. 11 Accede ad ignem hunc, jam calesces plus satis Eu. i, 2. 5 Tacent: satis laudant Eu. iii, 2. 23 Nequeo satis mirari, neque conjicere Eu. iii, 4. 9 Commendat virginem. An. Cui? tibine? Ch. Mihi. An. Satis tuto tamen Eu. iii, 5. 29 Nequeo mirari satis, quo ille abire ignavus possit longius Eu. iv, 3. 19 Jam satis credis sobriam esse me, et nihil mentitam tibi? jam satis certum est, virginem vitiatam esse? Eu. iv, 4. 36. 37 Neque pes, neque mens satis suum officium facit Eu. iv, 5. 3 Satis hoc tibi est Eu. iv, 7. 40 Non possum satis narrare, quos ludos præbueris intus Eu. v, 7. 9 Satis credo. Satis diu hoc jam saxum volvo Eu. v, 9. 21. 55 Satis certo scio Hea. i, 1. 19. Ad. ii, 3. 3. He. iv, 4. 34 Neque tu illum satis noveras, neque te ille Hea. i, 1. 101 Vereor, quam ne quid in illum iratus plus satis faxit, pater Hea. i, 2. 24 Nihil satis firmi video, quamobrem Hea. ii, 3. 96 Non possum: satis jam, satis pater durus fui Hea. iii, 1. 30 Et quidem hercle forma luculenta. Ch. Sic satis Hea. iii, 2. 12 At ut satis contemplata modo sis, mea nutrix. Nu. Satis. Quidvis satis est, dum vivat modo Hea. iv, 1. 4. 28 Satis, pol, proterve me Syri promissa huc induxerunt. Satis scite promittit tibi Hea. iv, 4. 1. 7 Non tibi ego exempli satis sum? Duo talenta pro re nostra ego esse decrevi satis Hea. v, 1. 47. 67 Modo liceat vivere; est spes. Cl. Quæ? Sy. Nos esurituros satis Hea. v, 2. 28 Si satis jam debacchatus es, leno, audi, si vis, nunc jam Ad. ii, 1. 30 Vide, si satis placet Ad. ii, 2. 32 Non intelligo satis, quæ loquatur. Satis mihi id habeam supplicii, dum illos ulciscar modo Ad. iii, 2. 11. 15 Vostram nequeo mirari satis rationem. Si satis cerno, is hercle est Ad. iii, 3. 20. 85 Neque faciam, neque me satis pie posse arbitror Ad. iii, 4. 13 Nequeo satis decernere Ad. iv, 2. 5 Abi, abi jam, Æschine! satis diu dedisti verba Ad. iv, 4. 11 In peccato maxumo, quod vix sedatum satis est, potasti, scelus! Ad. v, 1. 12 Quod satis putabas tua bona ambobus fore Ad. v, 3. 24 Is mihi profecto est servos spectatus satis Ad. v, 6. 5 Postquam et ipse se, et illam, et hanc, quæ domi erat, cognovit satis He. i, 2. 87 Ei ludo, si ullus est, magistram hanc esse satis certo scio. De te quidem satis scio He. ii, 1. 7. 37 Si metuis, satis ut meæ domi curetur diligenter He. ii, 2. 15 Non eum hominem ducerem, nec virum satis firmum gnatæ He. iv, 1. 41 Dum ætas, tempus tulit, perfuncta satis sum He. iv, 2. 18 Nequeo satis proloqui He. iv, 4. 23 Exquire: adest: quod

ratæ lites. Et me tum uxorem credidisti, scilicet, ducturum. Scilicet, ita tempus fert Ad. v, 3. 5. 25. 53 Meam autem mortem expectant scilicet Ad. v, 4. 20 Sed eam jam remittet. Ph. Scilicet He. iii, 5. 17 Huic suum reddas scilicet, ut alamus nostrum He. iv, 4. 47 Cum tu horum nihil refelles, vincam scilicet Ph. i, 2. 82 Quid hæc videntur? De. Scilicet! Ph. v, 3. 9

Scio. Unum hoc scio, hanc meritam esse, ut memor esses sui A. i, 5. 46 Quid timeas scio. Et quid tu, scio. Pa. Nuptiæ mihi. Da. Et id scio. Uxorem tibi non dat jam Chremes. Pa. Qui scis? Da. Scio. Scio: magnum signum A. ii, 2. 9. 10. 11. 15. 28 Adeon' es demens? ex peregrina? jam scio, ah! vix tandem sensi stolidus A. iii, 1. 11 Certe enim scio. Hoc ego scio unum, neminem peperisse hic. Atque haud scio, an, quæ dixit, sint vera omnia A. iii, 2. 23. 26. 45 Posthac incolumem sat scio fore me, nunc si hoc devito malum. Nec quid me nunc faciam, scio A. iii, 5. 5. 8 Scio: cum patre altercasti dudum. Scio: tu coactus tua voluntate es. Scio equidem, illam ducturum esse te. Nescio: nisi mihi Deos satis scio fuisse iratos. Deceptus sum, at non defatigatus. Ch. Scio A. iv, 1. 29. 34. 35. 41. 46 Scio quid conere A. iv, 2. 20 Mitte id, quod scio: dic, quod rogo A. iv, 4. 25 Cum Davo egomet vidi jurgantem ancillam. Si. Scio A. v, 1. 19 Verum hercle opinor fuisse Phaniam: hoc certo scio, Rhamnusium se aiebat esse. Phania ille, frater meus fuit. Si. Noram, et scio A. v, 4. 26. 31 Hunc scio mea solide solum gavisurum gaudia A. v, 5. 8 Nescis, quid mihi obtigerit. Da. Certe: sed quid mihi obtigerit, scio. Facturum quæ voles, scio esse omnia A. v, 6. 2. 12 Nec quid agam, scio Eu. i, 1. 28 Ego pol, quæ mihi sum conscia hoc certo scio Eu. i, 2. 119 Vidi, novi: scio, quo abducta sit Eu. ii, 3. 58 Nostin'? Gn. Scio Eu. iii, 1. 15 Nam hercle nemo posset, sat scio, qui haberet Eu. iii, 2. 34 Neque scio, quid dicam, aut quid conjectem Eu. iii, 4. 5 Primam dices, scio, si videris Eu. iii, 5. 19 Ubi primum poterit, se illinc subducet, scio Eu. iv, 1. 14 Parmenonis tam scio esse hanc technam, quam me vivere Eu. iv, 4. 51 Scio istuc Eu. iv, 6. 23 Scio; nescio; abiit; audivi Eu. v, 1. 2 Neque ædepol, quid nunc consilii capiam, scio. Scio: et pol propterea mage nunc ignosco tibi. Quid? ah! volet, certo scio Eu. v, 2. 28. 39. 50 Dicam hercle, etsi mihi magnum malum scio paratum Eu. v, 5. 27 Tu fortasse, quæ facta hic sint, nescis: Th. Scio Eu. v, 9. 32 Hæc non voluptati tibi esse, satis certo scio Hea. i, 1. 19 Illam simul tibi hic ego affuturam hodie scio. Eam misere amat: propter eam hæc turba, atque abitio evenit. Ch. Scio Hea. i, 2. 2. 16 Si mihi secundæ res de amore meo essent, jamdudum, scio, venissent Hea. ii, 2. 1 Ædes nostræ vix capient, scio. Etsi consilium, quod cepi, rectum esse et tutum scio. Ubi sunt? cur retines? Sy. Jam nunc hæc non est tua. Clit. Scio Hea. ii, 3. 13. 86. 136 Me quidem semper scio fecisse sedulo, ut Hea. ii, 4. 16 Scio, quid feceris. Id quidem ego, si tu neges, certo scio Hea. iv, 1. 14. 19 Quam ego scio esse honore quovis dignam Hea. iv, 3. 9 Etsi scio, hosce aliquot dies non sentiet Hea. iv, 5. 4 Scio. Hea. iv, 8. 9. He. v, 3. 14 Ego, me non tam astutum, neque ita perspicacem esse; id certo scio Hea. v, 1. 1 Scio, tibi esse hoc gravius multo, ac durius. Etiam haud scio, an uxorem ducat Hea. v, 2. 4. 46 Neque quod principium inveniam ad placandum, scio Hea. v, 4. 21 Leno ego sum. Æs. Scio Ad. ii, 1. 7 Navem conductam, hoc scio. Scio te non usum antehac amicitia mea Ad. ii, 2. 17. 42 Satis certo scio Ad. ii, 3. 3 Nunc si hoc palam proferimus, ille inficias ibit, sat scio Ad. iii, 2. 41 Persuasit ille impurus, sat scio Ad. iii, 3. 6 Pudet: nec, quid agam, neque quid huic respondeam, scio Ad. iii, 4. 40 Nunc ubi me illic non videbit, jam huc recurret, sat scio Ad. iv, 1. 10 Nec quid agam, scio. Scio, ubi sit Ad. iv, 2. 3. 31 Ut opinor, has non nosse te, et certo scio. Qui infelix haud scio, an illam misere nunc amat. Æschine audivi omnia, et scio: nam te amo Ad. iv, 5. 14. 33. 46 Certo scio Ad. iv, 5. 70. Ph. v, 3. 10 Nescis, qui vir sit. Mi. Scio. Scio. De. Eho! scis, et patere? Ad. iv, 7. 5. 7 Mane: scio: istuc ibam Ad. v, 3. 35 Natu grandior. Mi. Scio Ad. v, 8. 8 Quid egerint inter se, nondum etiam scio He. i, 2. 117 Ei ludo, si ullus est, magistram hanc esse satis certo scio. Postmodum rescisscet. La. Scio. Multo melius hic quæ fiunt, quam illic, ubi sum assidue, scio. De te quidem satis scio He. ii, 1. 7. 11. 20. 37 Etsi scio ego, Philumena, meum jus esse, ut te cogam. Etsi ego meis me

bere, Myrrhina He. iv, 1. 26 Neque fuisse prægnantem unquam ante hunc scivi diem He. iv, 4. 19 Scisti uti foro Ph. i, 2. 29 Ego scibo ex hoc, quid siet Eu. iv, 4. 59 Hinc scibo jam, ubi siet Ad. iii, 3. 7 Jam scibo Ad. v, 2. 6 Ex hoc jam scibo, quid siet He. ii, 2. 4 Quid cum illa rei tibi est? Ch. Scibis Eu. iv, 7. 35 Ad misericordiam ambos adduces cito: aut scibis, cujus sis Hea. v, 2. 43 Nemo ex me scibit Ph. v, 1. 38 Hem, quid est? Si. Scies A. i, 1. 89 Tu quod quæris, scies A. iii, 3. 4 Quid? Si. Scies A. iii, 4. 6 Jam faxo scies Eu. iv, 3. 21 Quid ita istuc? Me. Scies Hea. i, 1. 43 Experiundo scies Hea. ii, 3. 90 Quid istuc? miror. Ch. Jam scies Hea. iii, 3. 51 Ubi scies; si displicebit vita, tum istoc utitor Hea. v, 2. 19 Quid istuc est? Ge. Scies: modo ut tacere possis Ph. i, 2. 8 Jam scies: ausculta Ph. v, 8. 6 Cum sciet alienum puerum tolli pro suo He. iv, 1. 61 Sin spreverit me, plus, quam opus est scito, sciet Ph. iv, 1. 18 Quos non æquom est scire, neque resciscent, neque scient He. v, 4. 28 Unum hoc scito: contumeliæ non me fecisse causa, sed amoris Eu. v, 2. 38 Nemo illorum quisquam, scito, ad te venit, quin He. i, 1. 10 Opperiar, ut sciam nunc, quidnam hæc turba tristitiæ afferat A. i, 4. 8 Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines A. iv, 2. 12 Eho, inepta, nescis quid sit actum? My. Qui sciam? A. iv, 4. 52 Ibo intro, de cognitione ut certum sciam Eu. v, 3. 12 Istuc, quicquid est, fac me ut sciam Hea. i, 1. 32 Respondeat mihi: ut, quid agam, quamprimum sciam Ad. iii, 5. 6 Non equidem istas, (pepuli fores) quod sciam Ad. iv, 5. 7 Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quicquid est, certum sciam? He. iii, 1. 44 Utinam sciam ita esse istuc He. iv, 1. 21 Ut saltem sciam, quid de hac re dicat Ph. ii, 4. 3 Scias posse habere jam ipsum suæ vitæ modum A. i, 1. 68 Immo enim si scias, quod donum huic dono contra comparet Eu. ii, 3. 63 Nam, ut tu scias, quam ea nunc instructa pulchre ad perniciem siet Hea. iii, 1. 40 Ita videtur. Sy. Immo si scias: vah! vide, quod inceptet facinus Hea. iii, 3. 38 At si scias, quam scite in mentem venerit. Immo si scias Hea. iv, 5. 16. 22 Te miror, qui alia tam plane scias Hea. v, 1. 24 Ut apud me præmium esse positum pietati scias He. iv, 2. 8 Immo, ut meam jam scias sententiam Ph. v, 8. 54 Primum ex me ut sciat sibi filium redisse Hea. iii, 1. 2 Ego Æschinum conveniam; ut, quomodo acta hæc sint, sciat Ad. iv, 5. 2 Sua culpa ut sciat lenem patrem illum factum me esse acerrimum Ph. ii, 1. 31 At ego Antiphonem quæram, ut, quæ acta hic sint, sciat Ph. ii, 4. 23 Hominem propero invenire, ut hæc, quæ contigerint, sciat Ph. v, 6. 5 Ut, quid ageret de nuptiis, scirem A. ii, 5. 3 Aliud si scirem, qui He. v, 1. 23 Cum scirem infirmas nuptias hasce esse Ph. v, 1. 6 Ut facile scires, desiderio id fieri tuo Hea. ii, 3. 66 Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam posthac scires He. iv, 1. 18 Hanc fidem sibi, me obsecravit, qui se sciret non deserturum, ut darem A. ii, 3. 28 Filium nisi sciret eadem hæc velle? A. iii, 3. 46 Alio pacto haud poterat fieri, ut sciret hæc, quæ volumus A. iv, 4. 54 Pol, si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem A. iv, 5. 13 Quod si scissem, illa hic maneret potius He. ii, 1. 25 Nam antea qui scire posses, aut A. i, 1. 26 Nisi ea, quæ nihil opus sunt scire A. ii, 1. 37 Glycerium se scire civem esse Atticam A. v, 2. 18 Is ubi hanc forma videt honesta virginem, et fidibus scire Eu. i, 2. 53 Quæ liberum scire æquum est adolescentem, solertem dabo Eu. iii, 2. 25 Ni partem maximam existimarem scire vestrum Hea. Prol. 9 Scire hoc vis? Putavit me, et benevolentia plus scire et providere, quam se ipsum sibi Hea. i, 1. 35. 64 Non vult te scire te redisse etiam Hea. iii, 1. 24 Hoc prius scire expeto, quid perdideris? Hea. v, 1. 17 Si scire vis, ego dicam Hea. v, 4. 10 Quicquid est, volo scire, atque hominem convenire Ad. i, 2. 74 Primum ait se scire: is solus nescit omnia. Scire equidem volo, quot mihi sint domini Ad. iv, 2. 9. 16 Scire est liberum ingenium, atque animum Ad. v, 3. 42 Ut illa, quæ te scire credas, nescias Ad. v, 4. 3 Quasi tu non multo malis narrare hoc mihi, quam ego, quæ percontor, scire He. i, 2. 36 Quod te scire, ipsa indicat res He. ii, 3. 35 Nonne ea dissimulare nos magis humanum est, quam dare operam, id scire, qui nos oderit? He. iv, 1. 38 Quos non æquom est scire, neque resciscent, neque scient. Here, licetne scire ex te, hodie quid sit, quod feci boni? Pa. Non licet. Par. Tamen suspicor He. v, 4. 28. 33 Neque ejus patrem se scire, qui fuerit?

Secundum. Et collaudavi secundum facta et virtutes tuas Eu. v, 9. 60

Secundus, a, um. Quæ secunda ei dos erat, periit Ad. iii, 2. 47 Si mihi secundæ res de amore meo essent Hea. ii, 2. 1 Omnes, quibus res sunt minus secundæ, magis sunt suspiciosi Ad. iv, 3. 14 Omnes, cum secundæ res sunt maxumæ, tum maxume meditari secum oportet, quo pacto advorsam ærumnam ferant Ph. ii, 1. 11 Age, me in tuis secundis respice A. v, 6. 11

Secus, Secius. Nunquam secus habui illam, ac si ex me esset nata He. ii, 3. 5 Si tu illam attigeris secus, quam dignum est, liberam Ph. ii, 3. 91 Sed nihilo secius mox deferent puerum huc ante ostium A. iii, 2. 27

Sed. Non ita dissimili sunt argumento, sed tamen dissimili oratione A. Prol. 11 Nihil istac opus est arte; sed iis, fide et taciturnitate A. i, 1. 6 Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? A. i, 4. 7 Sed nihilo secius mox deferent puerum huc ante ostium A. iii, 2. 27 Si in rem est utrique, ut fiant, arcessi jube: sed si ex ea re plus mali est, quam A. iii, 3. 15 Non fuerant nuptiæ futuræ: sed ea gratia simulavi, ut A. iii, 4. 8 Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat: sed si id non poterit A. iv, 2. 17 Numquid tibi dixi? Gn. Nunquam: sed narra, obsecro Eu. iii, 1. 31 Unum hoc scio: contumeliæ non me fecisse causa, sed amoris Eu. v, 2. 39 Dum, quod te dignum est, facies: sed si id non facis Hea. i, 1. 55 Jamdudum scio venissent: sed vereor, ne Hea. ii, 2. 2 Neque eo nunc dico, quo, quicquam illum senserim: si quid, ne quid Hea. iii, 2. 44 Ergo herus damno auctus est. So. Minime: sed erat hic Corinthia anus Hea. iv, 1. 16 Istuc est sapere, non, quod ante pedes modo est videre, sed etiam illa, quæ Ad. iii, 3. 33 Sed me reprehendi tamen, ne Ad. iv, 4. 13 Haud propterea te rogo, ut hoc proferam: sed ut tacita mecum gaudeam He. i, 2. 32 Etsi ego meis me omnibus scio esse apprime obsequentem, sed non adeo, ut He. ii, 2. 6 Sed non facile est expurgatu He. ii, 3. 4 Sed si fieri id non potest, quin sentiant He. iii, 3. 37 Sed non minuam meum consilium He. iv, 3. 10 Sed reprimam me, ne ægre quicquam ex me audias He. v, 1. 38 Sed ea causa nihilo magis defecimus Ph. iii, 1. 8 sæpius alibi

Sedecim. Verum ea si vivit, annos nata est sedecim Eu. iii, 3. 20 At ille alter venit, annos natus sedecim Eu. iv, 4. 26

Sedeo. Ineptus hodie dum illic sedeo He. v, 3. 4 Dum apparatur, virgo in conclavi sedet Eu. iii, 5. 35 Interea dum sedemus illic Ph. i, 2. 41 An sedere oportuit domi virginem tam grandem, dum? Ad. iv, 5. 38

Seditio. Perpulisti me, filiam ut darem in seditionem, atque incertas nuptias A. v, 1. 11

Sedo. Eam calamitatem vostra intelligentia sedabit He. Alt. Prol. 24 In ipsa turba, atque in peccato maximo, quod vix sedatum satis est, potasti, scelus! Ad. v, 1. 12

Seduco. Diebus sane pauculis post, Pamphilus me solum seducit foras He. i, 2. 69

Sedulo. Ego illud sedulo negare factum: ille instat factum A. i, 1. 119 Faciam hercle sedulo A. iii, 4. 18 Atque id ago sedulo A. iii, 5. 8 Parum succedit quod ago: at facio sedulo A. iv, 1. 56 Fingit causas, ne det, sedulo Eu. i, 2. 58 Faciam sedulo, ac dabo operam Eu. ii, 3. 70 Pro se quisque sedulo faciebat, quo Hea. i, 1. 74 Me quidem semper scio fecisse sedulo, ut Hea. ii, 4. 16 Ego quod potero, enitar sedulo Hea. v, 4. 15 Facio sedulo Ad. i, 1. 25 Nam ita est homo; cum placo, advorsor sedulo, et deterreo Ad. i, 2. 64 Sedulo faciam Ad. ii, 2. 43 Fit sedulo: nihil prætermitto. Sedulo moneo, quæ possum, pro mea sapientia Ad. iii, 3. 59. 72 Istos vobis usque a pueris curavi ambos sedulo Ad. v, 9. 5 Te sedulo et moneo, et hortor, ne He. i, 1. 6 Etsi ea dissimulas sedulo He. iv, 2. 2 Fiet sedulo Ph. i, 4. 51 Metuit hic nos, tametsi sedulo dissimulat Ph. ii, 3. 81 Ego sedulo hunc dixisse credo Ph. ii, 4. 13 Id quidem agitans mecum sedulo, inveni, opinor, remedium huic rei Ph. iv, 3. 10 Factum est abs te sedulo pro fratre Ph. v, 8. 12

Segnitia. Nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ A. i, 3. 1

Segrego. Volgus quæ abs se segregant Hea. ii, 4. 6 Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neu deseras A. i, 5. 56 Si est, ut hæc nunc Pamphilum vere abs se segregarit He. v, 2. 30 Me segregatum habuisse, uxorem ut duxit, a me Pamphilum He. v, 1. 25 Nupta meretrici hostis est, a viro ubi segregata est He. v, 2. 23 Segreganda aut mater a

senex? Ph. i, 4. 38 Probe horum facta imprudens depinxit senex Ph. ii, 1. 38 Senex adest: vide, quid agas Ph. ii, 2. 32 Sæpe interea mihi senex narrabat Ph. ii, 3. 18 Omnibus nunc nobis succenset senex Ph. iii, 3. 13 Jam tum erat senex Ph. v, 8. 34 Quantum intellexi modo senis sententiam de nuptiis A. i, 3. 2 Nisi vides, nisi senis amicos oras, ambis A. ii, 2. 36 Senis nostri, Dave, fratrem majorem Chremem nostin'? Ph. i, 2. 13 Senis essem ultus iracundiam Ph. i, 4. 12 In me omnem iram derivem senis? Ph. ii, 2. 9 Fratrem huc senis introduxit Chremem Ph. v, 6. 25 Pamphilumne adjutem, an auscultem seni A. i, 3. 4 Olera et pisciculos minutos ferre obolo in cœnam seni A. ii, 2. 32 Cur partes seni Poëta dederit, quæ sunt adolescentium. Nunc novas (Comœdias) qui scribunt, nihil parcunt seni Hea. Prol. 1. 43 Seni nostro fidei nihil habeo Hea. v, 2. 49 Seni animam primum extinguerem ipsi Ad. iii, 2. 16 Omnem rem modo seni, quo pacto haberet, enarramus ordine Ad. iii, 3. 10 Vin' tu huic seni auscultare? Ad. v, 7. 8 Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi Ph. i, 2. 26 Te obsecro, ut ne credas a me allegatum hunc senem A. v, 3. 28 Qui magis licet, falli per servum senem? Eu. Prol. 39 O infortunatum senem! Illumne obsecro inhonestum hominem, quem mercatus est heri, senem, mulierem? Eu. ii, 3. 7. 65 Ecce autem video rure redeuntem senem Eu. v, 5. 25 Quod potero, adjutabo senem Hea. iii, 1. 7 Intendenda in senem est fallacia. Atque hunc difficilem, invitum servaret senem. Nonne ad senem aliquam fabricam fingit? Hea. iii, 2. 2. 24. 34 Scilicet jam me hoc voles patrem exorare, ut celet senem vostrum Hea. iv, 3. 28 Non puduisse verberare hominem senem, quem modo puerum tantillum in manibus gestavi? Ad. iv, 2. 23 Eodem ut jure uti senem liceat, quo sum usus adolescentior He. Alt. Prol. 2 Uxorem ut ducat, orare occipit: sese senem esse, dicere He. i, 2. 43 Is senem per epistolas pellexit. Quid? senem quoad expectatis vostrum? Ph. i, 2. 17. 97 Cesso adire quamprimum senem? Ph. ii, 1. 55 Et iratum senem? Ge. Oppido. Cedo senem! Ph. ii, 2. 2. 7 Quærebat senem. Eo me esse adducturum senem Ph. iv, 2. 5. 9 Nihil, pol, falsi dixi, mi senex A. iv, 4. 49 Quid sene erit nostro miserius? Hea. ii, 3. 14 Videre egisse jam nescio quid cum sene Hea. iv, 5. 11 Senes qui primi venient, ii partem aperient Ad. Prol. 23 Abeuntes ambo hic tum senes, me filiis relinquunt quasi magistrum Ph. i, 2. 21 Qui mihi, ubi ad uxores ventum est, tum fiunt senes Ph. v, 8. 21 Nos quoque senes est æquum senibus obsequi Hea. iii, 1. 10 Evenit, senibus ambobus simul iter Ph. i, 2. 15 Ego me ire senibus Sunium dicam ad mercatum Ph. v, 5. 9 Qui æquum esse censent, nos jam a pueris illico nasci senes Hea. ii, 1. 2 Nos quoque senes est æquum senibus obsequi Hea. iii, 1. 10 Emunxi argento senes Ph. iv, 4. 1 Summa eludendi occasio est mihi nunc senes Ph. v, 6. 45 Otium ab senibus ad potandum ut habeam Ph. v, 5. 4

Senium. Ut illum Di Deæque senium perdant, qui me hodie remoratus est Eu. ii, 3. 10

Sensus. Ego illius sensum pulchre calleo Ad. iv, 1. 17

Sententia. Vide quid agas. Ph. Stat sententia Eu. ii, 1. 18 Siccine est sententia? Hea. i, 1. 114 Sin aliter de hac re est ejus sententia, respondeat mihi Ad. iii, 5. 5 Cur non aut istæc mihi ætas, et forma est, aut tibi hæc sententia? He. i, 1. 18 Nec, qua via sententia ejus possit mutari, scio He. iv, 1. 54 Sin est, ut aliter tua siet sententia, accipias puerum He. iv, 4. 15 Ut saltem sciam quid de hac re dicat, quidve sit sententiæ Ph. ii, 4. 4 Quantum intellexi modo senis sententiam de nuptiis A. i, 3. 2 Ne is mutet suam sententiam A. ii, 3. 19 Non ut meus, qui mihi per alium ostendit suam sententiam Hea. ii, 1. 7 Nam per ejus unam, ut audio, aut vivam, aut moriar, sententiam Ph. iii, 1. 19 Visum est mihi, ut ejus tentarem sententiam Ph. iv, 3. 14 Immo, ut meam jam scias sententiam Ph. v, 8. 54 Istuc tibi ex sententia obtigisse lætor Hea. iv, 3. 5 Vah! gloriare evenisse ex sententia? Hea. iv, 5. 17 Errat longe, mea quidem sententia, qui Ad. i, 1. 40 Id distributum sane est ex sententia. Pisces ex sententia nactus sum Ad. iii, 3. 17. 66 Ego ædepol hodie mea quidem sententia judico Ad. v, 9. 2 Itidem illæ mulieres sunt ferme, ut pueri, levi sententia He. iii, 1. 32 Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia? He. iii, 5. 12 Speroque hanc rem esse eventuram nobis ex sententia He. v, 4. 32 Sed satin' omnia ex sententia?

intus ad Glycerium nunc A. v, 6. 14 Nunquam defugiam auctoritatem: sequere Eu. ii, 3. 98 Sequere hac Eu. iv, 4. 47. Hea. iv, 4. 21 Sostrata, sequere me intro hac Hea. iv, 1. 51 Sequere hac me ocyus Hea. iv, 7. 4 Tace modo, ac sequere hac. Sa. Sequor Ad. ii, 4. 16 Sequere me ergo hac intro. Mi. Maxume Ad. iv, 3. 18 Sequere me intro, Parmeno He. v, 4. 39 Sequere me: intus cetera audies Ph. v, 1. 38 Eamus. Th. Vos me sequimini Eu. iii, 2. 53 Simalio, Donax, Syrisce; sequimini. Vos me hac sequimini Eu. iv, 7. 2. 46 Sequimini me huc intro ambæ He. v, 2. 27 Ipsum esse opinor, de quo agebam: sequimini Ph. ii, 3. 8 Utut hæc sunt facta, potius, quam lites sequar Ad. ii, 2. 40 Qui me sequatur Eu. iii, 5. 6 Nihil dixit tum, ut sequerere sese? Eu. iv, 5. 9 Nunc me hospitem lites sequi, quam hic mihi sit facile atque utile A. iv, 5. 16 Non usus facto est mihi nunc hunc intro sequi He. iii, 1. 47 Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi He. iii, 5. 31

Seria. Relevi dolia omnia, omnes serias Hea. iii, 1. 51

Serio. Id vero serio triumphat Eu. iii, 1. 3 Misit porro orare, ut venirem, serio Eu. iii, 3. 22 Jocon' an serio illæc dicat, nescio Hea. iii, 2. 30 Hercle vero serio Ad. v, 9. 18

Serius, a, um. Ait, rem divinam fecisse, et rem seriam velle agere mecum Eu. iii, 3. 7

Sermo. Haud invito ad aures sermo mihi accessit tuus He. iii, 5. 32 Ut voluptati obitus, sermo, adventus tuus, quocumque adveneris, semper siet He. v, 4. 19 Ipsa accumbere mecum, mihi sese dare, sermonem quærere Eu. iii, 3. 10 Ibi illa cum illo sermonem occipit Eu. iv, 1. 8 Quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, uxor He. iv, 3. 1 Ita animum cœpi attendere, hoc modo sermonem captans Ph. v, 6. 29 Verum interea dum sermones cædimus, illæ sunt relictæ Hea. ii, 3. 1

Sero. Age modo, hodie sero, ac nequicquam voles Hea. ii, 3. 103 Hoc mihi dolet, nos pæne sero scisse Ad. ii, 4. 8

Servatrix. O mea Bacchis! servatrix mea He. v, 4. 16

Servio. Propterea quod serviebas liberaliter A. i, 1. 11 Ea serviebat lenoni impurissimo Ph. i, 2. 33 Qui minus, quam Hercules servivit Omphalæ? Eu. v, 8. 3 Non est consilium, pater: matris servibo commodis He. iii, 5. 45 Cur insano serviat? Hea. Prol. 32 Quam maxume servire vostris commodis Hea. Prol. 50. He. Alt. Prol. 43 Laborans, quærens, parcens, illi serviens Hea. i, 1. 87 Rus habitatum abii, concedens vobis, et rei serviens He. ii, 1. 27

Servitium. Hoc tibi pro servitio debeo, conari manibus, pedibus A. iv, 1. 52

Servitus. Ut semper tibi apud me justa et clemens fuerit servitus, scis A. i, 1. 9 Mihi veniebat in mentem ejus incommodum, in servitutem pauperem ad ditem dari Ph. iv, 3. 48

Servo. Nisi eum, quantum tibi opis Di dant, servas, castigas, mones? Hea. iii, 3. 31 Me infensus servat, ne quam faciam in nuptiis fallaciam A. i, 3. 7 Solus Sannio servat domi Eu. iv, 7. 10 Quæ sese in ignem injicere voluit, prohibui; servavi A. i, 1. 114 Accepi: acceptam servabo A. i, 5. 63 Hem! serva A. ii, 5. 5. Ad. ii, 1. 18 Juno Lucina, fer opem! serva me, obsecro! A. iii, 1. 15. Ad. iii, 4. 41 O Jupiter! serva obsecro hæc nobis bona Eu. v, 9. 19 Serva, quod in te est, filium, et me, et familiam Hea. iv, 8. 4 Sat est: hem! istuc serva Ph. i, 4. 35 Quin, Pythias, tu me servato Eu. v, 2. 64 Ut neque pudor commoveat, neque commoneat, ut servem fidem? A. i, 5. 45 Et ut serves, quod labore invenerit Hea. v, 4. 17 Servesne, an perdas totum, dividuum face Ad. ii, 2. 33 Modo facito, ut illam serves Ad. v, 3. 59 Quæso ædepol, Bacchis, mihi quod es pollicita tute, ut serves He. v, 2. 20 At ita me servet Jupiter! Ph. v, 3. 24 Atque hunc difficilem invitum servaret senem Hea. iii, 2. 24 Neque pol servandum tibi quicquam dare ausim, neque te servare Eu. v, 2. 65 Ipsa, si cupiat, Salus, servare prorsus non potest hanc familiam Ad. iv, 7. 44 Pollicitus sum: et servare in eo certum est, quod dixi, fidem He. iii, 3. 42 Age ergo, solus servare hunc potes Ph. iii, 3. 6 Cujus tibi potestas summa servandi datur A. iii, 3. 9 Neque pol servandum tibi quicquam dare ausim Eu. v, 2. 64 Ea lavatum dum it, servandum mihi dedit Hea. iv, 1. 42

Servulus. Nunc servolum ad eam in urbem misit Hea. i, 2. 17 Falli te sinas technis per servulum Hea. iii, 1. 62 Quem? Ch. Istunc servolum dico adolescentis Hea. iii, 2. 19 Quia me servo-

jicienda est: si non pretio, at gratiis Ad. iv, 7. 15. 26 Tum etiam, si nolit, cogas, ut cum illa una cubet Ad. v, 3. 65 Etsi hoc mihi pravum videtur: si vos tantopere istuc voltis, fiat Ad. v, 8. 22 Si quæret me, uti tum dicas: si non quæret, nullus dixeris. Si quando ad eam accesserat confabulatum He. i, 2. 3. 4. 106 Si forte morbus amplior factus siet: servum illico introisse dicent He. iii, 1. 50 Vovisse hunc dicam, si salvos domum redisset unquam He. iii, 4. 20 Si est, ut dicat se velle, redde: sin est autem, ut nolit He. iv, 1. 43 Credo ea gratia concordes magis, si non reducam, fore He. iv, 3. 11 Nunc si quis est, qui hoc dicat Ph. Prol. 13 Si uxorem velit, lege id licere facere: sin aliter, negat Ph. i, 2. 65 Et si tibi res sit cum eo lenone, quocum mihi est, tum sentias Ph. i, 3. 19 Quid faceres, si aliud gravius tibi nunc faciundum foret? Ph. i, 4. 30 Postremo, si nullo alio pacto, fœnore Ph. ii, 1. 71 Mirabar, si tu mihi quicquam afferres novi. Si tum non dedero, unam præterea horam ne oppertus sies Ph. iii, 2. 5. 29 Non triumpho, ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali Ph. iii, 3. 10 Is si dat, sat est: si ab eo nihil fiet, tum hunc adoriar hospitem Ph. iv, 2. 14. 15 Sat scio, si tu aliquam partem æqui bonique dixeris Ph. iv, 3. 32 Non satis est, tuum te officium fecisse, si non id fama approbat? Ph. iv, 5. 12 Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? Ph. v, 6. 16 Si vis mihi uxorem dare, quam despondisti, ducam: sin est, ut Ph. v, 7. 31 Abi: tange: si non totus friget, me enica Ph. v, 8. 5 sæpissime alibi

Si (etiamsi). Id equidem ego, si tu neges, certo scio Hea. iv, 1. 19 Non, si ex capite sis meo natus, ut Hea. v, 4. 12 Si multum siet, tamen faciundum est Ad. v, 8. 27 Verum si cognata est maxume, non fuit necesse habere Ph. ii, 1. 65 Ut ne restinguas, lacrumis si exstillaveris Ph. v, 7. 82

Si (an). Idque adeo visam, si domi est Eu. iii, 4. 7 Sto expectans, si quid mihi imperent Eu. iii, 5. 46 Abi jam nunc intro, atque illa si jam laverit, mihi nuntia Hea. iv, 1. 5 Nunc redeo: si forte frater redierit, viso Ad. iv, 2. 10 Uxorem pavitare, nescio quid, dixerunt: id si forte est, nescio He. iii, 1. 41 Vide, si quid opis potes afferre huic. Ge. Si quid! quid? Ph. iii, 3. 20

Sic. Sic vita erat. Sic cogitabam A. i, 1. 35. 83 Mirabar, hoc si sic abiret. Id voluit, nos sic nec opinantes duci falso gaudio A. i, 2. 4. 9 Quid ais, Byrrhia! daturne illa Pamphilo hodie nuptum? By. Sic est A. ii, 1. 1 Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem A. ii, 3. 13 Quasi non tibi renuntiata sint hæc, sic fore A. iii, 2. 19 Profecto sic est. Ch. Sic hercle, ut dicam tibi A. iii, 3. 22 Quid ais? Si. Sic res est A. iii, 4. 9 Adeon' videmur vobis esse idonei, in quibus sic illudatis? A. iv, 4. 19 Nosne? sic, ut quimus, aiunt A. iv, 5. 9 Sic, Crito, est hic: mitte A. v, 4. 16 At mihi nunc sic esse hoc verum lubet A. v, 5. 2 Sic existumet: responsum, non dictum esse. Ne frustretur ipse se, aut sic cogitet Eu. Prol. 5. 14 Sic soleo amicos Eu. ii, 2. 48 Immo sic homo est, perpaucorum hominum Eu. iii, 1. 18 Chærea, quid est, quod sic gestis? Sic commemineram Eu. iii, 5. 10. 16 Sic est Eu. iii, 5. 25. iv, 4. 52. v, 6. 22. Hea. ii, 3. 1. iii, 1. 22. Ad. iv, 5. 21 Cape hoc flabellum, et ventulum huic sic facito, dum lavamus. Limis specto sic per flabellum clanculum Eu. iii, 5. 47. 54 Utinam sic sient, qui mihi male volunt! Eu. iv, 3. 13 Dispudet, sic mihi data esse verba Eu. v, 1. 17 Atqui sic inventa est Eu. v, 5. 11 Sic erit Eu. v, 9. 28. 36 Eia, haud sic decet Eu. v, 9. 35 Mihi sic est usus: tibi ut opus facto est, face. Sic meritum est meum. Siccine est sententia? Me. Sic. Ch. Bene vale Hea. i, 1. 28. 40. 115 Sic hoc dicens; asperum, pater, hoc est. Sic me Di amabunt, ut. Si certum est tibi sic facere, illud permagni referre arbitror Hea. iii, 1. 49. 54. 58 Et quidem hercle forma luculenta. Ch. Sic satis Hea. iii, 2. 12 Ego sic putavi Hea. iii, 3. 46 Si sic factum est, domina, ergo herus damno auctus est Hea. iv, 1. 15 Quid, si hoc nunc sic incipiam? nihil est: quid, si sic? tantumdem egero: at sic opinor Hea. iv, 2. 9. 10 Sic est, non esse horum te arbitror Hea. v, 2. 32 Mea sic est ratio, et sic animum induco meum Ad. i, 1. 43 Mihi sic videtur Ad. i, 2. 53 Hem! sic volo. Loris? liber! Æs. Sic erit Ad. ii, 1. 15. 28 Quidnam est, quod sic video timidum, et properantem Getam? Ad. iii, 2. 7 Sic siet modo, ut nunc est, quæso. Iterum sic memento Ad. iii, 3. 44. 72 Sic est factum. Nisi facient, quæ illos æquom est, haud sic auferent Ad. iii, 4. 2. 8 Non, hercle, hic quidem durare quisquam, si sic fit, potest Ad. iv, 2. 15

35 Quæ (amicitia) incepta a parvis, cum ætate accrevit simul A. iii, 3. 7 Simul arbitror, jam aliquem esse amicum, et defensorem ei A. iv, 5. 17 Simul consilium cum re amisti? Et eorum ingenia admiror simul Eu. ii, 2. 10. 19 Hos prius introducam, et quæ volo, simul imperabo Eu. iii, 2. 40 Foras simul omnes proruunt se. Simul alia circumspecto. De istac simul consilium volo capere una tecum Eu. iii, 5. 51. 54. 65 Atque ibi simul rem, et belli gloriam armis repperi Hea. i, 1. 60 Et illam simul, cum nuntio, tibi hic ego affuturam hodie scio Hea. i, 2. 2 Simul et conficiam facilius ego, quod volo Hea. iv, 5. 55 Clinia hæc fieri videbat? Me. Quidni? mecum una simul. Et illum hoc rogitato simul Hea. v, 1. 34. 70 Illico omnes simul lætæ exclamant, venit! He. iii, 3. 7 Simul vereor Pamphilum, ne orata nostra nequeat diutius celare He. iv, 1. 60 I ergo intro, et compone, quæ tecum simul ferantur He. iv, 3. 5 Nam illas errore, et te simul suspicione exsolves He. v, 2. 26 Evenit, senibus ambobus simul iter ut esset Ph. i, 2. 15 Simul autem non manebat ætas virginis meam negligentiam Ph. iv, 1. 4 Hic simul argentum repperit, cura sese expedivit Ph. v, 4. 4

Simulatio. Non mea est simulatio Hea. iv, 5. 34

Simulo. Cur simulas igitur? A. i, 1. 21 Quid igitur sibi volt pater? cur simulat? A. ii, 3. 1 Denique ubi non quit pati, simulat se a matre arcessi ad rem divinam He. i, 2. 109 Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant A. iii, 1. 14 Ægram esse simulant mulierem He. i, 2. 113 Sed ea gratia simulavi, vos ut pertentarem A. iii, 4. 9 Id mirari te simulato Hea. v, 1. 70 Non ego dicebam, in perpetuum illam illi ut dares, verum ut simulares Hea. iv, 5. 34 Non simulare mortem verbis Hea. iv, 1. 23 Si non ipsa re istuc tibi dolet: simulare certe est hominis Ad. iv, 7. 16 Ille alias res agere se simulare He. v, 3. 28 Tum ego pol is essem vere, qui simulabar Eu. iii, 5. 58 Quid est, quod amplius simuletur? Hea. v, 1. 28

Simultas. Age, mitto imperium: non simultatem meam revereri saltem? Ph. ii, 1. 2

Simulus. Is nostro Simulo fuit summus Ad. iii, 2. 54 Nostrum amicum noras Simulum, atque æqualem? Ad. iii, 4. 19

Sin. Sin eveniat, quod volo A. i, 1. 138 Si illum relinquo, ejus vitæ timeo: sin opitulor, hujus minas A. i, 3. 5 Sin falsum aut vanum, aut fictum est, continuo palam est Eu. i, 2. 24 Sin lenis est, ad alium defertur gregem Hea. Prol. 45 Sin aliter animus voster est Ad. iii, 4. 46 Sin aliter de hac re est ejus sententia, respondeat mihi Ad. iii, 5. 5 Sin ea est causa, retinendi apud vos, quia He. ii, 2. 13 Si est, ut dicat velle se (uxorem), redde: sin est autem, ut nolit He. iv, 1. 44 Sin est, ut aliter tua siet sententia, accipias puerum He. iv, 4. 15 Sin autem est ob eam rem iratus gnatus, quod He. v, 2. 14 Lege id licere facere: sin aliter, negat Ph. i, 2. 66 Non mihi credis? Do. Hariolare. Ph. Sin fidem do. Do. Fabulæ! Ph. iii, 2. 7 Si me alienus affinem volet, tacebit: sin spreverit me Ph. iv, 1. 18 Quin, si hoc celetur, in metu: sin patefit, in probro siem Ph. v, 4. 6 Sin est, ut velis manere illam apud te Ph. v, 7. 32

Sincere. Si istuc crederem sincere dici, quidvis possem perpeti Eu. i, 2. 97

Sine. Ita facillume sine invidia laudem invenias, et amicos pares A. i, 1. 39 At nunc faciet; neque, ut opinor, sine tuo magno malo A. i, 2. 8 Sine omni periclo A. ii, 3. 17 Hem! biduum hic manendum est soli sine illa? Eu. iv, 2. 9 Non potest sine malo fateri, video Eu. iv, 4. 46 Sine Cerere et Libero friget Venus Eu. iv, 5. 6 Sine sanguine hoc fieri non posse. Qui scis, an quæ jubeam, sine vi faciat? Eu. iv, 7. 9. 20 Virginem quam amabat, eam confeci sine molestia, sine sumtu, sine dispendio Eu. v, 4. 6. 7 Sine dubio, opinor. Ut tuo amori suppeditare possit sine sumtu tuo Eu. v, 9. 14. 46 Novarum qui spectandi faciunt copiam sine vitiis Hea. Prol. 30 Sine auro, tum ornatam, ita uti quæ ornantur sibi. Heus! non fit sine periclo facinus magnum et memorabile. Nam tua apud patrem amica tecum sine metu ut sit, copia est. Quod ambo confiteamini sine periclo esse Hea. ii, 3. 47. 73. 87. 98 Nunc cum sine magno intertrimento non potest haberi Hea. iii, 1. 39 Suo quisque tempore usus est sine superbia Ad. Prol. 21 Qui sine hac jurabat se unum nunquam victurum diem Ad. iii, 2. 34 Credebas, illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum? Ad. iv, 5. 60 Uxor sine dote veniet Ad. iv, 7. 41 Ille alter sine labore patria potitur commoda Ad. v, 4. 17 Sine labore hanc

vera prædicat A. iii, 1. 7 Siquidem hercle possis, nihil prius, neque fortius: verum si Eu. i, 1. 5 Siquidem biduum; verum ne fiant isti viginti dies Eu. i, 2. 102 Siquidem me amaret, tum istuc prodesset, Gnatho Eu. iii, 1. 56 Actum est, siquidem tu me hic etiam nebulo ludificabere Eu. iv, 4. 50 Siquidem tu istæc vera prædicas Eu. v, 1. 12 Siquidem istuc impune habueris Eu. v, 7. 18 Siquidem id sapere est, velle te id, quod non potest contingere. Siquidem hoc fit. Sy. Siquidem! experiundo scies Hea. ii, 3. 83. 90 Siquidem primam (mammam) dedit, haud dubium, quin. Siquidem porro, Micio, tu tuum officium facies Ad. v, 9. 19. 22 Siquidem ille ipse non volt He. iv, 1. 45 Siquidem quisquam crederet te vivo Ph. ii, 1. 72

Siquis, Siqua, Siquod. Tum siquis magistrum cepit ad eam rem improbum A. 1, 2. 21 Quid facerem, siquis nunc me roget? A. i, 5. 23 Tum siquis est, qui dictum in se inclementius existimabit esse Eu. Prol. 4 Siquis recte aut commode tractaret Hea. i, 1. 100 Nunc siquis est, qui hoc dicat Ph. Prol. 13 Siquis me quæret rufus Ph. i, 2. 1 Sed siquis forte malitia fretus sua Ph. ii, 1. 43 Siqua est habitior paulo, pugilem esse aiunt Eu. ii, 3. 23 Siqua laboriosa est, ad me curritur Hea. Prol. 44 Siquid est peccatum a nobis, profer: vobis corrigemus He. ii, 2. 11 Siquid consilii habet, ut consumat nunc A. i, 1. 132

Sis: pro, Si vis. Fac sis nunc promissa appareant Eu. ii, 3. 19 Cave sis, nescis cui nunc maledicas viro Eu. iv, 7. 29 Vide sis, ne quo hinc abeas longius Hea. i, 2. 38 Illud sis vide exemplum disciplinæ Ad. v, 1. 4

Situs, a, um. Adolescens, quam minima in spe situs erit, tam facillime Hea. v, 2. 44 Ubi sita est? (cistella) Th. In risco Eu. iv, 6. 16 Pejore res loco non potest esse, quam in quo nuñc sita est Ad. iii, 2. 46 In te spes omnis, Hegio, nobis sita est Ad. iii, 4. 9 Ea sita erat ex advorsum Ph. i, 2. 47 In quo nostræ spes, omnesque opes sitæ erant Ad. iii, 2. 33 Cujus nunc miseræ spes opesque sunt in te uno omnes sitæ Ph. iii, 1. 6 Sed iis, quas semper in te intellexi sitas, fide et taciturnitate A. i, 1. 6 Haud vereor, si in te solo sit situm A. i, 5. 41

Sive. Dehinc postulo, sive æquum est, te oro, ut A. i, 2. 19 Hæc Andria, sive ista uxor, sive amica est, gravida e Pamphilo est A. i, 3. 11 Si te in germani fratris dilexi loco, sive hæc te solum semper fecit maximi, seu A. i, 5. 58 Sive adeo digna res est, ubi tu nervos intendas tuos Eu. ii, 3. 20

Sobrinus. Estne hic Crito sobrinus Chrysidis? A. iv, 5. 6 Eho! tu sobrinum tuum non noras? Ph. ii, 3. 37

Sobrius, a, um. Tu pol homo non es sobrius A. iv, 4. 39 Ego illum Eunuchum, si opus sit, vel sobrius Eu. iii, 2. 26 Dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchre sobrius! Eu. iv, 5. 2 Satin' sanus es, aut sobrius? Hea. iv, 3. 29 Non fratrem videt rei dare operam, ruri esse parcum, ac sobrium? Ad. i, 2. 15 Jam satis credis sobriam esse me? Eu. iv, 4. 36

Soccus. Assido, accurrunt servi, soccos detrahunt Hea. i, 1. 72

Socer. Hic socer est A. iv, 4. 53 Noster socer, video, venit He. v, 2. 4

Socius. Ita ut filium æquali suo video inservire, et socium esse in negotiis Hea. iii, 1. 9

Socordia, Socors. Nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ A. i, 3. 1 Nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo Ad. iv, 5. 61

Socrus. In ea re cum sit mihi adjutrix socrus He. iv, 4. 83 Quis id ait? La. Socrus He. v, 1. 21 Uno animo omnes socrus oderunt nurus He. ii, 1. 4 Ita animum induxerunt, socrus omnes esse iniquas He. ii, 3. 5

Sodalis. Si frater, aut sodalis esset, qui magis morem gereret? Ad. iv, 5. 74

Sodes. Heus puer, dic sodes A. i, 1. 58 Sic hoc, dicens; asperum, pater, hoc est, aliud lenius sodes vide Hea. iii, 1. 50 Tace sodes Hea. iii, 3. 19 At scin' quid, sodes? Hea. iv, 4. 16 Dic sodes Hea. iv, 5. 22. Ad. iv, 1. 1 Dic sodes, pater Ad. iv, 5. 9 I, sodes, intro He. iii, 2. 23 Scin', quid volo potius, sodes, facias? He. v, 1. 26 Vide, mi Parmeno, etiam sodes, ut mihi hæc certa et clara attuleris. Manedum, sodes He. v, 4. 1. 4 Duc nos sodes Ph. i, 2. 53 Concede hinc a foribus paululum istorsum, sodes, Sophrona Ph. v, 1. 14 Parce, sodes Ph. v, 3. 10 Sed transi sodes ad forum Ph. v, 7. 28

Sol. Lectulos in sole ilignis pedibus faciundos dedit Ad. iv, 2. 46

Soleo. Ecquid beo te? Pa. Men'? papæ! Gn. Sic soleo amicos Eu. ii, 2. 48 Nihil enim vidi melius, mi pater. De. Sic soleo Ad. v, 7. 25 Quia ruri

laudi putat fore, si perdiderit gnatum? Ad. iii, 3. 28 Ut animum ad aliquod studium adjungant A. i, 1. 29 Repente ad studium hunc se applicasse musicum Hea. Prol. 23 Qui in tutelam meam studium suum, et se in vostram commisit fidem He. Alt. Prol. 45 Vide, quam iniquus sis præ studio, dum efficias id, quod cupis A. v, 1. 6 Hinc sciri potuit, quo studio vitam suam te absente exegerit Hea. ii, 3. 39 Is adeo dissimili studio est Ad. i, 1. 16 Ita populus studio stupidus in funambulo animum occuparat He. Prol. 4 Ne illum ab studio abducerem. Prope jam remotum injuria adversarium ab studio, atque ab labore, atque arte Musica He. Alt. Prol. 11. 15 Poëta vetus Poëtam non potest retrahere ab studio; et transdere hominem in otium. Ille ad famem hunc ab studio studuit rejicere Ph. Prol. 2. 19 Satias jam tenet studiorum istorum He. iv, 2. 19 Eorum obsequi studiis A. i, 1. 37

Stulte. Factum a nobis stulte est. Haud stulte sapis Hea. ii, 3. 8. 82 Qui amat, cui odio ipsus est, bis facere stulte duco He. iii, 2. 8 Ut stultissime quidem illi rem gesserimus Ph. v, 2. 7

Stultitia. Exuperat ejus stultitia hæc omnia Hea. v, 1. 5 Ah! stultitia est istæc, non pudor Ad. ii, 4. 10 Ut meæ stultitiæ in justitia tua sit aliquid præsidî Hea. iv, 1. 33 Quicquid ego hujus feci, tibi prospexi, et stultitiæ tuæ. Ibi tuæ stultitiæ semper erit præsidium Hea. v, 2. 8. 14 Ego pretium ob stultitiam fero A. iii, 5. 4 Pro Jupiter! hominis stultitiam Ad. iii, 3. 13 Illius stultitia victa, ex urbe tu rus habitatum migres? He. iv, 2. 13 Cujus de stultitia dici, ut dignum est, non potest Ph. ii, 3. 55 Utrum stultitia facere ego hunc, an malitia dicam? Ph. iv, 3. 54

Stultus, a, um. Homini homo quid præstat! stulto intelligens! Eu. ii, 2. 1 Chreme, vin' tu homini stulto mihi auscultare? Hea. iii, 3. 24 Tu jam pendebis, qui stultum adolescentulum nobilitas flagitiis Eu. v, 7. 20 In me quidvis harum rerum convenit, quæ sunt dicta in stultum Hea. v, 1. 4 Ah stulte! tu de Psaltria me somnias agere Ad. iv, 7. 6 Hic homines prorsum ex stultis insanos facit Eu. ii, 2. 23 Quid illo faciemus, stulta? Eu. v, 1. 21 In qua re nunc tam confidenter restas, stulta? Hea. v, 3. 7 Ut stultæ et misere omnes sumus religiosæ Hea. iv, 1. 36 Quod cavere possis, stultum admittere est Eu. iv, 6. 23

Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulem He. iv, 1. 49 Nunquam, pol, hominem stultiorem vidi, nec videbo: primo callidum et disertum credidi hominem Eu. v, 7. 8 Hominum homo stultissime Ad. ii, 2. 10

Stupeo. Quid stupes, Antiphila? Hea. ii, 4. 24 Animus lassus, cura confectus, stupet A. ii, 1. 4

Stupidus. Ita populus studio stupidus in funambulo animum occuparat He. Prol. 4

Suadeo. Itane suades? Pa. Si sapis Eu. i, 1. 31 Recte suades, faciam Hea. v, 2. 43 Sane hercle pulchre suades Ph. iii, 3. 9 Is mihi suadet, nuptias quantum queam, ut maturem A. iii, 3. 45 Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi He. iii, 5. 31 Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit He. iv, 4. 38 Nunquam faciam. Da. Ne nega. Pa. Suadere noli A. ii, 3. 11 Nunquam destitit instare, suadere, orare, usque adeo donec perpulit A. iv, 1. 38 Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset Ph. i, 3. 5

Suasus. Vereor, hera ne ob meum suasum indigne injuria afficiatur Ph. v, 1. 3

Suavis, e. Ha! ha! he! homo suavis Ph. ii, 3. 64 Tibi autem porro ut non sit suave vivere Hea. iii, 1. 73 Nihil suave meritum est Ph. ii, 1. 75 Ubi te vidi animo esse omisso, et, suavia in præsentia quæ essent, prima habere Hea. v, 2. 9 Hæc, cum rationem ineas, quam sint suavia, et quam cara sint Ph. ii, 3. 30

Suavium. O Thais mea, meum suavium, quid agitur? Eu. iii, 2. 3

Sub. Mater, cujus sub imperio est, mala Hea. ii, 2. 4 Agelli est hic sub urbe paulum, quod locitas foras Ad. v, 8. 26

Subagito. Istæc quidem contumelia est: hominem amicum recipere ad te, atque ejus amicam subagitare Hea. iii, 3. 6

Subditus. Subditum se suspicatur. Ch. Subditum! ain' tu? Hea. v, 3. 12

Subduco. Cum eo clam te subduxti mihi Eu. iv, 7. 25 Hoc est signi, ubi primum poterit, se illinc subducet, scio Eu. iv, 1. 14 Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit, quin Ad. v, 4. 1

Subjicio. Si meministi, id quod olim dictum est, subjice Ph. ii, 3. 40

Subito. Quid hoc, quod timida sub-

deseras se A. i, 5. 3. 35 Dehinc ne frustretur ipse se, aut Eu. Prol. 14 Illa sese interea commodum huc advorterat Eu. ii, 3. 51 Hi se ad vos applicant Hea. ii, 4. 13 Aperte, ita ut res sese habet, narrato Hea. iv, 3. 24 Semper parce, ac duriter se habere Ad. i, 1. 21 Præsidium velle se senectuti suæ He. i, 2. 44 Ruri fere se continebat Ph. ii, 3. 17 Ut aiebat, de ejus consilio sese velle facere Ph. iii, 1. 17 Quia habet aliud magis ex sese, et majus A. v, 4. 51 Pro se quisque sedulo faciebat Hea. i, 1. 74 Antiphonem video ab sese amittere invitum eam Ph. v, 7. 25 Omnes sibi malle melius esse, quam alteri A. ii, 5. 16 Sibi vero hanc laudem relinquunt He. iii, 5. 11 Qui scis eos nunc discordare inter se? A. iii, 3. 43 Sic habent principia sese, ut dico Ph. iii, 1. 15 sæpissime alibi

Sum, es, est. Nullus sum! A. iii, 4. 20. Eu. v, 7. 22. He. iii, 1. 39. iv, 4. 31 Quandoquidem tam iners, tam nulli consilii sum A. iii, 5. 3 Vix sum apud me, ita animus commotus est metu A. v, 4. 34 Non adeo inhumano ingenio sum, ut Eu. v, 2. 41 Propter quam in summa infamia sum Hea. ii, 3. 18 Non tibi ego exempli satis sum? Ch. Præ iracundia, Menedeme, non sum apud me Hea. v, 1. 47. 48 Immo et ibi nunc sum, et usque id egi dudum Hea. v, 2. 30 Obsecro, mi gnate, ne istuc in animum inducas tuum, alienum esse te. Cl. Sum Hea. v, 4. 6 Vix sum compos animi: ita ardeo iracundia Ad. iii, 2. 12 Quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam He. ii, 3. 3 Nam ea jam ætate sum, ut He. v, 1. 10 Non sum apud me Ph. i, 4. 27 Sic sum: si placeo, utere. Ego isti nihilo sum aliter, ac fui Ph. iii, 2. 42. 45 Nihil circuitione usus es A. i, 2. 31 Potin' es mihi verum dicere? A. ii, 6. 6 Quis tu es? quis mihi es? A. iv, 1. 11 Qui dum? Gn. Quia tristis es Eu. ii, 2. 42 Multimodis injurius, Clitipho, es; neque ferri potis es Hea. ii, 3. 80 Natura tu illi pater es, consiliis ego Ad. i, 2. 46 Tu quoque proterve iracundus es He. iii, 5. 53 Hem! satis pro imperio! quisquis es Ph. i, 4. 19 Meum gnatum rumor est amare A. i, 2. 14 Nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ A. i, 3. 1 Item alia multa, quæ nunc non est narrandi locus A. ii, 2. 17 Amantium iræ, amoris integratio est A. iii, 3. 23 Tuum est, mihi ignoscere A. iv, 1. 55 Ea res est; propterea-que nunc misera in mœrore est A. iv, 2. 10 Dos, Pamphile, est decem talenta A. v, 4. 47 Atque adeo longum est, nos illum expectare, dum exeat A. v, 6. 13 Cras est mihi judicium Eu. ii, 3. 46 Sic homo est, perpaucorum hominum Eu. iii, 1. 18 Quid huc reditio est? quid vestis mutatio? Eu. iv, 4. 4 Quid ais? Th. Id quod res est Eu. iv, 6. 10 Quanti est sapere! Eu. iv, 7. 21 Mihi sic est usus: tibi ut opus facto est, face Hea. i, 1. 28 Si una hæc dedecori est parum? Hea. ii, 3. 93 Non est mentiri meum Hea. iii, 2. 38 At mihi fides apud hunc est Hea. iii, 3. 10 Non mea est simulatio Hea. iv, 5. 34 Serva, quod in te est, filium, et me, et familiam Hea. iv, 8. 4 Hoc patrium est, potius consuefacere filium Ad. i, 1. 49 In ore est omni populo. Est, Dis gratia, et unde hæc fiant Ad. i, 2. 13. 41 Verum cogito id, quod res est Ad. ii, 1. 52 Non hercle otium est nunc mihi auscultandi. Næ illiusmodi jam nobis magna civium penuria est Ad. iii, 3. 65. 88 Si est, facturus ut sit officium suum Ad. iii, 5. 4 Ctesipho autem in amore est totus Ad. iv, 2. 50 Simulare certe est hominis Ad. iv, 7. 16 Pro patre huic est: bonus est: noster est: recte datur Ad. v, 8. 28 Postremo a me argentum, quanti est, sumito Ad. v, 9. 20 Aliud fortasse aliis vitii est: ego sum animo leni natus. Est, quod me transire ad forum jam oporteat He. ii, 2. 28. 31 Tibi id in manu est, ne fiat He. iii, 5. 43 Hæc mihi nunc cura est maxima, ut ne He. iv, 2. 19 Is quidem in culpa non est He. iv, 4. 78 Si vera dicis, nihil tibi est a me pericli, mulier He. v, 1. 9 In me omnis spes mihi est Ph. i, 2. 89 Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis Ph. i, 3. 22 Tum, temporis mihi punctum ad hanc rem est Ph. i, 4. 7 Hic in noxa est Ph. ii, 1. 36 Aliis aliunde est periclum, unde aliquid abradi potest Ph. ii, 2. 19 Quantus metus est mihi! Ph. iii, 1. 18 His nunc præmium est, qui recta prava faciunt Ph. v, 2. 6 Quia uterque utrique est cordi Ph. v, 3. 17 Est, ubi vos ulciscar probe Ph. v, 7. 96 Deteriores omnes sumus licentia Hea. iii, 1. 74 Ego vapulando, ille verberando, usque ambo defessi sumus Ad. ii, 2. 5 Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus He. iii, 3. 20 Ita plerique ingenio sumus omnes, nostri nosmet pœnitet Ph. i, 3. 20 Proinde hinc vos amolimini: nam mihi impedimento estis A.

v, 9. 13 Quietus esto, inquam Ph. iv, 5. 1 Quasi illa tua sit, Pamphilique ego sim pater A. iii, 3. 17 Tandem cognosti, qui siem A. iii, 4. 7 Sentiet qui vir siem Eu. i, 1. 21 Scin' me, in quibus sim gaudiis? Eu. v, 9. 5 Præ gaudio ubi sim, nescio Hea. ii, 3. 67 Si augeam, aut etiam adjutor sim ejus iracundiæ Ad. i, 2. 66 Ne moræ meis nuptiis egomet siem? Ad. iv, 5. 78 Sinite exorator ut sim He. Alt. Prol. 2 Quibus iris impulsus nunc in illam iniquos siem? He. iii, 5. 35 Ut ne imparatus sim, si adveniat Phormio Ph. ii, 1. 84 Si illam dant, hanc ut mittam: ne incertus siem Ph. iv, 3. 70 Quin, si hoc celetur, in metu: sin patefit, in probro siem Ph. v, 4. 6 Proin tu fac, apud te ut sies A. ii, 4. 5 Ne in mora, cum opus sit, sies A. ii, 5. 13 Salvos sis, Crito A. iv, 5. 7 Mecum tota sis: meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus Eu. i, 2. 115. 116 Nunc Parmeno, te ostendes, qui vir sies Eu. ii, 3. 15 Dionysia hic sunt hodie; apud me sis volo Hea. i, 1. 110 Cave quicquam admiratus sies Hea. iv, 6. 23 Bono animo fac sis, Sostrata Ad. iii, 5. 1 Vereor, ne indiligens nimium sies Ad. iv, 5. 50 Te oro porro in hac re adjutor sis mihi He. iv, 4. 99 Hæc hinc facessat, tu molestus ne sies Ph. iv, 3. 30 Animo virili præsentique ut sis, para Ph. v, 7. 64 Sin eveniat, quod volo, in Pamphilo ut nihil sit moræ A. i, 1. 139 Huc proviso, ut, ubi tempus siet, deducam Eu. iii, 1. 4 Adeon' rem rediisse, ut periculum etiam fame mihi sit? Hea. v, 2. 27 Rogas me? ubi nobis Æschinus siet? Ad. i, 2. 3 Ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem, ut siet, resciverit He. iv, 1. 52 Numquid, Geta, aliud me vis? Ge. Ut bene sit tibi! Ph. i, 2. 101 Videtis, quo in loco res hæc siet Ph. ii, 4. 6 Nescis, quo in metu, et quanto in periclo simus Ph. i, 2. 8 Ut amici inter nos simus Ph. ii, 3. 84 Facite æqui sitis Hea. Prol. 28 Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient A. ii, 3. 16 Haud scio, an, quæ dixit, sint vera omnia A. iii, 2. 45 Cui magis bonæ felicitates omnes adversæ sient Eu. ii, 3. 33 Abi præ, curre, ut sint domi parata Eu. iii, 2. 46 Scire equidem volo, quot mihi sint domini Ad. iv, 2. 16 Sed firmæ hæ vereor ut sint nuptiæ He. i, 2. 26 Hæc, cum rationem ineas, quam sint suavia, et quam cari sint Ph. ii, 2. 30 Quas, cum res advorsæ sient, paulo mederi possis! Ph. v, 1. 3 Hanc meritam esse, ut memor esses sui. Pa. Memor essem? A. i, 5. 47 Rogas? viderem, audirem, essem una, quacum cupiebam Eu. iii, 5. 26 Non tu ei dixisti, ut essem? Hea. iii, 1. 27 Non sic ludibrio tuis factis habitus essem He. iv, 1. 11 Recte ego mihi vidissem, et senis essem ultus iracundiam Ph. i, 4. 12 Feci, e servo ut esses libertus mihi A. i, 1. 10 Quam timui male, ne nunc animo ita esses duro, ut olim! Hea. iv, 1. 52 Dis quidem esses, Demea. De. Exemplum omnibus curarem ut esses Ad. v, 1. 8. 10 Primus esses, memoriter progeniem vostram proferens Ph. ii, 3. 47 Ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias A. i, 2. 11 Cavit, ne unquam infamiæ ea res sibi esset, ut A. ii, 6. 14 Perfecit, sibi ut inspiciundi esset copia Eu. Prol. 21 Utinam esset mihi pars æqua amoris tecum Eu. i, 2. 11 Quid rei esset, dixti huic? Hea. iv, 7. 2 Si esset, unde id fieret, faceremus Ad. i, 2. 26 Mirabar, quid hic negotii esset tibi Ad. iv, 5. 8 Ut in otio esset potius, quam in negotio He. Alt. Prol. 18 Non te pro his curasse rebus, ne quid ægre esset mihi? He. ii, 1. 30 Evenit, senibus ambobus simul iter ut esset Ph. i, 2. 16 Absque eo esset, recte ego mihi vidissem Ph. i, 4. 11 Quampridem pater mihi et mater mortui essent Eu. iii, 3. 12 Paucæ, quæ circum illam essent, manent novitiæ puellæ Eu. iii, 5. 33 Si mihi secundæ res de amore meo essent Hea. ii, 2. 1 Si non redisses, hæ iræ factæ essent multo ampliores He. iii, 1. 9 Ni hæc ita essent, cum illo haud stares Ph. ii, 1. 39 Pater instat, fecit animi ut incertus foret He. i, 2. 46 Ni id fecisset, magis mirum foret He. ii, 1. 23 Quam fortunatus ceteris sum rebus, absque una hac foret He. iv, 2. 25 Quid faceres, si aliud gravius tibi nunc faciundum foret? Ph. i, 4. 30 Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans Ph. ii, 1. 41 Si unquam ullum fuit tempus, mater, cum ego voluptati tibi fuerim Hea. v, 4. 2 Rogabit me, ubi fuerim Ad. iv, 1. 11 Cuivis facile scitu est, quam fuerim miser He. iii, 1. 15 Quid commemorem, qualis ego in hunc fuerim? Ph. v, 8. 43 Ullamne ego rem volui, quin tu in ea re mihi fueris advorsatrix? Hea. v, 3. 5 A parvulo ut semper tibi apud me justa et clemens fuerit servitus, scis A. i, 1. 9 Ego illum nescio, qui fuerit Eu. iv, 3. 16 Qui fuerit pater, quæ mater, confingam Ph. i, 2. 79 Meministin' olim

nonem summum suum impertit Gnatho Eu. ii, 2. 40 Qui opere rustico faciundo facile sumtum exercerent suum Hea. i, 1. 91 Quem ferret, si parentem non ferret suum! Hea. i, 2. 28 Illi suum animum alio conferunt Hea. ii, 4. 10 Ut quisque suum (filium) volt esse, ita est Ad. iii, 3. 45 Te atque alios partum ut celaret suum He. iii, 3. 24 Huic suum (filium) reddas scilicet, ut alamus nostrum He. iv, 4. 47 Invenisse Myrrhinam, Bacchidem annulum suum habere He. v, 4. 6 Suum defraudens genium Ph. i, 1. 10 Se hunc negligere cognatum suum Ph. ii, 3. 19 Utin' hæc ignoraret suum patrem? Ph. v, 6. 34 Suo sibi hunc gladio jugulo Ad. v, 8. 35 Salvos sit, spero: est similis majorum suum Ad. iii, 3. 57 Ne cuiquam suorum æqualium supplex siet Ph. v, 6. 47 Præterea ut suis restituam ac reddam. Cupio abducere, ut reddam suis Eu. i, 2. 66. 77 Ut eam non possim suis, ita ut æquum fuerat, tradere Eu. v, 2. 30 Jam hic suos parentes repperit? A. iv, 5. 11 Mea Glycerium suos parentes repperit A. v, 6. 5 Ita eos, meo labore eductos maximo, hic fecit suos, paulo sumtu Ad. v, 4. 21 Qui illum decrerunt dignum, suos cui liberos committerent He. ii, 1. 15 Hunc oculis suis nostrarum nunquam quisquam vidit, Phædria Eu. iv, 4. 10 Quin integram itidem reddam, ut accepi ab suis He. i, 2. 75 Mater quod suasit sua, fecit He. iv, 4. 38 Scias, posse habere jam ipsum suæ vitæ modum A. i, 1. 68 Timet animum amicæ, se erga ut siet suæ Hea. i, 2. 15 Celem suæ gnatæ partum He. iii, 4. 32 Cognosse annulum illum gnatæ suæ fuisse He. v, 3. 14 Præsidium velle se senectuti suæ He. i, 2. 44 Unicam gnatam suam cum dote summa filio uxorem ut daret A. i, 1. 73 Qui denegarat se commissurum mihi gnatam suam uxorem A. i, 5. 8 Ne is mutet suam sententiam A. ii, 3. 19 Chremes, si positum puerum ante ædes viderit, suam gnatam non dabit A. iv, 4. 35 Quid eam tum? suamne esse aiebat? A. v, 4. 29 Eas se non negat personas transtulisse in Eunuchum suam Eu. Prol. 32 Hice hoc munere arbitrantur suam Thaidem esse Eu. ii, 2. 39 In me plane Di potestatem suam omnem ostendere Eu. v, 9. 2 Qui mihi per alium ostendit suam sententiam Hea. ii, 1. 7 Quo studio vitam suam te absente exegerit. Sed istunc exora, ut suam esse assimulet Hea. ii, 3. 39. 117 Qui se vidente, amicam patiatur suam? Hea. v, 1. 40 Scripturam suam ab iniquis observari Ad. Prol. 1 Propter suam impotentiam se semper credunt negligi Ad. iv, 3. 16 Ille suam semper egit vitam in otio Ad. v, 4. 9 Ut quam minimo pretio suam voluptatem expleat He. i, 1. 12 Filiam abduxit suam He. v, 1. 21 Quid si filiam suam unicam locaret? Ph. iv, 3. 41 Te suam (causam) rogavit rursum, ut ageres Ph. v, 5. 8 Age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga A. iv, 2. 9 Eduxit mater pro sua Eu. i, 2. 76 Sua causa excludi ceteros Eu. iii, 2. 28 Amicum ingenio fretum, haud natura sua Hea. Prol. 24 Ex sua libidine moderantur Hea. ii, 1. 4 Cedo, quid hic faciet (amica) sua? Hea. ii, 3. 92 Sua sponte recte facere Ad. i, 1. 50 Magnam mihi injecit sua commoditate curam Ad. iv, 5. 76 Cui concedat, cujusque mores toleret sua modestia He. iii, 5. 28 Actoris opera magis stetisse, quam sua Ph. Prol. 10 Nunc sua culpa ut sciat lenem patrem illum factum me esse acerrimum. Si quis malitia fretus sua Ph. ii, 1. 31. 43 Eccum ab sua palæstra exit foras Ph. iii, 1. 20 Sine nostra cura, maxima sua cura, hæc sola fecit Ph. v, 1. 34 Ut sua voluntate faciat Ph. v, 3. 2 Is pro sua amica lenoni dedit Ph. v, 8. 50 Etsi is quoque suarum rerum satagit Hea. ii, 1. 13 Neque cicatrices suas ostentat Eu. iii, 2. 29 Tam facillime patris pacem in leges conficiet suas Hea. v, 2. 45 Abs te ut blanditiis suis suam voluptatem expleat He. i, 1. 11 Causam dicere prius, unde petitur, aurum quare sit suum Eu. Prol. 11 Hei! metuo lenonem, ne quid suo suat capiti Ph. iii, 2. 6 In his Poëta hic nomen profitetur suum Eu. Prol. 3 Neque pes, neque mens satis suum officium facit Eu. iv, 5. 3 Malo coactus qui suum officium facit Ad. i, 1. 44 Suum jus postulat Ad. ii, 1. 47 Si est, facturus ut sit officium suum Ad. iii, 5. 4 Qui in tutelam meam studium suum, et se in vostram commisit fidem He. Alt. Prol. 45 Ne, cum hic non videant me, conficere credant argentum suum Ph. v, 5. 11 Quorum opera suo quisque tempore usus est sine superbia Ad. Prol. 21 Ita olim suo me ingenio pertulit He. iii, 1. 22 Cum et recte, et tempore suo pepererit He. iv, 1. 16 Ut gratiam ineat sine suo dispendio He. v, 2. 29 Unciatim vix de demenso suo comparsit miser Ph. i, 1. 9 Desinant maledicere, malefacta

T.

do, jam omnium tædebat Ad. i, 2. 71

Talentum. Tibi perdere talentum hoc pacto satius est, quam illo minam Hea. iii, 1. 66 Si quis daret talentum magnum Ph. iv, 3. 39 Dos, Pamphile, est decem talenta A. v, 4. 48 At si talentum rem reliquisset decem Ph. ii, 3. 46 Quasi talenta ad quindecim coëgi Hea. i, 1. 93 Porro hæc talenta dotis apposcunt duo Hea. iv, 7. 10 Duo talenta pro re nostra ego esse decrevi satis Hea. v, 1. 67 Ex his prædiis talenta argenti bina statim capiebat. Do. Binan'? quæso! Nau. Ac rebus vilioribus multo, tamen talenta bina Ph. v, 3. 6. 8

Talis, e. Tantum laborem capere ob talem filium? A. v, 2. 29 Istam nunc times, quæ advecta est, ne illum talem præripiat tibi Eu. i, 2. 81 Tum præterea talem, nisi tu, nulla pareret filium Hea. v, 3. 20 Quod ad illum attinet, talem, tali genere atque animo, natum ex tanta familia Ad. iii, 1. 10 Hanc matrem habens talem! He. iv, 2. 26 Ut de tali causa nuptæ mulieri se ostenderet He. v, 1. 30 Qui gnatum haberem tali ingenio præditum A. i, 1. 71 Faxo tali eum mactatum, atque hic est, infortunio Ph. v, 8. 39

Tam. Hic hujus mortem tam fert familiariter A. i, 1. 84 Ah! tantamne rem tam negligenter agere? Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usque adhuc A. i, 5. 18. 27 Hui, tam cito? ridiculum A. iii, 1. 16 Itane tandem idoneus tibi videor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis? A. iii, 2. 13 Quandoquidem tam iners, tam nulli consilii sum A. iii, 5. 2 Nomen tam cito tibi? Phania. Ita animus commotus est mirando hoc tanto, tam repentino bono A. v, 4. 25. 35 Utinam tam aliquid invenire facile possis, Phædria, quam hoc peribit! Ne istuc tam iniquo patiare animo Eu. ii, 1. 4. 6 Ubi videt me esse in tanto honore, et tam facile victum quærere Eu. ii, 2. 30 Quis est tam potens cum tanto munere hoc? Eu. ii, 3. 61 Non tam ipso quidem dono, quam abs te datum esse Eu. iii, 1. 2 An ego occasionem mihi ostentatam, tantam, tam brevem, tam optatam, tam insperatam, amitterem? Eu. iii, 5. 57 Hoccine tam audax facinus facere esse ausum? Abi hinc quo dignus, cum donis tuis tam lepidis. Perii! obsecro, tam infandum facinus, mea tu, ne audivi quidem Eu. iv, 3. 2. 10. 22 Parmenonis tam scio esse hanc technam, quam me vivere Eu. iv, 4. 51 Hanccine ego ut contumeliam tam insignem in me accipiam, Gnatho? Eu. iv, 7. 1 Cui tam subito tot contigerint commoda. An Fortunam collaudem, quæ tot res, tantas, tam opportune in unum conclusit diem? Non cognosco vestrum tam superbum Eu. v, 9. 3. 17. 36 Nunquam tam mane egredior, neque tam vesperi domum revortor, quin. Hui, tam graves (rastros) hos, quæso? Hea. i, 1. 15. 40 At hoc demiror, qui tam facile potueris persuadere illi Hea. ii, 3. 121 Celem tam insperatum gaudium? Si te tam leni et victo animo esse ostenderis Hea. iii, 1. 5. 29 Sed te miror, Chreme, tam mane, heri qui tantum biberis Hea. iii, 2. 8 Quid est, quod tam a nobis graviter crepuerunt fores? Hea. iii, 3. 52 Crucior, bolum tantum mihi ereptum tam subito e faucibus. Nihil tam difficile est, quin Hea. iv, 2. 6. 8 Non tam meapte causa lætor, quam illius Hea. iv, 3. 8 Nulla est tam facilis res, quin difficilis siet, quam invitus facias Hea. iv, 6. 1 Ego me non tam astutum, neque ita perspicacem esse, id certo scio. Te miror, qui alia tam plane scias. Quemquamne animo tam communi esse, aut leni putas, qui? Hea. v, 1. 1. 24. 39 Adolescens, quam minima in spe situs erit, tam facillime patris pacem in leges conficiet suas Hea. v, 2. 45 Idque adeo miror, quomodo tam ineptum quicquam tibi in mentem venire potuerit Hea. v, 3. 3 Age quæso, ne tam obfirma te, Chreme Hea. v, 5. 8 Ut sit satius perdere, quam aut hic nunc manere tam diu Ad. ii, 2. 27 Tam ob parvolam rem pene ex patria? Hic properat in Cyprum. Sa. Ne tam quidem Ad. ii, 4. 10. 14 Nam id nobis tam flagitium est, quam illa Ad. iii, 3. 68 Tam maxume vos æquo animo æqua noscere oportet Ad. iii, 4. 58 Illud rus nulla alia causa tam male odi, nisi quia prope est. Cum fervit maxume, tam placidum, quam ovem reddo Ad. iv, 1. 7. 18 An sedere oportuit domi virginem tam grandem? Nescio: nisi quia tam misere hoc cupio esse verum, eo Ad. iv, 5. 39. 61 Quisnam a me pepulit tam graviter fores? Tam excoctam reddam, atque atram, quam carbo est Ad. v, 3. 2. 63 Cum te video nostræ familiæ tam ex animo factum velle Ad. v, 7. 21 Ubi te oblectasti tam diu? Nunquam dices tam commode, ut He. i, 2. 9. 33 Unde ira inter eas intercessit, quæ tam permansit diu He. iii, 1. 25 Quid tu igitur

diam Ad. v, 3. 8 Aliquando tandem huc animum ut adjungas tuum He. iv, 4. 61 Itane tandem uxorem duxit Antipho, injussu meo? Vix tandem Ph. ii, 1. 1. 4 Ain' tandem? carcer! Itane tandem, quæso? Ph. ii, 3. 26. 66 Itane tandem facere oportet? Ph. iii, 2. 42 At tandem tamen non capitis ejus res agitur, sed pecuniæ Ph. iv, 3. 25 Spatium quidem tandem apparandis nuptiis dabitur Ph. iv, 4. 21

Tango. Tetigin' tui quicquam Ad. ii, 1. 24 Nunquam, dum ego adero, hic te tanget Ad. ii, 1. 3 Abi: tange: si non totus friget, me enica Ph. v, 8. 5 Quid tu tibi vis? ego non tangam meam? Tun' me prohibeas, meam ne tangam? Eu. iv, 7. 28. 39 Cibum una capias, adsis, tangas, ludas, propter dormias Eu. ii, 3. 81 Tu illam tangas? omnium Eu. iv, 7. 27 Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio? Eu. iii, 1. 30 Mihi amicam adduxti, quam non liceat tangere Hea. iv, 6. 15 Virginem vitiasti, quam te jus non fuerat tangere Ad. iv, 5. 52 Quid minus utibile fuit, quam hoc ulcus tangere? Ph. iv, 4. 10 Si non tangendi copia est, eho, ne videndi quidem erit? Eu. iv, 2. 10

Tanquam. Tanquam Philosophorum habent disciplinæ ex ipsis vocabula Eu. ii, 2. 32 Inspicere, tanquam in speculum, in vitas omnium jubeo. Tanquam in speculum, in patinas, Demea, inspicere jubeo Ad. iii, 3. 61. 74 Nostin'? Da. Tanquam te Ph. i, 2. 15

Tantidem. Ob malefacta hæc tantidem emtam postulat sibi tradier Ad. ii, 1. 45

Tantillus, a, um. Quem ego modo puerum tantillum in manibus gestavi meis? Ad. iv, 2. 24

Tantisper. Ego te meum esse dici tantisper volo, dum. Decrevi tantisper me minus injuriæ meo gnato facere, dum fiam miser Hea. i, 1. 54. 95 Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet Ad. i, 1. 45

Tanto (Adverb.). Suam gnatam non dabit: tanto hercle magis dabit A. iv, 4. 35 Perlonge est: sed quanto ocius properemus Eu. iii, 5. 61 Perii! quanto minus spei est, tanto magis amo Eu. v, 9. 23 Quanto diutius abest, magis cupio tanto, et magis desidero Hea. iii, 1. 16 Tanto hercle melior Hea. iii, 2. 38 Tanto ocius te ut poscat, et tu id, quod cupis, quam ocissume ut des Hea. iv, 8. 27 Qui mentiri, aut fallere insuerit patrem: tanto magis audebit ceteros Ad. i, 1. 31 Nihilne in mentem? Ct. Nunquam quicquam. Sy. Tanto nequior Ad. iv, 1. 12 Ergo istæc quum ita sint, tanto magis te advigilare æquom est Ph. i, 4. 26 Quo magis novi, tanto sæpius Ph. ii, 2. 14

Tantopere. Ah! ne sævi tantopere A. v, 2. 27 Ego hoc, quia dudum tu tantopere jusseras, eo cœpi Hea. iv, 5. 38 Ego in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere Ad. iv, 3. 1 Si vos tantopere istuc voltis, fiat Ad. v, 8. 22 Haccine causa ego eram tantopere cupidus redeundi domum? He. iii, 1. 3 Quid sit, quamobrem tantopere omnes nos celare volueris partum He. iv, 1. 15 Omnes posthabui mihi res, postquam tantopere id vos velle, animadverteram Ph. v, 7. 16

Tantum (Adverb.). Sed hic actor tantum poterit a facundia, quantum ille Hea. Prol. 13

Tantummodo. Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo, satis, inquit, scita est. Tantummodo non addat: ubi ego hinc abiero, vel occidito Ph. i, 2. 59. 92

Tantumdem. Quid? virgo, cuja est? Ch. Nescio hercle. Pa. Unde est? Ch. Tantumdem Eu. ii, 3. 29 Quid, si sic? tantumdem egero Hea. iv, 2. 9 Num tu intelligis, hic quid narret? Ph. Num tu? An. Nihil. Ph. Tantumdem ego Ph. v, 6. 6 Quum repudium alteræ remiserim, quæ dotis tantumdem dabat Ph. v, 7. 36

Tantus, a, um. Nonne te miseret mei? tantum laborem capere ob talem filium? A. v, 2. 29 Flabellum tenere te asinum tantum Eu. iii, 5. 50 Miseret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi Eu. iv, 7. 32 Crucior, bolum tantum mihi ereptum tam subito e faucibus Hea. iv, 2. 6 Ille ubi miser famelicus videt me esse in tanto honore Eu. ii, 2. 29 Sumtus domi tantos ego solus faciam? Hea. i, 1. 79 Verum ubi videbit, tantos sibi sumtus domi quotidianos fieri Hea. iv, 5. 6 Hoccin' est credibile, aut memorabile, tanta vecordia innata cuiquam ut siet, ut? A. iv, 1. 2 Nulla mihi res posthac potest jam intervenire tanta, quæ mihi ægritudinem afferat: tanta hæc lætitia oborta est Hea. iv, 3. 1. 2 Tanta nunc suspicio de me incidit Ad. iv, 4. 5 Cui tanta erat res, et supererat? Ph. i, 2. 19 Ah! tantamne rem tam negligenter agere? A. i, 5. 18 An ego occasionem mihi ostentatam, tantam, tam brevem, tam optatam, tam in-

que A. iii, 3. 24 Hoc tempus, præcavere mihi me, haud te ulcisci sinit A. iii, 5. 18 Post ubi tempus promissa est jam perfici, tum A. iv, 1. 7 Proin tu, dum est tempus, etiam atque etiam cogita Eu. i, 1. 11 Huc proviso, ut, ubi tempus siet, deducam Eu. iii, 1. 4 Ubi tempus erit, sat habet, si tum recipitur Eu. iii, 2. 32 Locus, tempus constitutum est. Præteriit tempus Eu. iii, 4. 3. 4 Ad eam rem tempus non erat Eu. iv, 1. 7 Sed ut diei tempus est, monere oportet me Phaniam Hea. i, 1. 116 Atque etiam nunc tempus est. Tu ut tempus est diei, vide sis, ne Hea. i, 2. 13. 38 Nunc ita tempus est mihi, ut Hea. iv, 1. 54 Si unquam ullum fuit tempus, mater, quum Hea. v, 4. 1 Ita tempus fert : faciundum est Ad. v, 3. 53 Agendi tempus mihi datum est He. Alt. Prol. 36 Omne quod est interea tempus, lucro est He. iii, 1. 7 Dum ætas, tempus tulit, perfuncta satis sum. Hic video me esse invisam immerito : tempus est concedere He. iv, 2. 18. 21 Non est nunc tempus He. iv, 4. 77 Quære alium tibi amicum firmiorem, dum tempus consulendi est He. v, 1. 19 Exequias Chremeti, quibus est commodum, ire, hem! tempus est Ph. v, 8. 37 Tum temporis mihi punctum ad hanc rem est Ph. i, 4. 7 O Chreme, per tempus advenis A. iv, 4. 44 Commodiorem hominem, adventum, tempus, non vidi A. v, 2. 3 Denique nullum remittis tempus. Sine me vacivom tempus ne quod duim mihi laboris Hea. i, 1. 18. 38 Strepitus, clamor mulierum fecere, ut ante tempus exirem foras He. Alt. Prol. 28 Sed video Phidippum egredi per tempus, accedamus He. iv, 3. 16 Egi, atque oravi tecum, uxorem ut duceres : tempus dixi esse He. iv, 4. 65 Ne me in breve conjicias tempus, gaudio hoc falso frui He. v, 4. 2 Dis gratias agebat, tempus sibi dari, ubi Ph. iv, 2. 6 Ut rogem, quod tempus conveniundi patris me capere jubeat? Ph. v, 4. 9 Hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit A. i, 1. 40 Atque adeo in ipso tempore eccum ipsum obviam A. iii, 2. 52 Veni in tempore A. iv, 4. 19 Sequar hos : nolo me in tempore hoc videat senex A. iv, 5. 24 O Charine, in tempore ipso mihi advenis A. v, 6. 10 In tempore ad eam veni, quod rerum omnium est primum Hea. ii, 3. 123 Quo velis in tempore, ut te exsolvas Hea. iv, 3. 43 Quorum opera suo quisque tempore usus est sine superbia Ad. Prol. 21 Præsertim cum et recte, et tempore suo pepererit He. iv, 1. 16 Opportune te mihi, Phidippe, in ipso tempore ostendis He. iv, 4. 5 Sed eccum ipsum video in tempore huc se recipere Ph. ii, 4. 24 Non sat commode divisa sunt temporibus tibi, Dave, hæc A. iii, 1. 18

Temulentus, a, um. Sane pol illa temulenta est mulier, et temeraria A. i, 4. 2 Temulenta es Eu. iv, 3. 13

Tenax. Ille clemens, placidus : ego ille agrestis, sævus, tristis, parcus, truculentus, tenax, duxi uxorem Ad. v, 4. 12

Tendo. Miles tendere : inde ad jurgium Eu. iv, 1. 12 Non rete accipitri tenditur, neque miluo, qui malefaciunt nobis : illis, qui nihil faciunt, tenditur Ph. ii, 2. 16. 17

Tenebræ. Cum compressa est gnata, forma in tenebris nosci non quita est He. iv, 1. 57

Teneo. Andriæ illi id erat nomen. So. Teneo A. i, 1. 59 Ne ad morbum hoc etiam. My. Teneo A. i, 5. 66 Teneo quid erret : et quid agam, habeo A. iii, 2. 18 Teneone te, Antiphila, maxime animo exoptata meo Hea. ii, 4. 27 Immo id quod aiunt, auribus teneo lupum Ph. iii, 2. 21 Rem tenes A. ii, 2. 12 Quasi ubi illam exspueret miseriam ex animo. Th. Tenes Eu. iii, 1. 16 Tenes, quid dicam? Sy. Quid ni? Hea. iv, 3. 22 Argentum dabitur ei ad nuptias, aurum, atque vestem, qui, tenesne? Hea. iv, 5. 30 Vi coactum te esse invitum lege, judicio : tenes? Ph. i, 4. 37 Nec faciam ; etsi amor me graviter, consuetudoque ejus tenet He. iii, 3. 44 Satias jam tenet studiorum istorum He. iv, 2. 18 Qui esset status, flabellum tenere te asinum tantum Eu. iii, 5. 50 Nec metuit quenquam : neque legem putat tenere se ullam Ad. i, 2. 6

Tento. Egone autem tento? Ph. ii, 3. 42 Visum est mihi, ut ejus tentarem sententiam Ph. iv, 3. 14 Quasi non noris, tentatum advenis Ph. ii, 3. 41

Tenuis, e. Tenuiter. Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas, tenui esse oratione, et scriptura levi Ph. Prol. 5 Quid rei gerit? Ge. Sic, tenuiter Ph. i, 2. 95

Tergum. Nunquam dices tam commode, ut tergum meum tuam in fidem committam He. i, 2. 33 Syrus mihi tergo pœnas pendet Hea. iv, 4. 6

animus timore obstupuit Ad. iv, 4. 3 Delirat miser timore Ph. v, 8. 9

Titubo. Verum illa ne quid titubet. Sy. Perdocta est probe Hea. ii, 3. 120

Tolerabilis, e. Paulo qui est homo tolerabilis Hea. i, 2. 31

Tolero. Noli metuere: una tecum bona, mala, tolerabimus Ph. iii, 3. 23 Cui concedat, cujusque mores toleret sua modestia He. iii, 5. 28 Cum tolerare hujus sumtus non queat? Hea. iii, 2. 33 Se sperasse, eas tolerare posse nuptias He. i, 2. 72 Ita patrem adolescentis facta hæc tolerare audio violenter Ph. v, 1. 4

Tollo. Nisi puerum tollis, jam ego hunc in mediam viam provolvam A. iv, 4. 37 Tu illos duos olim pro re tollebas tua Ad. v, 3. 23 Spe incerta, certum mihi laborem sustuli He. Alt. Prol. 9 Scio quid feceris: sustulisti (puellam) Hea. iv, 1. 15 Puerum injussu, credo, non tollent meo He. iv, 4. 82 Si puerum, ut tollam, cogit; cujus nos qui sit, nescimus, pater He. iv, 1. 56 Quicquid peperisset, decreverunt tollere A. i, 3. 14 Propera adeo puerum tollere hinc ab janua A. iv, 4. 20 Ne nunc animo ita esses duro, ut olim in tollenda, Chreme Hea. iv, 1. 52 Quod peperisset, jussit tolli A. iii, 1. 6 Si puellam parerem, nolle tolli? Hea. iv, 1. 14 Cum sciet alienum puerum tolli pro suo He. iv, 1. 61

Tonstrina. In quo hæc discebat ludo, exadvorsum ei loco tonstrina erat quædam Ph. i, 2. 39

Tot. Tot me impediunt curæ, quæ meum animum divorse trahunt A. i, 5. 25 Cui tam subito tot contigerint commoda. An Fortunam collaudem, quæ tot res, tantas, tam opportune in unum conclusit diem? Eu. v, 9. 3. 17 Hem! tot mea solius soliciti sint causa, ut me unum expleant? ancillæ tot me vestiant? Hea. i, 1. 76. 78 Tot peccata in hac re ostendis Hea. iv, 1. 21 Tot res repente circumvallant, unde Ad. iii, 2. 4 Tot concurrunt verisimilia Ad. iv, 4. 17 Tot meas injurias! He. iii, 1. 23 Quicum tot consuesset annos He. iv, 1. 40 Tot me nunc rebus miserum concludit pater He. iv, 4. 80 Hæc tot propter me gaudia illi contigisse lætor He. v, 3. 35 Quot homines, tot sententiæ: suus cuique mos Ph. ii, 4. 14

Toties. An ego toties de eadem re audiam? Ad. i, 2. 48

Totus, a, um. Totus, Parmeno, tremo, horreoque, postquam aspexi hanc Eu. i, 2. 3 Eheu, quam ego nunc totus displiceo mihi! Hea. v, 4. 20 Ctesipho autem in amore est totus Ad. iv, 2. 50 Abi: tange: si non totus friget, me enica Ph. v, 8. 5 Frustra ubi totum desedi diem. Ita cursando atque ambulando totum hunc contrivi diem He. v, 3. 2. 17 Quem ego hodie toto non vidi die Ad. iv, 1. 11 Sex ego te totos hos menses quietum reddam: ne Eu. ii, 2. 46 Sinerem illum! an non sex totis mensibus prius olfecissem? Ad. iii, 3. 42 Me speres: me te oblectes: mecum tota sis Eu. i, 2. 115 Fratris igitur Thais tota est? Eu. v, 9. 10 Nihil est quod malim, quam illam totam familiam mihi dari obviam, ut Ad. iii, 2. 13 Sed non credidi adeo, ut etiam totam hanc odisset domum He. ii, 1. 24 Quid? tu his rebus credis fieri? tota erras via Eu. ii, 2. 14 Colaphis tuber est totum caput Ad. ii, 2. 37 Tandem non ego illa caream, si sit opus, vel totum triduum? Eu. ii, 1. 17 Lacrymis opplet os totum sibi Hea. ii, 3. 65 Servesne, an perdas totum, dividuum face Ad. ii, 2. 33 Toto me oppido exanimatum quærere A. ii, 2. 5

Tracto. In medio omnibus palmam esse positam, qui artem tractant musicam Ph. Prol. 18 Hæc arte tractabat virum Hea. ii, 3. 125 Quod si astu rem tractavit, Di vostram fidem! Eu. v, 4. 2 Puto, et illum obsequentem, si quis recte aut commode tractaret Hea. i, 1. 101 Ubi rem rescivi, cœpi non humanitus tractare, sed vi Hea. i, 1. 49 Næ ego te, si usus veniat, magnifice tractare possim Hea. iii, 2. 46

Trado. Quom ille est, hic præsto est: tradunt operas mutuas Ph. ii, 1. 37 Argentum accepi: tradidi lenoni: abduxi mulierem Ph. v, 5. 1 Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario fac tradas Eu. ii, 3. 28 Ut eam non possim suis, ita ut æquum fuerat, atque ut studui, tradere Eu. v, 2. 31 Verum scientem, tacitum, causam tradere advorsariis: etiamne id lex coëgit? Ph. ii, 1. 7 Traditus sum mulieri: illa illico ubi me accepit, læta vero ad se abducit domum Eu. iii, 5. 27 Idcirco huic nostro tradita est provincia Hea. iii, 2. 5 Ob malefacta hæc tantidem emtam postulat sibi tradier Ad. ii, 1. 45

Traduco. Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad vos propere Hea. iv, 4.

præterea, quæ secunda ei dos erat, periit Ad. iii, 2. 42. 47 Filium tum etiam, si nolit, cogas, ut Ad. v, 3. 65 Hanc Bacchidem amabat, ut cum maxime, tum Pamphilus He. i, 2. 40 Tum autem, ex amicis inimici ut sint nobis affines, facis. Enim lassam oppido tum esse aiebant He. ii, 1. 14. 41 Tum autem filius introiit videre, ut venit, quid agat He. iii, 2. 10 Tum, postquam ad te venit, mensis agitur hic jam septimus. Quem ego tum consilio missum feci, idem nunc huic operam dabo He. iii, 3. 34. 48 Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia? He. iii, 5. 12 Non potitus essem, fuisset tum illos mihi ægre aliquot dies. Si tibi res sit cum eo lenone, tum sentias Ph. i, 3. 7. 19 Cum mihi paveo, tum Antipho me excruciat animi Ph. i, 4. 10 Quot me censes homines jam deverberasse usque ad necem, hospites, tum cives? Ph. ii, 2. 14 Neque, Antipho alia cum occupatus esset solicitudine, tum hoc esse mihi objectum malum! Tum præterea horunc' amorem distrahi poterin' pati? Ph. iii, 2. 18. 33 Pater adest hic. Ge. Scio: sed quid tum? Ph. iii, 3. 8 Tum pluscula supellectile opus est Ph. iv, 3. 60 Olim, cum honeste potuit, tum non est data. Tum autem, Antiphonem video ab sese amittere invitum eam Ph. v, 7. 19. 25 Qui mihi, ubi ad uxores ventum est, tum fiunt senes. Jam tum erat senex, senectus si verecundos facit Ph. v, 8. 21. 34 passim alibi

Tumultuor. Populus convolat: tumultuantur, clamant, pugnant de loco He. Alt. Prol. 33 Nescio quid jamdudum audio hic tumultuari misera He. iii, 2. 1

Tumultus. In ædibus nihil ornati, nihil tumulti A. ii, 2. 28 Quid fuit tumulti? dic mihi He. iii, 2. 21 Cum per tumultum noster grex motus loco est Ph. Prol. 33

Tunc. Dixere causam tunc, nescio quam He. i, 2. 111

Tundo. Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, et prosternerem Ad. iii, 2. 21 Tundendo, atque odio denique effecit senex He. i, 2. 48

Turba. Opperiar, ut sciam nunc, quidnam hæc turba tristitiæ afferat A. i, 4. 8 Quia cum inde abeo, jam tum inceperat turba inter eos Eu. iv, 4. 59 O Jupiter! quæ illæc turba est? Eu. v, 5. 5 Propter eam hæc turba, atque abitio evenit Hea. i, 2. 16 Nunc turba nulla est: otium, et silentium est He. Alt. Prol. 35 Di vostram fidem! quid turbæ est apud forum! A. iv, 4. 6 Si quicquam hodie hic turbæ cœperis, faciam, ut Eu. iv, 7. 30 Di boni, quid turbæ est! Hea. ii, 3. 13 Quid istuc turbæ est, obsecro, mi vir? Ph. v, 8. 1 Nonnihil timeo misera, ne quam ille hodie insanus turbam faciat, aut vim Thaidi Eu. iv, 1. 2 Scin' tu turbam hanc propter te esse factam? Eu. iv, 6. 6 Turbam domum adducet; sumtum admittet Ad. v, 7. 14 Hac re, et te omni turba evolves, et illi gratum feceris Eu. iv, 4. 56 Volo ego adesse hic advocatos nobis in turba hac Eu. iv, 6. 26 Vah! quomodo me ex hac expediam turba? Ad. iv, 4. 5 Rogas? in ipsa turba, atque in peccato maximo, quod vix sedatum satis est, potasti, scelus! Ad. v, 1. 11 Tum illæ turbæ fient A. ii, 3. 6 Nisi dum hæ silescunt turbæ, interea in angulum aliquo abeam Ad. v, 2. 10 Rogas me? eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit! Eu. iv, 3. 11 Disperii! scelestus quantas turbas concivi insciens! Hea. v, 2. 17 Missa hæc face; Hymenæum, turbas, lampadas, tibicinas Ad. v, 7. 9 Ego nullo possum remedio me evolvere ex his turbis, quin Ph. v, 4. 5

Turbo. Dum ne reducam, turbent porro, quam velint He. iv, 4. 12 Nescio, quid profecto absente nobis turbatum est domi Eu. iv, 3. 7

Turpis, e. Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida: lacrumæ, vestitus turpis Ph. i, 2. 57 Turpe dictu Ad. ii, 4. 11 Turpe inceptu est Ph. ii, 4. 16 Nunc viduam extrudi, turpe est Ph. v, 7. 20 Pudet dicere, hac præsente, verbum turpe Hea. v, 4. 19 An, ut ne quid turpe civis in se admitteret? Ph. ii, 3. 68

Turpiter. Mirum, ni ego me turpiter hodie hic dabo cum meo decrepito hoc Eunucho Eu. ii, 1. 24 Hercle abs te factum est turpiter He. iv, 4. 2

Tussis. Gemitus, screatus, tussis, risus, abstine Hea. ii, 3. 132

Tutela. Sinite impetrare me, qui in tutelam meam studium suum, et se in vostram commisit fidem He. Alt. Prol. 44

Tuto. Commendat virginem. An. Satis tuto tamen Eu. iii, 5. 29 Here, licetne? Ch. Loquere. Sy. At tuto? Hea. v, 2. 20

Tutor (verb.). Mores facile tutor

Vapulo. Vapulabis. Ge. Id quidem tibi jam fiet, nisi resistis, verbero! Ph. v, 6. 10 Verum enim si ad rem conferentur, vapulabit Eu. iv, 6. 4 Non committet hodie unquam, iterum ut vapulet Ad. ii, 1. 5 Ego vapulando, ille verberando, usque ambo defessi sumus Ad. ii, 2. 5 Molendum usque in pistrino: vapulandum: habendæ compedes: opus ruri faciundum Ph. ii, 1. 19

Varius, a, um. Ita visus est dudum, quia varia veste exornatus fuit Eu. iv, 4. 16

Vas. Nihil relinquo in ædibus, nec vas, nec vestimentum Hea. i, 1. 89

Uber. Is quæstus nunc est multo uberrimus Eu. ii, 2. 22

Ubi. Sed ubi inveniam Pamphilum? A. ii, 2. 1 Ubi nunc est ipsus? A. iii, 4. 19 Ubi illic est scelus, qui me perdidit? A. iii, 5. 1 Hic, ubi opus est, non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur A. iv, 1. 13. 14 Ubi illic est? A. iv, 4. 3 Ubi quæram? ubi investigem? quem perconter? Eu. ii, 3. 3 Ubi habitat? ubi vidisti? Scis, ubi siet? Eu. ii, 3. 29. 30. 59 Amabo, ut illuc transeas, ubi illa est Eu. iii, 3. 31 Ubi siem vestitum hunc nactus. Eamus ad me: ibi proximum est, ubi mutes Eu. iii, 5. 7. 64 Ubi scelerosum inveniam? aut ubi quæram? Eu. iv, 3. 1 Miror, ubi ego huic antevorterim Eu. iv, 5. 12 Sed ubi, obsecro, is est? Eu. v, 7. 5 Hocque fit, ubi non vere vivitur Hea. i, 1. 102 Sed scin' ubi nunc sit tua Bacchis? Cl. Apud nos. Sy. Non. Cl. Ubi ergo? Hea. iv, 6. 16. 17 Si absis uspiam: aut ubi si cesses Ad. i, 1. 4 Rogas me? ubi nobis Æschinus siet? Ad. i, 2. 2 Nunc demum venis? cur passus? ubi eras? Ad. ii, 2. 26 Ubi ego illum quæram? Ubi, si quid bene præcipias, nemo obtemperet? Ad. iii, 3. 5. 80 Rogitabit me, ubi fuerim Ad. iv, 1. 11 Quid! ille ubi est Milesius? Ad. iv, 5. 68 Ubi te oblectasti tam diu? He. i, 2. 9 Frustra ubi totum desedi diem He. v, 3. 2 Hominem commonstrarier mihi volo, aut, ubi habitet, demonstrarier Ph. ii, 1. 76 Ut cautus est, ubi nihil opus est! Ubi illas ego nunc reperire possim, cogito Ph. iv, 5. 3. 15 Qui hercle, ubi sit, nescit. Ubi est Phædria, judex noster? Ph. v, 8. 4. 65

Ubi ubi. Jam ubi ubi erit, inventum tibi curabo A. iv, 2. 1 Una hæc spes est; ubi ubi est, diu celari non potest Eu. ii, 3. 4 Tum tu, frater ubi ubi est, fac quamprimum hæc audiat Eu. v, 9. 12

Ubi (pro relativo pronomine). Sive adeo digna res est, ubi tu nervos intendas tuos Eu. ii, 3. 20 Suspectans tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura hæc Eu. iii, 5. 36 Inveniam pol hodie, parem ubi referam gratiam Eu. iv, 4. 52 Hujusmodi res semper comminiscere, ubi me excarnifices Hea. iv, 6. 9 Quot res dedere, ubi possem persentiscere, ni essem lapis? Hea. v, 1. 43 Placet, non fieri hoc itidem, ut in Comœdiis: omnia omnes ubi resciscunt He. v, 4. 27 Verere verba ei credere? ubi quid mihi lucri est, te fallere? Ph. i, 2. 11 Cœna dubia apponitur: ubi tu dubites, quid sumas potissimum Ph. ii, 2. 29 Tempus sibi dari, ubi Phædriæ se ostenderet nihilominus amicum esse, quam Ph. iv, 2. 7 Est, ubi vos ulciscar probe Ph. v, 7. 96

Ubi (Quando. Si). Ubi voles, arcesse A. v, 2. 7 Atque ubi pati non poteris, cum nemo expetet Eu. i, 1. 7 Requiescere ubi volebat Eu. iii, 1. 15 Ubi vis, non moror. Ubi vis, dona adsunt tibi a Phædria. Verum ubi molestum non erit, ubi tu voles, ubi tempus tibi erit, sat habet, si tum recipitur Eu. iii, 2. 7. 11. 31. 32 Perstrepunt, ita ut fit; domini ubi absunt Eu. iii, 5. 52 Nolunt, ubi velis: ubi nolis, cupiunt ultro. Jam dimitto exercitum? Thr. Ubi vis Eu. iv, 7. 43. 44 Facile pellas, ubi velis. Thraso, ubi vis, accede Eu. v, 9. 50. 58 Nunc ubi me illic non videbit, jam huc recurret, sat scio Ad. iv, 1. 10 Perii! horresco semper, ubi pultare hasce (fores) occipio miser Ad. iv, 4. 23 Ubi voltis, uxorem date Ph. iv, 7. 14

Ubi (Postquam. Quando). Ita Davum modo timere sensi, ubi nuptias futuras esse audivit A. i, 2. 2 Ubi ea causa erit ademta his, desinent A. v, 1. 18 Eludet, ubi te victum senserit Eu. i, 1. 10 Mater ubi accepit, cœpit studiose omnia docere. Is ubi hanc forma videt honesta virginem, pretium sperans, illico producit Eu. i, 2. 36. 52 Interea loci ad macellum ubi advenimus. Ille ubi miser famelicus videt me esse in tanto honore: ibi homo cœpit Eu. ii, 2. 24. 29 Jam tum cum primum jussit me ad se arcessier; ubi veni, causam, ut ibi manerem, repperit. Ubi friget, huc evasit Eu. iii, 3. 6. 11 Illa illico, ubi me accepit, læta vero ad se abducit domum. Ubi nos laverimus,

sa, ad languorem dedit! Hea. iv, 6. 2 Vel hic Pamphilus jurabat quoties Bacchidi! quam sancte! He. i, 1. 3 Ubi ego hinc abiero, vel occidito Ph. i, 2. 93 Nisi sequitur, pugnos in ventrem ingere. Ph. Vel oculum exclude Ph. v, 7. 96

Vendo. Pretium sperans, illico producit, vendit Eu. i, 2. 54 Ancillas, servos, omnes produxi ac vendidi Hea. i, 1. 92 Pamphilam meam vendidit. Ge. Quid? vendidit? An. Ain'? vendidit? Ph. Vendidit? Do. Ancillam ære emtam suo Ph. iii, 2. 25. 26 Minis viginti tu illam emisti. Sa. Quid? si ego tibi illam nolo vendere, coges me? Ad. ii, 1. 38 Neque illam sane studeo vendere Ad. iv, 7. 27 Ob eam rem noluit iterum referre, ut iterum possit vendere He. Prol. 7 Testes faciet illico, vendidisse me Ad. ii, 1. 50 Neque vendundam censeo, quæ libera est Ad. ii, 1. 39

Venefica. Quid ais, venefica? Eu. v, 1. 9

Veneficus. Ut ego unguibus facile illi in oculos involem venefico! Eu. iv, 3. 6

Veneo. Per te vel uti quæstum faceret, vel uti veniret palam Hea. iv, 1. 27

Venia. Æquum postulat: da veniam A. v, 3. 30 Da veniam, Chreme: sine te exorem Hea. v, 5. 5 Age, da veniam filio. Da veniam Ad. v, 8. 14. 19 Mi gnate, da veniam hanc mihi: reduce illam He. iv, 2. 29 Non, si redisset, ei pater veniam daret? Ph. i, 2. 69 Enimvero priusquam hæc dat veniam, mihi prospiciam, et Phædriæ Ph. v, 8. 47 Primum abs te hoc bona venia peto, si Ph. ii, 3. 31

Venio. Nisi eo ad mercatum venio, damnum maximum est. Etiam de sorte nunc venio in dubium miser? Ad. ii, 2. 23. 35 Orator ad vos venio ornatu Prologi He. Alt. Prol. 1 Venio ad hominem, ut dicerem Ph. iv, 2. 2 Ad vos venio nunciatum, paratum me esse Ph. v, 7. 13 Nunc demum venis? Ad. ii, 2. 25 Venit meditatus alicunde, ex solo loco A. ii, 4. 3 Itane attemperate venit hodie in ipsis nuptiis, ut veniret antehac nunquam? A. v, 4. 13. 14 Concedam hinc intro, atque expectabo, dum venit Eu. i, 2. 126 Hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi. Non temere est; et properans venit Eu. ii, 2. 2. 60 Illud de Rhodio dictum in mentem venit Eu. iii, 2. 45 Venit una, heus tu, inquit, Dore Eu. iii, 5. 46 Quam miles a me vi nunc ereptum venit Eu. iv, 6. 14 Notus mihi quidam obviam venit. Vin' interea, dum is venit, domi opperiamur potius? Eu. v, 2. 5. 55 Idem istuc mihi venit in mentem Hea. v, 1. 16 Venit ad me sæpe, clamitans Ad. i, 1. 35 Ubi scit factum, ad matrem virginis venit ipsus ultro Ad. iii, 4. 26 Cum interea rumor venit, datum iri gladiatores He. Alt. Prol. 31 Nemo illorum quisquam, scito, ad te venit, quin He. i, 1. 10 Nemo ad te venit, nisi cupiens tui He. i, 2. 66 Lacrumo, cum in mentem venit He. iii, 3. 45 Sed nunc mihi in mentem venit, ex hac re, quod locuta es olim He. iv, 1. 21 Timida sum, cum venit mihi in mentem, quæ sim He. v, 1. 7 Noster socer, video, venit He. v, 2. 4 Ubi in mentem ejus adventi venit? Ph. i, 3. 2 Quidnam ille commotus venit? Ph. i, 4. 6 Atat! Phædriæ pater venit Ph. iv, 2. 11 Pater adolescentis venit Ph. v, 1. 35 Imus: venimus: videmus Ph. i, 2. 53 Mihi veniebat in mentem ejus incommodum Ph. iv, 3. 47 Veni in tempore A. iv, 4. 19 Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam A. iv, 5. 23 Jussit me ad se arcessier; ubi veni, causam, ut ibi manerem, repperit Eu. iii, 3. 6 Ubi ad ipsum veni diverticulum, constiti Eu. iv, 2. 7 Id primum dicam: deinde, quod veni, eloquar Hea. Prol. 3 In tempore ad eam veni, quod Hea. ii, 3. 123 Adii te heri de filia: ut veni, itidem incertum amisti He. ii, 2. 9 Venistin' hodie ad nos? Eu. iv, 4. 25 Hac fama impulsus Chremes, ultro ad me venit A. i, 1. 73 Venit Chremes postridie ad me, clamitans A. i, 1. 117 Nescio, quis senex modo venit A. v, 2. 14 Is venit: postquam sensit, me tecum quoque rem habere Eu. i, 2. 57 At ille alter venit, annos natus sedecim. Venit Chærea Eu. iv, 4. 26. 29 Sed Thais multo ante venit? Eu. iv, 5. 7 An in Astu venit? Eu. v, 6. 17 Quam quod modo senex intro ad nos venit errans Eu. v, 7. 2 Modo venit Hea. i, 2. 14 Venit! Ch. Certe. Me. Clinia meus venit! Ch. Dixi Hea. iii, 1. 22. 23 Sat recte hoc mihi in mentem venit Hea. v, 2. 44 Venit post insaniens: nihil pepercit Ad. iv, 2. 22 Is venit, ut secum avehat Ad. iv, 5. 19 Tum filius introiit videre, ut venit, quid agat. So. Quid ais! an venit Pamphilus? Par. Venit He. iii, 2. 10. 11 Illico omnes simul lætæ exclamant, venit! Postquam

Verbena. Ex ara hinc sume verbenas tibi A. iv, 3. 11

Verbera. Tibi erunt parata verba: huic homini verbera Hea. ii, 3. 115 Verberibus cæsum te, Dave, in pistrinum dedam usque ad necem A. i, 2. 28

Verbero (verb.). Domo me eripuit: verberavit Ad. ii, 1. 44 Non puduisse verberare hominem senem? Ad. iv, 2. 23 Ego vapulando, ille verberando, usque ambo defessi sumus Ad. ii, 2. 5

Verbero (substant.). Eho! verbero, aliud mihi respondes, ac rogo Ph. iv, 4. 3 Id quidem tibi jam fiet, nisi resistis, verbero! Ph. v, 6. 10

Verbum. Verum illud verbum est, volgo quod dici solet A. ii, 5. 15 Eodem die istuc verbum vere in te accidit A. v, 3. 14 Verbum hercle hoc verum est Eu. iv, 5. 6 Vetus verbum hoc quidem est Ad. v, 3. 17 Fortasse unum aliquod verbum inter eas iram hanc conciverit He. iii, 1. 33 Quid istuc verbi est? Ph. ii, 2. 29 Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit A. i, 2. 7 Miseram me! quod verbum audio? Censen' ullum me verbum potuisse proloqui? Verbum unum cave de nuptiis A. i, 5. 5. 21. 65 Crede, nunquam hodie tecum commutaturum patrem unum esse verbum A. ii, 4. 8 Verbum si mihi unum, præterquam quod te rogo, faxis, cave A. iv, 4. 13 Verbum si addideris A. v, 2. 19 Ceterum de exclusione verbum nullum. Utinam istuc verbum ex animo, ac vere diceres Eu. i, 2. 8. 95 Cave posthac, si me amas, unquam istuc verbum ex te audiam. Pudet dicere, hac præsente, verbum turpe Hea. v, 4. 8. 19 Verbum de verbo expressum extulit Ad. Prol. 11 Jam si verbum unum posthac Ad. i, 2. 55 Postremo non meum illud verbum facio Ad. v, 8. 29 Hem! istuc serva: et verbum verbo, par pari ut respondeas Ph. i, 4. 35 An quisquam judex est, qui possit noscere tua justa: ubi tute verbum non respondeas? Ph. ii, 1. 50 Quin tu uno verbo dic, quid est, quod me velis A. i, 1. 18 Labascit, victus uno verbo: quam cito! Eu. i, 2. 98 Hem! istoc verbo animus mihi rediit He. iii, 2. 12 Id, si potes, verbo expedi Ph. i, 4. 20 Omnia hæc nunc verba huc redeunt denique Eu. i, 2. 78 At at! data hercle verba mihi sunt Eu. iv, 5. 1 Usque adeo illius ferre possum magnifica verba, verba dum sint Eu. iv, 6. 3. 4 Tibi erunt parata verba: huic homini verbera Hea. ii, 3. 115 Quo verba facilius dentur mihi Hea. v, 1. 41 Verba isthæc sunt Ph. iii, 2. 32 Verba fiunt mortuo Ph. v, 8. 26 Exclamat, fabulam dedisse, et nihil dedisse verborum tamen Eu. Prol. 24 Hoc age: satis jam verborum est Ph. ii, 3. 89 Ego curabo, ne quid verborum duint Ph. iv, 5. 1 Bona verba quæso A. i, 2. 33 Cui verba dare difficile est A. i, 3. 6 Si quid narrare occepi, continuo dari tibi verba censes A. iii, 2. 25 Tute adeo jam ejus verba audies A. iii, 3. 47 Hæc verba una mehercle falsa lacrymula restinguet Eu. i, 1. 22 Quid multa verba? Eu. iii, 5. 20 Dispudet, sic mihi data esse verba Eu. v, 1. 17 Dum studes dare verba nobis Eu. v, 5. 8 Inversa verba, eversas cervices tuas Hea. ii, 3. 131 Cognita est, quantum audio hujus verba Hea. iv, 3. 4 Aliquo pacto verba me his daturam esse, et venturam Hea. iv, 4. 13 Continuo injecisse verba tibi Dromonem Hea. v, 1. 19 Satis diu dedisti verba Ad. iv, 4. 11 Ohe! jam tu verba fundis hic sapientia? Ad. v, 1. 7 Cujus tu fidem in pecunia perspexeris, verere verba ei credere? Ph. i, 2. 11 Ut est ille, bonus vir, tria non commutabitis verba hodie inter vos Ph. iv, 3. 34 Quid verbis opus est? A. i, 1. 72. 138 Eu. iv, 2. 4. Ph. i, 2. 25. 50 Tu, ut subservias orationi, utcunque opus sit verbis, vide A. iv, 3. 21 Oro, ut beneficium verbis initum dudum, nunc re comprobes A. v, 1. 5 Tristis severitas inest in voltu, atque in verbis fides A. v, 2. 16 Munus nostrum ornato verbis Eu. ii, 1. 8 Labore alieno magnam partam gloriam verbis sæpe in se transmovet Eu. iii, 1. 10 Hic de nostris verbis errat videlicet, quæ hic sumus locuti Hea. ii, 3. 22 Non simulare mortem verbis, re ipsa spem vitæ dare Hea. iv, 1. 23 Neque tu verbis solves unquam, quod mihi re malefeceris Ad. ii, 1. 10 Non hercle verbis dici potest tantum, quam He. iii, 4. 2 Curre ad Bacchidem hanc vicinam nostram: huc evoca verbis meis He. iv, 4. 98 Confutavit verbis admodum iratum senem Ph. iii, 1. 13 Postquam hominem his verbis sentio mollirier Ph. iv, 3. 27

Vere. Eodem die istuc verbum vere in te accidit A. v, 3. 14 Utinam istuc verbum ex animo, ac vere diceres Eu. i, 2. 95 Hocque fit, ubi non vere vivitur Hea. i, 1. 102 Profecto hoc vere dicunt Ad. i, 1. 3 Pater esse disce ab aliis, qui vere sciunt Ad. i, 2. 46 Hæc si voles in animo vere cogitare Ad. v, 3. 32

pedes modo est videre, sed Ad. iii, 3. 30. 33 Fugere e conspectu illico: videre nolle He. i, 2. 108 Tum autem filius introiit videre, ut venit, quid agat He. iii, 2. 10 Hunc videre sæpe optabamus diem He. iv, 4. 29 Cervam videre fugere, sectari canes Ph. Prol. 7 Rogo: negat vidisse: mihi molestum A. ii, 2. 21 Illum his mensibus sex septem prorsum non vidisse proximis, nisi nunc. Perii! nunquamne etiam me illam vidisse? Eu. ii, 3. 40. 68 Sese ipse dicet tuam vidisse filiam Hea. iv, 5. 24 Neque fratrem homo vidisse se aiebat quisquam Ad. iv, 6. 5 Audisti ex aliquo fortasse, qui vidisse eum diceret exeuntem He. iv, 1. 35 Quid ais? Ge. Hujus patrem vidisse me Ph. i, 4. 22 Si non tangendi copia est, eho, ne videndi quidem erit? Eu. iv, 2. 11 Non dici potest, quam cupida eram huc redeundi, abeundi a milite, vosque hic videndi He. i, 2. 17 Ego ejus videndi cupidus, recta consequor He. iii, 3. 12 Videndum est, inquam, amici quoque res tui in tuto ut collocetur Hea. iv, 3. 16 Videndum est, ne minus propter iram hanc impetrem, quam possiem He. v, 1. 3 Prudens, sciens, vivus, vidensque pereo Eu. i, 1. 28 Qui se vidente, amicam patiatur suam? Hea. v, 1. 40 Alio suspicans morbo me visurum affectam, ac sensi esse, uxorem He. iii, 3. 6

Videor. Itane tandem idoneus tibi videor esse? A. iii, 2. 13 Quis videor? Ch. Miser æque, atque ego A. iv, 2. 19 Videre videor jam diem illum, cum Ad. iii, 3. 30 Vah! quanto nunc formosior videre mihi, quam dudum! Eu. iv, 5. 5 Parum perspexisse ejus videre audaciam Eu. v, 2. 61 Quod mihi videre præter ætatem tuam facere Hea. i, 1. 7 Videre verum, atque ita uti res est, dicere Hea. iii, 1. 81 Videre egisse jam nescio quid cum sene Hea. iv, 5. 11 Nunc mihi videre sapere Ad. v, 3. 64 At tu mihi contra nunc videre fortunatus Ph. i, 3. 21 Quid tibi videtur? adeon' ad eum? A. ii, 1. 15 Num filio videtur uxorem dare? A. ii, 6. 21 Tibi ita hoc videtur A. iii, 3. 31 Cum faciem videas, videtur esse quantivis pretii A. v, 2. 15 Sed quid videtur hoc tibi mancipium? Eu. ii, 2. 42 Nunc eo tibi videtur fœdus, quia illam (vestem) non habet Eu. iv, 4. 17 Quid videtur? Eu. iv, 7. 16 Vide amabo! si non, cum aspicias, os impudens videtur? Eu. v, 1. 23 An paulum hoc esse tibi videtur, virginem vitiare civem? Eu. v, 2. 18 Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius, nec Eu. v, 4. 12 Verum, dico quod videtur. Pessuma hæc est meretrix. Ch. Ita videtur Hea. iii, 3. 38 Quid est? isne tibi videtur? Hea. iv, 1. 3 Mihi sic videtur Ad. i, 2. 53 An hoc proferendum tibi videtur usquam esse? Ad. iii, 2. 39 Etsi hoc mihi pravum, ineptum, absurdum, atque alienum a vita mea videtur Ad. v, 8. 22 Certumne est istuc? Ph. Nunc quidem, ut videtur He. ii, 2. 30 Nequeo satis, quam hoc mihi videtur factum prave, proloqui. Num tibi videtur esse apud sese? He. iv, 4. 24. 85 Ego Cratinum censeo, si tibi videtur. Mihi sic hoc videtur. Mihi non videtur, quod Ph. ii, 4. 8. 10. 15 Meriton' hoc meo videtur factum? Adeon' hoc indignum tibi videtur, si? Ph. v, 8. 44. 51 Adeon' videmur vobis esse idonei, in quibus sic illudatis? A. iv, 4. 18 Num videntur convenire hæc nuptiis? A. ii, 2. 29 Eho! nonne hæc justa tibi videntur postea? Ad. iv, 5. 26 In eodemque omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam He. ii, 1. 6 Quid hæc videntur? Ph. v, 3. 9 Dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchre sobrius! Eu. iv, 5. 2 Ohe! Da. Visus sum A. iii, 5. 10 Id mihi visus est dicere: abi cito, et suspende te A. i, 5. 20 Subtristis visus est esse aliquantulum mihi A. ii, 6. 16 Ita visus est dudum quia A. iv, 4. 15 Audivisse vocem pueri visus est vagientis He. iv, 1. 2 Si utrumvis horum, mulier, unquam tibi visus forem He. iv, 1. 10 Audire vocem visa sum modo militis Eu. iii, 2. 1 Quia tum mihi lamentari præter cæteras visa est A. i, 1. 95 Visa vero est, quod dici solet, aquilæ senectus. Mulier commoda, et faceta, hæc meretrix. Ch. Sane, idem visa est mihi Hea. iii, 2. 9. 11 Matris vox visa est Philumenæ He. iii, 1. 38 Perliberalis visa est He. v, 4. 24 Jam pedum visa est via Ph. ii, 2. 12 Perliberalis visa est, cum vidi, mihi Ph. v, 3. 32 Nonne tibi satis esse hoc visum solidum est gaudium, nisi? A. iv, 1. 23 Itan' lepidum tibi visum est, scelus, nos irridere? Eu. v, 7. 17 Usque illud visum est Pamphilo neutiquam grave He. i, 2. 50 Visum est. Pa. Certen'? Par. Certe He. v, 4. 3 Paupertas mihi onus visum est, et miserum, et grave Ph. i, 2. 44 Visum est mihi, ut ejus tentarem sententiam Ph. iv, 3. 14 Quia videbitur magis verisi-

bonus vir nusquam apparet Eu. iv, 3. 18 Sane, quod tibi nunc vir videatur esse hic, nebulo magnus est Eu. iv, 7. 15 Ille bonus vir nobis psaltriam, si Dis placet, paravit, quicum vivat Ad. iii, 4. 30 Quo vir melior multo es, quam ego Ad. iv, 5. 71 Nescis, qui vir sit Ad. iv, 7. 5 Ædepol vir bonus es Ad. v, 9. 4 Quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam He. ii, 3. 3 Vir ego tuus sum? He. iv, 1. 9 O vir fortis, atque amicus! Ph. ii, 2. 10 Ut est ille, bonus vir Ph. iv, 3. 33 Vir viro quid præstat! Ph. v, 3. 7 Hic quandam noram, cujus vir uxorem Ph. v, 7. 48 Neque boni, neque liberalis functus officium est viri Ad. iii, 4. 18 Incommoda, atque injurias viri omnes ferre He. i, 2. 91 Hem! istuc viri officium est Ph. i, 2. 89 At pol minus queo viri culpa, quam me dignum est Ph. v, 3. 4 Cave sis; nescis, cui nunc maledicas viro Eu. iv, 7. 29 Quid viro meo respondebo misera? He. iv, 1. 1 Vin', quod tuo viro oculi doleant? Ph. v, 8. 64 Te isti virum do, amicum, tutorem, patrem A. i, 5. 60 Hoc male habet virum. Cavit, ne unquam infamiæ ea res sibi esset, ut virum fortem decet A. ii, 6. 5. 14 Fidelem haud ferme mulieri invenias virum A. iii, 1. 2 Tibi generum firmum, et filiæ invenies virum A. iii, 3. 39 Summum bonum esse heræ putavi hunc Pamphilum, amicum, amatorem, virum A. iv, 3. 3 Virum bonum, eccum, Parmenonem incedere video Eu. v, 3. 9 Hæc arte tractabat virum, ut Hea. ii, 3. 125 Hic ego virum interea opperibor Hea. iv, 1. 6 Abi, virum te judico Ad. iv, 2. 25 Eho! nunquidnam accusat virum? He. ii, 2. 25 Tun' virum me, aut hominem deputas adeo esse? Non eum hominem ducerem, nec virum satis firmum gnatæ He. iv, 1. 9. 41 Dotem daretis: quæreret alium virum Ph. ii, 1. 67 At quem virum! quem ego viderim in vita optumum Ph. ii, 3. 20 Virum me natam vellem. Sed meum virum abs te exire video Ph. v, 3. 9. 12 Ehodum, bone vir, quid ais? A. iii, 5. 10 O, salve, bone vir A. v, 2. 5 Bone vir, Dore, salve Eu. v, 2. 11 Ehem! mi vir. Ch. Ehem! mea uxor Hea. iv, 1. 9 Idque adeo miror, quomodo tam ineptum quicquam tibi in mentem venire, mi vir, potuerit. Certe, inquam, mi vir Hea. v, 3. 3. 12 Mi vir, te obsecro, ne facias Hea. v, 5. 4 Quid ais, bone vir? est frater domi? Sy. Quid, malum! bone vir mihi narras? Ad. iv, 2. 17. 18 O vir optime! Ad. v, 9. 26 Qui scis, an ea causa, mi vir, me odisse assimulaverit? He. ii, 1. 38 Quid istuc turbæ est, obsecro, mi vir? Mi vir, non mihi narras? Ph. v, 8. 2. 13 Vobis cum uno semel ubi ætatem agere decretum est viro Hea. ii, 4. 12 Commenta mater est, esse ex alio viro, nescio quo, puerum natum Ad. iv, 5. 23 Illique exopto, ut reliquam vitam exigat cum eo viro, me qui sit fortunatior He. iii, 5. 41 Nupta meretrici hostis est, a viro ubi segregata est He. v, 2. 23 An quia non delinquunt viri? He. iv, 4. 41 Viris esse advorsas, æque studium est He. ii, 1. 5 Næ nos sumus mulieres inique æque omnes invisæ viris, propter paucas He. ii, 3. 1

Virgo. Atticus apud Andrum ejectus est, et istæc una parva virgo A. v, 4. 21 Neque virgo est usquam. Haud similis virgo est virginum nostrarum. Quid? virgo, cuja est? Eu. ii, 3. 2. 21. 29 Quædam hodie est ei dono data virgo. Dum apparatur, virgo in conclavi sedet. Arcessitur lavatum interea virgo Eu. iii, 5. 17 35. 44 Virgo ipsa lacrumat Eu. iv, 3. 17. Virgo conscissa veste lacrumans obticet. Num id lacrumat virgo? Eu. v, 1. 4. 13 An quia pudet? Ch. Id ipsum. Py. Id ipsum? virgo vero! Eu. v, 2. 69 Virgo ex eo compressu gravida facta est. Ipsa virgo: res ipsa Ad. iii, 4. 28. 33 Virgo est cum matre. Hæc virgo orba est patre Ad. iv, 5. 16 Virgo nihil habet. Illinc huc transferetur virgo Ad. iv, 7. 10. 13 Narrat, ut virgo ab se integra etiam tum siet He. i, 2. 70 Virgo ipsa facie egregia. Virgo pulchra! Ph. i, 2. 50. 54 Quicquid hujus feci, causa virginis feci Eu. i, 2. 122 Postquam iste advenit Chremes adolescens, frater virginis Eu. iv, 1. 3 Tu pol, si sapis, quod scis, nescis, neque de eunucho, neque de vitio virginis Eu. iv, 4. 55 Ubi scit factum, ad matrem virginis venit ipsus ultro, lacrumans. Mater virginis in medio est Ad. iii, 4. 25. 32 Quæso, ut una mecum ad matrem virginis eas Ad. iv, 3. 7 Paternum amicum me assimulabo virginis Ph. i, 2. 78 Non manebat ætas virginis meam negligentiam Ph. iv, 1. 4 Illi faveo virgini Eu. v, 3. 7 Neque honestum mihi, neque utile ipsi virgini est He. i, 2. 76 Vitium est oblatum virgini olim, ab nescio quo improbo He. iii, 3. 23 Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens annulum He. iv, 1. 59 Ego illam vidi virginem, forma! bona memini videre A. ii, 5. 17 Is ubi hanc

iii, 2. 4. 6 Demiphonem, si domi est, visam: ut, quod Ph. v, 7. 6 Vise, amabo, num sit Eu. iv, 3. 21 Abi tu; vise, redieritne jam, an nondum, domum Ph. ii, 4. 5 Non visas? ne mittas quidem visendi causa quenquam He. iii, 2. 7 Nostra illico it visere ad eam: admisit nemo He. i, 2. 114 Voltisne eamus visere? Ph. i, 2. 52 Quod heri nemo voluit visentem ad eam te intro admittere He. ii, 1. 40

Vita. Mea quidem hercle certe in dubio vita est A. ii, 2. 10 Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliqua Eu. iii, 5. 4 Vita est eadem, et animus te erga idem, ac fuit Hea. ii, 3. 24 Emori cupio. Ch. Ubi scies, si displicebit vita, tum istoc utitor Hea. v, 2. 19 Tua fama, et gnatæ vita in dubium veniet Ad. iii, 2. 42 Ita vita est hominum, quasi, cum ludas tesseris Ad. iv, 7. 21 Nunc adeo: si ob eam rem vobis vita mea invisa est Ad. v, 9. 32 Lacrumo, quæ posthac futura est vita, cum in mentem venit He. iii, 3. 45 Tua certo vita hæc expetenda optandaque est Ph. i, 3. 12 Nulla est mihi vita expetunda Ph. i, 4. 25 Homo jam grandior, pauper, cui opera vita erat Ph. ii, 3. 16 Ut id consulerem, interea vita ut in tuto foret Ph. v, 1. 7 Scias, posse habere jam ipsum suæ vitæ modum A. i, 1. 68 Ea res dedit tum existumandi copiam, quotidianæ vitæ consuetudinem Hea. ii, 3. 42 Non simulare mortem verbis, re ipsa spem vitæ dare Hea. iv, 1. 23 Si illum objurges, vitæ qui auxilium tulit, quid? A. i, 1. 115 Si illum relinquo, ejus vitæ timeo: sin A. i, 3. 5 Eo pacto et gnati vitam, et consilium meum cognosces. Sapienter vitam instituit. Primum hæc pudice vitam, parce, ac duriter agebat A. i, 1. 22. 40. 47 Hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat A. i, 2. 18 Quæ mihi suum animum, atque omnem vitam credidit A. i, 5. 37 Dum studeo obsequi tibi, pæne illusi vitam filiæ A. v, 1. 3 Ego Deorum vitam propterea sempiternam esse arbitror, quod A. v, 5. 3 Usque dum ille vitam illam colet inopem Hea. i, 1. 84 Hinc sciri potuit, quo studio vitam suam, te absente, exegerit Hea. ii, 3. 39 Cum egomet nunc mecum in animo vitam tuam considero; Hea. ii, 4. 5 Prius proditurum te tuam vitam, et prius Hea. iii, 1. 70 Deorum vitam apti sumus Hea. iv, 3. 15 Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium secutus sum. Ruri agere vitam Ad. i, 1. 17. 20 Nostrumne Æschinum? nostrarum vitam omnium? Ad. iii, 2. 33 Non tu hoc argentum perdis, sed vitam tuam Ad. iii, 3. 56 O Jupiter! hanccine vitam! hoscine mores! Ad. iv, 7. 40 Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit, quin. Ego vitam duram, quam vixi usque adhuc, mitto. Ille suam semper egit vitam in otio, in conviviis. Contrivi in quærendo vitam, atque ætatem meam Ad. v, 4. 1. 5. 9. 15 Nescire arbitramini, quo quisque pacto hic vitam vestrorum exigat? He. ii, 1. 19 Heu me infelicem! hanccine ego vitam parsi perdere? He. iii, 1. 2 Illique exopto, ut reliquam vitam exigat cum eo viro, me qui sit fortunatior He. iii, 5. 40 In eamdem vitam te revolutum denuo video esse He. iv, 4. 69 Vobis commendo Phanium, et vitam meam Ph. i, 4. 41 Itane hinc abisse: et vitam tuam tutandam aliis dedisse? Ph. iii, 1. 2 Id arbitror apprime in vita esse utile, ut ne quid nimis A. i, 1. 34 Hoc vide! in mea vita tu tibi laudem is quæsitum, scelus Hea. ii, 3. 74 Ullamne ego rem unquam in vita mea volui, quin? Hea. v, 3. 4 Etsi hoc mihi pravum, ineptum, absurdum, atque alienum a vita mea videtur Ad. v, 8. 21 Quod te isti facilem, et festivom putant, id non fieri ex vera vita Ad. v, 9. 30 At quem virum! quem ego viderim in vita optumum Ph. ii, 3. 20 Denique, inspicere, tanquam in speculum, in vitas omnium jubeo Ad. iii, 3. 61

Vitio. Virginem vitiasti, quam te jus non fuerat tangere Ad. iv, 5. 52 Virginem, quam heræ dono dederat miles, vitiavit Eu. iv, 3. 12 Eam iste vitiavit miser Eu. v, 5. 11 Filiam ejus virginem vitiavit Ad. iii, 4. 21 An paulum hoc esse tibi videtur, virginem vitiare civem? Eu. v, 2. 19 Jam satis certum est, virginem vitiatam esse? Eu. iv, 4. 37

Vitium. Quando vitium oblatum est Ad. iii, 1. 9 Vitium commune omnium est, quod Ad. v, 8. 30 Hæc cum data est nova, novum intervenit vitium, et calamitas He. Prol. 2 Illud mihi vitium est maximum He. i, 2. 37 Vitium est oblatum virgini olim, ab nescio quo improbo He. iii, 3. 23 Illi nihil vitii est relictum, quin sit et idem tibi Hea. v, 3. 19 Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii, superbum est He. i, 2. 79 Aliud fortasse aliis vitii est He. ii, 2.

scelus! Ad. v, 1. 12 Partim vix steti He. Alt. Prol. 7 Vix me illinc abstraxi, vixque huc contuleram; hem! nova res orta est He. iii, 1. 17. 18 Equidem cupio: et vix contineor He. iv, 3. 9 Quod ille unciatim vix de demenso suo comparsit miser Ph. i, 1. 9 O Geta monitor! Ge. Vix tandem Ph. ii, 1. 4 Vix dum dimidium dixeram, intellexerat Ph. iv, 2. 4

Ulciscor. Ego pol te pro istis dictis et factis, scelus, ulciscar Eu. v, 4. 20 Satis mihi id habeam supplicii, dum illos ulciscar modo Ad. iii, 2. 15 Est, ubi vos ulciscar probe Ph. v, 7. 96 Recte ego mihi vidissem, et senis essem ultus iracundiam Ph. i, 4. 12 Namque hoc tempus, præcavere mihi me, haud te ulcisci sinit A. iii, 5. 18 Malo ego, nos prospicere, quam hunc ulcisci, accepta injuria Eu. iv, 6. 24 Injurium autem est ulcisci adversarios? He. i, 1. 15 Tum hunc impuratum poterimus nostro modo ulcisci Ph. v, 7. 70

Ulcus. Quid minus utibile fuit, quam hoc ulcus tangere? Ph. iv, 4. 10

Ullus, a, um. Ei ludo, si ullus est, magistram hanc esse, satis certo scio He. ii, 1. 7 Quæ res in se neque consilium, neque modum habet ullum Eu. i, 1. 13 Illam ad vos redire studeo, si facere possim ullo modo He. ii, 2. 24 Tot meas injurias! quæ nunquam in ullo patefecit loco He. iii, 1. 23 Si ullo modo est ut possit, quod spero fore He. iv, 4. 102 Nec mora ulla est, quin eam uxorem ducam A. v, 6. 7 Ut nunquam ulla amori vestro incidere possit calamitas Hea. ii, 4. 15 Neque illic fabrica ulla erat Ad. iv, 6. 4 Ne ulla merito contumelia fieri a vobis posset He. iii, 5. 20 Ne mea præsentia obstet, neu causa ulla restet relliqua, quin He. iv, 2. 11 Censen' ullum me verbum potuisse proloqui? aut ullam causam? A. i, 5. 21. 22 Miles, nunc adeo edico tibi, ne vim facias ullam in illam Eu. iv, 7. 37 Illamne ego rem unquam in vita mea volui, quin? Hea. v, 3. 4 Neque legem putat tenere se ullam Ad. i, 2. 6 Neque pretium, neque rem ullam intercessisse, illa aut me indignam Ad. iii, 2. 51 Nec moram ullam, quin ducat, dari He. i, 2. 52 Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio ullam reperias? Tuos esse ego illi mores morbum magis, quam ullam aliam rem, arbitror He. ii, 1. 3. 42 Censen' te posse reperire ullam mulierem, quæ careat culpa? He. iv, 1. 40 Nec fas esse, ulla me voluptate hic frui Hea. i, 1. 97 Neque lites ullæ inter eas, postulatio nunquam He. i, 2. 105 Si unquam ullum fuit tempus, mater, cum ego voluptati tibi fuerim Hea. v, 4. 1 Si periculum ullum in te inest, periisse me una haud dubium est He. iii, 1. 46 Nolo tibi ullum commodum in me claudier A. iii, 3. 41 Nequeo mearum rerum initium ullum invenire idoneum. Neque, ut celari posset, tempus spatium ullum dabat He. iii, 3. 1. 14

Ulterior. Sed eccum ipsum: quis est ulterior? Ph. iv, 2. 10

Ultimus, a, um. Sed quis hic est senex, quem video in ultima platea? Ph. i, 4. 38 Est mihi in ultimis conclave ædibus quoddam retro Hea. v, 1. 29

Ultro. Hac fama impulsus Chremes, ultro ad me venit A. i, 1. 73 Non eam? ne nunc quidem, cum arcessor ultro? Infecta pace ultro ad eam venies. Te ultro accusabis: et dabis ei ultro supplicium Eu. i, 1. 2. 8. 24. 25 Hisce ego non paro me, ut rideant; sed his ultro arrideo Eu. ii, 2. 19 Quin redeamus: jam hæc tibi aderit supplicans ultro. Novi ingenium mulierum: nolunt, ubi velis: ubi nolis, cupiunt ultro Eu. iv, 7. 42. 43 Monstrum; etiam ultro derisum advenit Eu. v, 2. 21 Ad matrem virginis venit ipsus ultro, lacrumans Ad. iii, 4. 26 Qui ita putant sibi fieri injuriam, ultro, si quam fecere ipsi, expostulant, et ultro accusant Ad. iv, 3. 4. 5 O! audaciam, etiam me ultro accusatum advenit? Ph. ii, 3. 13 Etiam argentum est ultro objectum Ph. v, 2. 4

Umquam: vide Unquam

Una (adverb.). Cum quibus erat cumque una, iis se dedere. Ita ut fit, filium perduxere illuc, secum ut una esset, meum. Ibi tum filius cum illis, qui amabant Chrysidem, una aderat frequens; curabat una funus A. i, 1. 36. 54. 80. 81 Modo introii cum tuo gnato una A. v, 2. 10 Atticus quidam olim navi fracta, apud Andrum ejectus est, et istæc una parva virgo A. v, 4. 21 Ego quoque una pereo, quod mihi est carius. Ducit secum una virginem dono huic A. ii, 1. 5. 23 Videbit: colloquetur: aderit una in unis ædibus Eu. ii, 3. 75 Cibum una capias, adsis, tangas, ludas Eu. ii, 3. 81 Una in convivio erat hic, quem dico, Rhodius adolescentulus Eu. iii, 1. 32 Haud convenit, una ire cum amica imperatorem in via Eu. iii, 2. 42 Ecquis cum ea una? quid habuisset, cum perit? Eu. iii, 3. 16

dic mihi, quid rei tibi est cum familia hac, unde exis? Ph. v, 1. 2. 21 Quo pacto, aut unde hæc hic rescivit? Cum e medio excessit, unde hæc suscepta est tibi Ph. v, 7. 59. 74 Vinolentus mulierculam eam compressit, unde hæc nata est Ph. v, 8. 29

Unguentum. Opsonat? potat? olet unguenta? de meo Ad. i, 2. 37

Unguis. Qui nunc si detur mihi, ut ego unguibus facile illi in oculos involem venefico! Eu. iv, 3. 6

Unicus, a, um. Huic jam mansisset unicus gnatus domi Hea. iii, 2. 29 Filium unicum adolescentulum habeo. Sed gnatum unicum, eum ego hinc ejeci miserum injustitia mea Hea. i, 1. 41. 79 Sese senem esse, dicere: illum autem (filium) unicum He. i, 2. 43 Ultro ad me venit, unicam gnatam suam cum dote summa filio uxorem ut daret A. i, 1. 73 Per te Deos oro, perque unicam gnatam tuam, et gnatum meum A. iii, 3. 8 Quæso, quid si filiam suam unicam locaret? Ph. iv, 3. 41

Universus, a, um. Cum illis placet, qui vobis universis et populo placent Ad. Prol. 19 Hui! univorsum triduum? vide, quid agas Eu. ii, 1. 18 Quod ille unciatim comparsit miser, id illa universum arripiet Ph. i, 1. 11

Uniusmodi. Parentum injuriæ uniusmodi sunt ferme Hea. i, 2. 31

Unquam. Cavit, ne unquam infamiæ ea res sibi esset A. ii, 6. 13 Nec quis esset, unquam audieram dicier Eu. iv, 4. 32 Unam hanc noxiam mitte: si aliam admisero unquam, occidito Eu. v, 2. 14 Quis homo pro mœcho unquam vidit in domo meretricia prehendi quenquam? Eu. v, 5. 18 Neque agri, neque urbis odium me unquam percipit Eu. v, 6. 2 Miles, edico tibi, si te in platea offendero hac post unquam, periisti! Eu. v, 9. 34 Mihi si unquam filius erit, næ, ille facili me utetur patre Hea. ii, 1. 5 Neque potuisse unquam ab hac me expellere Hea. ii, 3. 20 Nunquam commodius unquam herum audivi loqui Hea. iii, 2. 48 Ullamne ego rem unquam in vita mea volui, quin? Hea. v, 3. 4 Si unquam ullum fuit tempus, mater, cum. Cave posthac, si me amas, unquam istuc verbum ex te audiam Hea. v, 4. 1. 8 Non committet hodie unquam, iterum ut vapulet. Neque tu verbis solves unquam, quod mihi re malefeceris Ad. ii, 1. 5. 10 Nemini ego plura acerba esse credo ex amore homini unquam oblata, quam mihi He. iii, 1. 1 Si unquam erga te animo esse amico sensisti eam, mi Pamphile He. iii, 3. 29 Vovisse hunc dicam, si salvos domum redisset unquam He. iii, 4. 21 Si utrumvis horum, mulier, unquam tibi visus forem He. iv, 1. 10 Neque fuisse prægnantem unquam ante hunc scivi diem He. iv, 4. 19 Equidem plus hodie boni feci imprudens, quam sciens ante hunc diem unquam He. v, 4. 40 En unquam cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam, quam? Ph. ii, 3. 1 Nec cum hujusmodi unquam usus venit, ut conflictares malo Ph. iii, 2. 20 Neque adeo defetiscar unquam experirier, donec Ph. iv, 1. 23 Vinolentus mulierculam eam compressit: neque postilla unquam attigit Ph. v, 8. 29

Unumquodque. Jam adibo, atque unumquodque, quod quidem erit bellissimum, carpam Ad. iv, 2. 51

Unus, a, um. Sed postquam amans accessit, pretium pollicens, unus, et item alter A. i, 1. 50 At mihi unus scrupulus etiam restat, qui me male habet A. v, 4. 37 Illi invidere misere: verum unus tamen impense Eu. iii, 1. 22 Unus est dies, dum argentum eripio: pax! nihil amplius Hea. iv, 3. 39 Ut unus hominum homo te vivat nusquam quisquam blandior He. v, 4. 21 An fortunam collaudem, quæ gubernatrix fuit; quæ tot res, tantas, tam opportune in unum conclusit diem? Eu. v, 9. 17 Hem! tot mea solius soliciti sint causa, ut me unum expleant? Hea. i, 1. 77 Magis unum etiam instare, ut hodie conficerentur nuptiæ Hea. v, 1. 22 Unum (filium) vis curem, curo Ad. i, 2. 58 Nunquam unum intermittit diem, quin semper veniat Ad. iii, 1. 6 Qui sine hac jurabat, se unum nunquam victurum diem Ad. iii, 2. 34 Illum curo unum: ille ad me attinet Ad. iii, 3. 82 Omnes congruunt: unum cognoris, omnes noris. Egon' illam cum illo ut patiar nuptum unum diem? Ph. ii, 1. 35. 74 Ego cum illo, quocum tum uno rem habebam hospite, abii huc. Quia neque tu uno eras contenta, neque solus dedit Eu. i, 2. 39. 42 Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus Eu. ii, 2. 53 Atqui si illam digito attigerit uno, oculi illico effodientur Eu. iv, 6. 2 Vobis cum uno semel ubi ætatem agere decretum est viro Hea. ii, 4. 12 Itaque adeo uno animo omnes socrus oderunt nurus He. ii, 1. 4

sumam supplicium, ut volo? A. iii, 5. 17 Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat, volo A. iv, 2. 17 Sed sine me pervenire, quo volo Eu. i, 2. 44 Hos prius introducam, et quæ volo, simul imperabo Eu. iii, 2. 39 Consilium volo capere una tecum Eu. iii, 5. 66 Volo ego adesse hic advocatos nobis in turba hac Eu. iv, 6. 26 Equidem pol in eam partem accipioque, et volo Eu. v, 2. 37 Quamobrem omnes vos oratos volo, ne Hea. Prol. 26 Ego te meum esse dici tantisper volo, dum. Dionysia hic sunt hodie; apud me sis volo Hea. i, 1. 54. 110 Scin', quid nunc facere te volo? Hea. iii, 1. 85 Plus spei video, quam volo Hea. iv, 1. 46 Cum maxume volo te dare operam, ut fiat. Simul et conficiam facilius ego, quod volo Hea. iv, 5. 41. 55 Ego domi ero, si quid me voles. Me. Sane volo Hea. iv, 8. 32 Quid hoc, quod volo, ut illa nubat nostro? Hea. v, 1. 62 Nisi quod tibi bene ex animo volo Hea. v, 2. 6 Quod peto et volo, parentes meos ut commonstres mihi Hea. v, 4. 4 Egomet habeo propemodum, quam volo. Syro ignoscas volo, quæ mea causa fecit Hea. v, 5. 21. 22 Est Dis gratia, cum ita, ut volo, est. Quicquid est, volo scire; atque hominem convenire Ad. i, 2. 59. 74 Hem! sic volo. Istuc volo ergo ipsum experiri Ad. ii, 1. 15. 18 Scire equidem volo, quot mihi sint domini Ad. iv, 2. 16 Hoc confit, quod volo Ad. v, 8. 23 Nunc si potis est, maxume volo, doque operam, ut He. iii, 3. 36 Esse inter nos affinitatem hanc sane perpetuam volo. Manere affinitatem hanc inter nos volo, si He. iv, 4. 14. 101 Scin', quid volo potius, sodes, facias? He. v, 1. 26 Hominem commonstrarier mihi istum volo Ph. ii, 1. 76 Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri, ne Ph. iv, 5. 13 Factum volo. Una omnes nos aut scire, aut nescire hoc volo. Heus! ne filii quidem nostri hoc resciscant, volo Ph. v, 3. 4. 26. 36 Nolo, volo: volo, nolo rursum Ph. v, 7. 57 Ergo aperte vis, quæ restant, me loqui? A. i, 2. 24 Quoniam non potest id fieri, quod vis, id velis, quod possit A. ii, 1. 5 Verum vis dicam? A. iv, 2. 25 Tibi ego dico, an non? My. Quid vis? A. iv, 4. 23 Audi obsecro. Dr. Quid vis? A. v, 2. 20 Vis me uxorem ducere? A. v, 3. 27 Proin tu, taceri si vis, vera dicito. Scilicet faciendum est, quod vis. Numquid vis aliud? Eu. i, 2. 26. 106. 111 Sed heus tu! Pa. Quid vis? Eu. ii, 1. 11 Num quem evocari hinc vis foras? Eu. ii, 2. 52 Ubi vis, non moror. Ubi vis, dona adsunt tibi a Phædria Eu. iii, 2. 7. 11 Quid est, quod lætus sis? quid tibi vis? Eu. iii, 5. 11 Quid tu tibi vis? Quis tu es homo? quid tibi vis? Jam dimitto exercitum? Thr. Ubi vis Eu. iv, 7. 28. 34. 44 Paululum opperirier si vis. Vin' interea, dum is venit, domi opperiamur potius, quam? Eu. v, 2. 52. 55 Quid est, inepta? quid tibi vis? Eu. v, 7. 6 Quid vis, faciam? Thraso! ubi vis, accede Eu. v, 9. 24. 58 Proh Deum atque hominum fidem! quid vis tibi? quid quæris? Scire hoc vis? Hea. i, 1. 9. 35 Vis amare: vis potiri: vis, quod des illi, effici: tuum esse in potiundo periclum non vis Hea. ii, 3. 81. 82 Quid aliud tibi vis? Concaluit: quid vis? Hea. ii, 3. 90. 108 Vin' tu homini stulto mihi auscultare? Abi sane istac istorsum, quo vis Hea. iii, 3. 24. 27 Vin' me istuc tibi, etsi incredibile est, credere? Hea. iv, 1. 11 Quid igitur dicam tibi, vis? Hea. iv, 6. 14 Cedo, quid vis? faciam Hea. iv, 8. 5 Ita dictu opus est, si me vis salvom esse. Sino: itane vis? Hea. v, 1. 68. 75 Si scire vis, ego dicam Hea. v, 4. 10 Si me vivum vis, pater, ignosce Hea. v, 5. 7 Unum vis curem, curo Ad. i, 2. 58 Leno, audi, si vis, nunc jam. Jamne me vis dicere id, quod ad te attinet? Nunc vide, utrum vis Ad. ii, 1. 30. 32. 41 Numquid vis, quin abeam? Ad. ii, 2. 39 Numquid vis? De. Mentem vobis meliorem dari Ad. iii, 3. 78 Parata a nobis sunt, ut dixi, ubi vis Ad. v, 3. 2 Eho! vin' tu huic seni auscultare? Ad. v, 7. 8 Vin' tu hoc fieri? Æs. Cupio. Mi. Siquidem tu vis, Syre, eho! accede huc ad me Ad. v, 9. 12. 13 Haud ita decet, si perpetuam vis esse affinitatem hanc. Sed numquid vis? He. ii, 2. 10. 30 Si vis vero veram rationem exequi He. iii, 1. 26 Quid vis dicam? He. iii, 4. 22 Si cetera sunt ita, ut vis He. iv, 2. 28 Pater. La. Quid vis, Pamphile? Quid ita istuc vis? Quid vis facere, nisi reducere? He. iv, 3. 7. 9 Sed visne adesse me una, dum istam convenis? He. iv, 4. 103 Quid vis? cedo He. v, 1. 26 Ob eam rem vis ergo intro eam? He. v, 2. 21 Numquid, Geta, aliud me vis? Ph. i, 2. 101 Quid vis, nisi uti maneat Phanium? Ph. ii, 2. 8 Dic, Cratine. Cra. Mene vis? De. Te. Numquid nos vis? Ph. ii, 4. 8. 18 Equidem hercle nescio. Ch. Vin' scire? Vin' me hoc credere? vin' satis quæsitum mihi istuc esse? Ph. v, 3. 24.

28 Ego vapulando, ille verberando, usque ambo defessi sumus. Qui potui melius, qui hodie usque os præbui? Ad. ii, 2. 5. 7 Ctesipho me pugnis miserum, et istam psaltriam, usque occidit Ad. iv, 2. 20 Cessatum usque adhuc est Ad. iv, 4. 21 Miletum usque? obsecro! Ad. iv, 5. 21 Perreptavi usque omne oppidum. Nunc vero domi certum obsidere est usque, donec redierit Ad. iv, 6. 3. 6 Ego vitam duram, quam vixi usque adhuc, mitto Ad. v, 4. 5 Ego istos vobis usque a pueris curavi ambos sedulo Ad. v, 9. 5 Usque illud visum est Pamphilo neutiquam grave, donec He. i, 2. 50 Ita usque advorsa tempestate usi sumus. Quid, si non veniet? maneamne usque ad vesperum? He. iii, 4. 9. 28 Nihil cessavisti usque adhuc He. iv, 1. 29 Herus si redierit, molendum usque in pistrino Ph. ii, 1. 19 Quot me censes homines jam deverberasse usque ad necem? Ph. ii, 2. 13 Primus esses, memoriter progeniem vostram usque ab avo atque atavo proferens Ph. ii, 3. 48 Habet hæc, ei quod, dum vivat, usque ad aurem obganniat Ph. v, 8. 41

Usus. Mihi sic est usus: tibi ut opus facto est, face. Ch. An cuiquam est usus homini, se ut cruciet? Hea. i, 1. 28. 29 Non usus veniet, spero. Næ, ego te, si usus veniat, magnifice, Chreme, tractare possim. Ch. De istoc, cum usus venerit, videbimus, quid opus sit Hea. iii, 2. 42. 45. 46 Et moneo, quid facto usus siet Ad. iii, 3. 75 Quin res, ætas, usus semper aliquid apportet novi Ad. v, 4. 2 Et tibi, ob eam rem, si quid usus venerit, lubens bene faxim Ad. v, 6. 7 Non usus facto est mihi, nunc hunc intro sequi He. iii, 1. 47 An temere quicquam Parmenonem prætereat, quod facto usus sit? He. v, 4. 38 O Geta! provinciam cepisti duram. Ge. Mihi usus venit, hoc scio Ph. i, 2. 23 Nec cum hujusmodi unquam usus venit, ut conflictares malo Ph. iii, 2. 20 Ad omnia hæc magis opportunus, nec magis ex usu tuo nemo est Eu. v, 9. 47 Hoc scitum est; periculum ex aliis facere, tibi quod ex usu siet Hea. i, 2. 36 Periculum ex aliis facito, tibi quod ex usu siet Hea. ii, 1. 9 Ut eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimonium? He. iv, 1. 33 Non minuam meum consilium: ex usu quod est, id persequar He. iv, 3. 10

Ut. Faciunt, næ, intelligendo, ut nihil intelligant A. Prol. 17 Feci e servo ut esses libertus mihi A. i, 1. 10 Id paves, ne ducas tu illam; tu autem ut ducas A. ii, 2. 12 Proin tu fac, apud te ut sies. Pa. Modo ut possim A. ii, 4. 5. 6 Hoc nisi fit, puerum ut tu videas, nihil moventur nuptiæ A. iii, 2. 36 Opus faciam, ut defetiger usque, ingratiis ut dormiam Eu. ii, 1. 14 Amabo, ut illuc transeas, ubi illa est Eu. iii, 3. 31 Rectum est? ego ut faciam: non est? te ut deterream Hea. i, 1. 27 Ut facile scires, desiderio id fieri tuo Hea. ii, 3. 65 Si est, facturus ut sit officium suum, faciat Ad. iii, 5. 4 Ipsum id metuo, ut credant Ad. iv, 4. 17 Quod nunc minitare facere, ut faceres He. iii, 4. 13 Ut gratiam ineat sine suo dispendio He. v, 2. 29 Modo ut hoc consilio possiet discedi, ut istam ducat Ph. v, 2. 8 Hiccine ut tibi respondeat? Ph. v, 8. 3

Ut (pro Quemadmodum). Age, age, ut lubet A. ii, 1. 10 Hodie uxorem ducas, ut dixi, volo. Facis, ut te decet, cum A. ii, 5. 7. 10 Hanc vis amittere? ut potero, feram A. v, 3. 27 De uxore, ita ut possedi, nihil mutat Chremes A. v, 4. 46 Credo, ut fit, misera præ amore exclusti hunc foras Eu. i, 2. 18 Fac, ita ut jussi; deducantur isti Eu. ii, 1. 1 Eas itidem fallam, ut ab illis fallimur? Eu. ii, 3. 93 Annos sexaginta natus es, aut plus eo, ut conjicio Hea. i, 1. 11 Scin' esse factum, ut dico? Hea. iii, 2. 18 Aperte, ita ut res sese habet, narrato Hea. iv, 3. 24 Credo jam, ut solet, jurgabit Ad. i, 1. 54 Sic siet modo, ut nunc est, quæso. Sy. Ut quisque suum volt esse, ita est Ad. iii, 3. 45 Ut res gesta est, narrabo ordine Ad. iii, 5. 3 Integram itidem reddam, ut accepi ab suis He. i, 2. 75 Itidem illæ mulieres sunt ferme, ut pueri, levi sententia He. iii, 1. 32 Faciam, ut mones He. iv, 4. 97 Quod habes, ita ut voluisti, uxorem sine mala fama Ph. i, 3. 17 Haud scio hercle, ut homo est, an mutet animum Ph. v, 2. 9 Faciam, ut jubes Ph. v, 3. 12

Ut (pro Postquam). Ut hinc te intro ire jussi, opportune hic fit mihi obviam A. iii, 4. 11 Ut hosce instruxit, ipsus sibi cavit loco Eu. iv, 7. 12 Ut hinc forte ea ad obstetricem erat missa Ad. iv, 4. 8 Modo me intro ut corripui timidus He. iii, 3. 5 Me segregatum habuisse, uxorem ut duxit, a me Pamphilum He. v, 1. 25 Ut abii abs te, fit forte obviam mihi Phormio Ph. iv, 3. 12 Ut modo argentum tibi dedimus apud forum, recta domum sumus profecti Ph. v, 6. 19

Ut (pro Quamvalde, Quomodo). Mea consilia ut tibi credam omnia

53 Quid minus utibile fuit, quam nominare uxorem? Ph. iv, 4. 11 Ubi hoc egeris, transito ad uxorem meam, ut Ph. iv, 5. 7 Conclusam hic habeo uxorem sævam Ph. v, 1. 17 Uxorem ejus huc adducam Ph. v, 2. 11 Hei! video uxorem: pæne plus, quam sat erat Ph. v, 3. 14 Interea mittit herus me ad uxorem tuam Ph. v, 6. 20 Ubi voltis, uxorem date. Si vis mihi uxorem dare, quam despondisti, ducam. Immo vero uxorem tu cedo. Hic quandam noram, cujus vir uxorem. Neque jam id celare posse te uxorem tuam Ph. v, 7. 14. 31. 43. 48. 66 Uxorem duxit Ph. v, 8. 16 Ehem! mi vir. Ch. Ehem! mea uxor Hea. iv, 1. 9 Ohe! jam desine Deos, uxor, gratulando obtundere Hea. v, 1. 6 Quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, uxor He. iv, 3. 1 Comperisse, Pamphilum pro uxore habere hanc peregrinam A. i, 1. 119 Quam ego animo egregie caram pro uxore habuerim A. i, 5. 38 Herus, quantum audio, uxore excidit A. ii, 5. 12 Nunc uxore opus est A. ii, 6. 15 De uxore, ita ut possedi, nihil mutat Chremes A. v, 4. 46 Prope jam ut pro uxore haberet Hea. i, 1. 46 Quia de uxore incertus sum etiam, quid sim facturus He. iv, 3. 8 A Myrrhina hæc sunt mea uxore exorta omnia He. iv, 4. 10 Aut quidem cum uxore hac, ipsum prohibebo domo Ph. ii, 3. 78 Quid! duasne is uxores habet? Ph. v, 1. 27 Qui mihi, ubi ad uxores ventum est, tum fiunt senes. Homo adolescens, si habet unam amicam, tu uxores duas? Ph. v, 8. 21. 52

Uxorius, a, um. Perpulisti me, ut homini adolescentulo, abhorrenti ab re uxoria, filiam ut darem in seditionem A. v, 1. 10

FINIS OPERUM TERENTII.